G.K. Waterhouse

MAISONNEUVE ET Cie EDITEURS
A LA TOUR DE BABEL

2 vols £3/3/-

Digitized by the Internet Archive
in 2014

https://archive.org/details/cretasacrasivede01corn

CRETA SACRA

SIVE DE EPISCOPIS UTRIUSQUE RITUS GRAECI ET LATINI IN INSULA CRETAE.

CRETA SACRA

SIVE DE EPISCOPIS UTRIUSQUE RITUS
GRAECI ET LATINI
IN INSULA CRETAE.

ACCEDIT

SERIES PRAESIDUM VENETORUM INLUSTRATA

AUTHORE

FLAMINIO CORNELIO

SENATORE VENETO.

TOMUS PRIMUS.

VENETIIS MDCCLV.
Typis Jo. BAPTISTAE PASQUALI.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

PRÆFATIO.

IN Venetis & Torcellanis Eccleſiis illuſtrandis ſponte ſua occurrerunt res & nomina, quibus vel augeri, & ditari, vel corrigi & caſtigari poſſent Italia Sacra Abbatis Ughelli, & Oriens Chriſtianus a Patre Le-Quien adumbratus potius atque inchoatus, quam ad complementum, & perfectionem deductus. Viri hi celebratiſſimi nec ſatis unquam commendati, eo quia in immani rerum, & nominum inextricabili ſilva primi omnium iter ſibi, & aliis ſtraverunt, viri, inquam, hi neceſſe habuerunt documenta, ſeries hominum chronologicas, diplomata, vitas, uno verbo lapides, & cœmenta ædificii ſui ex remotiſſimis, atque inter ſe diſſitis maxime locis conquirere. Non ubique, ut par erat, eorum votis factum eſt ſatis, ſed partim ex oſcitantia, partim ex inſcitia eorum, qui iſthæc ſuppeditabant, ſuppreſſiones, æquivocationes, immutationes rerum, nominum, temporum irrepſerunt. Ad Ughellum quod ſpectat, Itali noſtri alias atque alias peculiares Eccleſias adorti membra hæc conformarunt in totius corporis utilitatem, atque ornamentum. Horum ego veſtigiis, quantum fas fuit, inhærens quidquid obvium mihi fuit, quo Ughellus & Lequienius emendari, ſuppleri, luce & incremento donari poſſunt, colligere ſtudui, neque ex ſolis Venetis, & Torcellanis Eccleſiis, ſed & ex aliis, quantum in tot antiquis documentis, quæ ad me devenerunt, contigit invenire. En igitur hujuſce laboris mei propoſitum, ſeriem ſcilicet chronologicam dare Præſulum Latinorum, quotquot reperire licuit, qui in Cretæ Inſula Sedes Epiſcopales tenuerunt. Hanc ut contexerem nulla me alia impulit cauſa, quam Patriæ de-

cus, & Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ quantum in me eſt, (& ſentio quam parum ſit) elucidatio. Lacunas in laudato Lequienii opere vacuas, ubi dabitur, implere adnitar, & Præſulum numerum additis iis, qui poſtremo fuerunt, augebo. Hoc pacto dum lucem aliquam Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ in hac ſui præclara parte affundo, eodem tempore Patriæ meæ gloriæ conſulo; ſiquidem Præſules illi maxima ex parte Venetias patriam habuere.

Sed ut hæc, quam appellare licet Cretæ Sacræ Epitomen, imperfecta & ſui dimidio mutila non evadat, juvat ei Græcos etiam Epiſcopos addere, quos affert Lequienius Tom. III. Orientis Chriſtiani. Itaque intra anguſtos brevesque fines comprehendentur Antiſtites omnes quotquot ex utroque Græco & Latino ritu Inſulas illas obtinuerunt.

Hiſtoriæ ſacræ ſtudioſos laborem meum benigne & humaniter ſuſcepturos confido, quippe qui non ignorent hanc Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ partem aridam admodum ac jejunam eſſe; ſiquidem nihil aliud fere occurrit apud authores typis editos præter ea, quæ habet Lequienius, in quo uno pœne omnia continentur, quæ diligentiſſimus Scriptor conquiſitis undique editis, & ineditis, ut potuit, monumentis eruditiſſime digeſſit. Sed quidquid judicii de tenui hoc opere feratur, in hoc conquieſcam, quod documenta inedita, & illuſtrium virorum nomina brevi & facillime peritura ab interitu vindicavi, novamque illis vitam prœli ope conciliavi.

Cæterum prophanas Cretæ res, Deorumque & Heroum, qui in ea ortum habuerunt, obſcuram fabulisque refertam originem, Regum quoque ſeriem, & varia ſæpius mutati Dominii genera plurimi exararunt vetuſtiſſimi ſcriptores; nullum enim, ut reor, Orbis terrarum Regnum

anti-

antiquiores præ Creta jactare poteſt rerum ſuarum Hiſtoricos; quorum etſi ſcripta temporum bellorumque injuriis perierint, ipſorum tamen nomina, & aliqua, licet brevia, fragmenta in iis authoribus ſuperſunt, qui recentius de Cretenſibus rebus egerunt, ut accurate oſtendit in ſuo *de Creta* eruditiſſimo tractatu Joannes Meurſius lib. I. cap. I. qui laudabili ſtudio nomina ipſa collegit, quæ hic exhibemus.

Echemenes citatus ab Athenæo lib. XIII. quod res Creticas ſcripſerit: *Echemenes etenim in Creticis, non a Jove, ſed Minoe raptum Ganymedem tradit*. Rapti vero a Minoe Ganymedis mentionem habet Euſtatius ad Iliad. his verbis: *Quidam vero ſunt authores* (Echemenem fortaſſe innuens) *raptum a Minoe Ganymedem*.

Alexander, qui non unicum de Cretenſibus rebus, ut ſcribit Scholiaſtes Apollonii lib. IV., volumen concinnavit.

Soſicrates aliquos pariter edidit Cretenſium rerum libros, cujus primum citat Suidas, Dulopolim civitatem in Creta eſſe ex Soſicratis authoritate aſſerens. Athenæus quoque lib. VI. Soſicratis teſtimonium affert de Creticis facetiis ſcribens: *Soſicrates autem in primo Creticorum tradit proprium quiddam Phæſtis eſſe: ut a prima pueritia in facetiis dicendis exerceantur ... itaque Cretenſes omnes his facetiam attribuere*. Et deinde lib. XIII. *Cretenſes*, ait, *in procinctu ſtantes ornatis civium formoſiſſimis, Amori per hos ſacra faciunt, ſicut author eſt Soſicrates*. Sed & ſecundum Soſicratis librum citat Zenobius Lib. V. Proverb. LXXXI. uti videre eſt apud Meurſium, qui ejusdem Zenobii textum emendat.

Xenion, pluries citatus a Stephano Byzant. in libro de Urbibus: ex ejus enim libro de Creticis concinnato ſepultarum urbium nomina eruiſſe fatetur. Meminerunt Xenionis etiam Etymologici author, & Iſacius Tzetzes.

Doſi-

Doſiades ab Athenæo lib. IV. & VI. & a Solino cap. XVII. memoratur.

Antenor, qui Hiſtoriam Creticam ſcripſit vir bonus appellatus, ut notat Meurſius lib. IV. de Creta c. XV. enuntiatur ab Æliano in hiſt. Animal. lib. XVII. cap. XXXV. & a Diodoro Siculo lib. V.

Epimenides a Diodoro Theologus nuncupatus, cujus vitam Diogenes Laertius exaravit, lib. I. ibique aſſerit ipſum de Sacrificiis & Republica Cretenſi ſcripſiſſe. Fuſe de eo diſſeruit Meurſius in ſuo de Creta tractatu l. IV. c. XI.

Laoſtenidas, cujus mentio eſt apud Diodorum Siculum lib. V.

Dinarchus, Fabularum Cretenſium collector, teſte Demetrio Magneſio apud Dionyſium Halicarnaſſeum in lib. de antiquis Oratoribus.

Ephorus, *Calliſtenes*, *Xenophon & Plato*, qui de Republica Cretenſi ſcripſerunt, proferuntur a Polybio lib. VI.

Pyrgion, de quo refert Athenæus, quod *Inſtituta Cretica* concinnarit.

Inſulæ autem deſcriptionem, civitatum olim in ea exſurgentium numerum, inſigniora loca, montes excelſos, & promontoria, fontes quoque & flumina, ubertatem ſoli, atque incolarum mores, vitia, virtutesque Hiſtorici multi, omnesque Geographi in Orbis regionum illuſtrationibus protulerunt, quos inter Strabo Cnoſſius patriæ Inſulæ notitias fuſe & laudatiſſime ſcriptis conſignavit. Ex eo potiſſimum, tum & a Plinio, Ptolemæo, Solino & aliis hauſerunt Neoterici, quorum ſi vel unum legas, exempli cauſſa Ortellium in Atlante Orbis terrarum, aut Martinierum in Dictionario Geographico, id totum plane habes, quod mutatis tantum vocibus, variatoque ſcribendi ſtylo cæteri omnes dederunt. Relationes haſce, quæ eruditis

ditis omnibus præſto ſunt, conſulto prætermittendas eſſe cenſeo, ea etiam de cauſa, quod omnes ex ſuperius enunciatis Geographis Eccleſiaſticas Inſulæ hujus notitias vel omittant, vel leviter attingant, ſi unum Patrem Coronellum excipias, obiter paucisque de Epiſcopatu Latino in volumine, quod inſcripſit Iſolario, tractantem ſcilicet de unione Epiſcopatus Hierapetrenſis cum Eccleſia Sithienſi a Pio V. ſtatuta. Quum igitur eas, quæ vulgatæ prodierunt Cretenſis Regni illuſtrationes, miſſas faciam, non tamen digniſſimi viri anecdotum negligendum puto ad utilitatem non minus, quam ad curioſitatem eruditorum opportunum. Illud eſt Cretenſis Inſulæ topographica enarratio ex ms. Chriſtophori Bondelmontii Florentini Eccleſiæ Sanctæ Mariæ ſupra Arnum Archipresbyteri excerpta volumine, quod mihi humaniſſime exhibuit Clariſs. Vir Joannes Benedictus Mittarelli Monachus Camaldulenſis eruditiſſimus. In eo *Inſularum Cycladum* atque *aliarum in circuitu* diſperſarum deſcriptionem, prout ipſe per multos annos perſcrutatus fuerat, concinnavit Bondelmontius, & dum Nicoſiæ degeret, Jordano Cardinali de Urſinis inſcripſit. Titulum hujus codicis attulit Julius de Nigris Societ. Jeſu in libro de Scriptoribus Florentinis pag. 137. ipſumque aſſerit ab authore e Metropolitana Cypri civitate ad Cardinalem Urſinum miſſum fuiſſe: *Liber Inſularum Archipelagi editus per Chriſtophorum Presbyterum de Bondelmontibus de Florentia anno* 1422. *Queſt' opera la mandò dalla Capitale di Cypro a Giordano Cardinale Orſini*. Simile libri ipſius exemplar Florentiæ aſſervatur in Bibliotheca Medicea Laurentiana, quamvis ibi Codex, ut mihi relatum eſt, nomen præferat *Chriſtophori Enſenii*.

Diverſimode tamen de loco e quo librum direxit Bondelmontius, ſentit Clar. Vir Apoſtolus Zenus, ex latiſ-

ſima

ſima cujus eruditione addiſcimus, Librum Inſularum e Rhodo Inſula ad Jordanum Cardinalem miſſum fuiſſe. Hic eſt Jordanus ille ampliſſimus S. R. E. Cardinalis, qui Venetiis degens anno 1426. Pontificius Legatus ad conciliandа inter Italiæ Principes perpetuæ pacis fœdera, ampliſſimo Decreto Venetæ Nobilitatis decore ornatus fuit die 24. Octobris ejusdem anni; quo etiam titulo, ut refert Marinus Sanutus in Chronico Tom. XXII. Rerum Italic. col. 988. inſigniti fuerunt Carolus Jordani Cardinalis frater, ejusque ſucceſſores in perpetuum.

Utcumque autem de leviſſima loci controverſia res ſit, hoc certum nobis indubiumque eſt, Bondelmontium Inſulas Cycladas, & Cretam præſertim late omnem foris & intus peragraſſe, ejusque ſingulas partes ſingillatim notaſſe, quas deinde notiones a ſe collectas, & in duobus tractatibus digeſtas ad ſupra laudatum Jordanum Cardinalem pro otii ſolatio miſit. Ex iis ille qui brevior eſt, Cretæ primordia fabuloſa & incerta, atque regionis ipſius compendioſam affert narrationem, alter vero prolixior, & ordine ſecundus accuratam locorum deſcriptionem exhibet, & nonnullas Inſulæ civitates Epiſcopali titulo decoratas enuntiat.

Quamvis autem ii, quos ſuperius enuntiavimus Geographi, & laudatiſſimus Dominicus Marius Niger Venetus, in ſuis Geographiæ commentariis lib. x. Cretæ Inſulæ illuſtrationes & deſcriptiones protulerint, quæ publici juris ſunt, attamen Bondelmontii codici, & inſertis in eo tractatibus, major præ ceteris fides ex eo potiſſimum eſt adhibenda, quod Scriptor res ipſas, prout præſens vidit, & notavit, ita ſe fideliter exaraſſe teſtatur. Tractatum itaque longiorem proferam Notis etiam illuſtratum eo præſertim intuitu, ut quæ vel authoris

ſtylo

ſtylo obſcura, vel ex inſcitia amanuenſis (ſcatet enim codex multis mendis) vitiata prodierunt, clariora, & emendatiora reddantur.

Initium itaque faciam operis mei ab hoc tractatu plurimi quidem faciendo, quippe qui authorem habeat, cui nec ſolers diligentia defuit, nec veri amor, & qui præterea res, prout vidit, accurate exaravit. Topicas proinde deſcriptiones aliam ex alia proſequitur, atque antiquiores Cretæ memorias ſeu ad fabulam, ſeu ad hiſtoriam pertinentes identidem interſerit, in quibus ſi quid vitioſum admiſcetur, delebitur ab appoſitis notis, quæ lucem affundunt, ſicuti idipſum præſtare videtur prolixior quidam ejusdem authoris tractatus, qui & ipſe de Creta eſt. Is cum in meas nuperrime manus Florentia advenerit, abſoluta notarum appoſitione exhibendus erit.

Hos tractatus ſequetur deinde Chronologica ſeries Sacrorum Præſulum Græci ritus in ſuis reſpective ſedibus, quam ad illam tempeſtatem producam, cum Veneti ineunte ſæculo XIII. in Inſula Cretæ dominari cæperunt; licet enim aliqui ex Græcis etiam poſt ſubactam Venetæ ditioni Inſulam Metropoliticæ dignitatis titulum ſibi uſurpaverint, tamen numquam in Creta commorari ex publico interdicto valuerunt.

Hinc tertio ad Latinos Præſules ſive Epiſcopos ſive Archiepiſcopos deſcendam, quibus per eadem Veneti Dominii initia conſtitutæ fuerant in tota late Inſula Sedes, atque Diœceſes.

Quia porro expedit documenta, quotquot ſunt, inedita tamquam ſuperſtites antiquitatis reliquias ab injuria temporum vindicare, & in omnium ordinum atque potiſſimum in litterariæ Reipublicæ utilitatem proferre, idcirco producturus ea, quæ in tot ac tantis rebellantium

Cre-

Cretenſium motibus ad res Venetas attinent ; Duchas (ùt vocant) Cretæ, Venetiis illuc cum Imperio miſſos Chronologice dabo, eo ſcilicet ordine, unde mihi opportunitas adſit afferendi ſelectiora documenta, quæ non ſolum Creticam & Venetam Hiſtoriam vel augeant, vel illuſtrent, ſed etiam viris & familiis belli & pacis artibus clariſſimis perennem gloriam concilient.

Hoc pacto quatuor inter ſe conjunctis partibus opus hoc qualecumque conſtabit, quod quamvis mihi inſcribatur CRETA SACRA, nimirum ob finem, quem potiſſimum mihi propoſui, attamen titulo non habebit reſpondentes partes niſi ſecundam & tertiam, quæ ſeries Præſulum in utroque ritu Græco & Latino complectuntur. Prima urbium enumerationes & originem, locorum naturalem indolem & plagam, atque antiquiores notitias; quarta res a Venetis geſtas terra marique exhibebit. Age igitur, primam aggrediamur.

CRE-

INDEX CHRONOLOGICUS
DIPLOMATUM ET DOCUMENTORUM
PER CLASSES DISTRIBUTUS.

Numerus Romanus Tomum indicat, Arabus vero paginam denotat.

SUMMORUM PONTIFICUM.

GRegorius IX. 1239. 5. Julii, Recipit in jura Apoſtolicæ Sedis Eccleſiam Sancti Marci de Candia II. 8

Eadem die. Mandat Epiſcopo Gerapetrenſi, ut Eccleſiam Sancti Marci de Candia recipiat in jura Apoſtolicæ Sedis H. 9. memoratur hoc documentum. II. 180

Clemens V. 1307. 28. Maii, Apoſtolicis Delegatis mandat, ut Venetos hortentur ad recuperanda bona Epiſcopatuum Calamonenſis, & Mellipotamenſis, quæ aſſerebantur occupata fuiſſe a Græcis. II. 298

Urbanus V. 1363. 7. Decembris Ducem & Commune Venetiarum hortatur, ut concordiam ineant cum rebellibus Cretenſibus. II. 329

1364. 19. Januarii. Duci Venetiarum ſignificat, ſe Archiepiſcopo Cretenſi mandaſſe, ut rebelles Cretenſes ſtudeat ad obedientiam & fidem revocare. II. 330

1364. 27. Junii, Gratulatur Duci Venetiarum de rebellibus profligatis, & de recuperato Dominio Inſulæ Cretenſis, ipſumque hortatur, ut in ſubſidium belli ſacri ſuppetias mittere feſtinet. II. 339

1366. 11. Decembris Ducem & Commune Venetiarum hortatur, ut rebelles Cretenſes ad gratiam redire cupientes excipiant, & ad veniam admittant. II. 343

Eadem die. Andruyno Cardinali Apoſtolicæ Sedis Legato mandat, ut negotium concordiæ inter Venetos, & ipſorum rebelles Cretenſes conciliandæ ſollicite proſequatur. II. 345

Gregorius XII. 1408. 20. Junii Mandat Epiſcopis & Prælatis Cretenſibus, ut reſidere debeant in ſuis Eccleſiis, & beneficiis. II. 111

Alexander V. 1409. 10. Decembris Aſſumptos a Gregorio XII. *tempore inhabili* ad beneficia Eccleſiaſtica in ditione Veneta in iisdem confirmat. II. 367

Joannes XXIII. 1414. 2. Aprilis Concedit, ut in Eccleſia Candienſi S. Franciſci Aſſiſienſis celebrari poſſint a Græcis in feſtivitate ipſius Sancti Divina Officia juxta ipſorum Græcorum ritum. II. 15

Eugenius IV. 1446. 6. Aprilis Fantinum Dandulum Archiepiſcopum Cretenſem inſtituit Apoſtolicæ Sedis Legatum de latere in Creta. II. 79

Clemens VIII. 1595. 16. Decembr. Suſpendit excommunicationem latam ab Archiepiſcopo Cretenſi con-

tra Ducham & Regimen Cretæ. II. 95
1596. 27. Januar. Suſpendit excommunicationem latam ab Archiepiſcopo Cretenſi contra Antonium de Caballis Capitaneum Candiæ, donec Venetias accedat. II. 97
1596. 18. Martii Prorogat ſuſpenſionem excommunicationis latæ ab Archiepiſcopo Cretenſi contra Antonium de Caballis. II. 98
1604. 1. Januarii Epiſcopatum Archadienſem ſupprimit ad preces Veneti Senatus, & menſæ Epiſcopalis redditus aſſignat Hoſpitali Militum de Candia. II. 132
Urbanus VIII. 1637. 5. Febr. Franciſco Zeno Canonico Chironenſi, confert beneficium Eccleſiaſticum Sancti Joannis in loco de Creta Novarienſis Diœceſis. II. 118

Patriarcharum.

Conſtantinopolitani. Ægidius Cardinalis 1528. 11. Martii Prædia menſæ Patriarchalis C. P. in Cretæ caſalibus poſita ad locationem concedit. II. 36

Episcoporum.

Chironenſes. Bonifatius Donoratico. 1311. 10. Auguſti. Ad preces Senatus Veneti Dominicum Michaelium confirmat in Canonicatu Chironenſi. II. 106

S. R. E. Cardinalium.

Jacobus Cardinalis Picolomineus 1468. 23. Decembris, Hieronymum Landum Archiepiſcopum Cretenſem laudat ob bene adminiſtratam Legationem Peruſinam. II. 88
Laurentius Campegius 1534. 17. Auguſti Ducem Venetiarum rogat, ut ſibi permittat aſſumere Archiepiſcopatum Cretenſem, quem poſtea reſignare poſſit familiæ Landæ. II. 91
1534. 27. Novembris. Duci Venetiarum gratias agit, quod benigne excepiſſet preces, & opera ſua in negotio Archiepiſcopatus Cretenſis. II. 93

Imperatorum.

Carolus IV. Romanorum Imperator. 1364. .... Gratulatur Venetis de rebellibus Cretæ profligatis. II. 337
Robertus Imperator Conſtantinopolitanus Tarenti Princeps. 1363. 14. Novembris. Subditis ſuis prohibet, ne accedant ad Inſulam Cretæ mercationis cauſa, donec duret bellum Venetorum contra rebelles. II. 321
1364. 5. Julii Gratulatur Duci Venetiarum de victoria relata contra rebelles Cretenſes. II. 338

Re-

Regum.

Ludovicus Hungariæ Rex 1363. *6.* Novembris, ſignificat Duci Venetiarum ſe prohibuiſſe ſubditis ſuis Maritimis, ne ſubſidia præſtent rebellibus Cretenſibus. II. 325

1364. *26.* Junii Duci Venetiarum gratulatur de Cretenſibus rebellibus devictis, ſuamque lætitiam ei ſignificat. II. 337

Joanna Siciliæ Regina 1363. *9.* Novembris, Subditis ſuis prohibet, ne in ſubſidium rebellium Cretenſium ad eam Inſulam accedant. II. 322

1364. 4. Julii Congaudet Duci Venetiarum de victoriis relatis contra rebelles Cretenſes. II. 338

Petrus Rex Cypri (1363.) 24. Novembris Mandat uxori & fratri ſuis adminiſtratoribus Regni Cypri, ut ſubditis ſuis præcipiant, durante bello in Creta contra rebelles, ſe abſtinere a quocumque commercio cum Cretenſibus. II. 326

Eadem die. Significat Duci Venetiarum, ſe Venetias celeriter acceſſurum, ut ad reprimendos Cretæ rebelles procedere poſſit. II. 327

Ducum Venetiarum.

Petrus Ziani 1211...... Septembris. Concedit oppida & prædia in Inſula Cretenſi Coloniæ equitum, & peditum Venetorum eodem miſſæ, iiſque viris ſtatuit debita & obſequia, ad quæ ipſi & eorum ſucceſſores teneantur. II. 226

1222...... Junii. Novæ Coloniæ Venetorum in Cretam miſſæ concedit prædia & privilegia ſtatutis obedientiæ & ſubjectionis conditionibus. II. 251

Marinus Maurocenus 1252. 29. Aprilis. Novam Coloniam Venetorum mittit in Cretam, eisque aſſignat prædia, & debita obſequia conſtituit. II. 274

Petrus Gradonico 1307. 12. Septembris. Inſtituit Sindicum, qui appellare debeat a Delegatis Apoſtolicis ad Papam contra Epiſcopos Calamonenſem & Mellipotamenſem. II. 301

Laurentius Celſi 1364. 5. Septembr. Exhibet gratiam veniæ rebellibus Cretenſibus ſi redire velint ad obedientiam. II. 348

Andreas Contarenus 1366. *9.* Mart. Antiquam conceſſionem Pheudorum factam Coloniæ Venetæ in Creta abrogat, novamque inſtituit, pro qua jurare fidem teneatur. II. 353

1371. 17. April. Viris Latinis prohibet, ne Græcis vendant bona, quæ a Dominio Veneto habuiſſent. II. 354

1376. 20. Aprilis. Mandat Regimini Cretæ, ut Joannem de Fraganeſco integret in bonis ab ipſo pridem emptis. II. 350

Thomas Mocenicus 1418. *26.* Octobris. Mandat Regimini Cretæ, ut reſtitui curet Sacerdotibus Latinis ſuos redditus, ne ob inopiam deſerere cogantur curam animarum. II. 373

Franciſcus Foſcari (absque Chronica nota, circa annum 1450.) Mandat regimini Cretæ, ut authoritate Conſilii XL. virorum ad Criminalia inquirat in illos, qui agnos crucifixerant, eosque puniat. II. 382

Chriſtophorus Maurus 1462. 7. Septem-

ptembris . Regimini Cretæ mandat, ut violentos juvenes injuriam Virginibus inferentes ſuſpendio puniat. II. 390

1464. 23. Septembris . Committit Archiepiſcopo Cretenſi Romæ commoranti , ut diſponere faciat domos pro Legatis Venetis ad Curiam accedentibus. II. 87

Marinus Grimanus 1597. 14. April. Franciſcum Quirinum ob ipſius merita ornat equeſtri dignitate , ipſique & poſteris concedit caſtrum Themenos. II. 432

Leonardus Donatus 1609. 13. Octobr. Bartholomæum Dandulum ob præclara ipſius merita inſtituit auratum Equitem , eique , dum in vivis agat, concedit Oppidum Bonifatii. II. 437

Ducum Januensium.

Gabriel Adurnus 1363. 9. Novembr. Prohibet Januenſibus, ne accedant ad Cretam, quoadusque duret Cretenſium rebellio. II. 323

Eadem die . Declarat vetitum eſſe Januenſibus ad Cretam accedere vel commercii, vel ſubſidii cauſa, donec vigeat bellum Venetorum contra rebelles Cretenſes. II. 324

Eadem die . Duci Venetiarum ſignificat per epiſtolam mandatum Januenſibus datum, ut a ſubſidio, & commercio Cretæ tempore rebellionis ſe abſtinere debeant. II. 325

Senatus Veneti.

1334. 16. Julii. Monet Archiepiſcopum Cretenſem ne novitates inducat ad turbanda jura Eccleſiæ Primicerialis Sancti Marci de Candia. II. 11.

1363. 14. Januarii . Prohibet Proviſoribus Venetis in Cretam legatis, ne proditionis pœnas remittant decem rebellibus in publica epiſtola nominatis. II. 331.

1366. 26. Aprilis. Decernit, ut Summo Pontifici commendetur Nicolaus Fuſcarenus Epiſcopus Chiſſamenſis. II. 161

(Absque Chronica nota, circa annum 1366.) Significat Urbano V. ſe omnia egiſſe , ut rebelles Cretenſes ad concordiam , & veniam adduceret, eorum perfidiam & contumaciam oſtendit, & Pontifici gratias agit. II. 345

1367. 15. Febr. Decretum pro electione novi Archiepiſc. Candiæ. II. 53

1368. 12. Martii. Decretum pro electione Archiepiſcopi Candienſis . II. 53

1369. 19. Junii. Andream de Firmo electum Epiſcopum Archadienſem ſtatuit commendandum eſſe Pontifici pro confirmatione. II. 128

1379. 12. Novembris . Decernit ut Joannes Quirinus Minorita commendetur Pontifici pro Epiſcopatu Jerapetrenſi. II. 181.

1383. 8. Julii . Decernit agi debere ne quidam Epiſcopus Minorita eligatur Archiepiſcopus Cretenſis . II. 56

1388. 14. Julii. Decretum, ut Antonius Gallina commendetur Summo Pontifici pro obtinendo Prioratu S. Antonii Viennenſis . II. 56

1411. 10. Maii. Committit Leonardo Delphino Archiepiſcopo Cretenſi, ut ſe conferat ad ſuam Eccleſiam. II. 63

1415. 15. Septembris. Permittit Franciſco Bembo Duchæ Cretæ, ut ſibi conſtruere poſſit navim, qua deducatur ad inviſendum Sanctum Sepulcrum. II. 269

1417. 6. Junii. Decernit, ut redditus Epiſcopatuum & Prælaturarum in Creta vacantium aſſignentur ad alimoniam Sacerdotum Latini ritus, atque ad reficiendas Eccleſias. II. 371

1425. 18. Maii. Mandat omnibus Epiſcopis ditionis Venetæ Orientalis, ut redire debeant ad ſuas Eccleſias, ibique reſidere, proventus autem renuentium inſumantur in ſacra officia. II. 375

1426 14. Maii. Mandat Regimini Cretæ, ut Fantinum Valareſſium adduci curet in poſſeſſionem Archiepiſcopatus Candiæ. II. 73

1441. 12. Julii. Permittit Patriarchæ Conſtantinopolitano, ut locare poſſit prædia ſuæ Eccleſiæ poſita in Regno Cretenſi. II. 206

1442. 24. Maii. Mandat Regimini Cretæ, ut inſtruat paramentis Eccleſiam S. Marci de Candia. II. 13

1443. 13. Aprilis. Agit pro conſervatione reddituum Epiſcopatus Chironenſis. II. 113

1447. 2. Januarii. Commendat Nicolao V. Fantinum Dandulum Archiepiſcopum Candiæ, ut eum confirmet in Epiſcopatu Patavino, ad quem delectus fuerat. II. 81

1463. 30. Novembris. Mandat Regimini Cretenſi, ut loca circa Laſitim & Anopolim coli faciat ad præſidium belli ſacri. II. 392

1465. 21. Martii. Reprehendit Regimen Candiæ, quod neglexiſſet culturam in agris Laſiti. II. 393

1490. 23. Septembris. Statuit, ut nonnulla officia Cretæ, quæ antea eligebantur Venetiis, de cætero eligi debeant in Creta. II. 398

1497. 11. Septembris. Decretum de agris deſertis Laſiti deducendis ad culturam. II. 395

1515. .... Legato ſuo in Curia Romana mandat, ut apud Summum Pontificem agat pro Canonicis S. Titi Candienſis ad reſidentiam reducendis, & devincendis. II. 422

1645. 18. Octobris. Mandat Oratori ſuo in Curia Romana, ut Milanum Bencium Epiſcopum Cydonienſem egregie de fide & patria meritum Summo Pontifici nomine publico commendet. II. 161

Regiminis Cretæ.

1223. 8. Januarii. Concedit militias & privilegia familiæ Miliſſinæ Cretenſi in gratiam Veneti Dominii poſt rebellionem reſtitutæ. II. 261

1234. ... Octobris. Recipit in gratiam rebelles Cretenſes, eisque concedit veniam, & elargitur privilegia. II. 267

1236. ... Julii. Jurat conventiones pactas cum exercitu Græci Imperatoris, qui dimittere teneatur Venetis caſtrum S. Nicolai in Creta. II. 273

(Sine chronica nota, poſt annum 1299.) Significat Duci Venetiarum concordiam initam cum Alexio Calergio rebelli, eique dirigit pactas conventiones. II. 290

1316. 2. Aprilis. Rogat Ducem Venetiarum, ut ad officia Cretæ deligat probos & probatos viros. II. 307

1362. 9. Decembris. Promulgat ſententiam in controverſia civili contra Fratres Cruciferos. II. 19.

1365. 28. Aprilis. Decernit, ut dies X. Maii feſtiva de cætero ſit, ob receptam Cretam a rebellibus pridem occupatam, & in ea annuatim fiant ſolemnis ſupplicatio mane, & ludi equorum a prandio. II. 340

1371. 23. Septembris. Pellit in exilium Dionyſium quemdam Papatem, qui ſe ſimulaverat Archiepiſcopum Græcum. I. 213

1371. 16. Decembris. Decernit Georgium Petropulum eſſe Ruſticum agricolam Monaſterii Sinaitarum. I. 223

1372. 27. Januarii. Adjudicat Monialibus Sanctæ Catherinæ de Burgo Candiæ Eccleſiam Sancti Cyrilli. II. 24

Eadem die. Confirmat Monialibus S. Catharinæ de Burgo Candiæ Eccleſiam Sancti Cyrilli contra Quæſtores Communis. II. 27

1372. 22. Martii. Integrari jubet Joannem de Fraganeſco in bonis ab ipſo pridem emptis. II. 350

1372. 22. Junii. Epiſcopo Chironenſi adjudicat domos quasdam poſitas in Civitate Candiæ. II. 108

1372. 23. Julii. Conſiliarii Candiæ confirmant electionem Philippi Cornarii, qui a Ducha Cretenſi electus pridem fuerat Primicerius Candiæ. II. 12

1381. 7. Martii. Decernit Angelum Paſcalicum jure uti poſſe quadam aqua ex bonis Epiſcopatus Chironenſis. II. 109.

1573. 12. Auguſti. Orat Principem Venetum, ut ſolvat quamdam pecuniam ipſi Regimini mutuo datam. II. 430

V a r i o r u m.

1204. 12. Auguſti. Bonifatius Montisferrati Marchio ſtatutis pretii conditionibus cedit & vendit Venetis Inſulam Cretæ. II. 222

1211 ... Octobris. Milites & Equites Veneti miſſi in Coloniam Cretenſem jurant ſubjectionem, & obſequia Petro Ziani Duci Venetiarum. II. 232

1212. Indictione I. (ideſt poſt Kal. Septembris) Diviſio bonorum inter viros Coloniæ Venetæ miſſæ in Cretam. II. 239

(Absque Chronica nota, poſt annum 1212.) Conventiones concordiæ initæ inter Jacobum Theupulum Ducham Cretæ, & Marcum Sanutum. II. 245.

1222. .. Februarii. Nicolaus Sevaſto & alii Cretenſes prius rebelles jurant fidem & obedientiam Duci Venetiarum. II. 265

(Absque Chronica nota, poſt annum 1222.) Nicolaus & Michael Sevaſtos tradunt Duchæ Cretenſi ejusque Conſilio Caſtrum Sancti Nicolai, quibusdam ſtatutis conditionibus. II. 270

1236. 23. Julii. Milites Imperatoris Trapezuntini certis ſtatutis conditionibus remittunt Caſtrum Sancti Nicolai in Creta in poteſtatem Venetorum. II. 272

1294. 7. Aprilis. Viri ſapientes judicant Albertinum Maurocenum rite abſolutum fuiſſe ab excommunicatione. II. 44

1307. 12. Septembris. Donatus Lambardus nomine Ducis & Communis Venetiarum appellat a Delegatis Apoſtolicis ad Pontificem pro factis Epiſcoporum Calamonenſis, & Melipotamenſis. II. 302

1364. 15. Maii. Proviſores Veneti

in

in partibus Cretæ jubent rebelles capite plecti, prohibentque ne quis reorum corpora amovere audeat. II. 334

1364. 2. Auguſti. Proviſores Veneti in Creta ſignificant per epiſtolam Duci Venetiarum ſupplicium ſumptum de rebellibus. II. 334

Eadem die. Denotant Duci Venetiarum Proviſores Veneti in Creta quid agere decreverint, de iis qui adhuc ſupererant ex familiis Gradonica & Veneria. II. 335

(Absque Chronica nota circa annum 1366.) Proviſores Veneti in Creta lato decreto cavent, ne quis in planitie Laſitis habitare, agros colere, aut beſtias ad paſcua ducere præſumat. II. 349

1368. 16. Septembris. Exhibiti ad Epiſcopatum Agienſem. II. 151

1407. 18. Octobris. Exhibiti ad Archiepiſcopatum Candiæ II. 61

1408. ... Aprilis. Exhibiti ad Archiepiſcopatum Candiæ. II. 61

1408. 14. Septembris. Exhibiti ad Archiepiſcopatum Candiæ. II. 63

1409. 14. Martii. Exhibiti ad Epiſcopatum Archadienſem. II. 130

1415. 17. Aprilis. Exhibiti ad Archiepiſcopatum Candiæ. II. 64

1418. 14. Martii. Exhibiti ad Epiſcopatum Agienſem. II. 153

1447. 19. Octobris. Exhibiti ad Archiepiſcopatum Candiæ. II. 80

1447. More Veneto, ideſt 1448 ... Febr. Exhibiti ad Archiepiſcopatum Candiæ. II. 85

INDEX

INDEX
ALPHABETICUS
Nominum Illuſtrium & Rerum Notabilium.

Numerus Romanus Tomum indicat, Arabus vero paginam denotat.

A

ABbates Græci ritus in Creta. I. 226 quomodo eligantur. I. 226 227
Abbatiæ Græci ritus in Creta. I. 226
de Abbatibus Oliveriis Annibal laudatur. II. 66
Abraham Bartholomæus Epiſcopus Arienſis. II. 172 an idem cum Bartholomæo Sirigo. II. 172 173
Achæi cingunt muris Pholaarnam. I. 51
Acroaſes ſeu Auditiones Theodoſii Diaconi pro recepta Creta. Græcæ. I. 269 Latinæ. I. 297
Adurnus Gabriel Dux Januæ. Vide diplomata Ducum.
Ægidius Cardinalis Patriarcha C. P. II. 36
Ægidius de Gallutiis Archiepiſcopus Candiæ. II. 46 ejus inſcriptio ſepulcralis. II. 47
Ægidius Patriarcha Gradenſis Ordin. Præd. Apoſtolicus Delegatus. II. 297
Æmiliano Familia.
Paulus Antonius Candiæ Ducha. II. 422
Petrus Candiæ Ducha in Creta moritur. II. 312
Æneas fundat civitates in Creta. I. 7 28 42 90
Ænemetrin Noe pronepos ex quo Pamphili. II. 188
Ænobarbus. Vide Hariadenus.
Agamemnon fundator urbium in Creta. I. 7 28 42 90
Agareni invadunt Cretam. I. 42 203 II. 214 exercent pyraticam. I. 49 II. 216 eorum mores. I. 207. ædificant Candiam. II. 214. vincunt & profligant Græcos. II. 215 216 217 vincuntur a Græcis. II. 216 217 qui ſuperſtites in Creta rediguntur ad captivitatem. II. 240
S. Agathopus Martyr, ejus patria. I. 44 155 Vide Martyres.
Agenor Rex Phœnicis pater Europæ. II. 196
Ageoſtephanites Familia rebellat. II. 241. & ſeq.
Agnelinus Epiſcopus Sudenſis. II. 458
Aicardus Ord. S. Auguſt. Epiſcopus Chiſſamenſis. II. 161.
Aimo ſeu Emo Familia.
Aloyſius Candiæ Ducha. II. 422
Petrus Epiſcopus Cremenſis exhibitus ad Archiepiſcopatum Candiæ. II. 101
Alabantus Antonius Generalis Ordin. Servorum memoratur. II. 18
Alemanus Pyrata victus a Venetis. II. 249
de Aleppo ſeu Alerio Dominicus Epiſcopus Chiſſamenſis conſecrat Eccleſias Venetiis. II. 165 Apoſtolilica delegatio, obitus & ſepultura. Ibidem.

Ale-

Alexander V. Minorita ex Inſula Cretæ. II. 14. obitus ipſius parentum. II. 309 365 electus Papa in Concilio Piſano. II. 358 illuſtratur ipſius patria. II. 358 & ſeq. laudatur ejus doctrina. II. 364 elargitur munera Eccleſiæ S. Franciſci de Candia. II. 14. 365 Vide diplomata Pontificum.
Alexander ex Aragonia Ord. Prædic. Archiepiſc. Candiæ. II. 46
Alexander de S. Elpidio Ord. S. Aug. Archiepiſc. Candiæ. II. 46. an poſtea Epiſcopus Amalphi. Ibid.
Alexander Hiſtoricus Cretenſis Præf. pag. 3
Alexander Epiſc. Jerapetrenſis & Sithienſis. II. 125
Alexius Angelus fratrem expellit e throno. II. 218 220 victus a Latinis fugit. II. 220.
Alexius Iſaaci Imper. filius, quæritur ad necem. II. 220 implorat auxilium Principum Latinorum. ibid. donat Cretam Marchioni Montisferrati. II. 220 222 excipitur in urbem Byzanthii. II. 220. occiditur a Murtillo rebelli. II. 221
Althamenes occidit Catreum patrem. II. 198 220 abſorbetur terræ hiatu. II. 200
Amalthea capra nutrix Jovis. I. 21 aliis Nympha nutrix Jovis. II. 193
Ambroſius Camaldulenſis vir doctiſſimus. II. 83
Amerinus in Creta. I. 95 ejus ſepulcrum. I. 9 55 95
Ametor Eleutherneus eximius Citharedus. I. 256
Amicla fundat urbem in Creta.
Ammon profugus in Creta. I. 18 deinde Cretæ Rex. II. 187
Amor infirmus unde dictus. I. 120
Amphamiotæ genus ſervorum. II. 28
Amphimalius condit urbem in Creta. I. 122
Amulio Familia.
Antonius Candiæ Ducha. II. 423 virtus ejus militaris & numisma. II. 424
Anaſtaſius Epiſcopus Cnoſſi in Concilio Niceno Secundo. I. 239
Anchiſes fundator urbium in Creta. I. 7 42 90
Anderius Epiſcopus Cheroneſi in Concilio Epheſ. I. 258
S. Andreas Cretenſis Martyr, ejus patria. II. 204 205 elogium & authores de eo ſcribentes. I. 154 155 ejus vita Græca. I. 167. & Latine reddita. I. 177. propugnat ſacras imagines. I. 179 tormenta & virtus. I. 181 & ſeq. Martyrium & miracula. I. 186
S. Andreas Archiepiſcopus Cretenſis, ejus elogium. I. 154. encomiaſtes S. Titi. I. 194. Monachus & deinde Archiepiſc. Cretenſis. I. 201 defenſor ſacrarum imaginum. II. 113 defenditur a Monothelismo. I. 192. mors & Reliquiæ aſſervatæ Venetiis. I. 202
Andreas de Firmo Epiſcopus Archadienſis. II. 128
Andreas Epiſcopus Sithienſis. II. 122
Androgeus Minois filius occiſus ab Athenienſibus. II. 190 198
Andronicus junior Imperat. reſtaurat Archadiopolim. I. 241
Andronicus ſenior Imper. I. 134 mittit Legationem ad Venetos. I. 211
Andruynus Cardinalis Legatus agit de concordia inter Venetos, & ipſorum rebelles in Creta. II. 343 & ſeq.
Angelus Epiſcopus Civitatis Novæ. II. 128 illuſtratur nomen & Epiſcopatus. II. 129
de Angelis Julianus Ord. Præd. Epiſcopus Jerapetrenſis. II. 181
Antenor Hiſtoricus Cretenſis Præf. p. 4

Anthimus Patriarcha C. P. I. 218
Antonius Epiſcopus Agienſis. II. 150
Antonius Epiſcopus Calamonenſis. II. 142
Antonius Epiſcopus Jerapetrenſis. II. 180
Antonius Epiſcopus Sudenſis. II. 458
Antonius ſeu Octavius mittitur Præfectus in Cretam. II. 208
B. Antonius de Viterbo Ord. Servorum obtinet Monaſterium in Candia. II. 17
Apemoſyna Catrei Regis filia. II. 200
Apes nutriunt Jovem infantem. II. 192
Apollo dictus Tharræus. I. 41 cultus Apolloniæ. I. 118, ejus Templum. Vide Templum.
Apollonius ædificat urbem in Creta. I. 122
Aptera Rex in Creta. I. 123 II. 189 195 ædificat Apteram. I. 5 II. 189
Aquilæ in Creta. I. 5 98 miſſæ Galliarum Regi. I. 253 earum nidi. I. 5 85 97 253
ab Arboribus Ludovicus Ord. Minor. electus Archiepiſcopus Candiæ non confirmatus a Pontifice. II. 53
Archiepiſcopatus Cretæ Græcus. Vide Epiſcopatus Gortynenſis, & Gortyna Urbs.
Archiepiſcopatus Cretæ Latinus. II. 1. & ſeq. 229 unitur aliquando Patriarchatui C. P. II. 46 ejus ſuffraganei. II. 103. 104
Archiepiſcopatus Soltanienſis in Armenia Majori,
Archiepiſcopatus Scythopolis tranfertur Nazareth. I. 210
Ardizono Familia.
  Joannes Conſiliarius Candiæ obſidet Sethiam, & vulneratur in pugna. II. 266
Ariditas prodigioſa agri Archadienſis. I. 240
Ariema Princeps in Creta. II. 217 victus capitur a Phoca. II. 218
Arimundo Familia.
  Aloyſius Candiæ Ducha. II. 422
Arivabenius Hippolytus Epiſcopus Jerapetrenſis. II. 182
Arſenius Archiep. Monobaſtenſis. II. 38
Arſenius Epiſcopus Pergami. I. 212
Aſterius Minois filius Cretæ Rex. II. 189
Athenienſes occidunt Androgeum Minois filium. II. 198
Atlantici populi gloriantur ortu Jovis. I. 22 61 & aliorum deorum. II. 194
Avanzago Familia.
  Laurentius in Creta Præfectus carceri addictus. II. 377
Avaritia cauſa diſcordiarum in Republica. II. 204 movet Romanos ad injuſta bella II. 206 207
Auditiones ſeu Acroaſes Theodoſii Diaconi pro recepta Creta: Græcæ. I. 269 Latinæ. I. 297
Averoldus Bartholomæus Epiſcopus Calamonenſis. II. 143. ſepultura & epigraphe. II. 144
de Auguſtinis Joannes Ord. Minorum laudatur. II. 66 71 83
Auguſtus Cæſar, dimittit Cretam Populo Romano. II. 211 eam inſtituit Provinciam Prætoriam. II. 212 bellum agit contra Marcum Antonium. II. 212 donat libertate Lampæos. I. 250 & Cydoniates. I. 260
Aulus Julius Quadratus Cretæ Proconſul. II. 211 212
Avoldus Sebaſtianus Ord. Minorum Epiſcopus Rethimenſis. II. 146 ſepultura & epigraphe. II. 147
Aurio Familia.
  Marcus Candiæ Ducha. II. 423
  Petrus Candiæ Ducha excipit novam Venetorum Coloniam. II. 274

Phi-

Philippus Candiæ Ducha obiit. II. 315

B

Babiloniæ Soldanus invadit Armeniam. II. 47
Baduario Familia.
Jacobus exhibitus ad Archiepiſcopatum Candiæ. II. 64 & ad Epiſcop. Agienſem. II. 153
Marinus Ducha Candiæ. II. 307
Marinus Epiſcopus Polenſis exhibitus ad Archiepiſcop. Candiæ. II. 102
Petrus Ducha Cretam ad quietem reducit. II. 284 Obiit. ibidem.
Petrus alter Ducha Candiæ. II. 315
Balbi Familia.
Bernardus Ducha Candiæ. II. 382 389
Euſtachius Ducha Candiæ. II. 397
Balduinus Flandriæ Comes electus Imperator C. P. II. 219
Barbadico Familia.
Angelus Epiſcopus Chiſſamenſis exhibitus ad multos Epiſcopatus. II. 162 Apoſtolicus Delegatus. ibid. Epiſcopus Veronenſis & Cardin. II. 163 164 illuſtratur tempus Epiſcopatus Chiſſamenſis. II. 163
Benedictus Legatus Cretenſis ad Senatum Venetum. II. 20 alius item Orator Cretenſium. II. 398. 403
Matthæus Candiæ Ducha. II. 425
Barbaro Familia.
Daniel Orator ad Regem Turcarum poſtea Candiæ Ducha. II. 426
Franciſcus Procurator laudatur. II. 183. recuſat regimen Cretæ. II. 357 juvat Georgium Trapezuntium. II. 374 Præfectus Forojulii. II. 376
Hermolaus Epiſc. Tarviſinus exhibitus ad Archiepiſc. Candiæ. II. 81
Hermolaus Procurator electus Patriarcha Aquilejenſis exhibitus ad Archiepiſcopatum Candiæ. II. 100
Lucas Franciſcus Candiæ Ducha. II. 447 ejus laudes & numisma. ibidem.
Marcus Chronologus emendatur & laudatur. II. 289
Barbo Familia.
Catharinus Epiſcopus Agienſis. II. 152
Georgius rebellis proſcribitur. II. 331
Ludovicus Prior S. Georgii in Alga exhibitus ad Archiepiſcop. Candiæ. II. 61
Marcus in Candia Ducha. II. 403
Pantaleon Eques Candiæ Ducha. II. 355
Petrus exhibitus ad Epiſcopatum Paduæ. II. 81
Baroccio Familia.
Jacobus in Creta Ducha. II. 274
Jacobus alter Candiæ Ducha. II. 286
Nicolaus Primicerius Candiæ. II. 10
Paulus Epiſcopus Agienſis. II. 152
Bartholomæus Ord. Servorum Vicarius Gener. in Græcia. II. 18
Bartholomæus Plebanus SS. Trinitatis Venet. poſtea Epiſcopus Agienſis. II. 151 geſta, obitus & ſepultura. ibidem.
S. Baſilides Martyr. I. 155 patria Cydonienſis. I. 156 261 Vide Martyres.

Baſilius Archiepiſc. Gortynæ Legatus Apoſtol. I. 201
Baſilius II. Archiepiſc. Gortynæ. I. 205
S. Baſilius Epiſcopus in Creta poſtea Archiep. Theſſalonicæ. I. 149 204
Baſilius Imperator recipit tributum ab Agarenis. II. 216
Battalea Familia.
Franciſcus Ducha Candiæ. II. 448 pugnans ſtrenue occumbit. II. 449
Beaqua Angelus Archiepiſc. Candiæ. II. 43
Becichemus Marinus, ejus doctrina & laudes. II. 154 404 405
Marius Marini filius Canonicus Brixiæ. II. 405
Belegno Familia.
Carolus Ducha Candiæ obiit. II. 440
Hermolaus Præfectus Selini occiſus. II. 309
Joannes Ducha Cretæ. II. 283 vincit & diſperdit rebelles. II. 285
Philippus Candiæ Ducha. II. 309
Philippus Orator Venetorum ad Joannem XXI. Papam. II. 10
Bellettus Epiſcopus Ciſſamenſis. II. 160
Belli Joannes Epiſcopus Calamonenſis. II. 141
Bellonius Petrus Geographus laudatur & defenditur. I. 70
Bellum Trojanum; ejus tempora illuſtrantur. II. 195
Turcicum contra Venetos. II. 427 444
Belus colitur ab Aſſyriis. II. 195 ejus tempora illuſtrantur. II. 195
Bembo Familia.
Bernardus Candiæ Ducha. II. 397
Dominicus Conſiliarius Candiæ carceri damnatur. II. 377
Franciſcus Cretæ Ducha. II. 225
Franciſcus alter Cretæ Ducha. II. 368 inviſit Dominicum ſepulcrum. II. 369
Joannes Ducha Candiæ. II. 356
Matthæus Candiæ Ducha. II. 426
Petrus in Creta Legatus. II. 377
Bencius Milanus Epiſcopus Agienſis. II. 156 ejus pietas & conſtantia. II. 157 445 commendatur a Senatu. II. 157 158 Commiſſarius Generalis Pontificius obiit Beneventi. II. 159
de Benedictis Joannes Ord. Prædicat. exhibitus ad Archiepiſcop. Cretæ. II. 61
Marcus Ord. S. Auguſt. exhibitus ad Epiſcopatum Agienſem. II. 153
Benedictus XII. excipit legationem Venetorum. II. 21 eligit Archiepiſc. Candiæ. II. 47
Benedictus XIV. mittit epiſtolam authori. II. 5 laudatur. II. 407
Bergantenus Joſeph Maria Ord. Servorum laudatur. II. 132
Bergaſius Paulus Epiſc. Nimoſienſis Vic. Gener. Paduæ. II. 40
Bernabò Dux Mediolani pacem init cum Eccleſiæ fœderatis. II. 51
Bernardo Familia.
Franciſcus Candiæ Ducha. II. 424 425
Bernini Joannes Baptiſta Epiſc. Chironenſis. II. 117
Bertraminus Epiſcopus Ord. Minorum Arienſis ex errore dictus Mellipotamenſis. I. 74 relicto Epiſcopatu ſe recipit in Monaſterium. II. 171
Beſſarion Cardinalis Patriarcha C. P. II. 35 inſtituit in Creta redditus menſæ Patriarchalis C. P. II. 36 & ſeq.
Bethanico Sebaſtianus Venet. copiarum Dux contra rebelles Cretæ. II. 241 243

de

de Blaſiis Julianus defendit arcem S. Theodori. II. 444 ſtrenue pugnans occumbit. ibid.
Boldu Familia.
Petrus Candiæ Ducha. II. 423
Bollani Familia.
Candianus illuſtratur, ejus regimen Cretenſe. II. 395
Dominicus Candiæ Ducha. II. 403
Dominicus Ord. Prædic. Epiſc. Agienſis. II. 100 155 obitus & epigraphe. II. 156 perperam dictus Dionyſius. II. 457
Ludovicus Ord. Cruciferorum Epiſcopus Milopotamenſis. II. 457
Ludovicus Ord. Servorum exhibitus ad Archiepiſc. Candiæ. II. 61
Stephanus exhibitus ad Archiep. Candiæ. II. 100
Bondelmontius Chriſtophorus deſcribit Cretam. Præf. pag. 5 I. 1 75 77 aliquando errat in enarrat. I. 9 35 95 ejus periculum. I. 109
de Bonfantinis Victor exhibitus ad Epiſcopatum Agienſem. II. 153
Bonifacius VIII. Leonardum Faletrum creat Patriarcham C. P. II. 45 & poſtea Archiepiſc. Candiæ. II 46
Bonifatius IX. concedit Monaſter. S. Georgii de Alga Canonicis Sæcul. II. 162 eligit Epiſcopum Jerapetræ. II. 181
Bonifatius Donoratico Epiſcopus Sagonenſis deinde Chironenſis. II. 106 demum Epiſcopus Coronenſis. II. 107. Vide Diplomata.
Bonifatius Marchio Montisferrati Dux exercitus Principum Latinorum. II. 219 obtinet Theſſaliam. II. 219. 221. & Cretam ex donatione Imperatoris. II. 219 220 Cretam vendit Venetis. I. 220. II. 3 5 219 221 documentum ceſſionis. II. 222 obſidet Adrianopolim. II. 221
Bonifatius Pſeudoepiſcopus Chironenſis, II. 107 Pſeudocardinalis revertitur ad clauſtra. II. 108
Bono Familia.
Andreas Epiſcopus Caprularum poſtea Petenenſis, demum Agienſis. II. 152
Andreas Epiſcopus Equilinus. II. 78
Dominicus Candiæ Ducha. II. 355
Franciſcus Cretenſium Orator ad Senatum Venet. II. 422
Nicolaus Cretenſium Orator ad Venetos. II. 225
Otho pro Cretenſibus Orator ad Ven. Senatum. II. 422
Bragadeno Familia.
Benedictus Archiepiſc. Corcyræ exhibitus ad Archiepiſc. Candiæ. II. 101 102
Franciſcus electus Ducha Candiæ munus recuſat. II. 448
Jacobus Legatus in caſtris contra rebelles Cretenſes. II. 342
Laurentius Candiæ Ducha obiit. II. 374
Peregrinus Candiæ Ducha. II. 435 Obiit. II. 436
Brixa Epiſcopus Tergeſtinus. II. 43

C

de Caballis ſeu Cavalli Familia.
Antonius Præfectus Militaris Candiæ. II. 95 97 98
Marinus ſeditioſos Cretæ profligat. II. 428
Cæſius Cordus Cretæ Proconſul. II. 211
Caiphas ſepultus in Creta. I. 10 58 ejus mors. I. 59
Calbo Familia.
Antonius Candiæ Ducha erigit

urbis propugnacula. II. 426
Joannes Baptiſta obſes pro deditione Candiæ. II. 450
Calergio familia.
Alexius ſenior memoratur. II. 312
Alexius juvat Venetos contra rebelles Cretenſes. II. 285 invehitur in Venetos. II. 287 fugit & rebellat. II. 288 cupit conciliari Venetis. II. 289 init pacem cum Venetis. II. 141 290 297 ejus fides in promiſſis. II. 305 306 reprimit ſeditioſos. II. 306 fugat rebelles. II. 308 311 obitus laudes & funera. II. 312
Alexius alter rebellis. II. 342 capite plectitur. II. 343
Andreas juvat Venetos contra rebelles Cretæ. II. 389
Georgius pater Alexii. II. 312
Georgius junior profligat rebelles. II. 310
Georgius alter rebellis. II. 342 capite plectitur. II. 343
Joannes rebellis. II. 342. caput ei abſcinditur. II. 43
Leo vir violentus ſuſcitat rebellionem. II. 310 ejus perfidia & ſupplicium. II. 311
Matthæus vir celebris apud Cretenſes. I. 106
Varda Dux rebellium. II. 309 victus interficitur. II. 310
Callimacus poeta carpit vitia Cretenſium. I. 61 127
Calliſtenes Hiſtoricus Cretenſis. Præfat. pag. 4
Caloieri per Cretam. I. 3 4 7 12 15 80 90 100 101 106 107
Campeggio Laurentius Cardinalis renuntiatur Archiepiſc. Candiæ. II. 91 ejus epiſtola de recepto Archiepiſcopatu ad Ducem Ven. II. 91 93 ejus animi magnitudo. II. 91 92
de Canali Familia.
Bartholomæus Prior S. Antonii Venet. exhibitus ad Archiepiſcop. Candiæ. II. 64
Fabius Præfectus Militiarum Cretæ. II. 433
Guido Ducha Cretæ. II. 306 iterum Ducha, poſtea Procur. II. 307
Joannes Ducha Cretæ. II. 283
Canonicatus Archadienſes aſſignantur Cathedrali Thinenſi. II. 137 139
Canonici Cathedralis Cretenſis coguntur ad reſidentiam. II. 422
Capello Familia.
Aloyſius Candiæ Ducha deſignatus naufragio perit. II. 422
Antonius bis exhibitus ad Archiepiſcop. Candiæ. II. 102
Carolus Eques Candiæ Ducha. II. 425
Dominicus Candiæ Ducha. II. 427
Hieronymus Candiæ Ducha. II. 434 Proviſor Generalis. II. 435
Laurentius Militaris in Candia Præfectus. II. 374
Victor Præpoſitus Gener. Cler. Reg. de Somaſcha exhibitus ad Archiepiſc. Candiæ. II. 102
Caphthorym Noe nepos ex quo Cilices. II. 188
Capitanei præfecti ad dividenda bona Coloniæ Cretenſis. II. 237 & ſeq.
Capra nutrix Jovis. I. 21
Capſocalino Emmanuel rebellis ſuſpendio necatus. II. 313 314
Caravello Leonardus Ducha in Creta. II. 376
Carazacanepo Nicolaus Canonicus Cretenſis exhibitus ad Epiſc. Arcadiæ. II. 130
Carcer Dædali. I. 4 83
Careſino Raphaynus Chronologus Legatus Venetorum ad Januenſes. II. 316

316 ejus dicta graviſſima. II. 316 & ſeq.
Carmen Aloyſii Lollini de Creta. II. 442
Italicum in laudem Cretæ. I. 39
Latinum in laudem Cyriaci Anconitani. I. 38
Theodoſii Diaconi Græcum pro recepta Creta. I. 269 idem Latine redditum. I. 297
Carolus IV. Imperator oratur a Venetis ne juvet Cretenſes rebelles. II. 20 gratulatur Venetis de Victoria. Vide diplomata.
Carolus VIII. Gallorum Rex. II. 73
Carpenius Æneas Cancellarius Cretæ oppreſſus ruinis obiit. II. 421
de la Caſa Joannes electus Archiep. Beneventi conſecrat Eccleſiam. II. 116
Caſalia menſæ Patriarchalis C. P. II. 40
de Caſſinis Thomas Epiſcopus Chiſſamenſis. II. 164 obitus & ſepultura. II. 165
Catapulta inventa apud Cretenſes. I. 124
Catena & Crux ferrea prodigioſæ. II. 147
Cathenigo Nicolaus Epiſcopus Chironenſis. II. 113
Catreus Cretæ Rex. II. 197 & ſeq. occiditur a filio Althamene. II. 198 200 condit Catream urbem. II. 200
Cauco Nicolaus Militiarum in Creta Præfectus. II. 397
Cecrops Cretæ Rex. II. 195
Celſi Laurentius Dux Venet. hortatur Candiæ urbis oppugnationem. II. 320 excipit Urbani V. epiſtolas. II. 328 & ſeq. honorat Franc. Petrarcham. II. 336. Vide Diplomata.
Ceres ſoror Saturni. II. 191 colitur a Cretenſibus. I. 245 247 ejus Templum. Vide Templum.
Cham filius Noemi ex quo Cretes. II. 188
Chaslonym nepos Noemi ex quo Lycii. II. 188
Chirfoca. I. 9 Vide Phoca.
Choreæ Cretenſium. I. 16 72
Chryſoneti genus ſervorum. II 28
Cibeles ſoror & uxor Saturni. I. 79
Cicero corripit Marcum Antonium de data Cretenſibus libertate. II. 211
Ciconia Familia.
Hieronymus Candiæ Ducha. II. 426
Joannes Dominicus Candiæ Ducha. II. 435
Marcus Candiæ Ducha. II. 431
Paſchalis Rethimi Rector poſtea Candiæ Ducha. II. 427 ejus virtutes & laudes. II. 227 & ſeq. Cydoniæ Rector parat ſubſidia Venetæ claſſi. II. 428 epigraphe. II. 429
Cilenio Baſilius Ord. Servorum Vic. Generalis in Græcia. II. 18
Cilices exercent pyraticam. II. 200 vexant Cretenſes & opprimuntur a Romanis. II. 202
Civis duarum civitatum. I. 31
Civrano Familia.
Cyprianus Candiæ Ducha. II. 446
Petrus Candiæ Ducha. II. 269
Clarotæ genus ſervorum. II. 28
Clemens V. excipit querelas Epiſc. Cretæ. II. 296 ſcribit pro eis Duci Venetiarum. II. 297 inſtituit Delegatos Apoſtolicos. II. 298 Vide Diplomata.
Clemens VI. indicit Concilium Viennenſe. II. 46 unit Archiepiſcopatum Candiæ Patriarchatui C. P. ibid. Creat Franciſcum Michaelium Archiep. Candiæ & Legatum Apoſtol. II. 47 creat Epiſcopos Sithienſem. II. 122. Agienſem. II. 150 Ciſſamenſem. II. 160 161 Veſtanum. II. 160 Canticenſem. II. 167

167 Arienſem . II. 169 & Melipotamenſem . II. 174 176
Clemens VII. unit Eccleſias Chironenſem & Arienſem . II. 115
Clemens VIII. eligit Archiep. Candiæ . II. 100. & Epiſcop. Rethimi . II. 146 & Epiſc. Milopotami . II. 456 Vide diplomata .
S. Cleomenes Martyr . I. 155 ejus patria . I. 156. Vide Martyres .
Clerus Cretenſis Græcus . I. 220 & ſeq. 227. II. 341 ejus multitudo . I. 227 ejus ritus . Vide Ritus .
Clerus Cretenſis Latinus . I. 227 II. 29 341 in Cathedrali Candiæ . II. 30 ejus ritus . Vide Ritus .
Cliſithera Filia Idomenei Regis . II. 201 occiditur a Leuco . II. 202
Cocalus Rex Siciliæ . I. 42 II. 196
Cœlum . Vide Uranus .
Collegium Græcorum Patavii . II. 125 160
Colonia Conſtantinopolitana in Creta . I. 16 74 85 107
  Cretenſis in Aſia . I. 121 ad Caucaſum . I. 41 119 in Gallia . I. 114 in Italia . I. 114
  Romana Cnoſſi in Creta . I. 138 II. 209
  Veneta in Creta . I. 47 II. 3 31 laudatur . II. 316 317 obtinet oppida , prædia , & rura . II. 225 diviſa in equites & pedites . II. 226 jurat fidem . II. 232 extruit Eccleſiam Sancti Marci de Candia . II. 7 habet Eccleſias liberas . II. 228 dividit prædia ſibi conceſſa . II. 237 & ſeq. augetur numero . II. 250 & ſeq. 274 & ſeq. mittit Legatos ad Senatum Venetum . Vide Legati . luxu & delitiis corrumpitur . II. 316 317 rebellat . I. 53 II. 33 316 & ſeq. rebellium pheuda venduntur . II. 350 antiqua bonorum conceſſio reſcinditur . II. 352 nova bonorum conceſſio . II. 353 354
Columna aurea in phano Jovis Triphylii . II. 194
Columnæ marmoreæ e Creta ductæ Venetias . I. 120
Conſtans Imperator Conſtantini Filius obtinet Cretam . II. 213
Conſtantinopolis civitas capta a Latinis . II. 220 Iterum expugnata . II. 221
Conſtantinus Copronymus Imperator Iconoclaſta . I. 177 ejus ſævities in Catholicos . I. 179
Conſtantinus Magnus transfert Byzantium Imperii ſedem . I. 95. 134 II. 213
Conſtantinus Porphyrogenitus Imperator . I. 49 bellum movet contra Agarenos . II. 216 217
Conſtantius Archiepiſcopus Cretenſis . I. 214 220
Contareno Familia .
  Alexander Epiſcopus Rethimenſis . II. 143
  Andreas Dux laudatur in funere ab Archiep. Cretenſi . II. 57 58. Vide Diplomata .
  Andreas Legatus Veneti Senatus ad rebelles Cretenſes . II. 318
  Antonius Epiſcopus Arienſis , poſtea Archiepiſc. Candienſis . II. 57 169 laudat in funere Andream Contarenum Ducem . II. 57 ejus obitus . II. 58
  Antonius Patriarcha Venetiarum. II. 165
  Dionyſius Ducha Cretæ . II. 425
  Gaſpar Cardinalis Epiſc. Bellunenſis . II. 144
  Jacobus Candiæ Ducha obiit . II. 397
  Jacobus alter Candiæ Ducha in pugna vulneratur . II. 448
  Joannes Monachus Camaldulenſis

ſis exhibitus ad Archiep. Candiæ. II. 85
Joannes Patriarcha Conſtantinopolitanus. II. 105 106
Marcus Antonius Eques in Candia Ducha. II. 221
Marinus Legatus Cretenſium ad Senatum Venetum. II. 251
Petrus Hieronymi Donati Duchæ Cretenſis amicus. II. 408
Thomas Archiepiſcopus Candiæ. II. 100
Zacharias Orator Venetus ad Ducem Allobrogum. II. 57
Cornelio Familia.
Alexius Orator Cretenſium ad Senatum Venetum. II. 312
Andreas & Joannes agunt de pace inter Venetos & Alexium Calergium. II. 290 laudantur. II. 291
Andreas Chronologus Cretæ. I. 116 124
Andreas Ducha Cretæ. II. 310 compeſcit rebelles. II. 311 curat Inſulæ defenſionem. II. 312
Andreas alter Ducha Cretæ Andreæ filius. II. 374
Andreas Legatus Cretenſium ad Venetos. II. 306
Gaſpar Ord. Minorum exhibitus ad Archiepiſcop. Candiæ. II. 85
Georgius Eques & Procurator. II. 423
Georgius Patritius e Colonia Cretenſi. II. 447 vulnerat Cuſſeimum. II. 448 Ducha Candiæ creatur Eques. ibid. Numiſma & obitus. ibid.
Hieronymus Claſſis Venetæ Imperator latrones in Creta delet. II. 423
Hieronymus Præfectus Candiæ militaris profligat rebelles. II. 123
Jacobus Cretæ Ducha. II. 393 obiit. II. 395
Jacobus alter Candiæ Ducha. II. 423
Joannes vicit rebelles in Creta. II. 309 310
Joannes Franciſcus Orator Candienſium ad Venetos creatur Eques. II. 435
Marcus Ducha Cretæ poſtea Dux Venet. pugnat contra rebelles. II. 313 recipit Urbani V. epiſtolas. II. 343
Nicolaus Legatus Cretenſium ad Venetos. II. 308
Nicolaus Ord. Minorum poſtulatus ad Archiepiſc. Candiæ. II. 61
Petrus Ducha Candiæ. II. 353 expellit Papatem a Creta. II. 13 eligit Primicerium Candiæ. II. 12 memoratur. II. 25 ejus ſententiæ. II. 108 223
Philippus Primicerius S. Marci de Candia. II. 12
de Corbellis Andreas Epiſcopus Cydonienſis. II. 457
Benedictus Magnus Cancellarius Cretæ. II. 457
Marcus Antonius Magnus Cancellarius Cretæ. II. 457
Corrario Familia.
Angelus Epiſc. Caſtellanus. II. 59 Commendatarius Civitatis novæ. II. 129. Vide Gregorius XII.
Antonius Epiſcopus Æmonienſis. II. 62. 129 exhibitus ad Archiep. Candiæ. II. 61
Antonius Epiſc. Cenetenſis exhibitus ad Archiep. Candiæ. II. 64
Gregorius Prothonotarius Apoſtolicus exhibitus ad Archiepiſc. Candiæ. II. 80

Petrus Epiſcopus Coronenſis exhibitus ad Archiepiſc. Candiæ. II. *61*
Philippus Orator Cretenſium ad Venetos. II. 381
de Corſinis Octavianus falſo aſſertus Archiepiſcopus Candienſis. II. 453
Cortaccio Familia rebellis in Creta. II. 285 & ſeq.
Georgius Dux rebellium profligatur. II. 285. fugat Venetos. II. *286* obſidet Candiam. II. 286 victus diſcedit e Creta. II. 287
Meletius Archiepiſcop. Philadelphiæ. I. 74
Theodorus movet ſeditionem. II. 285
Corybantes dicti etiam Curetes. II. 189 193 Matris Deorum miniſtri. II. 193 unus ex eis ædificat Hierapytnam. II. 189
S. Coſmas Eremita Cretenſis, ejus elogium. I. 152 Vita & translatio ſacri corporis. I. 153
Cotta Lazarus Auguſtinus errat in ſtatuenda Alexandri V. patria. II. 361 & ſeq.
Crapula perdit exercitum Græcorum. II. 216
Craterus Præfectus Cretæ victus & occiſus ab Agarenis. II. 216
Creta Nympha. I. 18
Cretenſes eorum mores. I. 4 15 17 53 121 122 II. 28 virtutes & fortitudo. I. 57 58 II. 206 209 213 vitia & ſcelera. I. 16 56 57 61 108 126 128 II. 206 215 317 332 390 405 413 414 ſuperſtitiones. I. 60 72 126 163 207 215 II. 186 194 200 203 417 contumacia in ſchismate. I. 211 II. 225 247 414 Rebelliones. Vide Rebelliones. Eorum fides. II. 283 Educatio puerorum. I. 73 II. 202 203 ſaltationes. I. 16 105 108 II. 203 ſervi. II. 25 & ſeq. exercitium pyraticæ. II. 202 ritus in funeribus. I. 91 & pœnitentiis publicis. II. 418 mittunt Colonias. Vide Coloniæ. longam vitam agunt. I. 4 53 83 gloriantur ortu Jovis. I. 59 61 ædificant urbes in Sicilia. I. 42 43 & in Japigia. I. 43 eorum leges. II. 204 205 vincuntur a Romanis. I. 55 92. II. 205 & ſeq. offerunt Inſulam Alexio filio Iſaaci Imper. C. P. II. 220. Vide Creta. Venerantur S. Franciſcum. II. 14 & Ordinem Seraficum. II. 16 17 127
Cretenſes Hebræi. Vide Hebræi.
Cretenſes Mulieres eorum morſus & laceratio unguium lethales. II. 420
Cretenſes Duchæ. II. 225 & ſeq.
Cretes filius Nembrot. I. 1 78 II. 187 vel Jovis. I. 18 II. 187 primus Rex in Creta. I. 238 II. 188 cui dat nomen. II. 187 ædificat Cnoſſum. I. 238 nutrit Jovem. II. 188
Crux ferrea prodigioſa. II. 147 liberat obſeſſos a Dæmone. II. 148
Cucina Sanctius Ord. Servorum Vic. Gener. in Græcia. II. 19 Obitus. II. 439
Cupreſſi in Creta. I. 2 5 22 79 83 & ſeq. 88 91 109 cæſæ repullulant. I. 23
Curetes Jovis nutritii. I. 21 105 124 ex Jove antiquiſſimo originem habent. II. 187 habitatores Cretæ. II. 190 docent ſaltationes armatas. I. 72 II. 189 Matris Deorum miniſtri. II. 193 inveniunt Catapultas. I. 124 ædificant Cnoſſum. I. 238 II. 188 189 & phanum Cybellis. II. 188 dicti etiam Corybantes. II. 189 193
Curupes Amera Dominus Cretæ. II. 217 victus a Phoca. II. 218
Cuſſeimus Dux exercitus Turcici. II. 445

445 expugnat Chiſſamum. ibidem. obſidet Rethimum. II. 446 occupat Mirabellum. II. 446 447 obſidet Candiam. II. 447 vulneratur. II. 448

Cybelles mater Deorum. II. 188 189 ejus Miniſtri. II. 193 & Templum. Vide Templum.

Cydon Rex Cretæ. I. 50 II. 195 ampliat Cydoniam. I. 122 259

Cyriacus Anconitanus Itinerator laudatur. I. 36 & ſeq.

S. Cyrillus I. Epiſc. Gortynæ Martyr, ejus elogium. I. 151 illuſtrantur tempora martyrii. I. 197 204

S. Cyrillus II. Ep. Gortynæ Mart. ejus elogium. I. 152 illuſtrantur tempora Epiſcopatus & martyrii. I. 202 authores de eo ſcribentes. I. 203 II. 214

Cyrillus Lucari aſſertus Archiepiſcopus Cretenſis. I. 214 infectus hæreſi Calvini. I. 215 217 218 Abbas Angarathi. I. 217 Patriarcha Alexandrinus. I. 217 poſtea Conſtantinopolitanus. I. 215. 218 pulſus in exilium. I. 217. 218 ejus impietas & doli. I. 217 218 expulſus a ſede laqueo ſuffocatur. I. 218 caret ſepultura. I. 219 Authores de eo varie ſcribentes. ibid. memoria ejus damnatur. ibid.

Cyrillus Epiſcopus Subricæ. I. 255

D

Damianus Dux exercitus Græci contra Agarenos ex vulnere obiit. II. 214

Dandulo Familia. Ejus juspatronatum in Monaſt. S. Pauli de Candia. II. 17 illud concedit Epiſcopo Arcadienſi primum, mox Ordini Servorum. II. 18 130 deinde Marco Paſcalico Canonico Candienſi. II. 439 ſacella in urbe Candiæ. II. 35

Andreas cognomento Calvus Ducha Candiæ. II. 289

Andreas alter Ducha Candiæ. II. 315

Andreas tertius Ducha Candiæ. II. 354 ejus ſententia. II. 109

Andreas Dux Venetiarum Chronologus laudatur. II. 76 avus Fantini Archiepiſcopi Cretenſ. II. 79 83 memoratur. II. 176 316

Andreas Legatus Cretenſium ad Venetos. II. 308

Bartholomæus ejus fides & merita. II. 436 & ſeq. creatur Eques. 438

Fantinus Doctor, Eques & Legatus ad Principes. II. 76 Prothonotarius & Legatus Apoſtolicus. II. 77 extruit Eccleſiam Corporis Domini, ubi conſecratur Archiep. Candiæ. ibid. inſtituit ſacrum quotidianum. II. 79 electus Epiſc. Patavinus. II. 80 pietas & obitus. II. 82 epigraphe & laudes. II. 83 84

Fantinus Ducha Candiæ, ejus probitatis argumentum. II. 307

Gerardus Ducha Candiæ. II. 390

Henricus Ducha in Candia. II. 307

Henricus Legatus Cydonienſium ad Venetos. II. 308

Henricus Dux Venetiarum acquirit partem Græci Imperii. II. 219 220 recipit ſub ditione Veneta Cretam. II. 222

Jacobus Ducha Cretæ. II. 287 agit bellum contra Calergios. II. 288

Joannes Eques Dux contra rebelles Cretenſes. II. 333

Joannes Cretenſis Univerſitatis ad Vene-

Venetos Orator. II. 425
Joannes Legatus in Creta. II. 348
Laurentius Legatus Venetorum ad rebelles Cretenſes. II. 318 Dux in Creta contra rebelles. II. 342
Leo Ducha in Creta. II. 368
Leonardus Ducha in Candia promulgat decretum Senatus Veneti. II. 316 in carcerem truditur a rebellibus. II. 316. 318 liberatur. II. 333 electus Procurator. II. 340 renuntiat dignitatem. II. 76 340 Pater Fantini Archiepiſcopi Cretenſis. II. 83
Marcus Ducha in Creta premit rebelles. II. 283 295
Marcus Senator Militiarum in Creta Præfectus laudatur. II. 405
Nicolaus Orator Cretenſium ad Senatum Venetum. II. 398
Nicolaus pius in Ordinem Servorum. II. 18
Raynerius Dux Venetæ claſſis profligat Januenſes. II. 224 recipit Cretam a Januenſibus occupatam. II. 225 ictu ſagittæ obiit. Ibidem.
Raynerius Orator Cretenſium ad Venetos. II. 403
Thomas Ducha in Creta. II. 274
Thomas alter Ducha in Creta. II. 308
Daniel Epiſcopus Archadienſis. II. 127
Darminus Georgius Epiſcopus Clugienſis mox Æmonienſis. II. 159
David Maurogonatus Hebræus detegit rebellionem in Creta. II. 389
Davila Familia.
Antonius Magnus Cypri Cancellarius. II. 145
Ferdinandus Epiſcopus Calamonenſis. II. 145 poſtea Aſculanus. II. 146
Henricus Catherinus Hiſtoricus laudatur. II. 145 146
Decem Martyres Cretenſes. Vide Martyres.
Decius Brutus recuſat Præfecturam Cretæ. II. 210
Decius Imperator perſecutionem movet in Chriſtianos. I. 161
Decius Proconſul Cretæ perſequitur Chriſtianos. I. 161 necat X. Martyres. I. 165
Dedalus conſcius adulterii Paſiphaes. II. 198 ejus carcer. I. 4 83 Architectus Templi Dianæ. I. 20 52 & operis Labyrinthi. I. 52 fugit & latet in Sicilia. II. 196 occiditur gladio. I. 53 II. 198
Delphino Familia.
Aloyſius Epiſcopus Cydonienſis. II. 155
Bertuccius Dux Claſſis Venetæ memoratur. I. 39
Dominicus Ducha in Creta excipit novam Coloniam. II. 251 rebelles blande ad fidem & obedientiam reducit. II. 260 261
Jacobus Ducha Cretæ. II. 283
Joannes Cardinalis partitur Canonicatus Archadiæ. II. 139
Joannes Theſaurarius Eccleſiæ Milopotamenſis, ejus ſigillum. I. 174
Leonardus Epiſcopus Civitatis novæ, poſtea Archiepiſcopus Cretenſis, demum Epiſcopus Caſtellanus. II. 58 Patriarcha Alexandriæ. II. 59 Iterum Archiepiſcopus Cretenſis. II. 59 63 113 jubetur reſidere in ſua Eccleſia. II. 63 ejus obitus. II. 64
Urſus Epiſcopus Juſtinopolitanus, poſtea Archiepiſcopus Cretenſis. II. 47 48 Legatus Apoſtolicus & adminiſtrator Eccleſiæ Smyrnenſis. II. 48 Legatio-

gationem renuntiat . II. 48 unicus hujus nominis Archiepiſcop. Candiæ. II. 49 52 inſtituit Epiſcopum Arienſem. II. 52 169 Patriarcha Gradenſis. II. 48
Demetrius Paleologus Orator Imperatoris Græcorum. II. 17
Deucalion antiquior ædificat Templum Athenis. II. 197
Deucalion Rex Cretæ interfectus a Theſeo. I. 65 illuſtratur locus mortis & ſepulturæ. II. 197 198 199
Deusteſalvet de Bononia cuſtos Candiæ pro Marco Sanuto. II. 243 carceri addicitur. II. 244
Diana colitur in Creta. I. 20 52 vocatur Dyctina. I. 53 54 123 247 ejus Templum. Vide Templum.
Dicte Nympha in Creta. I. 20
Dictes Cretenſis Hiſtoricus, ejus ſepulcrum, & Hiſtoriæ inventio. I. 194
Diedo Familia.
Antonius Ducha in Candia. II. 381
Joannes Jacobus Epiſcopus Cremenſis exhibitus ad Archiep. Candiæ. II. 100
Diogenes Laertius Cretenſis ex Apollonia urbe. I. 255
Diomedes Rex in Creta. I. 28
Dionyſius pſeudoarchiepiſcopus Græcus expellitur a Creta. I. 212. decretum expulſionis. I. 213
Dioſcorus Epiſcopus Cretenſis. I. 196 197
Diſcordia in Rebuspublicis unde oriatur. II. 204
Dinarcus Hiſtoricus Cretenſis. Præf. pag. 4
de Dominicis Dominicus Epiſcopus Sithienſis. II. 123 aſſertus etiam Melipotamenſis. II. 124 177
Dominicus Epiſcopus Hierapetrenſis, poſtea Muranus. II. 181
Donato Familia.
Antonius Eques dicitur Chronici author. II. 379
Andreas Eques Cretæ Ducha Venetias evocatus carceri damnatur. II. 379 & ſeq. electus Senator Almæ Urbis Romæ. II. 380
Auguſtinus Epiſcopus Agienſis. II. 154 404 exhibitus ad alios Epiſcopatus. II. 154
Bartholomæus Procurator. II. 379
Bernardinus Ducha in Candia. II. 395
Hieronymus Ducha Cretæ pietate & doctrina clariſſimus. II. 404 & ſeq. Pater Auguſtini & Philippi Epiſcoporum II. 154 ejus opera laudantur. II. 155 405 406 ſcriptor Eccleſiaſticus. II. 407 ejus periculum & virtus in terræmotu Cretenſi, quem in epiſtola deſcribit. II. 408 & ſeq. In patriam revertitur. II. 421 ejus laudes in epigraphe. II. 422
Hieronymus alter ſtrenue propugnat Sudam. II. 446
Joannes Franciſcus Hieronymi filius laudatur. II. 409
Matthæus Ducha in Candia. II. 18 378
Nicolaus Ducha Candiæ erigit publica horrea. II. 431 laudatur. II. 432
Nicolaus Orator Cretenſium ad Senatum Venetum. II. 381
Nicolaus Primicerius Sancti Marci de Candia obiit Venetiis. II. 13
Paulus Candiæ Ducha. II. 444
Petrus Archiepiſcopus Cretenſis doctiſſimus. II. 65 & ſequ. Præſes Apoſtolicus in Concilio Senenſi. II. 69 Præſes Peruſii

ruſii promovet renovationem Cathedralis. II. 69 70 Caſtellanus primum, mox Patavinus Epiſcopus. II. 70 71 ejus obitus. II. 80
Auguſtinus Epiſcopus Agienſis. II. 154 404 406 Vicarius Generalis Gaſparis Contareni Cardin. in Epiſcopatu Bellunenſi. II. 155
Donoratico. Vide Bonifatius.
Doſiades Hiſtoricus Cretenſis Præfat. pag. 4 II. 187
Doſitheus Patriarcha Hieroſolymitanus. I. 219
Dragutes Pyrata interficitur. II. 426
Duces Venetiarum vocati Domini quartæ partis & dimidiæ Imperii Romaniæ. II. 221 226 232 eorum laudes decantandæ in Eccleſiis Cretæ. II. 31 & ſeq.
Duchæ Cretenſes eligunt Protopapatem in Candia urbe. I. 229 & Primicerium S. Marci de Candia. II. 10 12 eorum laudes decantandæ in Eccleſiis Cretæ. II. 32 & ſeq. eorum ſeries illuſtratur. II. 226 & ſeq.
Duodo Familia.
Leonardus Ducha Candiæ. II. 390
Thomas Ducha Candiæ. II. 379
Dux Burgundiæ emit domum in Candia pro peregrinis. II. 415
Dii nati apud Cretenſes. II. 186 eorum facinora. II. 187 188 194
Dyctina. Vide Diana.

E

Eccleſiæ in Creta. I. 6 8 88 93 94
S. Antonii olim Prioratus, exculta poſtea a Jeſuitis & demum annexa Hoſpitali. I. 11 II. 21 34
Antiquiſſima in qua urnæ V. Virginum prodigioſæ. I. 17 II. 148
Cathedralis S. Titi Candiæ. II. 130 combuſta reædificatur. II. 94 terræmotu quaſſata. II. 412 memoratur. II. 287 356 374 397
Cathedralis Chironenſis S. Mariæ de Bethleem ſacra. II. 113
Cathedralis Cnoſſos. I. 15
Cathedralis Cydonienſis titulo S. Mariæ. II. 149
Cathedralis Rethimenſis S. Nicolao dedicata. II. 141
Cathedralis Sithienſis S. Marco ſacra. II. 121
S. Conſtantini. I. 17 107
S. Crucis. I. 9 15 95 104
S. Cyrilli de Burgo Candiæ adjudicatur Monialibus S. Catharinæ de Candia. II. 24 & ſeq.
SS. Decem Martyrum. I. 14 103 138
S. Franciſci de Candia Minoritarum ornatiſſima. II. 14 355 365 372 395 403 404
S. Georgii. I. 10 11 97 123 II. 225
S. Joannis. I. 15 18 104 109 II. 312 355 403
S. Iſidori. I. 12
Latinæ in Cræta. II. 1 & ſeq. earum poſſeſſiones. II. 5 & ſeq.
S. Mariæ. I. 10 Angelorum. I. 229 Cardiothiſſæ. I. 13 63 101 Formoſæ. II. 21 de jure Patriarchatus C. P. II. 35 Prodigioſæ. I. 101 Trimartyros I. 223
S. Marci. Vide Primicerialis & Sithienſis.
S. Nicolai. I. 3 11 81
Omnium Sanctorum. I. 10
Parochiales in Candia ritus Græci nominatim enuntiatæ. I. 229 & ſeq.

in Creta ritus Græci plurimæ. I. 228
S. Pauli. I. 5 85
S. Petri. II. 309 terræmotu quaſſata. II. 412
S. Photinæ ex revelatione ædificata. I. 209
Primicerialis S. Marci de Candia. II. 7 recepta in jus Apoſtolicæ Sedis. II. 8 9 inſtitutus in ea Primicerius. II. 9 de jurepatronatus Reipublicæ Venetæ. II. 11 13 apud eam degunt Jeſuitæ. II. 21 terræmotu quaſſata. II. 412
Quinque Virginum. I. 17 II. 148
Regularium Latini ritus in Creta, in quibus exercitium curæ animarum. II. 16
S. Rochi ædificata ob ſedatam peſtem. II. 435. Vide Sacella.
S. Salvatoris. I. 10 97 terræmotu quaſſata. II. 412 memoratur. II. 431 436
S. Titi antiqua in Gortyna. I. 10 11 97 102
Eccleſiæ extra Cretam memoratæ.
S. Andreæ in Inſula Venetiarum. II. 166
Cathedralis Thinenſis obtinet Canonicatus Archadiæ. II. 137
Cathedralis Peruſina reſtauratur. II. 70
Cathedralis S. Petri Venetiarum. II. 165
S. Felicis Venetiarum commendata Epiſcop. Calamonæ. II. 143
S. Juſtinæ Venetiarum conſecrata. II. 166
S. Mamantis de Conſtantinopoli. I. 179
S. Mariæ Jubanico Venetiarum. II. 165
S. Matthæi de Pirano in Hiſtria conſecratur. II. 51
S. Mauri Martyris de Buriano. II. 177
S. Michaelis de Muriano. ibid.
S. Rochi Venetiarum. II. 165
SS. Trinitatis Venetiarum. II. 165
Echemenes Hiſtoricus Cretenſis Præfat. pag. 3
Echini piſces quomodo capiantur. II. 418
Educatio puerorum apud Cretenſes. I. 73 II. 202 203
Elaurus Cretenſis Antropophagus. I. 121
Electiones Archiepiſcoporum Candienſium. II. 53 54 61 63 64 80 84 100
Epiſcoporum Archadiæ. II. 128 130
Agienſium. II. 142 152
Arienſium. II. 52
Melipotami. II. 181
Eleutheres filius Apollinis. I. 118 unus ex Curetibus. I. 122
Emborini Regis Simulacrum. I. 118
Emergavi Guillelmus Minorita Epiſcopus Chiſſamenſis. II. 161
Emmanuel Epiſcopus Chiſſamenſis. II. 164
Ephialtes Gigas inſtituit ſacrificia Martis. I. 120
Ephorus Hiſtoricus Cretenſis Præfat. pag. 4
Epigraphes. Vide Inſcriptiones.
Epimenides Philoſophus Cretenſis Præfat. pag. 4 I. 121 127 187 carpit vitia Cretenſium. I. 29 127 dictus Propheta Cretenſium. I. 127 128 occiſus a Lacedæmoniis. I. 124 ejus ſepulcrum. I. 127
Epiphanius Epiſcopus Eleuthernæ. I. 257
Epiphanius Epiſcopus Lampæ in Creta. I. 252
Epiſcopatus Athinienſis ignotus. II. 294

By-

Byzantinus erigitur in Patriarchatum. I. 134
Cirotoniſienſis in Creta ignotus. II. 105
Cretenſes Græci in Creta recenſentur, & deinde per ſuas Eccleſias illuſtrantur. II. 233 & ſequ.
Cretenſes Latini in Creta. I. 211 II. 3 recenſentur nominatim. II. 6 103 & ſeq.
Liſſanienſis in Creta ignotus. II. 104 105
Pirithinoſienſis in Creta ignotus. II. 105
Sudenſis in Armenia majori. II. 458
Epiſcopi Græci in Creta. Vide Epiſcopatus Græci in Creta.
Epiſcopi Latini in Creta. II. 105 & ſeq. 229 tenentur reſidere in ſuis Eccleſiis. II. 73 111 ad ſuas Eccleſias revocantur. II. 374
Epiſcopi aliquando vocantur Presbyteri. I. 131
Epiſcopi Schiſmatici excluduntur a Creta. I. 211 212 II. 54
Epiſcopus Arbenſis jurat fidem Petro Urſeolo II. Duci Venet. II. 33
Cytheræ Græci ritus ordinat Presbyteros Græcos Cretæ. I. 222
Thinenſis tranſigit cum Archiepiſcopo Candienſi. II. 137
Veglenſis jurat fidem Petro Urſeolo II. Duci Venetiarum. II. 33
Eremitæ in Creta. I. 92 104 152
Ethearcus Rex in Creta. I. 123
S. Evariſtus Martyr Gortynenſis. I. 155 156 198. Vide Martyres.
Eudemonojoannes Andreas Soc. Jeſu laudatur ob pietatem & doctrinam. I. 262 263 II. 159 ſcribit Epiſtolam ad Cretenſes. I. 264
Eugenius IV. promovet pacem inter Principes Chriſtianos. II. 73 74
Eugenius Epiſcopus Apolloniæ in Epiro Nova. I. 255
Euhemerus ſcriptor rerum Cretenſium. II. 191 194
S. Eumenius Epiſcopus Gortynæ. I. 154 locus ſepulturæ. I. 198
S. Eunicianus Martyr Gortynenſis. I. 155 156 198. Vide Martyres.
Euphrata Epiſcopus Cheroneſi. I. 258
Euphrates Epiſcopus Eleuthernæ. I. 257
Euphronius Epiſcopus Hierapytnæ. I. 234 249
S. Euporus Martyr Gortynenſis. I. 155 156 198. Vide Martyres.
Europa rapta a Tauro Cretæ Rege. I. 136 II. 195 196 ſeu a mercatoribus Cretenſibus. II. 190 nuncupata Elotis. I. 137 Aſterii Regis Cretæ uxor. I. 189 corrupta a Jove. I. 137 II. 187 mater Minois. I. 61 II. 189 & aliorum filiorum, ibid. colitur a Cretenſibus. I. 63

F

Fabulæ Græcorum & Poetarum unde ortæ. II. 186 & ſeq. Fovent Idololatriam. II. 194
Falcones in Creta. I. 3 5 81 84 eorum nidi. I. 5 82 85 253
Faletro Familia, ejus Sacellum in Candia. II. 35
Aloyſius Militiarum Præfectus in Candia. II. 396 privatus Veronenſi regimine ex mœrore obiit. II. 396 397
Franciſcus Epiſcop. Caſtellanus. II. 58
Leonardus Patriarcha C. P. poſtea Archiepiſcopus Candiæ. II. 45 vocatur ad Concilium Viennenſe. II. 46
Leonardus Præfectus diviſioni bonorum Coloniæ Cretenſis. II. 237 249

Mari-

Marinus Ducha in Creta. II. 274
Nicolaus Proviſor in Creta vicit rebelles. II. 313 obitus & ſepultura. II. 314
Pancratius Præfectus diviſioni bonorum Coloniæ Cretenſis. II. 239 240 Orator Pheudatorum Cretenſium ad Venetos. II. 251
Fames in Inſula Cretæ. II. 435
Familiæ Cretenſes. I. 17 74 104
Conſtantinopolitanæ in Cretam miſſæ. I. 17
Venetæ in Cretam miſſæ. Vide Colonia Veneta.
Farneſius Raynutius Card. Patriarcha C. P. II. 41. Vide Paulus III.
Feſtivitatum numerus in Creta minuitur. II. 390
Filacanevo Petrus Bonreparii Præfectus. II. 249 ejus furta cauſant rebellionem. II. 249 250
Filiæ Meliſſææ Cretæ Regis nutriunt Jovem. I. 21
Filiæ Cocali Regis Siciliæ occidunt Minoem. II. 196
Fioretti Julius Epiſcopus Chironenſis. II. 117
Flores Bernardus Ordin. Cruciferorum Epiſcopus Agienſis, poſtea Archiepiſcopus Jaderenſis. II. 156
Fœdus Chriſtianorum Principum contra Turcas. II. 220 392 393 Civitatum Cretenſium. I. 45 46
Fons Dianæ mirabilis in Creta. I. 247
Fontes prodigioſe exſiccati apud Archadiam in Creta. I. 240
Fortanerius Patriarcha Gradenſis electus Cardin. II. 48
Foſcari Familia.
Franciſcus electus Ducha Candiæ. II. 368 369 Dux Venetiarum memoratur. II. 379 380 381 Vide diplomata.
Fradello Marcus rebellis. II. 318 proſcribitur. II. 331 capite plectitur. II. 334
de Fraganeſco Joannes integratur in ſuis bonis. II. 350
Franchionus. Vide Sagredo.
Franciſcus Archidiaconus Hiſpalenſis Legatus Apoſtol. II. 86
S. Franciſcus Aſſiſienſis colitur a Græcis. II. 14 Vide Eccleſiæ.
Franciſcus Carmelita Epiſcopus Arienſis. II. 170 171
Franciſcus Epiſcopus Hierapetrenſis. II. 181
Franciſcus Epiſcopus Melipotamenſis. II. 177
Franciſcus Minorita Epiſcopus Canticenſis. II. 168
Frugalitas fovet unionem civium in Rebuspublicis. II. 204
Funus Cretenſe. I. 91
Fuſcareno Familia, ejus Sacellum in Candia. II. 35
Jacobus Procur. Proviſor Gener. ampliat propugnacula Candiæ. II. 430
Joannes Proviſor in Creta. II. 348
Ludovicus recuſat regimen Cretæ. II. 357 invehitur in Hebræos. II. 385 quibus perpetuum bellum indixit. II. 386 & quorum detegit ſcelera. II. 386 & ſeq.
Marcus Procurator laudatur. II. 242
Nicolaus exhibitus ad Archiep. Candiæ. II. 100
Nicolaus Epiſcopus Chiſſami. II. 161
Nicolaus Epiſcopus Folienſis exhibitus ad Archiepiſcopatum Candiæ. II. 53 translatus ad Epiſcopatum Clugienſem. II. 161
Vivianus obſes in Creta. II. 248

Fuſculo Familia.
Andreas Proviſor in Creta. II. 381
Joannes Baptiſta Candiæ Ducha. II. 443
Leonardus Ducha Candiæ, poſtea Procurator. II. 441
Leonardus Præfectus diviſioni bonorum Coloniæ Venetæ in Creta. II. 238 240

G

de Gabrielis Familia.
Andreas cognomento Bonus Candiæ Ducha. II. 287
Andreas alter Candiæ Ducha, poſtea Procurator. II. 403
Gallina Familia.
Antonius Orator pro Candienſibus ad Senatum Venetum, II. 391
Antonius Ordinis Sancti Benedicti, electus Prior S. Antonii Viennenſis. II. 56
Chriſtophorus Archiepiſc. Candienſis. II. 56
de Gallutiis. Vide Ægidius.
de Garzonibus Marinus Candiæ Ducha, poſtea Procurator. II. 397
de Gaſperis Joannes Paulus laudatur, II. 452 458
Gauſſonio Jacobus Militiarum Præfectus in Candia, poſtea Ducha. II. 372
S. Gelaſius Martyr Gortynenſis. I. 155 156 198. Vide Martyres.
Gennadius Epiſc. Cnoſſi. I. 339
Georgio Familia.
Fantinus in Candia Militiarum Præfectus. II. 397
Franciſcus Minorita vir doctiſſimus. II. 114
Gibertus Epiſc. Parentinus exhibitus ad Archiepiſcopatum Cretenſem. II. 53 54
Nicolaus in Creta Ducha. II. 423
Paſchalis Ord. Prædic. exhibitus ad Epiſcopatum Agienſem. II. 153
Paulus electus Candiæ Ducha recuſat. II. 426
Georgius Alexander Epiſcopus Archadienſis. I. 67 II. 131 illuſtratur ejus Epiſcopatus. I. 214 II. 131 454 perperam aſſertus Archiepiſc. Candienſis. I. 214 II. 454
Georgius Bohemiæ Rex. II. 80
Georgius Prior Ord. Carthuſienſis ad Candiam accedens eam deſcribit. II. 415 & ſeq.
Georgius. Vide Palæocappa.
Georgius Epiſcopus Milopotamenſis Romæ obiit. II. 458
Georgius Epiſc. Siracuſæ. I. 252
Gerardus Minorita Epiſc. Jerapetrenſis. II. 181
Gerardus Epiſc. Arienſis. II. 52 169
Geraſimus. Vide Palæocappa.
S. Germanus Epiſc. Cyzici. I. 202
Geſualdus Aſcanius Patriarcha C. P. II. 41 155
Gigantes in Creta. I. 99. eorum cadavera reperta. I. 117
Girardo Joannes Matthæus Candiæ Ducha. II. 436
Glauca filia Saturni ſoror Plutonis. II. 191
Gongilla ſeu Gonzila Conſtantinus Dux Imperatoris C. P. II. 216 ejus ignavia exercitus profligatur ab Agarenis. II. 217
Gortynas Theageta Arcadis filius fundator Gortynæ. I. 136
de Gozzadinis Angelus Epiſcopus Civitatis Caſtellanæ. II. 179
Gozzadinus Epiſcopus Melipotamenſis. II. 179
Gradonico Familia.
Angelus Ducha Cretæ recipit in gratiam rebelles. II. 267

Antonius accuſat Hebræos. II. 382 laudatur ob juſtitiam. II. 384 & ſeq.
Auguſtinus exhibitus ad Archiepiſcopatum Candiæ. II. 100 collatum ſibi Archiepiſcopatum recuſat, deinde electus Epiſc. Feltriæ. II. 101
Bajardus rebellis proſcribitur. II. 331
Hieronymus Ducha Cretæ ſeditioſos ad fidem reducit. II. 265 Candiæ obiit. II. 266
Hieronymus Primicerius S. Marci de Candia. II. 13
Joannes Ducha Cretæ. II. 353 idem iterum vel alter Cretæ Ducha. II. 355
Joannes Legatus Venetorum ad rebelles Cretenſes. II. 318
Leonardus Legatus Cretenſium ad Senatum Venetum. II. 306
Marcus Ducha Cretæ obiit. II. 309
Marcus alter Ducha Cretæ. II. 443
Marcus Major electus a rebellibus Ducha Cretæ. II. 318 proſcribitur. II. 331 capite plectitur. II. 334
Marinus Ducha Candiæ. II. 286 diſperdit rebelles. II. 287
Michael Legatus Cretenſium ad Venetos. II 308
Petrus Ducha Cretæ. II. 314
Petrus Dux Venetiarum. II. 106 290. Vide diplomata.
Superſtites in Candia ex familia Gradonico mittuntur Venetias. II. 334 & ſeq.
Titus Dux rebellium in Creta. II. 317 & ſeq. proſcribitur. II. 331 fuga elapſus ab Inſula profugus obiit. II. 343
S. Gregorius Magnus, ejus epiſtola de lege Mauritii Imperat. I. 200
Gregorius IX. Vide diplomata.
Gregorius XI. ſtudet extirpare ſchisma in Creta. II. 55 mittit epiſtolam Duci Venetiarum. II. 55 121 & Præſulibus Cretæ. II. 55 56
Gregorius XII. Papa. II. 65 68 confirmat electionem Archiepiſc. Candienſis. II. 63 deponitur in Concilio Piſano. II. 358. Vide diplomata.
Gregorius XIII. tuetur Geraſimum Epiſcopum Græcum Ciſſami. I. 264 eligit Epiſcopum Calamonenſem. II. 145 & Ciſſamenſem. II. 167
Gregorius XV. eligit Archiep. Candiæ. II. 102
Gregorius Archiepiſcopus Selgæ. I. 205
S. Gregorius Cretenſis Monachus, ejus elogium & vita. I. 147 & ſeq.
Gregorius Epiſcopus Amaſienſis, poſtea Patriarcha C. P. Græcus laqueo perit. I. 218
Grimaldo Bartholomæus adhæret rebellibus in Creta. II. 318 proſcribitur. II. 331
Grimani Familia.
Aloyſius Archiepiſc. Candiæ. II. 100 obitus & epigraphe. II. 101
Dominicus Magnus Cretæ Cancellarius. II. 142 153
Joannes Baptiſta Ducha Candiæ, poſtea Procur. naufragio perit. II. 443
Lucas Epiſc. Calamonenſis. II. 142 poſtea Agienſis. II. 142 152 obitus. II. 153
Marinus Ducha Candiæ. II. 226
Marinus alter Ducha Candiæ. II. 314 idem iterum vel alter Ducha Candiæ obiit. II. 315
Marinus Ducha Candiæ. II. 429 poſtea Procurator. II. 430
Nicolaus Cretenſium Orator ad Se-

Senatum Venetum. II. 394 396
Gritti Familia.
Aloyſius Candiæ Ducha. II. 225
Andreas Dux Venetiarum. II. 92
Andreas Proviſor Cydonis eam ſtrenue defendit. II. 424
Benedictus Candiæ Ducha obiit. II. 397
Joannes Legatus in Creta contra rebelles occumbit. II. 250
Guidius Antonius Epiſcopus Arienſis. II. 171 recuſat Epiſcopatum. II. 172

H

Hariadenus Dux Claſſis Turcicæ Candiam aggreditur. II. 424
Hecatompolis Creta dicta. I. 23 26
Hebræi Chriſtianos odio proſequuntur. II. 384 eorum perfidia & ſcelera. II. 384 & ſeq. In Ponto ſervum Chriſtianum crucifigunt. II. 385 choreas agunt diebus paſſionis Dominicæ. II. 387 excluduntur Maroſtica oppido. II. 288 Hebræi Medici ſcelus. I. 127
Hebræi Cretenſes ſepeliunt Caipham. I. 59 aliqui convertuntur. I. 126 contradicunt S. Paulo. I. 127 uſuris affligunt Cretenſes. II. 370 381 Crucifigunt agnos. II. 381 inquiritur de reis. II. 382 eorum ſcelera exponuntur. ibid. & ſeq. domum ſacrumque locum emunt. II. 385 polluunt altare. II. 386 miraculo ſcelus detegitur. ibidem. eorum numerus. II. 443
Heibraimus Turcarum Rex, infert Venetis bellum. II. 444 Juſuſum laqueo tolli jubet. II. 445
Helotes genus ſervorum apud Lacedæmones. II. 28
Henricus Piſcator Comes Malthæ occupat Cretam. II. 224 expellitur ab occupata Inſula. II. 225
Herba Lunaria. I. 105
Herbæ ad uſum funium. I. 80
Hermiona Cadmi uxor. I. 82
Hermolaus Epiſcop. Ciſſamenſis. II. 130 Vicarius Gener. Archiep. Candiæ. II. 131
Hiſtoria belli Trojani reperta. I. 194
Honorius III. Papa. II. 42
Hoſpitale militum in Candia obtinet redditus Epiſcopatus Archadienſis. II. 126 131 431

I

Jacobus Abbas S. Thomæ de Torcello Collector Apoſtolic. in Creta. II. 127
Jacobus a Roma Epiſcopus ignotæ Eccleſiæ. II. 43
Jacobus aſſertus Epiſcopus Ciſſamenſis. II. 161
Jacobus Epiſcopus Agienſis. II. 149 poſtea Biſacienſis. II. 149 150 obitus. II. 191
Jacobus Epiſcopus Coronenſis adminiſtrator Eccleſiæ Chironenſis. II. 111
Jacobus Epiſcopus Milopotamenſis. II. 455
Jacobus Epiſc. Toletanus Nuntius Apoſtol. in Concilio Senenſi. II. 69
Januenſes occupant Eubæam in Euripo ſeu Nigropontem, & deinde cedunt Venetis. II. 219 pyratice invadunt Cretam. II. 219 224 profligantur a Venetis. II. 224 226 249 comburunt Cydoniam. II. 288 expelluntur Cydonia. II. 289 ad preces Venetorum prohibent ſubditis ſuis ne juvent rebelles Cretæ. II. 320
Janus Italiæ Rex excipit hoſpitio Saturnum. II. 192 193
Icarus conſcius adulterii Paſiphae. I. 52

52 II. 198 ejus carcer. I. 4 83 perit demerſus in mare. I. 53 II. 198
Iconius Epiſcopus Gortynenſis. I. 198 199
Iconoclaſtarum hæreſis. I. 150 154 177 & ſeq.
Ida Corybantis filia. I. 20
Ida uxor Lycaſti mater Minois ſecundi Regis. II. 196
Idea Jovis uxor ex qua Creta (olim dicta) Idea. II. 187
Idei Dactyli aſſerti inventores æris & ferri. II. 186 habitatores Cretæ. II. 186 190
Idomeneus Rex Cretæ Regno ejicitur. I. 26 II. 197 200 dividit ſpolia inter Græcos. I. 57 judex inter Thetidem & Medeam. ibid. pulſus e regno condit Salentum. II. 201 illuſtratur obitus & ſepulcrum. II. 200 201 colitur a Cretenſibus ut Deus. ibid. vaſtat & diruit X. Urbes in Creta. II. 202
Imago prodigioſa S. Mariæ Cardiotiſſæ. I. 13
Imperium Conſtantinopolitanum evertitur. II. 221. 222
Incendium nemoris Cupreſſorum. I. 23
Innocentius III. invitat Archiepiſcopum Cretenſem ad Concilium Lateranenſe. II. 46
Innocentius VI. Joannem Quirinum Archiepiſcopum Cretenſem transfert ad Epiſcopatum Ferrariæ. II. 42 creat Cardinales. II. 48 eligit Epiſcopum Chironenſem. II. 108 & Veronenſem. II. 163
Innocentius VII. Franciſcum de Pavonibus Epiſcopum Chironenſem transfert ad Archiepiſcopatum Candiæ. II. 59
Innocentius VIII. eligit Epiſcopum Ciſſamenſem. II. 164
Innocentius X. eligit Archiepiſcopum Candiæ. II. 102
Inſcriptiones Græcæ. I. 30 33 & ſeq. 40 41 45 47 48 II. 210 211 Collectæ a Cyriaco Anconitano. I. 37 erutæ ex agro Rethimenſi. II. 139 140 ex Gortyna. I. 140 & ſeq. ex Jerapetra. I. 243 & ſeq. ex Lappa. I. 250 & ſeq. inſculpta ſepulcro Jovis. I. 59 60
Joanna Siciliæ Regina. Vide diplomata.
Joannes XXIII. fugit a Concilio Conſtantienſi. II. 71 eligit Epiſcopum Arienſem. II. 170 171 & Melipotamenſem. II. 177 Vide diplomata.
Joannes Archiepiſcopus Cretenſis. I. 210
Joannes Cantacuzenus Imperator. II. 160
Joannes Cardinalis Epiſc. Portuenſis. II. 175
Joannes de Chorono Ord. Prædicat. Epiſc. Arienſis. II. 172
Joannes de Vanno Minorita Epiſcopus Arienſis. II. 172
Joannes Epiſcopus Archadiæ. I. 240 perperam aſſertus Epiſcopus Arcadiopolis in Thracia. I. 241
Joannes Epiſcopus Ciſſamenſis, poſtea Hortanus. II. 162
Joannes Epiſcopus in Creta. I. 200
Joannes Epiſcopus Lappæ injuſte damnatus. I. 200 appellat ad Papam. ibid. 251 abſolvitur in Concilio Romano. I. 201. 252
Joannes Epiſcopus Melipotamenſis. II. 174 conqueritur de bonis ſuæ Eccleſiæ uſurpatis. II. 296 298 fallacia ejus quærelæ. II. 297 302
Joannes Epiſcopus Salpenſis, electus poſtea Chironenſis. II. 108
Joannes de Clavaſio Minorita Epiſc. Sithienſis. II. 122
Joannes alter Epiſc. Sithienſis. II. 122 Judex Delegatus Apoſtol. II. 123

Joannes alter Epiſcopus Sithienſis. II. 124
Joannes Glycis Patriarcha Conſtant. e ſede expulſus. I. 212
Joannes Tzimiſces Imper. C. P. I. 49
Joannes Vatacius Imperator Trapezuntius juvat rebelles Cretenſes. II. 263 266
Iphiɛtus filius Idomenei occiſus a Leuco. II. 202
Iſaacus Imperator ejicitur e ſede, & excæcatur. II. 218 educitur e carcere a Latinis fœderatis. II. 220 moritur. II. 221
Iſidorus Abbas S. Demetrii Orator Imperatoris C. P. II. 17
Judæi. Vide Hebræi.
Juliana mater S. Gregorii Cretenſis Monachi. I. 147
de Julianis Paulus Procurator aſſertus Ducha Cretæ. II. 357
Julianus Epiſcopus Chironenſis. II. 109
Julianus Epiſc. Stephanenſis, poſtea Calamonenſis. II. 141
Julius III. unit Epiſcopatus Arienſem & Calamonenſem. II. 144
Juno ſoror & uxor Jovis. I. 79 colitur in Creta. I. 163 191 ejus Templum. I. 119
Jupiter Primus Cretæ Rex. I. 61 62 II. 187 ex Idea uxore dat nomen Inſulæ. II. 187 ejus aſſertum ſepulcrum. I. 62
Jupiter Secundus Rex Cretæ. I. 58 61 II. 187 filius Saturni & Rheæ ſeu Opis. I. 21 33 241 II. 191 Frater Junonis. ib. & maritus. I. 137 II. 194 natus in Dicta monte. I. 20 42 II. 192 vel in Arcadia. I. 22 vel apud Atlantios I. 22 II. 194 nutritus a Curetibus. I. 15 51 II. 193 vel a Nymphis. II. 192 193 educatus in Ida monte. I. 20 59 79 105 241 II. 192 416 dat nomen Cretæ. I. 18 59 victis Titanibus liberat parentes vinctos. II. 192 expellit Saturnum e regno. I. 79 II. 192 193 ædificat urbem Dictynam. I. 42 II. 193 ejus geſta. I. 59 II. 193 ejus vitia. I. 60 163 II. 189 194 ejus ſepulcrum. I. 10 59 97 126 163 II. 189 colitur ut Deus. I. 126 164 II. 194 ejus Prophetæ. I. 128 vocatur Aſterius. I. 63 & Picus. II. 194 & Triphylius. ibid. ejus Templa. Vide Templum.
Juramentum Conventionis inter Jacobum Theupolum Ducham Cretæ & Marcum Sanutum. II. 249 fidelitatis Nicolai Sevaſto & aliorum Cretenſium. II. 265 aliud Theodori Miliſſini. II. 261. fœderis inter Latios & Olontios in Creta. I. 45 aliud marmori inciſum. I. 243
Juſtiniano Familia.
  Aloyſius Ducha Candiæ, poſtea Procurator. II. 431
  Bernardus Militiarum Præfectus in Candia obiit. II. 403
  Fridericus Ducha Cretæ. II. 306
  Joannes Eques Ducha Candiæ. II. 389
  Juſtinianus Ducha Cretæ vincit rebelles. II. 308 poſtea Procurator. ibid.
  Juſtinianus Proviſor contra rebelles Cretæ. II. 313
  S. Laurentius Patriarcha memoratur. II. 21 376. conſecrat Fantinum Dandulum Archiep. Candiæ. II. 78 ejus ſtudium pro punitione ſceleris Hebræorum. II. 381 386
  Marcus Abbas Buſci exhibitus ad Archiepiſcop. Candiæ. II. 102
  Marcus Ducha in Creta. II. 376 Laudatur ob prudentiam. II. 377

Mar-

Marcus Ducha Candiæ obiit. II. 339
Marcus Orator Venetus ad Joannem XXI. Papam.
Marcus Epiſcopus Coronenſis, poſtea Archiepiſcop. Candiæ. II. 59
Matthæus Ducha Candiæ. II. 358
Nicolaus Procurator Legatus in Creta. II. 331. damnat rebelles. II. 334
B. Paulus narrat pravos mores Cretenſium. II. 406
Petrus Ducha Candiæ. II. 288
Stephanus Cretæ Ducha obtinet Caſtrum S. Nicolai. II. 272 iniit conventiones cum militibus Græci Imperatoris. II. 273
Taddæus Proviſor in Creta. II. 348
Timotheus Epiſcopus Arienſis. II. 144 173 poſtea Calamonenſis demum Chienſis. II. 145
Thomas Ducha Candiæ. II. 283
Juſto ſeu Zuſto Familia.
Franciſcus Conſiliarius & Viceducha in Candia. II. 395
Hermolaus Ducha Candiæ. II. 288
Marcus Epiſcopus Archadiæ. II. 130 obtinet Monaſterium in Candia. II. 18
Marinus Præfectus diviſioni bonorum Coloniæ Venetæ in Creta. II. 238 240
Juſuſus Dux Claſſis Turcicæ invadit Cretam. II. 440 laqueo perit. II. 445

L

Labyrinthus. I. 14 52 103 Dædali opus. I. *64 66* ubi ſitus. I. *64* & ſeq. ejus deſcriptio. I. *66* 214 II. 416 alius fictitius. I. *66* & ſeq. 103 alius in Ægypto. I. *65 66* II. 416 alius in Lemno. ibidem. alius in Italia. ibid.
Lacones ſeu Lacedæmones ducunt coloniam in Cretam. I. 33 cingunt muris Pholaarnam. I. 51 occidunt Epimenidem. I. 127 imitantur leges & ſuperſtitiones Cretenſium. II. 202 & ſeq.
Lambardo Donatus Syndicus pro Venetis in controverſia. II. 304
Lando Familia.
Andreas Archiepiſcopus Candienſis. II. 90
Hieronymus Archiepiſcopus Cretenſis. II. 24 *86* Legatus Apoſtolicus ad Principes Chriſtianos. II. *86* 87 Legatus Peruſinus. II. 88 uxorem habuit & filium. II. 88 89 laudatur a Card. Picolomineo. ibidem.
Joannes Archiepiſcopus Candienſis. II. 290 renuntiat Archiepiſcopatum. II. 91
Marcus Epiſcopus Caſtellanus. II. 70
Marcus Præfectus Militiarum in Candia. II. 423
Petrus Archiepiſcopus Candiæ. II. 91 obiit Venetiis. II. 94
Petrus filius Hieronymi Archiepiſcopi. II. 88 89
Laoſtenidas Hiſtoricus Cretenſis. II. 4 187
Lapis Cretæ Rex. II. 189 195
Laſtenes Dux Cretenſium contra Romanos. II. 207 victus a Metello. II. 208 bellica ejus virtus. II. 209
Latini Principes ineunt fœdus contra Turcas. II. 220 reſtituunt Iſaacum Imperio C. P. ibid. Statuunt evertere Imperium C. P. II. 221
Latrones in Creta profligantur. II. 423
Laudes decantandæ in Eccleſiis Cre-

tæ.

tæ . II. 4 31 a quibus & quando decantandæ. II. 228 229 235 258 ſimiles in Eccleſiis Dalmatiæ. II. 33 earum uſus alibi. II. 34
Lauredano Familia.
Albertus Candiæ Ducha. II. 434
Antonius Candiæ Ducha. II. 423
Franciſcus Candiæ Ducha. II. 374
Jacobus Ducha Candiæ electus recuſat. II. 448
Joannes Ducha Candiæ obiit. II. 374
Joannes Primicerius S. Marci Venetiarum exhibitus ad Archiepiſcopatum Candiæ. II. 53 54
Paulus Legatus in Creta contra rebelles. II. 342 Iterum Proviſor in Creta. II. 348
Lazarus Epiſcopus Arienſis. II. 169
Lazeri Petrus Soc. Jeſu laudatur. II. 364
Layci litteris imbuti poſſunt ſcribere de rebus Eccleſiaſticis. II. 405
Legati Cretenſes miſſi ad Venetos. II. 20 22 225 226 primi miſſi Venetias. II. 306 alii. II. 308 312 314 315 alii miſſi pro coercendis Judæorum uſuris. II. 370 382 ad novas leges impetrandas. II. 390 391 422 pro loco Laſiti ad culturam reducendo. II. 394 ad quærenda ſubſidia. II. 396 404 ad implorandos idoneos Rectores. II. 398 pro Inſulæ utilitate. II. 425 426 432 436 ad mitigandam aſperitatem exactionum. II. 440 Legati creantur equites. II. 435
Legati Cydonienſium ad Venetos. II. 308
Legati Pontificii ad Principes Chriſtianos. II. 86 ad Joannem Imperatorem C. P. II. 160 ad Ferdinandum Romanorum Regem. II. 167
Legati Venetorum ad Benedictum XII. Papam. II. 21 ad Clementem V. Papam. II. 5 103 ad Paulum Secundum Papam. II. 87 ad rebelles Cretenſes. II. 318 re infecta redeunt. II. 319
Leges Cretenſium. II. 202 & ſeq. quamdiu permanſerint. II. 204
Leo trahens currum Rheæ dat nomen Promontorio in Creta. I. 29
Leo ſeu de Leonibus Benedictus ultimus Archadiæ Epiſcopus. II. 131 455
Leo Armenus Imperator occiditur. I. 203 II. 214
Leo Diaconus ſcribit Hiſtoriam Græcorum. II. 217 & expugnationem Cretæ. II. 218
Leo Epiſcopus Archadienſis. II. 131 Vide Leo, ſeu de Leonibus.
Leo Epiſcopus Calamonenſis. II. 141
Leo Epiſcopus Ciſſamenſis. I. 264
Leo Epiſcopus Phænicis. I. 253
Leo de Naxia Epiſcopus Sithienſis. II. 124 adminiſtrator Epiſcopatus Brixienſis. ibidem.
Leo Frater Nicephori Phocæ. I. 55
Leo Imperator Iconoclaſta. I. 148 150 II. 213
Leo Vetranus pyrata necatur. II. 224
Leonardus de Florentia Gener. Ord. Prædic. Legatus Apoſtolicus in Concilio Senenſi. II. 69
Leono Familia.
Andreas Præfectus Militaris in Candia. II. 390
Ludovicus exhibitus ad Archiepiſcopatum Candiæ. II. 54
Nicolaus Ducha Cretæ laudatur. II. 308
Nicolaus alter Ducha Cretæ, poſtea Procurator. II. 397
Lepidus triumphum agit inter clades Romanorum. II. 387
Lequienius Michael Ord. Præd. laudatur, Præfat. pag. 1 II. 458

Leu-

Leucus adminiſtrator Cretæ expellit Idomeneum a regno. I. 26 II. 200 201 occupat regnum & excœcatur. II. 202 diruit urbes in Creta, I. 26 II. 202
Leucus filius Idomenei occiditur a Leuco rebelli. ibid.
Limas Presbyter Græcus detegit rebellionem. II. 380
Lippomano Familia.
Aloyſius Epiſcopus Veglenſis exhibitus ad Archiepiſcopatum Candiæ. II. 102
Hieronymus Candiæ Ducha. II. 448
Marcus Candiæ Ducha vir doctiſſimus. II. 377 ejus imago olim in aula Palatii Ducalis. II. 378
Nicolaus Candiæ Ducha. II. 444
Lollino Aloyſius Epiſcopus Bellunenſis laudatur. I. 24 44 56 60 II. 442 obitus, ſcripta, & authores de eo agentes. II 102 440 441 442
Lombardo Joannes Epiſc. Parentinus exhibitus ad Archiepiſcopatum Candienſem. II. 61 ejus obitus. II. 71
Longus Jacobus Dux Claſſis Venetæ. II. 225 ſubjugat naves Januenſium. II. 226
Lotherius Epiſcopus Verulanenſis. II. 141
Lubim nepos Noemi, ex quo Libii. II. 188
de Luca Hieronymus Generalis Ord. Servorum. II 18
Lucillus Tharræus Proverbiorum ſcriptor. I. 41
Lucina Einatina colitur in urbe Einatos I. 118
Lucius Fabius Septimianus Cilo Quæſtor in Creta. II. 212
Lucus Jovi ſacer. I. 215
Lugo Zerbinus Epiſcopus Melipotamenſis, poſtea Feltrenſis. II. 179
Ludi publici inſtituti Venetiis pro Creta recepta. II. 336 Inſtituti quotannis in Creta. II. 341
Ludim nepos Noemi, ex quo Lydii. II. 188
Ludovicus Patriarcha Aquilejæ Pontificii exercitus Dux. II. 378
Ludovicus XII. Galliæ Rex. I. 253
Ludovicus Hungariæ Rex. Vide diplomata.
Luparda Gregorius Dux Græci exercitus in Creta. II. 272
de Luſchis Antonius Secretarius Venetus Legatus ad Innocent. VII. Papam. II. 60
Luxus origo diſcordiarum in Republica. II. 204 ex quo Reipublicæ malum derivat. II. 316 317
Lycaon Pelasgi filius ſacrat aram Jovi. I. 22
Lycaſtus filius Minois Rex Cretæ. II. 196 197 pater Minois II. Regis. II. 196
Lyctii, eorum bella cum Cnoſiis. I. 33 40
Lycurgus Legislator ſepultus in Creta. I. 28

M

Macarius Epiſcopus Schismaticus in Creta. I. 211
Machiavellus Franciſcus Cardinalis Patriarcha C. P. II. 61
Magiſter Militum Hoſpitalis gravat vectigalibus mercatores Venetos. II. 314
Malateſta Pandulphus electus Ducha Candiæ recuſat. II. 369
Malavolta Azolinus Epiſcopus Senenſis. II. 123
Maltraverſus Angelus Ord. Prædicat. Archiepiſcopus Candienſis, poſtea Epiſcopus Ferrarienſis. II. 42 demum Patriarcha Gradenſis. II. 43
Manfredus Morycæ Comes expellit e ſede Epiſcopum Panormi. II. 57

Manni Joannes Dominicus laudatur. II. 174

Marcello Familia.

Aloyſius exhibitus ad Archiepiſcopatum Candiæ. II. 102 Epiſcopus Sebinicenſis iterum exhibitus ad Archiepiſc. Candiæ. ibid.

Antonius Aloyſius Candiæ Ducha electus. II. 448

Bernardus Candiæ Ducha. II. 444

Dominicus Præfectus Militiarum in Candia obiit. II. 395

Jacobus Antonius Veneti exercitus Dux Ravennam obtinet. II. 378

Marcus Epiſcopus Ciſſamenſis. II. 162

Petrus Epiſcopus Patavinus perperam aſſertus Archiepiſcop. Candiæ. II. 64

Marchio Montisferrati. Vide Bonifatius.

Marcus Antonius ſenior invadit Cretam. I. 90 II. 207 210

Marcus Antonius ſenioris filius Cretenſes libertate donat. II. 210 211 bellum agit contra Octavianum Auguſtum. II. 112

Marcus Epiſcopus Agienſis. II. 152

Marcus Epiſcopus Sithienſis. II. 122

S. Marcus Evangeliſta invocatur Cretæ in laudibus. II. 32 33 ejus meritis refertur Creta recepta. II. 340 341 ejus Eccleſiæ. Vide Eccleſiæ.

Margunius Maximus Monachus Sinaita Schismaticus, poſtea Epiſcopus Cytheræ obiit Cretæ. I. 223 Hoſtis Latinorum. II. 125

Marino ſeu de Marinis Familia.

Aloyſius Secretarius Veneti Senatus. II. 62

Antonius Eques Hieroſolymitanus. ibid.

Joannes Eques Hieroſolymitanus. ibidem.

Joannes Rubei Procuratoris filius licentiatus in jure. II. 356

Marcus Archiepiſcopus Candiæ. II. 62

Marinus Secretarius Veneti Senatus. ibid.

Rubeus Procurator aſſertus Ducha Cretæ. II. 356

Maripetro Familia.

Aloyſius Candiæ Ducha obiit. II. 422

Michael propugnat Sudam. II. 445

Petrus Franciſcus Candiæ Ducha. II. 436

Mars colitur in Creta. I. 21

de Martinis Ludovicus Ord. Prædic. Epiſcopus Arienſis. II. 173

Martinus V. Papa. I. 74 II. 68 eligit Petrum Donatum Archiepiſcopum Cretenſem. II. 62 & Epiſcopos Arienſes. II. 171 172

Martyres plurimi ſub Conſtantino Copronymo. I. 179 plurimi ſub Decio. I. 161 Decem in Creta ſub Decio. I. 14 60 120 celebres apud Græcos. I. 64 155 eorum nomina, ædes, & imagines. I. 138 155 198 eorum paſſio & patrocinium. I. 156 162 & ſeq. 165 II. 213 Martyrium Græce ſcriptum. I. 157 Latine redditum. I. 161 corpora translata Conſtantinopolim. I. 165 Martyres alii ſub Agarenis. II. 216

Martyrius Epiſcopus Gortynenſis. I. 199

Martyrologii Romani authoritas. I. 198

Marullus Marcus Cydonienſis inſignis Poeta laudatur. I. 262

de Maſſariis Vincentius Epiſcopus Chironenſis. II. 114 178 & Melipotamen-

tamenſis. II. 114 177 Delegatus Apoſtolicus. II. 178 obitus. II. 115
Mathias Corvinus Rex Hungariæ. II. 87
Matthæus Epiſcopus Archadiæ. II. 454
Matthæus Epiſcopus Melipotamenſis. II. 174
Matthæus de Rethimo Epiſcopus Sithienſis. II. 124
Mauracocchius Guillelmus Minorita Epiſcopus Ciſſamenſis Legatus Apoſtolicus. II. 160
Mauro Familia.
Chriſtophorus Dux Venetiarum. II. 87. Vide diplomata.
Chriſtophorus Præfectus Militaris Candiæ oppreſſus ruinis ex terræmotu. II. 421
Donatus Ducha Cretæ. II. 255 iterum Ducha. ibid.
Laurentius Candiæ Ducha. II. 390 393
Marcus Cretenſium Orator ad Senatum Venetum. II. 22 390
Mauroceno Familia.
Ægidius Ducha in Creta. II. 370 obitus & ſepultura. II. 372
Albertinus obſes in Creta. II. 248 alter ejusdem nominis. II. 44
Albertus avus Conſtantiæ Principis Serviæ. II. 43
Albertus Candiæ Ducha obiit. II 88
Andreas Proviſor in Creta contra rebelles. II. 313
Angelus Candiæ Ducha. II. 9 283
Antonius Candiæ Ducha obiit. II. 423
Bernardus Candiæ Ducha. II. 444
Cardinalis Patriarcha Conſtantinopolitanus. II. 21
Conſtantia uxor Uladislai filii Stephani Regis Serviæ. II. 43
Donatus Candiæ Ducha. I. 56 60 laudatur. II. 440 441
Franciſcus Ducha Cretæ. II. 315 ejus ſententiæ. II. 19 24 27
Franciſcus alter Ducha Candiæ obiit. II. 355
Franciſcus item Candiæ Ducha, poſtea Procurator. II. 439 ejus Numisma. ibid.
Goffredus Candiæ Ducha. II. 315
Joannes Ducha Cretæ. II. 309 idem iterum, vel alter Candiæ Ducha obiit. II. 310
Joannes in Candia Ducha obiit. II. 404
Joſeph Candiæ Ducha. II. 447
Ludovicus Candiæ Ducha. II. 356
Marcus Antonius electus Candiæ Ducha recuſat. II. 429
Marinus Dux Venetiarum. Vide diplomata.
Marinus ſenior Ducha Cretæ agit bellum contra rebelles. II. 286 iterum Ducha obiit Candiæ. II. 287
Marinus junior Ducha Candiæ. II. 309
Marinus alius Ducha Candiæ. II. 315
Michael Pater Conſtantiæ Principis Serviæ. II. 43
Nicolaus Legatus in Creta. II. 377
Nicolaus Plebanus S. Angeli Venetiarum. II. 21
Petrus Dux exercitus contra rebelles Cretenſes. II. 333 Ducha Cretæ inſtituit annua ſolemnia pro Creta recepta. II. 340
de Mazeriis Philippus Cypri Cancella-

larius. I. 149 ſcriptor vitæ S. Petri Thomæ. I. 149 II. 49
Meda uxor Idomenei occiſa a Leuco rebelli. II. 202
Medea contendit de forma cum Thetide. I. 57
Medices Sixtus Ord. Prædic. laudatur. II. 173
de Medio Antonius Cretenſium Orator ad Venetos. II. 390
  Bernardinus Cretenſium Orator ad Venetos. II. 370
Mega Dux Imperatoris Trapezuntiæ opem fert rebellibus in Creta. II. 263 ſolvit e Creta & perit naufragio. II. 264
Mehus Laurentius laudatur. I. 37
Meletius Pega Cretenſis Patriarcha Alexandrinus Schismaticus. I. 216 217 221. Ornat Monaſterium Cretenſe S. Catharinæ. I. 223 infenſus Latinis. II. 126
Meletius Syrigus Monachus Angarathi Schismaticus. I. 121. Abbas Boniportus. I. 224 pulſus in exilium obiit. I. 225
Meliſſa Nympha nutrit Jovem. II. 193
Meliſſea ſeu Meliſſeus Cretæ Rex. I. 21 II. 187 193 ejus filiæ nutriunt Jovem. II. 193
Meliton Epiſc. Cydonienſis. I. 262
Memmo Familia.
  Ludovicus Ducha Candiæ. II. 434
  Michael Epiſcopus Tripolitanus exhibitus ad Archiepiſc. Candiæ. II. 85
  Vitus Epiſc. Polenſis exhibitus ad Archiepiſcopatum Candiæ. II. 61
Menelaus Rex Spartæ ſacrificat Jovi in Creta. I. 64
Menologium Cretenſe. I. 147
Merion Cretenſis in Sicilia. I. 43
Merion Moli filius Rex in Creta. II. 200. juvat Græcos in bello Trojano. II. 200. mors, ſepulcrum & cultus. II. 200 201
Mercurius colitur apud Rythimniam. II. 139 140 ejus ſacrificia Mercurialia. I. 72
Mesraim Noemi nepos, ex quo Cretes. II. 188
Metellus Cretæ expugnator. I. 55 92 II. 250 260 dictus Creticus. I. 92 II. 333
S. Metrophanes Archiepiſcopus Smyrnæ. I. 205
Metropoles Eccleſiaſticæ Ordinatæ ab Apoſtolis. I. 129
Metropolis Eccleſiaſtica Cretæ tranſit a Patriarchatu Romano ad Conſtantinopolitanum. I. 134 Vide Creta.
Michael Familia.
  Auguſtinus Candiæ Ducha. II. 439
  Dominicus Dux Claſſis Venetæ contra rebelles Cretenſ. II. 331 obſidet urbem Candiæ. II. 333
  Franciſcus Archiepiſcop. primum Ravennæ, mox Candiæ. II. 47 Legatus Apoſtol. in bello ſacro & Archiepiſc. Patracenſis. II. 47 48
  Guido Ducha in Creta. II. 251
  Joannes Baptiſta Candiæ Ducha. II. 436
  Joannes Cardinalis. Sepultura & epigraphe. II. 153
  Joannes Ducha in Creta. II. 263
  Lucas Rector Cydoniæ profligat Turcas. II. 427 Proviſor Generalis in Creta. II. 431
  Marinus Canonicus Chironenſis. II. 106
  Marinus Epiſc. Æmonienſis exhibitus ad Archiepiſcopatum Candiæ. II. 53 54
  Salvator Candiæ Ducha obiit. II. 225

Tho-

Thomas Candiæ Ducha. II. 308
Vitalis Ducha Cretæ. II. 141 agit de concordia cum Calergiis. II. 289 & ſeq. memoratur. II. 298 302
Michael aſſertus Archiepiſcopus Cretenſis. II. 89
Michael Balbus invadit Imperium. I. 203 II. 214 ſuccurrit Cretam. II. 214 216
Michael Epiſcopus Agienſis Ord. Prædic. II. 153
Michael Epiſcopus Archadienſis. II. 130
Michael Epiſcopus Melipotamenſis, poſtea Clugienſis Ordinis Prædic. II. 174 obitus, & ſepultura. II. 175
Michael Epiſcopus Synadorum. I. 148
Michael Imperator C. P. Iconoclaſta. I. 150
Millifino Familia Cretenſis aſſueta rapinis. II. 263 Theodorus Dux rebellium in Creta. II. 250 redit in gratiam Venetorum. II. 261
Milites & Pedites Coloniæ Cretenſis. II. 226 227 eorum nomina. II. 230 232 235 252 280 jurant fidem & ſubjectionem. II. 232 Additi ad Coloniam. II. 350 404
Mina Antonius Minorita Epiſcopus Arienſis. II. 172
Minerva colitur in Creta. I. 118 ejus Templum. I. 124
Minio Marcus Candiæ Ducha. II. 423
Minos I. Cretæ Rex. II. 195 197 Pater Lycaſti Regis. II. 196
Minos II. Cretæ Rex. II. 70 190 196 ædificat Gortynam. II. 13 35 & Pholaſarnam. I. 51 & Wlcaniam. I. 124 & Cnoſſum Phæſtum & Cydoniam. I. 137 filius Jovis & Europæ. II. 189 195 ſeu Lycaſti Regis. II. 196 aliis juſtiſſimus. I. 13 102 II. 197 unde Judex manium. I. 63 II. 196 197 440 aliis tyrannus & impudicus. I. 52 53 63 ejus bella. II. 196 197 199 obtinet imperium maris. I. 19 occiditur in Sicilia. I. 42 II. 196 197 ejus aſſertum ſepulcrum. I. 61 ejus laudes. I. 52 II. 198 ejus palatium. I. 102 ejus ſtirps deficiens. II. 202
Minotaurus Paſiphaes & Tauri filius. I. 52 64 Rex Cretæ. II. 196 occiditur a Theſeo. I. 66. II. 199
Minoto Familia.
Georgius Epiſcopus Sithienſis. II. 125 183
Hieronymus propugnat Sudam. II. 445
Mitridates juvatur a Cretenſibus contra Romanos. II. 206
Mittarellus Joannes Benedictus Monachus Camaldulenſis laudatur Præfat. pag. 5
Mocenico Familia.
Aloyſius Archiepiſcopus Candiæ. II. 102
Andreas Ducha in Candia. II. 377
Joannes Proviſor in Creta contra rebelles. II. 342 eos damnat. II. 334
Lazarus Candiæ Ducha, ejus dignitates, laudes & obitus. II. 443
Petrus Legatus contra rebelles Cretenſes. II. 342 Proviſor in Creta. II. 348 Ducha Candiæ. II. 349 353 iterum Ducha excipit in Candia cives Tenedi. II. 355
Thomas Ducha in Creta, poſtea Dux Venetiarum. II. 356 369. Vide diplomata
Zacharias Candiæ Ducha. II. 448 defert ſuppetias Candiæ. II. 449 obſes in deditione Candiæ. II. 450

de Molendina Franciſcus Minorita Epiſcopus Agienſis. II. 154
Molino Familia.
Alexander Orator pro Cydonienſibus ad Venetos creatur Eques. II. 435
Andreas Ducha Candiæ. II. 288
Blaſius Epiſcopus Polenſis exhibitus ad Archiepiſcop. Candiæ. II. 64
Dominicus laudatur. I. 46
Franciſcus in Creta Præſes. I. 45 46
Hieronymus Ducha Candiæ. II. 396
Marcus Conſiliarius Candiæ obſidet Sethiam. II. 266
Marcus Ducha Candiæ. II. 313
Molus filius Spurius Minois. II. 200 201
Monachi Græci ſibi eligunt Abbatem. I. 227 eorum officia & multitudo. ibid.
Monachus Cretenſis ſuadet Agarenis ædificationem Candiæ. II. 214
Monaſteria Græci ritus multa in Creta. I. 4 54 81 232 conceſſa Calergiis. II. 291 292 nominatim expreſſa Angarathi omnium in Creta celeberrimum. I. 217 221
S. Antonii Abbatis de Urondiſti. I. 222
SS. Apoſtolorum de Allagni. ibid.
Arcadiæ omnium in Creta pulcherrimum. I. 225
Arſilli. I. 201 252
Aſomatos. I. 226
S. Baſilii. I. 225
Boniportus. I. 224
S. Catharinæ Sinaitarum in Creta. I. 222 223
Dominarum. I. 10 98 232
S. Dominicæ. I. 222
S. Eleutherii. I. 225
S. Georgii Martyris Apamoſiſſi. I. 222 de Apoſolemi. ibid. de Arſani. I. 223 de Scalotto. ibid. de Uragaſti. ibid.
S. Joannis Monaſteria duo. I. 225
S. Joannis Eremitæ de Goherneto. ibid.
S. Iſidori. I. 100
S. Mariæ de Acrotigiani. I. 118 224 aliud Mulierum. I. 232 de Apamoſiſſi. I. 222 de Apeſones. ibid. de Aratti. ibid. de Cardhiotiſſa. I. 63. 222 de Eleuſa. I. 222 de Falandra. ibid. de Ghruſſopigi. I. 225 Odhigitriæ. I. 222 225
S. Matthæi Mulierum. I. 232
S. Michaelis de Aſtratigo. I. 224
S. Nicolai. I. 8 92
Palea. I. 201 252
S. Sabbæ Abbatis de Savatiani. I. 222
S. Salvatoris de Arcadi. I. 224
SS. Trinitatis de Acrotiri. I. 225 Aliud. ibid.
Monaſteria Græci ritus extra Cretam.
Acritenſe. I. 148
Studium in Conſtantinopoli. I. 149 150
Monaſteria Latini ritus in Creta. II. 14
S. Antonii Fratrum Minorum. I. 11. 99
S. Athanaſii in Rethimo Fratrum Minorum. II. 16
S. Barbaræ in Rethimo Fratrum Minorum. ibid.
S. Catharinæ Candiæ Monialium. II. 22 24 225
S. Catharina in Sethia Ordinis S. Auguſtini. II. 19
Cruciferorum in Candia. ibid.
Cydonienſe Ord. Præd. II. 17
S. Franciſci Fratrum Minorum in Candia, ex quo Alexander Quintus. II. 14 terræmotu

quaſ-

quaſſatur. II. 412 aliud in Cydonia. II. 16 aliud in Rethimo. ibid.
S. Georgii de Burgo Candiæ Monialium. II. 24 & ſeq.
S. Georgii in Candia Ord. S. Auguſtini. II. 19
S. Georgii de Valſamachia apud Rethimum Fratrum Minorum. II. 16
Gereri nuncupatum in Creta Monachorum Ciſtercienſium. II. 21
Jerapetræ Fratrum Minorum. I. 16
S. Joannis Baptiſtæ in Candia Fratrum Minorum. II. 16 284
S. Luciæ in Sethia Fratrum Minorum. II. 16
S. Mariæ Angelorum apud Caſtrum Novum Frat. Minorum. ibidem.
S. Mariæ Miraculorum in Cydonia Monialium. II. 29
S. Mariæ de Miſericordia in Cydonia Ord. S. Auguſtini. II. 19
S. Mariæ in Rethimo Ord. S. Auguſtini. ibid.
S. Mariæ in Sethia Fratrum Minorum. II. 16
S. Mariæ Varangonum in Creta Monachorum Ciſtercienſium. II. 21
S. Mariæ Magdalenæ de Rethimo Ord. Prædic. II. 17
Monialium Ordinis Minorum. II. 22 aliud. II. 157
S. Nicolai in capite Salmone. II. 122
S. Petri Martyris in Candia Ord. Prædic. II. 17
S. Pauli in Candia olim Ordinis Servorum, poſtea Prædic. II. 17 variæ ipſius conceſſiones. II. 439
SS. Salvatoris in Candia Ord. S. Auguſtini. II. 19 38
SS. Salvatoris in Cydonia Fratrum Minorum. II. 16
Villanovæ Fratrum Minorum, in quo Alexander V. habitum ſumpſit. II. 16
Monaſteria extra Cretam in hoc opere nominata.
S. Ambroſii de Eugubio Canon. Reg. SS. Salvat. II. 166
S. Annæ Monialium de Padua. II. 178
Corporis Domini Monial. Venet. II. 77 78 82
S. Crucis Monial. Venetiar. II. 164
S. Franciſci de Vinea Ven. Fratrum Minorum. II. 179
S. Georgii in Alga Venetiarum. II. 162
S. Georgi Majoris Venet. II. 371 ejus bona in Creta. II. 21
SS. Gervaſii & Protaſii Monialium extra Bellunum. II. 155
S. Helenæ in Inſula Venet. II. 165
S. Jacobi de Judaica Venet. ibid.
SS. Joannis & Pauli Fratr. Præd. de Venetiis. II. 264
S. Marci de Aymanis. II. 122
S. Mariæ de Cœleſtibus. II. 77
S. Mariæ de Folina. II. 155
S. Mariæ de Roſario Fratr. Prædic. de Venet. II. 99 125 156
S. Mariæ Servorum de Ven. II. 164 165
S. Mauri Mart. de Buriano. II. 177
S. Michaelis de Muriano Monach. Camaldul. II. 164 177
S. Nicolai, poſtea S. Claræ Monial. de Muriano. II. 77
S. Thomæ de Torcello Monach. Ciſtercienſium obtinet duo Monaſteria in Creta. II. 21 41 42
Mo-

Moniales Græcæ in Creta Ordinis S. Baſilii. I. 229 duplicis generis. I. 230 habitus mores & multitudo. I. 232
de Monte Nicolaus Epiſcopus Chironenſis. II. 114
de Moyſis Joannes Ord. S. Benedicti exhibitus ad Archiepiſcopatum Archadiæ. II. 130
Mudacio Familia.
Andreas Orator Cretenſium ad Senatum Venetum. II. 20 alius ejusdem nominis pariter Orator. II. 403
Dominicus Canonicus Cretenſis, poſtea Epiſcopus Chironenſis. II. 117
Franciſcus inter rebelles Cretæ. II. 318 fugit. II. 333
Jacobus vir optimæ fidei invehitur in rebelles. II. 318
Matthæus Orator Cretenſium ad Venetos. II. 22 *390 394 396*
Mulieres. Appulſæ in Cretam occiduntur. I. 89 Cretenſes deflent defunctos. I. 91
Murtillus ſeu Murtulphus occiſo Alexio Imper. invadit Imperium. II. 221 ſupplicio afficitur. ibid.
Muſſa electus Dux claſſis Turcicæ. II. 445
S. Myron Epiſcopus Rhauciæ. I. 152 *196*

N

Nani Familia.
Jacobus Candiæ Ducha electus obiit. II. 441
Nicolaus Candiæ Ducha. II. 423
de Natalibus Petrus exhibitus ad Archiepiſcopatum Candiæ. II. 54
Navagerio Familia.
Antonius Præſes Cydoniæ. II. 445
Bernardus Card. Legatus in Concilio Tridentino. II. 94 Epiſcopus Veronenſis. II. 178
Bernardus Ducha Candiæ. II. 434
Leonardus Dux Claſſis Venetæ miſſus in Cretam. II. 225
Lucas Candiæ Ducha. II. 397
Nicolaus Cretæ Ducha. II. 274 recipit caſtrum Larmiri. II. 283
Nephtalym, ex quo Phryges. II. 188
Neptunus filius Saturni & Opis. II. 191
Nicephorus Archiepiſcopus Cretenſis Græcus Legatus Imperat. C. P. ad Venetos. I. 211 Legatus Synodi ad Patriarcham C. P. I. 212
Nicephorus Phoca Dux Græcorum vincit Agarenos. II. 217. Vide Phoca.
Nicetas Archiepiſcopus Smyrnæ intruſus. I. 205
Nicetas Epiſcopus Cydoniæ. I. *262*
Nicetas Græcorum Dux vincit Agarenos. II. *216*
Nicolai tres Epiſcopi Carpanthi Inſulæ. I. 18
Nicolaus V. inſtituit Fantinum Dandulum Epiſc. Patavinum. II. 82 & Philippum Parutam Archiepiſc. Candiæ. II. 84 85
Nicolaus aſſertus Archiepiſc. Cretenſis. I. 210
Nicolaus Minorita Epiſcopus Brumacenſis conſecratus inſtituitur Epiſcopus Melipotamenſis. II. 175 aſſertus Epiſcopus Clugienſis. II. *176*
Nicolaus Epiſcopus Chiſamenſis, poſtea Veſtanus. II. *161*
Nicolaus Epiſcopus Panormi ejectus e Sede. II. 57
Nicolaus Michelotius laudatur. I. *76*
Nicolaus Nicoli laudatur. I. *76*
S. Nicolaus Cydonienſis. I. 41 49 ejus elogium. I. 150 *261* ejus vita. I. 150 obitus & ætas. I. *262* Laudes. II. 205

S. Ni-

S. Nicon Armenus Apoſtolus Cretæ. I. 53 155 206 207 ejus acta illuſtrantur. I. 206 & ſeq.
de Nigris Antonius Epiſcopus Tergeſtinus, poſtea Archiepiſc. Candienſis. II. 54
Noallius Dux copiarum Galliæ deſerit Candiam. II. 449
Noctua Cretæ nulla. I. 71
Numa Pompilius comburit libros Sybillinos. II. 387
Nymphæ educant Jovem. I. 21 22 II. 192

O

Octavius mittitur Præfectus in Cretam. II. 208
Ops uxor Saturni parit ei filios. I. 15 II. 191 dicta Rhea & Terra. II. 192 tradit Jovem nutriendum. I. 15 105 II. 192 conjecta in cuſtodiam a Titanibus liberatur a filio Jove. ibid.
Oppius Flamen Cretæ Proconſul. II. 211
Oraculum Themidis de expulſione Saturni. II. 192
Oratio Petri Donati ad Papam illuſtratur. II. 66 & ſeq.
Ordines Religioſi Latini ritus in Creta.
S. Auguſtini.
S. Baſilii. I. 63 100 unicus Ordo Græci ritus in Creta. I. 220 multitudo virorum hujus inſtituti in Creta. I. 221. & ſeq. & mulierum. I. 231 232
S. Benedicti. II. 21 22
Ciſtercienſium. II. 21
Cruciferorum. II. 19
Minorum S. Franciſci. I. 11 99 II. 14 & ſeq. 22 152 Ordo diligitur a Cretenſibus. II. 16 17 127
Prædicatorum. II. 17 24 29 59 439
Servorum B. M. V. II. 17 & ſeq. 131 439
Societatis Jeſu. II. 21
Ornanus Franciſcus Corſorum Militum Dux, ejus fortitudo. II. 446
Oripha Græcorum Dux vincit Agarenos. II. 216
Oſtaſius Polentanus Ravennæ Princeps in Cretam relegatur. II. 378 obiit Candiæ. II. 379
Othus Gigas. I. 120
Oves vagientes in Creta. I. 80

P

de Paconeto Benedictus Ordinis Prædic. Epiſcopus Arienſis, poſtea Balneoregienſis. II. 172
Paiſius Archiepiſc. Cretenſis. I. 212 perperam aſſertus Legatus Apoſtolicus. II. 74
Palæocappa Georgius, poſtea Geraſimus Abbas Angarathi. I. 221 264 poſtea Epiſcopus Ciſſamenſis. I. 222 erigit Epiſcopatum Græci ritus in Ciſſamo. I. 264 Pietas & laudes. ibid.
Palæologus Michael occupat Imperium C. P. II. 283
Panares Dux Cretenſium fortiſſimus. II. 207 victus a Metello. II. 208 ejus virtus. II. 209
Pantaleo Familia.
Andreas Præfectus diviſioni bonorum Coloniæ Venetæ in Creta. II. 238 240 Legatus Cretenſium ad Venetos. II. 251
Andreas alter inter rebelles Cretæ. II. 318
Papates Græci ordinati in Turcica ditione. I. 213 Papates Villani. II. 25 & ſeq.
Paradiſo Marcus Primicerius S. Marci Venetiarum. II. 44
Parœciæ in Creta Latini ritus admini-

niſtratæ a Regularibus. II. 16 29
Partus aliqui mulierum in Creta monſtruoſi. II. 435
Paruta Familia.
Philippus Epiſcopus Torcellanus, poſtea Archiepiſcopus Candiæ. II. 84 & ſeq. ejus laudes. II. 357
Paſcaleus Albertus Epiſc. Calamonenſis, poſtea Clugienſis. II. 144
Paſcalico Familia, ejus Sacellum in Candia. II. 35
Cosmas Ducha in Candia obiit. II. 404
Joannes Andreas Ducha Candiæ electus recuſat. II. 448
Joannes Candiæ Ducha electus recuſat. ibid.
Marcus Canonicus Candiæ, poſtea Epiſcopus Zacynthi. II. 439
Sanctius univerſitatis Cretenſium ad Venetos Legatus. II. 226
Paſiphae uxor Minois adultera. I. 52 II. 190 Mater Minotauri obiit in carcere. II. 198
Paſſioneus Dominicus Cardinalis laudatur. I. 31
Patriarchatus Conſtantinopolit. olim Epiſcopatus. I. 134 Latini ritus redactus ad inopiam. II. 35 obtinet bona in Creta. II. 35 & ſeq. 40 105 295 & Eccleſiam S. Mariæ Formoſæ de Candia. II. 21
Patroſonym ſeu Phetruſim Noemi pronepos, ex quo Cretes. II. 188
Paulinus Minorita Epiſcopus Puteolanus. II. 307
S. Paulus in Creta. I. 5 29 54 85 224 253 corripit Cretenſes. I. 9 56 96 127 II. 317 332 417 fundat Eccleſiam Cretenſem. I. 125 & ſeq.
Paulus II. electus Papa. II. 87
Paulus III. eligit Epiſcopum Calamonenſem. II. 144 & Chironenſem. II. 114 & Ciſſamenſem. II. 166 167 & Jerapetrenſem. II. 182
Paulus V. eligit Archiepiſcopum Candiæ. II. 101 & Epiſcopum Rethimenſem. II. 146 approbat tranſactionem pro Canonicat. Archadiæ. II. 137
Paulus Archiepiſcopus Gortynenſis corripitur a Vitaliano Papa. I. 200 251
Paulus Epiſcopus Lampæ. I. 251
Paulus Patriarcha C. P. transfert Byzantium corpora SS. decem Martyrum Cretenſium. I. 165
Paulus Viſitator Ord. Servorum Cretenſis. II. 17
de Pavonibus Franciſcus Epiſc. Chironenſis. II 59 110 Archiepiſcopus Candienſis. II. 60 111 ejus obitus. II. 60
Pax inter Jacobum Theupulum Ducham Cretæ, & Marcum Sanutum. II. 242 pacta pacis. II. 245
inter Venetos & Alexium Calergium. II. 141 290
inter Venetos & Januenſes. II. 249 315
inter Venetos & Regem Hungariæ. II. 316
Pedites & Milites Coloniæ Cretenſis. Vide Milites & Pedites.
Pega. Vide Meletius.
Penolatius Stephanus Epiſcopus Rethimenſis. II. 147
Periæci genus ſervorum. II. 28
Perpignanus Georgius Epiſcopus Agienſis. II. 156
Pertraus Turcicæ claſſis Imperator. II. 427
Peſtes in Creta. I. 53 II. 309 356 358 365 390 423 433 435 446
Petrarcha Franciſcus, ejus epiſtolæ. II. 332 333 ſedet in ſpectaculis ad dexteram Ducis Venetiarum. II. 336

Pe-

Petrus Abbas de Roſacio Legatus Apoſtolicus in Concilio Senenſi. II. 69 70
Petrus Archiepiſcopus Cretenſis abſens a ſua Eccleſia a Gregorio XI. corripitur. II. 55
S. Petrus Archiepiſcopus Gortynenſis Martyr. I. 198
S. Petrus Thomas Carmelita Archiepiſcopus Candiæ. I. 149. II. 49 Legatus Apoſtolicus. II. 48 50 51 328 Nigropontis Epiſcopus. II. 51 ejus elogium. I. 148
Petrus de Ceno Epiſcopus Archadienſis. II. 130
Petrus Epiſcopus Calamonenſis. II. 141 174 296 & ſeq. 302
Petrus Colettus Epiſcopus Cherſoneſi Græcus Catholicus. I. 259
Petrus Epiſcopus Chironenſis. II. 118
Petrus Epiſcopus in Creta ignotæ Eccleſiæ. II. 52
Petrus Epiſcopus Melphienſis aſſertus Melipotamenſis. II. 176
Petrus Epiſcopus Sithienſis. II. 126 183
Petrus Cypri Rex. II. 326 336 Vide diplomata.
Phæſtus Herculis nepos, fundat urbem Phæſtum in Creta. I. 121
Phalæcus Phocæorum Princeps a Cydoniis profligatur. I. 259
Phedra Minois filia uxor Theſei. II. 197
Pheudati Cretenſes gravantur ære Judæorum. II. 381 vocantur Nobiles. II. 392 eorum filii ex muliere ignobili privantur nobilitate. II. 422 eorum fides ad defenſionem Inſulæ. II. 436 Vide Milites & Pedites. Vide Colonia.
Philargius Petrus Minorita. Vide Alexander V.
Philippicus Bardas Imperat. Monothelita. I. 202
S. Philippus Archiepiſcopus Gortynenſis. I. 151 195
Philippus Epiſcopus Agienſis. II. 150
Philippus Epiſcopus Monovaſienſis & Jerapetrenſis Romæ obiit. II. 458
Philippus Vicecomes Dux Mediolani. II. 376 377
Phocas Nicephorus recuperat Cretam Imperio C. P. I. 49 74 95 107 205 ejus laudes ſcriptæ a Theodoſio Diacono Græcis carminibus. I. 269 eædem in Latinum verſæ. I. 297
S. Photina Martyr, ejus apparitio & Eccleſia. I. 209
Photinus Cretæ Præfectus vincitur ab Agarenis. II. 214
Phyliſtiim Nepos Noemi, ex quo Mariandini. II. 188
Piccolomineus Jacobus Cardinalis Epiſtolam mittit Hieronymo Lando Archiepiſc. Cretenſi eum laudans. II. 88
Pilatus Romam accerſitur. I. 58
S. Pinytus Epiſcopus Cnoſſi. I. 15 72 154 ejus ſanctimonia, & doctrina. I. 238
de Pirovano Guifredus poteſtas Januæ init pacem cum Venetis. II. 249
Pirrha uxor Deucalionis. II. 198
Piſani Familia, Franciſcus Cardinalis Eccleſiæ Tarviſinæ adminiſtrator. II. 116
Joannes Candiæ Ducha. II. 397
Piſauro Familia.
Franciſcus Patriarcha Conſtantinopolitanus. II. 41
Jacobus Candiæ Ducha. II. 436
Marinus Ducha Candiæ obiit. II. 441
Secundus poſt actam in Creta Præfecturam carceri addictus. II. 377
Piſcatio Echinorum piſcium. II. 418
Pithagoras ſacrificat ad ſepulcrum Jovis. I. 60
Pius II. Hieronymum Landum Archie-

chie-

chiepiſcop. Candiæ in Legationem mittit. II. 86
Pius V. unit Epiſcopatus Jerapetrenſem & Sithienſem. II. 122 125 182
Pizzamano Petrus electus Candiæ Ducha recuſat. II. 429
Platanus mirabilis in Creta. I. 136
Plato ſcribit de Republica Cretenſi Præfat. p. 4
Plicto filius Saturni & Opis. II. 191
Podacatharus Cæſar Abbas S. Mariæ de Folina. II. 155
Pœnitentia publica Cretenſium. II. 418
Polani Familia, Marinus Legatus Rethimenſium ad Venetos creatur Eques. II. 435
Petrus cuſtodit civitates Cretæ. II. 225
Petrus Orator Cretenſium ad Venetos. II. 370
da Polenta. Vide Oſtaſius.
Pompejus favet Cretenſibus contra Metellum. II. 208 invidet gloriæ Metelli. II. 209
de Ponte Familia.
Joannes Candiæ Ducha. II. 444
Nicolaus Candiæ Ducha. II. 441
de Ponto Jacobus Minorita Epiſcopus Melipotamenſis. II. 176
Porcius Cato ſubjugat Cyprum Romanis. II. 206
Portenta in Creta. II. 435
Premareno Familia.
Franciſcus Epiſcopus Chironenſis. II. 113
Franciſcus exhibitus ad Epiſcopatum Agienſem. II. 153
Rogerius Dux claſſis Venetæ profligat Januenſes. II. 224 recuperat Cretam. II. 224 225
Presbyteri aliquando vocati Epiſcopi. I. 131 Presbyteri Græci Catholici ordinantur ab Epiſcopo Citheræ. I. 227 certus eorum numerus conſtituitur in Creta alendus, a Beſſarione Cardinale. II. 236 Schismatici conantur renovare Schisma. II. 54 55 arcentur ab adminiſtratione Eccleſiarum. II. 56 Presbyteri Latini obtinent redditus ad alimoniam. II. 370 amiſſos redditus recuperant. II. 372 & ſeq.
Pricoſiride Nicolaus rebellis necatur. II 310
Primicerius inſtituitur in Eccleſia S. Marci de Candia. II. 9. ejus electio ſpectat ad Ducam Cretæ. II. 10
de Priolis Familia.
Nicolaus Ducha Cretæ. II. 310
Nicolaus Orator Venetorum ad Joannem XXI. Papam. II. 10
Prophetæ Jovis abſtinent carnibus. I. 128
Proverbia de Cretenſibus.
Cretenſis cum Ægineta. I. 57
Cretes neſcit pelagum. II. 417
Cretizare cum Cretenſi. I. 57
Proſdocius Epiſcopus Lampæ. I. 251
Proſerpina colitur in Creta. I. 245 247
Protopapates Candiæ eligebantur a Ducha. I. 229 eorum dignitas & privilegia. II. 32 alii in Sithia, Rethimo & Cydonia. II. 36
Pſaromilungo Familia Cretenſis rebellis. II. 313 Joannes in prœlio occiſus. II. 313 Michael victus a Venetis interficitur a ſervo. ibid.
Ptolemæus Philopator cingit muro Gortynam. I. 135 137
Ptolemæus Rex Cypri injuſte opprimitur a Romanis. II. 206
Ptolemæus Soteris frater, legat Cyrenem Romanis. II. 209
Publicola. Vide Sancta-Crucius.
Publius Clodius Tribunus. II. 206
a Puteo Joannes Epiſcopus Civitatis Caſtelli exhibitus ad Archiep. Candiæ. II. 61

Joannes Franciſcus Epiſcopus Chironenſis. II. 117
Pyrgion ſcriptor Cretenſis. II. 4
Pyrrhus docet ſaltationes ab eo dictas Pyrrhicas. I. 72

Q

Quinque Virgines Martyres. I. 75 108 II. 148 Vide Sepulcrum.
Quintus Fabius Labeo trajicit in Cretam. II. 205 traductis captivis triumphat. II. 205 206
Quintus Hortenſius electus Dux Romanorum contra Cretenſes recuſat. II. 207
Quintus Metellus Dux Romanorum contra Cretenſes. II. 207 cognomento Creticus. II. 208
Quirino Familia obtinet Themenos oppidum in Creta. I. 119 II. 432 & ſeq.
Angelus Maria Cardinalis laudatur. II. 66 69 71 74 347
Antonius propoſitus ad Archiepiſc. Candiæ. II. 100
Benedictus juvat Cretam in fame. II. 432 & peſte & bello. II. 433 creatur Comes Themeni. ibidem, & Eques. II. 434
Bernardus Epiſcopus Calamonenſis. II. 145
Boetius Legatus contra rebelles Cretenſes. II. 331 mandat rebelles capite minui. II. 334
Dominicus Dux exercitus contra rebelles Cretenſes. II. 241 243
Franciſcus Epiſcopus Juſtinopolitanus, poſtea Archiep. Cretæ. II. 51
Franciſcus Eques Legatus Cretenſium ad Venetos. II. 432
Guilielmus Ducha in Creta moritur. II. 356
Jacobus Eques Cretenſium Legatus ad Senatum Venetum. II. 436 440
Joannes Archiepiſcopus Candiæ, poſtea Epiſc. Ferrariæ. II. 42
Joannes alter Archiepiſcop. Candiæ ultimus. II. 102 decoratur pallio. II. 103
Joannes Minorita Epiſcopus Jerapetrenſis. II. 181
Joannes Orator Venetorum ad Joannem XXI. Papam. II. 10
Marcus cedit Rethimum Rebellibus. II. 264
Marcus Legatus in Creta contra rebelles. II. 331 ejus ſententia. II. 334
Paulus Ducha in Creta. II. 242 profligat pyratas Januenſes. II. 249 mittit copias contra rebelles. II. 250 redit Venetias. II. 251 iterum Ducha. II. 260 excipit ad gratiam rebelles. II. 261 262
Paulus Præfectus diviſioni bonorum Coloniæ Venetæ in Creta. II. 239 240
Petrus Legatus Cretenſium ad Venetos. II. 251
Petrus alter Legatus Cretenſium ad Venetos. II. 314
Quirinus aſſertus Archiepiſcopus Candiæ. II. 453
Vincentius Epiſcopus Calamonenſis cedit oneri. II. 144

R

Ragazzonus Hieronymus Archiepiſc. Nazianzenus Epiſcopus Famauguſtanus, deinde Chiſſamenſis, poſtea Novarienſis, demum Bergomenſis. II. 167
Rampertus Epiſcopus Caſtellanus Delegatus Apoſtolicus. II. 297

Ra-

Raphael Epiſcopus Archadienſis. II. 127
Raphael alius Epiſcopus Archadienſis. II. 127 Apoſtolicus Collector in Creta ab officio removetur. II. 128
Ravanus de Carceribus occupat Nigropontem. II. 219 Nuntius pro Venetis ad recipiendam Cretam. II. 221 222
Raymundus Epiſcopus Arienſis, poſtea Agienſis. II. 150 *169*
Raynerio Familia.
Aloyſius Candiæ Ducha, poſtea Procurator. II. 225
Clemens Prior S. Crucis de Padua exhibitus ad Archiepiſcopatum Candiæ. II. *63* poſtea Epiſcopus Calamonenſis. II. 142 exhibitus ad varios Epiſcopatus. II. 142 143
Gaſpar electus Candiæ Ducha recuſat. II. 429
Marcus Primicerius S. Marci de Candia obiit Venetiis. II. 13
Rebelles Cretenſes. Vide Rebelliones.
Rebelliones Cretenſium. I. 16 53 55 73 II. 33 199 225 274 excitatæ a familia Ageoſtephaniti. II. 241 a Marco Sanuto. II. 241 243 a familia Scordilli. II. 249 250 a Scordillis iterum & Miliſſinis. II. 263 264 aliæ Rebelliones. II. 283 excitatæ a Cortaciis. II. 285 & ab Alexio Calergio. II. 288 & ſeq. aliæ apud Anopolim repreſſæ, aliæ ſuſcitatæ a Cretenſibus. II. 306 308 309 311 rebellium progreſſus. II. 312 & diſperſio. II. 313 aliæ omnium peſſimæ excitatæ a viris Coloniæ Venetæ. II. 316 & ſeq. rebellium pervicacia. II. 319 330 & clades. II. 333 & ſupplicia. II. 334 & ſeq. iterum inſurgunt. II. 340 rebellium bona phiſco addicta. II. 349 & ſeq. novæ rebellionis motus repreſſi. II. 389 rebelliones ruſticorum Cretæ. II. 427
Rebiba Scipio Cardinalis Patriarcha C. P. II. 41
Proſper Patriarcha C. P. ibid.
Reſta Jupiter, ejus oratio. II. *65*
Rhadamantus Jovis & Europæ filius. II. 189 Lyciæ Princeps. II. 190 Cretæ Rex poſt Minoem. II. 199 Judex manium apud inferos. II. 440
Rhea mater Jovis. I. 29 33 filium Jovem ſalvat. I. 21 II. 193 colitur Cretæ. I. 163
Riccobona Bartholomæa Chronologa Monialis laudatur. II. 76 77 Clara Monialis laudatur. ibid.
a Ripa Fauſtinus obſes pro deditione Candiæ. II. 45
Ritus Græci. II. 14 30 in publicis ſupplicationibus. II. 30 in cantu laudum. II. 31 & ſeq.
Rizzius Zanachius rebellis proſcribitur. II. 331
Robertus Gebennenſis dictus Clemens VII. Antipapa. II. 90
Robertus Princeps Tarenti Imperator C. P. Vide diplomata.
Rolandus Epiſcopus Arienſis. II. 170
Romani invadunt Cretam. I. 9 eam ſubjugant. II. 202 207 eorum injuſta bella. II. 206 vincunt Cilices. II. 202 redigunt Cretam in provinciam. II. 209
Romanorum Familiæ in Creta. I. 17
Romanus II. Imperator C. P. bellum agit contra Agarenos. II. 17 illuſtrantur exordia ejus Imperii. II. 218
Roſpilioſo Vincentius Pontificiæ Claſſis Dux deferit Candiam. II. 449
de Rubeis Jacobus Epiſcopus Veronenſis amovetur ab Epiſcopatu. II. 163
Ruſtici Cretenſes habentur quaſi capti-

pti-

ptivi. II. 240 eorum origo. ibid. eorum rebelliones. II. 247

S

Sacerdotes. Vide Presbyteri.
Sacella publica in urbe Candia nominatim expreſſa. II. 34 35
S. Jacobi de jure Epiſcopi Rethimenſis. II. 35
S. Rochi erectum ob ſedatam peſtem. ibid.
Sacrificia apud Cretenſes. Amoris Præf. pag. 3 II. 203 Martis. I. 121 Mercurii. I. 72 Minervæ. I. 118 Saturni. I. 72 79
Sagredo Familia.
Franchionius Minorita Epiſcop. Arienſis. II. 170 poſtea Melipotamenſis. II. 171 177
Franciſcus Minorita exhibitus ad Epiſcopatum Archadiæ. II. 130
Joannes Ducha Cretam liberat a latronibus. II. 436
Salma Nicolaus Minorita Epiſcopus Arienſis. II. 172
Salomonio Familia.
Nicolaus Candiæ Ducha. II. 431
Thomas Ord. Prædic. exhibitus ad Epiſcopatum Archadiæ. II. 130
Saltationes Cretenſium. I. 16 72 105 Pyrrichæ. I. 72
Sancta-Crucius Proſper Legatus Apoſtol. Epiſcopus Chiſſamenſis, poſtea Card. II. 167
Santato Joannes Epiſcopus Rethimenſis. II. 146
Sanuto Familia.
Benedictus Militiarum in Candia Præfectus. II. 404
Joannes Candiæ Ducha. II. 310
Marcus Nuntius pro Venetis ad recipiendam Cretam. II. 221 222 Nixiæ & Parii Dominus evocatur contra rebelles Cretæ. II. 241 ejus ambitio turbat Cretam. II. 241 & ſeq. reus rebellionis. II. 242 244 fugit. II. 243 init concordiam cum Ducha. II. 244 conventiones concordiæ. II. 245 iterum evocatur contra rebelles Cretenſes. II. 263 ejus perfidia. ibid. aſſertus ædificator arcis Sudæ. II. 264
Nicolaus Ducha Cretæ. II. 307
Stephanus cuſtodit Candiam pro Marco Sanuto. II. 243 truditur in carcerem. II. 244
Saracco Epiſcopus Melipotamenſis, poſtea Archiepiſcop. Corinthi. II. 177
Saraceni authores hæreſis Iconoclaſtarum. II. 213 Vide Agareni.
Saracenus Blaſius Cancellarius Fantini Danduli. II. 83
Sarpedon Jovis & Europæ filius. II. 189 Lyciæ Princeps. II. 190
S. Saturninus Martyr Gortynenſis. I. 155 156 198 Vide Martyres.
Saturnus filius Urani. I. 79 II. 191 occupat Regnum Cretæ. II. 191 quærit filios ad necem. I. 21 79 241. II. 191 192 193 expellit ſceleſtos. I. 120 ejus geſta & ſævities. I. 79 vincitur a Titanibus. II. 192 liberatur a Jove. ibidem. expellitur a Jove filio. ibid. exceptus hoſpitio a Jano Italiæ Rege. II. 192 193 dictus Cœli & Veneris filius. II. 194 Maritus Semiramidis. ibid. ejus tempora illuſtrantur. II. 194 195
Savellus Julius utriusque Signaturæ Referendarius. II. 101
Savina Antonius Epiſcopus Chiſſamenſis. II. 165
Sauſus paſtor vendit Judæis agnos crucifigendos. II. 387 prodigioſa pœna ipſius criminis. II. 387 388

Scordilli Familia Cretenſis aſſueta rapinis. II. 263
Conſtantinus promovet ſeditionem. II. 250 fugat Venetos. ibidem.
Joannes Dux rebellium. II. 249 250
Scriptores rerum Creticarum inter ſe diſcordes. II. 187 193 202
Sebon Epiſcopus Doniæ, ſeu potius Cydoniæ. I. 262
Secuſius Bonaventura Patriarcha C. P. II. 41
Semiramis uxor Saturni mater Jovis. II. 194
Semiteculo Octavianus Ord. Cruciferorum Epiſc. Milopotamenſis Coneliani obiit. II. 456
Senatus Venetus mittit aquilas Regi Galliæ. I. 253 ſcribit Clementi Quinto. II. 4 inſtituit militias in Creta. II. 5 agit pro confirmatione Primicerii Cretenſis. II. 10 eligit Archiepiſcopum Cretenſem. II. 53 54 61 63 64 84 prohibet Epiſcopos ſchismaticos habitare in Creta. II. 54 lætatur de electione Franciſci de Pavonibus Archiepiſc. Candiæ. II. 60. ſcribit Cardinali Campeggio. II. 92 inſtituit Coloniam Venetam in Creta. II. 225 mittit exercitum in Cretam contra rebelles. II. 241. agit de concordia cum Calergiis ineunda. II. 289 ejus decreta pro mercatoribus Cretæ. II. 314 vetat poſſe adſcribi viros ignobiles in Conſilio Candiæ. II. 315 accedit ad fœdus belli ſacri. II. 316 tributum imponit univerſis Cretenſibus. ibidem. rebelles Coloniæ hortatur ad fidem per Legatos. II. 318 agit bellum contra rebelles Coloniæ. II. 319 332 victis rebellibus gratias Deo agit. II. 336 inſtituit ludos pro victoria. II. 334 ipſius miſericordia in rebelles. II. 345 dirui jubet arcem Tenedi. II. 355 donat Veneta civitate Georgium Trapezuntium. II. 374 ejus conſtantia in tuendis legibus. II. 393 396 deſtrui mandat ædificia Laſiti. II. 394 jubet reſtaurari propugnacula Candiæ. II. 404 temperat ſeveritatem exactionum in Creta. II. 440 Vide diplomata Senatus.
Sententiæ. Vide diplomata Regiminis Cretæ.
Sepulcrum Amerini in Creta. I. 9
Cayphæ Pontificis Hebræorum. I. 10 58
Deucalionis. II. 198 199
Dictys Hiſtorici Cretenſis. I. 194
Epaphri Polyrenii. I. 30
Epimenidis Philoſophi. I. 127
S. Eumenii Epiſcopi Gortynenſis. I. 198
Idomenei Regis Cretæ. II. 20
Jovis in Creta. I. 10 59 & ſeq. 97 127 163 II. 332 ejus epigraphe. I. 59 & ſeq. attribuitur Minoi. I. 61 & Jovi Regi Cretæ Seniori. I. 62
Lycurgi Legislatoris. I. 28
SS. Martyrum Decem Cretenſium. I. 187
Merionis Regis Cretæ. II. 200
Pirrhæ uxoris Deucalionis. II. 198
Quinque Virginum Martyrum. I. 75 108 II. 148
S. Titi primi Archiepiſcopi Gortynenſis. I. 14 62 102 194
de Seraphinis Bertraminus Minorita Epiſcopus Arienſis. II. 171
Servorum varia genera & conſuetudines. I. 72 II. 28
Sevaſto Nicolaus jurat fidem Duci Venetiarum. II. 265 cedit Venetis caſtrum S. Nicolai. II. 270
Sexteria urbis Venetiarum mittunt viros

viros in Coloniam Cretæ. II. 230 & ſeq.
Sforzia Franciſcus. II. 380 381
Sigillum Curiæ Archiepiſcopalis Candiæ. II. 189
Theſaurarii Melipotamenſis. II. 174
Sigismundus Romanorum Rex. II. 73
Silveſter Patriarcha Alexandrinus. I. 221
Simeon Archiepiſcopus Montis Sinai. I. 222 aſſertus Archiepiſcop. Candiæ. II. 452
Simon de Venetiis Epiſcopus Chiſſamenſis. II. 162
Sirenæ. I. 38 vincuntur a Muſis in cantu. I. 50
Siſinius Epiſcopus Cheroneſi. I. 258
Siſinius alter Epiſcopus Cheroneſi. I. 259
Sirigo Franciſcus Epiſcopus Archadiæ. II. 454 455 Vide Abraham. Vide Meletius.
Smeriglio Coſta Dux rebellium capite plexus. II. 311
Sobrietas cauſat unionem Civium. II. 204
Solymanus Turcarum Rex iraſcitur Venetis. II. 426 eis bellum infert. II. 427
Sophianus Epiſcopus Jerapetrenſis & Sithienſis. II. 182
Soſicrates Hiſtoricus Cretenſis Præfat. pag. 3 II. 187
Stella Lucas Epiſcopus Rethimi. II. 101 146 Archiepiſcopus primum Jaderenſis, poſtea Candienſis. II. 101 Epiſc. Vicentinus, poſtea Patavinus. II. 102
Steno Michael Dux Venetiarum. II. 60 163
Stephanus Archiepiſcopus Cretenſis. I. 210
Stephanus Rex Serviæ. II. 43
Steucus Auguſtinus Epiſcopus Chiſſamenſis doctiſſimus obiit Venetiis. II. 166
Storlado Familia.
Joannes Ducha Cretæ. I. 55 conterit rebelles. II. 263 extruit caſtrum La Suda. II. 264
Bartholomæus Præfectus Paduæ. II. 65
Superantio Familia.
Benedictus Archiepiſcopus Nicoſienſis. II. 423
Bernardus Candiæ Ducha. II. 423
Franciſcus Ducha in Candia obiit. II. 426
Joannes Dux Venetiarum. II. 307
Marinus Ducha in Creta. II. 263
Supplicationes publicæ in Candia. II. 30 31 418
Suriano Familia.
Auguſtinus Præfectus Candiæ Militaris. II. 425
Sus nutrit Jovem. I. 21
Suffraganei Archiepiſcopi Gortynenſis. I. 233 & ſequ. Archiepiſcopi Candiæ. II. 103 & ſeq.
Surettus Jacobus Epiſc. Melipotamenſis. II. 178 179
Sylvanus Archiepiſcopus Nazareth. I. 210
Syrigus Meletius. Vide Meletius.

T

Talayrandus Cardinalis Legatus Apoſtol. in bello ſacro obiit. II. 50
Taleapetra Hieronymus Candiæ Ducha. II. 426
Taltybius fundat urbem in Creta. I. 121
Taurus Scriba Minois. I. 52 ejus adulterium cum Paſiphae. I. 52 II. 190 198 Pater Minotauri. I. 199 Minois Dux vincit Atticos. II. 190 victus a Theſeo. ibid.

I

Taurus Cretæ Rex fundator Gortynæ. I. 136 II. 196 rapit Europam. I. 13 II. 196 Pater Minois. II. 196

Taurus ſimulacrum inſigne navis qua Europa rapitur. II. 190

Templum dirutum in Creta. I. 4 5 81 82 85

Apollinis. I. 138

Britomartis. I. 257

Cereris. I. 22

Cybellis. II. 188

Dianæ. I. 4 20 123 138 intratur nudo pede. I. 52 53 82

Jovis. I. 10 97 138 Jovis Aſterii, I. 62 Olympii Athenis. II. 198 Triphylii. II. 194

Junonis. I. 119

Levineum dirutum, I. 46

Minervæ. I. 124 244

Pandonagion nuncupatum. I. 97

Saturni. I. 15 72 104

Terra ſeu Ops, ſeu Rhea. Vide Rhea & Ops.

Terræmotus in Creta. I. 25 anno 13. Claudii Imperatoris. I. 194 anno 368. I. 62 anno 1303. II. 306 413 anno 1490. II. 397 anno 1507. II. 407 ejus deſcriptio. II. 407 & ſeq. 420 & ſeq. prædictus in concione. II. 421 anno 1595. II. 435 anno 1604 II. 436

Teucrus Curetes inſtituit Regnum Teucrorum in Phrygia. II. 189

Teutamus Cretæ Rex. II. 195

Theupulo Familia.

Hermolaus Candiæ Ducha. II. 431

Jacob. Prætor Conſtantinopoleos, poſtea Ducha in Creta primus. II. 225 239 excipit Coloniam Venetorum. II. 237 fugit a rebellibus, deinde eos reprimit. II. 241 243 recuperat Dominium Candiæ. II. 242 244 revertitur in patriam. II. 249 Dux Venetiarum. II. 89

Jacobus alter Ducha Candiæ rebelles fugat. II. 289

Theophanes Studita Monachus. I. 150

S. Theodora Imperatrix C. P. piiſſima. I. 151

S. Theodorus Abbas Monaſterii Studii ſancte obiit. I. 150 ejus epiſtola. I. 239

Theodorus Archiepiſc. Gortynenſis. I. 199 memoratur in inſcriptione Græca. I. 200

Theodorus Epiſcopus Heracleopoleos. I. 252 254

Theodorus Epiſcopus Subritæ. I. 255

Theodorus Patriarcha Hieroſolymitanus. I. 202

Theodorus Plebanus S. Mariæ de Muriano exhibitus ad Epiſc. Agienſem. II. 151

Theodoſius Diaconus Græcus, metro celebrat expugnationem Cretæ. I. 205 II. 218 ejus carmina Græca. I. 269 in Latinum translata. I. 297

S. Theodulus Martyr Gortynenſis. I. 155 156 165 198 Vide Martyres.

Theopemptus Epiſcopus Ciſſami. I. 263

Theophanes pater S. Gregorii Cretenſis Monachi. I. 47

Theophilus Imperator Iconoclaſta. I. 151

Theſeus interficit Deucalionem. I. 65 II. 198 & Minotaurum. I. 66 199 vel vincit Taurum Ducem Minois. II. 190 maritus Phedræ. II. 197 vel Ariadnæ, II. 199 Rex Theſſaliæ poſt Ægeum patrem. ibidem.

Thetides contendit de forma cum Medea. I. 57

B. Thomas Antonius de Senis memoratur. II. 363 & ſeq.

Thomas Epiſcopus Jerapetrenſis, poſtea Agienſis. II. 150 180

Tho-

Thomas Tyrannus occupat Armeniam. I. 203 bellum gerit contra Michaelem Balbum Imperat. C. P. II. 214

de Thomaſinis Jacobus Philippus, recuſato Epiſcopatu Agienſi, Epiſcopus Æmoniæ. II. 156

Throno Familia.

Donatus Ducha in Creta obiit. II. 355 memoratur. II. 378

Lucas Donati filius Ducha Candiæ. II. 378

Nicolaus Dux Venetiarum. II. 378

Petrus Præfectus Claſſis ad cuſtodiam Cretæ. II. 426 ob trucidatum Dragutem Pyratam in exilium pellitur. ibidem.

Timotheus Patriarcha C. P. veneno ſublatus. I. 217

Tirapelle Dominicus Plebanus S. Agnetis Venet. exhibitus ad Epiſc. Agienſem. II. 151

Titan filius Urani primogenitus. II. 191 cedit Regnum Saturno fratri. ibid. Saturnum & Opem in cuſtodiam ponit. II. 192

Titanes in Cnoſſo. I. 237 bellum agunt contra Saturnum. II. 191 192

S. Titus. I. 10 de Stirpe Minois. I. 14 64 102 189 190 Cretenſis. I. 189 190 193 vel Corynthius. I. 189 comes & diſcipulus S. Pauli. I. 125 194 videt & credit in Chriſtum. I. 193 Cretæ Epiſcopus. I. 128 129 189 190 ubi ſepultus I. 14 64 102 194 195 caput in Cathedrali Candiæ. I. 195 II. 30 delatum Venetiis. I. 195 ejus elogium. I. 147 193 anni & obitus illuſtrantur. I. 190 vita Græca ex cod. Vatic. I. 192 eadem Latine reddita. I. 193 ejus Eccleſia. Vide Eccleſia. Ejus nomen invocatur in laudibus. II. 32 33 ejus vexillum extollitur a rebellibus. II. 318

Titus Epiſcopus Cheronenſis. II. 116

Toniſto Familia.

Nicolaus Ducha Cretæ. II. 264 recuperat oppida occupata a rebellibus. II. 265

Petrus Dux Militiarum in Creta contra rebelles fugatur. II. 250

de Toſſinianis B. Joannes Epiſcopus Ferrarien. conſecrat Fantinum Dandulum Archiepiſc. Candiæ. II. 78

Trapezuntius Georgius donatur Veneta civitate. II. 374

Triviſano Familia.

Ludovicus Ducha in Creta ex peſte obiit. II. 356 363 368

Marcus Antonius Militaris Præfectus Candiam defendit. II. 425

Petrus Legatus in Creta contra rebelles. II. 331 eos damnat. II. 334

Zacharias Orator Venetus Romæ. II. 81 82 ejus oratio in Lyceo Patav. II. 356

Trojani olim Teucri dicti. II. 189

Trous Rex, a quo Teucri vocantur Trojani. II. 189

Turcæ occupant Syriam & Judæam. II. 220 vaſtant Cretam. II. 225 deprædantur naves Venetas, & fugantur in Creta. II. 376 invadunt Cretam, & depopulantur. II. 424 425 427 iterum invadunt Cretam. II. 444 occupant Cydoniam. II. 445 & alia loca Cretæ. II. 446 & ſeq.

a Turre Alexander Epiſcopus Jerapetrenſis & Sithienſis. II. 182

V

Vaanus Imperialis Cartularius. I. 252

de Valentinis Marcus exhibitus ad Archiepiſc. Cretenſem. II. 53 54

Valerio Familia.
Auguſtinus Primicerius Candiæ. II. 13
Petrus Archiepiſcopus Candiæ, deinde Cardinalis. II. 101
Valareſſio Familia.
Fantinus Epiſcopus Parentinus. II. 71 Archiepiſcopus Candiæ. I. 212 II. 72 init poſſeſſionem Archiepiſcopatus. II. 73 Legatus Apoſtolicus ad Principes Chriſtianos. II. 73 & in Creta. ibid. ejus ſcripta. II. 74 obitus, epigraphe ſepulcri. II. 75 illuſtratur annus mortis. II. 75 76
Zacharias Proviſor in Creta. II. 381
de Vanno Joannes Epiſcopus Arienſis. II. 172
Martinus de Eſculo aſſertus Epiſcop. Ciſſamenſis. II. 163
Varoli Ugo Epiſcopus Sithienſis. II. 123
Vatacius. Vide Joannes Vatacius.
Veglo Lelius cuſtodit urbes Cretæ. II. 225
Venerio Familia.
Aloyſius Militiarum in Candia Præfectus. II. 204
Bernardus Candiæ Ducha. II. 440
Daniel Ducha Candiæ. II. 430 obiit. II. 431
Delphinus Candiæ Ducha. II. 436
Laurentius Archiepiſcopus Jadræ exhibitus ad Archiepiſc. Candiæ. II. 81
Laurentius Candiæ Ducha. II. 403
Marcus Antonius Candiæ Ducha. II. 95 435
Marcus Militiarum Præfectus in Creta obiit. II. 473
Sebaſtianus Ducha Candiæ, poſtea Dux Venetiarum. II. 225
Superſtites ex familia Veneria in Creta mittuntur Venetias. II. 334 & ſeq.
Theodorellus rebellis proſcribitur. II. 331 iterum adhæret ſeditioſis. II. 342 capite truncatur. II. 343
Titus Dux rebellium in Creta. II. 317 proſcribitur. II. 331 iterum jungit ſe ſeditioſis. II. 342 decollatur. II. 343
Veneti fœdus ineunt cum Gallis contra Turcas. II. 220 expugnant Conſtantinopolim. ibid. obtinent Cretam. I. 9 211. II. 3 5 221 222 bellum agunt contra Januenſes. II. 6 224 inſtituunt Ducham Cretæ. II. 225 ineunt pacem cum Januenſibus. II. 249 fundant Eccleſias Epiſcopales in Creta. II. 5 & ſeq. 103 juvant Patriarchatum C. P. II. 35 deferunt obedientiam Alexandro Quinto. II. 366 ipſorum bella cum rebellibus Cretæ. Vide Rebelliones. eorum controverſia pro bonis Epiſcopatuum in Creta. II. 296 297 & ſeq. occupant Ravennam. II. 378 eorum bella contra Turcas. Vide Turcæ.
Veneti Cretenſes. Vide Colonia & Milites & Pedites.
Verdura Joannes Franciſcus Epiſcop. Chironenſis. II. 116 117
a Verme Luchinus Veronenſ. Dux exercitus Veneti contra rebelles Cretæ. II. 332 ejus laudes. II. 332 333 336 profligat rebelles. II. 333 ejus filius decertat haſta cum Rege Cypri. II. 336
Veſpertiliones in Creta. I. 14 71
Veſta mater Saturni. I. 79 fundat Cnoſſum. I. 238
Vexillum S. Titi elatum a rebellibus in Creta. II. 318 S. Marci reſtituitur in Candia. II. 333

Ughellus Ferdinandus Abbas Ciſterclenſis laudatur Præfat. pag. 1
Viaro Familia. Fantinus Cretæ Ducha fugat Turcas. II. 376
Vicecomes. Vide Philippus.
Victor Epiſcopus Melipotamenſis. II. 124' 176 aſſertus Sithienſis. II. 124 177
Victuri Familia.
Benedictus Ducha Candiæ diſſipat rebelles. II. 389
Laurentius Archiepiſcopus Candiæ. II. 94 ejus controverſiæ cum Regimine Candiæ. II. 95 & ſeq. obitus & ſepultura. II. 99 100
Villani in Creta, eorum conditio. I. 223 II. 28 eorum nomina. II. 25 26 Villani Papates. II. 25 Villani Presbyteri apud Latinos. II. 29 Villanorum uſus in Creta. II. 28
Vini Cretici abundantia. I. 9. 96 II. 416 excellentia. I. 55 II. 442 opportunitas ad mercationes. II. 214 403
Virgines ſacræ e Cydonia adductæ Venetias. II. 445
Virgo Cretenſis terræ hiatu abſorpta. I. 121 alia ædificat urbem. I. 124 alia immolatur a Tauro Rege Cretæ. II. 196
Vitalianus Papa corripit Paulum Archiepiſc. Cretæ. I. 200 252 & abſolvit Joannem Epiſcopum Lampæ. ibidem.
Vitellius Syriæ Præſes Romam mittit Pilatum & Caipham. I. 58
de Vivianis Gaſpar Epiſcopus Sithienſis. II. 124
Uladislaus Stephani Regis Serviæ filius. II. 43
Ulaſto Siſſius rebellis ſupplicio affectus. II. 389
Ulucialis pyrata Rethimum incendit. II. 427
Uniones Epiſcopatuum.
Arienſis & Ciſſamenſis. II. 144
Calamonenſis & Arienſis. ibid.
Chironenſis & Arienſis. II. 115
Chironenſis & Melipotamenſis. II. 114 115
Chironenſis & Sithienſis. II. 105
Sithienſis & Jerapetrenſis. I. 122 125 182
Uranus ſeu Cœlum Pater Saturni. I. 79 unus ex Curetibus. II. 190 ejus obitus & ſepultura. II. 191
Urbanus V. Papa. I. 73 inſtituit S. Petrum Thomam Archiep. Candienſ. II. 49 ſtudet paci Chriſtianorum. II. 50 promovet bellum ſacrum. II. 316 agit pro concordia inter Venetos & rebelles Cretenſes. II. 320 328 inſtituit Collectorem Apoſtolicum in Creta. II. 127 ordinat Epiſcopum Archadienſem. II. 128 & Arienſem. II. 52 169 & Sithienſem. II. 123 Vide diplomata.
Urbanus VIII. eligit Archiepiſcopum Candiæ. II. 102 & Epiſcopum Agienſem. II. 156
Urſeolus Petrus II. Dux Venetiarum Dalmatas recipit in fidem. II. 33
de Urſinis Familia decoratur Veneta nobilitate. Præf. pag. 6
Jordanus Cardinalis Præf. pag. 5 I. 75 Legatus Pontificius adſcribitur Venetæ Nobilitati Præf. pag. 6
Petrus Veneti exercitus Dux in Creta. II. 432
de Urſis Antonius Epiſcopus Agienſis. II. 153 obiit II. 154
Franciſcus Epiſcopus Ciſſamenſis. II. 164
Wilielmus Epiſcopus Archadienſis. II. 128 130
Wlcanus colitur in Creta. I. 124

X

Xenion ſcriptor Cretenſis Præf. pag. 3
Xenophon ſcriptor de Republica Cretenſi Præf. pag. 4

Z

Zabarella Franciſcus Cardinalis. II. 65
Zacharias Franciſcus Antonius Soc. Jeſus laudatur. II. 123
Zachias Landinius Cardinalis promovet Epiſc. Sithienſem. II. 126
Zane Familia.
Andreas Prætor Paduæ. II. 65
Joannes Ducha Candiæ. II. 274
Laurentius Patriarcha Antiochiæ & Epiſcopus Brixiæ. II. 124
Petrus Legatus Venetorum ad rebelles Cretenſes. II. 318
de Zannetinis Dionyſius Minorita Epiſcopus Zianienſis, & Firmenſis. II. 114 178 poſtea Chironenſis & Milopotamenſis. II. 115 178 claret in Concilio Tridentino doctrina & patientia. II. 115 dimittit Eccleſias. II. 178 obitus & ſepultura. II. 179
Zeno Familia.
Andreas Ducha in Candia bellum agit contra rebelles. II. 286
Andreas alius Ducha in Candia. I. 114 II. 355
Andreas electus Ducha Candiæ recuſat. II. 448
Andreas Legatus in Creta contra rebelles occiſus in prœlio. II. 342
Apoſtolus laudatur Præf. pag. 5 II. 117 146 379 ejus Bibliotheca. I. 37 II. 99
Blaſius Ducha Cretæ. II. 309 fugat rebelles. II. 10 eligit Primicerium S. Marci de Candia. ibid.
Franciſcus Ducha Candiæ. II. 340 341
Franciſcus Epiſcopus Juſtinopolitanus. II. 117 118
Jacobus Primicerius Candiæ. II. 10 ejus obitus. II. 12
Joannes Militaris Præfectus in Candia. II. 353
Marcus Ducha in Candia. II. 355
Marcus Eques Proviſor in Creta. II. 382
Marinus Ducha Cretæ. II. 285 occiſus in prœlio. II. 286
Petrus Ducha in Candia. ibid.
Petrus alius Ducha Candiæ. II. 310
Zenobius Epiſcopus Cnoſſi. I. 230
Zianus Petrus Dux Venetiarum confirmat prædia Monaſterio Montis Sinai. I. 222 II. 174 aſſignat loca in Creta Coloniæ Venetæ. II. 3 31 33 317 Vide diplomata.
Zio Antonius Epiſcopus Calamonenſis. II. 143
Zono Familia.
Dominicus Epiſcopus Chiſſamenſis. II. 166
Michael Epiſcopus Chiſſamenſis. ibid.
Michael Eques & Comes, ejus epigraphe. ibid.
Zorzanus Marcus vincit Alemanum pyratam. II. 249

INDEX

INDEX TOPOGRAPHICUS
URBIUM ET LOCORUM
quæ in hoc Opere enuntiantur.

Numerus Romanus Tomum indicat, Arabus vero paginam denotat.

A

AChaja ſeu Achea, ſeu Achinea urbs in Creta. I. 110
Æpea urbs in Creta. ibid. quæ & Hipia. I. 117
Ærea, quæ & Idæa urbs in Creta. I. 122
Agrium urbs in Creta. I. 110 conceſſa Coloniæ Venetæ. II. 238 240 ejus Epiſcopatus Latinus. I. 233 II. 52 103 104 105 149 168 occupatur ab infidelibus. II. 171 ejus Epiſcopi. II. 168 & ſeq.
Aipia urbs in Creta. I. 118
Alba urbs in Creta. I. 110 118
Albi Montes, ſeu de la Sfachia. I. 20 73
Alicambi Caſale. II. 423 Vide Phalaſarna.
Allingus urbs in Creta Epiſcopalis. I. 234
Alloria urbs in Creta. I. 110 quæ & Mons fortis. I. 118
Amicla urbs in Creta ab Amicla conditore ſic vocata. I. 120
Amniſus. I. 110 quæ deinde Sithia. I. 117 Vide Sithia.
Ampelus urbs in Creta. I. 110
Amphimalis urbs in Creta. I. 8 55 110 origo nominis. I. 122. ubi nunc la Suda. I. 117 Vide Suda.
Amphimalis Portus, nunc de la Suda. I. 8
Ampilos ſeu Raucos urbs in Creta. I. 120
Ampleas Promontorium Cretæ. I. 3 28 80
Amyſus, quæ & Ilitoſpolis urbs Cretæ. I. 28
Ancona urbs patria Cyriaci itineratoris. I. 37
Anopadari flumen in Creta. I. 3 80
Anopolis Locus in Creta. II. 309 & oppidum munitiſſimum poſternitur. II. 348 locus reſtituitur culturæ. II. 392 & ſeq. Vide Araden.
Antoſpolis urbs Cretæ. I. 3 52 81 alias Anopolis. I. 53 62 & Araden. Vide Araden & Polyrenia. I. 5 30 84 115
Antropolis. I. 28
Aoras, quæ deinde Eleuthere urbs Cretæ. I. 110 122
Apanoſiurite caſtrum Cretæ obtigit Coloniæ Venetæ. II. 238 240 252 occupatum a rebellibus recuperatur. II. 242
Aperiapolis. I. 3 15 79 104 108 115 alias Aptera. I. 50 Vide Aptera.
Apricornum Caſtrum in Creta, olim Hippocoronium civitas I. 123
Apollonia, poſtea Eleutherna. I. 25 110 116 perperam dicta urbs Epiſcopalis. I. 255
Apollonia, poſtea Cydonia. I. 110 Vide Cydonia.

Apte-

Aptera urbs in Creta. I. 50 110 120 origo nominis. I. 50 123 varia ejus nomina. I. 50 ejus Epiſcopatus. I. 235
Araden quæ & Anopolis. I. 25 110 119 ejus Epiſcopatus. I. 235
Arcadia Regio, ubi dicitur natus Jupiter. I. 22
Arcadia urbs Cretæ. I. 22 110 215 220 II. 417 olim Archeron. I. 120 aſſerta Jovis patria. I. 22 215 240 ejus Epiſcopatus Græcus. I. 13 102 233 234 240 ejus Epiſcopi Græci. I. 240 ejus Epiſcopatus Latinus. II. 103 & ſeq. 126 371 unitur Hoſpitali Cretenſi Militum. II. 126 131 & ſeq. ejus Epiſcopi Latini. II. 127 & ſeq.
Archadiopolis urbs Thraciæ reſtaurata. I. 241
Archanes Locus Cretæ, I. 10 94 97
Aries Cretæ Mons. I. 3 81
Arius Cretæ Flumen, I. 8 94
Arna locus in Creta. II. 309
Artacina urbs Cretæ. I. 2 14 alias Hyrtacus ſeu Hirtacynum. I. 47 124 nunc Riſocaſtro, ſeu Belvedere. I. 47 78 103 110 115 obtigit Coloniæ Venetæ. II. 238 240
Aſos urbs Cretæ, qui & Aſſos ſeu Aſus. I. 111 117
Aſprilimiones Promontorium in Creta. I. 119
Aſteruſa urbs Cretæ. I. 113 poſtea oppidum Aſtrizzi. I. 119
Aſteruſia Mons Cretæ, unde Colonia Cretenſium ad Caucaſum montem delata. I. 119
Aſteruſia urbs Indica ad Caucaſum ædificata a Cretenſibus. ibid.
Athalis Promontorium Cretæ, I. 8
Athenæ urbs, ubi ara ignoto Deo. I. 121
Aulatia oppidum, ubi ſepultus Uranus. II. 191
Aulon urbs Cretæ. I. 110 origo nominis. I. 122 poſtea Calognia. ibidem.
Axos urbs Cretæ. I. 115 ejus Epiſcopatus. I. 235

B

Bææ urbs Cretæ. I. 111 124
Bæba urbs Cretæ. I. 121
Bæna urbs Cretæ. I. 111
Baucus urbs Cretæ. I. 111
Belvedere. Vide Artacina.
Bicornum. Vide Picornum.
Biennus urbs Cretæ. I. 111 120 ejus Epiſcopatus. I. 234
Bliſſa, quæ & Eliros urbs Cretæ ad excipiendos advenas aſſignata. I. 121
Bonifatium oppidum Cretæ. I. 2 13 48 79 115 obtigit Coloniæ Venetæ. II. 238 240 præſervatur. II. 240 conceditur Bartholomæo Dandulo. II. 438
Bonreparium oppidum in Creta occupatum a rebellibus recuperatur. II. 246 regitur a Præfecto. II. 249 conceditur novæ Coloniæ Venetorum. II. 252
Boniportus ſeu Pulcreſportus Locus in Creta. I. 32 54

C

Cacopetra Cretæ Flumen. I. 18
Cadiſcus Mons Cretæ. I. 20 123
Cadiſtus Promontorium Cretæ, hodie Capodeſpada. I. 7 89 II. 444
Cæno urbs Cretæ. I. 111
Cagiafa Caſale, ubi ſepulcrum Caiphæ. I. 58
Calamona urbs Cretæ. I. 115 an eadem cum Rethimo. II. 138 & ſeq. obtigit coloniæ Venetæ. II. 238 240 252 262 ejus Epiſcopatus Latinus. I. 8 93 II. 103 & ſeq. idem cum Rethimenſi. II. 138 & ſeq. Vide Rethimus.

Ca-

Caleacte urbs Cretæ. I. 111

Calenus urbs Cretæ alias Succeta. I. 4 29 115

Calolimiona Portus in Creta. I. 3 81

Camara. I. 2 12 44 79 100 alias Thalaſſa. I. 32 44 olim Lato. I. 44 46 111 124 obtigit Coloniæ Venetæ. II. 239 240

Cambruſa promontorium Cretæ, ubi olim Corycus. I. 19 41 51 54

Camirus Urbs Cretæ. I. 111 olim Epiſcopalis. I. 234

Cammariti Mons Cretæ. I. 105

Candanos urbs Cretæ ad extraneos excipiendos aſſignata. I. 124

Candia Inſula. Vide Creta.

Candia urbs Metropolis Cretæ. I. 9 19 24 208 II. 417 dicta Citeum. I. 25 44 15 & Chandax. I. 111 204 & Gandacum. I. 33 43 94 116 illuſtratur ejus origo. I. 9 35 95 96 ædificata ab Agarenis. I. 55 125 136 204 II. 214 expugnatur a Nicephoro Phoca. II. 217 218 Caput & Metropolis Inſulæ. I. 49 124 156 II. 214 ejus laudes. I. 38 occupatur a Marco Sanuto. II. 241 recuperatur a Venetis. II. 244 obſidetur a rebellibus. II. 286 terræmotu quaſſatur. II. 412 Vide Terræmotus. obſidetur a Turcis. II. 424 ejus deditio. II. 103 449 ejus Archiepiſcopatus & Archiepiſcopi. II. 7 & ſequ.

Candia Portus. I. 95 II. 316

Cantanus urbs in Creta Epiſcopalis. I. 111 124 235 II. 103 & ſequ. 168 ejus Epiſc. II. 168

Caragithia ſeu Elæa urbs in Creta. I. 118

Carapina urbs Cretæ. I. 2 11 44 78 98 115

Carpanthus Inſula prope Cretam Epiſcopalis. I. 1 18

Caſtellum novum Cretæ oppidum. I. 3 49 104 115 obtigit Coloniæ Venetorum. II. 238 240 occupatur a rebellibus. II. 264 vexatur a latronibus. II. 436

Caſtrum S. Niquetæ olim Phænix, I. 115 116

Catoſiurite locus in Creta obvenit Coloniæ Venetorum. II. 239 240 252

Catrea urbs Cretæ. I. 111 condita a Catreo Rege. II. 200

Caucaſus Mons, ubi Colonia Cretenſium. I. 51

Caunus urbs Cretæ. I. 111 120 alias Hieronhoron. I. 123

Cephalouriſus Cretæ flumen. I. 8 93

Cerea urbs Cretæ. I. 111

Chalcetorium urbs Cretæ. I. 111

Cheratus urbs Cretæ. I. 23 78 80 115 deinde vocata Cnoſſus. Vide Cnoſſus.

Cherſoneſus urbs Cretæ. I. 2 11 12 44 47 78 98 111 119 257 ejus Epiſcopatus Græcus. I. 13 102 233 234 257 II. 105 ejus Epiſcopi Græci. I. 258 & ſeq. Epiſcopatus Latinus. I. 258 II. 103 & ſequ. conjungitur Eccleſiæ Sethiæ. II. 105 & cum Eccleſia Arienſi. II. 115 116 ejus Epiſcopi Latini. II. 105 & ſeq. ejus Eccleſia Cathedralis. II. 113 Urbs redacta ad oppidum diruitur. II. 447

Cherſoneſus alia urbs Cretæ. I. 2 44 47 79 100 115 120 257

Chilarium Cretæ Flumen. I. 8 93

Chiſſamoſpolis. Vide Chiſſamus.

Chiſſamus urbs Cretæ. I. 2 6 31 41 78 88 115 123 II. 209 417 olim navale Apteræ. I. 263 obtigit Coloniæ Venetæ. II. 239 240 obſidetur a Turcis. II. 229 occupatur a Turcis. II. 446 ejus Epiſcopatus Græcus. I. 7 90 223 235 II. 103 104 125 ejus Epiſcopi Græci. I. 263 & ſeq. ejus Epiſcopatus Latinus. II. 159 ſupprimitur, ejuſque redditus dividuntur. II. 160 ejus Epiſcopi Latini. II. 160 &

ſeq. an fuerint Titulares. II. 159
Chitina urbs Cretæ. I. 2 13 48 79 102 116
Chium Promontorium Cretæ. I. 6 87
Chriſtiana Inſula prope Cretam. I. 3 51 olim vocata Litta. I. 28 51 80
Cimalis Inſula prope Cretam. I. 11
Citeum urbs Cretæ. I. 2 44 79 111 ſic vocata etiam Candia. I. 25 44 115 118
Cithera Inſula, in qua inſtituuntur Presbyteri Græci Cretenſes. I. 227
Citi Portus Cretæ. I. 88
Clatum ſeu Clatos urbs Cretæ. I. 2 44 78 98 111 alias Ilarium. I. 117
Claudos Inſula prope Cretam, nunc vocata Squillum. I. 6 54 87 urbs olim Epiſcopalis. I. 54 235 vocata etiam Cauda. I. 55
Cnoſſus urbs Cretæ. I. 2 3 14 26 27 55 64 79 olim Cheratus vocata. I. 25 27 50 55 111 118 237 perperam enuntiata pro Candia. II. 415 416 illuſtratur fundatio. I. 237 238 proxima Labyrintho. I. 64 65 70 clara Jovis nuptiis. I. 237 & ſepulcro Idomenei. II. 200 olim Regni Metropolis. I. 237 Romanorum colonia. I. 138 II. 209 ejus bella cum Gortyniis. I. 136 II. 209 & Cydoniatibus. II. 205 & Romanis a quibus ſubacta. II. 208 ejus Epiſcopatus. I. 15 233 237 & ſeq. ejus Epiſcopi. I. 238 & ſeq.
Colucon olim Dion urbs Cretæ. I. 9 116
Colucon Cretæ Mons. I. 8 94
Conida Inſula prope Cretam. I. 11 62 99
Coricus Promontorium Cretæ. I. 1 51 54 79
Corites ſeu Corycus urbs Cretæ. I. 2 6 19 41 78 87 111
Corycus urbs Cretæ. I. 123 Vide Corites.
Corycus Cretæ Mons. I. 20 41
Coſica Inſula prope Cretam. I. 54
Cremnia, quæ & Gortyna. Vide Gortyna.
Creta Inſula. I. 1 & ſequ. vocata Candia a civitate Metropoli. I. 44 204 ejus varia nomina. I. 1 18 23 78 II. 187 219 416 ſitus & dimenſiones. I. 1 19 78 81 II. 189 417 ejus deſcriptio. I. 1 & ſeq. 77 II. 232 416 440 ejus laudes. I. 38 57 161 II. 213 332 440 fertilitas agri. I. 55 56 79 II. 417 ſalubritas aeris. I. 53 II. 416 ejus civitates. I. 2 20 24 & ſeq. 78 110 & ſeq. II. 183 dicta Inſula Saturni. I. 77 ejus Dominatores. II. 187 & ſeq. redigitur ad Rempublicam. II. 202 occupatur a Romanis. I. 55 92 II. 205 & ſeq. conjungitur cum Cyrenaica. II. 209 & ſeq. redigitur in Provinciam. II. 111 112 ſuſcipit fidem Chriſtianam. I. 126 invaditur a Saracenis. I. 49 125 203 207 II. 214 recuperatur a Nicephoro Phoca. I. 49 74 95 107 205 207 illuſtratur tempus ejus captivitatis. II. 218 paret Imperatoribus. II. 213 220 reſtituitur fidei Chriſtianæ. I. 206 donatur Marchioni Montisferrati. II. 220 conceditur Venetis. II. 1 187 221 & ſeq. occupatur a Januenſibus. II. 224 reſtituitur Venetis. II. 225 233 in ea inſtituitur Colonia Veneta. I. 211 Vide Colonia. Turbatur a rebellibus. Vide Rebelles & Rebelliones. Invaditur a Turcis, II. 424 & ſeq. Authores de Creta ſcribentes Præfat. 2 & ſeq. ejus Metropolitanus. I. 128 & ſeq. tranſit a Patriarchatu Romano ad C. P. I. 134 ejus Clerus illuſtratur I. 220 & ſeq. Vide Cretenſes.

Cri-

Crineus ſeu Sya urbs Cretæ. I. 121
Criſis Locus in Creta, ubi ſepultus S. Andreas Mart. I. 187
Criumepoton ſeu Arietis frons Promontorium Cretæ. I. 32 II. 417
S. Crux Locus in Creta. I. 72
Curſus urbs Cretæ a Curetis ædificata. I. 124
Cuſſo locus in Creta conceſſus Coloniæ Venetorum. II. 239 240
Cydonia urbs Cretæ. I. 2 19 24 42 78 ejus nomina. I. 7 42 90 116 259 olim Apollonia. I. 111 122 259 nunc la Canea. I. 90 128 II. 417 ædificata a Minoe. I. 237 259 vel a Samiis. I. 260 ubi ſita. I. 259 261 ampliata a Cydone. I. 238 ſubjugata a Metello. I. 260 II. 208 opem fert Auguſto. II. 212 a quo libertate donatur. I. 260 II. 212 reſiſtit Agarenis. II. 214 capta & combuſta a Januenſibus. II. 288 occupata a rebellibus recipitur. II. 334 obſidetur a Turcis quibus cedit. II. 424 ejus bella & virtus militaris. I. 259 II. 203 205 agri fertilitas. I. 260 ejus Epiſcopatus Græcus. I. 7 90 225 233 235 259 262 II. 104 149 ejus Epiſcopi Græci. I. 262 & ſeq. ejus Epiſcopatus Latinus. II. 149 371 ejus Epiſcopi Latini. II. 149 & ſeq. ejus Cathedralis Eccleſiæ S. Mariæ. II. 149
Cyrba deinde Hierapytna. I. 111 Vide Jerapetra.
Cyprus, Regnum, injuſte occupatur a Romanis. II. 206
Cyrenaica Regio unitur Cretæ. I. 24 II. 209 & ſeq. deinde ſeparatur. II. 113
S. Cyrillus locus in Creta. I. 13

D

Dædala urbs Cretæ. I. 111 quæ & Dictyna. I. 122 Vide Dictamnum.
Dalmatia Provincia. II. 33
Dia Inſula prope Cretam. I. 10 nunc Staudia. I. 29
Diatonum urbs Cretæ. I. 111
Dictamnum urbs Cretæ. I. 2 6 78 111 alias Dictyna. I. 41 alias Dædala. I. 122 origo nominis. I. 118 ejus fundator. I. 42
Dictamnus Portus in Creta. I. 7 vocatus Dominarum. I. 89
Dicteus Mons Cretæ. I. 12 20 41 106
Dictyna urbs in Creta, quæ & Dædala. I. 122 Vide Dictamnum.
Dion urbs Cretæ. I. 2 poſtea Colucon. I. 6 43 olim Matium. I. 29 115 init fœdus cum Olontiis. I. 46
Diophiron Flumen Cretæ. I. 9 95
Ditanum Mons Cretæ. I. 12 100
Dragmus urbs Cretæ. I. 111
Drapanum nunc Meleta Promontorium Cretæ. I. 8 92
Draucus urbs Cretæ. I. 111
Drepanum civitas, ubi ædificata, II. 191
Duca Inſula prope Cretam. I. 11
Dulopolis urbs Cretæ Præfat. pag. 3 I. 111 quæ & Philopolis. I. 124

E

Einatus ſeu Inatus urbs in Creta. I. 112 118
Elacos urbs in Creta. I. 11 55 99 116
Elados urbs in Creta. I. 11
Elea urbs in Creta. I. 112 alias Carigithia. I. 118
Electra Flumen in Creta. I. 29
Electrinum Flumen in Creta. I. 4 83
Eleuthera urbs in Creta, olim Satra. I. 112 122
Eleuterna olim Apollonia. I. 12 112 olim Satra. I. 256 ejus Epiſcopatus. I. 235 256 257
Elotis ſeu Gortyna. Vide Gortyna.
Elyrus urbs Cretæ. I. 112 alias Bliſ-

ſa ad excipiendos advenas aſſignata. I. 121
Engyum oppidum in Sicilia. I. 43
Ericteum Promontorium in Creta. I. 3 4 28 51 81
Erithrea urbs in Creta. I. 112 ad excipiendos peregrinos. I. 119 capta a Metello. II. 208
Ermeum Promontorium in Creta. I. 2 5 31 79 86
Etea urbs Cretæ. I. 112
Euripus ſeu Nigropons Inſula. II. 219 occupatus a Januenſibus cedit Venetis, ibidem.

F

Folerna civitas in Creta. I. 3 59 79 116
Florentia civitas Italiæ. I. 14
Fraſchia Portus in Creta. I. 9 II. 333
Fraſchia Promontorium in Creta. I. 9 II. 419 420

G

Gabellum Promontorium in Creta. I. 3 81
Gaideron civitas in Creta. I. 54
Galilea Provincia Aſiæ, ubi Cretenſes Ream urbem condiderunt. I. 121
Gambruſa Portus in Creta olim Ramna. I. 6 87
Gandacum urbs Cretæ. I. 2 78 118 aliquando ſic vocata Candia. I. 33 43 94 116
Gangium urbs in Creta. I. 2 9 55 116
Gaſi urbs in Creta. I. 3 50 79
Giffo Flumen in Creta. I. 3 50 79
Givitos Mons in Creta, qui & Mons Jovis. I. 118 119
Gnoſſius. Vide Cnoſſus.
Godi Inſula prope Cretam. I. 5 olim Thera. I. 41 85
Gortyna urbs in Creta. I. 3 13 24 49 65 79 olim Lariſſa & Cremnia. I. 112 120 135 137 & Elotis. I. 115 137 & Metarea. I. 135 136 Inſulæ Caput & Metropolis. I. 125 & ſeq. 135 & ſeq. 233 234 ejus muri. I. 70 135 diruta a Saracenis. I. 70 136 195 203 208 214 Ruinarum deſcriptio. I. 137 & ſeq. olim ſedes Minois. I. 102 ejus fundator. I. 135 II. 196 ejus bella. I. 136 II. 203 205 ejus Epiſcopatus. I. 125 & ſeq. Metropolita Inſulæ. I. 128 & ſeq. 233 & ſeq. ejus Epiſcopi. I. 192 & ſeq. nunc Caſale Agias Decha. I. 120
Grabuſæ arx in Creta extruitur. II. 431
Grammia urbs in Creta. I. 112
Grammium urbs in Creta. ibid. alias Serapolis. I. 117 origo nominis. ibid.
Guardaromiſſa Inſula prope Cretam. I. 3 80

H

Heraclea, ſeu Heraclium urbs in Creta. I. 112 alias Herculea, navale Cnoſſi. I. 122 alias Heracleopolis urbs Epiſcopalis, poſtea Sethia. I. 254
Heracleopoleos urbs in Armenia. I. 252 254
Heritrum Promontorium in Creta. I. 3
Hierapolis. I. 2 3 27 51 78 112 ſcilicet civitas ſacra. I. 124
Hierapytna. Vide Jerapetra.
Hieronhoron urbs in Creta. I. 123
Hieronhoron Mons in Creta. I. 4 dictus ſacer Mons. I. 81 qui & Caunus. I. 123
Hippocoronium urbs in Creta. I. 112 123
Hiriacum Promontorium in Creta. I. 2

Ho-

Holopyxos urbs in Creta. I. 112 quæ & Axus. I. 122
Hydramia urbs in Creta. I. 112 alias Lepthine. I. 123
Hydruntus urbs magnæ Græciæ in Italia ædificata a Cretenſibus. I. 121
Hyria urbs in Japigia ædificata a Cretenſibus. I. 43
Hyrtacus urbs in Creta. I. 112
Hyſtoe urbs in Creta. ibid.

I

Japigia Regio, in qua Cretenſes urbem ædificant. I. 43
Idæ Mons in Creta. I. 10 15 20 24 38 82 104 & ſeq. 122 II. 186 216
Jeragna urbs in Creta, nunc Piſanatum, ſeu Pirachi oppidum. I. 120
Jerapetra civitas in Creta. I. 3 27 80 118 133 241 II. 417 quæ & Hierapytna. I. 26 27 51 241 & Hierapygia & Lariſſa. I. 54 241 & Pytna & Camirus. I. 112 241 ædificata a Corybante. I. 249 ejus bella & monumenta. I. 242 & ſeq. quaſſata a terræmotu. II. 412 obtigit Coloniæ Venetæ. II. 237 239 occupata a rebellibus. II. 312 deinde a Turcis. II. 447 recuperata a Venetis diruitur. ibid. ejus Epiſcopatus Græci ritus. I. 233 234 249 Epiſcopi Græci. I. 249 Epiſcopatus Latinus. II. 103 & ſeq. 180 unitur Sithienſi. II. 122 125 182 Epiſcopi Latini II. 180 & ſeq.
Ilatria urbs in Creta. I. 112
Ilitheus Flumen in Creta. I. 28
Ilitoſpolis urbs in Creta, quæ & Amyſſus. I. 28 114
Inacorion urbs in Creta. I. 2 32 78 85 112 124
Inachorium Promontorium in Creta. I. 124
Inatoſpolis urbs in Creta, quæ & Antoſpolis. I. 2 27 28 78 & Itanus. I. 27 112 115
Inatus ſeu Einatus urbs in Creta. I. 112 ejus Epiſcopatus. I. 233
Jovis Flumen in Creta. I. 119
Itanum Promontorium in Creta. I. 27
Itanus, quæ & Inatoſpolis. Vide Inatoſpolis.
Iſtrina urbs in Creta olim Molopiexopolis. I. 11 62 116
Iſtrona Flumen in Creta. I. 1 18
Iſtrus urbs in Creta. I. 62 112 ſeu Iſtrona ab Iſtris ædificata. I. 118
Jurta Mons in Creta. I. 10

K

Kataractus Flumen in Creta. I. 4

L

Laghia palus in Creta. I. 7
Lampa ſeu Lappa urbs Cretæ. I. 2 28 aliis diverſa a Lappa. I. 124 alias Rhizenia. ibid. origo ejus nominis. I. 250 ædificata ab Agamemnone. I. 78 112 124 250 capta a Metello. I. 250 II. 207 fert ſuppetias Auguſto. II. 212 a quo libertate donatur. I. 250 II. 212 & reædificatur. ibid. ejus Epiſcopatus. I. 233 235 251 ejus Epiſcopi. I. 251 & ſeq.
Lappa. Vide Lampa.
Lapſea ſeu Laſæa, alias Thalaſſa urbs in Creta. I. 4 32 54 82 112
Lariſſa, quæ & Gortyna. Vide Gortyna.
Larmirus caſtrum in Creta. II 283
Laſiti locus ſeu planities in Creta. I. 13 47 62 101 deſertus & incultus. I. 62 II. 348 394 reducitur ad culturam. II. 392 & ſeq. conceſſus Coloniæ Venetæ. II. 237 239
Laſliti Mons in Creta. I. 62
Laſos urbs in Creta. I. 3 16 32 50 79 105 112 alias Præſus. I. 122 ejus Epiſcopatus. I. 235
Latium Regio Italiæ ſic vocata a Satur-

turno. II. 192
Lato, poſtea Camara urbs in Creta. I. 44 46 112 unde Latii populi. I. 45 46
Lebena urbs in Creta. I. 112 120 136
Leo civitas in Creta ad excipiendos advenas aſſignata. I. 119
Leo Promontorium in Creta. I. 4 29 82
Lephtemia locus in Creta. II. 392 394
Lephtine urbs in Creta. I. 3 16 79 105 116 alias Hydramia. I. 123 deſtruitur a Venetis. I. 50
Letardus Flumen in Creta. I. 8 83
Leteus Flumen in Creta. I. 4 82
Leucanea civitas in Creta, quæ & Cydonia. Vide Cydonia.
Leucus Mons in Creta. I. 7 8 17 90 93 106 109
Linois Flumen in Creta. I. 4 14 82 104
Liſeus locus in Creta. I. 5 poſtea Svia. I. 85
Liſſus urbs in Creta. I. 25 32 78 85 122 124 alias Meliſſa. I. 112 alias Laſæa. I. 32 33
Litta Inſula prope Cretam, poſtea vocata Chriſtiana. I. 28
Lucro Portus in Creta, olim Penix. I. 5 31
Lycaſtus urbs in Creta. I. 112 118
Lyctus urbs in Creta. I. 32 118 alias Lyttus. I. 33 112 ſeu Lyctonia. I. 111 a Cnoſſiis combuſta. I. 238 250 expugnata a Metello. II. 208 ejus Epiſcopatus. I. 234

M

Macorum urbs in Creta. I. 5
Macriticum olim Philopolis. Vide Philopolis.
Magna Græcia Regio Italiæ, ubi Cretenſes Hydruntum ædificaverunt. I. 121
Marathuſa civitas in Creta. I. 112 119 quæ & Corion. I. 124
Margarites planities in Creta. I. 16 73 105 II. 309 310
Maſſalas Flumen in Creta. I. 5 84
Matalia civitas Cretæ. I. 2 4 78 81 alias Matium. I. 28 112 navale Gortynæ. I. 28 43 121 136
Matallum urbs Cretæ. I. 29 15 alias Lyſſus. I. 113
Matium olim Dion urbs Cretæ an diverſa a Matalia. I. 29
Meleta olim Drapanum Promontorium in Creta. I. 8
Meliſſa alias Lyſſus urbs Cretæ. II. 113
Melos Inſula prope Cretam. I. 99
Merina ſeu Myrina urbs Cretæ. I. 2 13 47 79 101 alias Mycenæ. I. 47 & Tegea. I. 121
Meſes Inſula prope Cretam. I. 12
Meſſarea planities in Creta. I. 29 49
Miletus urbs Cretæ. I. 113 118
Millopotamum urbs Cretæ. I. 2 8 16 78 II. 173 alias Pantomatrion. I. 43 115 II. 173 vel Aulopotamum. I. 111 233 conceſſa Coloniæ Venetæ. II. 238 240 252 occupata a rebellibus. II. 246 264 311 recuperatur. II. 246 ejus Epiſcopatus. I. 16 74 105 106 233 II. 103 & ſeq. 173 Diœceſis aucta. II. 134 135 Canonici & Theſaurarius. II. 173 174 redditus menſæ Epiſcopalis. II. 176 294 & ſeq.
Millopotamum Flumen Cretæ. I. 8 94
Minoa urbs Cretæ. I. 2 8 42 78 92 113 118 nunc Palæocaſtrum. I. 42
Minoa urbs Siciliæ. I. 42
Mirabellum oppidum Cretæ conceſſum Coloniæ Venetæ. II. 237 239 occupatum a rebellibus. II. 241 312 obſidetur a Turcis. II. 225 a Turcis occupatur. II. 446

Miracephala Mons in Creta. I. 17 109
Molopiexopolis ſeu Olopiexopolis, deinde Iſtrina urbs Cretæ. II. 11 44 *62 79 99* 116
Mons Jovis ſeu Givitos Mons in Creta. I. 118 119
Montes Albi in Creta ſeu della Sfachia. I. 73
Mycena, alias Merina fundata ab Agamemnone. I. 28 47 119 124
Myrapolis, nunc Jerapetra. Vide Jerapetra.

N

Napalion Flumen in Creta. I. *6* 89
Naxus urbs Cretæ. I. 113
Nazareth civitas Galileæ inſignitur Archiepiſcopatu. I. 210
S. Nicolaus Caſtrum in Creta occupatum a rebellibus. II. 270 & a præſidio Imperatoris Græci. II. 271 redit ad Venetos. II. 272
S. Nicolaus Portus in Creta. I. 7
Nichiton urbs Cretæ. I. 2 4 29 78 83 *116* ubi ſita. I. 30 31 53

O

Oaxus Flumen in Creta. I. 123
Oaxus ſeu Axus urbs Cretæ. I. 113 123
Olerna alias Olerus urbs Cretæ. I. 2 18 109 113 ubi ſacra Minervæ. I. 118
Olopiexopolis. Vide Molopiexopolis.
Olus urbs Cretæ. I. 2 12 47 100 257 alias Olyſſa. I. 44 *46* & Olulis. I. 113 & Phænicus. I. 124 unde Oluntii populi. I. 45 *46*
Olympus Mons in Arcadia. I. 22
Olyſſa. Vide Olus.
Omalus locus in Creta, qui & Omphalium. I. 3 49 51 52 80
Opon Promontorium Cretæ. I. *6* 88
Osmida urbs Cretæ. I. 113
Oſo rus maximum in Creta. I. 15

P

Pachiamus olim Panormum. Vide Panormum.
Pan urbs Cretæ. I. 113
Pannon urbs Cretæ apud Montem Givitos. I. 118
Panora urbs Cretæ. I. 2 *16* 43 78 105 111 120
Panormum urbs in Creta. I. 111 122 257 poſtea Pacheamus. I. 2 11 44 78 *96* *116* alias Dulopolis. I. 124 prope quam ſepulcrum Caiphæ. I. 58 Vide Philopolim
Pantomatrion urbs Cretæ. I. 2 9 78 *94* 111 124 alias Milopotamum. I. 43
Paximadi Inſula prope Cretam. I. 4 11 83
Paxus alias Praxum urbs Cretæ. I. 113 115
S. Pelagia locus in Creta. I. 8
Penix nunc Lutro Promontorium in Creta. I. 5 31 84
Pergamea. I. 2 3 81 111 fundata ab Agamemnone. I. 28 42 47 124
Peruſium civitas Italiæ. II. *69* 70
Peſocunava locus in Creta conceſſus Coloniæ Venetæ. II. 238 240
Phæſtus urbs Cretæ. I. 113 121 ædificata a Minoe. I. 237 Phæſtii eruditi in facetiis Præf. pag. 3
Phalanna urbs Cretæ. I. 50 113
Phalannæa urbs Cretæ. ibid.
Phalaſarna nunc Caſale Alicambi olim urbs Cretæ. ibid. II. 423
Phare urbs Cretæ. I. 113 124
Pharioni Inſula prope Cretam. I. 51
Phelinus nunc Pæcilaſium urbs Cretæ. I. 5 41 alias Selinum. I. *86* 115 reædificatur a Venetis. II. 287 occupatur a rebellibus. II. 309 Vide Pæcilaſium.

Phenix Portus in Creta, poſtea S. Romelus. I. 5 31 54 85
Philopolis nunc Macriticum urbs Cretæ. I. 2 10 44 78 *96* 116 alias Dulopolis. I. 124 prope quam ſepulcrum Caiphæ. I. 58 Vide Panormum.
Phioniſſi Promontorium in Creta. I. 32
Phœnix urbs Cretæ. I. 2 29 31 53 78 113 123 ad eam appulit Sanctus Paulus Apoſt. I. 54 253 ejus Epiſcopatus. I. 235 253 ejus Epiſcopi. I. 253
Pholaarna urbs Cretæ. I. 51 alias Phalaſarna. I. 115 123. Vide Phalaſarna.
Picornum urbs Cretæ. I. 2 8 42 70 93 olim Minoa. I. 115 conceſſa Coloniæ Venetæ. II. 239 240
Pidiata urbs Cretæ. I. 2 13 47 79 102 116 conceſſa Coloniæ Venetæ. II. 238 240
Pirachi oppidum in Creta olim Jeragna civitas. I. 120
Piriotiſſa urbs Cretæ. I. 2 4 78 82 alias Pſychium. I. 29 115 conceſſa Coloniæ Venetæ. I. 29 II. 238 240 a latronibus direpta. II. 436
Plataneum Flumen in Creta. I. 7 8 90 93 94
Pœcilaſium urbs Cretæ olim Phelinus. I. 2 5 41 78 86 113 115 124 Vide Phelinus.
Pœnix urbs in Creta. I. 2 31 78 113
Polichna urbs Cretæ. I. 113
Polyrena, poſtea Anopolis urbs Cretæ. I. 2 5 30 78 84 111 116 123 ſeu Polyrenia. I. 30
Pori Inſula prope Cretam. I. 11
Præſus urbs Cretæ. I. 113 117 ſeu Praſos deleta a Hierapytnis. I. 242
Priæſus urbs Cretæ. I. 113 alias Priesnis. I. 121
Pſacus Promontorium in Creta. I. 6 89
Pſychium. Vide Spichium.
Pulcres Portus Locus in Creta, alias Boniportus. I. 32
Punctadeſpada locus in Creta conceſſus Coloniæ Venetæ. II. 275 283
Pylorus urbs Cretæ. I. 113 alias Sycandrum. I. 121
Pyranthus urbs Cretæ. I. 113
Pyſira Inſula prope Cretam. I. 11

Q

Quartarum Flumen in Creta. I. 11 98

R

Ramne Portus in Creta, nunc Gambruſarum. I. 6 32 51 87
Ravenna urbs Italiæ a Venetis occupata. II. 378
Rea urbs in Galilæa ædificata a Cretenſibus. I. 121
Rethimum urbs Cretæ. I. 2 8 19 24 43 78 93 225 II. 417 alias Rythimnia. I. 113 115 & Rythium. I. 114 121 ejus laudes. I. 25 Inſcriptiones repertæ in ejus agro. II. 139 & ſeq. terræmotu quaſſatur. II. 412 an eadem cum Calalamona. II. 138 Vide Calamona, occupatur a rebellibus. II. 264 recuperatur. II. 334 diruitur a Turcis. II. 427 obſidetur & occupatur a Turcis. II. 446 ejus Epiſcopatus. II. 104 138 & ſeq. unitur Epiſcopatui Arienſi. II. 144 redditus menſæ Epiſcopalis. II. 294 296 & ſeq. ejus Cathedralis Sancti Nicolai. II. 141 ejus Epiſcopi. II. 140 & ſeq. dicti etiam Calamonenſes. II. 138 141 & ſequ. eorum jus in Sacello S. Jacobi de Candia. II. 35
Rhamnus urbs Cretæ. I. 113 123
Rhaucus ſeu Rhaucia urbs Cretæ. I. 113

113 alias Anſpilos. I. 121 ejus Epiſcopatus. I. 236
Rhodus Inſula. II. 314
Riſinum Promontorium in Creta. I. 7
Riſocaſtro. Vide Artacina.
S. Romelus olim Phenix Portus in Creta. I. 5 31
Rythium. Vide Rhetimus.

S

Salentum urbs in Italia ædificata ab Idomeneo. II. 201
Salomon urbs in Creta. I. 114
Salmonium Promontorium in Creta. I. 1 32 54 II. 417 418
S. Salvator locus in Creta. I. 9 94
Salſum Flumen in Creta. I. 8 9 93 105
Salyrus urbs in Creta. I. 114 Vide Elyrus.
Sammonium Promontorium in Creta. I. 12 19 38 79 100
Satra urbs in Creta, deinde Eleutherna. I. 114
Scaffi Flumen in Creta. I. 8
Scarpantus Inſula. Vide Carpanthus.
Scythopolis, cujus Archiepiſcopatus transfertur Nazareth. I. 210
Selinum urbs in Creta. Vide Phelinum.
Sequillum Inſula prope Cretam olim Claudos. I. 6 87
Serapolis urbs in Creta. I. 12 44 99 olim Grammium. I. 117
Sercopolis urbs in Creta. I. 2 79 116
Sfachia ſeu Fraſchea locus in Creta. I. 123 II. 233 incolarum vitia. I. 123
Sitea ſeu Sethia & Sythia urbs in Creta. I. 2 12 19 24 44 79 99 II. 417 olim Heraclium. I. 115 254 II. 121 ſeu Amniſus. I. 117 conceſſa Coloniæ Venetæ. II. 237 239 capta a rebellibus. II. 241 312 recuperata a Venetis. II. 266 319 diruta a Turcis. II. 121 terræmotu quaſſata. II. 412 ejus Epiſcopatus. I. 12 99 254 II. 103 & ſeq. 121 & ſeq. unitur Jerapetrenſi. II. 121 125 182 ejus Cathedralis. II. 121 ejus Epiſcopi. II. 122 & ſeq.
Spichium urbs Cretæ. I. 24 29 78 83 113 116 122 alias Priotiſſa & Pſychium. I. 29 conceſſa Coloniæ Venetæ. II. 239 240
Spinaleonis Promontorium in Creta. I. 11 62 nunc Spinalonga, ubi arx munitiſſima ejusdem nominis, poſtea ædificata.
Spinalonga arx munitiſſima. I. 120 258 II. 205 ædificata a Venetis. II. 431
Spira Inſula prope Cretam. I. 62 99
Stelæ urbs in Creta. I. 114 122
Stimpolis locus, ubi fodina auri in Creta. I. 17
Strenus urbs in Creta. I. 114
Succeta olim Calenus urbs in Creta. I. 2 4 29 78 83 116
Suda caſtrum ſeu arx munitiſſima in Creta, ubi olim Amphimalis ſeu Amphimalia. I. 55 115 II. 264 incenditur a Turcis. II. 427 & obſidetur. II. 445 446
Suda olim Amphimalis portus in Creta. I. 8 92 II. 446
Sybirtus ſeu Subrita urbs Cretæ. I. 114 115 122 ejus Epiſcopatus. I. 135 255 ejus Epiſcopi. I. 255
Syrinthus urbs in Creta. I. 114 quæ & Siletium ſeu Sirinthios. I. 118

T

Tanus urbs Cretæ. I. 114 quæ & Hippocoronium. I. 123
Tarba urbs Cretæ. I. 2 6 41 78 86 121 alias Tharra. I. 114 118 alias Oros. I. 120

Tegea Urbs Cretæ condita ab Agamemnone. I. 28 47 114 124 aliis Myrina. I. 121
Tegrinum caſtrum in Creta. I. 10
Tenedus, cujus arx a Venetis ſolo æquatur. II. 355
Thalaſſa alias Laſæa & Camara. I. 32 54 115 Vide Camara.
Themenos urbs in Creta. I. 49 79 119 215 ædificata a Phoc . II. poſtea caſtrum munitiſſimum. II. 241 conceſſum deinde Familiæ Quirinæ. I. 119 II. 432
Themnos urbs Cretæ. I. 3 116 olim Thennæ. I. 49
S. Theodorus caſtrum in Creta oppugnatum a Turcis & incenſum. II. 444 445
Thera Inſula prope Cretam. I. 41 90
Theras ſeu Oros urbs Cretæ. I. 120
Therapnæ urbs in Creta. I. 114
Thireſia urbs Cretæ. I. 114
Tiflon Flumen in Creta. I. 6 88
Tomalum oppidum in Creta. II. 227 228 233
Traucus portus in Creta. I. 12
Tripodus urbs Cretæ. I. 114
Triton Flumen in Creta. I. 51

V

Vienna urbs Cretæ. I. 114
Wlcania urbs Cretæ ædificata a Minoe. I. 124

Y

Yrachium Portus in Creta. I. 100

Z

Zephirus Promontorium in Creta. I. 2 3 51 79 80

NOMI-

NOMINA ARCHIEPISCOPORUM
ET EPISCOPORUM INSULÆ CRETÆ
PER SUAS ECCLESIAS CHRONOLOGICE DISTRIBUTA.

Ea autem quæ in Appendice afferentur, notata ſunt aſteriſco * in fine nominis.

Archiepiscopi Gortynenses et Candienses ritus Græci.

Anno - - - I. S. Titus Cretæ Epiſcopus.
- - - II. S. Philippus vita & doctrina clariſſimus.
- - - III. Dioſcorus Epiſcopus Cretenſis nuncupatus.
- - - IV. S. Cyrillus hujus nominis I. Martyr ſub Decio.
- - - V. S. Eumenius Thaumaturgus.
- - - VI. S. Petrus præciſis pedibus Martyr.
431 VII. Iconius in Concilio Epheſino.
451 VIII Martyrius in Concilio Chalcedonenſi.
553 IX. Theodorus in Synodo Conſtantinopolitana contra Acephalos.
598 X. Joannes hujus nominis I.
668 XI. Paulus.
680 XII. Baſilius hujus nominis I. in Concilio Conſtantinopolitano ex Œcumenicis VI.
712 XIII. S. Andreas Damaſcenus Monachus nuncupatus Cretenſis.
787 XIV. Elias in Concilio Nicæno II.
822 XV. S. Cyrillus hujus nominis II. Martyr ſub Agarenis.
879 XVI. Baſilius hujus nominis II. in Pſeudoſynodo Photiana Conſtant.

Anno 1028 XVII. Stephanus.
1158 XVIII. N.
1171 XIX. Joannes hujus nominis II.
- - - XX. Nicephorus Andronici ſenioris Imperatoris C. P. Legatus ad Venetos.
1439 XXI. Paiſius.
1721 XXII. Conſtantius.

Epiſcopi Cnoſſi ritus Græci.

- - - I. S. Pynitus inter Epiſcopos nobiliſſimus.
431 II. Zenobius in Concilio Epheſino.
451 III. Gennadius in Concilio Chalcedonenſi.
787 IV. Anaſtaſius in Concilio Œcumenico VII. Nicææ.

Epiſcopi Archadiæ ritus Græci.

787 I. Joannes in Concilio Nicæno Secundo.

Epiſcopi Jerapetræ ritus Græci.

460 I. Euphronius in Synodo Cretenſi.

Epiſcopi Lappæ ſeu Lampæ ritus Græci.

431 I. Paulus in Concilio Epheſino.
451 II. Demetrius in Concilio Chalcedonenſi.
460 III. Prosdocius in Synodo Cretenſi.
667 IV. Joannes in Concilio Œcumenico VI. Conſtant.
787 V. Epiphanius in Concilio Nicæno Secundo.

Epiſcopi Phœnicis ritus Græci.

787 I. Leo in Concilio Nicæno Secundo.

Epiſcopi Heracleopolis ritus Græci.

787 I. Theodorus in Concilio Nicæno Secundo.

Epi-

Epiſcopi Subritæ ritus Græci.

Anno 451 I. Cyrillus in Concilio Chalcedonenſi.
787 II. Theodorus in Concilio Nicæno Secundo.

Epiſcopi Apolloniæ ritus Græci.

451 I. Euſebius incertus.

Epiſcopi Eleütbernæ ritus Græci.

451 I. Euphratas in Concilio Chalcedonenſi.
787 II. Epiphanius in Concilio Nicæno Secundo.

Epiſcopi Cheroneſi ritus Græci.

431 I. Anderius in Concilio Epheſino.
460 II. Euphratas in Synodo Cretenſi.
692 III. Siſinius hujus nominis I. in Concilio Quiniſexto nuncupato.
787 IV. Siſinius hujus nominis II. in Concilio Nicæno Secundo.
- - - V. Petrus Colettus.

Epiſcopi Cydoniæ ritus Græci.

460 I. Sebon in Synodo Cretenſi.
692 II. Nicetas in Concilio Quiniſexto nuncupato.
787 III. Meliton in Concilio Nicæno Secundo.

Epiſcopi Ciſami ritus Græci.

692 I. Theopemptus in Concilio Quiniſexto nuncupato.
787 II. Leo in Concilio Nicæno Secundo.
1590 III. Geraſimus Palæocappa.

Epiſcopi Cantani ritus Græci.

451 I. Paulus in Concilio Chalcedonenſi.
460 II. Niceas in Synodo Cretenſi.

Anno

Anno 680 III. Gregorius in Concilio Œcumenico Sexto Conſtantinop.
787 IV. Photinus in Concilio Nicæno Secundo.

Epiſcopi Rhauciæ ritus Græci.

- - - I. S. Myron Thaumaturgus.

Archiepiſcopi Candienſes Latini ritus quibus appoſitus annus ita intelligendus eſt, ut in eo vel circa eum floruerit Archiepiſcopus, quod pari modo accipiendum eſt etiam pro ſequentibus Cretæ Epiſcopis.

1213 I. N.
1252 II. Joannes I. Quirinus Venetus.
1253 III. Angelus I. Maltraverſus Ordinis Prædicatorum Venetus.
1294 IV. Angelus II. Beaqua Venetus.
1307 V. Leonardus I. Faletro Venetus.
1325 VI. Alexander I. de S. Elpidio Ord. S. Auguſt.
1332 VII. Alexander II. Hungarus Ord. Prædicat.
1340 VIII. Ægidius de Gallutiis Ordinis Prædicatorum Bononienſis.
1341 IX. Franciſcus I. Michael Venetus.
1349 X. Urſus Delphinus Venetus.
1362 XI. S. Petrus Thomas Ord. Carmelitarum.
1364 XII. B. Franciſcus II. Quirinus Venetus.
1368 XIII. Antonius de Nigris Venetus.
1375 XIV. Petrus I.
138.. XV. Chriſtophorus Gallina Venetus.
1385 XVI. Antonius Contarenus Venetus.
1387 XVII. Leonardus II. Delphinus Venetus.
1392 XVIII. Marcus I. Juſtinianus Venetus.
1406 XIX. Franciſcus III. de Pavonibus Venetus.
14... XX. Marcus II. Marinus Venetus.
1408 Leonardus Delphinus iterum Archiepiſc.
1418 XXI. Petrus II. Donatus Venetus.

Anno 1425 XXII. Fantinus I. Valareſſius Venetus.
1444 XXIII. Fantinus II. Dandulus Venetus.
1448 XXIV. Philippus Paruta Canonicus Regularis S. Spiritus Venetiarum Venetus.
1459 XXV. Hieronymus Landus Venetus.
1503 XXVI. Andreas Landus Venetus.
1513 XXVII. Joannes II. Landus Venetus.
1534 XXVIII. Laurentius Campeggius Bononienſis, Archiepiſcopus renuntiatus.
1535 XXIX. Petrus III. Landus Venetus.
1588 XXX. Laurentius Victurius Venetus.
1597 XXXI. Thomas Contarenus Venetus
1610 XXXII. Aloyſius I. Grimanus Venetus.
1619 XXIII. Petrus IV. Valerius Venetus.
1623 XXXIV. Lucas Stella Venetus.
1633 XXXV. Aloyſius II. Mocenicus Venetus.
1644 XXXVI. Joannes III. Quirinus.

Epiſcopi Chironenſes ritus Latini.

1297 I. Bonifatius Donoratico Ordinis Prædicatorum Thuſcus.
1358 II. Joannes.
1381 III. Julianus.
1404 IV. Franciſcus I. de Pavonibus Venetus.
1442 V. Nicolaus I. Cathenigus.
1443 VI. Franciſcus II. Premarenus Venetus.
1483 VII. Nicolaus II. de Monte Venetus.
1537 VIII. Vincentius de Maſſeriis Venetus
1538 IX. Dionyſius de Zannettinis Ordinis Minorum de Obſervantia Græcus.
1548 X. Titus Canonicus Regularis Lateranenſis.
1549 XI. Joannes Franciſcus I. Verdura Meſſanenſis.
1572 XII. Julius Fioreti Ordinis Minorum Conventualium.

Anno

Anno 1587 XIII. Joannes Baptiſta Bernini Ordinis Minor. Conventualium.
1590 XIV. Joannes Franciſcus a Puteo Venetus.
1604 XV. Dominicus Mudaccius Venetus.
1637 XVI. Petrus.

Epiſcopi Sitienſes Latini ritus.

1225 I. Marcus.
1350 II. Andreas.
1351 III. Joannes I. de Clavaſio Ordinis Minorum.
1364 IV. Joannes II. de Senis Ord. Prædicatorum.
1384 V. Ugo Varoli Auximanus.
1395 VI. Dominicus de Dominicis Ordinis Carmelitarum Venetus.
1399 VII. Matthæus de Rethimo Ordinis Sancti Auguſtini.
1466 VIII. Joannes III.
1467 IX. Leo de Naxia Ordinis Minorum.
1567 X. Gaſpar Vivianus Venetus.
1634 XI. Georgius Minoto Venetus.
1642 XII. Petrus.

Epiſcopi Archadiæ Latini ritus.

1330 I. Daniel
1332 II. Raphael I.
1349 III. Raphael II. Ordinis Minorum.
1369 IV. Andreas de Firmo Ordinis Sancti Auguſtini.
140.. V. Wilielmus Ordinis Prædicatorum.
1424 VI. Michael.
1424 VII. Petrus de Ceno Ordinis Prædicatorum.
1470 VIII. Marcus Zuſtus Venetus.
14.. IX. Georgius Alexander.

Anno

Anno 1511 X. Matthæus. *
1588 XI. Franciſcus Sirigus. *
1588 XII. Benedictus de Leonibus Ordinis Cruciferorum Venetus. *

Epiſcopi Calamonenſes ſeu Rethimenſes Latini ritus.

1287 I. Leo.
1307 II. Petrus.
1365 III. Julianus.
1387 IV. Joannes Belli Venetus.
1399 V. Antonius I.
1418 VI. Lucas Grimanus Candienſis.
1445 VII. Clemens Raynerius Venetus.
1471 VIII. Alexander Contarenus Venetus.
1493 IX. Antonius II. Zio Venetus.
1530 X. Bartholomæus Averoldus Brixienſis.
1537 XI. Albertus Paſchaleus Ordinis Prædicatorum Utinenſis.
1551 XII. Vincentius Quirinus Venetus.
1551 XIII. Timotheus Juſtinianus Ordinis Prædicatorum Chienſis.
1590 XIV. Bernardus Quirinus Ordinis Minorum Venetus.
1592 XV. Ferdinandus Davila Ordinis Minorum.
1613 XVI. Joannes Santato Ordinis Prædicatorum Rhodiginus.
1615 XVII. Lucas Stella Venetus.
1618 XVIII. Sebaſtianus Avoldus Ordinis Minorum de Obſervantia.
1624 XIX. Stephanus Penolatius Congregationis S. Hieronymi de Fæſulis Adrienſis.

Epiſcopi Agienſes ſeu Cydonienſes Latini ritus.

Anno 1313 I. Jacobus.
1325 II. Thomas.
1336 III. Philippus.
1350 IV. Antonius I.
1351 V. Raymundus Ordinis Minorum.
1368 VI. Bartholomæus Venetus.
1389 VII. Marcus.
1390 VIII. Catharinus Barbus Ordinis Minorum Venetus.
1402 IX. Andreas I. Bonus Venetus.
1411 X. Paulus Baroccius Venetus.
1418 XI. Lucas Grimanus Candienſis.
1451 XII. Michael de Candia Ordinis Prædicat.
1503 XIII. Antonius II. Urſus Venetus.
1523 XIV. Franciſcus de Molendina Ordinis Minor.
1524 XV. Auguſtinus Donatus Venetus.
1539 XVI. Philippus Donatus Venetus.
1586 XVII. Aloyſius Delphinus Venetus.
1588 XVIII. Dominicus Bollanus Ordinis Prædicatorum Venetus.
1613 XIX. Andreas II. Corbellius Venetus. *
1619 XX. Georgius Perpignanus.
1642 XXI. Bernardus Flores Ordinis Cruciferorum.
1643 XXII. Milanus Bencius Venetus.

Epiſcopi Ciſſamenſes Latini ritus.

1346 I. Belletus.
1346 II. Gullielmus I. Mauracocchius Ordinis Minorum.
1349 III. Nicolaus I.
1349 IV. Guillielmus Emergavi Ordinis Minorum.
1362 V. Joannes.

Anno

Anno 1366 VI. Nicolaus II. Fuſcarenus Venetus.
1366 VII. Aicardus Ordinis S. Auguſtini.
1366 VIII. Simon de Venetiis.
1371 IX. Marcus Marcellus Venetus.
1387 X. Angelus Barbadicus Venetus.
1427 XI. Franciſcus Urſus Venetus.
1470 XII. Emmanuel.
1486 XIII. Thomas de Caſſinis Venetus.
1496 XIV. Antonius Savina Venetus.
1508 XV. Dominicus Aleppo ſeu Alerius.
1522 XVI. Dominicus Zono Venetus.
1544 XVII. Michael Zono Venetus.
1550 XVIII. Auguſtinus Steucus Ordinis Canonicorum Regularium SS. Salvatoris Eugubinus.
155.. XIX. Proſper Publicola Sancta-Crucius Romanus.
1576 XX. Hieronymus Ragazzonus Venetus.

Epiſcopi Canticenſes Latini ritus.

1346 I. Franciſcus Ordinis Minorum.

Epiſcopi Arienſes Latini ritus.

1348 I. Lazarus.
1349 II. Raymundus de S. Lucia Ordinis Minorum.
1367 III. Gerardus Ordinis S. Auguſtini.
1384 IV. Antonius I. Contarenus Venetus.
1400 V. Franciſcus Ordinis Carmelitarum.
1409 VI. Rolandus.
1410 VII. Franchionius Secretus ſeu Sagredo Cretenſis Ordinis Minorum.
1414 VIII. Bertraminus de Seraphinis Ordinis Minorum.
1419 IX. Antonius II. Guidius Florentinus.
1421 X. Joannes I. de Chorono Ordinis Prædicat.

Anno 1432 XI. Joannes II. de Vanno Ordinis Minorum.
1433 XII. Nicolaus Salma Cretenſis Ordinis Min.
1434 XIII. Benedictus de Paconeto Ordinis Prædicatorum.
1438 XIV. Antonius III. Mina Cretenſis Ordinis Minorum.
1526 XV. Bartholomæus Abraham ſeu Sirigo Cretenſis.
1538 XVI. Ludovicus de Martinis Ordinis Prædicatorum Venetus.

Epiſcopi Milopotamenſes Latini ritus.

1212 I. Matthæus.
1307 II. Joannes.
1342 III. Michael de Verona Ordinis Prædicatorum.

Quum eodem ferme tempore, quo ſub prælo erant Indices, advenerit mihi Florentia miſſum ex divite Muſæo Doctiſſimi Equitis Cajetani Antinorii exemplum Sigilli, quo utebatur Michael Epiſcopus Melipotamenſis, nec jam fas eſſet illud ad ipſius Epiſcopi memorias adjicere, libuit ad eruditorum curioſitatem hoc loco inſerere iſtud qualecumque ſit Eccleſiaſticæ antiquitatis Cretenſe documentum.

Anno

Anno 1344 IV. Nicolaus Ordinis Minorum.
1349 V. Jacobus de Ponto Ordinis Minorum.
1390 VI. Victor.
1399 VII. Dominicus de Dominicis Ordinis Carmelitarum Venetus.
1414 VIII. Franchionius Secretus ſeu Sagredo Cretenſis Ordinis Minorum.
1438 IX. Antonius Saracco Venetus.
1498 X. Georgius. *
1512 XI. Franciſcus.
1533 XII. Vincentius de Maſſariis Venetus.
1538 XIII. Dionyſius de Zannettinis Ordinis Minorum de Obſervantia Græcus.
1555 XIV. Jacobus Surretus Græcus Ordinis Minor. de Obſervantia.
1580 XV. Nicolaus Stridonius Ordinis Cruciferorum Venetus. *
1588 XVI. Octavianus Semiteculus Ordinis Cruciferorum Venetus. *
15.. XVII. Aloyſius Bollanus Ordinis Cruciferorum Venetus. *
1615 XVIII. Zerbinus Lugo Baſſanenſis.
1641 XIX. Gozzadinus de Gozzadinis Bononienſis.

Epiſcopi Jerapetrenſes Latini ritus.

1240 I. N.
1317 II. Antonius.
1325 III. Thomas.
1325 IV. Gerardus Ordinis Minorum.
1364 V. Dominicus.
1364 VI. Julianus de Angelis Ordinis Prædicatorum.
1389 VII. Franciſcus.
1389 VIII. Joannes Quirinus Ordinis Minorum Venetus.

Anno

Anno 1520 IX. Philippus. *
1542 X. Hippolitus Arivabenius Mantuanus.
1592 XI. Sophianus.
1592 XII. Alexander a Turre.
1634 XIII. Georgius Minoto Venetus
1642 XIV. Petrus.

FLAMINII CORNELII

CRETA SACRA

PARTES QUATUOR.

SYNOPSIS OPERIS.

PARS PRIMA.

Chriſtophori Bondelmontii Archipresbyteri Florentini Deſcriptio Cretæ notis illuſtrata. Accedit alius ejusdem Scriptoris de Cretæ locis tractatus.

PARS SECUNDA.

Chronologica ſeries Archiepiſcoporum & Epiſcoporum Cretenſium ritus Græci per eorum reſpective ſedes concinnata.

PARS TERTIA.

Latini ritus Archiepiſcopi & Epiſcopi Cretenſis Inſulæ per ſuas reſpective Eccleſias Chronologice diſtributi.

PARS QUARTA.

Præſides ſeu Duchæ Veneti in Creta chronologice enuntiati, unde opportunitas eveniat ſelectiora inedita documenta in lucem afferendi.

CRE-

CRETA INSVLA EX PTOLOMAEO.

CRETAE SACRAE
PARS PRIMA.

CHRISTOPHORI BONDELMONTII
PRESBYTERI FLORENTINI
DESCRIPTIO CRETAE.

INSULA Candiæ priſcis temporibus Niſon dicta, poſtea a Nembrot filio nomine Cretus, vel quia terra hujus Inſulæ eſt admodum tenax ſicut creta, vel a cretæ abundantia Creta nominata eſt, (1) quæ in medio mediterranei poſita eſt, ad Orientem Scarpantum Inſulam, cui Salmon proſpectat Promontorium, ad Occidentem Adriaticum, & Coritem Promontorium, (2) ad meridiem Punicum mare, ad Trionem Creticum habet. Longitudo autem hujus Inſulæ ab Oriente in Occidentem CCXXX. miliarium eſt; latitudo vero

XLV. (3) Ut autem facilius ejus comprehendatur deſcriptio, ipſam in tres partes dividemus, quarum prima a Zephiro Promontorio incipiens per littus Auſtrale usque ad Ermeum Promontorium terminabitur. Altera a Corici Promontorio per trionale littus in Hiriacum usque Promontorium extendetur. Tertia vero a Camara civitate per medium Inſulæ usque Olernam deveniet (4). Generaliter autem ipſam Inſulam deſcribamus. Eſt namque a Salmone Promontorio usque ad arenoſum planum montuoſa, & meliſſa plena. De Hierapoli usque Merinam immeabiles & altiſſimos invenies montes (5). De Pediata usque Gagium amenos, ut plurimum, & infinitos monticulos invenies nobiliſſimis vineis plenos. De Gnoſia usque Coritem Promontorium per rectam lineam cœlum montes tangere videntur. A latere Auſtrali infinitam multitudinem videbis Cupreſſorum (6); a Trionali vero planities & flumina. Hæc Inſula olim centum famoſas habebat Civitates, ut Virgilius teſtare videtur; quarum tres tamen ſuperſunt (7). Nomina autem illarum quarum veſtigia adhuc videntur (8) hæc ſunt, videlicet: Hierapolis (9), Cheratus (10), Inatoſpolis (11), Pergamea (12), Lappa (13), Matalia (14), Piriotiſſa (15), Succeta (16), Nichiton (17), Sphichium (18), Polirenia (19), Penix, Phenix (20), Inacorion (21), Liſſus (22), Pecilaſium (23), Tarba (24). Hæc autem ſunt verſus Auſtrum. Per plagam vero Trionalem has enumerabis, ſcilicet: Coritem (25), Chiſamoſpolim (26), Dictamnum (27), Chidoniam (28), Minoam (29), Picornum Ritimum (30), Millopotamum (31), Panoram, Pautomatrion, Dion (32), Gandacum (33), Philopolim (34), Carapinam (35), Cerſoneſum (36), Clatum (37), Olopiſopolim (38), Panormum, Citeum (39), Sercopolim (40), Setiam. Per medium vero Inſulæ hæc ſunt: Camara, Olus (41), Cerſoneſus, Artacina (42) Mirina (43), Pidiata (44), Bonifritium (45), Chitina

(46),

(46), Gortina (47), Caſtellum Novum (48), Temnos (49), Gnoſia (50), Gaſi (51), Laſos (52), Lephtine (53), Aperiapolis (54), Folerna (55). Ut ſupra a Zephiro Promontorio incipiamus.

Eſt itaque Zephirum Promontorium, (56) in cujus ſummitate Zapini inveniuntur; in c̄ujus conſpectu ſunt tres Inſulæ, quarum duæ Chriſtiana vocantur, tertia Guardaromiſſa, que plana & pulcra eſt cum Galojeris, & arboribus vernicis, & hebanis; deinde Hierapolis, que hodie Girapetra (57) dicitur, in littore maris ſita eſt cum maxima copia ædificiorum, & columpnarum diruptarum, juxta quam portus propter vetuſtatem, & Auſtri maris fluctuationem totus repletus aratur. In hac planitie in qua eſt Hierapolis, infinita ſunt rura cum amœnis viridariis, deinde eſt Ampleas Promontorium, a quo per aſperas ſemitas in campum Omalum intratur (58), quem nemo audet arare. Coacervantur in medio aquæ pluviales, quæ nonniſi per parvulum rivum in mare deveniunt. Eſt denique Heritrum Promontorium cum caſis ruſticorum, & amœnis paſcuis, poſt quod Cheraton oppidum videtur. Juxta oſtium Anapodari fluvius in ſublimi parte, qui quidem Anapodarius per amplas fluens planities cum magno impetu montes dividit altiſſimos, atque violentus in mare devenit.

Poſt hæc magnus Aries mons, & Promontorium, quod hodie Gabellum, quæ Barbaricum littus proſpicientes Cretam a longe nautis manifeſtant, in quibus multi capiuntur falcones. In portu qui ab hoc conſtituitur Promontorio, eſt Eccleſia Sancti Nicholai, juxta quam veſtigium Antoſpolis (59) civitatis ex coctilibus muris cernitur. Promontorium deinde ſine portu reperitur, in quo Pergamea olim civitas erat, cujus veſtigia ſub radicibus arborum cernuntur. Poſtea vero portus Calolimiona eſt portus bonus, coram quo ſcopuli adjacent, qui nullam ratem in

ipſorum medio ſtantem a ventis agitare dimittunt, & circa eam ruinæ domorum ſunt, & in parte ſublimiori civitas non magna Lapſea nomine, quæ a preruptis montibus eſt circumdata, in qua Templum dirutum cum Idolo erat. Poſt Leo Promontorium cernitur, ſic dictum, quia formam Leonis habere videtur; juxta quod Matalis poſita eſt, quæ tota dirupta eſt, & plena imaginum columpnarum, & marmorum. Prope hanc civitatem Hieronhoron terminatur mons plenus Monaſteriis, qui ab Erictheo Promontorio incipit, & a littore Auſtrali mare, & a trionali campum amplum habet. In fine Hieronhoron fontes, & rura, & planus exiſtit, per quem Linois flumen decurrit in mare, & ab Ideo monte non magnum Leteus flumen decurrens in Lineum flumen ſuum perdit nomen. In littore hujus plani Templum Dianæ non ex toto deletum (60) cernitur. In quo etiam plano ſilva fertiliſſima & ampla arborum fructificantium, ac holeaſtrorum eſt, & etiam parvum Oppidum Piriotiſſa nomine, quod olim civitas erat. Poſt planum rupes alta eſt, in qua Succeta olim urbs erat, que nunc Calenus a Calojeris dicitur, in qua adhuc columpnæ diverſorum colorum aqueductus cernuntur; juxta quam Kataractrus flumen per altiſſimos montes in mare impetuoſe devenit, a quo per altas rupes ad Electinum flumen devenitur frigidiſſimum. Cumque ab hoc deſcenditur, non per longum iter Paximadi Inſula a læva manifeſtatur, que carcer Dedali & Ichari dicitur (61). A dextra vero lapidoſum & aridum Promontorium, in quo oppidum Nichiton Sanctum (62) eſt. In alio cornu ſinus maris eſt, quæ ibi eſt Sphichium olim vetuſtiſſima civitas cernitur deſolata, cujus partem ruſtici ſine meniis habitant, nec unquam ob ariditatem montium ſeminant, ſed ex arte cupreſſorum tabularum, & caprarum multitudine vivunt. Sunt aſperi in bello magni velociſſimi in montibus, usque ad centum annos vivunt (63) ſine infirmitatibus. Pro vino lac, ut plurimum, bibunt.

bunt. Recedentibus ab hac juxta altiſſimas cupreſſorum ripas per longum iter Maſſalas flumen reperitur, juxta quod montes exiſtunt, in quorum medio prope planum Polirenia eſt, quæ nunc Anopolis dicitur, a qua fons nobiliſſimus cum amplis marmoreis lapidibus proſternatis diffluit. Planus autem qui prope hanc exiſtit civitatem, a fæcundiſſimis montibus cupreſſorum plenis circumdatur, nec ob timorem Dominii aratur (64). Cum ab hoſtio Maſſalas diſceditur prope altiſſimas ripas cupreſſorum plenas in portum olim Penicis hodie Lutro devenitur; juxta quem civitas vetuſtiſſima dirupta invenitur cum columpnis, & ſepulcris ex candido marmore, ac Idolorum copia. Deinde per longum iter, & per immanes lapideas ſciſſuras Cupreſſorum plenas ad Eccleſiam Sancti Pauli pervenitur, prope quam ex paucis foraminibus frigidiſſimæ aquæ copioſe ſcaturiunt, & per modicum ſpatium in mare deveniunt. Cumque ab hoc diſceditur loco, a leva Inſula Godi ab avibus marinis occupata apparet. A dextra vero juxta amplos altosque hiatus, in quorum ſummitate Falconum & Aquilarum nidi proſpiciuntur, ad portum antiquæ urbis deſolatum olim Phenicis nunc Sanctus Romelus dictum pervenitur. In hac deſolata urbe columpnæ marmoreæ & porphireticæ ſparſim jacent, & templum diruptum apparet cum Idolorum fragmentis & lapide quodam in quo litteris Græcis ſculptum erat: Munda pedem, vela caput, & intra (65). In hac civitate Sanctus Paulus Apoſtolus fuit (66) dum cum aliquibus Chriſtianis captivis coram ferebatur. Deinde ad oppidum Macorum deſolatum pervenitur, juxta quod Liſeus eſt campus, qui hodie Svia appellatur, in quo fertiliſſima rura ſunt, & in medio Liſſus oppidum erat nunc deſolatum. In extrema vero ejus parte Pecilaſium olim, nunc Phelinus eſt, in quo immania & artifitioſa cernuntur fundamenta, & magna portus ædificia. Poſtea Hermeum Promontorium eſt in mari ſatis porrectum, a quo juxta immeabi-

meabi-

meabiles ripas, & antra ad oppidum Tarbam olim pervenitur. Deinde ad portum olim Ramnem nunc Gambruſarum (*67*) in cujus conſpectu ſcopuli ſunt. Poſtea Chium Promontorium magnum invenitur, & non longe ab hoc ad Auſtrum Inſula Claudos olim, nunc Sequillum videtur (*68*). Cumque ab hoc diſceditur verſus Trionem prope Promontorium Coricis, civitas ejusdem nominis in plano poſita eſt.

Sequitur ſecunda pars, que a Corici promontorio incipiebat verſus Trionem. Eſt ergo Corix Promontorium primum, quod invenitur poſt Chium, in cujus ſummitate in parvo plano extant veſtigia civitatis cum ſubterraneis ciſternis in lapidibus ſculptis, ad quod difficilis eſt aſcenſus propter maximam montis altitudinem a Corico Promontorio per longos & altos anfractus, in quibus rari apparent cupreſſi, ad Opon Promontorium pervenitur, quod quaſi aſtra tangere videtur, in radicibus cujus multæ cavernæ mare recipientes, ac illum deinde expellentes quaſi Scillam & Caribdim videntur inſectari, a quo non longe antiquiſſimus portus ab aquis corroſus exiſtit, juxta quem per medium milliare antiqua Chiſſamoſpolis oppidum album videtur, in cujus medio fons uberrimus dulcis aquæ & palatium cum multitudine columpnarum jam fere proſtratum cernitur, prope quod flumen Tiſlon cum ponte lapideo vetuſto eſt. In hoc etiam oppido cavernæ exiſtunt multæ in quibus refugium habent, cum peſtifer Nothus ſpiraret. Cumque verſus Auſtrum per medium Inſulæ proceditur, nova Eccleſia invenitur, in qua columpnæ porphireticæ & marmoreæ antiquæ exiſtunt. Deinde cum per arenoſum littus proceditur ſtatim ad flumen Napoliam non magnum pervenitur; juxta quem rura non parva videntur, & ultra ad dexteram dimittendo littus montes eminentes cum antris cernuntur usque ad magnum & altiſſimum promontorium nomine Pſacum, in cujus cacumine herbæ non videntur,

tur, & ulterius procedendo Riſinum Promontorium, & Cadiſtum olim hodie Capodeſpada nuncupatum invenitur, cujus tanta eſt altitudo, quod maria omnia minare videtur, & venientibus ab Occidente, vel a Cycladibus primum manifeſtatur, & non longe procedendo portus olim Dictamus, nunc portus Dominarum invenitur, prope quem Civitas deſolata olim ab Enea & Anchiſe condita ejusdem nominis cum portu videtur. In interiori parte ipſius portus torrentes decurrentes per planum fertilem exiſtunt, in radice cujus Epiſcopatus eſt Chiſsamoſpolis, & in eadem planitie eſt aliud flumen nomine Giffo cum viridariis, & ruribus. Eſt etiam in eadem planitie aliud flumen nominatum olim Pieneum nunc vero Plataneum a multitudine Platanorum dictum. Circa medium hujus fluminis rus magnum eſt cum aere infecto, in quo Chidoneæ Epiſcopatum antiquum in conſpectu hujus poſuere fluminis. Inſula olim Latoa hodie Todrum eſt; in cujus medio antrum lapideum ingentiſſimum verſus Auſtrum proſpicitur a paucis Calojeris habitata. Recedentibus autem a flumine Plataneo per arenoſum littus, & parvos monticulos ad planum flumenque civitatis Cidoneæ, & tandem ad portum antiquiſſimum ejusdem civitatis pervenitur. Cidonia igitur civitas nunc Canea dicta eſt, olim a Catanorum affluentia, poſtea Leuchanea a caulibus penuria (ſic) nunc propter iniquos incolas Canea vocatur, quæ juxta littus in plano poſita non longe a Leuco monte exiſtit, in quo ſemper nives ſubſiſtunt, & ab eodem Cladiſſus flumen derivatur. Hæc civitas ab Occidente in planitiem habet arbores cedrorum atque arantium infinitas, ab Oriente vero multas vineas, & ſeminum & piſcium optimorum fertiliſſima eſt. Verſus vero Auſtrum palus eſt Laghia nomine, in qua multæ aquaticæ aves capiuntur. Cum a Canea diſceditur poſt duo Promontoria ad portum Sancti Nicholai devenitur; ultra quem poſt aliqua Promontoria Drapanum olim,

nunc

nunc Meleta Promontorium apparet, ad dexteram cujus, portus olim Amphimalis hodie Suda (69) exiſtit, in cujus medio Monaſterium Sanĉti Nicholai in Inſula apparet. In capite portus Salinæ exiſtunt, prope quas per duo milliaria ad Auſtrum civitas antiquiſſima Minoa in Monte poſita eſt, quæ deſolata tantum fragmenta marmorum & ciſternas aliquas habet, quarum una in longitudine continet pedes XLV. in latitudine vero XVIII. Poſt brevem viam planus eſt cum Chilario flumine, qui per ſubterraneos meatus a Leuco monte devenit, & in quodam rure Stilo nomine per multas cavernas frigidiſſimas exit, & in eodem plano ulterius procedendo, eſt flumen Letardus æqualis ſuperiori procedens ex tribus foraminibus, & ſubito cum impetu in mari deveniens. Deinde in ſinu montis Picornum oppidum eſt, poſtea per ſaxa navigando non longe eſt flumen Chephalouriſus, in cujus ore Eccleſiuncula in mare poſita nova erigitur, qui per planum fertilem currens pontem lapideum vetuſtiſſimum habet, in quem verſus Orientem flumen ſalſum a radicibus montis per multa ora veniens ſubito decurrit, ab alio latere ejusdem montis in profundis convallibus non magnus ſed profundus eſt lacus, quod ingentes nutrit anguillas. Deinde eſt planus Muſella cum Scaffi flumine & per humiles transeundo monticulos eſt Epiſcopatus Calamonenſis cum ſua villa, a qua ad petram fluvium periculoſum deſcenditur, & per ſcopuloſos colles ad Ritinam olim, nunc Retimum civitatem devenitur, que pulcra eſt, a qua non longe eſt flumen Platanicum cum viridariis multis. Deinde Arius fluvius eſt, & non longe ab eo monticuli lapidoſi exiſtunt in quibus flumen Melopotamum pervenit, & prope eum Caſtellum eſt ejusdem nominis. Verſus Auſtrum vero planus eſt magnus & fertiliſſimus, qui ab Oriente in Occidentem vadit. Poſt hunc Athalis Promontorium cernitur retro cujus eſt S. Pelagia, a qua Colucon mons altiſſimus

vide-

videtur, a quo Salvator Sanctus non a longe cernitur infinitis pomis circumdatus. Deinde eſt Promontorium ac portus Fraſchiæ, a quo verſus Occidentem per montes aſcendendo quaſi in conſpectu montis Colucon caſtrum, olim Dion invenitur. Cumque ulterius proceditur ad Occidentem, rura, & colles amœni cum aquis fluentibus inveniuntur, & tandem poſt longas ambages ad montem ſublimem pervenitur, in quo Pantomatrion olim civitas ædificata erat, in qua ciſterna ac Templa dirupta apparent, ac etiam ſublime monumentum Amerini, qui cum fratre Chirphoca hanc obſideret civitatem, occiſus eſt (70). Extra dictam civitatem mons in cœlum rotundus erigitur, in cujus cacumine Eccleſia Sanctæ Crucis eſt, e qua circumcirca omnia cerni poſſunt, in radicibus cujus duo reperiuntur Monaſteria. Denique torrens profundus invenitur, cujus aquæ ſunt ſalſæ. Ab origine cujus multitudo quam maxima aquarum ſcaturire non ceſſat, & per duo ad minus miliaria in mare prorumpit cum copia molendinorum. Dat deinde ille torrens prope Gangium (71) oppidum cum ejusdem nominis Caſtello cœparum multitudinem, & aeris infectionem, ibique verſus Orientem planus maximus bachi affluens incipit, & usque ad Diophirum flumen protenditur, a quo per miliare Candida civitas albeſcit in muris. Quæ a Græcis recte Candaca vocabatur, in qua portus maris compoſitus mœniis, & turribus ab omnibus convaleſcit. Venetis hæc civitas non ex antiquis fuit, ſed ubi nunc portus eminet in Orientali latere Oppidum parvum fuit, quod civitati propinquiori illis temporibus ſerviebat. Denique poſtquam Romani illam deſolaverunt urbem (72) civium reſiduum huic oppido adhæſere, atque Gandacum, ideſt vallum circumcirca domos conglutinatas fecere. Denique poſt ſæculis & deſolationibus multis, Veneti totam emere inſulam, & urbem mœniis amplis ampliavere. Veniunt ex omnibus mundi par-

tibus huc naves, quæ xx. millia ad minus onerantur vegetibus optimi vini, & pinguis caſei copia, ac frumenti, propter tamen ruſticorum inertiam olivas non habent. Unde bene Apoſtolus Paulus de eis dixit (73): Fallaces Cretici, malæ beſtiæ, & ventres pigri. Cum vero ab ea diſceditur verſus Auſtrum per ſuaves colles ad maximam olim civitatem, & antiquiſſimam Philopolim hodie Macritico devenitur, in qua pavimentum Moſaicum cum multis figuris adhuc extat, & etiam ſepulcrum Caiphæ (74), ut dicitur. Per miliare infra civitatem Templum vetuſtum ſecundum Chriſtianorum ritum ædificatum, in quo Titi diſciplina adoratur. Verſus autem Trionem per tria miliaria juxta viam euntem ad montem Jurte ad dexteram ſpileum in ſaxo parvo ore eſt, cujus longitudo XLII. latitudo vero IV. paſſuum, in cujus capite ſepulcrum Jovis maximi eſt (75) cum litteris deletis. Hæc autem ſpelunca in duriſſimo ſilice fabricata ſine aliqua figura ſuper eundem tumulum, magna circum ædificia quaſi per quartum in circuitu unius miliaris hodie per totum campum frumentum, & prata creſcunt. Poſt hæc ecce ad meridiem viam capiendo ad montem hodie Jurtam devenitur per periculoſiſſimam viam. Hic mons a lõnge faciei effigiem habet, in cujus fronte Templum Jovis usque ad fundamenta deletum invenitur. In Naſo tres Eccleſiæ ſunt congeſtæ, ſcilicet Salvatoris, Pandonaghion, ideſt Eccleſia Omnium Sanctorum, & Sancti Georgii. Verſus Auſtrum prope Ideum montem, ubi eſt barba ſub monte atro Tegrinnum caſtrum inexpugnabile videtur, & prope ipſum eſt rus Sancti Blaſii ampliſſimum. Ab alia parte verſus Orientem planus eſt bachi fertiliſſimus Archanes nomine, in quo plura & ampla rura manent. Verſus Trionem in radicibus montis hujus Monaſterium Dominarum exiſtit. A Candia verſus Orientem eſt Inſula Dia a læva navigando deſerta, in qua ad Trionem juxta mare marmorea ædificia

diru-

dirupta apparent, & in valle ad meridiem Sanctæ Mariæ, Sancti Nicholai, Sancti Georgii Eccleſiæ ſunt. Ex utroque latere hujus Inſulæ duo ſunt ſcopuli, quorum alter Paximadi dicitur a dextro in littore eſt Eccleſia Sancti Georgii. Deinde flumen Quartaro, ubi juxta mare ſalinæ ſunt, & a longe per miliare viridaria multa ſunt; non parum a flumine in quodam monticulo Carapina civitas ædificata erat, cujus parva extant veſtigia. Præterjuntur deinde torrentes, promontoria, & campi, in quorum ſummitate Elados olim oppidum videtur, a quo non longe Chirſonenſis civitas cum fertiliſſimo campo circumdata, in qua antiqua palatia, & columpnarum ædificia, atque portus magnificus a vetuſtate deletus, & aquarum longi conductus cernuntur, & cum a læva ulterius proceditur ſcopulus nomine Corata vel Cimolis invenitur, & a dextra Promontoria aliqua donec in ſinum nomine Cares invenitur, in quo tanta eſt amœnitas loci, quod fratres Min. S. Anthonii ibi Baſilicam ædificavere. Verſus Orientem in monte magna civitas Elecos olim erat, cum oppido propinquo nomine Coſo. Extant præterea in eodem ſinu duæ Inſulæ, Pyſira ſcilicet & Conida & in extremo ejus Promontorium nomine Spineleonde, ideſt Spinæ Leonis, in quo Molopiexepolis olim, nunc Iſtrina civitas eſt (76), quæ tota deſolata eſt, ad quam maxima aquarum exuberantia ab antro quodam profluebat. Juxta quod quatuor ſunt molendina, prope littus paſſibus decem duo immanes lapides marmorei in terra dimiſſi ſunt, quorum quilibet in longitudine continebat brachia XVIII. in latitudine V. quorum groſſities quia a terra occupata erat, diſcerni non poteſt. Erant præterea columpnæ & marmorea ædicia dirupta, quæ maximam fuiſſe civitatis nobilitatem oſtendunt. Poſtea eſt littus arenoſum ultra quod & altis præruptis montibus Panormum olim, nunc Pachiamo oppidum deſolatum exiſtit. Tranſeundo deinde per longum iter in-

ſra alta ſaxa cum immeabilibus materiebus ad Promontorium propinquum Septiæ oppido pervenitur, quod a magna olim civitate Serapoli retro ſita derivabat, prope verſus montem Epiſcopatus hujus civitatis translatus fuit, & de Septia hodie titulum capiet, & magnum dimittendo ſinum Meſes Inſula cum Duio, & Pori Inſulis videtur. Poſtea Traucus portus eſt, poſt quem Samonium Promontorium exiſtit, in cujus conſpectu prope ſunt quidam ſcopuli.

Reſtat nunc, ut tertia pars hujus Inſulæ deſcribatur, quæ per ipſum medium tranſit. Eſt igitur in monte aſpero Eccleſia Sancti Iſidori cum duobus Calojeris, ex qua ulterius procedendo per montes ſine arboribus ad planum incultum devenitur non parvum, cujus in medio ſub parvo monticulo civitas Camera erat, quæ in quodam ſinu ac latere auſtrali torrentem habet, cujus etiam ædificia marmorea proſtrata ſunt. Deinde per montes altiſſimos reddentes thimi, in quibus etiam meliſſarum multitudo eſt. Plura rura ſunt, quorum ruſtici mel optimum in maxima quantitate faciunt, & in hujusmodi montibus Olum inexpugnabile oppidum eſt, ac etiam Cherſoneſus nunc villa. Poſt hæc monti Ditano Zapinis minutiſſimis obviatur, a quibus non modica pix extrahitur. In planum parvum ambulando deinde devenitur, in quo rura, nuces, ficus, & arbores domeſticæ circumcirca frontem videntur, ex quo per montes aſperos ad planum arenoſum pervenitur. Quo tranſacto per rectam lineam ad occiduum via, quæ infra anfractus Zapinorum & aliarum arborum eſt ſita, ad altiſſimum Diteum montem deducit, qui Cauſi nunc vocatur, in quo omnibus ſæculis juxta ripas nives ſunt infinitæ. Deinde per immeabiles & præcipitatas ſemitas in campum maximum pervenitur, qui cum ab altis montibus circumdetur XVIII. miliar. eſt. Circa finem dimittendo parvo maximum habet foramen, in quo aqua omnium montium circumſtantium habet introitum. Hæc eſt

ille campus fertiliſſimus, qui Laſiti dicitur, quem propter timorem ruſticorum nobiles ſeminare non dimittunt, ſed multa nutrit armenta. (77) Ad Trionem palus mundiſſima ſine paſſibus remanet. Ad Auſtrum autem eſt Sanctus Cyrillus cum fonte nobiliſſimo propinquo. Denique cum ab iſto plano exitur duæ principales exiſtunt viæ, quæ in tanta vigent arduitate atque periculo, quod vix totus mundus auderet tranſire per eas uno cuſtodiente. Altera vero ad meridiem ſubſequuta eſt, in cujus exitu rus aliorum maximus Embarus eſt, in quo niſi malefactores, & exules habitant, qui in tanta vigent potentia, quod nullus ſine ipſorum concordia illuc accedere audet. Deinde hos agendo montes ad Sanctam Cardiotiſſam, (78) in quam beata Virgo multa operatur miracula. Hic ab alto monte Laſſiti a quodam antro tempore pluviali per ſubterraneas cavernas maxima copia aquarum exit, & magno cum ſonitu in mare deſcendit. Poſtea ad Mirinam olim Oppidum per altos Montes pervenitur, in qua conductus per decem milliaria miræ amplitudinis, & longitudinis deſcendebat. Ibique prope Pidiata oppidum in campo fertiliſſimo videtur. Ad Trionem autem in rure quodam Cirphonenſis Epiſcopus, cernitur. Ad Auſtrum vero Archadenſis Epiſcopatus. Poſt hæc ad Orientem in valle quadam vir nobilis nomine Nicholaus qui ex gente Scipionis exiſtit, viridarium ſimile Paradiſo cum ſculpturis marmoreis antiquiſſimis ædificari fecit. Ad Occiduum Bonifacium Oppidum antiquum in alto cernitur, quod a campis & vallibus circumdatur. Ibique prope ad Occiduum Chitima olim maxima civitas erat, quæ fere videtur. Relinquendo hic rura per declivum in planitiem magnam intratur, in qua juxta montem Gortina urbs, & Metropolis invenitur quam ille Minos Rex juſtiſſimus ædificavit. (79) Eſt etiam mons ſeparatus ab aliis cum palatio regali juxta flumen ad Trionem, in quo conductus ab alto veniens totam rigabat civita-

vitatem, quæ in magnitudine cum Florentia ſine mœnibus cingebat. In medio quoque coctilibus muris Templum ſuperbum erat prope inter palatium & templum, (80) Eccleſia vero magna nimis Titi diſcipuli Pauli Apoſtoli de ſtirpe Minois jam deſolata remanet cum corpore dicti non inventi, (81) quod flumen pontem miræ magnitudinis ad inſtar magnæ plateæ habet. Plura per civitatem buſta Idolorum, & Sanctorum ſunt proſternata. Juxta vero flumen hodie molendina exiſtunt, & per illas undique caſas columpnæ marmoreæ undique erectæ proſtratæ videntur. In capite autem hujus magni plani Artacina munitiſſima eſt, quæ hodie Belvedere vel Riſocaſtro dicitur. Ab iſto usque mare per planum XL. ſunt miliaria, in quo Lineum flumen in medio diſtenditur prope antedictam Gnoſiam ad Orientem per unum miliare Aghiosdeca, ideſt decem Sanctorum (82) Eccleſia eſt, quæ eſt ſatis magna & cum azuro & auro puriſſimo fulget cum pavimento marmoreo. Prope vero verſus Trionem cellulæ heremitarum in circulo quodam fere centum apparent. A latere trionali prope nobiliſſimam olim Gnoſiam dictam per duo miliaria in altum, ut dicitur, eſt Laberinthus, (83) eſt enim os ſuum arduum, denique in amplitudine devenit via una verſus Orientem CC. paſſuum eſt. Altera verſus Trionem, ut dicitur, nullum habet finem, per quam multæ viæ circumflexæ videntur, & in iſtam revertuntur principalem per MC. paſſus fons cernitur, juxta quem Palus parvula harundinibus cooperta reperitur cum lapide pleno aquarum. Ultra hanc aquam longa manifeſtatur via quám nulli aut pauci aggredere curant. Per totum magna eſt multitudo veſpertilionum, (84) & periculoſum eſt ambulare propter immanes lapides deorſum cadentes; de hoſtio dicti recedendo ad caſtrum novum parva valle devenitur, in quo propter aerem infectum a fluvio Lineo quia in eo in eſtate maceratur linum, homines infirmantur. Deinde per montes per-

agran-

agrando Eccleſia Sančti Johannis Apoſtoli cum multis Calojeris eſt, & verſus Trionem non per multa ſtadea olim Gnoſia in monte ſublimi cernitur, in quo eſt Epiſcopalis Eccleſia cum cadavere Sančti Pinti ejusdem Epiſcopi. (85) Inter Eccleſiam & Ideum montem vallis a vento periculoſiſſima eſt. Poſt hæc per altos montis anfračtus ad Ideum pervenitur montem, cujus altitudo tanta eſt, quod per omnia maria nivium albebo ibi cernitur, cujus longitudo ab Oriente in Occidentem ſcilicet a Gnoſia usque Aperiapolim per lineam rečtam eſt XL. milliar. Altitudo vero a radicibus usque ad ſummum eſt XXII. milliar. & via usque prope civitatem lapidoſa eſt, & fere equitabilis. Quando vero prope cacumen pervenitur ad IV. milliar. non poteſt equitari ſine maximo periculo in ſummitate cujus nonniſi nives videntur. Ad meridiem nulla eſt ſemita, ſed tanta eſt altitudo, quod oculus aſpiciens bovem nigrum ab Ega diſcernere non poteſt. Quinque de Oriente ad Occidentem collibus erigitur, quorum medius ſublimior eſt, in quo, ut dicitur, Saturnus in illo loco ubi eſt Eccleſia Sančtæ Crucis (86) templum in ſui laudem conſtruxit. Paſcua inter ſcabroſos lapides pinguia exiſtunt & arborum granæ magna copia. Hic, ut a paſtoribus dicitur, magna copia herbæ lunariæ invenitur, nam beſtiæ eam ibi repertam in radicibus paſcentes ſemper dentes auratos habent. Inſuper venam auri dicitur fuiſſe ibi repertam in radicibus montis. Odie ad Trionem rus Oſo nomine omnium aliorum hujus Inſulæ maximum, quod juxta principium fluminis ſitum eſt. In quo antea parva & maxima habitabilia ſunt, in quibus clam alendum ab Opi Jovem transmiſſum, & Curetis populis commendatum fuiſſe legitur. Iſti ab omnibus ſunt dilečti, & ſtrenues in bello & plusquam mille ſagittatores in eo ſunt, per immeabiles vias rus iſtud ab omnibus viſitatur cum cannulis infinitis, in quibus apes milliſluant. Deſuper autem ab altis ripis cum ſonitu maximo aquæ ſem-

per

per cadunt. Ad Trionem per quatuor miliaria rus Camaricti nomine, in quo die Sancti Georgii populus infinitus aſſiduis choreis exercetur (87). Prope ad Orientem antrum non magnum in ore a Deo factum reperies, in quod aquæ omnium illorum montium deveniunt, & per meatus ſubterraneos juxta ſalſum flumen ad x. paſſus exire videntur. Deinde ad rus pervenitur, quod olim Laſos oppidum dicebatur, prope quod per quinque miliar. verſus planum in maximum intratur ambitum domorum nomen cujus Margarites appellatur, (88) ubi jam Panonia olim nobilis & magnifica urbs erat, cujus vix aliqua videntur veſtigia. Verſus Orientem non longe multum inter viridaria & loca amœna Millopotamenſis, ut dicitur, eſt, ad Occidentem per octo milliaria civitas Lephtina reperitur, quæ in monte aſpero ſita eſt, & in ea nullus ſub capitis pæna audet abire hoc tempore quo hæc Inſula a Venetis rebellavit per duos annos permanſit antequam capi poſſet (89). In ea quaſi per ſcalarum gradus aſcenditur periculoſe, in qua duæ ſunt ciſternæ in ſaxo inciſæ omnia ædificia deleta fuere. In plano prope eamdem civitatem eſt Epiſcopatus, cujus, propter arrogantiam Græcorum, Epiſcopus ibi non audet redditus colligere, neque habitare. (90) Poſt grave iter ab alia parte montis Idæ rus Merona dictum eſt in alto in ſuavi parte ſitum, ubi infinitæ arbores domeſticæ exiſtunt; ab hoc loco planus magnis ruribus ornatus cernitur, & in eum per periculoſas & aſperas valles intratur; exules cujuscunque conditionis huc veniunt. Verſus Orientem altera planities ſub jugis montium fertiliſſima cernitur, in fine cujus Tomaſium rus maximum eſt, quod antiquitus, ut dicitur, ſine mœniis & domibus populus maximus regebatur, & usque hodie in cavernis & de fructu ceraſi, & vinearum vivunt. Cum a Merona diſceditur per montem graditur, in cujus radicibus centum fontes emanare non ceſſant in quibus ampliſſima Roma-

norum de C. Poli urbe (91) in hanc Inſulam ad dominandum venit, qui omnibus iſtis nobilibus Dominium atque loca conceſſit. Deinde magno peracto tempore ex continuis bellis jam feſſi in iſta devenere loca, qui hodie arma & nomen antiquum Romanarum domorum ferunt, & in tanta devenerunt quantitate, quod ſi concordes eſſent, leve fuiſſet eis Inſulam poſſidere, & primo ſunt Gortazi, ideſt Saturi (92) quingenti. Mellisini, ideſt Veſpaſiani trecenti numero. Ligni ideſt ſubtiles mille ſexcenti. Ulaſti, ideſt Papimani ducenti. Cladi, ideſt Ramuli centum octoginta. Scordili, ideſt Aglati octingenti. Venerunt poſt longum tempus duæ aliæ generationes, quæ cum iſtis locum habuere, ſcilicet Archuleades, ideſt Urſini centum, & Colonni, ideſt Alumnenſes qui fere triginta remanſere, & verſus Sithiam non cum aliis concordes locum elegere. Deinde cum ab hujusmodi ruribus diſceditur in planum non magnum pervenitur, a quo per anguſtam, & periculoſiſſimam viam in planum aliis meliorem devenitur; in quo Eccleſia Sancti Conſtantini eſt, a qua cum per frondifluos montes & virentia prata diſceditur, minera auri & argenti ac ſtamni videtur, quæ hodie Stimpolis nominatur quæque in altiſſimo monte collocata eſt. A latere Orientis extra murum fons eſt, cujus latitudo xx. longitudo vero xl. paſſuum eſt, cum inciſis lapidibus. Prope autem in proclive iſtarum aquarum per centum paſſus Eccleſia eſt, in qua quinque ſepulcra antiquorum diſcooperta, (93) & aquis plena ſunt. Verſus Occidentem mons altiſſimus incipit, in quo homines brutales reſident, qui nunquam in aliquibus ruribus ac civitatibus fuere; in cavernis ac tuguriis habitant, & induti pellibus quaſi per totum annum ordei farinas, carneſque a Sole combuſtas comedunt, cumque aliquis in ejus ſummitate eſt infinitas, & altiſſimas cupreſſorum arbores videt. Ad dexteram vero Mirechephala, & Laucon montes, in quibus nives ſine arboribus ſunt, in quorum medio via eſt ſtrictiſſima, quæ circumcirca altos

præruptus habet, & per decem durat miliaria. Deinde per amœnos campos inter cupreſſos ad Eccleſiam Sancti Joannis pervenitur, a qua flumen Cacopetra videtur, cum per arduam viam diſceditur. Deinde per montes ambulando ad planum fertilem & rurales caſas pervenitur. Poſtea vero Olernam olim civitatem acceditur.

---

(1) Creta Inſula variis nominibus appellata legitur, quorum tria, *Cretam* ſcilicet, *Aeriam & Macaron* affert Plinius lib. IV. cap. XII. *Doſiades eam a Creta Nympha Heſperidis filia, Anaximander a Rege Curetum, Philiſtides Mallotes, Crates primum Aeriam dictam, deinde poſtea Curetim, & Macaron nonnulli a temperie cœli appellatam exiſtimavere. Ideam* primum a Jove de uxoris ſuæ nomine vocatam, ſcribit Diodorus Siculus, qui deinde addit Ammonem in Cretam profugum Inſulam ex Cretæ Nymphæ, quam ſibi uxorem junxerat, nomine *Cretam* appellaſſe. Telchiniam quoque aliquando nuncupatam fuiſſe tradunt Ethymologici Magni author, & Stephanus Byzant. in lib. de Urbibus. Nunc autem novum Inſulæ nomen affert Bondelmontius aſſerens Candiam priſcis temporibus *Niſon* dictam, nomen deinde Cretæ ſuſcepiſſe a Creto Nembrothi filio. Cretem hunc, quem Jovis ex Idæa filium & decem Curetorum fratrum natu maximum & Regem ſcribunt aliqui, Nembrothi filium dicunt tum Bondelmontius, tum Gotfridus Viterbienſis Chron. Par. III. cujus hæc ſunt carmina:

Obtinuit natos Nembrot patria variatos;
Cres puer ex fratrum numero primus reputatur
Cres Rex primus erat, cujus fuit Inſula Creta.

(2) Carpathus Inſula inter Cretam & Rodum ſita eſt, a qua nomen derivat maris Carpatii; de quo Ovid. lib. XV. Metamorph. *Donec Carpatius medio de gurgite vates.* Oppidum habet Poſidium nomine, quod modo Scarpanto nuncupatur. Urbs Epiſcopalis erat, cujus quatuor Antiſtites ejusdem no-

minis

minis Nicolai, refert Lequienius. Promontorium Salmon ad Orientalem plagam collocat etiam Dominicus Marius Niger in Commentario XI. Europæ: *Hinc litus Orientem ſpectat, quod Dorienſes tum incolebant, ubi primo Sammonium, ſive ut alii Salmonium promontorium attollitur; Salomon hujus ætatis nautæ dicunt*. Et Coritem ſeu Corycem promontorium ad Occidentem poſitum eſſe, ſcribit idem Niger Comment. citato. *Fuerunt namque Achivi Cretenſes, Comati, Dores, Pelasgi, & Cydones, qui latus Occidentale Inſulæ incoluerunt. Ubi primo Corycis promontorium eſt, & civitas ejusdem nominis fuit* (de qua inferius), *cujus promontorii nomen Cambruſſa*.

(3) Diſſentiunt in Inſulæ latitudine & longitudine afferenda cæteri Geographi, Gerardus Mercator, Guil. Bleau, Ferrar. & alii, qui ejus longitudinem CCLXX. latitudinem vero L. milliar. eſſe aſſerunt, Plinii aſſertioni adhærentes, qui ei in longitudine 270. in latitudine 50. mille paſſus aſſignat. Conſule Strabonem, qui vetuſtiorum ſententias recenſet.

(4) Dividitur noſtris hiſce temporibus Regnum Cretæ in quatuor provincias ſeu territoria, ut vocant, quæ totidem adhuc ſuperſtitibus civitatibus ſubjecta ſunt, Candiæ ſcilicet Metropoli, Cydoniæ, ſeu ut hodie vocant, Caneæ, Sithiæ & Rethimo, olim *Rithymna* nuncupato; quæ quidem regiones ſub Veneta Dominatione per Venetos Prætores adminiſtrabantur. Inſulæ hujus Cœlum plagam & indolem admiratus Ariſtoteles, ita de ipſa ſcripſit l. II. Politic. c. VIII. *Videtur hæc Inſula ad Principatum Græciæ nata ac præ cæteris omnibus præclare ſita. Imminet enim univerſo Mari, cui Græci circumfuſi ſunt. Atque hac quidem parte exiguo abeſt intervallo a Peloponneſo: illo, ab Aſia loco, qui eſt circa Triopium, & a Rhodo. Quocirca imperium maris obtinuit Minos, atque Inſularum alias ſubegit, alias quamdiu fuiſſent deſertæ coli fecit*. De Minoe Rege, & Inſula Cretæ ab eo in tres partes diviſa, hæc habet Georgius Phranza Protoveſtiarius in Chron. l. I. c. XXXVI. *Eſt autem hæc Inſula montibus & ſilvis frequentiſſima, valles habet fertiles, montes altitudine Taygeto non cedunt. Urbes antiquas*

ſupra nonaginta, ampliſſimas autem & illuſtriſſimas tres, Gnoſſum, Gortynam, & Cydoniam. Quarum Minos Cretenſium Rex potens mari, cum Inſulam tripartito divideret, in qualibet parte unam condidit. Idipſum a Jove actum eſſe, qui imperium terræ amicis, cognatisque diviſit, tradit Ennius, ut mox dicemus.

(5) Quamvis Creta in colles fere tota & montes aſſurgat, quatuor tamen in ea inveniuntur notatu digniores, quos recenſet Plinius, ſunt autem hi: Cadiſcus, Ida, in cujus antro Jupiter educatus traditur, Dictæus & Corycus. Dictam ſeu Dictæum montem *a Dicte Nympha* indigitatum diſtinguit Niger Comment. XI. Europæ a Dictynno monte *in Cydonia plaga* ſic a Diana cognominato, cum tamen antiqui, qui de Creta Inſula diſſeruerunt, Dictam, Dyctinnum, & Dictæum veluti unicum montem efferant ortu Jovis inſignem. Hæc ſunt Nigri verba: *Nunc ad interiora Inſulæ divertamus: ſunt multi ac magni in ea montes, ut initio diximus, nota tamen digniſſimi Leuci, ideſt albi habentur, in Occidentali parte Inſulæ ſiti, qui altiſſimi ac in ſummo dorſo anguſtiſſimi ſunt.* (Albos hos montes ſcribit Meurſius *ex Solini verbis* colligens fuiſſe Cadiſcum & Dictam.) *Præter hos Dyctinnus erigitur mons in Cydonia plaga, ſic a Diana cognominatus, in quo phanum ejus Deæ fuit, Dædali opus. Similiter Ida mons, qui in medio, ubi latiſſime Inſula patet, conſurgit, ab Ida Corybantis filia denominatus, Cretenſium cunctorum celſiſſimus, rotundus pene* 80. *mil. paſs. in circuitu, unde nives a verticibus numquam abſunt, quod etiam cæteris accidit. Ex quo Solinus, albet Creta jugis montium, qui ita excandeſcunt, ut eminus navigantes magis putent nebulam. Sed præter cæteros Ida, qui ante Solis ortus Solem videt, cujus in radicibus haud ignobilia tum oppida inſtar coronæ ſita erant, in quo occultatum a matre ac nutritum Jovem fuiſſe a poetis traditur. Poſtmodum Dicta ſive Dictæus mons auroram verſus eminet a Dicte Nympha vocitatus, qui in eo colebatur, in quo quidam genitum fuiſſe Jovem volunt, atque hinc a matre in Idam tranſlatum abſconditumque.* In his itaque montibus genitum & enutritum fuiſſe Jovem fabulan-

tur

tur Cretenſes, Dictæum nativitati, Idam educationi ipſius aſſignantes. Cum enim (ita antiqui Scriptores) natus in Dictæ montis antro a Patre Saturno quæreretur ad necem, Rhea mater ipſum in Ida monte translatum, Curetibus educandum tradidit; Ita Strabo lib. x. *In Cretenſibus Hiſtoriis Curetes Jovis alumni dicuntur, & Cuſtodes in Cretam ex Phrygia acciti a Rhea, alii vero cum novem in Rhodo eſſent Telchines, qui Rheam in Creta ſecuti forent Jovem ibi educaſſe, ac Curetas dictos eſſe.* Diſſentit Hyginus in Poet. Aſtronom. qui Jovem non a Curetibus, ſed a filiabus Meliſſeæ Cretæ Regis educatum, aſſerit ex Parmeniſco antiquiore Scriptore. *Parmeniſcus autem ait Meliſſea fuiſſe quemdam Cretæ Regem. Ad ejus filias Jovem nutriendum eſſe delatum: quæ quod lac non haberent, capram ei admiſere, Amaltheam nomine.* Non a Capra pecude, ſed a Capra Nympha enutritum fuiſſe Jovem mavult Antonius Liberalis Metamorph. cap. xxxvi. ubi hæc ſcribit: *Quo tempore Rhea Saturnum metuens Jovem in ſpelunca Cretæ occultavit: Capra Nympha eum aluit ubera præbens: Capram vero, Rhea ita cupiente, canis aureus cuſtodivit.* Digniorem hoc numine nutricem prodit Agathocles Babylonius apud Athenæum, in cujus lib. ix. hæc legimus: *De ſuibus vero, quod hoc animal ſacrum ſit apud Cretenſes, Agathocles Babylonius libro primo de Cyſico in hunc modum ſcribit: Jovem in Creta natum fabulantur in monte Dicta, ubi etiam arcana quædam ſacra fiunt: Ajunt enim ſueni illi ſugendam mammam præbuiſſe, & circumcurſantem grunnitu ſuo effeciſſe, ut a prætereuntibus vagitus pueri audiri haud poſſet, itaque omnes animal iſtud veneratione ſumma dignum cenſent, nec ſuilla quisquam omnino veſci velit.* Subdit vero Agathocles Præſios in hac ſuperſtitione reliquis Cretenſibus haud conſenſiſſe, ipſosque ſues in ſacris immolaſſe. *Præſii vero, etiam ſacra faciunt ſue.* De ſue apud Cretenſes ſacro ſcribit Ludovicus Cælius Rhodig. lib. xiii. cap. lv. *In Creta ſacrum creditur animal hoc ſuillum, quod naſcenti Jovi Sus mammam ſubmiſerit.* Nec de nutrici animali ſolummodo, ſed & de nativa Jovis

patria

patria diſſentiunt vetuſtiores ; licet enim potiſſima pars ſcriptorum Jovem Cretenſibus adſtruat , attamen Pauſanias in Arcadicis lib. x. eum in Arcadia genitum teſtatur : *Mons Lycæus in Arcadia Jovi ſacer olim Olympus dictus & ab incolis ſacer vertex appellatus , quod Jovem ibi educatum exiſtimarent , in quo fuit etiam ara Jovis Lycæi a Lycaone Pelasgi filio primum conſecrata.* Arcadiam hanc, quam enuntiat Pauſanias, Cretæ urbem Arcadiam , ſeu , ut ajunt alii , Arcadem eſſe putat Meurſius, unde ſcripſit Cretæ lib. I. cap. VI. *Arcades ſive Arcadia ..... Jovem illic quidam natum voluerunt , non in Ida Inſulæ ejusdem monte. Callimachus Hymno I.*

Jupiter : te quidem Idæis in montibus dicunt natum
Jupiter : alii vero Arcadiæ : utri, pater, mentiti ſunt?

Id autem quod de Arcadia civitate ſentit Meurſius, hoc de Arcadia regione intelligendum eſſe oſtendit ſupracitatus Rhodiginus, qui citati libri XIII. cap. XVII. ita ſcribit: *Certe in Arcadicis rebus Pauſanias ſcribit : In templo Cereris ſtatuam dextra facem geſtare ; .... ad ſiniſtram templi montem ſtatuunt Lycæum , qui & Olympus dicatur. Arcadum plerique ſacrum nuncupant verticem . Puto quoniam inibi educatum Jovem , eorum Mythicis eſt obſervatum .... Nymphas quæ Jovem educarint fuiſſe Thiſoam & Nedam & Agno.* Nec deſunt, qui Jovem apud Atlanticos & alios populos natum aſſerant ; unde facile agnoſcimus fabulas ipſas, & ſuperſtitioſos veterum errores inter ſe pugnare, innumeriſque contradictionibus ſcatere. Quod autem ad montes attinet ; de ipſis fuſius diſſerit Meurſius, veterum teſtimonia afferens , in ſuo de Creta tractatu lib. II. cap. v. Agunt etiam de Cretæ montibus omnes fere Geographi aliique ſcriptores, quos inter Alphonſus Laſor a Varea in libro cui titulus, *Univerſus Terrarum Orbis Scriptorum Calamo delineatus* Alphabetico ordine Tom. I. ad litteram C. & Pittonius de Tournefort in libro cui titulus, *Relation d'un voyage du Levant*, in prima & ſecunda epiſtola, quæ res Creticas illuſtrant.

(6) Cupreſſi, & aliæ arbores ad naves conſtruendas aptiſ-

ſimæ

ſimæ in hac Inſula frequentiſſimæ ſunt, quas memorat Niger Comment. Europæ XI. *Ingentes ibi arbores Cupreſſi præſertim ad naves fabricandas naſcuntur*. Ex iis *mirandæ* ſunt *altitudinis*, quæ ex montibus albis derivant, teſte eodem Nigro ſic ſcribente: *In his* (montibus albis) *arbores cupreſſi mirandæ altitudinis groſſitieique naſcuntur: neque in convallibus, vel ipſorum montium lateribus, verum etiam in priſcis ac ſummis jugis, adeo ut ſpectabilius nihil humano viſui ſit, cujus materiei naves aliaque ad hominum uſum a Cretenſibus fiunt*. Cupreſſum Creticam memorat Lud. Cælius Rhodig. lib. XIII. cap. XXXII. his verbis: *Cupreſſum Creticam, ut præſtantiſſimam laudat in Sympoſiacis Plut. ſicut etiam Iſthmiam Pinum*. Lucum Cupreſſorum juxta viam, qua Cnoſſo iter eſt ad antrum Jovis, recenſet Plato libro Primo de Legibus: *Sunt vero, hoſpes, ulterius progredienti cupreſſi in lucis mira proceritate ac pulcritudine*. Copiam ingentem cupreſſorum in lucis memorat Andreas Cornelius in ſuo Rerum Cretenſium ms. Chronico, ubi aſſerit incendium in quodam Cupreſſorum luco excitatum ad tres annos perduraſſe, absque eo quod humani auxilii ope poſſet extingui. Hæc ſunt Scriptoris verba: *Un grande & ineſtinguibile foco acceſoſi in uno di queſti boſchi di Cipreſſi nella parte della Fraſchia, ſenza poter eſſer mai ſpento, tre anni continui vi durò, il che chiaramente manifeſta la grandezza delli Boſchi, e la frequenza delli Alberi*. De hoc tamen incendio quid ſentiendum, videant Critici: aut enim lente proceſſit, & ſic facili modo extingui potuiſſet; aut rapide & quaquaverſus, atque ita non valuiſſet triennium integrum perſeverare, præſertim in inſula ventis omnibus pervia, atque in ligno reſinoſo. Illud ſane mirum eſt, quod in hujus tantum Inſulæ parte, ut ait Julius Solinus, *repullulant cæſæ Cupreſſi*. Partem vero Inſulæ, in qua repullulant Cupreſſi, indicat Theophraſtus Hiſtor. Plantarum lib. II. a Meurſio citatus, agrum ſcilicet Tharræ civitatis.

(7) Hecatompolis cognominatur Inſula Cretæ, eo quod centum civitates in ea olim viſerentur, quarum XL. ætate Plinii

nii adhuc ſupererant. De Creta, & ejus centum urbibus, ita ſcribit Julius Solinus Polyhiſtor. cap. XVI. “ Pronius eſt Cre-
„ tam dicere, quam abſolvere, in quo mari jaceat; ita enim
„ circumfluis illius nomina Græci permiſcuerunt, ut dum alia
„ aliis inſerunt pene obliminarint univerſa. Inter ortum por-
„ rigitur, & occaſum tractu longiſſimo hinc Græcia, inde Cyre-
„ nis, objacentibus a Septemtrione Ægeis & Creticis æſtibus
„ verberatur, ab Auſtro Libycis undis perfunditur, & Ægy-
„ ptiis, conſtipata centum urbibus, ſicut perhibent, qui pro-
„ dige linguam largiti ſunt, ſed magnis, & ambitioſis oppi-
„ dis, quorum principatus eſt penes Gortynam “. Centum hujus Inſulæ urbes memorat Virgilius l. III. Æneidos.

Creta Jovis magni medio jacet Inſula Ponto,
Mons Idæus ibi, & gentis cunabula noſtræ.
Centum Urbes habitant magnas.

De urbibus Cretæ conſule Strabonem lib. x. & Stephanum Byzant. in lib. de Urb. & Meurſium.

Eæ quæ ſuperſunt civitates ſunt (ut ſuperius diximus) Rethimus, Sithia, Canea, & Candia, quamvis hæc ab Agarenis ſæculo Chriſtianæ Salutis IX. ædificata, inter centum illas antiquiſſimas adnumeranda non ſit. Cæterum remotiori ævo oppida etiam minora civitatis nomine inſigniebantur, ut de ipſius Cretæ urbibus ſcripſit Solinus cap. XVII. *Non ſtipata Creta centum urbibus, ut perhibent, qui prodige lingua largiti ſunt, ſed magnis & ambitioſis oppidis*. Illud autem notatu dignum eſt, quod ex tot urbibus tres ſolum ſuo tempore ſuperſtites ſcribat Bondelmontius, cum certum aliunde compertumque habeamus, & Candiam, & Caneam, & Sythiam & Rethimum civitates ſæculo XV. floruiſſe; quod cum ita ſit, evidens eſt Bondelmontium aſſeruiſſe tres civitates ſolum ex *centum famoſis* ſuperfuiſſe, Candacem ſeu Candiam ab eo rejiciens numero, utpote quæ a Saracenis extructa illas centum antiquioris ævi civitates & ordine & tempore ſubſequatur. Tres etiam in Cretenſi Inſula civitates recenſuit Aloyſius Lollinus Epiſcopus Bellunenſis, qui ex Urbe Candia progenitus initio

ſæcu-

ſæculi XVII. ingenio & pietate floruit, dum enim civitates ditioni Venetorum ſubjectas recenſet, tres ſolum in Creta fuiſſe aſſerit; at ejus tempore Sithia civitas, & ædium ambitu, & civium numero civitatis nomen nullo modo promerebatur.

Hæc ſunt mitrati Poetæ carmina:

Citeum Cretæ Inſulæ Urbs Princeps.

Quis Jove cive neget regna hæc condigna? Deorum
Exprimit Autumnus nectar ubi æthereum.
Urbium ubi centum amplarum ſedet inſtar opum vi
Urbs clara, & Veneta nobilitate potens.

Rhitymna.

Rhitymna æquoreo conſtructa in littore, portu
Quod careo, patrum, non mea culpa fuit.
Omnibus at quod abundo opibus terræque mariſque,
Hoſpite, cive frequens, hoc mea cura facit.

De reliquis Cretæ Urbibus.

Heu rerum inverſam ſeriem, vix tertia dicta eſt
Urbs mibi de centum, quarta nec ulla ſubit,
Quam memorem perflatam curis cœleſtibus: ævo
Concelebrata olim cætera, victa jacent.

(8) Quinquaginta & quatuor civitates enumerat Bondelmontius, quarum adhuc, cum ipſe in ea Inſula peregrinaretur, exſtaſſe veſtigia teſtatur. Ex iis plurimæ vel ab antiquis, vel a recentioribus Geographis in tabulis apponuntur, nonnullæ ab Hiſtoricis enuntiantur, aliquæ tamen ab omnibus innominatæ prætermittuntur; fortaſſe quia eas exhibet Bondelmontius eo notatas nomine, quo ab indigenis per ea tempora nuncupabantur. Et quidem plerumque fit, ut jam non una, ſed duæ civitates videantur, ut Cnoſos olim Ceratus, Eleutherna antea Apollonia, Anapolis prius Arades vocabantur. Ex tot porro civitatibus cum noſtris hiſce temporibus quatuor ſolum ſuperſint, reliquæ vel bellorum vaſtationibus deſtructæ, vel terræmotibus concuſſæ, & proſtratæ fuerunt, quo Divinæ iræ flagello ſæve adeo ſub Valentiniani & Valen-

tis Conſulatu afflicta fuit Creta, ut *ſuarum* civitatum *plures centum* (hoc refert author vitæ S. Athanaſii) *miſere collapſas viderit*. Has autem civitates, quæ ſub Valentiniano ex terræ concuſſione corruerunt, oppidula fuiſſe puto, ſeu potius ruſticorum domorum pagi (Caſalia vocant): incredibile enim videtur, ut cum ætate Plinii XL. tantum urbes in Creta ſupereſſent, earum deinde numerus poſteriori ævo ſupra centenarium excreverit. Pari quoque fide in enuntiandis Cretæ civitatibus dignus erit Servius, qui ad lib. III. Æneidum aſſerit, ex tanto civitatum numero duas dumtaxat fluxu temporis evaſiſſe ſuperſtites. Hæc ſunt ipſius verba a Meurſio citata. *Primo quidem Creta centum habuit civitates, unde Hecatompolis dicta eſt, poſt viginti quatuor, inde, ut dicitur, duas, Cnoſon, & Hierapytnam*. Antiquiſſimam decem urbium Cretæ everſionem refert Didymus, cujus verba mutila & corrupta reſtituit Meurſius hoc modo: *Quidam ajunt Idomeneum, poſtquam ab Ilio reverſus eſſet, expulſum Creta a Leuco, quem, filium adoptivum exiſtentem, regni cuſtodem reliquerat, decem urbes evertiſſe*. Quas autem civitates ab Idomeneo everſas fuiſſe, ſcribit Didymus, eas a Leuco vaſtatas fuiſſe tradit Euſtathius ad Iliad. & iterum ad Odyſs. *Creta, quæ centum urbes habere hic* (ſcilicet in Homeri Iliade) *dicitur, in Odyſſea nonaginta memoratur. Ac ſunt qui tradunt, vere Cretam urbes centum habuiſſe, ut hic traditur, verum Leucus, cujus meminit & Lycophron, cum defeciſſet, & arma Idomeneo intuliſſet, decem ex illis vaſtavit*. Diſſenſum hunc authorum, quorum alii Leucum, alii vero Idomeneum decem urbium everſorem fuiſſe volunt, haud facile componi poſſe, ſcribit Meurſius, quod & in pluribus hujusmodi authorum diſſidiis accidere doleo. Quod autem ad urbium numerum ſpectat, cum author vitæ S. Athanaſii aſſerat, Valentiniani & Valentis tempore ſupra centum civitates Cretenſes ſolo proſtratas fuiſſe, fatendum profecto eſt Cretenſium urbes numerum hunc exceſſiſſe. Harum nomina cum ex variis ſcriptoribus collegiſſet Meurſius alphabetico ordine digeſſit,

geſſit, & in ſuo de Creta tractatu vulgavit, quæ quidem vigeſimum numerum æquant ſupra centenarium. Addere iis deinde oportet eas quas a Meurſio prætermiſſas afferunt tum Bondelmontius in ſua Cretenſis Regni deſcriptione, tum Dominicus Marius Niger in Tractatu de Creta, quo Commentar. Geographicum, quod eſt Europæ XI. concludit. Non injucundum itaque lectori futurum puto, ſi poſt abſolutas eas, quas Bondelmontii tractatui appoſuimus, notas, elenchum alphabeticum Cretenſium civitatum exhibeamus, primum illas recenſendo quas in ſuo de Creta Tractatu enumeravit ex antiquis Scriptoribus collectas Joannes Meurſius; tum eas quas Dominicus Niger in ſuo ſuperius citato Commentario Geographico nominat; exinde illas, quas Bondelmontius ſub nova appellatione produxit; denique eas poſtremo loco addendo, quas ad centenarium numerum attingentes produxit in ſuo de Rebus Cretenſibus Chronico Andreas Cornelius Venetus, in Cretenſi Colonia Patritius.

(9) Hierapolis urbs Cretæ memoratur a Plinio & a Stephano, & quidem diverſa eſt a Hierapytna, ſic enim eas enuntiat Plinius loco citato: *Ampelos*, *Hierapytna*, *Lebena*, *Hierapolis*. Urbem fuiſſe Epiſcopalem *ſub Chriſtianis* ſcribit Meurſius; at hoc de Hierapytna verius dicendum eſſe oſtendunt notitiæ Græcorum, quas inferius, ubi de Epiſcopis agemus, exhibebimus. Hierapolim autem ponit hic Bondelmontius pro Hierapytna ſeu Hierapetra.

(10) Ceratus urbs ſic appellata a Cerato flumine præterlabente, Cnoſſus deinde vocata fuit; ſic enim de ea ſcribit Strabo lib. X. *Cnoſſus olim Ceratus* vocata fuit, quo nomine fluvius præterlabens. Diverſam tamen a Cnoſſo refert Bondelmontius, qui *Cheratum* ad Auſtralem Inſulæ plagam ponit, Gnoſſiam vero mediterraneam facit, earumque veſtigia adhuc videri teſtatur.

(11) Inatoſpolis. Eandem urbem eſſe puto ac Inatum ſeu Einatum, de quo Stephanus Byzant. Einatus urbs Cretæ, ut Xenion author eſt. Promontorium eſſe Itanum ſcribit Plinius;

nius; alii vero montem eſſe volunt ac fluvium, ut teſtatur citatus Stephanus. Bondelmontio concordat Ptolemæus, qui Inatum ponit ad Auſtralem oram Cretæ; fortaſſe urbs illa eſt, quam Neoterici Antropolim vocant. Ilithoſpolim & Itanoſpolim duas diverſas civitates affert Domin. Niger in Comm. Geogr. haud longo intervallo inter ſe diſtinctas. En illius verba: *Alius dein fluvius Ilitheus per campos circa ſuos fontes labens, inde collibus receptus, mare infunditur, juxta cujus oſtium ad Auroram Ilithoſpolis urbs fuit, quam vetuſtas abſtulit, eam quidam Amyſſum vocant, in qua Diomedes regnavit, habuitque portum difficilem, in quo Ilithiæ antrum ...... Poſtea Erytheum eſt promontorium, cui aliquot objacent ſcopuli, & Inſula Litta olim, nunc recentiores Chriſtianam dicunt. Poſtque illud Promontorium aliud Ampelas nomine in mare proſilit. Mox Itanoſpolis civitas in petra undique prærupta ſita fuit, cujus ne veſtigium quidem apparet.*

(12) Pergamea ſeu (ut ſcribit Plinius) Pergamum urbs, quam Virgilius Poeta lib. III. Æneadum canit ab Ænea Cretam appulſo conditam fuiſſe, Agamemnonem, teſte Vellejo Paterculo Hiſt. lib. I. agnoſcit fundatorem, qui & duas alias in Creta erexit Civitates Mycenas & Tegeam. Hæc ſunt Hiſtorici verba: *Agamemnon tempeſtate in Cretam Inſulam rejectus tres ibi urbes ſtatuit; duas a patriæ nomine, unam a victoriæ memoria; Mycenas, Tegeum, Pergamum.* Illuſtris fuit hæc urbs ſepulcro Lycurgi legislatoris, quem ibidem ſecus viam publicam tumulum habuiſſe, refert Plutarchus in ejus vita.

(13) Lampa ſeu Lappa inter urbes Cretæ mediterraneas a Ptolemæo recenſita, olim apud Græcos Epiſcopali honore fulgens, de qua ſuo loco.

(14) Matalia, urbs erat ad Auſtralem Cretæ oram, teſte Ptolemæo, collocata. Eam Gortynæ navale fuiſſe perhibet Strabo lib. X. Urbem hanc eandem eſſe ac urbem Matium a Plinio memoratum autumat Meurſius in ſuo de Creta Tractatu: *Matalia .... Plinio Matium nuncupatur.* Diſſentit

lib.

lib. XI. Comment. Geogr. Dominicus Marius Niger Mataliam Gortynæ emporium diverſam ſtatuens ab oppido, quod vocabatur Dion, alio nomine Matium; ſic enim ſcribit: *Poſtea in litore Matalia Gortynæ olim emporium, quod alii Matallum vocant, portum habens ſexdecim millia paſſuum a Gortyna abſens, hinc in mare Leon Promontorium vadit ita ab indigenis denominatum, quoniam Leonis formam retineat. Fabulæ autem narrant eſſe unum ex Leonibus, qui quondam Rheæ matris jugo ſubditi fuerunt*: & deinde poſt aliquas urbes enuntiatas. *Protendunt inde recta in Aquilonem montes ſaxoſum relinquentes litus, in quo oppidum fuit Dion alio nomine Matium, cui objacet Inſula, quæ Dia tunc dicebatur, Staudia modo.* Mataliam collocat Bondelmontius inter Auſtrales Cretæ civitates, Dion vero inter Septentrionales.

(15) Priotiſſam oppidum in Venetis documentis ſæpe memoratum enuntiat Bondelmontius, deinde recenſitis Succeta & Nichiton locis, affert Spichium ſeu Pſychium vetuſtiſſimam Cretæ urbem a Ptolemæo in Auſtrali Inſulæ ora collocatam. Porro Pſychium, & Priotiſſam unum eſſe, ſcribit Dominic. Niger Comm. lib. XI. *In cujus medio* (Meſſereæ agri) *ad mare Pſychi oppidum olim, nunc Priotiſa dicitur; cujus ad Orientalem partem Electra amnis, quem Potereum Vitruvius vocat, in mare exit, qui mediam planitiem* (Meſſereæ) *ſecat*. Priotiſſa a Neotericis collocata ad Meridionalem Cretæ plagam, in conceſſione Inſulæ facta Venetæ Coloniæ viris, obtigit iis, qui ex regione ſeu Sexterio Sanctæ Crucis profecti fuerant.

(16) Succeta, quam Bondelmontius deinde ſcribit Calenum a Calojeris dictam fuiſſe, a Neotericis ſtatuitur in litore Cretæ Meridionali.

(17) Nichiton veriſimiliter oppidum eſt, Sanctus Nicheta ſeu *San Nichita* nuncupatum. Caſtrum Sancti Niquetæ extructum fuiſſe, ubi olim aſſurgebat Phœnix antiqua civitas acceſſu Sancti Pauli illuſtris, ſcribit Dominicus Niger; at Bondelmontius, licet utrumque locum in Auſtrali regione ſtatuat,

tuat, Nichiton tamen a Penice, & Phenice diverſum enuntiat, qui ea quæ præſens inſpexit, ſcriptis commendavit.

(18) De Spichio ſeu Pſychio, vide ſuperius num. 15.

(19) Politenia civitas deinde Anopolis dicta fuit, ut paulo inferius ſcribit Bondelmontius, ideoque diverſa dici debet a Polyrena, ſeu Polyrhenia, quæ a Plinio & Ptolemæo inter mediterraneas Inſulæ urbes enuntiatur, Politenia vero, (ſi Bondelmontio, qui præſens vidit, fides eſt adhibenda) ad Auſtralem Inſulæ plagam collocata erat. Porro Anapolim urbem etiam Aradem appellatam fuiſſe, aſſerit Stephanus Byzant. in libro de Urbibus. *Aradem urbs Cretæ, quæ etiam Anapolis dicitur.* Polyreniam civitatem, quam Polyren etiam & Polyrenium nuncupatam legimus, memorant citati Plinius, & Ptolemæus, atque Strabo, & Scylax in Periplo. Heſychius quoque & Polybius, & ex recentioribus Raphael Volaterranus, & Joannes Meurſius, quorum ille, ſcilicet Volaterranus, Georg. lib. IX. ſcribit Polyrenum locum fœcundum eſſe, & pecuariæ idoneum.

Emortualem Epaphri civis Polyrenii Epigraphen refert Muratorius in Theſauro veterum inſcriptionum pag. MLXXII. quam ex ipſo cum appoſita verſione afferimus.

R O M A

Miſit N. V. Joſeph Bimardus Montis Seleuci Baro

	Hanc ita reſtituit Bimardus.
O K	Θ K
ΕΠΑΦΡΥϹ ΚΡ	ΕΠΑΦΡΥϹ ΚΡ......
ΗϹΠΟΛ ΡΗΝΙ	ΗϹ ΠΟΛΥΡΗΝΙ
Ο ϹΟΚΛΙΚΙϹΑ	ΟϹ Ο ΚΑΙ ΚΙϹΑ
ΜΙϹΕΝ ΘΑΔΕΚ	ΜΙΟϹ ΕΝΘΑΔΕ ΚΕ
ΙΜΑΙΕ ΤΩΝ ΚΔ	ΙΜΑΙ ΕΤΩΝ ΚΔ
ΜΗΝ ΩΝ Ζ	ΜΗΝΩΝ Ζ
ΑΝΤ ΖΟΛΙΟϹ	ΑΝΤ ΖΩΙΛΟϹ
ΠΑΤΗΡΕΠΟΙ	ΠΑΤΗΡ ΤΩΙ
ΕΙΩΙΝΗΜΗϹ	ΥΙΩ ΜΝΗΜΗΟ
ΧΑΙΡΙΝΕ ΠΟΙΕΙ	ΧΑΡΙΝ ΕΠΟΙΕΙ

Ideſt:

IDEST:

Dis Manibus
Epaphrus Creten-
ſis Polyreni-
us Et Ciſa
mius Heic Ia-
ceo Annorum XXIV.
& Menſium VII.
Antonius Zoilus
Pater
Filio Memoriȩ
Cauſſa Faciebat.

„ Ab Eminentiſs. Card. Dominico Paſſioneo de hac ipſa Col„lectione mea benemerito, Inſcriptione miſtam accepit Cla„riſs. Bimardus, ac vitia deterſit. Fuit Epaphrus, ſeu Epa„phras iſte duarum ſimul Civitatum Civis pro more Græcorum. „ Ambæ in Inſula Creta memorantur ab antiquis. Altera vide„licet Polyren, ſive Polyrennia, aut Polyrenium clara eſt „apud Strabonem, Plinium, Ptolomæum, Scylacem & alios. „ In Nummis quoque occurrunt ΠΟΛΥΡΗΝΙΟΙ, ideſt Polyreni, „ unico P. Altera fuit Ciſamus, cujus mentio eſt apud eundem „Strabonem, in Notitiis Eccleſiaſticis, & alibi.

(20) Penix & Phænix, ut duæ inter ſe diverſæ urbes ſtatuuntur a Bondelmontio. Ptolomæo autem Phænicus portus eſt, & Phænix urbs ad Auſtralem Inſulæ oram poſita. Et Penicem & Phænicem urbes proprium unamquamque portum habuiſſe tradit inferius Bondelmontius; Penicis enim portum hodie *Lutrum* vocari, Phænicis vero *Sanctum Romelum* appellari teſtatur. Phænices urbs, ejusque portus memorantur (ut mox dicemus) a S. Luca in Actis Apoſtolicis cap. XXVII. Phænicem modo Caſtrum S. Niquetæ vocari ſcribit Dominicus Niger. *Sequitur Hermea Promontorium, a quo ſcopuloſa ripa usque Phœnicem portum excurrit, ad quem Phœnix civitas poſita erat, ubi nunc caſtrum S. Niquetæ ſitum eſt.* De Phænice urbe iterum agemus, inter Græcos Epiſcopatus.

(21)

(21) Inacorion ſeu Inachorium, ut ſcribit Ptolomæus, ad auſtrale Inſulæ litus erat, non longe, ut refert Dominic. Niger, a promontorio Criumetopon nuncupato. *Mox Ramnis portus. Inde Inachorium oppidum deleƈtum penitus, & ultimo loco promontorium, quod Græci Criumetopon, ideſt Arietis frons, nunc S. Jani, cui ſcopuli tres Acuſagores nomine objacent.*

(22) Quatuor civitates ejusdem ferme nominis in Creta Inſula olim poſitas enuntiat ex variis ſcriptoribus, in ſuo de Creta Traƈtatu, Joannes Meurſius; quarum prima Laſæa, eamque inter urbs maritimas memoratam eſſe aſſerit a S. Luca in Aƈtis Apoſtol. cap. XXVII. ſic legens ex Græco: *Subdelegimus Cretam ſecundum Salmonem, & vix præterlegentes illam venimus in locum quemdam, quem appellant Pulcros portus, eratque in propinquo urbs Laſæa.* Diverſimode vertit vulgata, quæ pro Laſæa civitatem Thalaſſam ponit: *Adnavigavimus Cretæ juxta Salmonem, & vix juxta navigantes venimus in locum quemdam, qui vocatur Boni portus, cui juxta erat civitas Thalaſſa.* Laſæam legi in verſione Syra notat ad hunc locum Cornelius a Lapide, & Beda de Nom. loc. in Aƈtis Apoſtol. citatus a Meurſio: *Laſæa*, ait, *civitas littoraria Cretæ Inſulæ, juxta locum, qui vocatur Boni Portus.* Thalaſſam civitatem cum alia omnino diverſa urbe *Camara* nuncupata confundit Dominicus Niger in Commentario XI. ſic ſcribens: *Poſt autem illud Minos portus eſt, qui & Bonus Portus dicebatur, juxta quem Camara civitas, ſive, ut alii, Thalaſſa fuit colli in mare deſcendenti adjeƈta.* Secunda eſt Lalas, quam inter oppida mediterranea recenſet Plinius Lib. IV. cap. XII. Tertia Liſſus eſt inter oppida oræ auſtralis poſita a Ptolomæo, eademque fortaſſe cum Laſæa urbe a S. Luca, in citatis Apoſtol. Aƈtis memorata. Hujus civitatis mentionem egit Dominicus Niger in Commentariis Geograph. lib. X. *In auſtrali maris ora poſt Criumetopon Promontorium Liſſus oppidum interiit, ſupra ſui nominis portum erat, qui portus Phœniſſi nunc ab incolis dicitur.* Quarta denique eſt Lyƈtus

civi-

civitas apud Ethinæos magni nominis, quod illuc Rhea, ut ſcribit Heſiodus in Theog. Jovem paritura miſſa fuerit; Lyttum eam vocat Homerus a Strabone citatus: *A Lyčto vero quem Poeta* (Homerus ſcilicet) *Lyttum dixit.* Civitatem hanc coloniam Lacedæmoniorum, & inter urbes Cretæ antiquiſſimam fuiſſe teſtatur Polybius lib. IV. Bellum aliquando geſſit adverſus Cnoſſios, a quibus etiam deleta fuit, ut aſſerunt Polybius loco citato, & Diodorus Siculus lib. XVI. Ex his quatuor locis duo tantummodo enuntiat Bondelmontius, Liſſum nempe ad Auſtralem Inſulæ plagam, & Laſos inter mediterraneas Cretæ civitates enumeratam. Græcam inſcriptionem ex marmore inter antiqua Lytti ſeu Lyčti rudera jacente depromptam affert Janus Gruterus in collečtione veterum inſcriptionum pag. MXCIV. num. 5. cujus authoritate confirmatur, id quod ex Homero protulimus, civitatem nempe hanc Lyttum appellari conſueviſſe. Hæc itaque Gruterus.

ΛΥΤΤΙΩΝ . Η . ΠΟΛΙϹ .
Τ. Φ. ΛΕΟΝΤΙΥ . ΥΙΟΝ
ΚΥΡΕΙΝΑ . ΑΚΕϹΤΙΜΟΝ
ΠΡΩΤΟΚΟϹΜΟΝ . Β. ΑΥΟ
ΡΑΝΟΜΟΝ . Β̄. ΕΥϹΤΑΡΧΙΝ
ΙΕΡΟΥ . ΑΓΩΝΟϹ ΠΕΝΤα
ΕΤΗΡΙΚΟΝ . ΤΟΥ . ΚΟΙΝΟΥ
ΤΩΝ . ΚΡΗΤΩΝ . ΑΡΕΤΗϹ
ΕΝΕΚΑ . ΚΑΙ . ΤΗϹ . ΤΗΝ
ΠΟΛΙΝ . ΑΔΙΑΛΕΙΠΥΟΥ . ΜΕ
ΓΑΛΟΨΥΧΙΑϹ . ΗΡΩΑ . ΚΑΙ
ΚΟϹΜΟΠΟΛΙΝ .
Τ. Φ. ΧΑΡΜΑΤΙΩΝ . ΤΟΝ
ΕΑΥΤΟΥ . ΠΑΤΡΩΝΑ

Vertit Fabius Pacius Doctor Medicinæ.

Lyttiorum civitas T. Fluvium Leontii F. tribu Cyrena Aceſtimum. Protocosmum iterum, Ædilem iterum præſidem ſacri certaminis quinquennalis communi Cretenſium virtutis ergo, & perpetuæ in civitatem magnanimitatis Heroa, & Cosmopolitani T. Flavium Charmatiorum ſuum patronum.

Alias quoque inſcriptiones ſeu verius inſcriptionum fragmenta ex iisdem Lytti ruinis exhibet laudatus Gruterus, quæ ſunt:

E Pag.

Pag. MLXXXIV. Incript. 8.

In ruinis Lytti.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ. ΚΑΙ
CΑΡΑ. ΤΡΑΙΑΝΟΥ. ΠΑΡΘΙΚΟ
Υ. ΘΕΟΥ. ΝΕΡΒΑΙ
ΤΡΑΙΑΝΟΝ. ΑΔΡΙΑ
ΝΟΝ. CΕΒΑCΤΟΝ. ΑΡΧΙΕ
ΡΕΑ. ΜΕΓΙCΤΟΝ. ΔΗΜΑΡ
ΧΙΚΗC. ΕΞΟΥCΙΑC. ΤΟ. ς̄
ΥΠΑΤΟΝ. ΤΟ. Γ̄. ΛΙΤΤΙ
ΩΝ. Η. ΠΟΛΙC. ΔΙΑ. ΠΡΩ
ΤΟΚΟCΜΟΥ. ΔΙΟΤΕΛΟΥC. ΥΙΟΥ

Grutero Pigafetta.

Inſcriptionem hanc non integram, ſed mutilatam potius retuliſſe Gruterum agnoſcimus ex codice ms. Vaticano ſignato num. 1759, qui & ipſam epigraphen aſſerit non in ruinis Lytti, ſed in Caſtello Pediade repertam fuiſſe. Ita igitur habet apographus Vaticanus.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΑΙΣΑΡΑ ΔΕΟΥ + ΤΡΑΙΑΝΟΥ
ΠΑΡΘΙΚΟΥ + ΥΙΕΟΥ + ΝΕΡΥΑΙ∞ΝΟΝ +
ΤΡΑΙΑΝΟΝ, ΑΔΡΙΑΝΟΝ, CΕΒΑΣΤΟΝ ΑΡΧΙΕΡΗ
ΜΕΓΙCΤΟΝ ΔΗΜΟΝΑΡΧΙΚΗC, ΕΞΟΥΣΙΑΣ, ΤΟΝ ʒΥΓΙΑ
ΤΟΝ ΤΟΝ ΑΥΤΤΙ ∞ΝΙΠΟΛΙΣ. ΔΙΑΠΡΩ ΤοΚοCΜΟΥ
ΤΟΥ ΚΟΥΡΝΙΟΥ ΔΙΟΤΕΛΟΙΣ, ΥΛΟΥ. Π. Β. ΚΛΑΥΔΙ
ΟΣ ΚΑΙΣΑΡ CΕΒΑΣΤΟΣ, ΓΕΡΜΑΝΙΚΟC ΤΑC
ΟΔΟΥC ΚΑΙ ΤΟΥC ΑΝΔΡΟΒΑΜΟΝΑ CΑΠΟΚΑΤΕ ΤΗCΕΝ
ΔΙΚ ΠΑΚΩΝΟΥ ΑΓΡΙΠΠΙΝΟΥ ΤΟ Β. ΚΑΙ ΟΡΟ
ΘΕ ♆. Ι

Et

Et deinde Gruterus pag. citata Inſcript. 9.

In ruinis Lytti civitatis Cretæ.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ. ΚΑΙCΑΡΙ
ΘΕΟΥ. ΝΕΡΒΑ. ΥΙΩΝ ΝΕΡΟΥΑ
ΤΡΑΙΑΝΩ. CΕΒΑCΤΩ. ΑΡΙCΤΩ
ΑΡΜΕΝΙΚΩ. ΔΑΚΙΚΩ. ΑΡΧΙ
ΕΡΕΙ. ΜΕΓΙCΤΩ. ΔΗΜΑΡΧΙ
ΚΗC ΕΞΟΥCΙΑC. ΤΟ. ΙΑ
ΥΠΑΤΩ. ΤΟ Γ ΠΑΤΡΙ. ΠΑΤΡΙΔΟC
ΤΩ. ΤΗC. ΟΙΚΟΥΜΕΝΗC. ΚΤΙ
CΤΗ. ΛΙΤΤΙΩΝ. Η. ΠΟΛΙC. ΔΙΑ
ΠΡΩΓΟΚΟCΜΟΥ. ΒΑΝΑ. Ξ. Ι
ΒΟΥΛΟΥ. ΚΘΜΑCΤΑ. ΤΟ. Β.

Grutero Pigafetta

Deinde n. 10. *In ruinis Lytti.*

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ. ΚΑΙCΑΡΙ
ΘΕΟΥ. ΝΕΡΒΑ. ΥΙΩΝ ΝΕΡΟΥ.
Α. ΤΡΑΙΑΝΩ. CΕΒΑCΤΩ
ΓΕΡΜΑΝΙΚΩ. ΔΑΚΙΚΩ
ΑΡΧΙΕΡΕΙ. ΜΕΓΙCΤΩ. ΔΗ
ΜΑΡΧΙΚΗC. ΕΞΟΥCΙΑC
ΤΟ. Ις. ΥΠΑΤΩ. ΤΗC. ΟΙ.
ΚΟΥΜΕΝΗC. ΚΤΙCΤΗ
ΛΥΤΤΙΩΝ. Η. ΠΟΛΙΣ.
ΔΙΑ. ΠΡΩΤΟΚΟΣΜΟΥ. Μ
ΠΟΜΠΗΙΟΥ. ΚΛΕΥΜΕΝΙ
ΔΑ

Grutero Pigafetta

Poſtremo n. 11. IBIDEM.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ. ΚΑΙϹΑΡΙ
ΘΕΟΥ. ΝΕΡΒΑ. ΥΙΩ. ΝΕΡΟΥ
Α. ΤΡΑΙΑΝΩ. ϹΕΒΑϹΤΩ
ΑΡΧΙΕΡΕΙ ΜΕΓΙϹΤΩ. ΔΗ
ΜΑΡΧΙΚΗ. ϹΕΞΟΥϹΙΑϹ

ΤΟ ΙΖ. ΥΠΑΤΩ. ΤΟ. Γ. ΠΑΤΡΙ
ΠΑΤΡΙΔΟϹ. ΓΩ. ΤΗϹ. ΟΙ
ΚΟΥΜΕΝΗϹ. ΚΤΙϹΤΗ
ΛΙΓΤΙΩΝ. Η. ΠΟΛΙϹ
ΔΙΑ. ΠΡΩΤΟΚΟϹΜΟΥ. Μ
ΠΟΜΠΗΙΟΥ. ΚΛΕΙΜΕΝΙ
ΔΑ

„ Hæc omnia Grutero ex Honorii Belli autographis Pigafetta.

Poſtremam hanc epigraphen ſig. num. 11. profert etiam Codex antiquiſſimus membranaceus Vaticanæ Bibliothecæ ſign. num. 5237. in quo hæc leguntur:

„ Apud Cretam Inſularum inſignem pleriſque ſuis in an-
„ tiquis & jam collapſis urbibus epigrammata nuper ex Ky-
„ riaco Piceni Colleo Anconitano comperta.

Apud Lytton antiquam & mediterraneam urbem magna ex parte deletam prope Villam, quam Piſiadam dicunt.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ ΚΑΙΣ. ΘΕΟΥ. ΝΕΡοΥΑ. ΥΙΩ
ΝΕΡΟΥΑ. ΤΡΑΥΙΑΩ ΣΕΒΑΣΤΩ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩ
ΔΑΚΙΚΩ ΑΡΧΙΕΡΕΙ ΜΕΓΙΣΤΩ. ΔΗΜΑΡΧΙ
ΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΤΟ ΙΖ ΥΠΑΤΩ ΤΟ Γ
ΠΑΤΡΙ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΤΩ ΤΗΣ ΟΙΚΟΥΕΜΕΝΗΣ
ΚΤΗΣΤΗ ΛΥΤΤΙΩΝ Η ΠΟΛΙΣ ΔΙΑ ΠΡΩΤΟ
ΚΟΣΜΟΥ Μ ΠΟΜΠΗΙΟΥ ΚΛΕΥΜΕΝΙΔΑ

Inſcri-

Inſcriptiones ſeu Epigrammata Græca a Cyriaco Anconitano, dum per Illyricum iter haberet, collecta, Romæ prœlo ſubjici juſſit Card. Barberinus; in eo autem libro, quem XI. tantummodo folia efformant, nulla legitur ad Cretam ſpectans inſcriptio. Codex autem Vaticanus, quem diximus ſignatum numero 5237. eas ſolas inſcriptiones continet, quæ ad Cretam attinent, easque proinde ad varios hujuſce noſtri laboris locos, prout rei congruentia exiget, afferemus. Cyriacum hunc ex Pizzicolia familia progenitum fuiſſe, ſcripſit Clariſs. Vir Apoſtolus Zeno in ms. Indice ſuæ Bibliothecæ nunc temporis apud Fr. Prædicatores de Obſervantia Venetiis aſſervatæ, in quo Indice Collectionem Inſcriptionum a Cyriaco perfectam enuntiat hoc modo: *Pizzicolius Cyriacus Anconitanus. Epigrammata reperta per Illyricum apud Liburnium. Romæ ex Typographia Barberina ſine titulo prodiit, & ſine anno liber rariſſimus in folio*. Nunc autem temporis venalis proſtat cum hoc addito titulo:

Ex ſuperius itaque allata eruditiſſimi Zeni nota corrigendus videretur Codex Vaticanus, proque iis verbis, *Ex Kyriaco Piceni Colleo Anconitano*, reponenda eſſent alia videlicet, *ex Cyriaco Pizzicollio* Anconitano; verum cum Anconæ urbs intra Picenæ Provinciæ terminos exſurgat, haud incongrue autumari poterit ex barbara illa voce *Piceni Colleo*, denotari virum Piceni, ideſt Picenæ Provinciæ incolam. Codex autem Vaticanus, prout ex relatu didici, membranaceus eſt litteris oculum fugientibus, ut vix alicubi legi poſſit. Præter hanc Inſcriptionum collectionem, cui itineris ſui ſeriem immiſcuit, aliam edidit Cyriacus peregrinationum ſuarum deſcriptionem Eugenio Papæ IV. inſcriptam, quam noviſſime Florentinis typis vulgavit, atque erudita præfatione illuſtravit Clar. Vir Laurentius Mehus de Cyriaco ipſo deque ejus operibus fuſe diſſerens.

Quoniam vero Cyriaci Anconitani haud inopportuna hic ſeſe offert mentio, libet aliud ipſius fragmentum ex alio Vaticanæ Bibliothecæ codice, cui appoſitus viſitur num. 5252.

in lucem vulgare, utpote quod ad Cretam Inſulam, cujus laudes effert Cyriacus, præcipue ſpectare videtur.

MCCCCXLV. CANDIDA

Αγαθῆι Τύχηι.

Quæ Cheronemiæ Cretea per æquora Nymphæ nobis ad Samonium orientale Inſulæ promontorium navigantibus, poſtquam græce cecinerant latine atque noſtro Italo idiomate ſubdidere.

Koiriacus Anconitanus Picenicoleus.
O decus Anconitum qui puppin flectis amice
Auribus ut noſtros poſſis adgnoſcere cantus
Nam nemo hoc unquam transvetus cerula curſu
Quin prius aſtiterit vocum dulcedine captus.
Poſtquam variis avido ſaciatus pectore muſis
Doctior ad patrias lapſus perveneris oras
Nunc grave certamen belli clademque canemus
Pannona quam Teucris divino numine vexit
Omnibusque elatis regnum veſtigia terris.

INCLITAM DEINDE.

Creteam in laudem, Ideumque Jovi ædem in montem

VERSAE

Altius attollentes a gurgite
Capita lepidiſſime talia — Sirenæ
Ambroſeo ab ore ſubdidere.

Ky-

Kyriacus Anco.

Inclito hoſpitio del gran lion Sancto
Creta grande Saturno Aureo Regno
Cuna al gran Jove & habitar ſi degno
Che cento alme cità te fè gia manto.
Inſula in mezo el mare honore e vanto
De Europa ed arte Dedala & ingegno
D'alta tua Nobiltà moſtrando el ſegno
Teucro Minòs Eacho e Radamantho.
Tua d'archo e de ſagitte diſciplina
La tua Dictea Diana al tuo corbello
Monſtrò in Cydona in Gnoſcia & in Gortina,
Vincendo Greci Hircani & Parti in bello
Sed tua que Gaza que regna uberina
Moſtrò in Roma el bon Quinto Metello
E nel celico hoſtello
Tua gloria ſpande el tuo bon Jove eterno
Neptuno in mare e Pluton per l'Inferno.

MAGNIFICO ET GENEROSO VIRO
BERTUTIO DELPHINO VENETUM
ALEXANDREAE FOELICISSIME CLASSIS
PRAEFECTO
KYRIACVS ANCONITANUS
EX CANDIDA PRAECLARA VENETVM COLONIA
DEDIT.

Eo quo & portu bonis auſpiciis
Solverat pridie Kalendas Novembrium ſereno
Fauſto Kyriaceoque feliciſſimo Die.

Carmen vulgo Sonetto ſuperius allato prorſus ſimile protulit Cyriacus ipſe in collectione Illyricarum inſcriptionum illud-

illudque ſe ceciniſſe aſſerit e conſpectu inclytæ olim Lacedæmonum civitatis, quam bellorum & temporum injuriis attritam doluit, & ad ruinas devectam. Carminis autem hæc ſunt prima verba:

Alma Città Laconica Spartana &c.

Pag. MLXXXV. inſcript. 2.

In ruinis Lytti in Creta.

ΠΛΩΩΙΝΙ. ΣΕ
ΒΑΣΤΗΝ. ΑΥΤΟ
ΚΡΑΤΟΡΟΣ. ΝΕΡ
ΟΥΑ. ΤΡΑΙΑΝΟΥ. ΚΑΙ
CΑΡΟC. CΕΒΑCΤΟΥ
ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ. ΔΑΚΙ
ΚΟΥ. ΤΥΝΑΙΚΑ. ΛΙΤ
ΤΙΟΝ. Η. ΠΟΛΙC. ΔΙΑ
ΠΡΩΤΟΚΟCΜΟΥ. Μ
ΠΟΜΠΗΙΟΥ. ΚΛΕΥ
ΜΕΝΙΔΑ

Et inſcript. 4.

Ibidem in baſi lapidis porphyretici.

ΜΑΤΙΔΙΑΝ. CΕΒΑCΤΗΝ
ΛΙΤΤΙΟΝ. ΠΟΛΙC
ΔΙΑ. ΠΡΩΤΟΚΟCΜΟΥ
ΒΑΝΑ. Ζ. ΙΒΟΥΛΟΥ. ΚΩ
ΜΑΓΤΑ. ΤΟ. Β̄.

Et inſcript. 5.

Ibidem in altero lapide porphyretico.

ΜΑΤΤΙΔΙΑΗ. CΕΒΑCΤΗΝ
ΛΙΤΤΙΩΝ. Η. ΠΟΛΙC. ΔΙΑ
ΠΡΩΤΟΚΟCΜΟΥ. Τ. ΦΛΑ
ΟΥΙΟΥ. ΚΩΜΑCΤΑ. ΤΟ. Β̄.

Pigafetta ex Honorii Belli Schedis Grutero.

Hæc

Hæc autem ſunt inſcriptionum fragmenta, quæ Gruterus attulit pag. MCIV.

In ruinis Lyƈti vel Litti, in Creta fragm.

22. ΑΡΕΤΟΣ
ΑΡΧ ΩΝΔΑ

23. ΔΑΜΟ
ΤΙΜΑΓΟΡΑ

24. ΚΥΡΝΙΟΣ
ΚΩΜΑΣΤΑ
ΤΟ

(23) Pœcilaſium urbs in ora auſtrali Cretæ, quam Bondelmontius aſſerit vocatam fuiſſe Phelinum, ſeu verius Selinum, ut ſcribit Niger in Comment. Poſtea fuit oppidum Tarba, & aliud Pœcilaſium olim, juniores modo Selinum dicunt in ſinu maris poſitum. E regione cujus, licet in mari procul, Thera Inſula, in qua eodem nomine civitas fuit hodie Gozi diƈta.

(24) Tarba ſeu Tarrha urbs Cretæ, in qua Apollo diƈtus proinde Tarrhæus colebatur. Ex ea urbe, quæ Lucilli Tarrhæi proverbiorum ſcriptoris patria fuit, Colonia Cretenſium virorum transmigravit ad Caucaſum montem, ut ſcribit Stephanus Byzant. Tarbam oppidum ante Pæcilaſium ponit Dominicus Niger.

(25) Corites a Bondelmontio enuntiatus idem fortaſſe eſt ac Corycus urbs & Promontorium Cretæ, apud Ptolomæum. Corycum inter montes recenſet Plinius, & Coricem promontorium eſſe ſuperius aſſeruit Bondelmontius, ſcribens, initium ab ipſo habere Septentrionalem Inſulæ regionem. Apud Corycem promontorium extitiſſe olim urbem ejusdem nominis, tradit etiam Niger in Comment. *Ubi primo Corycis promontorium eſt, & civitas* ejusdem nominis fuit, cujus nunc Promontorii nomen Cambruſa.

(26) Chiſamoſpolis idem ac Ciſamus urbs Cretæ, cujus Epiſcopatum memorat Bondelmontius.

(27) Diƈtamnum, ſeu, ut ſcribit Pomponius Mela, Diƈtyna nomen a proximo monte Diƈteo habuit; in eo enim

 mon-

monte (ut referunt fabulæ incolarum, & nos ſupra diximus) cum ortum habuiſſet Jupiter, natu deinde major apud ipſum urbem Dictynam condidit, cujus jam ad ſolum everſas reliquias adhuc ſuo tempore ſuperfuiſſe teſtatus eſt Diodorus Siculus Hiſtor. lib. V. Urbem hanc non ab Jove, ſed ab Ænea & Anchiſe conditam fuiſſe, aſſerit deinde Bondelmontius, contra quem ſtat Virgilii teſtimonium lib. III. Æneidos aſſerentis Pergamum ſeu Pergameam urbem Æneam fundatorem agnoſcere.

(28) Chidonia irrepſit fortaſſe pro Cydonia nunc *la Canea* appellata, de qua inter Epiſcopales urbes agendum erit.

(29) Minoa, quam Plinius Minoum vocat, a Minoe celeberrimo Cretenſium Rege nomen ſortita inter Cydoniam & Apteram olim exſurgebat; modo vocatur ab incolis Paleocaſtrum, ideſt vetus Caſtellum, ut ſcribit Domin. Niger Comment. IX. *Statim flectitur litus ſinum efficiens Amphimalim quondam, nunc Sudam planitie undique ſtratum. Ubi paulo a mari in collibus, qui campum ad Occaſum terminant, urbs Minoa fuit, quod antiqui operis fragmenta late intuentibus indicant, diciturque nunc locus Paleocaſtrum, ideſt vetus caſtellum. Strabo emporium Amniſus prius dictum, quod Minos uſurpaſſe. Ex cujus urbis excidio renatum eſt ad Orientem oppidum in eodem litore poſitum, quod Inſulani modo Picornam dicunt.* Porro hoc oppidum *Picorna* dictum fortaſſe idem eſt, ac *Vicornum* oppidum, quod Bondelmontius poſt Minoam recenſet. Scribit Diodorus Siculus lib. IV. Cretenſes, qui cum Minoe Rege in Siciliam appulerant, quum eo interfecto omnem ſibi ſpem in patriam redeundi ademptam eſſe cognoviſſent, urbem Minoam a defuncti Regis nomine in Sicilia condidiſſe: *Cretenſes* (ita Diod. loco citato) *qui in Sicilia erant, poſt mortem Minois, quia ſine Principe eſſent ſeditionem concitarunt. Sed cum naves a Sicanis Cocali ſubditis incenſæ eſſent, deſperato in patriam reditu, in Sicilia habitare decreverunt. Pars itaque urbem condit, & a Regis nomine Minoam vocat, pars mediterranea*

loca

loca pervagata, *&* *munitum nacta locum*, *oppidum a fonte ibi ſcaturiente Engyum denominatum ædificat*. *Poſtea vero*, *belli tempore Trojani*, *Merionem in Siciliam ejectum cum Cretenſibus*, *quos ducebat*, *ob cognationem generis in communionem civitatis recipit*. Diſſentit a Diodoro Herodotus lib. qui Cretenſes ſcribit ad ulciſcendam Minois mortem magna claſſe in Siciliam trajeciſſe, eaque deinde relicta in Japigia Hyriam urbem ædificaſſe.

(30) Ritimum, ſeu Rithymna urbs Epiſcopalis, quam Rhytium vocat Niger in Comment. *Poſtea Rhitymna ſive Rhytius civitas in Cherroneſo ſita portu carens*, *quam poſteriores Retemum nuncuparunt*.

(31) Millopotamum oppidum Bondelmontius ſtatuit diverſum a Pantomatrio, quem tamen unum eumdemque locum eſſe variato fluxu temporum nomine aſſerit Dominic. Niger lib. XI. *Mox Pantomatrion aliud oppidum*, *quod nunc Milopotamum incolæ vocant*. De Millopotamo agendum erit inter urbes Epiſcopales Latinas.

(32) Panoram ſeu Pannonam, Pantomatrion & Dion, ſeu Dium Urbes antiquas Cretenſis Inſulæ recenſent Plinius & Ptolomæus. Dominicus Niger ſicuti Pantomatrion idem eſſe ſcribit, quod nunc Millopotamum, ita Dion alio nomine Matium nuncupatum fuiſſe aſſerit: *Protenduntur inde recta in Aquilonem montes ſaxoſum relinquentes litus*, *in quo oppidum fuit Dion alio nomine Matium*, *cui objacet inſula*, *quæ Dia tum dicebatur*, *Standia modo*. Hanc laudati cæteroquin Geographi aſſertionem deſtruit Plinii teſtimonium, qui Dion ſeu Dium enumerat inter inſignia oppida Cretæ mediterranea, Matium quod, teſte Strabone, Gortynæ navale erat, inter oppida Auſtralia, in qua etiam ora ſub Mataliæ nomine collocatur a Ptolomæo.

(33) Gandacum enuntiatur a Bondelmontio pro Candia ſeu Candace vulgo Candia regni Cretenſis Metropoli, de cujus fundatione Bondelmontius aliqua affert veritati minus conſona.

(34) Philopolis hodie Macritico, cujus rudera deinde deſcribit Bondelmontius, in Neotericorum tabulis collocatur haud procul a Candia Metropoli.

(35) Carapina urbs in montis vertice olim poſita, cujus parva adhuc extare veſtigia aſſerit deinde Bondelmontius. A Neotericis ſtatuitur in Septentrionali Cretæ ora.

(36) De utroque Cheroneſo ſeu Cherſoneſo agemus inter urbes Epiſcopales.

(37) Clatos inter oppida mediterranea recenſetur a Plinio.

(38) Oliopoſopolis a nemine ex vetuſtioribus Geographis memoratur, niſi fortaſſe ſit Meliopolis in Neotericorum tabulis inter Cheroneſum & Panormum collocata. Olyſſam oppidum non longe a Gortyna memorat Domin. Niger.

(39) Panormum urbs Cretæ ad Boream ſita, in qua ortum habuit Sanctus Agathopus unus ex decem Martyribus Cretenſibus, poſteriori ævo Mirabellum nuncupata fuit, ut notat Dominicus Niger in Comment. *Panormum oppidum, quod modo Mirabellum dicitur, in medio pene curvati litoris ſitum, a quo paululum Cherſoneſus parva prominet. Inde terra in mare longe extenditur, unde iterum curvatur, ubi Cytæon urbs olim, quam recenti vocabulo Candiam nautæ dicunt, Venetorum colonia, a qua tota Inſula Candia nunc denominatur*. Candia ſeu Candax ab Agarenis nullo alio nomine connotata fuit; attamen aliquando vocatur Cyteum a Bondelmontio, & ab Aloyſio Lollino & aliis. Cyteum autem fuit urbs Cretæ Inſulæ antiquiſſima a Plinio, & Ptolemæo memorata.

(40) Sercopolis ſeu Serapolis civitas olim magna, ut ſcribit Bondemontius, a qua Septiæ oppidum derivavit, viſitur in Neotericorum tabulis ad plagam Septentrionalem Inſulæ.

(41) Camara quam æquivoce, ut ſuperius diximus in nota 22. cum Thalaſſa confundit Dominicus Niger in Comment. Geograph. olim Lato vocabatur, ut ex Zenione ſcribit Stephanus Byz. *Camara urbs Cretæ: & civis Camaræus. Xenion in Creticis tradit, quod Lato dicta fuerit*. Ad hanc igitur urbem ſpectat antiquum documentum fœderis inter La-

tios

tios & Olontios populos Cretenſes initi, quod inciſum legebatur in celebri marmore a Reineſio inter antiquas inſcriptiones vulgato pag. 501. quodque memorant etiam Seldenus lib. II. de Syned. Vet. Hebreor. & Meurſius in Tractatu de Creta lib. I. cap. XI. Epigraphen, prout in lucem protulit Raineſius, hoc loco afferimus.

„ XXVI. Marmor e Creta miſſum Venetias a Franciſco
„ Molino Inſulæ Præſide continens fœdus Latiorum & Olon-
„ tiorum Cretenſium populorum.

„ ΟΜΝΕΩ ΤΑΝ ΕΣΤΙΑΝ ΚΑΙ ΤΟΝ
„ ΖΗΝΑ ΤΟΝ ΚΡΗΤΟΓΕΝΙΑ ΚΑΙ ΤΑΝ
„ ΗΡΑΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΖΗΝΑ ΤΟΝ ΤΑΛ
„ ΛΑΙΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΣΕΙΔΑΝ ΚΑΙ
„ ΤΑΝ ΑΜΦΙΤΡΙΤΑΝ ΚΑΙ ΤΑΝΧΑ
„ ΤΩΝ Κ' ΑΡΤΕΜΙΝ ΚΑΙ ΑΡΕΑ ΚΑΙ
„ ΤΑΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗΝ ΚΑΙ ΤΑΝ ΕΛΕΥ
„ ΣΙΝΑΝ ΚΑΙ ΤΑΝ ΒΡΙΤΟΜΑΡΤΙΝ
„ ΚΑΙ ΕΡΜΑΝ ΚΑΙ ΚΩΡΗΤΑΣ ΚΑΙ
„ ΝΥΜΦΑΣ ΚΑΙ ΤΩΣ ΑΛΛΟΣΙΩΣ
„ ΠΑΝΤΑΣ ΚΑΙ ΠΑΣΑΣ.

„ Junuo Veſtam & Jovem in Creta genitum & Junonem
„ & Jovem Tallæum (Jovis Τελείȣ non rara mentio; ſed
„ Heſychius Ταλαίος ὁ Ζεύς ἐν Κρήτῃ, Talæus eſt Jupiter in
„ Creta, & quod habet ille Ταλαιδίτης ἀγών γυμνικὸς Tale-
„ dites certamen gymnicum, de feſto ei eo nomine illic
„ ſacro ſumit Joannes Meurſius) & Neptunum & Amphi-
„ tritem, & Chaton (legendum ΛΗΤΩΝ Lacmam) &
„ Dianam & Martem & Venerem & Eleuſinen, & Bri-
„ tomartin & Mercurium, Curetes & Nymphas & Deos
„ alios (fallor enim niſi ΑΛΛΩ ΣΙΟΣ ab exſcriptore de-
„ pravatum fuerit ex ΑΛΛΟΥΣ ΣΕΙΟΥΣ alios Deos, nam
„ nemo neſcit Σιȣ̀ς pro Θεȣ̀ς Laconice aliasque Dorice uſur-
„ patum, tametſi interim verum ſit, Θεȣ̀ς etiam in eodem
„ fœdere pro Diis adhiberi) cunctos cunctasque. Et dein
„ ΕΤΙΙ ΟΡΚΟΥΝΤΙ ΜΕΝΗΜΕΝΠΟΛΛΑ ΚΑΙ ΑΓΑΘΑ ΕΦΟΡ-

ΚΟΥΝ-

„ ΚΟΥΝΤΙ ΤΑ ΕΝΑΝΤΙΑ Recte juranti ſunt multa ac bo-
„ na, Perieranti contraria. Subſcribitur ΟΡΚΟΣ ΟΛΟΝΤΙΩΝ
„ ΟΑΥΤΟΣ, Jusjurandum Olontiorum idem.

„ Seldeno l. II. de Synedr. Ebr. vet. c. 11.

„ Ejusmodi juramentum, quod Elei Athenienſibus Argivis,
„ & Mantineenſibus ſuper contracto εἰς συμμαχίαν in annos
„ centum fœdere præſtiterant, vidit Pauſanias columnæ in-
„ ſcriptum apud Elidem, 1. Eliac.

Lapidem hunc *à Franciſco Molino Inſulæ Præſide*, ſeu potius, ut vocant Veneti, Proviſore Generali *ad Dominicum Molinum fratrem miſſum, ac typis quidem cum aliquot aliis* mandatum ſcribit Seldenus loco citato, quod pari modo enuntiat Meurſius ad urbem Lato his verbis: *Lato; poſtea Camara dicta fuit. Mentio ejus fit in Tabula Fœderum, inter hanc urbem & Diuntem, quam latentem in denſiſſimis tenebris antiquitatis in lucem protraxit Illuſtriſſimus Franciſcus Molinus maximi viri Dominici Molini frater, cum proconſulari imperio Sereniſſimæ Reipublicæ Venetæ nomine Cretam regeret; miſitque ad me is Dominicus, quem jam dixi, vir omnino incomparabilis, & Mæcenas verus ſæculi.* Diuntem itaque ſeu Dium civitatem cum Latoa fœdus iniiſſe aſſerit Meurſius, cujus viri authoritas quamvis plurimi in his rebus ſit facienda, attamen crediderim potius Olum civitatem, & Olontios ejusdem civitatis cives fœderis pacta jurejurando confirmaſſe, ſententiæ Raineſii adhærens, qui in nota ad documentum ſuperius ſcripſit: *Jusjurandum Olontiorum idem*. Fidem rei adſtruit, quod Olus a Camara non longe diſtaret, unde hæ duæ civitates alia ex alia inter mediterraneas Inſulæ recenſentur a Bondelmontio, qui Dium collocat ad Septentrionalem Inſulæ plagam. Olum autem oppidum diverſum eſſe ab Olyſſa pariter oppido, (quæ duo oppida Meurſius unicam ſcribit civitatem) aſſerit in ſæpe citato Comment. Dominic. Niger, qui non longe a Gortyna *Levineam Templum, quo multi ex Aphrica Religionis cauſa navigabant, & Olyſſam oppidum* jam ſolo æquatum ponit, atque deinde poſt recenſitam

Tha-

Thalaſſam civitatem *Olum oppidum* enuntiat, *quod antiquitas delevit*.

(42) De utroque Cherſoneſo (ut ſuperius dixi) ſuo loco agetur, ubi Cheroneſum urbem Epiſcopalem illuſtrabimus. Artacinam collocat inter urbes Cretæ mediterraneas Ptolemæus, eandemque eſſe cum Hyrtaco ſeu Hyrtacino civitate ſcribit Meurſius.

(43) Mirina, ſeu Myrina, ut habet Plinius, urbs erat Cretæ mediterranea, ut concordes aſſerunt ipſe Plinius & Bondelmontius. Mycenæ ſcribendum eſſe putat Meurſius Velleii Paterculi authoritati innixus, qui lib. I. Agamemnonem, narrat, *tempeſtate in Cretam Inſulam* rejectum, *tres ibi urbes* ſtatuiſſe *Mycenas*, *Tegeam*, *&* *Pergamum*.

(44) Pidiata oppidum non longe a Laſitis planitie poſitum, non ſemel memoratur in documentis Venetis ad Regnum Cretenſe ſpectantibus. Ex iis addiſcimus oppidum hoc, in celebri Venetæ Coloniæ inſtitutione, viris nobilibus ex regione ſeu ſexterio Sancti Marci Venetiarum Cretam appulſis obtigiſſe, cujus diviſionis documentum ſuo loco inferius afferemus. Caſtrum *Pedias*, quod Pidiata eſt, in Inſula Cretæ memorat Clar. Muratorius in Theſauro Veterum Inſcriptionum pag. CDXLV. epigraphen ex Donio afferens *in Caſtello* Pedias in Inſula Cretæ ſeu erectam ſeu repertam, cujus hæc verba ſuperſunt:

In Caſtello Pedias in Inſula Cretæ. Ex Donio.

„ TIB. ΚΛΑΥΔΙΟϹ
„ ΚΑΙϹΑΡ ϹΕΒΑΣΤΟΣ ΓΕΡ
„ ΜΑΝΙΚΟϹ ΤΑϹ ΟΔΟΥϹ ΚΑΙ
„ ΤΟΥϹ ΑΝΔΡΟΒΑΜΟΝΑϹ ΑΠΩ
„ ΚΑΤΕϹΤΗϹΕΝ. ΔΙΑ. Κ. ΠΑΚΩΝΙΟΥ
„ ΑΓΡΙΠΠΙΝΟΥ. Β. ΚΑΙ. ΔΟΡΟ
„ ΘΕΟΥ ΤΙ..............

IDEST

IDEST.

„ Tiberius Claudius Cæſar Auguſtus Germanicus Vias &
„ Androbamonas reſtituit per Cajum Paconium Agrippi-
„ num iterum & Dorotheum......

„ Vocabulum ΑΝΔΡΟΒΑΜΟΝΑC Clariſs. Gorius in No-
„ tis interpretatur *Virorum incenſus* (inceſsus puto) Nos
„ patrio ſermone Marciapiedi . Ego vitiatam vocem ſu-
„ ſpicor.

Aliam quoque inſcriptionem vetuſtiſſimam, quam *Heracleæ* adſcribit laudatus Muratorius citati operis pag. CCXXXIII. oppido huic aſſignandam eſſe teſtatur codex ms. Vaticanæ Bibliothecæ, in quo legitur : *In Caſtello Pediade locato in agro Candiæ* . Hæc eſt epigraphe mutilata ex Muratorio deſumpta.

Heracleæ, e ſchedis D. de la Condamine. Miſit Bimardus.

ΑΓΑΘΗΙ ΤΥΧΗΙ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΑΙΣΑΡΑ ΘΕΟΥ ΤΡΑΙΑΝΟΥ ΠΑΡ
ΘΙΚΟΥ. ΥΙΟΝ ΘΕΟΥ ΝΕΡΟΥΑ ΥΙΩΝΟΝ ΤΡΑΙΑΝΟΝ ΑΔΡΙ
ΑΝΟΝ ΣΕΒΑΣΤΟΝ ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΤΟ Γ
ΥΠΑΤΟΝ ΤΟ Γ...........

IDEST
Quod Bene Vertat.

Imperatorem Cæſarem Divi Traiani Parthici Filium, Divi Nervæ Nepotem Traianum Hadrianum Auguſtum Tribunitiæ Poteſtatis III. Conſulem III.........

Ad annum Chriſti 119. aut 120. pertinet Inſcriptio.

(45) Bonifritium, ſeu ut correctius ſcribitur, Bonifatium oppidum antiquum eſt, cujus haud infrequens mentio reperitur in documentis & Hiſtoriis Venetocreticis.

(46) Chitima, de qua ſcribit in hoc Tractatu Bondelmontius, quod *maxima civitas* fuerit, *quæ fere videtur*. Locum

cum hunc noſtris adhuc temporibus extare docent Neotericorum tabulæ.

(47) Gortyna urbs celeberrima Cretæ ejusque Metropolis usque ad irruptionem Agarenorum, in cujus everſæ locum caput Inſulæ effecta eſt Candax ſeu Candia, de quibus infra ſuo loco.

(48) Caſtellum novum oppidum amplum in vaſtiſſima planitie Meſſareæ, de quo ſæpe mentio eſt in Venetis documentis.

(49) Temnos urbs, quam ante Cnoſſum recenſet Bondelmontius, accipienda eſt pro antiqua civitate *Thennæ* ſive Thenæ nuncupata, quam non longe a Cnoſſo poſitam fuiſſe indicat Callimachus Hymno I. apud Meurſium

Cum Thenas reliquit Cnoſſum deſerens
Jupiter Pater; Nympha te: Thenæ vero proxima Cnoſſo.

Indicat quoque idem Stephanus, a Meurſio citatus: *Omphalium locus Cretæ prope Thennas & Cnoſſum*. Diverſa porro dici debet hæc urbs ab oppido ſeu arce Themenos, quæ multo poſt Callimachi ævum ædificata, eo ſcilicet tempore, quo bellica Nicephori Phocæ virtus Cretenſem Inſulam ab Agarenis occupatam, Conſtantinopolitano Imperio reſtituit. Hoc nobis innoteſcit ex Leone Diacono, qui a morte Conſtantini Porphyrogeniti usque ad finem Imperii Joannis Tzimiſcis hiſtoriam contexuit. Ex eo hauriens Pagius in Critica ad Annales Baronii anno 961. hæc poſt Cretæ expugnationem acta enarrat: *Urbe itaque penitus in poteſtatem redacta, ſubtractis Prætor manubiorum primitiis, reliqua militibus diripienda objecit. Ajunt plurimas ac inexhauſtas opes Cretenſium illo oppido congeſtas eſſe, quippe quod diu rebus proſperis uſum eſſet, maxime vero quod pyraticis excurſionibus, ac latrociniis uſum utriusque continentis populando littora, malisque hujusmodi eruditum artibus, divitias quantas animus cogitaverit, theſauro repoſitas habebat. Evecta omni ſuppellectile, murorum ambitum perfodi, atque disjici, Nicephorus juſſit, cunctisque hoſtibus in poteſtatem redactis, in ſublimi arduoque tu-*

mulo haud procul ab exciſa urbe extante murum extrui juſſit. Tutus enim locus videbatur, & ad arcem forti præſidio futurus. Septo itaque ac munimento tutiſſime, ac firmiſſime ſtructo, juſtoque arci impoſito militari præſidio urbem Græca voce Temeno (ac ſi dicas fanum ſeu delubrum) vocavit, & igniariis triremibus ad ejus cuſtodiam relictis, ipſe aſſumpta præda ac captivis Byzantium adnavigavit. Frequens erit hujus oppidi mentio mox in ſerie Cretenſium Ducum illuſtrata.

(50) Gnoſos ſeu Cnoſſos eadem eſt cum Cerato urbe apud Strabonem & alios; licet a Bondelmontio Gnoſos inter mediterraneas, Ceratus vero inter Auſtrales Inſulæ urbes recenſeatur.

(51) Gaſi locus hoc nomine vocabatur, dum Bondelmontius Cretenſem Inſulam luſtrabat. Nullibi ipſum memoratum inveni, niſi fortaſſe fuerit Gozi civitas, de qua ſupra n. 23.

(52) Laſus mediterraneum Inſulæ oppidum affertur a Plinio lib. IV. cap. XII. de quo ſuperius num. 22.

(53) Lephtyne ſeu Lephternia locus prope Laſitim agrum cum opportunior ſeditioſis evaderet, a Venetis dirutus, ac deletus fuit.

(54) Aperiapolis, quam eandem eſſe puto cum Aptera urbe, ita dicta (ut ex Græcis fabulis tradit Ethymologici author) *quod Syrenes cum Muſis aliquando contendentes, ac victæ alas ibi abiecerint;* & doloris impatientia ſe in mare præcipites dederint, quod exinde Muſeum mare appellatum eſt. Euſebius tamen in Chronico urbem hanc ab Aptera Rege & originem & nomen habuiſſe teſtatur: *Cretæ Regnum tenuit Apteras, qui & urbem condidit.* Porro Apteras Cretæ Rex alligatur ab eodem Euſebio ad annum Moyſis octavum, ſucceſſitque Cydoni in Regno Cretenſi. Apteriam vocat Ptolemæus, & Apteron Plinius.

(55) Folernam a Bondelmontio enuntiatam nullibi reperire datum eſt inter antiquos Geographos. Phalannam, Phalannæam, & Phalaſarnam tres diverſas inter ſe Cretæ civitates recenſet Stephanus Byzant. in libro de urbibus, quarum

una fortaſſe erit Folerna in Bondelmontii deſcriptione allata. Pholaarnam locum olim habitatum, nunc deſertum memorat Dominicus Marius Niger, ubi de Creta agit his verbis: *Inde* (poſt Coryſem promontorium) *Pholaarna locus tunc habitatus, modo deſertus, quem conſtituit Minos, deinde Lacones, & Achæi muro validiſſimo cinxere, effecereque, ut in meridiem ſpectaret. Mox Ramnis portus.*

(56) Deſcriptionem Cretæ Inſulæ exorditur Bondelmontius a Zephiro Promontorio, deinde eam proſequitur juxta itinerum ſuorum rationem, loca eo ordine deſcribens, prout ipſe alium ex alio aſpexit. Non diſſimilem huic (ut ſuperius innuimus) topographicam Cretæ illuſtrationem typis vulgatam edidit Dominicus Marius Niger Venetus, incipiens a Coryce Promontorio, cui nunc nomen Cambruſſa. Ubi vero Zephirum attingit hæc ſcribit: *Inde* (poſt Cherſoneſum) *altiſſimus mons pluribus collibus diſtinctus in Cherſoneſi modum, cujus extrema Zephyrium appellatur. Poſt autem circumflexo Zephyrio Septentrionale Inſulæ latus occurrit.*

Porro Zephirum Promontorium ponitur a Ptolomæo in Orientali Cretæ latere, cui ex adverſo ſtant Inſulæ Chriſtiana, & Pharioni, ſic a Neotericis appellatæ. Inſulam Chriſtianam nuncupatam ponit Niger ex adverſo Erythei Promontorii. *Poſtea Erytheum eſt Promontorium, cui aliqui objacent ſcopuli, & Inſula Litta olim, nunc recentiores Chriſtianam dicunt.*

(57) Oppidum Girapetra nuncupatum olim civitas Epiſcopalis tum ſub Græcis Imperatoribus, tum ſub Venetorum ditione, unde Epiſcopi Jerapetrenſes, vocabatur antiquitus Hierapydna ſeu Hierapytna, quam a Hierapoli diverſam ſtatuunt Plinius & Bondelmontius.

(58) Unde latiſſimo huic campo Omali nomen obvenerit, narrat ex Cretenſium fabulis Diodorus Siculus lib. V. cap. LXX. *Nativitatis autem & educationis hujus* (Jovis) *multa adhuc argumenta in Inſula ſuperſunt, dum enim a Curetibus infans geſtatur, umbilicus ejus ad fluvium, quem Tritonem vocant, decidiſſe perhibent, unde territorium illud ſa-*

crum Omphalus ideſt Umbilicus , & circumjectus illi campus Omphaleus ideſt Umbilicarius nominetur .

(59) Antoſpolis ſeu Anopolis, ut vocatur a Neotericis, ſita eſt ad Meridionalem Cretæ plagam non longe ab oppido *S. Nicolai*.

(60) Templum Dianæ, quod Bondelmontius *non ex toto deletum* ſe vidiſſe teſtatur, exhibent etiam Neoterici in recentioribus Geographicis tabulis. *Cretenſes Dianam ſolemni victimarum ritu ac Templorum dedicatione* (ut refert Diodorus Siculus) ſumma veneratione colebant, tantaque erat apud obcœcatos eos populos erga vanum Numen religio, ut ipſius ædes nemo niſi nudis pedibus ingredi præſumeret. Porro celebris hujus ædificii in Dianæ honorem extructi architectonicas leges dediſſe Dædalum Icari patrem faciles aſſeruerunt aliqui ex vetuſtioribus Geographis, incolarum traditioni fidentes. Julius Solinus Dianam a Cretenſibus coli, & Britomartym appellari ait, *quod ſermone noſtro ſonat Virginem dulcem*. Quod autem nonnulli perperam Britomartym Gortynem puellam, cui Dictynna cognomentum additum fuit, eo quod caſſes venatorios, ut ajunt, repererit, cum Diana confundant, fuſe diſſerit Diodorus Siculus, ubi fabuloſas Cretenſium Deorum genealogias ſuſcipit illuſtrandas. De Britomarty Virgine impudicas Minois Regis violentias effugiente , & in piſcatorum retibus ob ſervandam caſtitatem deliteſcente agunt Diodorus in Bibliotheca, & Strabo lib. X. Geographiæ.

(61) Nemo eſt , qui neſciat eas , quas de Dædalo Labyrinthi aſſerto Architecto, & de Icaro ejus filio fabulas prodiderunt Poetæ ; quæ etſi ſomnia & deliramenta omnino eſſe videantur, originem tamen , & fundamentum ex actarum rerum veritate deduxerunt . Id videre eſt in Chronica Hiſtoria Joannis Malalæ, qui Minois Cretæ Regis ſapientiam , victorias & mortem referens, Dædali quoque & Icari meminit his verbis : *Circa eadem tempora celebres fuerunt Dedalus & Icarus ob Paſiphae Minois Regis uxorem, Taurumque ſcribam ejus, quo cum rem habuit Paſiphae, filiumque ex*

eo Minotaurum peperit, adulterii conſciis, atque illud etiam promoventibus Dædalo & Icaro, qui deinde perierunt; hic quidem rupto carcere inter navigandum demerſus eſt, Dædalus vero gladio occiſus. De Labyrintho, qui aſſeritur ad Dædali Archetypon prodiiſſe, mox inferius dicendum erit.

(62) Oppidum, quod *Nicono* in recentiorum Tabulis vocatur, a Bondelmontio *Nichiton ſacrum*, & in documentis Cancellariæ Cretenſis *San Nichita* nominatur, fortaſſe quia in honorem Sancti Niconis Armeni Monachi, & ſecundi poſt Titum Inſulæ Cretenſis Apoſtoli ædificatum fuit. De eo habetur in publicis regeſtis S. C. anno 1437. die 6. Maii latum, quo inhibetur, ne *ad Caſtellaniam* (ideſt Præfecturam Oppidi) *Sancti Nichitæ ullus eligatur, qui non fuerit Nobilis Feudatarius Cretæ*. Ædificatum eſſe, ubi olim exſurgebat antiqua urbs Phœnix, docet Dominicus Niger, ut ſupra diximus, ubi Phœnicem memoravimus.

(63) Cretam Inſulam ob aeris ſalubritatem aliquando Aeriam dictam fuiſſe, ſuperius retuli, ex qua aeris temperie haud infrequentes præcipue in montanis locis inveniuntur etiam noſtris hiſce temporibus viri, qui ad labores robuſti ætatem centum annorum prætergrediuntur.

(64) Poſt rebellionem Coloniæ Venetæ cautum fuit lege publica, ne quis circa terminos Anopolis agros colere poſſet, quod deinde interdictum Senatus authoritate ablatum fuit, ut in ſerie Ducum Cretenſium inferius exhibebimus.

(65) Licet Idoli nomen, cui dedicatum erat Templum, reticeatur a Bondelmontio, attamen pronum eſt credere Dianæ, ſeu (ut vocabant Cretenſes) Dyctinnæ ſacrum fuiſſe, ſiquidem, ut refert Solinus cap. XVII. *Ædem hujus numinis nullus, præterquam nudus veſtigia licito ingrediebatur*. De Templo Dianæ Dyctinnæ a Cretenſibus peſte vexatis erecto hæc affert Lutatius ad Thebaidos Statii lib. IX. *Britomartis fuit Virgo Cretenſis Dianæ dicata. Huic cum Rex Cretenſium Minos ſtuprum vellet inferre, illa ſe jecit in mare, illataque eſt retibus piſcatorum, quæ Græce* δίκτυα *nominantur, e*

qui-

quibus hujus corpus extractum eſt, Inſula tamen Creta peſtilentia laboravit, quam evadere penitus nequiſſent, niſi templum Dianæ inſtituiſſent, eamque Dyctinnam vocaſſent a retibus.

(67) Divum Paulum Apoſtolum, dum captivus Romam duceretur, Phenicem Cretæ Portum attigiſſe ſcripſit Sanctus Lucas in Actis Apoſtolicis cap. XXVII. *Adnavigavimus Cretæ juxta Salmonem* (Promontorium, quod nunc caput Salmonium appellatur) *& vix juxta navigantes venimus in locum quemdam, qui vocatur Boniportus* (ubi deinde erectum fuit Baſiliani inſtituti Monaſterium) *cui juxta erat civitas Thalaſſa.* (quam Cornelius a Lapide in Commentar. Laſæam dicit ex Græco, & Syro) ..... *& cum aptus non eſſet portus ad hyemandum plurimi ſtatuerunt conſilium, navigare inde, ſi quo modo poſſent, devenientes Phenicem hyemare, portum Cretæ reſpicientem ad Africum & Chorum.*

(67) Loca hæc deſcribit etiam Dominicus Niger in Comment. ſæpecitato XI. Europæ his verbis: *Ubi primo Corycis promontorium eſt, & civitas ejusdem nominis fuit, cujus nunc promontorii nomen Cambruſſa. Cui non in mari procul inſulæ duæ parvæ ſunt Coſicæ appellatæ olim, totidemque Mylæ Cambruſſæ nunc. Inde Pholaarna locus tunc habitatus, modo deſertus, quem conſtituit Minos, dein Lacones & Achæi muro validiſſimo cinxere, effecereque ut in meridiem ſpectaret. Mox Ramnis portus.*

(68) Claudos Inſulam ex adverſo Hierapytnæ ſtatuit Niger loco citato: *Hinc urbs eſt Pyctina ſeu Pyata cognomine ſacra, ſive Hierapygia, quæ Lariſſa ante Strabone teſte nominabatur, in colle enim eſt, qui Sacer appellatur, nunc Zirapetra a junioribus dicitur; cujus ex adverſo nunc in mari longe Cleudos Inſula eſt, in qua olim civitas Gaideronis modo ab incolis, cui circumſtant ſcopuli, ut Cryſa, Ophiuſa, Buto, Aranusque.* Inſula hæc Claudos a Ptolemæo memorata, & inter urbes Epiſcopales in notitiis Epiſcopatuum Leonis Sapientis Imperatoris adnumerata, recenſetur etiam a S. Luca

in

in Actis Apoſtolorum cap. XXVII. verſ. XVI. & Cauda appellatur; tali enim nomine veriſimile eſt eo tempore appellatam ab incolis fuiſſe. Hæc leguntur in ſacro codice loco citato. *In Inſulam autem quamdam decurrentes, quæ vocatur Cauda, potuimus vix obtinere ſcapham.* Fuſe de hac Inſula diſſerit Cornelius a Lapide in comment. loci citati.

(69) Amphimalis ſeu Amphimalla, ut eam vocant Plinius & Ptolemæus, urbs Cretæ antiquiſſima ibi ſita olim erat, ubi poſtea Suda arx munitiſſima ædificata fuit a Venetis anno 1229. ut legitur in Andreæ Danduli Ducis Chronico lib. X. cap. V. par. I. *Hoc anno* (Jacobi Theupoli Ducis I. qui convenit cum anno æræ vulgaris MCCXXIX.) *Joannes Storlato Dux in Creta, ut Græcos ſibi rebelles comprimeret, Marcum Sanuto potenter in Cretam venire fecit, & in Laſuda urbem fundavit;* ſeu ut correctius ſcribitur in ms. Danduli Chronico, quod in Veneta Sanctorum Joannis & Pauli Bibliotheca aſſervatur, *& in Inſula Sudam urbem fundavit.*

(70) De hac Amerini, qui frater Nicephori Phocæ aſſeritur, occiſione, deque ipſi erecto monumento, nihil, quod ſciam, afferunt Hiſtorici Græci, qui de Creta Inſula Imperio Conſtantinopolitano reſtituta ſcripſerunt. Unus Nicephori frater *Leo* nomine in Græcorum annalibus recenſetur, qui commendatur in expugnatione Chandacis urbis ab Agarenorum jugo liberatæ.

(71) Gangium Oppidum apud neminem legi enuntiatum, ſicuti nec Elacos, nec Coſo oppida a Bondelmontio recenſita.

(72) Gortynæ civitatis excidium & Candacis ſeu Candiæ exordia perperam alligat Bondelmontius ad Metelli Proconſulis Romani tempora, cum certum exploratumque ſit ex concordi Græcorum Hiſtoricorum ſententia, Gortynam ab Agarenis Cretam invadentibus ſolo everſam, ejusque loco Candacem urbem recens ædificatam in Regni Metropolim conſtitutam fuiſſe.

(73) Ubertatem Cretici ſoli, optimumque vini ex eo prodeuntis genus mire extollunt Geographi fere omnes, alii-

que

que authores ipſius Inſulæ deſcriptionem afferentes. Lepidiſſime Cretici vini virtutem & copiam deſcripſit Aloyſius Lollinus Epiſcopus Bellunenſis in epiſtola, quam Donato Mauroceno Proconſuli (ſeu ut vocabant Duchæ) in Cretenſem coloniam cum imperio proficiſcenti miſit anno 1617. hæc inter cætera ſcribens: *Nullus jam eſt terrarum angulus tam longe a noſtris finibus ſummotus, quem Bacchus, non Semeles ille filius (hujus enim Indica expeditio tantum memoratur) ſed Creticus iſte veſter non luſtrarit, ſecumque nominis decus Veneti invexerit, cujus ſub auſpiciis mare enavigans, feras gentes perdomat. Quod armipotentes non magis, quam vinipotentes ab extremis hominum Morinis Britannisque objectu Oceani diremptis auditis hujus muneris eſt. Hoc conciliante gratiam Sarmatis, Thracibus, Getis innoteſcitis, quibus reliqua Italia inaudita ac indicta eſt.* Et Bohemis quoque vinum hoc amabile refert Æneas Sylvius in hiſt. Bohemica cap. I. *Quoties Cretenſe vinum caupones venale proponunt, invenies quamplures, qui juramento adacti, numquam cellam vinariam egredientur, niſi exhauſto dolio.* At inertiam hanc in colendis oleis, de qua Cretenſes ſui temporis redarguit Bondelmontius, copioſe rependerunt ſubſequenti ævo ipſorum nepotes; ſiquidem ut ex Chronico Andreæ Cornelii apparet, univerſa Inſulæ opportuna loca adeo olearum arboribus redundabant, ut ex eis non ſolum neceſſarium Incolis oleum ſuppeditaretur, ſed etiam univerſa fere ad uſum vitæ ſpectantia Cretenſes ab exteris comparare poſſent. Hanc olearum oleique inde effluentis ubertatem ſatis oſtendunt multa, quæ ſuperſunt Senatus Veneti decreta in hanc rem; idemque non uno in loco enunciat Pittonius de Tournefort Gallus in ſuo Orientis itinere epiſtola prima, & ſecunda in quibus Cretæ Inſulam illuſtrat. Non autem pigritiam ſolum, ſed etiam ſævitiem & mendacium exprobat Cretenſibus Divus Paulus Apoſtolus in epiſtola ad Titum cap. I. verſ. 12. *Dixit quidam ex illis proprius ipſorum Propheta: Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri.* Vates autem a Sancto Apoſtolo Prophetæ titu-

lo

lo decoratus, eo quia a Cretenſibus ceu Propheta haberetur, fuit Epimenides Philoſophus, ac Templi Mitræ, ideſt Solis Sacerdos, qui librum ſcripſit de Oraculis. Tribus ergo vitiis hac Epimenidis ſententia notantur Cretenſes, primum quod pigri ſint, & explendo ventri intenti; ideoque ipſorum ſegnitiem in alendis colendisque olearum arboribus effert Bondelmontius. Secundum, quod malis beſtiis comparentur ex inſita feritate, qua ad latrocinia & injuſtitias & dolos maxime proclives eſſe videntur, unde eſt illud Leonis Epigramma Antologia lib. III. cap. XXII.

Semper latrones ac pyratæ, neque juſti
Cretenſes, quis Cretenſium novit juſtitiam?

Tertium denique, quod ſemper mendacia ſermoni ſuo immiſceant, unde antiquum proverbium *Cretizare cum Cretenſi*, nempe mendacem eſſe cum viro mendaci. Hujus autem proverbii origo ex Idomeneo Cretenſium Rege prodiit, qui cum in bello Trojano *ad ſpolia* (ut ſcribunt Scholiaſtes Callimachi, & Suidas) *inter Græcos dividenda conſtitutus* fuiſſet Arbiter, *ſibi optima vindicavit*. Aliam proverbii hujus cauſam affert Athenodorus Eretrienſis Comment. lib. VIII. afferens: *Thetidem & Medeam de forma contendiſſe in Theſſalia; judicemque conſtitutum Idomeneum, Thetidi victoriam attribuiſſe; Medeam vero iratam dixiſſe: Cretenſes ſemper ſunt mendaces, ac præterea imprecatam, ne quid veri, ſicut in judicio fecerat, unquam diceret: & ex eo Cretenſes mendaces habitos eſſe*. Ita Photius in Bibliotheca ex Ptolemæi Hephæſt. Hiſt. Novæ lib. V. Eſt & aliud adagium, quod ingenium Cretenſis populi ad dolos proclive teſtatur; ſcilicet: *Cretenſis cum Ægineta*, quod dici *in eos, qui mutuis ſe dolis fallunt*, ſcribit Diogenianus Cent. V. Proverb. XCII. Licet autem ex Apoſtoli dictis graviſſima vitia Cretenſibus adſcribantur, attamen Chriſti gratia & Apoſtolica prædicatione pravos animos edomante & corrigente, Inſula Cretenſis, antea Idololatriæ altrix & magiſtra, plurimos Sanctos dedit, qui Catholicam fidem & ſanguine confirmarunt & doctrina meritis-

H que

que illuſtrarunt, ut inferius ſuo loco oſtendetur, ubi de Metropolitana Eccleſia ſermo erit. Nec tamen, licet ſuperſtitionibus ſuis obcœcati, vitiisque corrupti antiqui Cretenſes virtutum merita ignorabant, ſiquidem, ut teſtatur Franciſcus Petrarcha lib. III. Rerum Memorand. *cum cæteri mortalium inimicis ſuis aſpera quælibet ac triſtia, mortem, exilium, pauperiem, ignominiam imprecentur; Cretes ſolum delectationem orant, ſed eam, quæ ex mala conſuetudine percipitur. Et hi quidem*, addit deinde vir Philoſophus, *quod de Tito Coruncano, & M. Curio ſupra diximus, verbo mitiſſime, re atrociter. Profecto enim pertinax malorum actuum jucunditas præceps ad interitum via eſt. Non* igitur *ea dictionis vi*, ut optime notat Monachus vitæ S. Nicolai Studitæ ſcriptor, *pium genus omne Cretenſium* Apoſtolus innuit, *quin, e converſo eos qui vivendi licentia, ac qualis fere brutarum animantium habeat animi puritatem contraria ventris turpitudine, affectionibus ad terrena depreſſis, dedecore afficerent, ejusmodi ſermo ſubnotat..... Liquet autem proverbium hoc non Apoſtoli eſſe, ſed Epimenidis poetæ Cretenſis.*

(74) In maxima olim & antiquiſſima civitate Philopoli hodie Macritico appellata extare Caiphæ ſepulcrum aſſerit ex Cretenſium traditione Bondelmontius. In Chronico autem, quod de rebus Cretenſibus contexuit Andreas Cornelius Jacobi filius Nobilis Venetus in Cretenſi colonia, refert Caipham Summum olim Judæorum Sacerdotem ſepultum fuiſſe haud procul a loco, ubi deinde Candia erecta fuit, ipſumque locum ab injuſtiſſimi Pontificis ibidem tumulati nomine nuncupatum fuiſſe *Caſal Cagiaſa*, quod ſonat Caſal Caiſa. Fragmentum Chronici affero, ut apud eruditos lectores res eam fidem habeat, quam promeretur: " Nell'
„ anno 23. di Tiberio, e nel quarto doppo la morte di
„ Chriſto nell'andar a Roma Pilato Preſidente della Giudea,
„ e Gioſeffo detto Caifaſſo Pontefice della Giudea privati di
„ detti loro Magiſtrati da Vitellio Governator Generale del-
„ la Soria, e mandati a Tiberio per render conto del gover-

„ no

„ no loro, capitarono per viaggio in Creta & eſſendoſi am- „ malato Caifaſſo morì, e fu ſepolto dalli Giudei in un luo- „ go vicino dov'è hora la città di Candia lontano dal ma- „ re da circa miglia tre, il qual luogo tiene oggi il nome „ ch'è il Caſal Cagiafa. Queſto ſi vede anco nelle memo- „ rie degl' Hebrei di Candia, & per traditione paſſato ne' „ poſteri fino a'tempi noſtri. In Greco Caifaſſo ſi dice Ca- „ giafa, com'è nominato negl'Evangeli ſcritti in Greco, e „ Pilato ſi partì per Roma con la medeſima nave.

(75) Cretenſes Jove ſuæ Inſulæ Rege gloriabantur, quem apud ſe in Dicta monte natum, in Ida educatum, & in ſpelunca apud Cnoſum tumulatum aſſerebant, ajebantque ipſum Jovem inter Deos, (quorum deinde Imperium obtinuit) poſt mortem ſolummodo fuiſſe adnumeratum. De Jovis ſepulcro hæc habet Pomponius Mela lib. II. *Creta multis famigerata fabulis: maxime tamen eo quod ibi ſepulti Jovis pene clarum veſtigium ſepulcrum eſt, cui nomen ejus inſcriptum eſſe accolæ oſtendunt*. Idipſum de Jove apud Cretenſes ſepulto concordi ſententia ſcripſerunt plurimi tum ex Grecis, tum ex Latinis ſcriptoribus, qui cum Jovem Deorum maximum fabulis decepti venerarentur, ipſius defuncti tumulum in ſpelunca Cretenſis Inſulæ aſſervari, & oſtendi non diffitebantur. Ita Cicero lib. III. de natura Deorum: *Tertium (Jovem) Cretenſem Saturni filium, cujus in illa Inſula ſepulcrum oſtenditur*. Diodorus Siculus, qui Cæſaris ætate floruit, lib. III. Bibliot. Hiſtor. *Ac Inſulam ab uxore ſua Idæam appellaſſe, in qua etiam mortuus ſepulcrum acceperit, cujus locus etiam ad noſtra usque tempora oſtendatur*. Julius Solinus ex Varrone ſepulcrum Jovis etiam viſitatum ſcribit cap. XVI. *Varro in libro primo, quem de litoralibus fecit, etiam ſuis temporibus affirmat ſepulcrum Jovis ibi viſitatum*. Lucianus, qui ſub Trajani Imperio ſcripſit, non ſepulcrum ſolummodo, ſed & ſepulcro Epigraphen proximam notat in Jove Tragœdo his verbis: *Qui huc ex Creta commeant, alia nobis narrant, ſepulcrum quoddam illic oſtendi, atque cippum*

juxta ſtare qui ſignificet, non tonare amplius Jovem olim jam vita functum. Quod autem tumulum juxta ſtare cippum columnam videlicet cum inſcriptione aſſerat Lucianus, hoc adverſari videtur iis, quæ affert Ennius in Sacra Hiſtoria, cujus teſtimonio edocemur epigraphen Jovis ſepulcro inſcriptam fuiſſe antiquis litteris: *Jupiter*, hæc ſunt Ennii verba, *poſtquam terram quinquies circumivit, omnibusque amicis & cognatis ſuis imperium diviſit, reliquisque hominibus leges, mores frumentaque paravit, multaque alia bona fecit, immortali gloria memoriaque affectus ſempiterna; monimenta ſuis reliquit, ætate peſſumacta, in Creta vitam commutavit, & ad Deos abiit, eumque Curetes filii ſui curaverunt, decoraveruntque. Eſt ſepulcrum ejus in Cretæ oppido Gnoſſo, & dicitur, Veſta hanc urbem creaviſſe, inque ſepulcro ejus eſt inſcriptum antiquis litteris Græcis* ZEυς Tου KPONου, *ideſt Latine, Jupiter Saturni*. Inſcriptionem hujuſce ſepulcri diverſimode tamen concinnatam affert Sanctus Joannes Chryſoſtomus Hom. III. in Epiſtolam S. Pauli Apoſt. ad Titum: *Cretenſes ſepulcrum Jovis habent ita inſcriptum: Hic Zan jacet, quem Jovem vocant*; cujus epigraphes authorem fuiſſe Pythagoram Philoſophum teſtatur S. Cyrillus Alexandrinus lib. X. contra Julianum: *Deſcendit* (Pithagoras) *in antrum, quod vocatur Idæum habens nigra ſacrificia; legitimos tres & novem dies ibi manſit, & deſcendens ſpectavit ſecundum conſuetudinem Jovi ſtratum illic thronum, inſculpſitque in ſepulcro epigramma: Summus hic jacet magnus Zan, quem Jovem appellant*. Sepulcrum & vitia Jovis veluti mortalis pravique hominis argumentum Decio Cretæ Præſidi exprobrarunt decem Cretenſes Martyres, dum eos ad adolendum Idolis thus impie hortaretur; uti in actis, quæ mox afferemus, ſcripſit Simeon Metaphraſtes. Argute tamen & induſtri excuſatione aliqua Cretenſes ſuos de ſtulta hac ſuperſtitione & impietate inſimulatos purgare nititur Aloyſius Lollinus Epiſcopus Bellunenſis, in epiſtola ad Donatum Maurocenum Cretæ Proconſulem deſignatum miſſa: *Erravit, non inficiamur*,

mur, *prima illa ætas Jovem*, *cujus in vertice Idæo* (antrum ſepulcri in vertice montis collocat) *tumulum vidiſſet*, *hominum*, *divumque parentem ſtulte indigitando; verum in eo ratio aliqua*, *ſeu excuſatio erroris conſiſtit*, *quod quem ſummum*, *primum inter Numina putabat*, *eidem patriam tribuebat omnium*, *quas Sol circumſpicit*, *pulcherrimam*, *atque beatiſſimam*. Quamvis autem de ſepulcro Jovis & Cretenſium traditio, & fere omnium ſcriptorum conſenſus convenire videantur, attamen Scholiaſtes Callimachi non Jovem, ſed Minoem Jovis ex Europa filium in eo ſepulcro conditum jacere putavit, ideoque inſcriptionem tumuli temporum fluxu aliqua ex parte deletam fuiſſe ſcripſit ad Hymn. I. In Creta in ſepulcro Minois inſcriptum erat: *Minois Jovis ſepulcrum: temporis progreſſu vero illud MINOIS deletum eſt*, *ita ut relinqueretur Jovis ſepulcrum:* at huic Scholiaſtis Callimachi aſſertioni adverſantur, ut diximus, Scriptores fere omnes, qui de Jovis ſepulcro mentionem habuere; & quidem cum de Jove in Inſula mortuo & ſepulto ſe ſe efferrent Cretenſes, eos tanquam mendaces improperavit Callimacus Hymno I. *Cretenſes ſemper mendaces ſepulcrum tuum ob Jupiter fabricarunt*, *tu enim non mortuus es*, *ſed in Cœlo quaſi Deus immortalis ſemper vivis*. Quare non ex Epimenide ſolum, ſed etiam ex Callimacho verba contra Cretenſes ſumpſiſſe Divum Paulum Apoſtolum ſcribit S. Hieronymus in comment. ſuper epiſt. ad Titum. *Sunt qui putant hunc verſum de Callimacho Cyrenenſi ſumptum*, *& in parte non errant: ſiquidem & ipſe in laudibus Jovis adverſus Cretenſes ſcriptitans*, *qui ſepulcrum ejus ſe oſtendere gloriabantur*, *ait: Cretenſes ſemper mendaces*, *qui & ſepulcrum ejus ſacrilega mente fabricati ſunt*. Alterius Jovis Cretæ Regis fuiſſe hoc ſepulcrum aſſerunt Atlantii Oceani accolæ, de quibus Diodorus Siculus lib. III. ita ſcribit: *Atlantii Oceani accolæ*, *& felicis terræ poſſeſſores narrant*, *fuiſſe alterum Jovem fratrem Cœli*, *& Cretæ Regem*, *ſed gloria poſtero longe inferiorem*. *Etenim hunc ſub imperio totum mundum habuiſſe: priorem vero inſulæ*,

ſulæ, quam nominavimus, Principem, in qua etiam vita functus ſepulcrum acceperit, cujus veſtigia noſtra quoque tempeſtate viſantur. Cretenſes tamen ab his diverſa memorant, de quibus ſeorſim in illorum hiſtoria perſcribemus. Jovem itaque, quem Optimum Maximum Deorumque Patrem decantabat ethnica ſuperſtitio, quum apud ſe morte ſublatum, & in antro ſepultum affirmarent Cretenſes, a cæteris Idololatris veluti Hæretici & infideles notabantur, quod de ſupremo omnium Numine minus digna ſentirent. Sepulcrum hoc quod usque ad ſua tempora ſub Conſtantii ſcilicet, & Coſtantis Imperio *a vanis Cretenſibus adorari* retulit Julius Firmicus de Eor. Prof. Relig., periiſſe mox, opinatur Joannes Meurſius horribili illo terræmotu, quo anno Chriſti CCCLXVIII. in Inſula Cretæ urbes plusquam centum ſolo proſtratæ fuerunt. At Bondelmontii aperto teſtimonio edocemur, ſepulcrum Jovis *cum litteris deletis* in extrema ſpelunca poſitum, adhuc itinerantibus oſtendi nullo terræmotu concuſſum.

(76) Inſulæ Spira & Cognida, ita apud recentiores appellatæ medium habent ex adverſo promontorium Spina Leon a Bondelmontio, nunc autem aptiori vocabulo Spinalonga nuncupatum, in quo aſſerit ſæpelaudatus Bondelmontius olim ſtetiſſe Molopiexopolim, ſeu Iſtrinam civitatem, quam Neoterici Melioxopolim vocant, & in angulo territorii Sithiæ, qui ex adverſo eſt Promontorii Spinælongæ, collocant. Nullam de Meliopoxopoli ſeu Melioxopoli mentionem facit Meurſius inter urbes Cretæ, nec Iſtrinam recenſet, niſi Iſtrina idem ſit ac Iſtrus, de quo Stephanus Byz. *Iſtrus urbs Cretæ, quam Artemidorus Iſtrona dicit.*

(77) *Campus fertiliſſimus Laſyti in deſertum & ſolitudinem* deductus fuit non propter timorem ruſticorum, ſed ne *in caſum* rebellionis, (ex inconſtantia & ferocia populi haud infrequentem,) propugnaculum & ſubſidia ex indole, & fertilitate loci hoſtibus Reipublicæ præberet. Ita de Laſythi agro ad deſertum deducto ſcribit Petrus Juſtinianus Hiſtor. Ven. lib. v. *Anopolim, quod oppidum receptaculum omni rebellio-*

bellionis tempore Inſulanis ac Reipublicæ hoſtibus fuerat, juſſis colonis alio migrare everſum, deſolatumque reddidere propoſito edicto, ut capitale eſſet, quicumque eo incolendi cauſa rediiſſet, cautum etiam ut Laſythis nemo habitaret ad extirpandas ſedes latebrasque facinoroſorum hominum. Mandatum quo Veneti Proviſores in Cretam miſſi poſt devictos profligatosque Coloniæ rebelles inhibuerunt, ne quis in Laſythi habitare, ſeminare ſeu animalia paſcere poſſet, mox in Ducum Cretæ ſerie afferemus.

(78) Non longe a planitie Laſyti Septentrionem verſus palus viſitur ampliſſima pratis paſcuisque circumdata, apud quam populus paſtorum habitat lacte & caſeo pauperrime in tuguriis, & ſpeluncis vitam alentium. Ex campo Laſythi egreſſum duo tramites præbent inter anguſtias montium poſiti, per quos iter eſt ad Monaſterium S. Maria de Cardiotiſſa nuncupatum. Magni nominis apud Græcos erat locus iſte ob prodigioſam Deiparæ Virginis imaginem, quæ frequenti populorum cultu, & peculiari devotione in Eccleſia aſſervabatur ipſius Monaſterii, in quo ſexaginta circiter Græci Monachi inſtitutum Sancti Baſilii profitentes morabantur.

(79) Ambigit de hac aſſerta Minois juſtitia Strabo l. X. Geograph. primum enim Ephorum & Homerum affert Minois Regis laudatores, deinde ſubdit: *Antiqui vero de Minoe contra dicunt, tyrannum fuiſſe & violentum, & tributorum exactorem: tragice decantantes Minotaurum & Labyrinthum, & quæ Theſeo atque Dædalo evenerunt.* Antiqui autem, quos Minois famæ detraxiſſe memorat Strabo, fuerunt præ ceteris Philoſtratus & Catullus, quorum primus in vita Apollonii lib. III. cap. VII. ſic ait: *Minoem namque qui crudelitate omnes ſuperavit, navibusque homines in ipſo mari & ad mare habitantes ſubjugavit, juſtitiæ ſceptro honorantes, jus dicentem animabus apud inferos conſtituunt.*

(80) Jovem (ut vocant) Aſterium & Europam olim in urbe Gortyna peculiarem cultum habuiſſe refert Joannes Malala in Chronographia, quibus veroſimiliter dicatum erat Tem-

Templum illud magnificentiſſimum, cujus veſtigia ſe vidiſſe ſcribit Bondelmontius. In eo delubro dum anniverſaria ſacra Jovi Aſterio, & Europæ perageret Menelaus Spartæ Rex, nuntium accepit raptam ſibi fuiſſe a Paride uxorem Helenam. Hæc Malala: *In ipſo Paridis adventu in Spartam urbem expeditionem agitabat Menelaus una cum conſanguineis ſuis propediem ſoluturus in Cretam Inſulam, ut ibi ſacra Jovi & Europæ faceret in urbe Gortyna. Poſitum nempe hic in more ſibi habuit anniverſarium uti feſtum, & ſacrificia circa illud tempus quotannis inſtitueret Europæ in memoriam ...... Interim vero dum Cretæ commoraretur Menelaus Jovi Aſterio & Europæ ſacra peragens in urbe Gortyna, milites in Gortynam Cretæ mittunt, qui Regi Menelao nunciarent raptam eſſe a Paride Helenam.*

(81) Titum diſcipulum Sancti Pauli Apoſtoli de ſtirpe Regis Minois prodiiſſe aſſerunt Menæa Græcorum, licet ipſe, ut ſcribit S. Joannes Chryſoſtomus, Corinthi ortum habuerit. Ab Apoſtolo Cretæ relictus, ut Presbyteros ordinaret, cum commiſſam ſibi Eccleſiam ſanctiſſime adminiſtraſſet Gortynæ migravit in Cœlum, & in ſua Cathedrali ſepultus fuit. Ejus corpus in fœda Agarenorum devaſtatione inter ruinas Templi & urbis obrutum & deperditum fuit, ſolo capite ſervato, quod in novæ Candacis Templo colebatur.

(82) Sancti Decem Martyres, qui in Creta ſub Decio Imperatore martyrium capite abſciſſo compleverunt, celebres fuerunt tam in Orientali, quam in Occidentali Eccleſia, in quarum Martyrologiis memorantur cum elogio ad diem 23. Decembris. De ipſis fuſius agemus in Eccleſia Gortynenſi.

(83) Labyrintum in Creta Dædali ſtudio extructum, & in Poetarum fabulis celebratiſſimum plurimi memorant etiam ex Hiſtoricis, quorum antiquiores apud Cnoſſum olim ædificatum fuiſſe ſcribunt: ſic Pauſanias in Atticis *Labyrinthum* enuntiat, *qui in urbe Cnoſſo erat*, & Philoſtratus in vita Apollonii lib. IV. cap. XI. *Ac cum appuliſſet Cnoſſum Labyrinthum quidem, qui ibi oſtenditur, & ut puto Minotaurum*

rum

rum olim tenuit &c. Sic & Plutarchus Theſei geſta deſcribens Labyrinthum prope Cnoſſum ſtatuit his verbis: *Et deſcenſione facta curſu Gnoſſum contendit, & conſerta in porta Labyrinthi manu, Deucalionem ac ſatellites interfecit.* Labyrinthum hunc nihil aliud quam domum aut carcerem fuiſſe, ex ſuperius citato Plutarcho didiciſſe affirmat Dominicus Niger Comment. X. Geograph. ita ſcribens: *Fuit haud procul a Gortyna locus ille apud Poetas celebratiſſimus, quem vocant Labyrinthum a Dædalo ædificatum ad Ægyptii exemplar, ut inquit Plinius, centeſimam tantum portionem imitato, qui inter ambages occurſusque, & recurſus inexplicabiles continet. Labyrintum Philocorus apud Plutarchum carcerem fuiſſe affirmat, qui nihil aliud affert incommodi, niſi quod ex eo effugere, qui aſſervaretur, non poſſet, fuitque ſecundus ab Ægyptio.* Idipſum teſtatur Apollodorus lib. III. *Erat vero Labyrinthus, quem Dædalus ædificavit, domus, multiplicibus viarum flexibus exitum fallens.* Idcirco Labyrinthum vocat *tecta Gortynia* Claudianus in VI. Conſul. Honorii

Quos neque ſemiferi Gortynia tecta juvenci,
Flumina nec crebro vincant Meandria flexu.

Notatu autem dignum eſt, non ſolum a Dominico Nigro *haud procul a Gortyna* collocari Labyrinthum, ſed etiam a Claudiano *Gortynium* appellari, quamvis alibi in Epigram. ipſum ad Cnoſſum potius ſpectare innuerit:

Nec amati conſcia Tauri, Cnoſſos.

Utcumque autem de Labyrinthi loco res ſe habeat, quem tamen potior ſcriptorum pars apud Cnoſſum ſtatuit, certum compertumque habemus, Labyrinthum ipſum, ſive domus, ſive carcer fuerit, vel fluxu temporum, vel hominum opera periiſſe, cujus nulla veſtigia ſuo ævo ſuperfuiſſe teſtatur Plinius lib. XXXVI. cap. XIII. quin & Diodorus Siculus, qui Plinium ætate præceſſit, ita de Labyrintho ſcribit: *Atqui Cretenſis quidem* (Labyrinthus) *vel a Principe aliquo deſtructus, vel longinquitate temporis vitiatus intercidit.* Hiſtoricis viris fidem aſtruit Poeta clariſſimus, Virgilius nempe, qui Labyrinthum

Cretæ obſcuris parietibus textum effert, veluti rem ex majorum traditione acceptam, ita enim canit lib. V. Ænead.

„ Ut quondam Creta fertur Labyrinthus in alta
„ Parietibus textum cœcis iter ancipitemque
„ Mille viis habuiſſe dolum, qua ſigna ſequendi
„ Falleret indeprenſus, & irremeabilis error.

Diverſam ab iis, quos enuntiavimus, ſcriptoribus ſententiam de Labyrinthi loco profert Joannes Malala in Chronographia; ſiquidem flexuoſum illum Labyrinthum, quem ad Ægyptii exemplar Dædalum includendo Minotauro erexiſſe cecinerunt Poetæ, ipſe Regionem fuiſſe ſcribit in Cretæ Regno abditiſſimam, in cujus ſpelunca ſe ſe abdidit Minotaurus Cretæ Rex, ut a victoris Theſei furore ſe eriperet: Hæc ſunt Malalæ verba: *Theſeus in Cretam adverſus Minotaurum*, qui Minoi in Cretenſi Regno ſucceſſerat, *proficiſcitur. Proceres autem cum exercitu toto, ſimulata fuga, Minotaurum, urbemque Gortynam deſeruerunt; Minotaurus vero proditionem ſentiens, & ipſe fugit in Labyrinthum regionem, ubi cum ad montem perveniſſet, ſpeluncam quamdam ſubintrans delituit. Theſeus autem eum inſecutus, & a quodam edoctus, ubi latitavit, e latebris extractum ſtatim interfecit.*

Quamvis autem celeberrimi hujus ædificii, (ſi revera extructum unquam fuit) veſtigia ipſa & rudera adeo deleta attritaque fuerint, ut etiam antiqui authores de loco, ubi olim exurgebat, inter ſe diſſentiant, attamen Cretenſes inanis gloriæ ſtudioſi novum fictitiumque Labyrinthum ad radicem montis Idæ pro veteri illo oſtendunt, ipſumque eſſe illuſtre Dædali opus decantant, prout aſſerit Bondelmontius noſter, qui brevibus verbis ipſius implexas vias enuntiavit. Eſt autem Labyrinthus, qui Bondelmontii tempore oſtendebatur, & noſtro quoque ævo patens eſt, non ædificium tortuoſis implexisque invicem parietibus extructum, ſed ampliſſimum antrum humana arte in monte effoſſum, cujus mentionem habuit etiam Ethymologici author: *Labyrintus mons eſt in Creta Inſula ſpeluncam habens.* Hunc apte deſcripſit præ cæteris

teris ex Georgii Alexandri Arcadienſis Epiſcopi relatu Raphael Volaterranus Comment. lib. IX. *Mons eſt effoſus*, inquit, *ac undique* concavus, una tantum, & *anguſta via aditur. Dux loci peritus præcedit cum ardente funali inextricabilem errorem per tenebras monſtrando.* Eadem ferme profert Bellonius accuratus itinerum ſcriptor, qui Cretæ Inſulam curioſe & diligenter perluſtravit, cumque antrum præſens conſideraſſet, ipſum non Labyrinthum, ſed Lapidicinam fuiſſe pronuntiavit, eumque (ut refert etiam Ortellius ad tabulam Geographicam Cretæ) hoc modo expreſſit. *Locus eſt inter Gnoſſum, & Gortynam, qui cum olim ad lapides excidendos admodum idoneus videretur, indigenæ ejus loci Lapidicinam ibi conſtruxerunt; ex qua cum multi lapides in dies excinderentur, multa ſubterranea exciſa ſunt diverticula, ita ut cum quis per Lapidicinam incedit multos anfractus incurrat. Letho flumini vicinus eſt Pſeudolabyrinthus ille, in quem cum quispiam eſt ingreſſurus, neceſſe eſt eum e vicino pago ruſticos accerſere, ut cum candelis ingrediatur. Sed in ea tot veſpertiliones ſtabulantur, ut niſi quiſpiam ſibi ab eis caveat, dum advolant, alis faces extinguant.*

Fuſius Pſeudolabyrinthi hujus quem præſens luſtravit, & perambulavit, deſcriptionem edidit in ſuo Orientalis Itineris libro Pittonius de Tournefort, cujus verba Gallice exarata, hic in Latinum ſermonem verſa profero.

„ Viſum diſceſſimus Labyrinthum Kalendis Quintilibus „ poſt faces cereas apud Archipresbyterum Pagi decem San„ ctorum confectas. Locus hic tam celebris nihil eſt aliud, „ quam ſubterraneus trames (cujusmodi ſunt in urbibus viæ) „ qui per ambages & tortuoſos anfractus & diverticula ad om„ nes partes ſine conſilio, aut ordine ullo diſpoſita percur„ rit omnem interius collem ad radices Idæ, qua meridiem „ reſpicit, tribus a Gortyna diruta paſſuum millibus.

„ Labyrinthi ingreſſus non arte, ſed ipſa loci indole aper„ tus patet in latum ſeptem aut octo paſſus, ſed humilis „ adeo, ut mediocris ſtaturæ homines, nonniſi caput & hu-

„ meros inclinando, ſubire poſſint. Introeuntibus ſolum ſter-
„ nitur aſperum, & inæquale, ſed latera & ſuperiores par-
„ tes nullibi acuminata ſaxorum capita, quæ proſtent,
„ oſtendunt. Coſtant quippe ſtratis lapidum horizontaliter
„ jacentibus. Antrum admodum ruſticum occurrit in pri-
„ mis. Facilis in illud eſt deſcenſus, ſed nihil continet no-
„ tatu dignum. Antro egreſſis, & progredientibus eſt il-
„ lico quod mirentur, inextricabiles enim viarum flexus &
„ reflexus inveniunt, ex quibus, qui trames eſt præcipuus
„ & minus doloſus, per longitudinem paſſuum mille & du-
„ centorum ad usque labyrinthi fundum deſinit in amplas
„ duas elegantesque aulas, in quibus libenter advenæ con-
„ quieſcunt. Quamquam ad extremum caput trames hic
„ curvetur, ac torqueatur, non eſt tamen hæc Labyrinthi
„ pars periculoſa, illa enim potius eſt, quæ in ingreſſu eſt
„ obvia ad ſiniſtrum latus, triginta circiter paſſibus ab an-
„ tro, quod memoravimus. Si aliam quis ineat viam, poſt
„ longum iter errabit inter implexos Mæandros, a quibus
„ nonniſi cum vitæ diſcrimine pedem referet. Tenuere igi-
„ tur, qui nobis Duces erant, tramitem illum præcipuum
„ nusquam dextrorſum, aut ſiniſtrorſum flectentes. Percur-
„ rimus mille centum ſexaginta paſſus omnino ipſos. Sub-
„ terranei hujus tramitis altitudo ad ſeptem, aut octo pedes
„ attollitur, ſuperna vero pars ſtratis lapideis conſtat hori-
„ zontalibus nec aſperis, cujusmodi etiam ſunt pleraque ſtra-
„ ta lapidea in hac regione. Alicubi tamen neceſſe eſt caput
„ inclinare. Poſt ſexcentos circiter ab ingreſſu paſſus ad an-
„ guſtas adeo fauces devenitur, ut reptare manibus pedibus-
„ que neceſſe ſit ad evadendum. Cæterum tres ſimul ince-
„ dentes homines, exceptis hiſce anguſtiis, trames præcipuus
„ recipit. Pavimentum in illo æquale eſt, nullibi aſcenſus
„ aut deſcenſus paullo moleſtior. Parietes prorſus ad per-
„ pendiculum aut ſcalpro exciſi, aut lapidibus viam inter-
„ rumpentibus nimioque ſtudio ad latera erectis conſtructi
„ viſuntur; ſed oculis circumſpectantibus tot numero cal-

les

„ les ſe ſe exhibent, ut recte ſeligere, & inde exire magna „ ſolum adhibita diligentia poſſit.

„ ---- Hac adhibita diligentia facile fuit nobis e Labyrin- „ tho evadere, ſed ejus ſtructuram attentius conſiderantibus „ in eam unanimiter ſententiam venimus, incredibile pror- „ ſus eſſe Lapidicinam hic fuiſſe olim, unde lapides ſecti ſint „ ad Gortynam & Cnoſſum ædificandas, ut Bellonius aliique „ recentiores cenſuerunt. Quis enim veroſimile dicat quæſi- „ tos lapides ab extremo recondito ſinu ſubterranei ductus ad „ mille & amplius paſſus porrecti, & flexuoſis viarum amba- „ gibus interſecti, ubi vitæ diſcrimen altero quoque paſſu „ occurrat? Quonam, quæſo, pacto lapides avehere per angu- „ ſtum illum meatum, ubi manibus & pedibus reptare ne- „ ceſſum diximus? atqui paſſus ſupra centum tenet. Præterea „ mons ipſe rudis adeo, & præceps eſt, ut ægre admodum „ liceat equitantibus aſcendere.

„ Fruſtra quæſivimus veſtigia a plauſtris relicta, quorum „ meminit Bellonius. Etiamſi apparerent, nonne oportuit ad „ dilatandas vias fruſta lapidum avulſa aſportare? Animad- „ vertendum eſt etiam lapides Labyrinti nec duros eſſe, nec „ ad venuſtatem ædibus conciliandam idoneos. Subalbicantes, „ & fœdi ſunt iiſque ſimiles quibus montes abundant, ad „ quorum radices ſurgebat Gortyna. ---- Multo igitur veri „ eſt ſimilius Labyrinthum fuiſſe natura ipſa loci ita com- „ paratum, quem deinde hominibus curioſa ſectantibus pla- „ cuit pervium reddere partes nimium anguſtas dilatando.--- „ Cretenſes priſci, qui elegantiſſimis fuere moribus, & amœ- „ nioribus artibus quam maxime perpoliti opus hoc, quod „ natura adumbraverat, perficere ſtuduerunt. Paſtores, ut „ credo, inventis hiſce ſubterraneis ductibus rem enarrando, „ potentioribus viris ſtimulos admoverunt, ut Labyrinthum „ hunc prorſus mirabilem efformarent, qui aſyli loco eſſet „ familiis bene multis per eas bellorum civilium ætates, „ vel ſub Tyrannide aliqua, quamvis nunc temporis non „ ſit niſi veſpertilionibus ſtatio.

Hacte-

Hactenus Tournefortius, ad cujus ſententiam confirmandam non vacat Burnetii & aliorum Syſtemata afferre, in quibus globi terraquei poſt Diluvium conformatio & mutatio mirifice explicat, quonam pacto prima, ut ita dicam, Labyrinthi lineamenta natura ipſa ordita ſit. Quocumque autem modo vel ratione ſubterraneus hic Labyrinthus effoſus fuerit, Bellonium mendacii injuria arguit Tournefortius, quod ſe plauſtrorum ſigna in antri pavimento impreſſa vidiſſe ſcripſerit. Hæc ſuo quoque ævo adhuc extaſſe, teſtatus eſt in ſuo ms. rerum Cretenſium Chronico Andreas Cornelius Venetus in Cretenſi Colonia Nobilis, qui cum antiquas Gortynæ columnas cum hujus antri marmoribus comparaſſet, mœnia civitatis a Ptolemæo Philopatore ex ipſius cavernæ lapidibus, ædificata fuiſſe pronuntiavit. Hæc ſunt accurati Chronologi verba. *Eſſendo le grotte, le quali Rafael Volaterrano ſi laſciò perſuadere eſſere il Labirinto, vicine a Gortina, come egli ſteſſo confeſſa, e non a Gnoſſo, non poſſono eſſer Grotte del Labirinto, ſapendoſi certo, ch'egli era appreſſo a Gnoſſo, e non a Gortina, e quella è una Cava che da Tolomeo Filopatore vi fu fatta, d' onde ei traſſe le pietre per fabricare le mure di Gortina, che dieci miglia di ſpatio circondavano.*

Del che ſenza altri molti indizj e teſtimonj ne fa ampia fede la ſomiglianza, che hanno le colonne & pietre delle mura di Gortina, gli cui veſtigii ancora ſi vedono con quelle dell' iſteſſa cava, nella quale li ſegni delle Ruote delli Carri, che conduſſero fuori le pietre, ancora ſi ſcorgono. Quæ in latinum verſa ſic ſonant.

Quum antra, quæ Raphael Volaterranus alieno ductu antiquum Labyrinthum eſſe perſuaſiſſimum habuit, Gortynæ proxima ſint, ut ipſe fatetur, non autem Cnoſſo, profecto ipſius Labyrinthi antra omnino eſſe nequeunt, certum enim compertumque habemus Cretenſem Labyrinthum Cnoſſo finitimum fuiſſe, non vero Gortynæ; antra autem hæc Ptolemæi Philopatoris juſſu effoſſa fuerunt, ut marmora inde eruerentur

rentur

rentur ad ædificanda Gortynæ mœnia in decem mille paſſuum longitudinem protenſa. Et quidem rei huic, præter alia bene multa inditia, & teſtimonia fidem adſtruunt columnæ & petræ murorum Gortynæ, quorum veſtigia adhuc viſuntur, ſimilitudinem enim oſtendunt marmorum cavernæ hujus, in qua ad noſtra usque tempora conſpiciuntur ſigna Plauſtrorum ibidem pro educendis petris olim percurrentium.

Conſonant ea, quæ in mox afferendo Cretæ alio tractatu ſcripſerat antea Bondelmontius utriusque, ut reor, tractatus author, qui cum aſſertum hunc labyrinthum deſcripſiſſet, poſtea addidit: *Tu qui cuncta ſcis Nicolae, non eſſe hunc, quem homines tenent laberintum, bene exiſtimare debes, quia lapis ab iſto monte extractus lapidi antiquæ Urbis ſimilatur, & ſicut per diverſas partes hujus Inſulæ antra atque hujusmodi lapidorum venæ ſubterraneæ reperiuntur infinitæ, per totam hanc Inſulam artificioſum atque ab authoribus nominatum laberintum quæſivi, & nusquam inveni. Delituit Theſeus autem eum inſecutus, & a quodam edoctus, ubi latitavit, e latebris extractum ſtatim interfecit.*

(84) Aves noctuas in Creta Inſula neque naſci, neque vivere poſſe ſcripſerunt multi ex antiquis, ex quibus Antigonus Caryſtius Hiſt. Mir. cap. X. *In ſolo Coronico agro*, ait, *animal illud non naſcitur, ac ſi importetur, moritur, ſicut & in Creta noctuæ*. Ælianus quoque in Hiſt. animal. lib. V. cap. II. idipſum ex aliorum relatu aſſerit. *In Creta noctuam omnino nullam naſci ajunt, & ſi aliunde importetur, mori*. Ita & Julius Solinus Polyhiſtor cap. XVI. *Avem noctuam Creta non habet, & ſi invehatur, emoritur*, & Iſid. lib. XII. cap. VII. *Noctuam Inſula Cretenſis non habet, & ſi veniat aliunde, ſtatim moritur*. Ita & Plinius lib. X. *Sed in receſſu avium & noctuæ paucis diebus latere traduntur: quarum genus in Creta inſula non eſt: etiam ſi qua invecta ſit, emoritur*. Quamvis autem noctuas Cretenſi regioni denegaverit natura, veſpertiliones tamen liberaliſſime conceſſit, ex

quibus

quibus *magnam multitudinem ubique eſſe* refert Bondelmontius, & Petrus Bellonius ſuperius memoratus &c.

(85) Urbis Cnoſos Epiſcopus fuit Sanctus Pynitus de quo ſuo loco dicemus, cujusque nomen a Bondelmontio, vel potius ab ipſius amanuenſi corrupte ſcriptum legimus.

(86) Locus *Santa Croce* in Neotericorum tabulis nuncupatus viſitur ad radicem montis poſitus; quod autem ibi fuerit Saturni Templum id a Bondelmontio addiſcimus, cujus aſſertio ex indigenarum relatu prodiit. Nullum in Creta Saturno dicatum delubrum memorant ſcriptores, Cretenſes tamen certum exploratumque eſt liberorum ſuorum immolationibus Saturnum placare conſueviſſe, ut legimus in Sancto Athanaſio contra Gentes, & Porphyrius de Abſt. lib. II. Licet autem nefariis adeo holocauſtis Saturnus a Cretenſibus coleretur, attamen in propria Inſula pro Saturnalibus feſtis (teſte Dempſtero in antiqu. Romanis lib. II. cap. IX.) Mercurialia celebrabant: *vigebat enim tunc illa Inſula plurimum mercatorum frequentia*, *ut ex Diogene Laertio notavit Joan. Brodæus*, *eſtque Epigramma Nicarchi* lib. II. Anthol. cap. 47. Epigr. 35. Feſta hæc Hermæa vocabatur, atque in hoc cum Saturnalibus ludis conveniebant, quod ſicuti apud Romanos & Athenienſes per Saturnalia feſta ſervi cum Dominis pari honore epulabantur, ita in Hermæis Cretenſibus Domini ſervis menſæ accumbentibus miniſtrabant, ut notat Cariſtius in Hiſtor. Comment. apud Athenæum lib. 14. cap. 17.

(87) Celebres fuerunt choreæ & ſaltationes Cretenſium, qui (ut ſcribit Aulus Gellius Noct. Attic. lib. I. cap. XI.) prælia etiam ingrediebantur *præcinente ac præmoderante cithara greſſibus*. Haſce Cretenſium armatas ſaltationes referunt Diodorus Siculus lib. V. Dionyſius Halicarnaſſæus lib. VII. & Plinius qui l. VII. c. LVI. aſſerit *ſaltationem armatam* primos omnium *Curetas docuiſſe*, *ſicut & Pyrrichen Pyrrhus utrumque in Creta*; cujus Pyrrichæ ſaltationis mentio eſt in Apulejo l. X. Aſini. Licet autem Plinius aſſerat a Pyrrho Neoptolemo di-

cto,

ẞto, qui fuit Achillis filius, Pyrricham decurſionem inventam fuiſſe, tamen Marius Plotius antiquiſſimus Grammaticus apud Jacobum Cujacium lib. 13. Obſerv. cap. 10. & Nicolaus Damaſcenus vetuſtiſſimus author lib. de moribus Gentium apud Joann. Stobæum ſermone 42. referunt ſaltationes Pyrrichas initium a Pyrro ſeu Pyrricho quodam Cydoniate habuiſſe. Hæc ſunt citati Nicolai verba apud Stobæum ſic in Latinum verſa a Conrado Gesnero: *Cretenſium pueri ſimul congregantur, educanturque duriter, venationes acclives pedibus nudis conficiunt, & pyrricham in armis ſaltant, quam primus invenit Pyrrichus quidam Cydoniates Cretenſis genere*. Alias etiam Cretenſium diverſas ſaltationes memorant Athenæus l. IV. Euſtathius, Lucianus, Libanius & alii, ad quas exercendas Rhytmis Creticis, (ut refert Strabo in Geogr.) uti conſueverunt. Plurima de ſaltationibus, & de viris ſaltandi peritia apud Cretenſes laudatis affert Meurſius in ſuo de Creta Tractatu. Pyrrhicas ſaltationes apud incolas Alborum Montium, quos modo montes *de la Sfachia*, in uſu eſſe aſſerit in ſuo Orientali itinere Tournefortius Epiſt. 1. in qua populos ipſorum montium fortiſſimos viros eſſe aſſerit, & in jaciendis ſagittis peritiſſimos.

(88) De loco Margarites nuncupato ſeditioſorum & rebellium incolatu infami, alibi occurret mentio, ubi ipſum a Venetis everſum deſolatumque dicemus.

(89) De Græcis, qui poſt diſperſum ſeditioſorum exercitum, ad montes confugerant, & oblatam ſibi a Venetis clementiam & veniam reſpuerant, ſcripſit Senatus Venetus anno 1368. in epiſtola ad Urbanum V. Pontificem data hoc modo: *Recuperatis cunctis civitatibus, & fortalitiis Inſulæ quoscumque redeuntes miſericorditer ad gratiam duximus admittendos. Aliqui tamen Latini, ſed pauci cum Græcorum multitudine ſe reduxerunt ad montes, quorum etiam Latinorum & Græcorum non parva pars ad noſtram poſtea obedientiam redierunt, adeo quod de Latinis cum reliquis Græcis non ſuperſunt niſi duo, unde tota perfidia in ipſis Græcis remanſit.*

(90) Mellipotamenſis Epiſcopatus prope montes poſitus, adeo ab Inſulanis Græci ritus & quidem ſchismatici infeſtabatur per ea tempora, in quibus ſcribebat Bondelmontius, ut in ſua ſede Epiſcopus neque permanere poſſet, neque ſuæ menſæ debitos proventus colligere. Quapropter Martinus V. anno 1418. Epiſcopo Mellipotamenſi Bertramino Ordinis Minorum indulſit, ut in aliquo ſui Ordinis conventu provinciæ Januenſis habitare poſſet, *dum in ſuo Epiſcopatu ab infidelibus* (ii erant Græci ſchismatici) *occupato reſidere non liceret*.

(91) Unde hæc hauſerit Bondelmontius, me latet; fortaſſe hoc illi retulerunt incolæ genus ſuum alta ab origine jactabundi ducentes. De colonia virorum Nobilium e Conſtantinopolitana civitate Cretam adducta, hæc refert ſuperius laudatus Andreas Cornelio in ſuo ms. Chronico Rerum Cretenſium. " Così ſottomeſſa egli (Nicephorus Phoca) e „ pacificata l' Iſola, che per anni cento quarantaduo era „ ſtata occupata, e ſignoreggiata da' Barbari, la fece habi- „ tare, e vi laſciò in forma di Colonia per maggior ſicu- „ rezza dell' Iſola Famiglie Nobili Coſtantinopolitane dell' „ Ordine Senatorio, cioè li Armeni, li Caleteri, li Anato- „ lici, li Curgiacii, che vuol dire Saturnini detti Cortaci, „ li Veſpaſiani detti Meliſſini, li Ligni detti Suttili, li Pa- „ niniani detti Ulaſti, li Romuli detti Claudi, li Aliati det- „ ti Scordili, li Colorieſi detti Coleini, li Orſini detti Ar- „ culedi, e li Foca del ſangue del medeſimo Niceforo Fo- „ ca, che da queſti Foca ebbe origine la Caſa Calergi.

(92) Cortacii, Meliſſini, Ulaſti, Scordilli memorantur ſæpe ſæpius a Venetis Hiſtoricis, eo quia rebellionum vel authores, vel fautores peſſimi fuerunt. Ex gente Chortacia prodiit Meletius Chortacius Archiepiſcopus Philadelphienſis, qui Venetiis in Sancti Georgii Græcorum Eccleſia ſacris præfuit, ibique morum probitate, & doctrinæ præſtantia laudatiſſimus obiit anno 1675. cujus mentio eſt in Eccl. Venetis Illuſtr. Tom. XII. pag. 366. & apud Papad. in Hiſt. Gymn. Pat. Tom. II. p. 306.

(93)

(93) Sepulcra hæc, ex traditione acceptum eſt, fuiſſe quinque Virginum, quæ ſub quodam Rege Tyranno martyrii coronam meruerunt. Fuſius de ipſis ſepulcris deque ipſis adnexa Eccleſia dicemus in calce Eccleſiæ Latinæ Rethimenſis poſt illuſtratos ejusdem Urbis Epiſcopos.

Superius allatum Bondelmontii tractatum, cujus exemplum, uti diximus, e Murianenſi Sancti Michaelis Monaſterio depromptum fuit, jam notis illuſtraveram, cum mihi documenta ad Cretæ Regnum ſpectantia undique requirenti Florentia advenit alius ejusdem generis tractatus ex codice ms. tranſumptus, qui num. 42. ſignatus aſſervatur in Pluteo XVIIII. Bibliothecæ Mediceæ Laurentianæ. Nomen authoris ex opuſculo minime quidem innoteſcit, attamen opuſculum ex Chriſtophori Bondelmontii calamo prodiiſſe haud obſcure arguitur tum ex rerum concordantia, & male compti ſermonis ſimilitudine, tum quia author Florentinum ſe prodit, *Noſtrum Arnum*, *noſtram Florentiam* nominans, & Sacerdotem ſe eſſe oſtendit, ubi ſcribit ſe in nonnullis Cretenſis Inſulæ ſacris locis in animarum devotionem miſſam celebraſſe.

Non itaque a vero abluderet, qui Bondelmontium aſſereret priorem tractatum Jordano Card. Urſino inſcriptum in ipſis ſui regreſſus diebus, prout erat ex itinere feſſus preſſiori calamo concinnaſſe, mox deinde cum ex reſtituta quiete animum recreaſſet, deſcriptionem Inſulæ fuſiori ſermone exaraſſe, quam amico ſuo, cui nomen Nicolaus, inſcriptam voluit. Una igitur eademque eſt in utroque tractatu locorum ſeries, & rerum ſubſtantia, ac etiam par primorum amanuenſium in exſcribendo inſcitia; at non paucæ in ſecundo inſertæ leguntur enarratiunculæ, quarum quidem potior pars commentum magis referunt, quam hiſtoriam: facilis enim ſcriptor ex cujuscumque Græculi relatu multa hauſit, quæ maxima indigent caſtigatione.

Quamvis autem priorem tractatum vulgare ſtatuerim, ne genuinum certumque Bondelmontii opus reſpuerem, attamen

& poſteriorem hunc erroribus licet mendisque, ut e Florentia accepi, ſcatentem, in lucem proferre haud inutile arbitror, cum in eo non pauca reperiantur, quæ eruditi lectoris curioſitati arridere poſſe videantur.

Sed illud in primis fortaſſe quæri poſſet, quis fuerit ſcilicet Nicolaus iſte, cui ab authore miſſa fuſior hæc Cretæ deſcriptio; & quidem, ſi conjecturis locus eſſet, hunc eſſe dicerem Nicolaum Nicoli Florentinum, qui (ut autumat celeberrimus Antonius Magliabecchius a P. Nigro in hiſt. Script. Florent. p. 424. citatus) idem eſt cum Nicolao Falcuccio ex eruditioribus ſæculi XV. viris arctiſſima cum Laurentio, & Coſmo Mediceis, Ambroſio Camaldulenſi, Alberto de Sarchiano, Marſilio Ficino aliis clariſſimis ſcriptoribus amicitia conjunctus, ut ex ipſorum Epiſtolis clare eluceſcit. Vir erat hic multiplici eruditione ornatus, ut innuunt verba in mox afferendo tractatu exarata: *Tu qui cuncta ſcis Nicolae* : ſed præcipue in Coſmographia inſtructus, quod ſcientiæ genus in ipſo eluxiſſe ſcribit ſupracitatus Niger; quapropter haud a vero abludet, qui dicat, ei idcirco a concive ſuo Candiæ Inſulæ deſcriptionem miſſam fuiſſe. Id autem probabilius eſſe videtur ex eo, quod nullus alius Bondelmontii ævo floruerit (quod ſciam) eruditus vir Nicolaus nomine, ſi unum excipias Nicolaum Michelotium, Nicolao Falcuccio doctrinæ & eruditionis fama longe minorem.

DESCRI-

DESCRIPTIO
INSULAE CANDIAE.

CUM per altam olim Saturni Inſulam longam gererem inquiſitionem & nullum antiquorum Poetarum dictum invenirem, quod animo tuo mi Nicolae poſſim ſermone explicare ; Vehementer ob hoc in admiratione deveni, quoniam ſi dicta ipſorum vera ad plenum exiſtimamus, omnia ab hac regione ob temporis longitudinem receſſerunt, & tanquam antiqua membrana deleta, qua non poſſint homines veſtigium agnoſcere literarum obruta videntur ; Veniat igitur pietas talem omnibus Inſulam admirantibus ipſamque colentibus ſine lætitia filios aliiſque doloſe non pareant, qui ſine antiquis dignitatibus in tali Inſula ſunt procreati ; quis enim Calamus poterit explicare quantus me dolor perculerit ? quantiſque ſim mœſtitiis obvolutus, dum in meo animo hæ ruinæ revolvuntur ? Sed tandem dum viſerem Inſulæ partes omniaque in libro mei cordis reſerarem paulo minus fui quin cuncta ſine cultu graffie (*graphiæ ſeu graphice*) dimicterem & ab inceptis deviarem ? ut ad tuæ mentis conſpectum per me hujus Inſulæ deſolatio non penitus perveniret : Heu quid agam memet pluries dixi, aut quid conſilii captem te Virginis Sancte Conſule precor cum ſit durum mortalibus, atque meſtiſſimum valde animis ægrotis præterita eximia rememorare. Repetam nunc imbecilla ea, quæ olim magna ſuo triumphali curru ſplendidiſſimo curſu ſuis radiis rutulabant ? Ubi numerum Civitatum antiquarum per multos eximios Poetas narratum inveniam ? Ubi Templa ? Ubi liniamenta eximia perferam ? quæ tam ſublimia, quam infima ad nihilum devenerunt. Quapropter honeſtius foret has ſilere, quam ſcribere ruinas. Porro dum meus animus de talibus in dubio erat parvoque momento huc illuc impellebatur meam in mentem de tali tractamine

ne tua exortatio pervenit, quia quando tempus mihi conſeret tibi Florentiam mictere non tardarem. Faciam denique licet mea non ſuppetat facultas, adjuvabit tamen pure caritatis effectus quem in te ſemper habui, opitulabitur ipſa gratia divina, in qua mihi ſemper ſpes eſt. Igitur attende precor, nam quam brevius potui omnia tibi, & videre volentibus hac in ſcriptura declaravi. Reſummam nunc mi Nicolae generales hujus Inſulæ diviſiones cum eam pelagis amplectentibus, ut facilius omniaque dixero lucidiusque ſint tuo in animo capienda. Eſt enim hæc Inſula Cretæ in medio Mediterranei maris poſita fereque ab omnibus partibus montium circumdata, & a ventis undique agitata. De Oriente ad Occidentem treginta & ducenta milliaria in longitudinem, & quinque & quatraginta in latitudinem ad plus diſtare videtur. Ad Orientem Carphacium Inſulam, cui Samonem proſpectat promontorium: ad Occidentem Adriaticum & Coricem promontorium, ad Meridiem Punicum, ad Septentrionem Creticum, hæc Inſula terminatur: Fuit autem appellata antiquiſſimis temporibus Nyſon, deinde filius Nebrot nomine Cretus de ſe huic Inſulæ nomen dedit, vel quia Terra hujus Regionis ad modum Cretæ tenax & alba eſt, de ſe nominatur. Habuit enim centum inter Civitates & oppida, hodie vero ad tres tantum hoſpitata remanet, nomina quarum omnia tibi prius enumerabo, deinde ad ſpetialem cujusque ipſarum quam brevius & aptius potero diligenter declarabo. Igitur de Oriente ad Occidentem per litus auſtralem hæc fuerunt in generali Civitates & Oppida videlicet; Yrapolis, Cheratus, Inatoſpolis, Pergamea, Lapſa, Matalia, Piriotiſa, Suveta, Nichiton, Sfichium, Polirenia, Penix, Phenix, Inacorium, Liſus, Pecilaſium, Tarba. Deinde per Septentrionalem plagam has enumerabis; videl. Coricem, Chiſſamoſpolim, Dictanum, Chidoniam, Minoam, Bicornum, Rythimnam, Milopotamum, Pannonam, Pantomatrion, Dion, Ghandacum, Philopolim, Carapinnam, Clatum, Cherſoneſum, Co-

ſo-Olopixopolim, Panormum, Citeum, Sercopolim, Settiam. Denique per medium Inſulæ vergens hæc nuncupantur: Camara, Olus, Cherſoneſus, Artacina, Mirina, Pidiata, Bonifacium, Chittima, Gortina, Chenurio Caſtro Temminos, Gnoſia, Gaſi, Laſos, Leſtine, Apteriapolis, Holarna. Venit in hanc Inſulam Dominus ille Saturnus potentiſſimus & ſagacitate plenus, qui ab Uranio Patre ſatus, omnes dixerunt: quem Celum a Saturno nominatum & Veſtis, quæ terra dicitur eum in utero portavit; ab hac autem mutatione nominum fulgorem ſuæ originis ampliavit, ipſe primus Era ſignavit & nomen ipſius appoſuit. Ignaros Arva colere docuit. Semina Agris imponere atque colligere ordinavit, ad ſui laudem Aram condidit ſacraque inſtituit, quæ Saturnia appellavit; Cibelem ſuam Sororem ſacro copulavit connubio, & ex ea plures ſuſceptos ſcripſere filios quos ajunt omnes devoraſſe & Jovem ſervatum uxoris fraude clam in Ydeum montem nutriendum miſit, qui cum regnaret & potens factus Patrem ſuum de Regno expulit, Junonemque ſuam ſororem in uxorem accepit, multa grandia illicitaque exercuit, quæ omnia hic ponere ſuperfluum videretur, etſi dicenda ſunt aliqua de eo & dominantibus olim, & nunc huic Inſulæ in ſecunda tertiaque parte hujus deſcriptionis, clare & ſuccinte declarabo. De Samone primo usque arenoſum planum montes Melliſſas nutrientes ſunt. De Yrapolis usque Mirinam fere immeabiles & altiſſimos invenies montes. De Pidiata usque Gaſum, amenos, ut plurimum & infimos monticulos reperies, quos in nobiliſſimis Vineis abundare delectant. De Gnoſia usque Coricem primum per rectam lineam Celum montes tangere videntur. Et latere auſtrali infinitam multitudinem videbis Cupreſſorum: A Septentrionali planities ac flumina proſpicere curabis. Ergo placet in tribus dividere partibus, quarum prima a Zephiro primo (*fortaſſe promontorio*) per litus auſtralem, usque promontorium Ermeum; Secunda autem a Corici promontorio per Septentrionalem litus usque hyra-

hyracleum Portus; Tertia denique a Camara per medium Inſulæ pergens usque Holarvam, tales erunt diſtintiones, & quia non veſtigium, neque inditium reliquarum Civitatun reperio, in arbitrium Poetarum nominari dimiĉto, igitur noſtrum incœptum ob tui amorem perſequamur. Et ſicut ſupra a Zephiro primo ordinatum eſt narrare incipiamus.

Inprimis Zephirum verſus Damiatam proſpeĉtantem primum vidi in ſummitate, cujus non ſpiſſum Zappinorum videre curabis, quo coram Inſula quedam Chriſtiana nomine Gaidaroniſumque plana & fere inculta pulcraque olim cum Calojeris jacet, in quo Arbores vernicio, atque hebanorum multitudinem producere facit, ibique ovium multitudines ad modum infantes vagitum in noĉte miĉtentes inveni, quæ pullos ſuos albos velud Columbos infra erbas inſolubiles ad funes fabricandas nutrire laborant, deinde Myrapolim, quæ hodie Ghyrapetram velum ligare curavi terramque pedibus circum calcare affeĉtamus, quæ in maris litore erat hedificata cum copia hedificiorumque columpnarum maxima. Portum ampliſſimum procuramus, quem propter vetuſtatem atque auſtri maris fluĉtuationem totum repletum aſpexi, & ab agricolis de Portu nobili agrum fertile poſſidetur: Heu hædificiaque Templa immenſa infra ingentem ambitum connumeravi, atque ſparſa buſta Ydolorum avidiſſime prænotavi. Linquimus infinita ſub tali planicie rura cum amenis viridariis circumcirca, donec Ampelam primum non nimis elevatum noſtra abraſit navis, quo per in amenas ſemitas campum Omalum intravi, quem nemo aratro audet hodie laniare, a Celo aquæ venientes circa medium coadunantur, & per ſtrenuiſſimum rivolum dimiſſa gregum multitudine in mare prorumpunt. Petimus deinde hoſtium impetuoſi terribilisque Anapodaris fluminis, qui per amplas planities fluens, cum magno impetu altiſſimos dividit montes, atque violentus in mare devenit. Ubi ſic aſpicio ſupra verticem Cheraton oppidum olim in ſublimi parte minatur, multi hoc flumen cernentes in plano non

de

de campis, ſed de montibus judicant emanare, & ideo nomen demonſtrationi videtur. In heritreum primum venimus quod multas ruſticorum Caſas cum amenis paſcuis fertiliſſime gubernat, cujus accolæ noſtram cum lætitia commeſtibilium ratem honerarunt.

Sublimisque magnus a longe ille Aries mons, & primum qui hodie Gabellum appellant barbarum litus cum alta fronte proſpectat, altamque Cretam nautis atque avibus a longe non ceſſat indicare, huc falcones feſſi portum applicant quos ſine labore ruſtici capere curant, ubi non parvum Mercatorum genus per Mundi partes transferre fatigat, Naves dum Veneti per altum Ægiptiacum, atque barbarum mare inſurgunt in hunc Portum intrare delectant, in quo Nicolaus Sanctus ſuamque Domum per ſecula ſtudet gubernare; hic olim Anatoſpolim Civitatem invenies, quæ jam ſuum ammiſit veſtigium niſi ex muris coctilibus Templa ampla cernere poſſis, non marmorum copiam hic reperies, ſed fundamenta ymmanium ſaxorum fabricata laudavi. Dum denique a ripis montibusque noſtram elongamus Navem, promontorium cum Pergamea olim vidimus Civitatem, quam dum in proclive ejus aſpicimus parvam & ſine portu eam extimamus, atque circumcirca omnia ædificiorum genera ſub radicibus arborum conculcata videmus.

Talia cernentem, & Septentrionem verſus aſpicientem montem Yeronhoron, hoc eſt ſacrum montem elevatum vidimus, qui ab Eritreo primo usque Mathaliam Civitatem protenditur, & a mare auſtrali usque campum maximum per amplum terminatur, in quo non pauca Monaſteria Virorum Mulierumque colere invenimus ritu, hujus in radicibus fontes & rura videbis atque egas virentibus locis cum armentis indoctis: Accolæ gaudent omnia pinguia videntes & ſæpe turmas invadere curant; Deſcendo ad Portum nomine, cujus hodie Calolimiona dicitur, quo coram ſcopuli adjacent, qui nullam ratem ledere a ventis dimictunt, & circumcirca ampliſſimas domus jam proſternatas inveni. Erat

prope in parte ſublimi Civitas non magna lapſea, quæ a præruptis montibus eſt coronata, atque ab eminenti latere ſub columnis Templum videbatur adſtare.

Omnes denique poſtquam hanc ſcrutavimus olim Urbem a rupibus, & per longos ſcopuloſosque lapidum yatus ad Leonem primum devenimus, quod effigiem talis animalis procul aperte demonſtrat, in quo falcones tuti filios ſub tali forma nutrire delectant, juxta quod Mathaliam Portumque avidi ſubimus donec a prora ductor cæpit firmare rudentes; Devenimus ad litus & per devia Mathaliam olim totam luſtravimus eam. Cognovi Templi ruinas, ubi ex Muſaico pavimentum immaculatum plane videtur. Heu mi Nicolae reſpice ſubterraneas ex lapidibus tumbas, & delicatas Ymagines ſculptas; Tegunt edificia prata & ampla ſine ordine marmora jacent, aſpice inciſa juxta mare vivaria, in quibus per ſubtiles meatus aqua gurgitis poterat evagare; Si montem cupis, habes, ſi planum lineum flumen ipſum tibi indicare curabit, in quo Navem diligenter ligare cepimus ſotios ſine cura dimicto & indeſolatam ſaxorum me confero molem, reſpicio procuro omnia, donec vaſtum Templum in campo videtur, voco Bubulcum, qui me cuncta precibus indicavit, heus, o mi frater quid hoc eſt pande precor, ille mihi ſtatim talia dixit, videsne non magnum letheum flumen, quod ab Yleo monte emanare non ceſſat, & in lineum fluvium ſuum perdit nomen. In litore hujus Hermiona filia Martis & Veneris, atque Cadmi Uxor oblita eſt, qui deinde Templum hoc venerabile ad honorem Dianæ conſtruxere, quo niſi nudo pede nulli intrare licebat. Nunc & quandoque ob caloris fervorem gregem meum ſub amplis iſtis marginibus Templi facio recreare; Vides etiam prope ad dexteram hanc Silva fertiliſſima & ampla eſt, quæ non tantum diverſarum arborum fructificantium plena, ſed holeaſtrum habundantiſſimam proſpectabis. Deceſſi denique finitis ab eo verbis & ad Navem prope Piriotiſſam Oppidum properus me contuli, ubi accin-

tus

tus viam mirabatur vetula quædam rigoſa nimis aſtutaque valde ſic locuta eſt, heu Filioli precor hinc habite cito, heu renoſam fugite terram jam temporibus antiquis deſolatam, quia poſtquam ſoſpiter hanc aquam piſcesque hujus guſtaverint litoris, brevi tempore vitam evadere non poterit, ubi tunc talia audimus delinquimus litus remosque figentes ſtudere curamus, maledicimus locum & a colentibus diſtare affectamus.

Facto fine verbis in ripam ab alto olim Succetam invenimus urbem, quæ hodie Calenum ſecundum Calorei ibi in Monaſterio habitantes appellant, qui conductum procul deſcendentem columnasque omnium colorum lapidum demonſtrarunt, hæc ſine Portu flumini adhærebat, quæ non multum cataracte fluvio diſtabat, qui per montes altiſſimos fluens in Mare impetuoſe devenit. Accedimus ultra & altas retro dimictimus ripas donec in Electinum fluvium frigidiſſimum intrare curamus. Implemus liei crateras carnesque cum verubus ad prunas rotare curamus, pars in enea ponunt aliique ab alto non ceſſant ſcindere ligna, dimicto ſotios dum cererem lacerare curant baccumque leti linfare congaudent, & ad excelſum transcurro locum, quem totum circumcirca incultum & a rupibus plenum inveni, niſi arenoſum juxta mare videtur, reſedimus in nocte omnes donec dies lucidiſſima venit, in qua non longum iter ante acceſſimus, quod Pacximadi Inſula a leva manifeſtatur, & ut dicitur carcer Ycari atque Dædali fuit, & quousque hodie muralia carceris manifeſtant. Ad dexteram lapidoſum atque aridum ſaluto primum quo peracto in colpo quodam devenio, in quo Nichitum ſecundum aſpexi, ad aliud deinde cornu ſini hujus me contuli, in quo Sfichium vetuſtiſſimum inter alias Civitates reperi, quam ut eam vidi non modicum conlacrimavi hunc deſolatum videre locum, heu quid miſeri mortales curant moles inſtruere magnas, aut quid coadunare ſtudent marmorea erigere ſaxa, tranſeunt in nichilum & tanquam fama, quæ in una labitur hora: Ruſtici

ſine meniis partem illius occupant, qui nunquam ex ariditate montium ſeminant, ſed ex arte Cupreſſorum tabularum atque caprarum multitudine vivunt. Sunt aſperi in bello in montibusque velociſſimi, & usque ad X. & Centum annos ſilveſtras non ceſſant per montibus aſperis invadere capras. Pro Bacco lactem utplurimum bibunt & dolores infirmitatesque quaſi omnes usque ad terminum montis ignorant. Recedimus deinde hinc & citi in tranſtris ſedimus, dum Remos in gurgite juxta altiſſimas Cupreſſorum ripas, atque Falcunorum ſoleas flectere ſtudebamus. Maſſalaem poſt longum iter invenio flumen, in quo per diem omnes ſotii leti remanſerunt. Ubi more certior factus citus ad montes convolavi, medio quorum juxta planum Polireniam aſpexi quæ hodie Anapolis nominatur, aque fontem nobiliſſimum collaudavi cum amplis marmoreis lapidibus proſternatis, juxta quam planum amplum in fecundiſſimis montibus Cupreſſorum circumdatum enumeravi, in quo greges florentem pratum tondunt, & ruſtici ſub pena maxima aratro laniare non audent, revertor denique ad ſocios quos omnes ſaluto libenter, qui leti itidem referre conantur, damus in nocte noſtris corporibus requiem & juxta arenam meum iter ſotiis narrare delector dum ſomnus oculos invadere curat.

Occurrit igitur altera dies dum ductor a puppi ſignum dedit atque cito viam omnibus indicare feſtinat, & adeo juxta litus invenimus ripas, quia in Celum erigere videbantur quantum ſummitates abſque ſciſſuris ſine numero Cupreſſi ad ſidera volant, donec talia cernimus in Portum olim Penicis hodie lutro intravimus & dextructam Civitatemque vetuſtiſſimam cum columnis proſtratam videmus; Inter eas candidiſſimi marmoris ſepulcra prope Caſas illorum ruſticorum inveni, in quibus ſues polentum comedebant & ſculpturas circum nobiliſſimas laniabant. Lacerata multa vidi Ydolorum Buſta inter quæ marmorum hedifitia ſparſa jacebant, dimicto poſtquam vidi amplas Catacumbasque infinitas locum & verſus terram rura ampla procuro, in quibus

ex

ex antiquorum Nobilium Romanorum Reliquias inveni, quæ titulum & arma in hodiernum ſervare delectant, ſed quia tempus de eis nunc narrationi non competit in fine tertiæ partis latius accedemus. Multa Cupreſſorum ligna de Montibus Ianoſi ruſtici in Meſſalaem præcipitata ruunt deinde parvo labore in Mare deſcendunt, damus poſt hæc latus dextrum inmanes lapideas ſciſſuras, a quibus ſine terræ humore magne eriguntur Cupreſſi, medioque ipſarum per longum iter Sancti Pauli Eccleſiam vidi prope, cujus tam eructationem maximam ex paucis foraminibus frigidiſſimæ aquæ exultat, quia vix in duplum noſter adſumit Arnus, que per modicum ſpacium in Mare prorumpit.

Recedimus dehinc denique omnes & juxta amplos altosque hyatus curſum rati damus, quorum parte ſublimi nidos falconum ac proſpicimus Aquilarum & a leva Gozi Inſulam notamus, quam ſingulis annis aves poſſidere Marinas, Portum antique Urbis deſolatum Phenicis hodie Romelum ſecundum dicitur gaudentes intramus, deinde grandem ambitum jam feſſi querimus, medio cujus ingentem aſpicio Templum in ſubverſione volutum, quo omnia genera marmorum atque Porfirum columnas ſine ordine jacent. Aſpicio Ydolorum ſine Capitibus Buſta & ab altero latere Templi caput Veneris vel Dianæ inveni, quod ſuper omnia pulcherrimum videbatur. Revolvo me ad angolum quemdam & ab inditio ingentis marmoris circumcirca lapides elevamus. Cernimus nimis deletas græcas litteras ſculptas, ſequimur deinde eas, heu ſciſſum erat, ſed per conjecturas ſic cernere potui: Munda pedem vela caput & intra, columne, ciſterneque cum hedificiis amplis omnia pateſcunt, hic ille Paulus eximius Apoſtolus fuit, dum Romam cum aliquibus Chriſtianis captivum ferebatur, abhinc jam experti recedimus, & juxta ripas torrentem macoriumque deſolatum ſalutamus. Intramus ſtatim in liſeum Campum olim, quem hodie Svia appellamus, in quo rura fertiliſſima atque armenta videbis, in Campi medio liſus Oppidum erat, quod in deſolatione receſſit,

ſit, ubi deventum eſt in angulo hujus planitiei, Pecilaſium nunc Selinum pedibus calcare affectamus, miramur moles, miramur immania & artificioſa fundamenta, miramur denique conductus ac magnalia Porti hedifitia, ibique nocti ſubicimus & requiem corporibus lapſis damus.

Venit igitur leta altera dies, quæ cum frenis ſpumantibus Eoli per altum aſcendere cepit, & pirous noſtra tranſtra luminibus ardentibus verberabat, vela dedimus remanentibus verſumque hermeum primum juxta ripas immeabiles ſignum ponere non tardamus, devenio ad ſine nomine torrentem, ubi antra in Maris confinibus ſalutamus, a quibus illico illa Ecco reſpondebat, in ſublimibus ſilveſtras Egas cernimus, vocamus illas & cum vocibus aliqui noſtrum caprizare delectant. Abradimus deinde Oppidum Tarbam olim, a quo multitudo pendicum per noſtrum ſcrepidum deceſſerunt, fugiunt exauſti Montes & ab alto magni arbores nihilare videntur; Naute leti dum ſic pergimus inceptas creticas cantilenas melodia quarum per omnes graias comendatur plagas. Igitur in canendo omnes vincunt cupiuntque alii talem addiſcere reſonantiam, in fontem cantando venimus, in quo ex calore intenſo ſub frondibus amplis Platanorum per horam feſſi reſedimus. Cernimus dehinc anteriores ſcopulos longamque viam ſub fronde virenti preteritam rememoramus.

Senſere eloquium dum noſtra Sotietas per longos jacebat umbrarum aditus magna ruſticorum Societas, quæ ſic ab alto orſa eſt: O vos unde inquite eſtis? Dedimus illis terque quaterque nomen, qui vix delapſi ab alto ad noſtrum deſcendere locum. Ubi ſic cognoſcere omnes cum lætitia ac reverentia ad nos devenere, Corator ideſt ductor manus omnium tangit cum amore, breviterque talia noviſſima dixit: Salvete vos omneſque hujus Inſulæ inquiſitores, noſtra teguria hinc & illinc per Montes iſtos multa ſunt, & dum Paſcua noſtra gregibus damus immanes barbari nos atque noſtrum invadunt gregem. Capimus in nocte prius attoniti

toniti fugam deinde caterva noſtra ad ſtridorem occurrentem cum talibus ad prelium venimus, atque victoriam ſæpe noſtris caſis reportamus. Ideo Domini Reverendiſſimi ne miremini ſi Portumque partes iſtas vigilare curamus: Igitur attendite precor, ne a talibus veſtrum Navigium injuriam patiatur; his dictis conſideramus deinde dictor talium & ſotii Crateras guſtare ceperunt. Curamus a longe viam, & noſtrum iter verſus olim Ramnam hodie Ganbruſſam Portum incepimus. Intramus per ſcopulos in eum, quem a ventis tutum judicamus; Damus deinde citi velum donec ad Chium primum magnum applicamus. Non a longe ad auſtrum Inſulam olim Claudos hodie Sequilum videmus, in qua Civitas fuit ab eadem Inſula nominata, quæ verſus Septentrionem proſpectat, magna valde atque Columpnis valde circumdata. Hodie in ea habitant niſi agreſtes aſinique ſæpe a piratis eſt viſitata. Capimus poſt hæc viam, quæ ad Septentrionem proram ponimus donec ad primum Coricem, atque leti devenimus Civitatem.

Poſtquam de parte prima, quam clarius potui mi Nicolae tibi Auſtralem indicavi latum. Nunc Septentrionalem tibi pandere incipiam plagam, quam pro majori parte, quam antecedentia dicta amenius nobiliusque manifeſtabimus. Igitur attende precor, quia ſicut in preterito omnia ſeriatim diximus, ita de loco ad locum hominum mores & Caſtra cum humili narratione proſequemur. Dum ſic peragramur per longum iter aliquantiſper ſub radicibusque promuntorii Coricis feſſi recreamur, denique ad eundem Montem per immeabilem aſcendo ſemitam, in ſummitate cujus Civitas cum plano exiguo eminebat, meniaque ejus non parum a terra elevata cernere poteramus. Manſiones inſuper diligentiſſime fabricatas cum cellulis ſubterraneis clare videmus, & Ciſternas in lapide ſculptas mire induſtrie collaudamus. Deſerimus deinde parvum ac planum deſolatum & terga immeabili Monte deſcenſu noſtro oſtendemus, dum Eolus hic ſua antra reſerabat. Devenio tandem ad Socios, qui jam velum in

Anten-

Antenna ligatum aſcendere properabant. Capimus deinde viam quæ juxta dextrum latus videbatur, aſpicimus Montes, qui per longos altosque anfractus diſtare videntur, quorum in medio rari minantes Cupreſſi procul cernere poteramus, Opon promuntorium a conſpectu cito panditur, qui quaſi aſtra tangentem extimamus; ad quem dum venimus Eolo dormientem noſtrum Navigium ſub altis ripis non adherere ceſſamus: Procuro ſub altis ſpilleis antra, in quibus Scilla & Caribdis videbatur, ac per mille foramina talem erugitum eructabat, dum hoc audivimus Nauclerius per medium curvate Navis nautis viam præcipit, & a Puppi Capitaneum cum multis delectat libare lieum. Ad antiquiſſimum deinde Portum Citi devenimus, qui jam corroſus ab aquis demoſtratur, a longe per medium antique Chiſſamoſpolis Oppidum album cognoſcimus, eum cito per arenoſum litus petimus donec Caſtellanus nobis obviare non reſtat, qui habundantiſſime Sotietatem omnem recreavit, & acta antiquorum per Campum amplum indicavit, nos hinc inde notantes ſuum iter pedetentim retro ſulcare paramus, devenimus quaſi in medio Urbis ad fontem, quæ usque in odiernum diem per ſuos ſtudet meatus tranſcendere curſum, ibique prope dum ſic eramus ingentem Palatium cum multitudine columpnarum jam fere proſtratum vidi, & in ſeceſſu marmoreas tabulas enumeravi, Cernis, ille ductor mihi inquid, flumen Tiflo lapideum, atque vetuſtum Pontem habentem, conſtitutis temporibus totam purgabat Civitatem aſpice adhuc Catacumbas infinitas, in quibus noſtri Patres quando ille calidus ac peſtifer notus regnabat, omnes in iſtis ſucterraneis Cavernis intrabant, ut a ſua ſe defenderent infectione, decedimus hinc & verſus Auſtrum per medium ad quamdam nunc novam Eccleſiam devenimus, ille dum intravimus verſus Pavimentum reſpice dixit, cognoſce Muſaicum, qui jam per tot ſæcula a pluviis & terræ humectationibus illeſum eſt, atque totam hanc Vineam cum multis hedificiis porfireisque marmoreis comprehendit in unum,

ſed

ſed quia non nobis talia neceſſe ſunt ille bacchus ob bonam utilitatem ferentem delere ſuas facundas arbores non permictit, cingimus deinde eam Urbem cito, que per duo miliaria in plano circundare videtur, ab ea poſt hec decedimus dum oſpes noſtrum Navigium magnis piſcibus in litore captis honeravit, cui gratias omnes leti dedimus noſtrumque iter Naute capeſcere curant.

Relinquimus Portum jam a ſeculis vetuſtum, & in acceſſu arenoſumque litum abradimus omnes, devenimus ſtatim ad non magnum Nopiliam flumen in radicibus cujus atque lateribus non parva videmus rura, accedimus ultra & ad dexteram dimictendo litus Montes eminentes cum antris ſalutamus, devenimus deinde ad pſacum altiſſimum primum qui in ſuo capite fere pilos nullos poſſidetur, & tanquam minace ſinciput ab alto Occidentem proſpectare facit, velum a dicto Monte in altum propalamus donec Cismum primum abradimus, & Cadiſtum hodie ſpatam primum ſublimius aliis vere petemus, Maria omnia minare videtur dum cupimus ſuis adherere alis, dant veniam naute & a longe eum non ceſſant ſalutare, hic eſt ille Mons altiſſimus, qui Maris milites a cicladibus vel ab Occidente venientes ſignum ſuis imponunt Navibus, & ab eo Creticum litus manifeſtatur non per ſpatium multum in Portum intramus, ſenciunt ab alto ruſtici ſtrepitum, qui cito undique Portum defendere cum balearibus in altis proruptis lapides adunare parabant, timemus omnes & nomen ſine reſponſo cum affectione narramus, illi denique cum noſtram cognoverunt navem arma dimictunt, aliique tanquam in precipitium ad nos victualia conducunt, petimus de nomine Porti, qui leti ſic orſi declarant, jamdiu hic Portus Dictanus a mortalibus nuncupabatur, denique poſt ſecula mancipia magno numero una Achidonia cum ractis Mulieribus in Navigiis huc appulerunt, in antris iſtis omnes ob tempeſtate ſteterunt, deinde in noſtris manibus devenerunt, atque per gladium ad inferos mandavimus omnes, mutamus ab eo tempore no-

men & dominarum Portum appellamus, hanc Civitatem deſolatam, quam hic videtis, Anchiſes cum Enea eam condiderunt, deinde ob ſuaſu Apollinis dehinc in Ytaliam ſuis Navibus navigarunt, crevit poſtea Civitas & ab hedificiis ampliata fuit, que hodie ad ſtatum aliarum in deſolatione remanet.

Ecce altera venit dies & noſtri Naute cum vocibus una in altum concordant ducere velum, linquimus deinde Portum ac ſcopuli recedere ſtudent, dimictimus denique rura & ſub Montibus planum fertilem nominamus; Torrentem davornitim in anteriori parte vidémus, cujus in radicibus Epiſcopatum olim Chiſſamoſpolis aſpicere delectamur, quod ajunt poſtquam illa Civitas & alie hujus Inſule in deſolationem venerunt Patres Epiſcopus in ſuis delataverunt poſſeſſionibus, venimus deinde in planum omnium rerum fertiliſſimum, in quo dum ad flumen Cuffo deveni rura & viridaria infinita videre non deſinemus, capimus deinde Picneum fluvium hodie Plataneum ab infinitis Platanis coronatum, circa medium rus aere infectum magnum cernimus, in quo Chidonie Epiſcopum antiqui poſuere, videmus denique olim Litoam Inſulam hodie Todoru, in qua antrum in medio lapidum ingentiſſimum verſus auſtrum proſpiciente vidi, inſuperque hec a paucis Caloeris eſt habitata, dimictimus ſubito litus arenoſum parvosque Monticulos in conſpectu videmus, donec ſtatim Campus flumenque Civitas aperte moſtrantur. Panditur interea Portus antiquiſſimus, viſitamus deinde Cidoniam olim Acotanio affluentiam, deinde dicta eſt Laghanea a Caulibus penuriam, Caneam nunc ab iniquis hominibus nominamus, venimus in eam, in qua affabilis ſenex omnia pandit, vides ne Montem altiſſimum Leucon minantem Civitatem & prope aſtantem, per totum annum Nives reſedunt in eum, a quibus ille cladiſſus flumen per cavernas immeabiles derivatur, atque ab altis proruptis in planum fertiliſſimum hunc devenit, in quo accole per plurimos rivulos tale dividunt flumen, quod cum

cete-

ceteris elementis cunſta olera fecundiſſime producunt. Aſpice ab Occidente per planum arbores Cedrorumque Arangium infinitas, ab Oriente multas Bacchi Vites poteris enumerare, que humilem & ſemirubeum producunt lieum ac aliorum ſeminum reditus Civitas hec in fertilitate viget; Piſces optimi hic ſunt, Aves aquaticas verſus auſtrum in palude Laghia parva capimus: Mercatores per Mundi partes Cupreſſorum Naves honerare fatigant. Dum in via ſic loquimur ecce Grecus defunſtus ad tumulum ferebatur, non de minutis tamen, ſed de omnibus ut comprehendere potui medium vite ſtatus prevaricabat. Coram eo ſervule quedam tonſis crinibus peſtus cum magno clamore verberare laborant, Defunſtus deinde ſuis ornamentis melioribus in feretrum videbatur. Poſt eum aſſunt Sorores filiæ cum uxore ac conſanguineis una percutiunt peſtus, dilaniant facies, atque capillos ſine intermiſſione cum altis vocibus divellere fatigant, denique Societas multarum Mulierum tardis pedibus lamentando accedebat cruor de facie ipſarum per hora & genas totaque peſtora ac veſtimenta fluebat: Retro eas hominum multitudo more noſtro gradunt, ut omnes ſeriatim tranſire feſtinant verſus ſotium talia dixi: Dic queſo, que amentia atque inſania talium rationalium ſit qui mihi talia refert, deleſtat quia Ytalus, & avide omnia inquiris me tibi cunſta narrare, in partibus iſtis atque totius Grecie ſicut nunc vidiſti talem habent ritum, ſed poſtquam homo ab hac vita decedit ſuam cantrices domum pergunt, que poſite in medio Mulierum & coram Cadavere in verbis ploratoriis alta voce prorumpunt; Omnes tunc deinde ſilent, donec corpus carmine laudant dant vices Matrone omnes & alternatim parcas maledicere curant, denique in ultimum dant vale & feſſi in laribus reviſitare volunt, venit deinde Nox que ſine lumine in terra tamquam Beſtie per annum & plus ſuam eligunt vitam, in terra comedunt ſero & mane altis ploratibus hominem jam ad infima deſcenſum non ceſſant conclamare, per tres vel

quatuor annos Eccleſiam aborrent & in tenebris atque in ſolitudine ſtare procurant.

Sumere dum ſic loquimur iter extra Civitatem verſus Orientem Sotii, in quo Montem proſpicuum cum amenis virentibus proſpectamur, dant ſignum ab alto viri & velum in alto conducunt, damus cito vale Civibus quorum ſenior talia dixit : In aquis iſtis illuſtres Romani cum magna claſſium multitudine Marcum Antonium miſerunt, ut ad devotionem Senatus hanc Inſulam ſubjugaret, qui cum in Navali prelio cum noſtris pirratis ad infimum perveniret quam citius potuit cum ſuis Navibus terga dedit; hoc audito Romani indignati Metellum contra Cretam Conſulem poſuerunt, qui totam Inſulam per biennium igni ferroque populatus eſt legesque Minois Romanis legibus permutavit, nec quicquam amplius de tam famoſa victoria, quam cognomen Creticum reportavit, dimicto poſt longos ſermones omnes Cives & primum, atque ſecundum, ſalutamus primum donec ad ſecundum devenio Nicolaum, ubi ſine ſtrepitu Portum intrare valemus, damus gratias ei deinde ſotii velum ſub rupibus illis volvere curant, recedunt ſcopuli dum Drepanum olim hodie Maleccham primum procuramus, reſpicimus ſaxa, donec a latere dextro in ſinum olim Amphimalem hodie Suda Portum ſine mugitu Maris intrare gaudent. Cujus in medio Monaſterium vidimus Nicolaum nomine Sanctum, in qua Inſula fratres plures habitant heremitarii : Circumdamus deinde Portum in capite, cujus aquam Maris cum Solis ardore conielatur, prope ſalinas dictas ad Auſtrum Minoam antiquam in Monte Civitatem videmus, accedo per duo ad ſummum miliaria, ubi totam proſternatam inveni, ambulo in eam per ſegetes & alta per medium marmorea ſaxa revolvo conſpicio Templa, ac menia enumerare fatigo; dumque ego per inextricabiles pergerem herbas inſcius in maximas Ciſternas pedes devenerunt, heu cecidere manus & ſine ſanguine membra frigebant, donec ad priſtinum rediere ſtatum, aſpicio deinde

deinde eas in ſaxo inciſas, quarum una erat in longitudine pedum quinque & quadraginta in latitudinieque octo & decem pro certo tenebat.

Brevem in anteriori parte viam cernimus, in qua planum cum miliario flumine, qui per ſupterraneos meatus Aleoco Monte devenit, & in quodam rure ſtilo nomine per multa foramina frigidiſſimus exit, atque cito immeabili ſe convertit, accedo ulterior donec ad alium leti devenimus omnes in Licardeo flumine equali ſuperiori devenimus, & a tribus foraminibus procedente per modicam viam in Mare prorumpit, invenio deinde in ſuave Monte prope Bicornum Oppidum, in quo non parvam piſcium ſotietatem ad libidum capere potuimus, poſtea ab eo recedens per Sara navigamus dum ora fluminis Chefalouriſi non diſtante videmus, in ore cujus Eccleſiunculam in Mare poſita ſalutamus, deinde originem ingenti fluminis inveſtigare laboro, igitur & fertilem ſpatium mea via fuit, donec ad Pontem vetuſtiſſimum lapideum deveni, ibique prope in plani medio una a foramine quodam eructare videmus in quem per longam vallem magnus intrat rivolus, at tandem per itidem revertendo platanicum flumen ad ſocios ſub radicibus ad dexteram Monti per multa ora ſalſum exire flumen, quod cum ſupradicto commiſcetur, ab alio latere ejusdem Montis infra altas Convalles non magnum, ſed profundum aſpeximus lacum, in quo obſcuritatem tenebrarum per ſuam profunditatem ſine exitu poteris judicare, nives & pluvia illorum Montium in talem deſcendunt foveam, que immanes nutrit anguillas.

In itinere dum brevem lacum deſerimus ſotii cantando deſcendunt, atque Schafim fluvium cum Muſelle plano videmus, deinde Epiſcopatum Calamonenſem cum ejus Villa per humiles Monticulos tranſimus, & ad periculoſum Petream flumen deſcendimus, deinde humiles & peſſimos atque lapidoſos Colles tranſimus, donec Rittimnam nunc Retinum tangimus terram; In eam intramus ac pulcram omnes

nes

nes una fatemur, aſcendimus feſſi Navem, cum qua juxta litum planum viſere conamur, miramur non longe Platanicum flumen, in quo viridaria creſcunt, deinde Arium flumen cito videmus, ad dexteram Monticulos lapidoſos dimicto, in quibus flumen Milopotamum pervenit, prope cujus Caſtellum cum eumdem nomine ab alto videtur, prope ad Auſtrum magnum & fertiliſſimum vidi Campum, cujus Rainucius meus affabilis ſotius fabulam peniam dictam extraxit, atque de eo omnia enarravit; Poſt locum Athalim primum coram nobis videtur retro, cujus Sanctam adoramus Panaghiam, ibi ut dicitur in aera illius litoris hominem ex doloribus egrotum nudum cohoperire arenarum ad priſtinam devenit ſanctitatem, Colucon Mons altiſſimus ab ea videtur, Salvatorem ſanctum non a longe multum videmus, in quo Ambuſta cum infinitis virentibus Pomis quaſi terram tangunt, iterum atque iterum per ripas atque parvos ſinus Eccleſias cum Viridariis cerno, donec primum in quo cuſtos Candie vigilare ab alto videtur.

Tunc gaudentes Sotii ad Celos palmas erigent cum famoſam Ghandacam, ideſt Candia ad hoc ſinu meniarum albedinem indicare feſtinant, ligamus a Puppi Navem & naute tenacem ferrum a prora demictunt, ad Sanctam Domini Matrem accedimus, & recentem propinquam aquam cum illis leti bibemus, dumque Sotii abſcidere ligna ſe accingunt cum Caloero, quo dant verſus Montem gradimur, ubi in conſpectu Dion olim videmus, in quo Caloerus quidam contentus mimmis letus in ſuo Cenobio nos collocavit, qui priusquam cuncta demoſtrat nobiscum ob caritatem maximam usque fontem in pedde Montis conſolabiliter ſociavit, panduntur rura per humiles & amenos Colles cum fluentibus aquis, dumque per viam hanc leti gradimur in ſublimi Monte verſus Occidentem Pantomatrion olim Civitatem videmus, ad quam per longo deverticulos aſcendimus, in qua ubi devenimus duas amplas Ciſternas cum Columnis in ſaxo ſculptas invenimus, que hodie ab arboribus

bus ſunt poſſeſſe, circumcirca non alta procuramus menia & juxta templum video ſublime monumentum cujus meus conductor talia dixit, poſtquam a Romanis Inſula hec deleta fuit, in manu nobilium hujus Inſule dimiſſa eſt, qui eam in bonum produxere ſtatum, deinde Conſtantinus totius Orbis Imperator de Roma Biſantium cum maxima nobilium Romanorum comitiva venit anni elabuntur de Patre ad filium per ſecula imperium tranſit: Amerinus Princeps cum fratre ſuo Chirfoca ab Imperatore, ut hanc Inſulam ſub jugo Imperii redigeret dimiſſo claſſe hanc Civitatem primus multo tempore expugnavit, quo in ejusdem prelio eſt interfectus, Chirfoca junior illo dolore commotus & jam feſſi Cives vi tandem poſſedit Civitatem, quam in priſtinam deſolationem redegit, & ad perpetuam rei Memoriam fratrem ſuum in medio Dicte tumulavit, atque eum columnam aureis literis ſculptam mortem ejus enarrabat, quam ex auri avaritiam paſtores ſuffocatam deleverunt.

Extra dictam Civitatem Mons rotundiſſimus in Celum erigitur, in cujus cacumine Crucem Sanctam Eccleſiam Magiſtri hedificavere, aqua circumcirca omnia cernis & tanquam filios alios ſibi adherentes poteris appellare, de Monte paulatim fuit deſcenſus Averni, in quo duo reperimus Monaſteria eaque cito deſerimus ad finem denique profundi torrentis declinamus, at at quid cito vidi ſub ampliſſimo antro aquam cum hoſtio tetro & ſepe per violentum impetum aquam Maris ſub ripa non ceſſat emanare, a quo tanta aquarum multitudo dilabitur, quod vix ſub amplis arcubus noſtre Civitatis poſſit expirare per duo ad minus Miliaria per terram, antequam in Mare deveniat curſum capit, in cujus marginibus palmites ſine fructu creſcunt cum multis molendineis adherentibus ſibi, Dat deinde prope ille Torrens gagium cum Caſtello nomine & ceparum multitudine planum poſt dimictimus & ad Diofirum flumen parvum venimus, ubi denique in Portum Ghandachi olim hodie Candiam Navigium ligare valemus.

Reci-

Recipiunt Sotii poſtquam in Portu intravimus ſcalam, & a puppi in terram firmare laborant, in terram deinde deſcendo & quamcitius potui ad forum per amplam pervenio viam, in qua ad ejus dexteram cum gradibus minantem Porticum aſpexi, in quo Civium Societas ſedebat quorum in medio gubernatores totius Inſule ſuperheminebant quos ab Urbe Venetiarum miſſi erant, quibus coram Notarius Bonaccurſius forenſibus benignus dulcis verbis talia dixit; Si tantus amor frater optime hanc eſt viſitare Inſulam fare oro occaſionem, ut poſſim te in meis operibus adjuvare, cui brevibus verbis omnia reſeravi, qui deinde totam demonſtrare Civitatem incepit, hec non ex antiquis Civitatibus ſuit, ſed ubi nunc portus eſt in Orientali latere oppidum parvum fuit, quod Civitati propinquiori illis temporibus ſerviebat, deinde poſtquam Romani illam deſolaverunt Urbem Civium reſiduum huic oppido adhererunt, atque Gandacum, ideſt Vallum circumcirca Domos conglutinatas fecere, denique poſt ſeculis ac deſolationibus multis Veneti totam emere Inſulam, quam meniis amplis hedificavere, veniunt de omnibus Mundi partibus huc naves, que viginti milia ad plus honerant vegetibus optimi Bachi licoris cum innumerabilibus pinguis Caſei formarum ac frumenti copiam aliquando vicinis transmiƈtere valemus, habemus inſuper quidquid corpus indiget ad vivendum niſi tantum fruƈtum Palladis, quod per ruſticorum inertiam valde indigemus, de quibus vere ille eximius Apoſtolus dixit: Fallaces Cretici male beſtie & ventres pigri; Dum ſic loquimur ad Sanƈtum Lazarum extra Civitatem accedimus, reſpice inquid verſus Occidentem & Meridiem Vina Attiria creſcunt; verſus Orientem Malvaſia optima naſcit.

Damus deinde ad Auſtrum per vicum pedibus viam donec per humiles Colles maximam antiquorum Civitatem olim Philopolim hodie Macriticho intramus, que juxta flumen atque viridaria manet, ibique forte Muſaicum pavimentum immaculatum omnium figurarum ſub magnis maceriebus

bus reperio, atque ad dexteram ſepulcrum Cayfe, ut dicitur procuramus. Per Miliare infra Civitatem Templum vetuſtum Chriſtianorum ritu cognovimus in conſpectu cujus Venerandam Titi Diſcipulam veneramur, verſus auſtrum juxta rura, atque amena Monticula prope viam ſpileum in ſaxo ſculpto in longitudine duo & quadraginta & in latitudine quatuor paſſibus videtur diſtare. In cujus capite ſepulcrum Jovis Maximi cognoſcimus cum Epitaphyo, tam deleto quod vix literam cognoſcere potuimus aliquam, ſed quia per totam Inſulam ita eſſe provulgatum cognovi, quod omnia credere dificile non fuit; Supra eumdem tumulum magna erant hedifitia, in quibus frumentum ſervatur, ad Montem nominis ſui hodie jucta per arduam, atque periculoſam viam omnes aſcendimus, a quo rura ampla & vineta virentia circumcirca pateſcunt. Effigiem ibi & a longe faciei habet, in cujus fronte Templum Jovis usque ad infimum deletum dimiſi, in circuitu ejus infinitas immanes moles ſeriatim reperimus, harum fabricator non hominem fuiſſe cenſemus, in naſum poſt frontis inquiſitionem devenimus in quo tres congeſtas Eccleſias connumeramus; prima harum, quia in tali Monte principaliter Juppiter hic colebatur Eccleſiam Salvatoris hic hedificavere; ſecunda, quia per multos Deos Mundus regebatur Pandonaghion dicta fuit; Tertia quia Sceptrum Dominii Cretenſium antiquis temporibus per Enſem acquiſierunt ſcõ. Georgium ſanctum ſtature, in quibus ad conſolationem animarum noſtrarum Miſſam celebravi, verſus Auſtrum prope dictum Montem, ubi barba a Monte alio dirimit tegminum Caſtrum expugnabilem in alto videmus, prope cujus Blaſium ſecundum rus ampliſſimum eſt.

Ab alia parte verſus Orientem planum Bachi fertiliſſimum nomine Archanes, in quo plura & ampla rura manent, ecce dum loca nominamus in altum unum aſtantium adoleſcens, qui cum plurimis ſolatiatum venerat in maximum precipitium, ut pullos aquilarum caperet eum in ſporta

ta Sotii dimiſerunt, & cum in nido extra ſportam eſſet cum aquilinis, ecce ab alto multitudo Nuntiorum Jovis cum volatu maximo in tali Caverna prorumpunt, qui ſtracto ab indumentis puero per duo miliaria in plano deorſum inleſum poſuerunt, oſtupuere Sotii & nos una quantum melius potuimus tremebundi declivium appetimus donec adoleſcentem cum modica leſione revidemus, damus ſanctis gratias & Montem verſus Salvatorem veneramur, venimus deinde ſub radicibus Montis hujus ad Dominarum Monaſterium, denique non longe multum per aquarum meatus, in quo viridarium Caridachi dictum vidimus quod cito dimiſſo per rectam viam leti Mare revidemus, prope cujus multitudo hominum a quodam puteo Cazamba nomine aurire laborant, qui per Candiam Civitatem cum vocibus eam vendere curant. Gradimur denique ad Georgium Sanctum prope Mare, ubi antiquos cum Nave ſotios congaudeo revidere, hinc in Navem aſcendo & verſus Orientem navigamus prope lapideas ripas, a leva deſertam Inſulam Deam lapidoſam atque incultam dimictimus, in qua verſus Septentrionem juxta Mare marmorea hedificia per magnum procuravi ſpatium, atque Sanctam Mariam, Nicolaum, Georgiumque ibi videmus; ad Quartaro fluvium devenimus, ubi juxta Mare Salinas videmus & a longe per miliare viridaria multa vireſcunt. Non parum a flumine in quodam Monticulo olim Carapinna Civitas hedificata erat, in qua nullum aut parum veſtigium videre potuimus, decedo ab ea & verſus Orientem inceptum iter perſeverare procuro.

Torrentem & promuntorium atque Campi recedunt, in cujus ſummitate clatos olim oppidum videbatur, Viſitamus non multum a longe Chirſoneſum olim magniſſima civ. fertiliſſimo circumdata Campo, in eam antiqua Palatia cernoque columnarum hedifitia & Portum manufactum a vetuſtate deletum, in quem ab altis Montibus per conductus aquam conducebant, que totam querebat Civitatem, damus ventis viam donec primum ſcopulumque tranſimus, in ſinum

num ducimur & Vallem nomen cares in capite videmus, in qua tanta eſt amenitas loci, quod Franciſcini Fratres Antonium hedificavere locum, verſus Orientem in Monte magna Elecos olim erat & Coſum oppidum in proximo clamamus, cupimus poſt vale viam, que cito in primum Spine longe, ideſt Spine Leonis devenimus, deinde Spiram Inſulam vidimus & in Olopicxopolim hodie Yſtrinam intramus, que jam ab erbis ac juminibus cohoperta videtur. Ab antro quodam ſupra Civitatem maxima aquarum eructatio derivatur, que totam balneabat Civitatem, in qua juxta antrum Molendina quatuor non reſtant laborare, prope litus paſſibus X. duos immanes lapides marmoreas in terra demiſſas vidique in longit. XVIII. atque in latit. X. de noſtris erant brachiis, de groſſitie autem quia terra occupat eas certum ignoravi, que & qualis Civitas fuerat hec optime frater cogita, & quis auctor talium meus ſenſus exterminatur. Nihil aliud per totum ambitum vidi niſi columnas atque marmorea hedifitia. Petimus arenoſum deinde locum, ubi prope Oppidum olim Panormum deſolatum in altis proruptis aſtare videmus in tanſtris poſtea ſedimus donec a leva Inſulam Conidam, atque ad ſiniſtram primum viſitamus, dant ab alto Capre ſonitum & a proruptis volatilia ſtridere laborant.

Natant in gurgite magno Marine Columbe donec per longum iter infra alta ſaxa tranſimus, & donec immeabiles maceries atque Sororem Inſulam prope videmus, deinde humilem abradimus primum prope cujus Settiam Oppidum erat, quod a magna olim Civitate Serapoli derivatur, de qua tempore ſaturni gigantes in bello potentiſſimi devenerunt, prope verſus Montem Epiſcopatum hujus Civitatis translatum fuit, & a Settia hodie intitulatur, dumque talia vidimus magnum dimicto ſinum donec Meſos Inſulam videmus, in qua olim Civitas fuit, que fere modicum videtur, ſaxa & Eghe hic habitant cum duio & pori Inſulis una petentes. Peto denique tandem ſub altis Montibus

Yraclium Portum, in quo nulla videtur, cantant denique Sotii dum per umbroſas Samonium primum ſtudent actingere ripas, in hunc altum venimus & Scopulos quosdam prope videmus.

Jam peragratis litoribus & promuntoriis cum campis circumcirca dimiſſis, nunc per medium Inſule iter noſtrum capiemus, quod ſi laborioſum viderimus in campis eorum ſub aquis recentibus ac variis arboribus recreabimus omnes. Igitur in Monte aſpero Iſidorum Sanctum invenimus, in quo duo Caloeri, ideſt Monaci Regule Sancti Baſilii reſedunt. Per Montes ſine arboribus gradimur, donec planum non parum incultum videmus, cujus in medio ſub parvo Monticulo Civitas Camara erat, que in quodam ſinu a latere Auſtrali torrente proſtrata jacebat; Rura & magna hedificia marmorum dimictunt Sotii, qui per Montes altiſſimos timi redolentes perambulamus, in quibus Meliſſarum turmas invenimus, que per omnia rura hujus contrate ruſtici mel optimum trahunt & apud Sectiam galeis Alexandrie Copiam vendunt maximam, Olum Oppidum expugnabilem a longe ſaluto donec Chirſoneſus nunc Villa videtur, hic cum pranſi fuimus viam a Sotiis jam inceptam proſequimur Monti Dictano cum Zappinis monitiſſimis obviamus, a quibus pix non modica extraitur & per omnes Contratas hujus Inſule conducitur, in planum poſt Montis tranſitum parvum venimus, in quo rura, nuces, ficus, arbores domeſtici circum fontem videntur, poſt Montem avidi verſus Septentrionem Citeum hodie Cauſi vidimus, qui ab alto reſedit.

Conſedere omnes Sotii poſt longum atque aſperum deſcenſum in plano, in quo Conductor ..... incepit affari, appulerunt turci pirrate a Palatia in hunc arenoſum planum ex maxima tempeſtate, qui decem birem .... dimiſſis predatum cum arcubusque ſagittis per Montes convolarunt, & dum predam in Mare conducere vellent ruſtici ſtridore magno contra eos irruerunt, ita quod fere omnes cum magna

Chri-

Chriſtianorum ſotietatem prope ad duo milia in maximam devenerunt ſtragem, quorum aliqui ex induſtriaque maxima fortitudine in unum aſcenderunt lignum & cito in Inſulam Pori venientes apud Eccleſiunculam Caloero adorante venerunt, quem cito jugulato in maximam ibi tempeſtate irruere, ita & taliter fracta Nave in paucis diebus ad inferos animas miſerunt ex fame, moderni quoque Turci ibi appulentes animas illorum ſuorum beatorum hominum infra tectum Eccleſie ſagittas ad placationem figunt & cum ejulatu magno lac cum Vino mixto ſupra Corpora aſpergunt caloeumque ibi nunc ſtantem devotis ſupplicibus relinqunt, damus ſub Montibus altis per rectam lineam ad Occidentem viam, que infra Zappinorum amfractusque aliarum arborum eſt ſita, donec ad altiſſimum Dicteum venimus, in quo fere omnibus ſeculis juxta ripas Nives reſedunt; Per innumerabiles in precipitium ſemitas in Campum maximum intramus, cujus in circuitu decem & octo Miliaribus ad plus circumdat, & verſus Occidentem dimiſſis aliis parvulis per planum maximum foramen proſpicimus, in quo aque illorum Montium deſcendunt, hic eſt ille Campus fertiliſſimus quem propter timorem ruſticorum nobiles non seminare dimictunt; Armenta atque infinita gregum multitudo in iſtis paſcuis ſine lapidibus gaudent, verſus Septentrionem palus non magna remanet & Sanctus Chirillus a latere auſtrali videtur, in quo Caloerus quidam ſub fronte frigido reſedit, verſus ad Auſtrum via inter altiſſimos Montes ſublimis & aſpera eſt, que in Embaro rure maximo ducitur, in quo niſi malefactores & exules habitant, qui in tantam vigent potentiam, quod nullus ſine ipſorum concordia illuc accedere audet.

Omnes poſtquam a rure recedimus per Montes iſtos cingimus planum, donec Sanctam Mariam dicta Cardiotiſſa videmus, hujus in proruptibus altis ex antro maximo tempore pluviali a Campo Laſſiti cum magno impetu per ſubterraneos meatus huc talis aqua devenit, ad Mirinam poſt-

quam

quam a miraculoſiſſima Domina recedimus per artiſſimos Montes imus, in quibus ſupra murum mire longitudinis & induſtrie usque hanc deſolatiſſimam Civitatem aqua veniebat, in plano deinde prope eam Oppidum Pidiata cum nobili fructiferoque Campo videmus; & Septentrionem in rure quodam Chirſonenſem Epiſcopatum videtur, atque ab Auſtro Archadenſem Epiſcopatum procuramus, prope verſus Orientem in Valle amena in ſplendidiſſimum intravi viridarium, in quo juxta Montem Domus ſunt ornatiſſime, in quibus quidam Nobilis Nicolaus habitat, & ſolus ſine heredibus vitam ducit, ipſe in latinis delectatur libris, & Dantem in manibus aliquando tenet; De ore marmorei hominis vivus emanat fons, ad dexteram atque levam Marci Antonii caputque Pompej Patres poſuere, ibi marmorea pulcra cognovi, que ab aliis hedifitiis translata fuere, Bonifacium oppidum antiqum ab alto videtur, cujus in circuitu pulcra & amena planities apparet, verſus Occidentem Chitima olim Civitas dormit, que fere videtur.

Linquimus poſtquam hic nihil inveni rura, atque declivium juxta non magnum flumen accepi donec in Campum maximum intravi, in quo juxta Montem totius Inſule majorem aliarum Civitatum hujus Inſule Ghortinam Urbemque Metropolam inveni, in quo ille Minos Rex juſtiſſimus reſidebat, heu quid dicam, aut quid preferam talia cernentem, plangant de tali deſtructione Cretenſes omnes & Mulieres crinibus ſparſis laniare fatigent, Mons ſeparatus a Montibus prope aquam verſus Septentrionem erat, in quo circa eum Menia cum integra Porta videntur: Palatium Minois cum amplis feneſtris deſolatis apparet, in quo conductus aque de altis Montibus deſcendebat, deinde totam rigabat Civitatem, que in magnitudine quantum noſtra Florentia, ſed plenior ſine meniis cingebat, quaſi in medio inter Orientem & Meridiem, Templum adhuc muris cottilibus eminebat. Prope flumen verſus Septentrionem a latere Templi, Eccleſia Titi Diſcipuli Pauli Apoſtoli de ſtir-

pe Minoi eſt, coram qua Pontem mire amplitudinis ad Plateam dicte Eccleſie ampliandam videbis, juxta verſus Orientem duo proſtrata Buſta marmorea Apoſtolorum mire magnitudinis procurabis, in eadem Eccleſia Corpus Titi Archiepiſcopi eſt, & quia jam omnia dicte Eccleſie per terram apparent reperiri non poteſt, pulcra per Civitatem juxta flumen ſunt Molendina in hodiernum, Columnas marmoreas & lapideas quadringentas cum mille erectasque proſtratas enumeravi, cum Tabulis & Sepulcris infinitis, de Mare usque Artacinam in longitudinem per quadraginta miliaria planum diſtat, in quo dicta Gnoſia fere in medio jacet, Artacina hodie Belvedere, vel Riſocaſtro Oppidum tamquam Dominum totius Plani ſupra Montem ſtrenum ſine Baccho conſurgit. Prope Gnoſiam ad miliare verſus Orientem Aghiosdeca, ideſt Decem Sancti Eccleſia eſt, que in hodiernum inter extrenuas enumerabimus, eſt autem in magnitudine ſicut noſtra Sancta Trinitas, ſed hec antiquior illa que tota ex Azurroque puriſſimo ſine ulla macula linita, pavimentum ex marmoreis lapidibus figuratis videtur; Prope verſus Septentrionem Cellule heremitarum circulo quodam fere centum apparent.

A latere Septentrionali prope Nobilem olim Gnoſiam Urbem per duo in altum miliaria, ut hodie intitulatur, Laberintus eſt, eſt enim os ſuum arduum, deinde in amplitudinem devenit, via una verſus Orientem ducentorum paſſuum eſt, altera verſus Septentrionem, que nullum ab hominibus iſtis habere finem videtur, in qua circumflexe vie multe reperiuntur, ab hoſtio per mille, & quingentos paſſus fons habetur juxta quem paludem parvulam cum Cannis circumcirca, a ſiniſtra pilam ingentem invenies, Ultra fontem via eſt, ſed nullus haud pauci antea accedunt, arma intrantium & nomina per omnia ſunt, atque veſpertilionum multitudo videtur, valde per eum ambulare periculoſum eſt, quia aliquando immenſurati lapides ab alto per venas pendentes cadunt & totum tranſitum, ut appa-

ret

ret ſepe opturant; Tu qui cuncta ſis Nicolae non eſſe hunc quem homines tenent laberintum bene exiſtimare debes, quia lapis ab iſto Monte extractus lapidi antique Urbi ſimilatur, & ſicut per diverſas partes hujus Inſule antra atque hujusmodi lapidorum vene ſucterranee reperiuntur infinita, per totam hanc Inſulam artificioſum, atque ab autoribus nominatum laberintum queſivi & nusquam inveni, de hoſtis dicti laberinthi recedimus & ad Caſtrum novum parva Valle peratta venimus.

Omnia jam perſpicue in preterito cernentes ex infectione linei fluminis, quia linum ad macerandum ponunt in tali loco remanere non valuimus, ſed viam permontana capeſcimus, ubi Joannem Apoſtolum Sanctum ſalutamus, in quo Epiſcopalis Eccleſia eſt, in qua Sanctus Mirus eidem Epiſcopus ſepultus in Chriſto jacet, inter Civitatem & Ydeum Montem Vallis avento periculoſiſſima eſt, capimus poſt hec per viam ſublimem amfractibusque lapidibus plena verſus Montem exterminatiſſimum in altitudine Ydeum, cujus ſublimitas tanta eſt, quod per omnia Maria albedinem nivium, ibi aſtantium reſplendet.

Librum in ſupercilio Montis Yde heremita legebat dum prope Crucem Sanctam Eccleſiam non magnam ſedebat, ad quam per quatuor miliaria verſus Juga Montis ex tanta aſperitate lapidum Equites accedere deficiunt, de Oriente, Occidente, atque Septentrione vie fere immeabiles ſunt, de Meridionali parte nulla ſemita, ſed tanta eſt altitudo ſublimis, quod oculus a ſuperiori parte deorſum aſpicere nullo modo bovem nigrum videre poſſet, de radicibus Montis usque ad acumen viginti ſunt miliaria, in quinque de Oriente ad Occidentem Collibus erigitur quorum ſublimior in medio videtur, in quo Saturnus, ut dicitur in loco illo, in quo Eccleſia Sancte Crucis nunc eſt, Templum ad ſui laudem ſtabilivit, ibi aer puriſſima eſt cum Pratis fere omnibus a Nivibus poſſeſſis. Per lineam rectam de Oriente ad Occidentem, de Gnoſia usque Apteriapolim ſua terminatur lon-

longitudo, paſcua inter ſcabroſos lapides bona ſunt, & arborum grane inſurgunt copioſe, hic ut a Paſtoribus dicitur herba lunaria reperitur, iſperientia cujus Beſtie ibi paſcentes dentes ſemper tenent aureatos, maximum omnium aliorum hujus Inſule ſub radicibus Montis Yde ad Septentrionem Ocſoo rus eſt, quod juxta principium fluminis eſt hedificatum, in quo antra parva & maxima habitabilia enumeravi, in quibus clam alendum ab opi Jovem filium transmiſſum eſt, & curetis populis commendatum, qui uſque in hodiernum, ut mihi videtur iſti ab eis deſcenderunt, & ad ſuum vivunt beneplacitum, ſunt autem extrenues cum mille & plus arcubus in bello, ſed cum omnibus pacem habent, & amici dominationis, per inextricabilibusque maximis anfractibus ad eos deſcendes, in quibus Apes per Cavernunculas Mella producunt, & aque ab altis ripis cum ſonitu maximo cadunt, prope iſtos ad Septentrionem ad quatuor miliaria rus in Monte Cammarioti eſt, in quo die Sancti Georgii populus infinitus cum Choreis bacchanalia laborant, prope ad Orientem antrum non magnum in ore adeo factum reperies, in quo aque omnium illorum Montium deveniunt, & per ſupterraneos meatus prope ſalſum flumen ad decem paſſus exire videntur.

Caſtri dimiſſo rus cernitur quod olim Laſos dicebatur, in quo nullum laudabile reperimus, prope ad quinque miliaria verſus planum in maximo intramus rure nomine Margarites, prope cujus nobilis erat Civitas olim Pannonia, que ſine magna manet hedifitia, ſed quia in tantum creverunt arbuſta indomita, quod vix ab aliquo antiqua liniamenta videntur, Verſus Orientem non a longe multum inter viridaria & amena loca ſicut hodie intitulatur Epiſcopatus Milopotamenſis eſt, ad Occidentem octo miliaria Leſtinam majorem harum reperiri, que in Monte aſpero ſita eſt, & in ea ſub pena capitis nullus audet habitare, hec tempore rebellionis contra Venetos ultima per duos annos ad reabendum fuit, in qua quaſi per ſcalarum gradus ho-

mines cum periculo aſcendunt, & dum in plano eris Civitatis due ciſterne in ſaxo inciſe ſunt quarum una ſicut mea Eccleſia Florentie eſt, altera velud Stephanus videtur ſanctus, omnia magna atque mirabilia ex ira Veneti proſtraverunt marmora quoque ad nihilum devenerunt, in plano prope eamdem Civitatem Epiſcopatus eſt, quod propter arrogantiam propinquorum grecorum ab Epiſcopo vacat.

Capimus poſt gravem iter ab alia parte Montis Yde rus Meronam, quod in Monte erat hedificatum, ubi ſic proſpiciebam infinitas nucum arbores domeſticaque arbuſta ſub altis videbam Montibus, Caloerus quidam talia dixit, dum noſter ſanctiſſimusque totius Mundi atque Polis Imperator diviſam, atque maculatam veſtram Eccleſiam in ſuis dimiſit erroribus, & in ſanctam hortodocxamque fidem mediante noſtro ſummo Patriarcha nos confirmavit Capitaneum Calerghi, ut ab inſidiis veſtrorum hominum defenderet ad nos miſit, qui in tanto amore atque fidelitate nos gubernavit quod in hodiernum diem ſi deſcendentes non tamquam homines, ſed tanquam divinos in terra iſta tenentur, Inſula tota ſub ſpe ipſorum ſubſtentatur & quidquid minimus illorum precipit preſto in anima cum corpore ſumus, & ut a veſtris franchis mei Domini non decipiantur numquam in eodem loco inſimul habitant, ſed ſupra juga Montis Dicteique leuci cum majore ipſorum, qui hic reſedit concorditer convaleſcunt, vides ne planum cum magnis ruribus ornatum in eum cum aſperisque periculoſis Vallibus intratur, exules cujuscumque condictionis ſint huc convolant, & coram Domino Matheo Calerghi ducuntur & bene tractantur, Vides denique verſus Orientem Campum alterum ſub juga Montium fertiliſſimum in pedde, cujus circa Eoas partes rus Thomaſium Sanctum maximum videbis quod antiquitus, ut dicitur ſine meniis atque Domibus Populus maximus regebatur, qui usque in hodiernum diem in illis antiquis cavernis habitant, & de reditu Ceraſarumque Vinearum vivunt.

Caloe-

Caloerus poſtquam verſus Orientem omnia dixit ad Domum ejus Domini me conduxit, qui propter noſtram Civitatem in ſui gratiam me reponit & dum in latinoque greco multa dicemus in Montem ipſe cum ſuis ſatrapis lentis gradimur paſſis, cujus in radicibus centum fontes recentem fluunt aquam, in quibus rura ampliſſima Romanorum habitant, Ubi talia audivi avidiſſimus ut protopapa narraret exoravi, qui libratis verbis ſic eſt orſus, poſtquam Chirſoca ex parte noſtri Imperatoris Inſulam totam ſubjugaverat filius dicti Imperatoris cum nobilibus duodecim principalioribus Romanorum Polis diuque Civibus in hanc Inſulam venit, qui omnibus iſtis nobilibus dominium & loca conceſſit, deinde magno tempore peracto ex continuis preliis jam feſſi in iſtis Montibus conduxerunt, qui hodie Arma & nomen portantes in tanta devenerunt quantitate quod ſi eſſent concordes leve eis foret Inſulam poſſidere, & primo ſunt Ghortazi, ideſt Saturi quingenti in numero; Melliſſini ideſt Veſpaſiani qui ſunt trecenti; Lighni, ideſt Suctiles qui ſunt mille ſexcenti; Ulaſti, ideſt Papiniali qui ſunt ducenti; Cladi, ideſt Ramuli qui ſunt centum octuaginta; Scordili, ideſt Agliati qui ſunt octingenti. Venerunt denique poſt longum tempus due alie generationes, qui ab iſtis Nobilibus gratioſe recetti fuerunt ſcilicet Arculeades, ideſt Urſini qui ſunt centum, & Colonni, ideſt Colonnenſes qui fere treginta remanſerunt & verſus Settiam non cum aliis concordes locum eligere.

Cumque talia protopapa diceret in planum non magnum devenimus omnes ibique ſub nucibus altis in fonte cum Caloeris jam feſſi recreamus; Damus deinde viam pedibus & remanentibus omnibus vale & iterum vale dicimus, per anguſtam cum gradibus periculoſiſſimis viam deſcendimus, dum ab alto nobiles illi cum vocibus adjuvabant, in planum per non longam viam venimus, a quo Sanctum Conſtantinum videmus, ibi per noctem ſtetimus, ut panaghirum in craſtinum videre poſſimus; Ecce jam intempeſte no-

ctis alaribus per circumcirca planum cum clamoribus luminaribusque unus alium viſitare procurat cantando ad Sanctum veniunt, & ante introitum Eccleſiæ circumcirca eam ter cum omnibus neceſſariis atque Beſtiis circuire cantando laborant, in receſſu plani illius de ſciverti ſuperiori, ideſt de nomine ſic dicto per conſuetudinem poſt orationem ipſorum cum ſuppellectilibus ſuis ſe ponunt, ab alio latere de ſciverti inferiori ſub frondentibus Platanorum ramis tendas extendere volunt, juvenes in paleſtriſque arcubus coram juvenculis cum timpanis ſaltantibus ſotios ſuperare ſtudent, Patres coram eis cum ſummo moderamine Victorem honorant & ſertum Virentis Olive in capite cum ſumma victoria ponunt, Mulieribus autem ſi in ſaltando preceſſit omnium generum florum coronatum ſertum in capite collocant; Sicut & alii totius Inſule induti vadunt, ſed ad invicem neque cum aliis contrahere non volunt, ſed una intra ſe generatio coppulatur, & tam cito ſicut Puella nata eſt, ſemper dominam talem clamant & virochiri talem dicunt.

Chriſtianorum turba maxima in illo Panaghiro erat, qui omnes una cantando verſus Domum redibant, nos forte cum eis verſus Montes flondifluos & Prata Virentia accedimus, Venam argenti, auri, ſtagnique per viam ex eis unus ſapientior demonſtrat donec Civitatem olim Apteriapolim hodie Polim videmus, que jam in altiſſimo Monte per terram fere videbis. A latere Orientis fontem extra numerum laudabis, qui in amplitudinem xx. atque in Longitudinem xl. paſſus circumcirca cum inciſis lapidibus enumeravi. Ad Orientem in Valle quedam Eccleſia eſt, juxta quam ſepulcra quinque diſcoperta & aqua plena videbis, in quibus Egroti homines ob reverentiam illarum quinque prudentium Virginum, in quibus tenent ibi fuiſſe ſepulte, ſe lavant, & ex devocione purgare videntur. Verſus Occidentem Mons altiſſimus incipit, in quo homines beſtiales reſedunt, qui numquam in aliquibus ruribus atque Civitatibus fuerunt, &

in

in ſuis teguriisque Cavernis cum Uxoribus pellibus veſtitis habitant, qui quaſi per totum annum Ordeum ferinisque carnibus a Sole conbuſtis comedunt ex quibus multotiens ego guſtavi.

Viam ſublimem in anteriori parte cernimus atque a leva infinitas altiſſimasque Cupreſſorum arbores videmus, ad dexteram Mirichefala Mons & leucus ſine arboribusque Nivibus ornatis vicinis prevalet, in medio iſtorum Montium via ſtrenuiſſima eſt, que circumcirca altos habet preruptus & ita eſt arta per X. miliaria verſus Lutro, quod ſi in via alicui oviabis maximo labore cum equo volvendo te usque ad principium vie redire oportet, in qua diu quidam ex Venetorum Offitialibus cum centum octuaginta Equites in medio vie a ruſticis cum lapidibus proſtrati fuerunt, in qua ex tunc dominatio aliqua ex precepto ire non debet.

Johannis Beati, donec per amenos Campos accedimus, Ecclesia in rure maximo videtur, in qua devote intravimus omnes & cum caput digni magnis luminibus Sotii inceptant adorare vitam ſuam quam ipſemet fecerat procuravi, ubi Caloeri atque ruſtici me vilipendere inſpexere in me irruentes ſine remedio verberaverunt, ita quod ſi receſſum cito non cepiſſem in mortem me cum Sotiis incidiſſemus.

In incultam timendo omnes venimus viam donec Cacoperato flumen videmus, quod ſaxa volvente Chiſſamoſpolim olim appetere curat. Per Montes iterum iterumque avidi pergimus donec planum fertilemque rurales Caſas in magna copia videmus Holarnam olim in Monte cantando aſcendimus, ubi ex Oleaſtris ramis gaudentes omnes ſerta ponemus.

BOna itaque fide, qualis nobis Florentia devenit, poſteriorem hanc (quam Bondelmontio adſcribimus) Candiæ deſcriptionem exhibuimus, mendis plurimis, erroribusque ſcatentem, ex quibus potiorem partem haud difficulter emendare, humani Lectoris erit ſtudium; *primum* enim exempli gratia ſæpius repetitum verbum, *promontorium* ſignificare dignoſci-

gnoſcitur; vitia autem propriorum nominum ex prioris tractatus collatione brevi labore corriguntur. Ea autem quæ obſcura nimium & confuſa ſenſum verborum omnino tollunt, negligere omnino oportet, qua ratione enim ordinari valeant, penitus ignoro.

Reliquum modo eſt, ut quod ſuperius in nota octava promiſimus exequamur, urbium Cretenſium nomina exhibentes ex Joanne Meurſio, Dominico Nigro, & Chriſtophoro Bondelmontio excerpta, quæ tamen ita accipi velim, ut ne credat Lector tot fuiſſe in Creta civitates, quot nomina enuntiantur, ſed potius nonnullas ex ipſis civitatibus diverſis juxta temporum, & rerum variationes nominibus appellatas fuiſſe.

Ex iis porro primas enuntiamus, quæ ex antiquis ſeu Hiſtoricis, ſeu Geographis Meurſius ſumpſit, ex quibus eas aſteriſco * notamus, quæ ſub vario nomine iterum a Meurſio ipſo recenſentur.

Achaja ſeu Achæa & Achæinea. Ex Scholiaſte Apollonii.
Æpea. Ex Stephano Byz. lib. de Urbibus.
Agrium. Ex Novella Leonis Imperatoris, urbs Epiſcopalis.
Alba. Ex Stephano.
Alloria. Ex Stephano.
Amniſus. Ex Strabone lib. X. Geogr.
Ampelus. Ex Plinio.
Amphimalla ſeu Amphimallium. Ex Strabone.
Anopolis quæ & Araden. Ex Stephano.
*Aorus, quæ deinde Eleuthere. Ex Stephano.
*Apollonia, quæ & Eleuthere. Ex Stephano.
*Apollonia, quæ & Cydonia. Ex Stephano.
Aptera. Ex Suida.
*Araden, quæ & Anopolis. Ex Stephano.
Arcades ſeu Arcadia. Ex Stephano.
Artacina. Ex Ptolemæo.
Aſus. Ex Plinio.
Aulon. Ex Stephano.

Aulo-

Aulopotamus. Ex Novella Leonis Imperatoris, Urbs Epiſcopalis.
*Axus ſeu Oaxus. Ex Stephano.
Baucus. Ex Scylace in Periplo.
Bena. Ex Stephano.
Biennus. Ex Stephano.
Bææ. Ex Stephano.
Bæba. Ex Stephano.
Cœno. Ex Diodoro Siculo.
Cale Acte. Ex Stephano.
Camara, quæ & Lato. Ex Stephano.
*Camirus, quæ & Hierapytna. Ex Stephano.
Cantanus. Ex Stephano.
Catrea. Ex Pauſania.
Caunus. Ex Stephano.
*Ceratus, quæ & Cnoſſus. Ex Strabone.
Cerea. Ex Stephano.
Chalcetorium. Ex Stephano.
Chandax. Ex Phranze.
Cherroneſus. Ex Novella Leonis Imp. urbs Epiſcopalis.
Ciſamus. Ex Plinio.
Clatos. Ex Plinio.
Cnoſſus. Ex Strabone.
Corycus. Ex Ptolemæo.
*Cremnia, quæ & Gortyna. Ex Stephano.
Cydonia prius dicta Apollonia. Ex Stephano.
Cyrba deinde Hierapytna. Ex Stephano.
Cytæum. Ex Stephano.
Dædala. Ex Stephano.
Diatonum. Ex Polybio.
Dictamnum ſeu Dyctimna. Ex Ptolemæo.
Dium ſeu Dion. Ex Plinio.
Dragmus. Ex Stephano.
Drauca. Ex Iſacio Tzetze.
Dulopolis. Ex Suida.

Eina-

Einatus. Ex Stephano.
Elea. Ex Plinio.
Eleuthere, quæ & Aorus & Apollonia. Ex Dione Caſſio.
Eleuthernæ, antea Satra. Ex Stephano.
Elyrus ſeu Salyrus. Ex Stephano.
Erythrea. Ex Floro.
Etea. Ex Stephano.
Gortyna, quæ olim Lariſſa & Cremnia. Ex Stephano.
Gramia. Ex Heſychio.
Grammium. Ex Stephano.
Heraclea ſeu Heraclium. Ex Ptolemæo.
Hierapolis. Ex Plinio.
Hierapytna prius Cirba, & Pytna & Camirus. Ex Stephano.
Hippocoronium. Ex Strabone.
Holopyxos. Ex Plinio.
Hydramia. Ex Stephano.
Hyrtacus ſeu Hyrtacinus. Ex Stephano.
Hyſtoe. Ex vetere interprete Germanici.
Ilattia. Ex Stephano.
Inachorium. Ex Ptolemæo.
*Inatus, quæ & Einatus. Ex Stephano.
Iſtrus. Ex Stephano.
Itanus. Ex Herodoto.
Lampa ſeu Lappa. Ex Novella Leonis Imperatoris, Urbs Epiſcopalis.
*Lariſſa, quæ & Gortyna. Ex Strabone.
Laſæa. Ex Actis Apoſtol. cap. XXVII.
Laſus. Ex Plinio.
*Lato, quæ & Camara. Ex Stephano.
Lebena. Ex Plinio.
Liſſus ſeu Meliſſa. Ex Ptolomæo.
Lycaſtus. Ex Plinio.
Lytus. Ex Strabone.
Marathuſa. Ex Plinio.
Matalia ſeu Matium. Ex Plinio.

* Me-

*Meliſſa ſeu Liſſus. Ex Ptolemæo.
Metallum, idem ac Liſſus.
Miletus. Ex Plinio.
Minoa. Ex Strabone.
Mycenæ ſeu Myrina. Ex Vellejo Paterculo.
Naxus. Ex Suida.
Oaxus ſeu Axus. Ex Stephano.
Olerus. Ex Stephano.
Olus ſeu Olulis & Olyſſa. Ex Strabone.
Osmida. Ex Scylace.
Pan. Ex Scylace.
Pannona. Ex Ptolemæo.
Panormus. Ex Plinio.
Pantomatrion. Ex Ptolemæo.
Paxus. Ex Scylace.
Pergamea ſeu Pergamum. Ex Vellejo Paterculo.
Phæſtus. Ex Heſychio.
Phalanna. Ex Stephano.
Phalannæa. Ex Stephano.
Phalaſarna. Ex Strabone.
Pharæ. Ex Plinio.
Phœnicus. Ex Stephano.
Phœnix. Ex Strabone.
Pœcilaſium. Ex Ptolemæo.
Polichna. Ex Stephano.
Polyren ſeu Polyrhenia. Ex Ptolemæo.
Præſus. Ex Stephano.
Priæſus. Ex Stephano.
Pſychium. Ex Stephano.
Pylorus. Ex Plinio.
Pyranthus. Ex Stephano.
Rhamnus. Ex Ptolemæo.
Rhaucus. Ex Æliano.
Rizenia. Ex Stephano.
Rhithymnia ſeu Rhitymna. Ex Plinio.

Rhytium. Ex Strabone.
*Salomon. Ex Beda, perperam Civitas dicta.
*Salyrus ſeu Elyrus. Ex Stephano.
*Satra, deinde Eleuthernæ. Ex Stephano.
Sibyrtus ſeu Subrita. Ex Ptolemæo.
Sitea. Ex Novella Leonis Imperatoris, urbs Epiſcopalis.
Stelæ. Ex Stephano.
Strenus. Ex Stephano.
Syia. Ex Stephano.
Syrinthus. Ex Stephano.
Tanus. Ex Stephano.
*Tarba. Ex Ptolemæo, quam eamdem eſſe cum Tarrha autumat Meurſius.
Tarrha. Ex Scholiaſte Apollonii.
Tegea. Ex Vellejo Paterculo.
Thennæ. Ex Callimacho.
Therapnæ. Ex Julio Solino.
Thireſca. Ex Theophraſto.
Tripodus. Ex Diodoro Siculo.

Omnes itaque Cretenſes civitates a Meurſio lib. I. ſui tractatus alia ex alia recenſitæ, atque aſteriſco * a nobis minime notatæ, numero ſunt CXXVII. quibus addenda videretur urbs Vienna nomine, quam ipſe Meurſius lib. IV. cap. VII. enuntiat ex Stephano his verbis: *Vienna Urbs Cretæ. Eſt & altera urbs in Gallia. Nam cum ſiccitas aliquando totam Cretam infeſtaret, colonias in alia loca deduxerunt, & in his Hydruntem Italiæ, quæ tunc nondum condita erat, verum oraculo ipſis dato, ubi locum maxime paluſtrem cernerent, illic uti ſedem figerent, cum ad Rhodanum Galliæ fluvium, qui paluſtris erat, perveniſſent, ibi ſibi domicilium elegerunt, atque urbem eo nomine appellarunt; quia virgo quædam nomine Vienna, ex illis quas adduxerunt, choreas agens, terræ hiatu abrepta eſſet.* Enumerandæ modo ſunt eæ Cretæ urbes, quas Dominicus Niger & Chriſtophorus Bondelmontius protulerunt.

Ex

Ex Dominico Nigro.

*Caſtrum S. Niquetæ, olim Phœnix.
Cherſoneſus parva.
*Ciſamopolis ſeu Ciſamus.
*Cyteon ſeu Candia, quæ & Chandax.
*Dion ſeu Matium.
*Elotis ſeu Gortyna.
Ilitoſpolis, fortaſſe quæ Ilattia. Ex Stephano.
Itanoſpolis, fortaſſe quæ Itanus. Ex Herodoto.
Lyctonia. Ex Homero.
*Matallum ſeu Matalia.
*Milopotamum, olim Pantomatrion.
*Pholaarna idem cum Phalaſarna.
*Picorna, olim Minoa.
Praxum fortaſſe idem ac Paxus.
*Priotiſſa olim Pſychium.
*Rythymna ſeu Rythius, deinde Retemum.
*Selinum olim Pœcilaſium.
*Setia olim Heraclium.
*Subrita ſeu Sybirtus.
*Suda olim Amphimallis.
*Thalaſſa ſeu Camara.

Ex Chriſtophoro Bondelmontio.

Aperiapolis.
*Antoſpolis ſeu Anopolis, olim Polirenia.
*Belveder ſeu Riſocaſtro, olim Artacina.
Bonifatium.
Calamona.
Calenus, olim Succeta.
Carapina.
Caſtellum novum.
*Cheraton idem ac Cæratus.

P 2 *Colu-

*Colucon olim Dion.
Coſo oppidum.
Chitina.
Elacos.
*Folerna idem ac Pholaarna ſeu Phalaſarna.
*Gandacum ſeu Candia.
Gagium ſeu Gangium.
Iſtrina olim Molopiexopolis.
Lephtinæ.
*Leuchaneæ, quæ & Cydonia & Carea.
Macritico olim Philopolis.
*Molopiexopolis poſtea Iſtrina.
*Nichiton Sanctum ſeu Caſtrum S. Niquetæ.
Olopixopolis.
*Pachiamo olim Panormus.
Pediata.
*Philopolis nunc Macritico.
*Polirenia nunc Anopolis.
Serapolis ſeu Sercopolis.
*Spichium ſeu Pſychium.
*Succeta, nunc Calenus.
Themnos.

Has urbes, quæ apud Meurſium ſupra centum enumerantur, apud Nigrum & Bondelmontium autem imminuto longe hoc numero pauciores recenſentur. Andreas Cornelio in ſuo Rerum Cretenſium ms. Chronico centum omnino enunciat, & Geographico quodam ordine digeſtas diſtribuit. Neque diſſimulaverim, eas inter nonnullas eſſe quarum nusquam appellatio occurrit ſive apud Hiſtoricos, ſive apud Geographos, quibus hæc nomina prorſus ignota fuerunt, quæ idcirco Elenchum Meurſii & aliorum augerent. At cum Chronologus noſter nullum adducat teſtimonium, aut documentum afferat ad fidem faciendam, tantum illi adhærendum erit, quantum cuique ejus authoritati deferendum videbitur. Re in integro relicta, nec quidquam ponderis addendo,

dendo, vel detrahendo illius dictis, origines affero quarumdam ex hiſce urbibus, prout exponuntur ab eodem Chronologo, qui ut omnium accuratiſſimum ſe exhibuit in rebus deſcribendis, quibus aut ſinchronus fuit, aut ſuppar, ita in antiquis traditionibus adoptandis nimiam oſtendit facilitatem, præſertim in ea regione, ubi incolæ fabulis Gentilium, & vulgi commentis redundant. Quod ita de urbium origine intelligi velim, ut ad res alias etiam extendatur, quas ipſe admiſcet in urbibus enumerandis, quæ ſunt:

I. Grammium ſive Serapolis, in cujus porta cum ignotæ omnino litteræ exculptæ eſſent, nomen urbi venit. Diruta & ſolo æquata nunc vocatur Rimapolis nempe Civitas deſerta, ſeu Civitas Mercurii; utroque enim nomine vertitur Græcum vocabulum. Rudera ejus potiori ex parte in mari conſpiciuntur. In hac civitate ſcripſerunt antiqui Vates, olim habitaſſe Gigantes ad ſtaturam Cubitorum XL. de quibus fabulantur, quod Jovi bellum intulerint. Quod tamen veriſimile eſt, hoc in loco ſteterunt Gigantes famoſi, quorum mentio eſt in Sacra Geneſi, idque pluribus exemplis probare conatur Andreas citatus, oſſa & cadavera Gigantum aſſerens in Creta Inſula, & præcipue apud ruinas hujuſce civitatis reperta fuiſſe, quæ communem hominum ſtaturam decies ſuperabant, ita ut ſolum caput dolii magnitudinem pene æquaret. Rei hujus fides ſit, (ut ſuperius profeſſus ſum) apud authorem.

II. Amniſus non longe a Serapoli, nunc Sithia vocatur, urbs apud Latinos Epiſcopalis.

III. Clatos ſive Ilarium a Sethia diſtans IV. millia paſſuum, ubi nunc exiſtit Monaſterium Sancti Antonii.

IV. Preſſos, cujus ruinæ ſuper collem a Sethia procul VIII. mille paſſibus apparent, eamque everterunt Hierapitnii, ut ſcribit Strabo, qui & refert Eteocretum urbem fuiſſe, ex qua adducebantur canes celeberrimi.

V. Aſſos ſive Aſus Sethiam ex Oriente reſpiciens, cujus veſtigia in arduo monte ſuperſunt, vocaturque modo locus ille ab incolis *Leopetro*. VI.

VI. Aloria, ad quam in prærupto monte poſitam per unicam aſcendebatur viam, cujus urbis rudera diſtant a Sethia XV. mill. paſſuum, vocaturque nunc Monsfortis, Italice Monforte.

VII. Siletium ſive Sirinthios (fortaſſe Syrinthus, cujus meminit Stephanus Byz.) non procul a Caſali *Sichia*, ita a quodam fiſtulæ modulatore nuncupata.

VIII. Aipia ſic vocata, quia in litore maris poſita erat, ubi nunc viſitur Monaſterium Sanctæ Mariæ d' Acrotiriani verſus Sethiam.

IX. Alba ab Italis ex Latio digreſſis olim exculta modo dicitur Paleocaſtrum Sethiæ apud Sulmonem Promontorium.

X. Hierapytna nunc Gerapetra, urbs olim, ut ex ejus ruderibus apparet, nobiliſſima.

XI. Dittea ſeu Dictamnum fortaſſe ex Dictamno herba, qua referta eſt univerſa Inſula, & hic maxime abundat. Proxima eſt Monti Dictæ ſeu Dicteo, in quo natus Jupiter perhibetur.

XII. Oleros non longe ab Hierapytna; cujus incolæ ſacra Minervæ faciebant, nunc Caſale eſt Meſſeleris dictum.

XIII. Iſtros, *quam Artemidorus Iſtrona dicit*, ab Iſtriis juxta mare Jonium habitantibus ædificata, non longe eſt a flumine, quod Iſtrona vocant.

XIV. Citheum ſive Gandacum urbs ad mare poſita, ubi nunc Candia Regni Metropolis.

XV. Elæa ſive Caragithia nunc Paleocaſtrum Candiæ Fraſchiam reſpiciens.

XVI. Lycaſtus non longe a Candia, vocaturque hodie locus Alicaſtes.

XVII. Cnoſſus ſeu Cæratus urbs olim nobiliſſima ibi poſita, ubi modo Macritico.

XVIII. Minoa ad Minois Regis honorem ædificata.

XIX. Einatus apud Cnoſſum, ubi Lucina cognomento Einatina colebatur.

XX. Pannon. apud Montem, qui Græce Givitos dicitur, a quo-

a quodam Catuli filio qui urbem ædificavit, nomenque ſuum monti dedit, quod Italice mons Jovis vertitur.

XXI. Apollonia apud Cnoſſum, ubi ſolus Apollo cultum habebat. Ex ea prodierunt Eleuther Apollinis filius & Digenes.

XXII. Temenes a Callimacho Thenæ vocata Cnoſſo proxima, nunc Oppidum Temene nuncupatur, quod familiæ Quirinæ in phæudum Senatus aſſignavi.

XXIII. Tarrha, quæ hodie eſt Caſale Apollonum.

XXIV. Milethus, quam a Lyxiis & Cnoſſiis inter quos ſita erat, dirutam fuiſſe ſcribit Andreas Cornelius.

XXV. Lyctus urbs olim poſita, ubi nunc eſt Caſale *Vida* nuncupatum, inter cujus rudera inventum fuit ſimulacrum marmoreum, ad cujus pedes inciſa erant hæc verba: *Emborinus Rex.*

XXVI. Manethuſa ſive Marathuſa deinde Strongilopoli dicta non longe a Lycto poſita viſebatur. Memoratur iterum num. LXXXXIV.

XXVII. Erithrea urbs ad excipiendos peregrinos deſtinata, in qua Junonis templum exurgebat, hodie eſt Caſale *Tra* nomine.

XXVIII. Leo urbs in Leone Promontorio ædificata Erithreæ civitati proxima, in qua pariter advenæ & peregrini hoſpitabantur.

XXIX. Aſteruſa olim urbs, nunc oppidum Aſtrizzi nuncupatum. Nullam hujus civitatis mentionem agunt neque Dominicus Niger, neque Bondelmontius, at Joannes Meurſius, qui nullam enuntiat in ſuo Catalogo hujus nominis urbem, Aſteruſiam montem effert ex Steph. Byz. unde Cretenſium colonia ad Caucaſum montem delata Aſteruſiam civitatem ædificavit: *Aſteruſia mons Cretæ ad Meridionalem partem mare ſpectans: unde & urbs Indica ad Caucaſum ſita, Aſteruſia appellata eſt, miſſa eo Cretenſium colonia.*

XXX. Araden a civibus Aſteruſæ fundata.

XXXI. Cheroneſus apud Promontorium Aſprilimiones vocatum.

XXXII.

XXXII. Itanus ſeu Inatus ab Itano viro Phænice ædificata, ad Caſalis anguſtias redacta eſt, vocaturque Itagnia.

XXXIII. Chieriſſoniſſos urbs ad maris litus poſita & ipſa in Caſale ejusdem nominis converſa eſt.

XXXIV. Amicla a nemine ex ſcriptoribus memorata nomen accepit a conditore ſuo Amicla Atridæ Lacedemonis filio in eo loco, ubi nunc exſurgit arx Spinalonga vocata.

XXXV. Arcadia, olim Archeron dicta, eo quia Saturnus ſceleſtos homines ibidem profligaſſet, & loci incolas ab homicidis tutatus eſſet.

XXXVI. Caunos urbs, cujus nomen vertitur amor infirmus, hocque vocata fuit nomine, eo quia ibidem quidam ſororem ita perdite amaverit, ut ex amoris violentia perierit.

XXXVII. Theras ſeu Oros ſupra montem ædificata apud Arcadiam; modo diruta Caſale eſt, vocatum Viciglia.

XXXVIII. Jeragna, quæ & Piſanatum modo oppidum eſt Pirachi nomine.

XXXIX. Ampilos ſive Raucos urbs ſita in loco, qui nunc Anbelos dicitur apud Caſale Aſcendi.

XL. Aptera olim urbs, nunc Caſale Sancti Thomæ. Memoratur iterum num. LXXIV.

XLI. Pannona apud Gortynam olim ædificata, nunc Caſale eſt ab incolis Caſale novum nuncupatum.

XLII. Gortyna, quæ & Lariſſa & Cremnia dicta fuit, ab Agarenis everſa, nunc a paſtoribus & agricolis exculta Caſale Agias Decha, ideſt Decem Sanctorum dicitur. Ex hujus urbis ruinis erutæ fuerunt quatuor eximii marmoris columnæ, quæ januas Aulæ Collegii magni Venetiarum mire exornant.

XLIII. Lebena urbs, navale olim Gortynæ, cujus meminit Homerus lib. II. Iliad. nunc ad Caſale redacta vocatur Metropolis, plurimaque aſſervat ruinis obruta antiquæ magnificentiæ veſtigia.

XLIV. Biennus nomen habuit a violentia, qua adverſus Martem uſi ſunt Othus & Ephialtes Neptuni filii, a quibus deinde, ut juſtam Numinis iram placarent, ad ipſius no-

minis

minis decus ludi inſtituti fuerunt, Hecatonſonii nuncupati, eo quia in ipſis centum humanæ victimæ mactabantur. Hujus civitatis incolæ ob nimiam loci ſiccitatem patriam deſerere deinde coacti fuerunt, pergentesque in Italiam ad litus Magnæ Græciæ, ubi nunc Hydruntum exſurgit, urbem ædificare adorti ſunt. Quum autem ab Oraculo accepiſſent, paludes ſibi quærendas ad domicilia figenda in Aſiam transmigrarunt, ibique in Provincia Galilææ urbem extruxerunt Reamque appellarunt ex nomine cujusdam eorum Virginis ibidem terræ hiatu abſorptæ.

XLV. Phæſtus a Phæſto Rhopali filio Herculis nepote, qui eam condidit, nomen ſuſcepit. A Minoe civibus auctam, & a Gortyniis everſam fuiſſe, ſcribit Strabo, ejusque cives, ut refert Soſicrates apud Athenæum, *in facetiis dicendis a prima pueritia exercebantur*. Patria fuit, ut refert Plutarchus, Epimenidis Poetæ, de quo cum mirabilia plurima a Scriptoribus enuntientur, addit etiam Andreas Cornelius, authorem fuiſſe, ut Athenis erigeretur ara IGNOTO DEO, de qua ſermonem habuit in Areopago Paulus Apoſtolus.

XLVI. Bliſſa ſeu Eliros, de qua traditur ſic dictam fuiſſe ab Elauro humanarum carnium voratore; Aſſignata deinde fuit ad excipiendos advenas Cretam appulſos.

XLVII. Crineus ſeu Sya navale Elyri, cui proxima erat, urbs parva, & a paucis habitata dum in Eliro degeret Elaurus Atropophagus.

XLVIII. Rhytium urbs Gortynæ, cui parebat, proxima.

XLIX. Myrina ſeu Tegea a Taltybio fundata in loco, qui modo Calus Limiones appellatur.

L. Tarba urbs non procul a Myrina.

LI. Matalia olim navale Gortynæ, nunc Caſale eſt Maſalò nuncupatum.

LII. Rythmnia nunc Rethimus, urbs apud Latinos Epiſcopalis.

LIII. Pylorus ſeu Sicandrum, quo nomine etiam vocata fuit, urbs olim, nunc Caſale Polis apud Rethimum.

LIV. Aulon ſic dicta ab incolis, qui ſonitu fiſtulæ delectabantur, poſtea dicta fuit Calognia.

LV. Priesnis (fortaſſe Priæſus) urbs, in qua erat Apollinis Delubrum.

LVI. Herculea ab Hercule, qui ibidem colebatur, nuncupata. Heracleum vocat Strabo; Navale Cnoſſi erat.

LVII. Dium urbs mediterranea apud Rethimum.

LVIII. Panormus urbs ſupra collem ædificata, cujus rudera adhuc ſuperſunt.

LIX. Holopixos, quæ & Axus in Caſale converſa nomen ſuum Axos adhuc retinet.

LX. Aorus ab Aora Nympha, nomen deinde accepit Eleuthera ab Eleuthere Curete, quam Plinius Eleuthernam vocat. Unica itaque urbs eſt Eleuthera & Eleutherna, quam Meurſius in duas civitates partitur. Unde addiſcimus ex paribus corrupti nominis æquivocis originem habuiſſe adeo dilatatum Cretenſium civitatum numerum.

LXI. Laſus, quæ & Præſus (duas facit Meurſius) in maris litore ſita non longe a Rethimo.

LXII. Stelæ inter Præſum, & Rithymniam olim ædificata.

LXIII. Aerea, quæ & Idea apud montem Idam erecta, ubi natus Jupiter perhibetur.

LXIV. Subrita urbs olim poſita, ubi nunc eſt Caſale Siaritos.

LXV. Cydonia olim Apollonia vocata ab Apollonio, qui eam ædificavit, cujus filius Cydon cum urbem ampliaſſet, nomen ſuum illi indidit, quam poſtea incolæ vocarunt *la Canea*.

LXVI. Amphimalis apud portum olim Amphimalium, nunc della Suda nuncupatum, a ſuo conditore Amphimalio nomen habuit.

LXVII. Dictynna ſeu Dædala, de qua Strabo, hodie Paleocaſtrum Caneæ eſt in colle poſitum, quod vocant Cadamura.

LXVIII. Pſychium urbs ad Caſale redacta nomen paullulum immutavit Pſigots appellata.

LXIX. Hippocoronium ſive Tanus hodie Caſtrum Apricornium.

LXX. Oaxus urbs in colle ædificata nomen ſortita eſt ab Oaxo fluvio, prope ipſam decurrente. In ea regnavit Etearchus.

LXXI. Hieronhoros ideſt mons ſacer, quæ & Caunus vocabatur apud montem Cadiſcum.

LXXII. Lephrine ſeu Hydramia hodie Caſale Dhamia eſt.

LXXIII. Chiſſamus ſeu Chiſſamopolis, nunc oppidum eſt ejusdem nominis.

LXXIV. Aptera non *ita dicta*, *quod Sirenes cum Muſis contendentes ac victæ alas ibi abjecerint*, ſed ab Aptera Rege, qui eam condidit, nominata apud Chiſſamum ſita erat mare proſpiciens. Hanc ſecundo recenſet Cornelius.

LXXV. Polyrenium, *quod multas oves haberet*, urbs ita nuncupata; apud quam Dianæ cognomento Dictinnæ Templum viſebatur.

LXXVI. Corycus ſupra promontorium ejusdem nominis ædificata, inter cujus rudera exurgit Eccleſia Divo Georgio Martyri ſacra. Promontorio nomen deinde indiderunt Capo Spada.

LXXVII. Rhamnus urbs olim poſita juxta portum Grabruſarum modo nuncupatum.

LXXVIII. Phalerna ſeu Phalaſarna nunc Oppidum, cui nomen Alicambo. Eo in loco cum degerent flagitioſi homines, & viarum graſſatores a Hieronymo Cornelio Militiarum in Creta Præfecto, Senatus Veneti juſſu, profligati, contritique fuerunt, locusque ad deſertum deductus.

LXXIX. Sfachia olim Sfactiria loci ſecuritate, & aeris ſalubritate celebrata, cujus incolæ ſermonis eloquentia, & ſagittandi peritia cæteris Cretenſibus præſtabant, ad rapinas & cædes promptiſſimi; quorum vitia neque parva, neque pauca numerantur.

LXXX. Phœnix hodie Lutro apud portum Sfachiæ proximum.

LXXXI. Olus, quæ & Phœnicus nunc locus eſt Finicha dictus.

LXXXII. Inachorium Civitas prope Promontorium ejusdem nominis ab incolis nunc Sfinari vocatum.

LXXXIII. Hierapolis ſcilicet Civitas ſacra, in qua plurima viſebantur deorum delubra, civesque omnes ſacra facientes ex advenarum eleemoſinis vivebant.

LXXXIV. Wlcania a Minoe ædificata apud mare, in qua Wlcanum præcipuo cultu incolæ venerabantur.

LXXXV. Lappa ſeu Rhizenia ad radices collium poſita.

LXXXVI. Lampa ab Agamemnone condita.

LXXXVII. Mycanæ, quam ædificari juſſit Agamemnon.

LXXXVIII. Pergamea, cujus conditor fuit Agamemnon.

LXXXIX. Tegea, quæ Agamemnonem fundatorem agnoſcit.

XC. Candanos ad extraneorum receptionem aſſignata.

XCI. Philopolis ſeu Dulopolis, ad quam confugere ſolebant ſervi e Dominorum captivitate fuga elapſi.

XCII. Pantomatrion aquis redundans.

XCIII. Pharæ urbs diruta.

XCIV. Marethuſa ſeu Corion a quadam Virgine ædificata, in qua Templum erat Minervæ ſacrum.

XCV. Bææ, de cujus fundatione multa fabuloſa & inepta narrantur.

XCVI. Camara, quæ & Latoa nuncupabatur.

XCVII. Artacina, quæ & Itanos.

XCVIII. Liſſus ſeu Liſſia.

XCIX. Pœcilaſium.

C. Curſus civitas ædificata a Curete Jovis nutritio, qui catapultas ad uſus bellicos adinvenit.

Hæc Andreas Cornelius in Chronico, qui in exponendis veterum civitatum exordiis nonnulla aliquando immiſcet ex Cretenſium commentis nimis facile excerpta, inepta prorſus, nec ſcitu digna, quæ conſulto prætermiſi.

CRE-

RUINÆ CIVITATIS GORTINÆ EX TOURNEFORTIO.

CRETAE SACRAE

PARS SECUNDA.

PRæmiſſa ex digno fide ſcriptore regionum Inſulæ deſcriptione, quæ & in rem ſufficiat, & Eccleſiis aliquibus illuſtrandis accidat opportuna, age nunc Epiſcoporum ſeriem in ſuis reſpective ſedibus aggrediamur. Rectus autem rerum ordo poſtulat, ut a Metropolita initium faciam, qui Gortynæ ſedebat. Nimirum Gortyna, cujus nunc rudera tantum, & pene ſepulta ſuperſunt veſtigia, fuit olim Regni Inſulæque caput, cui deinde Candia ſucceſſit a Saracenis ædificata cum anno 823. (ut opportuno loco dicendum erit) Cretam armorum vi occupatam, & Byzantino Imperio ademptam in ſuam poteſtatem redegerunt. Gortynenſis Epiſcopatus ſua duxit exordia ab Apoſtolo Gentium Divo Paulo, qui poſt alias, atque alias Orientis regiones pedibus Evangelicis perluſtratas ex Hiſpania redux Cretam venit, Tito Diſcipulo comitante, ut novam ibi Eccleſiam in florentiſſimo Regno excitaret.

Inco-

Incolas Idololatriæ tenebris cæcutientes invenit, & falſo Deorum cultui addictos. Jovem in primis colebant, quem in Inſula ſua ortum & ſepulcrum habuiſſe, gloriabantur, eaque de cauſa totam illi Inſulam ſacram, & devotam fecerant. Cretenſibus indigenis multitudo ingens Romanorum, ac Hebræorum erat admixta, qui moribus, ac Religione utcumque inter ſe varii ac diſcordes, in hoc tamen mirifice conſentiebant, quod Chriſtianum nomen execrarentur, & ſupra quam dici poteſt, inſectarentur. Animos igitur morum indole, & præjudicatis opinionibus Religioni Chriſtianæ infenſiſſimos invenit Apoſtolus, & nichilo tamen ſecius Evangelici ſeminis jacti uberem adeo fructum percepit, ut brevi novam Cretenſem Eccleſiam conſtituerit coactis in Evangelii, & fidei unitatem Cretenſibus incolis, & Judæis a Synagoga avulſis. Fidelium tamen a Judaismo numerus longe minor fuit, quam ab Idolatria incolarum; licet aliqui ex Judæis Cretenſibus, ut referunt Apoſtolica Acta cap. 2. Jeroſolymis tempore Paſſionis Dominicæ commorantes, & ad Apoſtolorum variis linguis loquentium prædicationem convenientes, mente confuſi ipſos audiviſſent patria etiam Cretenſium lingua loquentes magnalia Dei, cujus proinde prodigii fratribus ſuis in Creta degentibus enarratores eſſe poterant, & teſtes. *Cretes & Arabes audivimus eos noſtris linguis loquentes magnalia Dei.*

Quot autem labores & quantos Apoſtolus exantlaverit apud feroces illos, & indociles animos ad ſuave Chriſti jugum adducendos, & in Chriſtiana modeſtia, ac manſuetudine continendos, conſtat ex epiſtola, quam Tito diſcipulo chariſſimo ſcripſit. Ut erat ſuperna luce illuſtratus in regendis Eccleſiis, quas conſtituerat, cum Neophitis Cretenſibus durius aliquanto & aſperius agebat, quam cum multis aliis conſueſceret, quibuscum mirifica lenitate & ſuavitate utebatur. Optime ſane, & divino plane conſilio, ſiquidem præduros homines, & proprii ſenſus tenaciſſimos nulla alia ratione edomare potuiſſet. In converſione & regimine Cre-

tenſium

tenſium Judæos præſertim habuit moleſtiſſimos, cervicoſam gentem fallaciis plenam, & fabulis addictiſſimam, quas novo gregi venditabat. Hæc omnia aperte eruuntur ex ejusdem Apoſtoli Epiſtola, quam ad Titum diſcipulum & ſuæ peregrinationis comitem tunc Cretæ, ubi eum conſtituerat Epiſcopum, degentem miſit, in qua hæc leguntur: *Reliqui te Cretæ, ut ea, quæ deſunt, corrigas, & conſtituas per civitates presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi ..... Sunt enim multi etiam inobedientes vaniloqui & ſeductores, maxime qui de circumciſione ſunt, quos oportet redargui, qui univerſas domos ſubvertunt, docentes quæ non oportet turpis lucri gratia. Dixit quidam ex illis proprius ipſorum Propheta: Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri. Teſtimonium hoc verum eſt; quam ob cauſam increpa illos dure, ut ſani ſint in fide:* Prophetam hunc *proprium* Cretenſium aſſerunt plerique ex iis, qui apoſtolicas epiſtolas commentariis illuſtrarunt, fuiſſe Epimenidem celeberrimum Poetam Epicum, ſiquidem ipſe, ut refert Apulejus lib. 2. Floridor. natione Cretenſis erat, & cum mira multa licet fabulis immixta de ipſo traderentur, a concivibus ſuis, ut teſtantur Laertius, & Cicero l. I. de Div. veluti Propheta futurorum præſcius habebatur. Et ob minus fauſta vaticinia quidem Epimenidem a Lacedæmoniis occiſum fuiſſe, ſcribit Pauſanias in Corinthiacis: *Ante ædem Minervæ ſepulcrum eſſe, ajunt, Epimenidis, Lacædemonios enim bellum cum Cnoſſis gerentes vivum cepiſſe Epimenidem, atque captum occidiſſe, quod prædicaret minus læta, ac ſublatum eo in loco tumulaſſe.* Nec deſunt tamen, (ut notat ad hanc Pauli ſententiam Franciſcus Orlandius in Orbe ſacro & prophano par. I. lib. III.) *qui teſtimonium hoc ad Callimachum Cyreneum referant, apud quem initium hujus carminis reperitur.* Sunt autem verba Callimachi in Hymnis hæc: *Cretenſes ſemper mendaces etenim ſepulcrum, o Rex, tuum Cretenſes fabricarunt.* Unde in Epiſtolam Sancti Pauli ad Titum ſcribens Sanctus Hieronymus: *Sunt, ait, qui putant hunc verſum de Callimaco Cyrenenſi ſumtum, & aliqua*

ex

ex parte non errant ; ſiquidem & ipſe in laudibus Jovis adverſus Cretenſes ſcriptitans, qui ſepulcrum ejus ſe oſtendere gloriabantur, ait, Cretenſes ſemper mendaces, qui & ſepulcrum ejus (Jovis) ſacrilega mente fabricati ſunt. Verum enimvero, cum Callimachus nullo modo proprius Cretenſium Propheta appellari poſſit, teſtimonium ab Apoſtolo adductum ad Epimenidem, cui mage titulus Cretenſis Prophetæ congruit, referendum eſt. Sive tamen Epimenides, ſive Callimachus fuerit, cujus verba adverſus Cretenſes protulit in epiſtola ſua Divus Paulus, nihil mirum videri debet Prophetam Cretenſium vocitari, ſiquidem ut ſcribit Ludovicus Cælius Rhodiginus Lectionum Antiq. Lib. VII. cap. XLV. *Euripidis teſtatum monumentis eſt ; quos vocant Jovis Prophetas in Creta non carnibus modo, ſed & coctis omnino abſtinuiſſe cibis.* Plura ſuper hoc Sancti Apoſtoli teſtimonium afferunt ſupralaudatus Orlandius & Cornelius a Lapide in commentariis ſuper eandem Epiſtolam. Quales autem fuerint Cretenſium peſſimi mores, docent plurimi tum Græci, tum Latini Scriptores, & præcipue ſupracitatus Rhodiginus lib. VIII. cap. XXX. & lib. X. cap. XXVI. qui & de aliis Cretenſium conſuetudinibus agit lib. III. cap. IV. lib. VIII. cap. XXI. & lib. XIII. cap. XLIX.

Si igitur labores Apoſtoli, & percepti inde fructus in nova Eccleſia fundanda attendantur, primus Gortynæ, atque adeo totius Inſulæ Epiſcopus dici, ac ſtatui deberet. Sed cum Apoſtoli ex divina miſſione, ut notum eſt, ubique Gentium eſſent Epiſcopi, propterea Cretenſium Epiſcoporum ſeries a Tito ejus diſcipulo potius eſt deducenda; Titum enim Apoſtolus ipſe Cretenſi Eccleſiæ Paſtorem dedit collata ei authoritate, ut per civitates conſtitueret Presbyteros, ideſt Epiſcopos, ut optime hoc loco notat Cornelius a Lapide. Quamvis autem omnes Inſulæ Epiſcopatus Titum communem Patrem & Epiſcopum agnoverint, Archiepiſcopatus tamen Gortynenſis Sanctum virum ſibi veluti peculiarem Antiſtitem vindicat, eo quod ipſa Gortynæ civitas, ut totius regni caput erat, omnium Regni Eccleſiarum Apoſtolica authori-

thori-

thoritate Metropolis evaſit. Et Titum quidem non tantummodo unius Eccleſiæ Epiſcopum, ſed & plurium Eccleſiarum Præſulem Metropolitam ab Apoſtolo Paulo conſtitutum fuiſſe, doctiſſime probat Petrus de Marca Archiepiſcopus Pariſienſis in opere de Concordia Sacerdotii & Imperii lib. I. c. III. n. II. ubi Metropoliticam dignitatem ab Apoſtolis inſtitutam fuiſſe docet, & inter cæteras Metropolim Cretenſem: *Eccleſias ad exemplum Romani Imperii per provincias ab Apoſtolis ita tributas fuiſſe, ut inter fratres, ejus Epiſcopi prima ſententia haberetur, cui Metropolitanæ Urbis Epiſcopatus concreditus fuiſſet, absque ullo negotio probari poteſt. Inde eſt quod epiſtola Petri Canonica Chriſtianos, ad quos eſt data, provinciarum Romanarum limitibus circumſcribat: Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, & Aſiæ. Quæ ratio provinciarum in Eccleſiaſtica diſpoſitione ſemper viguit, adeo ut Nicomedia Bythiniæ, Cæſarea Cappadociæ, Amaſea Ponti, Epheſus Aſiæ Proconſularis primatum Metropoliticum præ cæteris provinciarum illarum civitatibus obtinuerint. Idem jus Ancyra apud Galatas ſemper ſibi vindicavit, ita ut Ancyrana Eccleſia inter Apoſtolicas eo nomine a Julio I. apud Athanaſium recenſeatur, quod Eccleſiis Galatiæ Provinciæ, cujus Metropolim Ancyra teneret, Paulus epiſtolam ſuam direxerit. Hoc Apoſtolorum fuiſſe propoſitum illuſtrius ſane oſtendi non poteſt, quam ex demandata Tito Cretæ Inſulæ ſollicitudine, ut Presbyteros (ſeu mavis Epiſcopos, ut ipſemet Paulus ſequenti verſiculo interpretatur) oppidatim conſtitueret. Manus imponitur Epiſcopis a Synodo provinciæ, cui ſaltem tres Epiſcopi præſentes interſint, cæteris ſcripto conſenſum præbentibus, ſed ea lege, ut Metropolitano* τὸ κῦρος *decretum, & totius negotii authoritas ſervetur, juxta canones Nicænos. Hanc formam non aliunde profectam cenſere par eſt, quam ex Apoſtolorum inſtitutione, quæ a Paulo hic delineatur. Ordinatio equidem fit a collegio & cœtu Epiſcoporum, per impoſitionem manuum Presbyterii, ſed ea conditione, ut unus aliquis potiori jure decretum interponat ad vicem Titi qui diſponendam, & ordinandam Provinciam a Paulo ſuſcepit. Unde*

fluxit, *ut Creta Provinciæ Eccleſiaſticæ & Gortyna civitas metropoliticum privilegium illius Inſulæ eximium ſemper habuerit*, ac deinde inferius lib. VI. cap. I. num. V. *Supereſt nunc ut probemus aliam obſervationem*, *nimirum Apoſtolos*, *quum Eccleſias diſtribuerent in Provincias*, *in animo habuiſſe*, *ut in iis corpus Epiſcoporum ſtatueretur ſub præſidentia Epiſcopi Metropoleos*. *Evidens ejus rei argumentum extat in epiſtola Pauli ad Titum*, *ubi ſcribit*, *ſe illum reliquiſſe Cretæ*, *ut conſtitueret Presbyteros per civitates*. *Ecce Metropolitani inſtitutionem*. *Atque is quidem habet authoritatem ordinandi Presbyteros*, *ideſt Epiſcopos*, *juxta interpretationem ipſiusmet Pauli in verſiculo ſequente*, *Sancti Hieronymi*, *Sancti Joannis Chryſoſtomi*, *& aliorum veterum*, *ita tamen ut eos ordinet*, *in unaquaque urbe*, κατὰ πόλιν. *Ecce integrum conſilium politiæ Eccleſiaſticæ*. *Epiſcopi in urbibus provinciæ*, *qui ab uno quodam Epiſcopo ordinantur*, *quamvis cum conſortio ſuorum collegarum per impoſitionem manuum Presbyterii*: *Univerſi quidem Epiſcopi manus imponunt Epiſcopo*, *ſed uni tantum competit jus tribuendi vim ordinationi*, *veluti Tito apud Cretam*, *& ad exemplum illius unicuique Metropolitano in ſua Provincia*. *Creta porro Provincia erat Imperii Romani*, *cujus Metropolis erat Gortyna*, *quæ prærogativam illam ſemper in Eccleſia ſervavit*.

Hanc Petri Archiepiſcopi Pariſienſis ſententiam pro viribus refellere niſus eſt Ludovicus Elias Dupinius in Diſſertationibus Hiſtoricis de antiqua Eccleſiæ diſciplina Diſſert. I. §. VI. contra quem eruditiſſime diſſeruit Emmanuel Schelſtratius Tom. II. Antiquitatum Eccleſiaſticarum Diſſert. IV. cap. II. §. VI. his verbis: " *Quid ad hæc auctor libri de diſciplina Eccleſiæ*. Nihil aliud ex his omnibus concludi
" exiſtimat, quam diſtinctas fuiſſe Eccleſias propter diſtin-
" ctionem Urbium, & Provinciarum: *Eccleſiæ quippe ni-*
" *hil aliud ſunt*, inquit, *quam fideles*; Verum dicat velim
" auctor ille: in Eccleſiis non ne ab Apoſtolis conſtituti ſunt
" Epiſcopi, Sacerdotes, & Miniſtri? Non ne habetur ex
" D. Paulo inſtitutio Metropolitani in Provincia Cretæ, quæ
" nunc

„ nunc Candiæ nomen obtinuit? Quid enim aliud ſignificat
„ Doctor Gentium Epiſtola ad Tit. c. 1. *Reliqui te Cretæ,*
„ *ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per Civitates Presbyte-*
„ *ros, ſicut ego diſpoſui tibi. Hoc Apoſtolorum fuiſſe propoſitum,*
„ *illuſtrius ſane oſtendi non poteſt,* inquit de Marca L. I. c. 3.
„ n. 2. *quam ex demandata Tito Cretæ Inſulæ ſolicitudine, ut*
„ *Presbyteros (ſeu mavis Epiſcopos, ut ipſemet Paulus ſequenti*
„ *verſiculo interpretatur) oppidatim conſtitueret. Manus imponi-*
„ *tur Epiſcopis a Synodo Provinciæ, cui ſaltem tres Epiſcopi præ-*
„ *ſentes interſint, cæteris ſcripto conſenſum præbentibus, ſed ea*
„ *lege, ut Metropolitano* τὸ Κῦρος *Decretum, & totius negotii au-*
„ *ctoritas ſervetur juxta Canones Nicænos. Hanc formam non*
„ *aliunde profectam cenſere par eſt, quam ex Apoſtolorum inſti-*
„ *tutione, quæ a Paulo hic delineatur. Ordinatio equidem fit*
„ *a Collegio, & cœtu Epiſcoporum per impoſitionem manuum*
„ *Presbyterii, ſed ea conditione, ut unus aliquis potiori jure De-*
„ *cretum interponat ad vicem Titi, qui diſponendam, & ordi-*
„ *nandam Provinciam a Paulo ſuſcepit. Unde fluxit, ut Creta*
„ *Provinciæ Eccleſiaſticæ, & Gortyna Civitas Metropoliticum*
„ *privilegium illius Inſulæ eximium ſemper habuerit.* Verbis
„ Pariſienſium Archiepiſcopi de Marca Theodoreti interpreta-
„ tionem Epiſtolæ Pauli ad Titum adjungimus, qui affirmat
„ Titum magnæ illius Regionis Epiſcopum a Paulo fuiſſe ordi-
„ natum, & ab eodem ad Epiſcopos ſub ſe ordinandos facul-
„ tatem habuiſſe; & interpretationem D. Chryſoſtomi hom. I.
„ in Epiſt. ad Titum. *Niſi enim probatus eſſet,* inquit de
„ Tito, *non univerſam Inſulam Apoſtolus illius curæ man-*
„ *daſſet, non eum juſſiſſet corrigere quæ deerant, non tot*
„ *Epiſcoporum cenſuram ei commiſiſſet.* Hæc duo Patrum te-
„ ſtimonia adjungere volui, ut appareat quam male auctor
„ lib. de diſciplina Eccleſiæ Archiepiſcopo Pariſienſi opponat,
„ omnino certum non eſſe, Presbyteros illos a Tito inſti-
„ tutos Epiſcopos fuiſſe. *Forte unus erat,* inquit, *in Creta*
„ *Titus Epiſcopus, cæteri omnes Presbyteri tantum.* Enimve-
„ ro, ut notavit de Marca, Paulus ſtatim Presbyteros illos

„ vocat Epiſcopos: cum namque verſu ſequenti oſtendiſſet
„ qualis eſſe debeat, qui inſtituendus eſt in aliqua Civitate
„ Presbyter, ſtatim ſubjungit]: *Oportet enim Epiſcopum ſine*
„ *crimine eſſe ſicut Dei diſpenſatorem* &c. Quæ verba Eccleſia
„ ſemper de Epiſcopis intellexit, ut juxta ſcripturam prout
„ ab Eccleſia explicatur, Titus per ſingulas Civitates Epi-
„ ſcopos conſtituerit: ſicque unus toti Inſulæ præfuit Ti-
„ tus, ſinguli Epiſcopi ſingulis Civitatibus præpoſiti fuerint,
„ ſed Tito ſubditi, indeque recte Tito nomen Metropolitani
„ a Pariſienſium Archiepiſcopo tributum ſit.

„ Negat id ultimum auctor noſter, quamvis fateatur
„ *Titum toti Inſulæ præfuiſſe*, *nam inde*, inquit, *inferri ne-*
„ *quit Metropoliticam dignitatem ab Apoſtolis inſtitutam fuiſ-*
„ *ſe. Hoc enim privilegium erat Tito peculiare*, *nec ulli Se-*
„ *di*, *aut Urbi alligatum*. Verum unde hauſit auctor ille,
„ Privilegium Titi nulli Sedi, aut Urbi alligatum fuiſſe?
„ Ex quo antiquitatis monimento hoc collegit? Quo vete-
„ rum teſtimonio dicta ſua confirmare poterit? An quia
„ non exprimitur in Sacris litteris Civitas, in qua Titus
„ ſedit? At numquid omnia in Sacris litteris continentur,
„ quæ contigerunt? Cum Apoſtoli Epiſcopos inſtituerunt,
„ eos certæ Civitatis Eccleſiæ præpoſuerunt, ut teſtatur Cle-
„ mens Romanus Apoſtolorum Petri, & Pauli Auditor, ac
„ Diſcipulus. Cum igitur Paulus Titum Epiſcopum in Cre-
„ ta Inſula creaverit, eum certe civitatis Eccleſiæ præpo-
„ ſuiſſe oportuit, prout præpoſitum fuiſſe, Martyrologium Ro-
„ manum his verbis affirmat. *In Creta Natalis S. Titi*, *qui ab*
„ *Apoſtolo Paulo Cretenſium Epiſcopus ordinatus*, *poſt prædi-*
„ *cationis officium fideliſſime conſummatum*, *beatum finem*
„ *adeptus ſepultus eſt in Eccleſia*, *ubi a beato Apoſtolo di-*
„ *gnus miniſter fuerat conſtitutus*. Ubi videre licet, Titum
„ certæ Eccleſiæ fuiſſe addictum, quam Menologium Græ-
„ corum ab Eminentiſſimo Cardinali Sirleto latine redditum,
„ & ab Henrico Caniſio Tom. 2. antiq. lectionum editum,
„ teſtatur fuiſſe Eccleſiam Gortynenſem totius Cretæ Metro-
polim:

„ polim: ita enim habet ad diem 25. Auguſti. *Sancti Titi*
„ *Epiſcopi Gortynæ urbis Cretæ Diſcipuli S. Pauli Apoſtoli*.
„ & Menea: *S. Apoſtoli Titi Epiſcopi Gortynæ in Creta Di-*
„ *ſcipuli S. Pauli Apoſtoli*. Unde Petrus de Natalibus lib.
„ 7. cap. 108. *Titus Metropoli præſidebat*. Quare ſecundo
„ Chriſti ſæculo Philippus Gortinenſium Epiſcopus tamquam
„ præcipuus iſtius Inſulæ Antiſtes habitus eſt, ut patet ex
„ epiſt. Dionyſii Corinthiorum Epiſcopi, qui teſte Euſe-
„ bio lib. 4. cap. 23. *Eccleſiæ Gortinenſium, & reliquis ſi-*
„ *mul Eccleſiis Cretæ litteras ſcribens, Epiſcopum ipſorum*
„ *Philippum magnopere prædicat*. Ubi Philippus Gortynen-
„ ſium Epiſcopus totius Cretæ Eccleſiis præpoſitus fuiſſe in-
„ dicatur: quod alia de cauſa eidem tribui nequaquam po-
„ tuit, quam quia ratione ſedis Metropolitanæ totius Cre-
„ tæ Eccleſiis præfuit, ut in opuſculo de Epiſcoporum,
„ & Metropolitanorum origine obſervat ipſe Uſſerius Ar-
„ machanus his verbis: *Unde apparet, tam illo tempore,*
„ *quam ſuccedente Gortynam Metropolim, & Epiſcopum ejus*
„ *totius Inſulæ fuiſſe Metropolitanum*.

Catholico huic doctiſſimo viro addere liceat, non tamen ad probationis robur, alium ſcriptorem heterodoxum Eccleſiæ Anglicanæ ſectatorem Guilielmum Beveregium, qui adverſus Presbyterianos ſcribens in Codice Canonum Eccleſiæ Primitivæ illuſtrato Lib. II. cap. V. de Metropolitanis agit, ipſorumque primatum ab Apoſtolis manaſſe propugnat, & de Cretæ Metropolitano hæc habet num. XIII. “ Idem di-
„ cendum eſt de epiſtola ad Titum, quem totius Inſulæ
„ Cretæ primatem fuiſſe, ſive primum Epiſcopum, ex ip-
„ ſis Divi Pauli ad eum verbis liquido conſtat, dicentis,
„ *τούτου χάριν κατέλιπόν σε, ἐν Κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ,*
„ *καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμω.*
„ Tit. 1. 5. Hinc enim conſtat totam Inſulam ejus curæ
„ commiſſam fuiſſe: adeo ut penes ipſum eſſet, quidquid
„ in ea deerat corrigere, atque etiam Presbyteros, ſive
„ Epiſcopos, ut conſtat e verſiculo ſeptimo, per ſingulas

Civi-

„ Civitates ordinare. Id enim phraſis illa κατὰ πόλιν clariſ-
„ ſime ſignificat, quemadmodum & κατ' Ἐκκλησίαν, Act.
„ XIV. 23. Non mirum itaque eſt, quod D. Paulus ad il-
„ lum ſolum hanc Epiſtolam miſerit, cum is Metropolita-
„ nus eſſet, & primus totius Inſulæ ſive Provinciæ iſtius
„ Cretæ Epiſcopus, quæ hodie Candia dicitur, centum ur-
„ bibus olim clara, quarum Metropolis erat Gortyna.

„ Ex hiſce videre eſt, quod D. Paulus cum Eccleſias a ſe
„ aliisque Apoſtolis fundatas in fide Chriſtiana inſtruere, &
„ confirmare ſtuderet, Epiſtolas vel ad totam in aliqua Pro-
„ vincia Eccleſiam, ut ad Romanos, & ad Galatas, vel ad
„ Metropoliticam, vel primariam Provinciæ Eccleſiam, ut
„ ad Corinthios, Epheſios, Coloſſenſes, & Theſſalonicenſes;
„ vel denique ad primum in Provincia Epiſcopum, Me-
„ tropoli præfectum, ut ad Timotheum & Titum direxerit.

Poſt Imperii autem Romani translationem a Conſtantino Magno ſtatutam peractamque, cum Byzantium Imperialis civitas conſtituta fuiſſet, ejus Sedes olim Epiſcopalis in Patriarchatum deinde erecta, fluxu temporis unum ſupra octoginta Provinciarum Orientalium Metropolitanos ſibi ſubjectos habuit, eosque inter Gortynenſem Archiepiſcopum, cum cæteris Metropolitis, & Epiſcopis Orientalis Illyrici, ut innuit Doxopatrius Archimandrita in notitia Patriarchatuum anno 1043. juſſu Rogerii Siciliæ Regis concinnata. *Creta ſub Romano cum eſſet, ſub Conſtantinopolitano facta eſt;* ac deinde in enumeratione Provinciarum ſub Patriarcha Conſtantinopolitano decem Regno Cretenſi Epiſcopatus aſſignat his verbis: *Crete habens Epiſc. X.* Porro inter Metropolitas Throno Conſtantinopolitano ſubjectos Gortynenſis trigeſimum locum obtinuit, ut conſtat ex Leonis Philoſophi Imperatoris Novella, qua cuique ex Metropolitis locus aſſignatur. Ex trigeſimo deinde ad trigeſimum ſeptimum deſcendit, ut teſtatur expoſitio Andronici Palæologi ſenioris, in qua notatur, quem locum teneant Metropolitanæ Patriarchatui Conſtantinopolitano ſubditæ. Edita fuit hæc

expo-

expoſitio ad calcem Codini Edit. Pariſienſis cura Jacobi Goar, in qua de Metropoli Cretæ hæc habentur.

λζʹ. Ὁ Κρήτις. ϗ αὕτη λʹ ἔστα εἰς λιπρο.

εσιβάσθη. 37. *Cretæ : hæc ex trigeſimo loco ad trigeſimum ſeptimum devecta eſt.*

Cretæ itaque Inſulæ Metropolis remotiori ævo fuit urbs antiquiſſima Gortyna, quam Plinius & Ptolemæus inter urbes Cretæ mediterraneas recenſent, quamque Sophianus Gurtinam, Bellonius Metarcam, Stephanus Byzantius Lariſſam & Cremniam appellant. A Minoe celebratiſſimo Cretenſium Rege in vaſta planitie ædificatam fuiſſe ſcribit Strabo in Geogr. lib. X. unde Oppianus Cyneg. lib. II. dicit *in depreſſa terra* Gortyniam. Muris circumſeptam tradit Strabo Homeri authoritatem afferens: *Sita vero eſt in campo etiam urbs Gortyniorum, olim quidem fortaſſe muro cincta, ut Homerus quoque dixit: Cinctam Gortynaque muris. Poſtea muris funditus dirutis exinde absque mœnibus permanſit: nam Ptolomæus Philopator agreſſus eam muris circumdare, dumtaxat ad XXC. perduxit opus. Aliquando illud memorabilem habuit ambitum ad L. ſtadia.* Renovati a Ptolomæo muri opus contrahit Iſaacus Caſaubonus ad octo ſtadia : inveriſimile enim eſt, ait ipſe, ut qui urbis ambitum L. ſtadiorum aſſerit, muros ipſius nec dum abſolutos ad LXXX. ſtadia proferat. Barth. in Statii Theb. Tom. VII. p. 185. reſtitutum quidem putat murum ad LXXX. ſtadia, at in ſtatuendo urbis ambitu ſubductam fuiſſe Straboni notam numeri centenarii, proindeque Gortynæ circuitum ad CL. ſtadia perveniſſe. Sed fidem excedit, immanem adeo unius urbis ambitum fuiſſe, in ea Inſula, quæ alias IC. civitates numerabat. Georgius Phranza Protoveſtiarius lib. I. cap. XXXVI. aliter de mœnium reparatione non a Ptolomæo, ſed ab Inſulæ Magiſtratibus incepta ſcribit: *Gortyna in planitie ſita eſt mare Libycum ſpectans, a quo abeſt ſtadiis ſexaginta. Hæc antiquitus muris cincta fuit, quos injuria temporum labefactatos Magiſtratus reparare occæpit; ſed iis ad octo ſtadia productis,*

& ma-

& magna ex parte abſolutis opus interruptum eſt. Ex his porro Phranzæ dictis puto Caſaubonum recte de octo ſolummodo ſtadiis reparati muri, Strabonis lectionem emendaſſe. Ut de urbis ambitu, ita de ejus fundatore diſſentiunt Scriptores. Strabo enim, ut diximus, a Minoe, Pauſanias a Gortynæ Teagetæ Arcadis filio, & Euſtathius a Tauro Cretæ Rege, eo qui Europam Phæniſſam rapuit, conditam fuiſſe aſſerunt. Utcunque tamen de Gortynæ Urbis origine & circuitu res ſe habuerit, hoc certum exploratumque ex Hiſtoricis eſt, Gortynam de Inſulæ Imperio cum Gnoſiis decertaſſe, de quarum urbium diſſidiis hæc affert Strabo libro decimo: *Hæ duæ civitates dum conſentirent, reliquas urbes omnes ſub ſe habuerunt, diſcordantes diſſenſionibus totam exagitaverunt Inſulam, utri autem parti Cydonia accederet, ei maximum adferebat momentum. Gortyna in campo fuit ſita, muris fortaſſe olim munita, ut Homerus ait: cinctam Gortynaque muris*. Quum autem Romani univerſæ Inſulæ imperium obtinuiſſent, Gortynam Regni Cretenſis caput & Metropolim conſtituerunt, in cujus dignitatis poſſeſſione ſtetit, donec furenti Agarenorum rabie ad ſolum proſtrata, Candacem urbem ab ipſis Agarenis erectam decoris, & Principatus ſui hæredem, ut inde dicemus, habuit.

Diſtat Gortyna (ut ait Strabo) *ab Africo mari, & Lebene* navali ſuo ad ſtadia XC. Habebat & aliud emporium *Matallum* ab ea, CXXX. ſtadiis diſſitum. Utrumque Gortynæ navale ſeu emporium memorat Niger in Comment. qui Mataliam ſeu Matallum a Gortyna *ſexdecim millia paſſuum*, Lebenam vero *undecim millia paſſuum* diſtare ſcribit. Ubi vero Gortynam enuntiat, hæc de ipſa affert: *Gortyna præterea, quæ ampla & illuſtris civitas fuit*, 16. *mil. paſs. pulcris, ut Homerus ait, muris cincta ab Aphrico mari circiter* 12. *in campo ſita, quem Metſaream vocari diximus, amne Lenæo infuſa ex propinquis montibus ex oriente, & hinc in Electra cadente flumen. In qua teſte Plinio fuiſſe juxta fontem Platanum unam inſignem nusquam folia dimittentem, quod Theophraſtus*

in

in hiſtoria arborum ſcribit, ſub qua Græci Jovem cum Europa concubuiſſe ajunt, ex quo urbs Elotis prius eſt dicta (ſic enim apud Cretenſes Europa vocabatur) dein Lariſſa, poſtea Crymnia, & ultimo loco Gortyna a Gortyno Heræ appellata.

Præclariſſimæ olim civitatis amplitudo, & magnificentia ſatis apparet ex iis, quæ ſuperſunt ruderibus, quorum deſcriptionem eruditiſſime protulit in ſuo Dictionario Geographico Martinierius. Luculentius tamen ipſius urbis ruinas, & pretioſa marmorum fragmenta hac illac diſperſa deſcribit Tournefortius in epiſtola ſecunda ſui per Orientem itineris, ubi & loca notat, in quibus & antiquiſſima Idolorum delubra, & Sacrum Metropoliticum Templum olim exſurgebant. Diligentem authoris enarrationem Gallico ſermone exaratam non abs re puto hic in Latinum verſam efferre.

„ Diſtant Gortynæ rudera ſex millia paſſuum a Monte „ Ida, jacentque ad radices collium, qua hiat aditus in „ ſubjectam Meſſareæ planitiem, ubi præ cæteris totius In„ ſulæ locis meſſes felicius creſcunt. Temporis edacitas non „ omnia ſuſtulit antiqui ſplendoris veſtigia, ſed rudera hæc „ ipſa ſine animi dolore quis videat? Agricolæ aratra du„ cunt, & ſua urgent opera, Paſtores vagantur cum gre„ gibus inter tot ac tanta marmorum fruſta, jaſpidis ſcili„ cet, & Numidici affabre admodum elaborati. Magnis il„ lis viris, qui ſplendida adeo ædificia erexerunt, ſubiere „ miſeri ovium cuſtodes, quibus animus deeſt ad venandum „ Lepores vix non inter crura prætereuntes, & pernices, „ quas pedibus pene conculcant.

„ Emicant adhuc inter ruinas reliquiæ ſuperſtites unius „ ex Urbis portis, & quamquam pulcriora inde marmora „ avulſa ſint, pars tamen ædificii olim magnificentiſſimi „ adhuc dignoſcuntur. Mænia quæ proxima adjacent ſunt „ ea fortaſſis, quæ Ptolemæus Philopatis Ægypti Rex ex„ trui juſſit, ſuntque ampli aggeris & lateritia, licetque „ inde colligere hanc urbis partem inter elegantiores fuiſ-

„ ſe. Duas vidimus Numidici columnas octodecim pedes
„ longas, nec longe aſſurgebant ſtilobatæ multi duplici or-
„ dine digeſti, & ſpatiis ſemper æqualibus inter ſe diſſiti
„ ad fulciendas columnas in atrio cujuslibet Templi. Hac
„ paſſim & illac jacebant Capitella, atque Epiſtillia. Tem-
„ plum Dianæ hoc forte fuit, de quo ſupra, aut ædes Jo-
„ vi ſacra, ubi Menelaus ſacrificium peregit ſimul ac He-
„ lenæ conjugis raptum audivit, ut a Ptolemæo Epheſtione
„ narratur, e cujus ſcriptis decerpta quædam, & in com-
„ pendium redacta Photius nobis ſervavit. Templum A-
„ pollinis, de quo in Geographia meminit Stephanus, in
„ urbe media ſurgebat, propterea ab eo, quem deſcribi-
„ mus loco longe diſtabat. Inter columnas ſub ruderibus
„ ſemiſepultas quædam ſunt eximiæ plane pulchritudinis
„ pars cilindricæ, pars in ſpiras celte circumductas convolutæ.
„ Craſſioris diametri quæ ſunt, majorem illum non habent
„ duobus pedibus & unciis aliquot; Turcæ abduxerunt me-
„ liores. Ab his ruderibus intervallo duplicis jactus pilæ
„ plumbeæ e fiſtula ferrea diſploſæ pagus eſt, ubi horto-
„ rum portæ inter duas antiquas columnas continentur,
„ quibus ad prohibendum ingreſſum ligna interſeruntur.
„ Pago quidem nomen eſt Alona, ſed rus Decem Sancto-
„ rum cæpit indigitari, poſtquam totidem ex accolis illu-
„ ſtres Chriſti athletæ Martyrii palmam Decio Imperante
„ obtinuerunt. Hæc ſunt eorum nomina Theodulus, Satur-
„ ninus, Eupolus, Gelaſius, Eunicianus, Zeticus, Cleome-
„ nes, Agathopus, Baſilides, Evariſtus. Sacra pagi ædes an-
„ tiquis columnis abundat, nec tamen Martyrum ſepul-
„ crum in ea viſitur amplius, de quo meminit Conſtantini
„ Porphyrogeniti continuator. Martyres ipſi in tabula picta
„ aræ majoris reprheſentantur, ſed in eadem omnes cor-
„ poris configuratione, atque in uno eodemque ordine re-
„ cti ac ſtantes perinde, ac ſi eſſent valli defixi. Anniver-
„ ſarium illis Feſtum celebratur a Græcis & Latinis die 23.
„ Decembris.

„ In-

„ Inter Gortynæ ruinas ſuperſunt columnæ Jaſpidis albo-„ rubri non diſſimilis a Jaſpide Conii ad Ligerim. Jaſpidem „ vidi prorſus ſimilem Campano, qui hortos regios ad Ver-„ ſalliam exornat. Simulacra ſuperfuere admodum pauca, „ elegantiora enim a Venetis avecta fuere. Simulacrum in „ urbe Candia, quod fonti publico impoſitum eſt prope „ Delubrum Turcicum (vulgo Moſchea) & ſecus nundi-„ narum locum, ab his ruderibus ablatum eſt, cujus pa-„ ludamentum egregium, capite autem caret, Turcæ enim „ execrantur reprehesentata animantium capita, iis exce-„ ptis, quæ in nummis vident, pecuniam enim præ cæteris „ terrarum populis perdite amant. Terram in quodam cam-„ po dimoventes ſtatuam marmoream, ſed tantum dimi-„ diam deteximus, cujus veſtes, crura, & extremi pedum „ digiti omnia erant ad leges artis accuratiſſime ſculpta.

Ex his deſolatæ urbis ruinis deductæ fuerunt antiquiſſimæ Epigraphes Græcæ, quæ in Codice Vaticanæ Baſilicæ ſignato num. 1759. pag. 134. aſſervantur; quas Eruditorum ſtudio exhibendas puto; quamvis earum aliquæ a Clariſs. inſcriptionum collectore Grutero (interdum tamen diverſæ) editæ fuerint; quapropter Vaticanis non abs re puto Gruterianas Epigraphes adjicere.

Extra portam Gortynæ Urbis in ipſis ruinarum veſtigiis.

ᾱ Εσπερίης πάσης χθονός ὄβριμον ἰθυντῆρα   ἄθρει θαῤῥα-
Μαρκελλῖνον ὁ θρασὶς μάρψε μόρος ταμὶν   λεων
Ἑλλάδος ἀγλαὸν ἔρνος, ὃς ἐυδοκίη κυκλάδων γῆς,   καὶ ἄρωγῆ
Χουφίζων πολίας θῆκεν ἐλαφοτέρας
Τοῦνεκα καὶ προθύροισι δίκης ἐπιμαρτύρῳ θεσμῶν   επιμάρτυρα
Βουλῆς κάπυρος ϛῆσεὲν ἔφημοσύνη.   βουλῆ καὶ
πύῤῥου θῆκεν
ἐφημοσύνη.

Extat eadem Epigraphe apud Gruterum pag. MXCVI. num. 8. ſimul cum ipſius Latina interpretatione prout hic afferimus:

In ruinis Gortynæ in Creta in veſtigiis Hippodromi.

ΕCΠΕΡΙΗC ΠΑCΗC ΧΘΟΝΟC ΟΒΡΙΜΟΝ ΙΘΥΝΤΗΡΑ
ΜΑΡΚΕΛΛΟΝ†Ο ΘΡΑΣΥΣ ΜΑΡΨΕ ΜΟΡΟC ΤΑΜΙΗΝ
f. ΘΡΑΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΟC ΑΓΛΑΟΝ ΕΡΝΟC ΟC ΕΥΔΟΚΙΗΙ ΚΥΚΛΑ-
ΔΩΝ ΓΗC
ΚΟΥΦΙΖΩΝ ΠΟΛΙΑC ΘΗΚΕΝ ΕΛΑΦΡΟΤΕΡΑC
ΤΟΥΝΕΚΑ ΚΑΙ ΠΡΟΘΥΡΟΙΣΙ ΔΙΚΗΣ ΕΠΙΜΑΡΤΥΡΑ
ΘΕΣΜΩΝ
ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ ΠΥΡΡΟΝ ΘΗΚΕΝ ΕΦΗΜΟCΥΝΗ.

Vertit ſic Furlanus.

Marcellum Heſperiæ ductorem fortia facta
Quæſtorem inſignis fecit & ipſe labor:
Grajugenam clarum qui rexit Cycladas omnes,
Utque agerent ſtatu liberiore dedit.
Illi ideo Pyrrhi decreto & lege Senatus
Juſtitiæ hoc ſignum ponitur ante fores.

Grutero Pigafetta.

Εικονα

β Εικόνα τήνδ' ἐσάθρει πελέει τοῦ ἀγνοῦ ὑπέρχου
Ὅς Κρητῶν πόλιν ἣν μοῦνος ἔθηκα νέην ἐς
Ἀγχίθυρος δ' ἕστηκα δίκης κριντοῖσι γὰρ εἰμὶ
Ἤπιος ἠθιδίκοις, τοῖς δ' ἀδικοῦσι δέος
Στῆσε δὲ Καλλίνικος ἐνεῖτι δόγματι νήσσου
Γαίης Ἰλλυρῖδος δεύτερον ἠέλιον

Et hæc inſcriptio legitur apud Gruterum pag. MXCVIII. num. 6. cum interpretatione Furlani, quam exhibemus:

Gortynæ ruinis in Creta.

ΕΙΚΟΝΑ. ΤΗΝΔ. ΕΓΑΘΡΕΙ ΠΕΛΕΤΑΙ. ΔΕ. ΤΟΥ. ΑΓΝΟΥ. ΥΠΑΡΧΟΥ.
ΕΣ. ΚΡΗΤΩΝ. ΠΟΛΙΝ. ΗΝ. ΜΟΥΝΟΣ. ΕΘΗΚΑ. ΝΕΗΝ
ΑΓΧΙΘΥΡΟΣ. Δ. ΕΣΤΗΚΑ. ΔΙΚΗΣ. ΠΕΛΑΣ. ΕΙΜΙ. ΚΡΙΤΗΣ. ΓΑΡ
ΗΠΙΟΣ. ΙΘΥΔΙΚΟΙΣ. ΤΟΙΣ. Δ. ΑΔΙΚΟΥΣΙ. ΔΕΟΣ.
ΣΤΗΣΕ. ΔΕ. ΚΑΛΛΕΙΝΙΚΟΣ. ΕΝΗΗΣ. ΔΟΓΜΑΤΙ. ΝΗΣΟΥ
ΓΑΙΗΣ. ΙΛΛΥΡΙΔΟΣ. ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΗΕΛΙΟΝ.

Furlanus ſic vertit:

Hic Pelei poſita eſt Juſti Prætoris imago
Quem merui Cretæ ſolus in urbe novum.
Juſtitiæ ante ædem quod juſtis æquus, iniquis
Judicibus contra jure timendus eram.
Callinici cura Cretum, ſed lege Senatus
Illyrici ſemper gloria magna ſoli.

Pigafetta Grutero.

γ Γανίκιον Βάσσον τὸν λαμπρότατον ἀνθύπατον
καμπανίας δόγματι τοῦ κοινοῦ πάσης τῆς ἐπαρχίας.
Ὀικουμένιος δοσίθεος ἀσκληπιόδοτος ὁ λαμπρότατος
ὑπατηκὸς ἐν τῆς Κρητῶν ἐπαρχίας ἀνέστησεν.

δ Κόιντον Καικῖλον Ρουφεῖνον τὸν κράτιστον
ἀνθύπατον Κρήτης καὶ Κυρίνης — ΕΕΞΙϘ
Κυντήλιος Πύῤῥος τὸν φίλον
ἀναξιμενὴς εὐγύστρατον μιλήσιος.

Hæc

Hæc apud Gruterum pag. MXCI. num. 6.

Gortynæ in Creta.

ΚΟΙΝΤΟΝ . ΚΑΙΚΙΛΙΟΝ . ΡΟΥΦΕΙΝΟΝ
ΤΟΝ . ΚΡΑΤΙϹΤΟΝ . ΑΝΘΥΠΑΤΟΝ
ΚΡΗΤΗϹ . ΚΑΙ . ΚΥΡΙΝΗϹ
ΚΥΝΤΗΛΙΟϹ . ΠΥΡΡΟϹ . ΤΟΝ . ΦΙΛΟΝ

Furlanus ſic latinum fecit:

Quinto Cæcilio Ruffino,
Cretæ ac Cyrenæ Proconſ.
Opt. Quintilius Pyrrhus amico P.

4 Υ. Φλ ὑπάτιον τὸν λαμπρότατον ἀπὸ ὑπάτων ϗ ἀπὸ ἐπάρχων πραιτωρίου, δόγματι τοῦ κοινοῦ πάσης τῆς ἐπαρχίας Ὀικουμένιος δοσίθεος ἀσκληπίοδοτος ὀ λαμπρότατος ὑπατικός τῆς Κρητῶν ἐπαρχίας ἀνέστησεν.

Epigraphen hanc profert Gruterus pag. MXCIII. verſ.
4. hoc modo:

Gortinæ.

Υ. ΦΛ. ΥΠΑΤΙΟΝ. ΤΟΝ. ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΝ. ΑΠΟ
ΥΠΑΡΧΩΝ. ΠΡΑΙΤΩΡΙΟΥ. ΔΟΓΜΑΤΙ. ΤΟΥ
ΚΟΙΝΟΥ. ΠΑϹΗϹ. ΤΗϹ. ΕΠΑΡΧΙΑϹ
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΟϹ. ΔΟϹΙΘΕΟϹ. ΑϹ
ΚΛΗΠΙΟΔΟΤΟϹ. Ο. ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟϹ
ΥΠΑΤΙΚΟϹ. ΤΗϹ. ΚΡΗΤΩΝ. ΕΠΑΡ
ΧΙΑϹ. ΑΝΕϹΤΗϹΕΝ.

Furlanus vertit:

Flavium virum conſularem clariſſimum & præfectum prætorii totius Provinciæ Senatusconſulto Oecumenius Doſitheus Aſclepiodotus clariſſimus Cretenſis Provinciæ conſularis erexit.

5 Ἀγόριον Πραιτέστατον τὸν Λαμπρότατον ἀπὸ ἐπάρχων τῆς Βασιλευούσης τῶν νησῶν, δόγματι τῆς λαμπρᾶς γορτινίων Βουλῆς, Ὀικουμένιος Δοσίθεος Ἀσκληπιόδοτος ὁ Λαμπρότατος ὑπατικος ἀνέστησεν.

Ita-

Ita autem legitur in collectione Gruteriana pag. MXC. num. 11.

Gortynæ in Creta.

ΑΓΟΡΙΟΝ . ΠΡΕΤΕΣΤΑΤΟΝ . ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΝ
ΕΠΑΡΧΩΝ . ΤΗΣ . ΒΑΣΙΛΕΥΟΥΣΗΣ . ΤΩΝ . ΝΗΣΩΝ
ΔΟΓΜΑΤΙ . ΤΗΣ . ΛΑΜΠΡΑΣ . ΓΟΡΤΥΝΙ . ΒΟΥΛΗΣ
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΟΣ . ΔΟΣΙΘΕΟΣ . ΑΣΚΛΗΠΙΟΔΟΤΟΣ
Ο . ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΣ . ΥΠΑΤΙΚΟΣ . ΑΝΑΣΤΗΣΕΝ.

ῖ Βαλέριον Σεβῆρον τὸν λαμπρότατον κ̀ μεγαλοπρεπέςατον ἔπαρχον τῆς Βασιλευούσης ῥώμης δόγματι τοῦ κοινοῦ τῆς Κρητῶν ἐπαρχίας, Ὀικουμένης Δοσίθεος ἀσκληπίοδοτος ὁ Λαμπρότατος ὑπατικὸς ἀνέςησεν.

In Theſauro Veter. Inſcript. Gruteri ita habetur pag. MCIII. num. 1.

Gortynæ.

ΒΑΛΕΡΙΟΝ . ΣΕΒΗΡΟΝ . ΤΟΝ . ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΝ ΚΑΙ
ΜΕΓΑΛΟΠΡΕΠΕΣΤΑΤΟΝ . ΕΠΑΡΚΟΝ . ΤΗΣ . ΒΑΣΙ
ΛΕΥΟΥΣΗΣ . ΡΩΜΗΣ . ΔΟΓΜΑΤΙ . ΤΟΥ . ΚΟΙΝΟΥ
ΤΗΣ . ΚΡΗΤΩΝ . ΕΠΑΡΧΙΑΣ
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΟΣ . ΔΟΣΙΘΕΟΣ . ΑΣΚΛΗΠΙΟΔΟΤΟΣ
Ο . ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΣ . ΥΠΑΤΙΚΟΣ . ΑΝΕΣΤΗΣΕΝ.

Furlanus Latine.

Valerium Severum clariſſimum magnificentiſſimumque imperantis Romæ Præfectum Cretenſium Provinciæ Senatusconſulto Oecumenius Doſitheus Aſclepiodotus conſularis clariſſimus erexit.

ἢ Πούπλιον Σεπτίμιον Γάταν ταμίαν καὶ ἀντιςρατηγὸν.
Κρήτης καὶ Κυεήνης Ἀντώνιος Παραιβάτης κ̀ Τέττιος
Μαεκεντῖνος Μαγενῆς Σόλονος οἱ Ἀγοράνομοι τὸν φίλον.

Et hanc videre eſt in Theſauro Gruteriano pag. MXCIX. num. 7.

Gorty-

Gortynæ.

ΠΟΥΒΛΙΟΝ . ΣΕΠΤΙΜΙΟΝ
ΓΕΤΑΜ . ΤΑΜΙΑΝ . ΚΑΙ
ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΙΓΟΝ
ΚΡΗΤΗΣ . ΚΑΙ . ΚΙΡΗ
ΝΗΣ . ΑΝΤΟΝΙΟΣ . ΠΑΡ
ΑΙΒΑΤΗΣ . ΚΑΙ . ΤΕΤΤ
ΙΟΣ . ΜΑΚΕΡ . ΚΑΙ . ΤΕΙ
ΜΑΓΕΝΗΣ . ΣΟΛΩ
Ν . ΟΙ . ΑΓΟΡΑΝΟΜΟΙ ΤΟΝ
ΦΙΛΟΝ.

Furlanus latine.

Publio Septimio Cretæ Quæſtori, & Proprætori Cretæ ac Cyrenæ, Antonius Parebatus & Tettius Macrinus Timagenesque Solonis F. Aediles amico p.

θ῀ Οκτηνα πανευσεβυν. υς Coη ϛc υι α υιι
ἐφεςῶτος τῆ σπȣδῇ τῆς βασιλικῆς κλλιτον τοῦ
λογιςοῦ τῆς μητροπόλεως

ι῀ Ἐπισιγιλίου τὸν λαμπροτατον σκρινιαρίου ϗ' πατρὸς τῆς ποανενε . ονιλος ϗ ὁπετος. ινα. ιν. πιγεωργ' ϛυμπραξον ιωαννου . σȣτο ϗ ἑλλάδι

ια῀ Ετει θυοδώρȣ τοῦ ἁγίου Αρχιεπισκόπου Κανκλίου τοῦ περβάσσου ἀνθυπατον, ευτυχῶς ανενεώθη οὑτος ὁ τεῖχος ὑπὸ Φλαππίωνος τῶν λαμπροτάτου.

Epigraphen hanc quam Tournefortius in ſuo Orientis Itinerario Tom. I. Epiſt. 2. inſeruit, mox iterum afferemus ad Theodorum Epiſcopum Gortynæ.

ἰν δ β

ιβ῀ Μανοῦ μοναχοῦ, καὶ τῶν αδελφῶν. αὐτοῦ, Παντερίμου
μοναχοῦ καὶ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ καταφυγῆς
ἐπὶ βασιλείας τοῦ Ανδρονίκου τοῦ παλαιολόγου
ετει γ ω α
ἐν δὲ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οικονίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιῦ χῦ
α β γ β

Præ-

Præter eas, quas ſuperius attulimus, alia Gortynæ in Creta reperta inſcriptio affertur a Grutero pag. MXC. num. 20. & eſt.

Gortynæ in Creta.

ΑΝΙΚΙΟΝ . ΒΑΣΣΟΝ . ΤΟΝ . ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΝ
ΑΝΘΥΠΑΤΟΝ . ΚΑΜΠΑΝΙΑΣ . ΔΟΓΜΑΤΙ
ΤΟΥ . ΚΟΙΝΟΥ . ΠΑΣΑΣ . ΤΗΣ
ΕΠΑΡΧΙΑΣ . ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΟΣ . ΔΟΣΙΘΕΟΣ
ΑΣΚΛΗΠΙΟΔΟΤΟΣ . Ο . ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΣ
ΥΠΑΘΗΚΟΣ . ΤΗΣ . ΚΡΗΤΩΝ
ΕΠΑΡΧΙΑΣ . ΑΝΕΣΤΗΣΕΝ

Omnes ſuperius allatæ ex Gruteriana collectione epigraphes ab Honorio Belli Medico, primum Philippo Pigafettæ transmiſſæ fuerunt, & deinde eas ex Pigafettæ munere obtinuit Janus Gruterus ipſarum vulgator. His adjiciendam puto aliam inſcriptionem, quæ laudati Honorii diligentiam effugit, quamque in ſuo Orientis Itinerario affert Tournefortius Tom. I. epiſtola II. in qua etiam ipſius Epigraphes interpretationem exhibet hoc modo:

ΠΕΤΡΟΝΙΟΝ ΠΡΟΒΟΝ
ΤΟΝ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΝ
ΑΝΘΥΠΑΤΟΝ ΚΑΙ
ΑΠΟΥΠΑΡΧΩΝ ΠΡΑΙΤΩΡΙΩΝ
Τ' ΔΟΓΜΑΤΙ ΤΗϹ ΛΑΜΠΡΑϹ
ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ ΒΟΥΛΗϹ
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΟϹ ΔΟϹΙΘΕΟϹ
ΑϹΚΛΗΠΙΟΔΟΤΟϹ
ΟΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟϹ ΥΠΑΤΙ
ΚΟϹ ΑΝΕϹΤΗϹΕΝ

IDEST

Petronio Probo Illuſtriſſimo Proconſuli & Præfecto Prætorii ex Decreto Illuſtris Gortynæ Senatus Oecumenicus Doſitheus Aſclepiodotus Illuſtriſſimus Conſularis erexit.

Iis quoque adjiciam aliam epigraphen ad civitatem Gortyniorum ſpectantem, quam pag. IↃCXL. Theſauri Veterum inſcriptionum num. 2. affert cum ſua latina interpretatione Clariſs. Muratorius.

D E L P H I S

Ex eisdem Schedis Cyriaci miſit prælaudatus Abbas Compagnonius.

„ Η. ΠΟΛΙΣ. Η. ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ. ΤΙΒ. ΣΚΑΝΔΙΛΑΤΙΝΟΝ. ΖΩ-
„ ΣΙΜΟΝ
„ ΝΕΙΚΗΣΑΝΤΑ. ΠΥΘΙΑ. ΠΥΘΑΥΛΑΣ. ΚΑΙ. ΧΟΡΑΥΛΑΣ. ΠΡΩ-
„ ΤΟΝ. ΑΠ. ΑΙΩΝΟΣ
„ ΤΗ. ΑΥΤΗ. ΠΕΝΤΑΕΤΗΡΙΔΙ. ΡΩΜΗΝ. ΠΥΘΑΥΛΑΣ.
„ ΑΚΤΙΑ.
„ ΧΟΡΑΥΛΑΣ. ΙΣΘ .... ΑΡΜΕΝΙΑ. ΔΙΑ. ΚΟΙΝΟΝ. ΕΛ-
„ ΛΗΝΩΝ
„ ΠΥΘΑΥΛΑΣ. ΚΑΙ. ΧΟΡΑΥΛΑΣ. ΝΕΜΕΙΑΝ. ΠΥΘΑΥΛΑΣ
„ ΟΥΡΑΝΙΑ. Β. ΚΟΙΝΟΝ. ΑΣΙΑΣ. ΙΓ. ΚΟΙΝΟΝ. ΚΗ
„ ΜΓ. ΠΥΘΑΥΛΑΣ. ΧΟΡΑΥΛΑΣ. Δ. ΠΑΝΤΩΣ. ΚΑΙ. ΑΛΛΟΙΣ

IDEST

„ *Civitas Gortyniorum Tiberium Scandilatinum Zoſimum*
„ (Honorat)
„ *Qui Vicit Pythia Pythaulas Et Choraulas, Primus Ab Hominum Memoria,*
„ *Atque In Eodem Quinquennali Certamine* (Vicit) *Romæ Pythaulas, Actiaca,*
„ *Choraulas, Iſthmica....... Per Commune Græcorum*
„ *Pythaulas, Et Choraulas. Ad Nemeam Pythaulas*
„ *Urania II. Ad Commune Aſiæ XIII. Ad Commune Ce....*
„ *XLIII. Pythaulas, Choraulas IV. Omnino Et In Aliis.....*
„ ....

„ De Gortynia ſive Gortyna inclita Civitate Cretæ heic
„ agi cenſeo potius, quam de Gortynia Macedoniæ, aut de
„ Gortyna Arcadiæ. En varia Ludorum genera apud Græ-

„ cos,

„ cos, quos aliis illuſtrandos relinquo. Sed optandum erat, „ ut hæc haberemus illæſa a temporum injuriis, atque ac- „ curatius exſcripta.

Hujus igitur florentiſſimæ olim & nobiliſſimæ civitatis Præſules Metropolitas, quotquot ex vetuſtis documentis licuit haurire, recenſebo; a Divi Titi tempore usque ad fœdiſſimam Saracenorum irruptionem, qua enarrata, ſucceſſores Archiepiſcopos in Candace noviſſima Inſulæ Metropoli ſedentes tum Græci, tum Latini ritus enuntiabo. Verum cum nullus opportunior eveniat locus, non abs re erit, ante ipſas Epiſcoporum ſeries, ad Apoſtolicæ Eccleſiæ, & nobiliſſimæ Inſulæ præclarum decus, diſpoſita in Menologii formam afferre eorum Sanctorum nomina, & elogia, qui Cretam patriam habuerunt, vel in ipſa Inſula Epiſcopatum, aliudve Eccleſiaſticum & ſpirituale munus exercuerunt.

Pridie Nonas Januarii. In Creta Natalis S. Titi (*a*) qui ab Apoſtolo Paulo Cretenſium Epiſcopus ordinatus poſt prædicationis officium fideliſſime conſumatum, beatum finem adeptus, ſepultus eſt in Eccleſia, ubi a Beato Apoſtolo dignus miniſter fuerat conſtitutus.

(*a*) De Sancto Tito primo Gortynenſium Archiepiſcopo, & totius Inſulæ Metropolitano mox dicendum erit, abſoluto Menologio.

Nonis Januarii. In Monaſterio Acritenſi Sancti Gregorii Cretenſis (*a*) Monachi, qui poſt ſacras peregrinationes, & admirabilem vitæ auſteritatem meritis & virtutibus clarus quievit in Domino.

(*a*) Sancti hujus Monachi faſtis Latinorum ignoti acta meritaque efferunt Menæa Græcorum, ex quibus in opere Bollandiano relata leguntur. Ea iterum vulgamus, ut ex ipſis præſertim patria ſancti viri innoteſcat.

„ Traxit hic genus ex nobiliſſima Cretenſium Inſula, re- „ ligioſiſſimis parentibus Theophane & Juliana ortus. Cum- „ que haud parum temporis litterarum ſtudiis impendiſſet, „ juſſus eſt a parentibus pecus paſcere, ſed ille jam olim

„ cœleſti deſiderio incenſus, relicta patria, Seleuciam ſe
„ contulit, & inibi non exiguo tempore, modico pane &
„ acqua vitam toleravit. Sexto autem, & vigeſimo ætatis
„ anno (qua tempeſtate Leo Imperator ſacrarum Imaginum
„ hoſtis & everſor vitam abrupit, & Catholica religio re-
„ ſpiravit, ſuæque libertati eſt reddita) Hieroſolymam pro-
„ fectus, locaque ſacra cum ingenti affectu veneratus, quam
„ multa & gravia cum ab Saracenis cum Judæis totis an-
„ nis duodecim perpeſſus ſit, litteris tradi non poteſt ab eo
„ qui epitomas dumtaxat, & brevitatem ſectatur. Dein-
„ de diſcedens ſe Conſtantinopolim tranſtulit, ubi ſumpto
„ Angelico habitu (ideſt Monaſtico) corpuſculum ſuum ab-
„ ſtinentia, & jejunio domuit. Poſtquam autem extincto
„ Stauratio Michael Imperium tenuit, & S. Nicephorus
„ Eccleſiæ gubernacula tractavit, miſſus eſt Michael Con-
„ feſſor Synadorum Epiſcopus Romam ad Sanctiſſimum Pon-
„ tificem. Hic Conſtantinopoli cum B. Gregorio collocutus,
„ ſecum illum, cum Roma rediiſſet, ad ſanctiſſimum Cœ-
„ nobium, quod eſt in Acrita, duxit, illicque religioſis vi-
„ ris adjunxit: ubi unica contentus tunica ſine calceamen-
„ tis, in ſtorea ex junco contexta ſomnum cepit, & poſt
„ biduum, aut triduum aliquid panis & aquæ libavit, vel
„ guſtavit potius. Tum in altiſſimam foſſam deſcendit, ibi-
„ que turbatum, & miſerabilem Eccleſiarum ſtatum mul-
„ tis lacrymis longo tempore deflevit. Ex qua rurſus emer-
„ ſus, anguſtiſſima ſe cella concluſit, unica pelle tectus,
„ dolium, quod in horto ſtabat, aqua replevit; noctu abie-
„ cta tunica illud ingreſſus, ibi pſalterium recitavit, rur-
„ ſusque egreſſus eſt, atque hoc tota vita ſua factitabat.
„ Cumque ita præclare pro æterna vita certaſſet, animam
„ ſuam in manus Domini commendavit.

Octavo Idus Januarii. Famauguſtæ in Cypro depoſitio Sancti Petri Thomæ Ordinis Carmelitarum (*a*) & Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Epiſcopi, qui poſt plures de Sanctæ Crucis inimicis victorias, poſtque plura conſcripta volumina ac pa-

trata

trata miracula, die & hora a ſe prædictis obdormivit in Domino, cujus feſtivitas decimoquinto Kalendis Martii celebratur.

(*a*) Hoc elogio enuntiatur memoria Sancti Petri Thomæ in Martyrologio Carmelitarum Excalceatorum recens anno 1748. Romæ ad calcem Martyrologii Romani impreſſo, quum autem in toto Carmelitarum Ordine, cui nomen dedit, officio duplici colatur, ejus feſtum alligatum fuit diei xv. Februarii. Vita hujus Sancti a Philippo Maſſerio Regni Cypri Cancellario concinnata legitur inter Acta Sanctorum Tom. I. Januarii ad diem vi. nonnulla etiam de ipſo afferenda erunt in ſerie Archiepiſcoporum Cretenſium. Ideo autem inter Sanctos ad Inſulam Cretam ſpectantes recenſetur, quia plurimos pro extirpandis in ipſa Inſula hæreſibus exantlavit labores, & perſecutiones multas ab incolis pro veritatis defenſione ſuſtinuit; cumque ad Fidei puritatem Cretenſes reduxiſſet, eorum Metropolitanus Archiepiſcopus conſtitutus fuit.

Quarto Nonas Februarii, Memoria Sancti Patris Noſtri (*a*) Confeſſoris Baſilii Archiepiſcopi Theſſalonicenſis Athenis oriundi.

(*a*) Ita in Menæis Græcorum ad diem II. Februarii. Ad Cretam ſpectare aliquo modo Sanctum hunc putamus, quia ſicuti notat ad hanc diem Bollandus: *Fuit is* (*ut tradit Nicetas cognomento David in vita Sancti Ignatii Patriarchæ Conſtantinopolitani*) *antea in Creta Epiſcopus*, *verum Agarenis eam Inſulam invadentibus Theſſalonicam translatus eſt*. Quam autem Eccleſiam in Creta adminiſtrarit, incompertum eſt. Iterum de eo agendum in ſerie Archiepiſcoporum Gortynenſium illuſtrata: de tempore, quo ad Theſſalonicenſem Sedem translatus fuit, agit erudite Bollandus Tom. I. Februarii pag. 242.

Pridie Nonas Februarii, Sancti Nicolai Cydonienſis (*a*) ex Ordine Acæmetarum Monachus, qui Conſtantinopoli in Monaſterio Studii ob præclaras virtutes Archimandrita conſtitu-

tus,

tus, plurimas ab Iconoclaſtis ob Sanctorum Imaginum cultum toleravit paſſiones, & deinde meritis & ſanctitate clarus in pace quievit.

(*a*) Vitam Sancti Abbatis contexuit Monachus quidam anonymus ex Monaſterio Studii, Sancto Nicolao fere ſuppar, ejusque diſcipulis coævus, quam in Latinum vertit Franciſcus Combefiſius, legiturque vulgata cum notis in opere Bollandiano ad diem IV. Februarii. Ex his actis, ut notat Godefridus Henſchenius, Græci, qui ejus celebrem memoriam ipſa die IV. Februarii agunt, deſumpſerunt, & in Menæis protulerunt illuſtre elogium, quod ab Henſchenio vulgatum, hic quoque ad Sanctiſſimi viri gloriam iterum proferre æquum puto. " Sanctus hic in Inſula Creta natus (*in urbe Cydone*, „ *ut teſtatur Monachus Studita*) cum Theophanem cognatum „ ſuum vellet videre, Conſtantinopolim advenit, eumque „ inter Fratres Studii connumeratum reperiens, & ipſe Mo„ naſticam vitam amplectitur. Per omnem vero inſtitutio„ nem progreſſus, accuratiſſimeque monaſticæ educationis „ formam edoctus ſacerdotio initiatur. Ad ſummum enim „ virtutis gradum pervenerat. Quid vero deinde? Cum „ Theodoro Monaſterii Præpoſito Divinus Nicolaus exilio „ mulctatur. Unde revocati, a Leone merito ferinum no„ men adepto, Chriſtique hoſte, quod cultores ſacrarum „ imaginum eſſent, taureis cæduntur. Deinde carceri inclu„ duntur, rurſumque examinati flagellantur, ac vincti in car„ cerem retruduntur. Tribus vero annis in carcere illo de„ tenti, & fame, & ſiti, & nuditate conflictati, Smyrnam „ ablegantur: ibique flagris cæſi, pedibus ligno inſertis in „ carcerem projiciuntur. Viginti vero menſibus elapſis Leo „ defunctus eſt, atque ad alterius vitæ tribunalia miſſus. „ Tunc Beati Chriſti Confeſſores dimiſſi Chalcedonem con„ tendunt, & ter beatum Nicephorum cum ſalutaſſent, am„ bo iſthic degunt. Sed paullo poſt imperante Michaele Cæ„ ſare in Praſen ablegantur, dein Acritam, ubi multis cer„ taminibus probatus Theodorus ad Dominum emigravit.

„ Sed Cæſare vitam relinquente, filioque ejus Theophilo in „ imperium ſuccedente, in Sanctos bellum recruduit. Ve- „ rum ipſo etiam Theophilo e vita decedente, & Theodora „ religioſiſſima, ejusque filio imperium ſuſcipientibus, pace- „ que ſtabili facta, poſtquam Baſilius Macedo imperium ac- „ cepit, Sanctum hunc Nicolaum multorum certaminum vi- „ ctorem, multis obteſtationibus inductum Studitarum Præ- „ poſitum conſtituit. Cum ergo talia ac tanta certamina ſan- „ ctiſſimus hic Nicolaus confeciſſet, multis attritus incom- „ modis anno vitæ quinto & ſeptuageſimo, in pace requievit.

Tertio Idus Aprilis, Gortynæ in Creta Sancti Philippi Epiſcopi (*a*) vita & doctrina clariſſimi, qui tempore Marci Antonii Veri, & Lucii Aurelii Commodi Eccleſiam ſibi creditam regens, a furore Gentilium, & Hæreticorum inſidiis eandem tutatus eſt.

(*a*) Mentionem de eo agit Sanctus Hieronymus in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis, aliosque authores Philippi Gortynenſis memoriam afferentes memorant Baronius in notis ad Martyrol. Romanum, & Biographi Antuerpienſes in Actis Sanctorum ad diem XI. Aprilis. Ipſum laudat Nicephorus Hiſt. lib. IV. cap. VIII. teſtimonium ipſius Paſtoralis ſollicitudinis afferens ex epiſtola S. Dionyſii Corinthiorum Epiſcopi.

Quarto Nonas Julii, Sancti Andreæ ex Monaco Hieroſolymitani Monaſterii ob ſanctitatis & doctrinæ merita Archiepiſcopi Cretenſis (*a*), qui meritis clarus obdormivit in Domino.

(*a*) Quamvis ex civitate Damaſcenorum ortum traxerit Sanctus Andreas, attamen ex Eccleſia, cui præfectus fuit, Cretenſis cognomen ſortitus eſt. Illuſtratur ipſius nomen in ſerie Archiepiſcoporum Gortynenſium, & de eo fuſe agunt Biographi Antuerpienſes ad diem IV. Julii, ubi ejus ſanctitatem, & incorruptam fidem erudite tuentur.

Septimo Idus Julii, Gortynæ in Creta Sancti Cyrilli Epiſcopi (*a*), qui in perſecutione Decii ſub Lucio Præſide flammis injectus cum incenſis vinculis evaſiſſet illæſus, ac ſtupore

pore

pore tanti miraculi a Judice dimiſſus eſſet, rurſus pro inſtanti & alacri fidei prædicatione facta de Chriſto ab eodem capite plexus eſt. Item commemoratio alterius Sancti Cyrilli Gortynenſium Archiepiſcopi (*b*), qui tempore Michaelis Balbi Imperatoris ab Agarenis Cretam invadentibus, quod Chriſto renuntiare noluiſſet, glorioſo martyrio coronatus eſt.

(*a*) De Sancto Cyrillo, deque tempore ejus martyrii fuſe agunt Baronius in notis ad Martyrol. Romanum, & Hagiographi Antuerpienſes ad diem IX. Julii. Agendum de eo erit inter Archiepiſcopos Gortynenſes.

(*b*) Sancti Cyrilli hujus nominis ſecundi Archiepiſcopi Gortynenſis conſtantiam & martyrium proferunt Zonaras, Curopalates, Cedrenus & alii, quos iterum enuntiabimus ad ſeriem Archiepiſcoporum Gortynæ: quum autem nihil omnino conſtet de die, in qua martyrium conſumavit, ideo hic cum homonymo præceſſore memoratur.

Sexto Idus Auguſti. In Creta Sancti Myronis Epiſcopi (*a*) miraculis clari.

(*a*) De Sancto Myrone, deque ejus Epiſcopatu agendum erit, ad Rhauciæ civitatis, cui præfectus fuit, Eccleſiam.

Quarto Nonas Septembris. Sancti Coſmæ Eremitæ Cretenſis, cujus virtutes & merita Deus miraculis illuſtravit (*a*). Ejus corpus mirabiliter deinde Venetias delatum, & in Eccleſia Monaſterii Sancti Georgii Majoris collocatum fuit.

(*a*) Vitam Sancti Coſmæ Eremitæ contexuit Petrus de Natalibus Epiſcopus Equilinus lib. VIII. Catalogi Sanctorum cap. 36. ad diem IV. Septembris. Fuſior deſcriptio legitur in ms. anonymi authoris in Bibliotheca S. Georgii Majoris, quam protulimus in Eccleſiis Venetis Illuſtrat. Tom. VIII. pag. 88. Ipſam in compendium redactam exhibemus, uti & translationem, quas etiam retulerunt in Actis Sanctorum ad diem II. Septembris Hagiographi Antuerpienſes.

Coſmas natione Græcus, ſolitariæ vitæ & Deo liberius inſerviendi deſiderio in deſertum locum Cretæ Inſulæ ſe contulit, ubi jejuniis & orationibus diu nocteque intentus, quo magis ab homi-

hominum ſæculique tumultu ſe ſubducebat, eo magis Deo placere conabatur. Auſteritate igitur & virtutum merito clarus, ad promeritam Cœleſtis Regni gloriam evocatus eſt anno Chriſti DCLVIII. die II. Septembris, in cujus dormitionis die ſtatuenda Petrus de Natalibus, Molanus in addit. ad Martyrol. Uſuardi, & alii ſcriptores concordant, quibus etiam fidem adſtruit antiqua Venetorum traditio, qui ejus memoriam agunt ipſa die II. Septembris. Corpus in eadem ſpelunca, in qua vivens diu latuerat, ſepultum eſt, ad quod cum frequens eſſet populorum concurſus, vicini accolæ illud intra oppidi mœnia ornatiſſimo in loco condidere; ut ſibi viam facerent ad ſacra lipſana colenda faciliorem. Quum autem poſt deductum Venerabile Corpus regio illa gravi ſiccitate affligaretur, facileque agnoviſſent incolæ translationem illam divinis conſiliis repugnare, ſacrum depoſitum eo, unde ablatum fuerat, reduxerunt, quo facto, ſtatim copioſa pluviæ exundatio agris fertilitatem reſtituit. Quum autem fluxu temporis populorum fervor imminutus eſſet, Sanctus Eremita cuidam Veneto viro, qui in Cretam commercii cauſa anno MLVIII. cum navi appulerat, ſe ſe noctu in ſomnio viſendum præbuit, monuitque, divinæ eſſe voluntatis, ut corpus ſuum Venetias transferretur. Re ad ſocios delata, ſtatuerunt ad antrum, cui per ſpinas & carduos via erat, ſe ſe conferre, atque ex ipſis nonnulli religioſores detractis calceis iter aggrediuntur; Deo ita eorum pietatem prodigio confirmante, ut illæſi per ſpinas & tribulos progrederentur, dum cæteri calceis protecti ipſarum ſpinarum aculeis acerbe cruentabantur. Ingreſſi itaque in ſpeluncam per arctiſſimum feneſtræ aditum, in ſepulcro jacens corpus ita invenerunt quaſi recentiſſime reconditum fuiſſet. Religioſe itaque illud extrahentes, & in navi collocantes Venetias duxerunt ad Sancti Georgii Majoris Monaſterium, eo ipſo anno MLVIII. die XX. Aprilis. Sacrum Corpus, ut retulerunt Venerabiles Monachi, qui illud antequam clauderetur, viderunt, ex parte incorruptum

adhuc eſt, ex parte tamen aliqua vetuſtatis damna corruptione demonſtrat.

Quartodecimo Kalendas Octobris. Gortynæ in Creta Sancti Eumenii Epiſcopi & Confeſſoris (*a*).

(*a*) Agunt de Sancto Eumenio hac die Græci & Latini; elogium ipſius exhibendum erit ad Eccleſiam Gortynenſem.

Sexto Idus Octobris. In Creta Inſula Beati Pinyti inter Epiſcopos nobiliſſimi (*a*). Hic Gnoſſiæ urbis Epiſcopus ſub Marco Antonino Vero, & Lucio Aurelio Commodo floruit, & in ſcriptis ſuis velut in quodam ſpeculo viventem ſui reliquit imaginem.

(*a*) De eo agunt hac die Martyrologi Latini, ipſumque memorat S. Hieronymus in lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis. Mentionem quoque de eo habet Euſebius in Chronico, & in hiſtoria; ipſiusque fidei, & ſollicitudinis illuſtre teſtimonium perhibet Nicephorus Eccl. Hiſtor. lib. IV. cap. VIII. ubi ſic loquitur: *Has* (epiſtolas ſcilicet Dionyſii Corinthii) *conſequitur, quæ ad Gnoſios data eſt epiſtola, in qua Epiſcopum Pinytum admonet, ne cælibatus onus tanquam neceſſarium fratribus imponat, ſed infirmitatis multorum rationem habeat. Ad quam ille reſcribens, quum virum eum admiratur, laudat & complectitur: tum ab eo maturiores firmioresque petit literas, quibus illis meliorem ſolidioremque cibum impertiat, ne puerilibus innutriti alimentis, in lactis nutricatione conſeneſcant. Per quam epiſtolam non modo Pinytus orthodoxam rectamque fidem; ſed & eloquentiam divinamque prudentiam, & curam ſuam, quam de gregis ſui profectu & utilitate geſſit, ſatis declarat.*

Sextodecimo Kalendas Novembris. Conſtantinopoli Sancti Andreæ Cretenſis Monachi (*a*), qui ob cultum Sacrarum imaginum ſub Conſtantino Copronymo ſæpius verberatus, tandem amputato altero pede reddidit ſpiritum.

(*a*) Conſtantiam Andreæ Cretenſis Monachi cum laude memorant Zonaras Tom. III. Annal. Hiſtoria Miſcell.

ex Theophane & Cedreno in comp. ann. XXI. Conſtantini Copronymi, quos citat Baronius in notis ad Martyrol. Romanum die 18. Octobris. Fuſiori calamo hujus Sancti Martyris acta ſcripſit Metaphraſtes, ex quo paſſionem ipſam Latine redditam vulgarunt Lipomanus Tom. VI. & Surius Tom. V. Græcam Metaphraſtis hiſtoriam ex Codice Marcianæ Bibliothecæ depromptam, quum nobis ex Fabritio Bibliot. Tom. V. conſtet, quod nondum lucem typis edita viderit, ideo hanc Sacræ Cretæ illuſtrandæ occaſionem nacti publici juris faciendam decernimus. Ne autem prolixa enarratione brevis hujuſce Menologii ſeries nimium abrumpatur, ideo Metaphraſtis ſermonem abſoluto ipſo Menologio poſt paſſionem Sanctorum decem Martyrum afferemus. Græci deinde Hagiographi enarrationi interpretationem ipſius adjecerunt, quam ſupralaudatus Surius confecit.

Sexto Kalendas Decembris. In Armenia Sancti Niconis Monachi (*a*), qui Divino impulſu ad Cretam Inſulam nuper ab Agarenorum tyrannide liberatam accedens, ibi eos populos prædicatione & miraculis ad Chriſti fidem ubique reſtituendam adduxit.

(*a*) Vitam ipſius anonymus Scriptor Græcus concinnavit, cujus potiorem partem retulit Baronius in annalibus præſertim ad annum *961*. De eo erit iterum mentio, cum Cretam Inſulam Romano Imperio reſtitutam enarrabimus.

Decimo Kalendas Januarii. In Creta Sanctorum Martyrum Theoduli, Saturnini, Eupori, Gelaſii, Euniciani Getui, Cleomenis, Agathopi, Baſilidis, & Evariſti (*a*), qui in perſecutione Decii crudelia paſſi capite cæſi ſunt.

(*a*) Elogium illuſtris hujus Decadis legitur in Græco Baſilii Imperatoris Menologio ad diem XXVIII. Decembris, ibique civitates addiſcimus, ex quibus egregii hi Chriſti Athletæ prodierunt.

Certamen Sanctorum Decem Martyrum in Creta.

„ Iſti, Decio Imperatore, ex Inſula Cretæ non tamen ex „ eadem civitate, ſed ex diverſis ejusdem regionis locis, & „ ex Metropoli quidem Gortyna quinque, ortum duxere „ Theodulus, Saturninus, Euporus, Gelaſius, Eunicianus, „ ex Cnoſſo vero Zeticus, ex Epinio Leomenes Pontius, ex „ Panormo Agathopus, ex Cydonia Baſilides, & ex Heraclea „ Evareſtus. Qui comprehenſi ab Infidelibus Præfecto In- „ ſulæ traduntur, at ille populo imperavit, ut vinctos ad „ aras Idolorum circumducerent, & niſi immolarent, gra- „ viſſime eos, ut cuique libuiſſet, torquerent. Triginta ita- „ que dierum ſpatio circumducuntur, illuduntur, verberan- „ tur, lapidantur, per ſtercora raptantur, demum Præfecto „ pro Tribunali ſedente, coram eo decollantur, ad extre- „ mum ſpiritum gratias Deo agentes.

Patrocinio horum Martyrum referebant Cretenſes, ipſorum Inſulam a quacumque hæretici erroris contagione ſalvam, & incolumem evaſiſſe. Ita in Epiſtola Leoni Imperatori data teſtati ſunt Cretenſes Epiſcopi in Provinciali Synodo poſt Oecumenicum Chalcedonenſe Concilium congregati. *Dicimus* (hæc ſunt Epiſtolæ verba) *tranquillitati veſtræ, quia ab initio totius hæreticæ blaſphemiæ inexperta eſt veſtra Creta, decem Martyribus provincialibus paſſionis tempore deprecantibus Salvatorem Deum, ut libera a tentationibus hæreticis, ſemper ab æſtu earum Provincia ſervaretur.* Idipſum apud Cretenſes in conſtanti traditione viguiſſe, ſcribit in ſuo Rerum Cretenſium Chronico Andreas Cornelius. Illuſtris paſſionis, qua conſumati fuerunt, acta Græce ſcripſit Metaphraſtes, eaque deinde in Latinum deducta vulgavit Lipomanus lib. V. & Surius Tom. VI. Quum autem contigerit Græcam a Metaphraſte concinnatam martyris hiſtoriam habere ex Codice Vaticanæ Baſilicæ ſignato num. 815. ipſam utpote nondum præli ope, (ut innuit Fabritius in Bibliot. Tom. V.) vulgatam hoc loco in lucem afferimus.

Μαρ-

Μαρτύριον τῶν ἁγίων Δέκα Μαρτύρων τῶν ἐν Κρήτῃ.

Κύριε Εὐλόγησον.

ΑΛλος μὲν ἀλλότι τῆς θρυλουμένης διεξιέτω Κρήτης. ὁ μὲν τὸ κάλλος, ὁ δὲ τὸ μέγεθος καὶ ὁ μὲν τείχη καὶ λιμένας, ὁ δὲ τῶν ὀρῶν τὴν κρᾶσιν, καὶ τὸ τῶν καρπῶν εὔφορον. Ἐγὼ δὲ ὃ πάντα τ᾽ ἄλλα νικᾷ, καὶ ἣν μόνην ἀξίαν εἴποιμι τοῦ ταύτης δημιουργοῦ φορὰν, ταύτην πρὸ τῶν ἄλλων ἐρῶ. Τίς δὴ οὗτος ὁ καρπὸς, καὶ τίς ὁ τοσοῦτος τῆς νήσου κόσμος; Τίς ἕτερος, ἢ ὁ θεῖος τῶν μαρτύρων χορὸς, ὁ ἐπαινούμενος ἀριθμὸς, τὸ πάντων μὲν θεαμάτων ἥδιστον, πάντων δὲ ἀκουσμάτων ὠφελιμώτατον; Οἱ δέκα φημὶ τοῦ χριστοῦ στεφανῖται, οἱ ἐκ ταύτης μὲν προελθόντες, γενναιότατα δὲ καὶ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρήσαντες, οἳ καὶ καλάγε ὄντως ἀποδεδώκασι τὰ τροφεῖα, τιμῆς ὅσης αὐτὴν ἀξιώσαντες, τὸ μαρτυρικῶς ἐν ταύτῃ τελειωθῆναι. ὅπως δὲ συνελὼν ἤδη ὁ λόγος ἐρεῖ.

Δέκιος ὁ πολὺς τὴν μανίαν καὶ τὸ κολάζειν χριστιανοὺς, ἁπάντων ὁ βιαιότατος, οὗτος καὶ σκῆπτρα τότε ῥωμαίοις διέπων, τῆς νήσου ταύτης ἀνθύπατον καθιστᾷ ἄνδρα τινὰ, Δέκιον μὲν καὶ αὐτὸν ὁμωνύμως καλούμενον, οὐχ ἧττον δὲ τοῦ ὀνόματος, καὶ τοῖς τρόποις συνηρμοσμένον, ὃς ἐν Κρήτῃ γενόμενος, μικρὸν ἔργον ἡγήσατο, καὶ οὐδὲν ἔχον ὠμὸν, οὐδὲ ἄγριον, τὸ πάντας τοὺς ἐν ταύτῃ χριστιανοὺς μετὰ τὸ μυρίαις ὑπελθεῖν βασάνων ἰδέαις, εἶτα καὶ πικρῶς ἀνελεῖν, ἀνεζητοῦντο τοίνυν, καὶ ἀνευρίσκοντο πάντες, καὶ πρὸς αὐτὸν συλλαμβανόμενοι ἤγοντο, μεθ᾽ ὧν καὶ ὁ ἱερὸς οὗτος χόρος, ἡ τῶν ἀριστέων δεκὰς, λογάδες ὥσπερ ἐξειλεγμένοι τῶν ἀρίστων πόλεων, ὧν τοὺς μὲν ἡ μεγίστη πασῶν τῶν ἐκεῖ παρεῖχε πόλις, οἱ δὲ ἄλλος μὲν ἐξ ἄλλης ὥρμηντο, κοινῇ δὲ ὅμως πάντες πρὸς μίαν τὴν ἐν οὐρανοῖς πόλιν ἠπείγοντο.

Οὗτοι ὡς τῷ ἀνθυπάτῳ τότε παρέστησαν. τίνας μὲν οὐκ ἐφθέγξαντο παῤῥησίας λόγους, τίσι δὲ οὐκ ἀπέκρυψαν ἔργοις τοὺς λόγους; καὶ τίνα μὲν οὐκ ἐπῆλθον βασάνων ὁδόν; τίνα δὲ οὐ παρῆλθον τιμωρίαν τῇ καρτερίᾳ, ἐπὶ τριάκοντα τὰς πάσας ἡμέρας αἰκιζόμενοι, στρεβλούμενοι, κατὰ γῆς συρόμενοι, λίθοις βαλλόμενοι, πρός δε, γελώμενοί τε, καὶ ἐμπτυόμενοι, καὶ ἅπαν εἶδος μυκτηρισμοῦ φέροντες; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκείνοις, γυμνάσια τῶν μελλόντων, καὶ δια προαγωνίσματα ἦν. Ἐπεὶ δὲ ἔδει τούτους καὶ τὰ μεγάλα δραμεῖν Ὀλύμπια τὰ τῶν καιρῶν βασάνων φημὶ, ὥριστο δὲ καὶ ἡμέρα τῶν Ἰαννουαρίων καλανδῶν ἡ προδέκα, καὶ τὸ μὲν βῆμα ηὐτρέπιστο, καὶ ὁ ἀνθύπατος προεκάθητο. οἱ δὲ ἀθληταὶ ἤγοντο, πλήρεις δὲ ἦσαν ἄμφω. οἱ μὲν προθυμίας, οἱ δὲ θυμοῦ καὶ ἀνίας. καὶ τῷ μὲν κολάζειν μέχρι καὶ τελευτῆς ἡ ῥοπὴ,

τοῖς

τοῖς δὲ ὑπομένειν καὶ τῆς ἐσχάτης ἄχρι πνοῆς ἡ παρασκευή, ὀργίλον αὐτοῖς ἐμβλέψας καὶ φονικόν. τίς ἡ τοσαύτη λέγει τῶν φρενῶν ἔκστασις ὅτι μήτε λόγος, μήτε μὴν ὁ χρόνος τὸ συνοῖσον ἡμᾶς ἐδίδαξεν; εἶτα ὥσπερ τῷ προσχήματι μόνῳ τῆς ὀργῆς καταπλήξας αὐτοὺς, καὶ ἤδη πειθηνίους λαβών. Θύσατέ φησιν ὦ οὗτοι, εἰ δέ μὴ, ἀλλ' ἐγὼ μὲν οὐδὲν πλέον ἐρῶ, ὑμεῖς δὲ εἴσεσθε μετ' ὀλίγον, τίς ἐστιν, ᾧ νῦν ἀπειθεῖτε Δέκιος.

Πρὸς ταῦτα οἱ μάρτυρες, ἡμεῖς ὦ ἄρχων ἀπεκρίναντο, καὶ λόγῳ πολλῷ καὶ ἔργῳ, ἤδη δὲ καὶ χρόνῳ τὴν πεῖραν δεδώκαμεν, ὡς οὔτε θεοῖς θύσομεν, οὔτέ τινος ἄλλου πρὸς τοῦτο λόγοις ὑπείξομεν, ὅυτε μὴν, ἀλλ' ἐγκόψας ὁ δυσσεβὴς, οὐδὲ τῶν βασάνων οὐδὲν ἀνόσιοι μέλον ὑμῖν; οὐμενοῦν εἶπον οἱ ἅγιοι. μικροῦ γὰρ σοι καὶ χάριτας προσοφείλομεν. ὅτι ταύταις ἡμῖν ἐνευωχηθῆναι δέδωκας, ἀλλ' ὅυτι φησὶν ὁ ἄρχων τὸ ἑξῆς οὕτως ἔσται, ἂν ἐγώ τε ὦ, καὶ ἡ τῶν μεγίστων θεῶν δύναμις, οἷς ἡμῖν ἀναίδην ὁυτωσὶ διαλοιδορεῖσθε, μὴ δὲ τοὺς παρεστῶτας τούτους αἰδούμενοι, πολλούς τε ἅμα καὶ σοφοὺς ὑπάρχοντας. οἱ καὶ πρῶτον μὲν ἐν θεοῖς Δία, ἔπειτα Ἡράν τε καὶ Ῥέαν, καὶ τοὺς λοιποὺς πρεσβεύουσιν. ἃ γὰρ τὸ πρῶτον ὑπέστητε, οἱονεὶ σκιαὶ μόνον ἦσαν κολάσεων. νυνὶ δὲ τοσαύταις ὑποβληθήσεσθε τιμωρίαις, ὡς μὴ τὸ ὑμῶν θράσος ὑπ' αὐτῶν συσταλῆναι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις ἐμβαλεῖν φόβον, τοῖς ἴσην ὑμῖν τὴν ἀπείθειαν, εἴγε καὶ τοιοῦτοί τινες εἶεν ἐπιδεικνυμένοις.

Πρὸς ταῦτα πάλιν οἱ ἀθλεῖς περὶ μὲν τοῦ Δίος ὦ ἄρχων καὶ τῆς ἐκείνου μητρὸς Ῥέας, μηδὲν πρὸς ἡμᾶς. ἐπεὶ μὴ πρὸς ἀγνοοῦντας ὁ λόγος. ἴσμεν γὰρ ἐκ πατέρων ἀκηκοότες, καὶ γένος αὐτοῦ καὶ τύχην, καὶ τρόπον. τὸν δὲ τάφον, ἐι βούλει, καὶ σοὶ παριόντες δείξομεν, καὶ γὰρ τῆς τῶν Κρητῶν καὶ αὐτὸς ὡρμᾶτο, γέγονε δὲ τῶν ἐπιχωρίων τύραννος. ὅυτω δὲ ἀσελγὴς ἦν, καὶ πρὸς ἡδονὰς ἐπίφορος, ὥστε μὴ γυναιξὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄρρεσιν ἐπιμαίνεσθαι, γόης δὲ ἄνθρωπος καὶ κακότεχνος. πανούργως ἑαυτὸν ἐξαλλάττων διακολασίας ὑπερβολὴν, καὶ ὅσαι ὧραι μίξεσιν ἀτόποις ἐμμιαινόμενος. ἀμέλει καὶ τινες ὁμοιοπαθῶς ἔχοντες, καὶ τὴν ἐκείνου βδελυρίαν ζηλώσαντες. τί γὰρ ὅυτω ῥᾷον ὡς ἡ τοῦ κακοῦ μίμησις; θεόν τε τοῦτον ἀναγορεύουσι, καὶ νεὼς ἀνιστῶσι, καὶ θύουσιν, ἵνα τὸ κατὰ γνώμην αὐτοῖς, καὶ θεῷ κατὰ γνώμην δοκεῖ, καὶ ὅυτως οὐ θεομισὲς μόνον, ἀλλὰ καὶ θεῖον ὄιμοι τὸ ἀσελγαίνειν νομίζηται.

Ταῦτα τοῦ θείου φθεγγομένου χοροῦ, ὁ μὲν ἀνθύπατος πρὸς τὸν ἔλεγχον ἀπερρήγνυτο, πολὺ δὲ καὶ μᾶλλον, καὶ ὁ δῆμος ἐκμανὴς ἦν, καὶ ὥρμα τοὺς μάρτυρας συλλαβεῖν, καὶ μικροῦ ἂν καὶ χερσὶν αὐτοὺς διεσπάσαντο, εἰ μὴ ὁ Δέκιος καὶ χειρὶ καὶ φωνῇ στήσας αὐτοῖς τὴν ὁρμὴν, καὶ ἠρεμεῖν διακελευσάμενος. πικρότερον αὐτοῖς ἐκεῖνος τὸν τοῦ θανάτου τρόπον ἐμηχανᾶτο. εἶχον μὲν οὖν αὐτίκα τοὺς ἁγίους αἱ βάσανοι. εἶχον δὲ ἄλλως μὲν ἄλλη, πᾶσαι δὲ ὁμοίως, τῇ πικρότητι καὶ τῇ τῆς ὀδύνης ὑπερβολῇ. ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀναρτηθεὶς, σιδηροῖς μὲν ὄνυξι διεξαίνετο. νεῦρα δὲ

διεσ-

διεσπάτο, σάρκες δὲ ἐκείνου πρὸς γῆν κατέῤῥεον. ὁ δὲ ξύλοις καὶ λίθοις ὀξέσι τὰς πλευρὰς αὐτοῖς ὀστέοις διεπιτρώσκετο. ἄλλος μολίβδου βάρει τυπτόμενος, τὰς ἁρμονίας τε διελύετο, καὶ τὰ ὀστᾶ συνεθλᾶτο καὶ διεθρύπτετο, ἕτερος δὲ ἑτέρως ἀλγεινὸν γὰρ καὶ ἀκοὴ μόνη τὸ δριμὺ τῶν κολάσεων. ἐπεὶ ὥσπερ καὶ ἰδεῖν ταῦτα τοῖς συμπαθεστέροις οὐ φορητὸν, οὕτω καὶ τὸ κατὰ μέρος διεξιέναι τε καὶ ἀκούειν περὶ αὐτῶν οὐ μετρίως ὀδυνηρὸν, ἀλλ' οἱ μάρτυρες καὶ ταῦτα πάσχοντες, οὕτω ῥαδίως ἤτ' ἀληθέστερον εἰπεῖν. ἡδέως ἔφερον, ὡς εἰκάζειν τοὺς παρεστῶτας μὴ μᾶλλον ἐπὶ τοῖς γινομένοις ἀλγεῖν. ἢ ὅτι μὴ καὶ πλείους ἦσαν αἱ βάσανοι δυσχεραίνειν.

Συνέῤῥεον οὖν ἐπ' αὐτοὺς πάντες ὥσπερ ἐπί τι τῶν καινῶν τε καὶ παραδόξων, πιστοί τε ἅμα, καὶ ὅσοι πρὸς τὴν εὐσέβειαν ἐπεπήρωντο, ἀλλ' οἱ μὲν ὥστε θαυμάσαι τῆς καρτερίας τοὺς ἀθλητὰς, καὶ βεβαιοτέραν θέσθαι παρ' ἑαυτοῖς τὴν εὐσέβειαν. οἱ δὲ πρὸς τὸ μυκτηρίσαι μᾶλλον τὴν ἐκείνων ὑπομονὴν, καὶ οἷα ταῖς αὐτῶν πληγαῖς ἐφησθῆναι διὰ περιουσίαν ὠμότητος. δι' ἣν αἰτίαν οὐ μόνον οὐδένα οἶκτον ἐλάμβανον οὕτω πασχόντων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀγριότητα μᾶλλον αὐτόν τε τὸν ἄρχοντα, καὶ τοὺς δημίους ἠρέθιζον, καὶ οἱ μὲν οὕτω παρέθηγον, ὁ δὲ ἐκέλευεν, οἱ δὲ ἐπετέλουν. ἐπεβόα δὲ καὶ ὁ κήρυξ. Φείσασθε ἑαυτῶν, πείσθητε τοῖς κρατοῦσι, θύσατε τοῖς θεοῖς, οἱ μάρτυρες δὲ καὶ πρὸς τοσαύτῃ χαλεπῶν ἀφθονίᾳ, πάντων ὁμοῦ κρείττους ἦσαν τοῦ ὄχλου τοῦ κήρυκος τῶν βασάνων, αὐτοῦ τοῦ ἄρχοντος, πρὸς δὲ τούτων, τοῦ πάντων ἄρχοντος σατανᾶ, καὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν ἁπάσης δυνάμεως, ὥσπερ γὰρ ἐκ συνθήματος πάντες, μίαν αἴρουσιν ὁμοῦ τὴν φωνὴν, χριστιανοί ἐσμεν, χριστοῦ θυσίαι, χριστοῦ σφάγια, κἂν μυριάκις δέῃ θανεῖν, ἡδέως ἀποθανούμεθα. ὡς οὖν πάντα τῶν μαρτύρων δεύτερα ἦν, ὁ πάνυ πρόθυμος ὑπηρέτης τοῦ σατανᾶ Δέκιος ἀπειπὼν, καὶ τὸ πείθειν ἔτι καὶ τὸ βιάζεσθαι, τὴν τοῦ θανάτου κατ' αὐτῶν ψῆφον ἐκφέρει. ἤγοντο οὖν οἱ ἅγιοι διὰ ξίφους θανατωθῆναι παρὰ τὸν τόπον, ὃς βραχὺ μὲν ἀπεῖχε τῆς πόλεως, τοῖς ἐγχωρίοις δὲ Ἀλώνιον ἐκαλεῖτο, παρὰ τούτων οἱ μάρτυρες ἐπειγόμενοι, καινόν τι καὶ δοκοῦν ἀσύνηθες ἑαυτοῖς ἐπεδείκνυντο, παρὰ πάντα γὰρ τὸν τοῦ μαρτυρίου δρόμον, σύμπνουν τι καὶ ὁμόψυχον ἀλλήλοις πνεύσαντες, κατὰ τοῦτο μόνον ἐφιλονείκουν, τίς αὐ αὐτῶν πρῶτος ὑπέλθοι τὸ ξίφος, καὶ πρῶτος ἄρῃ τὸν στέφανον. παύει δὲ τὴν ἔριν ταύτην Θεόδουλος, εἷς ὢν τοῦ θείου τοῦ δε χοροῦ, ἐπειπὼν, ὡς οὗτος ἂν εἴη μᾶλλον ἐνταῦθα πρῶτος, ὃς ἂν ἀπέλθοι τῶν πάντων ἔσχατος. μηδὲν ἀγεννὲς ὑποστὰς ἐκ τῆς τῶν ἄλλων θέας, ἀλλὰ καὶ πολύαθλος οὕτως ἐπιεικῶς γενόμενος, διὰ τοῦτο καὶ πλειόνων ἄρα στεφάνων ἄξιος. ἤρεσε τοῖς πᾶσιν ὁ λόγος, καὶ πρῶτα μὲν κοινὴν ποιοῦνται πρὸς θεὸν τὴν ᾠδήν. Εὐλογητὸς εἶ Κύριε, ψάλλοντες, ὃς οὐκ ἔδωκας ἡμᾶς εἰς θήραν τοῖς ὀδοῦσιν αὐτῶν, καὶ ὅσα ἐπὶ τούτοις ὁ ψαλμῳδός. ἔπειτα καὶ παριόντες ἐπὶ

τὸν τόπον ἕκαστος προσευχὴν ἐποιοῦντο. Φεῖσαι Κύριε τῶν δούλων σου, λέγοντες, καὶ δέξαι τὸ αἷμα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων, ὑπὲρ πατρίδος, ὥστε τοῦ σκότους αὐτὴν τῆς ἀγνοίας ἀπαλλαγῆναι, καὶ καθαροῖς ὄμμασι θεάσασθαι τὴν εὐσέβειαν. καὶ σὲ τὸ ἀληθινὸν φῶς αἰώνιε βασιλεῦ.

Οὕτως ἕκαστος προσευξάμενοι τὰς καλλινίκους αὐτῶν καὶ ἱερὰς ἀπετμήθησαν κεφαλὰς, διανείμαντες ἑαυτοὺς ταῖς πατρίσι, καὶ τὸ μὲν αἷμα τῇ κάτω δόντες τῇ φθειρομένῃ τὸ φθειρόμενον. τὸ πνεῦμα δὲ τῇ ἄνω τῇ ἀεὶ μενούσῃ τὸ διαμένον. τῶν δὲ δημίων μετὰ τὴν πλείωσιν ὑποχωρησάντων τῶν συγγενῶν αὐτοῖς τινὲς, περὶ τὸν τόπον ὑποληφθέντες, τὰ ἱερὰ τούτων λείψανα περιστέλλουσί τε τιμίως καὶ κατατίθενται, καὶ τότε μὲν ἥπερ αὐτοὺς ἤνεγκεν. ἐκείνη καὶ τεθνηκότας εἶχεν. ὕστερον δὲ ὁπότε ἡ τῆς εὐσεβείας ἰσχὸς οἱονείτις ζώνη χρυσῆ τὸ πλεῖστον τῆς οἰκουμένης περιείληφε, Παῦλος ἐπὶ τὴν νῆσον στέλλεται, ἐφ᾽ ᾧ ταῦτα πρὸς τὴν νέαν ἀγαγεῖν Ῥώμην, τὴν βασιλίδα φημὶ τῶν πόλεων. Παῦλος ἐκεῖνος οὗ πολὺ τὸ τῆς ἁγιωσύνης ὄνομα τῆς μεγαλοδόξου Ῥώμης ἀρχιερέως, καὶ τῷ τρόπῳ μᾶλλον, ἢ τῷ θρόνῳ τῷ ἐπίσημον ἔχων, οὗ καὶ κλῆσις μόνον μάστιξ ἦν τοῖς δαίμοσιν ἐλατήριος. οὗτος λογάδας ἐκ βασιλέως λαβὼν τοῦ ἐγχειρήματος συνεργοὺς, ἐπὶ τὸ Κρητῶν παραγίνεται ἔθνος, καὶ τὴν ἐπικειμένην ἀφελὼν τοῖς λειψάνοις γῆν. εὑρίσκει ταῦτα, χριστὲ βασιλεῦ, ζῶσιν ἐοικότα καὶ φθορᾶς κρείττονα, καθάπερ εὐούσης ἔτι πνοῆς, νοτίδος τε αὐτοῖς οἷα δὴ δρόσου ἐπικαθημένης ἑωθινῆς. ἐκεῖθεν οὖν αὐτὰ σὺν θαύματι ἀνελόμενος, τῇ λαμπρᾷ καὶ βασιλίδι τῶν πόλεων φέρων δίδωσι, καὶ νῦν εἰσὶν, οὗ καὶ τὰ ἱερὰ τῶν μαρτυρικῶν νηπίων τεθησαύρισται λείψανα, κοινοὶ σωτῆρες καὶ πολιοῦχοι καὶ φύλακες ἐν πᾶσιν ἀνιαροῖς ἄγρυπνοι, ὧν γένοιτο ταῖς πρεσβείαις μετόχους καὶ ἡμᾶς γενέσθαι τῶν ἀποκειμένων αὐτοῖς ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ᾽ οὗ τῷ πατρὶ ἅμα, τῷ ἁγίῳ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Lati-

Latinam Laurentii Surii expoſitionem adnectimus ad eorum ſolatium, qui Latinam callentes expertes ſunt linguæ Græcæ.

Martyrium Sanctorum Decem Martyrum, qui in Creta ſubiere Martyrium.

ALius quidem aliquid aliud perſequatur oratione, illius, quæ vulgo jactatur Cretæ; alius quidem pulcritudinem, alius vero magnitudinem, & alius quidem mœnia, & portus; alius autem aeris temperationem, & fructuum fertilitatem. Ego vero id, quod alia vincit omnia, & quam ſolam ejus opifice dignam dixerim feracitatem, eam dicam ante alia. Quisnam eſt hic fructus, & quodnam eſt tantum Inſulæ ornamentum? Quid aliud, niſi Divinus chorus Martyrum, & qui laudatur numerus, & quod omnium quidem eſt ſpectaculorum jucundiſſimum, & acroamatum omnium utiliſſimum? Decem, inquam, illi pro Chriſto martyrii coronis redimiti: qui ex ea quidem proceſſerunt, fortiſſime autem pro Chriſto ſubiere martyrium, qui eam pro alimentis revera pulchre ſunt remunerati, cum eam tanto honore affecerint, ut in ea per martyrium fuerint conſummati. Quomodo vero, paucis jam dicet oratio.

Decius ille, qui magno fuit furore percitus, & ad puniendos Chriſtianos omnium fuit violentiſſimus, is tunc ſceptra tenens Imperii Romanorum, hujus Inſulæ conſtituit Proconſulem virum quemdam, qui eodem quoque nomine appellabatur, nempe Decius, non minus autem, quam in nomine, conveniebat in moribus. Qui cum fuiſſet in Creta, rem parvam exiſtimavit, & quæ nullam haberet immanitatem, & ſævitiam, omnes, qui ſunt in ea Chriſtianos, poſtquam ſubjeciſſet innumerabilibus generibus tormentorum, deinde acerbe tollere de medio. Quærebantur ergo omnes, & inveniebantur, & comprehenſi ad ipſum ducebantur.

bantur. Cum quibus hic quoque ſacer chorus præſtantiſſimorum virorum denarius, veluti ex optimis eximii ſelecti civitatibus: quorum alios quidem maxima omnium, quæ illic erant, præbuit civitas: alii autem orti erant ex aliis: communiter vero ſimul omnes feſtinabant ad unam, quæ eſt in cœlis, civitatem.

Ii cum tunc eſſent ante Proconſulem, quos non tunc quidem ſermones libere habuerunt? Quibusnam autem factis non obſcurarunt ſermones? & quodnam quidem tormentorum iter non pervaſerunt? quodnam autem ſupplicium non ſuperarunt tolerantia, cæſi, torti, per terram tracti, lapidibus appetiti, irriſi, conſputati, & omne genus ferentes ſubſannationis? Sed erant hæc quidem illis futurorum gymnaſia, & veluti quædam præexercitationes. Poſtquam autem oportebat eos magna currere Olimpia, temporis, inquam, tormentorum: erat vero dies præſtitutus decimo Calendas Januarias: & paratum quidem erat tribunal, & præſidebat Proconſul: ducebantur autem athletæ: pleni vero hi erant ambo, hi quidem animi alacritate, ille vero furore, & inſania. Et ille quidem erat propenſus ad puniendum usque ad mortem, hi vero parati erant ſuſtinere usque ad extremum ſpiritum, iracundo, & cædem ſpirante vultu eos intuens. Quænam eſt, inquit, tanta amentia, quod neque ratio, neque tempus vos id docuit, quod eſt futurum conducibile? deinde perinde ac ſi ſola, quam præſeferebat, ira eos perterrefeciſſet, & jam eis, ut parerent, perſuaſiſſet: Sacrificate, inquit. Sin minus, ego quidem nihil dicam amplius. Vos autem ſcietis paulo poſt, quisnam ſit Decius, cui vos non vultis nunc morem gerere.

Ad hæc martyres, Nos quidem, o Præſes, reſponderunt, & verbis, & factis, & etiam tempore ſatis magnam dedimus eſperientiam, quod neque Diis ſacrificabimus, neque ad hoc alicujus alterius cedemus ſermonibus. Sed neque, interpellans dixit impius, vobis, o impii, erunt curæ ulla tormenta? Nequaquam, dixerunt Sancti; propemodum enim hoc

hoc nomine tibi habemus gratias, quod nobis dederis, ut his accipiamur epulis. Sed non ſic, inquit, Præſes, erit deinceps. Sed ſcietis, quanta ſit maximorum deorum potentia, quos vos tam impudenter maledictis inſectamini, neque hos, qui adſunt reverentes, qui ſimul ſunt multi, & ſapientes: qui inter Deos quidem primum Jovem, deinde Junonem, & Rheam, & reliquos colunt. Quæ enim primum ſuſtinuiſtis, erant veluti ſolum umbræ ſuppliciorum. Nunc autem tam multis ſuppliciis cruciabimini, ut non veſtra audacia ab eis ſolum comprimatur, ſed aliis quoque metum incutiat, qui æque ac vos ſunt inobedientes, ſi modo ulli ſint ejusmodi.

Ad hæc rurſus viri fortiſſimi: de Jove quidem, o Præſes, & illius matre Rhea nihil nobis dixeris. Neque enim apud eos, qui ignorant, verba facis: Scimus enim, ut qui a Patribus noſtris audiverimus, genus ejus, & fortunam, & mores. Sepulcrum autem, ſi vis, etiam præſentes indicabimus. Nam ipſe quoque in Creta ortus eſt. Fuit vero eorum, qui in ea habitabant, Tyrannus. Erat autem adeo intemperans, & proclivis ad libidines, ut non ſolum in fœminas, ſed etiam inſaniret in maſculos: præſtigiis vero utebatur, & malis artibus, ſe callide mutans propter ſummam intemperantiam, & ſingulis horis ſe polluens nefariis concubitibus. Quidam autem, qui eisdem laborabant vitiis, & imitati fuerant illius abominationem, (quid eſt enim tam facile, quam mali imitatio?) & eum Deum eſſe pronuntiant, & ei templa excitant, & ſacrificant, ut quod eis placet, Deo quoque videatur placere: & ſic non ſolum Deo non inviſum, ſed etiam, proh dolor, divinum exiſtimetur ſe libidinoſe, & intemperanter gerere.

Divino hæc loquente choro, Proconſul quidem disrumpebatur, ut qui convinceretur: multo autem magis furebat etiam populus, & impetu ferebantur ad comprehendendos martyres, & eos manibus propemodum diſcerpſiſſent, niſi Decius & voce, & manu eos cohibuiſſet, & cum juſſiſſet eos quieſcere, acerbius

illis mortis genus machinabatur. Et Sanctos quidem ſtatim arripuere tormenta: alios quidem alia, ſed acerbitate, & magnitudine doloris ſimilia. Nam alius quidem ex ipſis ſuſpenſus, ferreis lacerabatur ungulis: nervi vero divellebantur, carnes autem illius in terram defluebant. Alii vero lapidibus, & acutis ſudibus ſauciabantur latera usque ad oſſa. Alii quidem gravi plumbo verberato diſſolvebantur compages, oſſaque confringebantur, & conterebantur. Alius item aliter, eſt enim vel ſolo auditu miſerabilis acerbitas ſuppliciorum. Etenim quomodo iis, qui ſunt paulo miſericordiores, hæc videre eſt intolerabile: ita etiam ſigillatim perſequi, & audire, eſt longe moleſtiſſimum. Sed martyres hæc etiam patientes, adeo facile, aut, ut verius dicam, jucunde ferebant, ut qui aderant, conjicerent eos non tam dolere propter ea, quæ ſuſtinebant, quam ægre ferre, quod non eſſent plura tormenta.

Omnes itaque ad eos confluebant, tamquam ad res novas, & admirabiles, tam fideles, quam quibus manca erat pietas. Sed illi quidem, ut admirarentur athletarum conſtantiam, & ſuam confirmarent pietatem: hi autem ut irriderent eorum tolerantiam, & eorum plagis quodammodo lætarentur propter inſignem crudelitatem. Quamobrem non modo nulla movebantur miſericordia, ſed etiam Præſidem, & lictores magis irritabant ad ſævitiam. Et hi quidem ſic incitabant, ille vero jubebat, lictores autem exequebantur. Porro autem Præco clamabat: Parcite vobis ipſis. Parete Principibus. Sacrificate diis. Martyres autem etiam in tanta copia rerum aſperarum, erant omnibus ſimul ſuperiores, turba, præcone, tormentis, ipſo Præſide, & ante eos, omnium principe Satana, & univerſis, quæ eis ſubjiciuntur copiis. Omnes enim, veluti ſigno dato, unam ſimul vocem tollunt: Sumus Chriſtiani, Chriſti hoſtiæ, Chriſti victimæ: etiamſi millies mori oporteat, lubenter moriemur.

Cum autem martyrum negotio omnia poſtponerentur, qui erat valde promptus Satanæ miniſter Decius, deſperans

fieri

fieri poſſe, ut perſuaderet adhuc, & cogeret, fert in eos mortis ſententiam. Ducebantur itaque Sancti, ut enſe interficerentur ad locum, qui parum quidem abeſt a civitate: ab incolis vero vocabatur Aonium. Ad eum feſtinantes martyres, oſtenderunt novum quid, quod videbatur inſolitum. In toto enim curſu martyrii, inter ſe unanimes, & ſimul conſpirantes, in hoc ſolum contendebant, quisnam eorum primus enſem ſubiret, & primus coronam acciperet. Hanc autem litem componit Theodolus, qui erat unus ex hoc divino choro, dictitans quod is futurus eſſet primus, qui omnium ultimus excederet, cum nihil turpe, & indecorum ex ſpectaculo aliorum ſuſtinuerit, ſed ſic revera multa certamina ſubierit. Placuit omnibus, quod dixerat, & primum quidem ad Deum communem hymnum canunt: Benedictus es Domine, dicentes, qui non dediſti nos in captionem dentibus eorum, & quæ deinceps ſcribit Pſalmographus. Deinde etiam ad locum accedentes, fecerunt unusquisque orationem: Parce Domine ſervis tuis, dicentes, & ſuſcipe ſanguinem noſtrum pro nobis, pro noſtris, pro patria: ut ea liberetur a tenebris ignorationis, & puris oculis contempletur pietatem, & te veram lucem, o Rex æterne.

Poſtquam ſic precati eſſent unusquisque, ſacra, & victoria inſignia eis ſunt amputata capita, cum ſe Patriæ diſtribuiſſent: & ſanguinem quidem infernæ, nempe eum qui interit, intereunti: ſpiritum autem dediſſent ſupernæ, ei quæ ſemper manet, eum qui eſt permanens. Cum vero poſt conſummationem receſſiſſent lictores, quidam ex eorum cognatis, qui in eo loco remanſerant, horum ſacras venerabiliter componunt, & deponunt reliquias. Et tunc quidem mortuos habuit, quæ illos tulerat. Poſtea autem, quando vis veritatis, veluti quædam zona aurea, comprehendit maximam partem orbis terrarum, Paulus mittitur in Inſulam, ut eas ad novam Romam deduceret, ad reginam, inquam urbium: Paulus ille, cujus eſt magnum nomen ſanctitatis, glorioſæ Romæ Pontifex, & qui moribus

magis

magis quam throno erat inſignis, cujus vel ſola appellatio erat flagellum ad pellendos Dæmones. Is cum accepiſſet aliquos delectos ab Imperatore, qui ejus cæpto opem ferrent, venit ad gentem Cretenſem: & cum amoviſſet terram reliquiis impoſitam, invenit eas, o Rex Chriſte, ſimiles viventibus, & interitu ſuperiores, perinde ac ſi ineſſet adhuc ſpiritus, & eis humor, tamquam ros inſideret matutinus. Cum eas ergo illinc ſuſtuliſſet cum miraculo, eas tradit præclaræ & reginæ urbium, & nunc ſunt, ubi ſunt repoſitæ reliquiæ martyrum infantium, communes ſervatores, & præſides civitatis & vigilantes cuſtodes in omnibus rebus moleſtis. Quorum interceſſionibus detur nobis conſequi bona eis repoſita, gratia, & clementia Domini noſtri Jeſu Chriſti: Cum quo Patri, & Sancto Spiritui gloria & potentia, nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen.

Μαρ-

ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΟΥ͂ ἉΓΙΟΥ

ὉΣΙΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ἈΝΔΡΕΟΥ

ΤΟΥ͂ ἘΝ ΤΗ͂Ι ΚΡΙΣΕΙ.

Πολλὴ κατὰ τῶν τοῦ Χριστοῦ Μαρτύρων τοῦ διαβόλου ἡ κακουργία· καὶ μάλιστα, ὅταν ἀπταίσως ὁρᾷ καὶ ἀκλινῶς ὁδεύουσαν τὴν εὐσέβειαν. πολλὴ, καὶ ποικίλη, καὶ μεγάλης δεομένη ψυχῆς, καὶ ἀσφαλῶς τῇ πρὸς Χριστὸν ἀγάπῃ καθοπλισμένης, ὥστε μὴ πλεονεκτηθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, μηδὲ ταῖς χερσὶν ἐκείνου ταῖς μιαραῖς ἐμπεσεῖν, πολεμίων ἁπάντων ἀναιδέστερον ἐπιπηδῶντος, καὶ τὰ μὲν δι' ἑαυτοῦ, τὰ δὲ καὶ διὰ τῶν προσκειμένων αὐτῷ πολυτρόπως τοῖς Χριστοῦ δούλοις ἐπηρεάζοντος. τοὺς μὲν γὰρ κατὰ κρημνῶν ὦσαι· τοὺς δὲ ὀδοῦσι θηρῶν παρέβαλε· κάμινον ἀνῆψεν ἑτέροις· ἄλλοις βάραθρον ἤνοιξε· τούτοις τροχὸν ἐτεχνάσατο· ξίφος ἐκείνοις ὑπέθηξε· καὶ ἄλλοις ἄλλας πληγὰς ἡτοίμασε, καὶ θανάτους· ἀλλὰ διὰ πάντων κατεγελάθη· μικρὰ τῶν μαρτύρων ταῦτα πάντα λογισαμένων· καὶ ἄλλας καινοτέρας βασάνους ἐπιζητούντων· ὥστε τὸν πολὺν ὃν εἶχον πρὸς Χριστὸν πόθον δι' αὐτῶν ἐπιδείξασθαι· εἰ γὰρ καὶ πολλοὺς τῶν τοῦ Χριστοῦ δούλων ὁ ἐχθρὸς ἀνεῖλε καὶ φύσεως ἐκράτησε τῆς αὐτῶν· ἀλλ' οὐχὶ καὶ προαιρέσεως, καὶ γνώμης τῆς πάντα νικώσης· καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἥττηται, καὶ τὴν ὀφρὺν καταβέβληται· ὅτι καὶ σαρκὸς, καὶ φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης καμνούσης, ὁ νοῦς ἐκείνων ἄτρεπτος ἦν καὶ ἀήττητος. μαρτυρεῖ τοῖς λεγομένοις, καὶ τὰ τοῦ γενναίου καὶ μακαρίου μάρτυρος Ἀνδρέου παλαίσματα. οὗτος γὰρ τοιαῦτα καὶ πολλῷ βαρύτερα τούτων καθυποστὰς, οὐ μόνον τοῦ κοινοῦ πάντων ἐχθροῦ μετὰ πολλῆς ἐκράτησε τῆς περιουσίας, ἀλλὰ καὶ μεγίστη τοῖς μετ' αὐτὸν ἀθληταῖς πρὸς τὸ θαρρεῖν ὑπόθεσις γέγονεν· ὃν οὐ τῶν ὑπερφυῶν παλαισμάτων θαυμάζειν χρὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν κατορθωμάτων εἰς ζῆλον ἔρχεσθαι· οὐδ' ἀκροατὰς τῶν περὶ αὐτοῦ λόγων, ἀλλὰ καὶ μιμητὰς τῆς ἀρετῆς γίνεσθαι. ἤνεγκε μὲν γὰρ αὐτὸν ἡ εὐγνωμοτάτη ποτὲ τῶν πόλεων Κρήτη. ὁ δὲ τὴν πατρικὴν ἐκ παίδων ζηλώσας εὐσέβειαν· ἐν

αὐτῇ

αὐτῇ καὶ τοὺς μακαρίους ἐπεδείξατο πόνους· οὐ γὰρ δόξαν ἐπῄνεσεν· οὐ πλοῦτον ἐθαύμασεν· οὐ τρυφῆς ἠράσθη· οὐ τὸν ὑγρὸν καὶ ἀνειμένον ἐζήλωσε βίον· ἀλλὰ τὸν σκληρόν τε καὶ εὔτονον, καὶ τραχὺν, καὶ διὰ παντὸς ἐναγώνιον. ἀρετῆς τοίνυν οὕτω θερμότατα ἐρασθεὶς, καὶ δοῦλος ἡδονῆς ἐλεύθερος μείνας, λαμπρῶν κατὰ τῶν νοουμένων ἐχθρῶν ἀπέλαυσε τῶν τροπαίων· καὶ πᾶσιν ὁδὸς ἀείση τῆς σωτηρίας ἐγένετο, πολλούς τε ὑπεριδεῖν ἔπεισε τῆς παρούσης ζωῆς καὶ πρὸς οὐρανὸν τρέχειν· ἔνθα καὶ τὸ πολίτευμα ἡμῶν παρὰ τῶν εὖ φρονούντων καὶ λέγεται καὶ πιστεύεται.

Ὁ μὲν οὖν οὕτως εἶχε βίου, καὶ δογμάτων ἀποστολικῶν τε, καὶ πατρικῶν ἀκριβῶς εἴχετο· καὶ ἡ σύμπασα δὲ οἰκουμένη καθαρᾶς καὶ αὐτὴ εὐσεβείας ἔτρυφα· καὶ οὐδὲν ὅλως τῶν τοῦ ἐχθροῦ ζιζανίων ἐν αὐτῇ παρεφύετο· χρόνον δὲ ἤδη συχνὸν ὁ πονηρὸς ἀνθοῦντα ταῦτα ὁρῶν καὶ καθαρᾶς γαλήνης τὴν ἐκκλησίαν ἐμπιπλαμένην, ὥσπερ αὐτὸς τὰ μεγάλα ἠδικημένος, οὐδαμῶς ἤνεγκεν· ἀλλὰ πάνυ δολίως ἐπιθέσθαι τῇ εὐσεβείᾳ σπουδὴν ἔθετο· εἰδὼς γὰρ ὅτι χαλεπὸν αὐτῷ καὶ δυσεπιχείρητον πεῖσαι χριστιανοὺς ἀρνηθῆναι τὴν θείαν τοῦ Χριστοῦ σάρκωσιν, πολλοῖς ἤδη χρόνοις ἐμπεδωθεῖσαν αὐτοῖς· καὶ ὅ φησι ὁ θεῖος Δαβίδ· ἐκτείνασαν μὲν τὰ κλήματα ἕως θαλάσσης, καὶ ἕως ποταμῶν τὰς παραφυάδας· ὄρη δὲ τῇ σκιᾷ καλύπτουσαν καὶ ταῖς ἀναδενδράσι τὰς τοῦ Θεοῦ κέδρους. τοῦτο ἐκεῖνος εἰδὼς ἅτε σῦς ἐκ δρυμοῦ καὶ μονιὸς ἄγριος, λυμήνασθαι ταύτην ἐπιχειρεῖ τρόπον ἕτερον, μικροῦ πρὸς τὴν ὁμοίαν φέροντα βλάβην· καὶ διὰ τῆς ἀρνήσεως τῶν σεπτῶν εἰκόνων, ἄρνησιν μηχανᾶται καὶ τῆς οἰκονομίας· εἴγε δὴ τὰ τῆς εἰκόνος, ἐπὶ τὸ πρωτότυπον οἴδαμεν διαβαίνειν· καὶ τὸν τότε ἄρχειν λαχόντα δεινῶς ὑποδὺς (Κωνσταντῖνον φημὶ τὸν πονηρὸν καὶ δυσώνυμον, καὶ ἀπ' ἐναντίας τοῦ ὁμονύμου καὶ πρώτου φυτευτῇ τῆς εὐσεβείας διατεθέντα) πείθει μὴ θεμιτὸν εἶναι χριστιανοὺς, καὶ αὐτὴν οἴεσθαι καὶ τοῖς ὑπὸ χεῖρα νομοθετεῖν· τὰς ἱερὰς ὄντως εἰκόνας τιμᾶν, ἑλληνικῆς τοῦτο θρησκείας καὶ νομίζοντας εἶναι καὶ ὀνομάζοντας· κακῶς ἐκεῖνος εἰδὼς, καὶ λίαν ἐπισφαλῶς τε καὶ ἀνοήτως· καὶ τοῦτο ὅπερ ὑπὸ τῶν παλαιῶν λέγεται, μιγνύων τὰ ἄμικτα· ὧν μὲν γὰρ τὸ πρωτότυπον ἀσεβὲς, τούτων καὶ ὁ τύπος τοῖς εὐσεβεῖν βουλομένοις ἐπίσης βέβηλος. ὧν δὲ ἐκεῖνο προσκυνητὸν καὶ σεβάσμιον· τούτων ἄρα καὶ ἡ

εἰκὼν

εἰκὼν ἀκολούθως τιμῆς πάσης ἠξιωμένη. Οὕτω τοίνυν αὐτὸς ὑπὸ τοῦ πονηροῦ πνεύματος διδαχθεὶς, διὰ πάσης χωρεῖν ἐκέλευσε τῆς ὑπ' οὐρανὸν, καὶ εἰς ἔσχατα γῆς τὸ ἔκφυλον τοῦτο νομοθέτημα διαβαίνειν· πᾶν εἶδος κολάσεως καὶ παντὸς γένους καὶ ἡλικίας πάσης ἀποτόμως διαπειλῶν, ἐάν τις μὴ τῷ κακῷ δόγματι πειθόμενος ᾖ· καὶ μάλα προθύμως ἐκεῖνο ὑποδεχόμενος· ἀλλὰ τῶν θείων τινὰ χαρακτήρων καὶ μέχρι λόγου ψιλοῦ τιμῶν φαίνοιτο. βαρεῖς γὰρ καὶ ἄτοποι κολασταὶ, καὶ μηδὲ μίαν συγγνώμην ἔχοντες οἱ τὸ ἄρχειν λαχόντες· ὅταν τοῖς παρ' αὐτῶν διατεταγμένοις ἀπειθοῦντά τινα λάβωσι· καὶ μάλιστα τοῦ κελεύσματος εἰς πολλῶν ὠφέλειαν εἶναι δοκοῦντος, ὀργίζονται οὔτοι· οὐ τοῦ κοινῇ λυσιτελοῦντος αὐτοὶ φροντίζοντες, ἀλλ' ἰδίαν ἐκδικοῦντες ἀλαζονείαν· διὰ ταύτας γοῦν τὰς ἀποτόμους καὶ χαλεπὰς ἀπειλὰς, ἐρήμους ἦν τότε τὰς πόλεις ὁρᾷν. πόλεις δὲ τὰς ἐρήμους, τῷ πλήθει τῶν ὡς αὐτὰς φοιτώντων γινομένας. ἐστενοχωροῦντο εἱρκταὶ, ἐπληροῦντο τὰ δεσμωτήρια, οὐ λῃστῶν οἶμαι, οὐ λωποδυτῶν, ἄλλως καὶ κακούργων· ἀλλὰ θεοφιλῶν ἀνδρῶν καὶ φοβουμένων τὸν Κύριον, ὧν αἱ παννυχιστάσεις, καὶ οἱ κατὰ Θεὸν ἱδρῶτες, καὶ τὰ νυκτερινὰ δάκρυα, καὶ οὓς Ἱερουσαλὴμ ἡ ἐλευθέρα πόλις ἐκάλει, φιλοτίμως παρ' αὐτῇ καταλύσοντας.

Μεγάλου τοίνυν οὕτω τοῦ πολέμου, καὶ δεινοῦ κινηθέντος· καὶ τῶν πολλῶν εὐθὺς εἰς τὸν καιρὸν βλεψάντων, καὶ δουλικὸν ὅλως καὶ ἀγεννὲς φθεγγομένων· ὁ μακάριος οὗτος Ἀνδρέας, τὸν καινὸν τοῦτον τῆς αἰχμαλωσίας τρόπον οὐκ ἐνεγκὼν, οὐδὲ τῆς ἄνω πατρίδος τὰς εὐσεβεῖς ψυχὰς ἀθλίως στερουμένας ὑπερειδών· ἀλλὰ καιρὸν ἐπιτήδειον εἶναι νομίσας, ὃν ὑπὲρ εὐσεβείας ἐκ πολλοῦ ὤδινε ζῆλον, ἀνδρειότατα νῦν ἐπιδείξασθαι, τὴν πατρῴαν καὶ τὸ θρεψάμενον ἔδαφος ἐκλιπὼν, εἰς τὸ Βιζάντιον εὐθὺς ἥκει, ὥσπερ τις γενναῖος ἀγωνιστὴς ἱκανῶς ἐκπονηθεὶς τὰ γυμνάσια, καὶ ἄρτι πρὸς τὸ στάδιον καταβάς· καὶ μήτε ἀρχόντων φόβον· μήτε ἄλλο τῶν χαλεπῶν ὑπολογισάμενος, παρελθὼν εἰς μέσους, τήν αὐτοῦ τε πονηρὰν βασιλέως αἵρεσιν καὶ τῶν ὑπὸ χεῖρα διήλεγχε μετὰ παῤῥησίας, καὶ τὴν ὀφειλομένην τοῖς θείοις χαρακτῆρσι τιμὴν ἐδίδασκε καὶ ἐνομοθέτει· οὕτω, λέγων, ὀφείλει τιμᾶσθαι Θεός. οὕτω προσκυνεῖσθαι τὰ εἰκονίσματα· ἐνθένδε τοι καὶ τὰ ἐνταῦθα καταλαβεῖν ἔφασκεν, ἐφ' ᾧ τὴν ἐκ τοῦ διαβόλου κακουργηθεῖσαν πανουργίαν ἀνέλῃ, καὶ τοὺς

μὲν τὴν οἰκείαν προδόντας σωτηρίαν, γνωσιμαχῆσαί τε παρασκευάσῃ καὶ παραθαῤῥύνῃ ἀναμαχέσασθαι, τοὺς ἑστῶτας δὲ πάλιν εὐχαῖς καὶ παραινέσεσι καὶ συμβουλαῖς ἀσφαλίσεται. Ταῦτα ἐπειδὴ οὗτος ἐκήρυττε δημοσίᾳ, καὶ οὐδὲ βραχὺ τῆς παῤῥησίας ὁ γενναῖος ὑφίετο, δῆλα τῷ βασιλεῖ γίνεται· καὶ δὴ πρὸ τῆς πόλεως ἐν τοῖς τοῦ μάρτυρος Μάμαντος λεγομένοις βασιλείοις, μετὰ τῆς συνήθους ὀφρύος αὐτοῦ προκαθίσαντος· καὶ πολλὴν μὲν τὸν ἀπὸ τῆς σκηνῆς ὄγκον, πολλὴν δὲ τὴν ἀπὸ τῆς κόλακος ἐκείνης δορυφορίας περιβεβλημένου δόξαν, καὶ οὐδὲ βλέπειν ἁπλῶς πρὸς τοὺς παρόντας ἀνεχομένου, καὶ μέντοι τῶν ὀρθοδόξων καὶ λίαν ἀπηνὲς ὁρῶντος, καὶ θηρὸς ἀγρίου κατ' οὐδὲν ἡμερώτερον ἐπ' αὐτοὺς φερομένου· καὶ τοὺς μὲν βουνεύροις ὠμότατα διαιξαίνοντος, τοὺς δὲ καὶ πυρὶ καὶ τῇ ἄλλῃ κολάσει παραδιδόντος, πολλῶν δὲ καὶ ὀφθαλμοὺς αὐτοὺς καὶ γλῶτταν ἐκκόπτοντος· ἵν' οἱ μὲν μηδὲ τῶν ἄλλων Ἀθλητῶν ἴσως γενναιότητα βλέπωσι, μηδὲ μεγάλην ὑπομονῆς ἐντεῦθεν παράκλησιν δέχωνται· οἱ δὲ μὴ ἔχωσι τοὺς ἄλλους διεγείρειν πρὸς τὸν ἀγῶνα, τὴν γλῶτταν ἀφῃρημένοι, μηδὲ οἱωνεὶ χεῖρα τούτοις διὰ συμβουλῆς ὀρέγειν καὶ παραινέσεως· ἑτέρους δὲ καὶ χειρῶν ὁμοῦ καὶ ποδῶν ἀποστεροῦντος, διὰ θυμοῦ περιουσίαν καὶ ἀγριότητα· ὁ μακάριος οὗτος Ἀνδρέας παθὼν τὴν ψυχὴν, καὶ γενναῖόν τι καὶ ἀνδρῶδες ὑπὲρ τοῦ δεσπότου πνεύσας· εὐχήν τε αὐτῷ ἐκ μέσης εὐξάμενος τῆς καρδίας· καὶ, ὦ Κύριε σῶσον δὴ, ὦ Κύριε εὐόδωσον δὴ, ἐπειπὼν, εἰς μέσους ἑαυτὸν ἐπιῤῥίπτει τοὺς κινδύνους, καὶ τὸ τῶν περιεστώτων πλῆθος διατεμὼν, καὶ λαθὼν τοὺς σοβοῦντας καὶ ὑπ' ὄψει τῷ βασιλεῖ γενόμενος. ἵνα τί, φησιν, ὦ βασιλεῦ εἰ χριστιανὸς εἶ, τοιαῦτα κατὰ τῆς εἰκόνος Χριστοῦ, καὶ τῶν αὐτοῦ δούλων τεχνάζῃ κακά; ὁ δὲ τὴν παῤῥησίαν ταύτην οὐκ ἐνεγκὼν· ἀλλ' ὕβριν εἶναι σαφῆ τὸ πρᾶγμα λογισάμενος, ἐγκόπτει τε αὐτίκα λέγοντι τῷ γενναίῳ, καὶ συλλαβεῖν αὐτὸν τοῖς παρεστῶσι διακελεύεται· οὗτοι δὲ ἄρα φονώσαις χερσὶ καὶ βαρείαις εὐθὺς ἐφορμήσαντες· καὶ οἱ μὲν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς, οἱ δὲ τῶν χειρῶν λαβόμενοι· ἄλλη τῆς ἐπωμίδος, τοῦ χιτωνίσκου τε ἕτεροι μάλα ὑβριστικῶς, καὶ ὅπως ἂν μάλιστα χαρίσωνται τῷ κελεύσαντι· πρὸς γῆν τε καταβάλλουσι τὸν τὴν διάνοιαν ὑψηλόν· καὶ οὐ πρότερον μεθίεσαν ἕλκοντες, ἕως αὐτὸς ὁ βασιλεὺς μετὰ τὸ ἀμύνασθαι ἀποχρώντως τὴν παῤῥησίαν τοῦ

ἀθλι-

ἀθλιτοῦ, καὶ φιλάνθρωπος δῆθεν ὀφθῆναι βουλόμενος, ἀνεθῆναι τοῦτον ἐκέλευσε. Ἐγγύτατα δὲ ἀγαγὼν καὶ παραστησάμενος· ἵνα φοβήσας πρότερον ἀγριότητι· ἔπειτα τῇ πρᾳότητι κλέψῃ, πόθεν σοι φησὶν ἡ τοσαύτη θρασύτης καὶ ἀμαθία, ὡς καὶ βασιλικοῖς προστάγμασιν ἀντιλέγειν, καὶ ὑπ' ὄψιν, οὐ κατὰ καιρὸν οὕτως οὐδὲ μετὰ λόγου παῤῥησιάζεσθαι· ἀλλ' ὡς ἔοικε τρόπον τινὰ γνώριμος ἡμῖν γενέσθαι βουλόμενος ἐπὶ τὴν τοιαύτην ἦλθες ὁδόν; ἔχει οὖν σοι πέρας τὸ βούλημα, καὶ εἰς καλὸν ὁ σκοπὸς τελευτήσει· μόνον τῇ ἡμετέρᾳ συμφρονῶν συγγνώμῃ, καὶ τὸ πάνυ ὀρθῶς ἔχον τοῦτο σέβας ὁμολογῶν· καὶ τότε πάντα σοι τὰ κατὰ γνώμην ἕξει καλῶς. Πρὸς ταῦτα ὁ θαυμαστὸς Ἀνδρέας· οὐ θρασύτητι κινηθεὶς, οὐδὲ ἀμαθίᾳ βασιλεῦ, ἔφη, οὐδὲ ὅπως σοι καὶ τῷ σῷ κράτει γνωσθείην εἰς τοῦτο ἦλθον ἐγώ· τί γὰρ ἐμοὶ καὶ τοῖς σοῖς; ἐπίσης δὲ πάντως ἐστὶ καὶ τοῖς τοῦ κόσμου εἰπεῖν, ὧ πάλαι μὲν ὡς ὄναρ τὰ τοῦ Κόσμου καταφρονήθη, φίλον δὲ μόνον ἡσυχία, καὶ τὸ κατ' ἰδίαν τῷ ποθουμένῳ συγγίνεσθαι· ἀλλ' ἐπεὶ περὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν νεώτερά σε φρονεῖν ἀνέμαθον· καὶ τῆς περὶ τὰς θείας εἰκόνας τιμῆς ἀποστεροῦντα χριστιανοὺς, καὶ ταύτῃ θορυβοῦντα μὲν τὸ ὑπήκοον, ἐπιταράττοντα δὲ καὶ τὴν ἐκκλησίαν· οὐχ οἷός τε ἐγενόμην τὴν ἀδικίαν ταύτην ὑπενεγκεῖν· ἀλλὰ καὶ πατρίδα καὶ οἰκείους ἀπολιπὼν, καὶ τοσαύτην θάλασσαν διαπλεύσας, ἥκω πολλῷ ζήλῳ φλεγόμενος τὴν καρδίαν, ἢ τῆς ἀπάτης ταύτης ἀπαλλάξων ὑμᾶς, ἢ τὴν ἐμαυτοῦ ψυχὴν ὑπὲρ τοῦ ἐμοῦ θήσων Χριστοῦ· ὃς τὴν οἰκείαν, καίτοι δεσπότης ὢν, ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ τῆς εἰκόνος ἔθετο τῆς ἰδίας· καὶ ὁ βασιλεύς· ἦπου μεγάλα φανταζόμενος σὺ καὶ φρονῶν ἐλήλυθας, βασιλέα τε αὐτὸν, καὶ τοὺς ἐν τέλει πάντας, καὶ ὅση τῆς ἀρχιερατικῆς ἐυταξίας ἐπίσημος πολιὰ, πρὸς τὰ σοὶ δοκοῦντα μεταβαλεῖν· ἀλλ' ἵνα τὰ πολλὰ χαίρειν ἀφῶμεν, ἐμοῦ τὰ δέοντα συμβουλεύοντος ἄκουσον· καὶ τῆς βαθείας ταύτης ἀνανήψας ἀχλύος, πείσθητί τε οἷς τὸ ἡμέτερον νομοθετεῖ κράτος, καὶ τῇ κοινῇ γνώμῃ καὶ αὐτὸς στέρξον ἀκολουθῆσαι· εἰδ' οὔ. ἀλλ' ἡ πεῖρα διδάξει σε πάντως ὅσον κακὸν ἀβουλεία καὶ οἴησις, καὶ τὸ τῇ ἰδίᾳ στοιχοῦντα γνώμῃ, καὶ πρὸς βασιλεῖς ἀπαυθαδιάζεσθαι. Ἤκουσεν ὁ Μάρτυς, καὶ πρὸς οὐρανοὺς ἀπιδών· οὐκ ἀρνήσομαι σῶτερ, εἶπε, Χριστέ. οὐ ψεύσομαί σε τὴν μακαρίαν ὁμολογίαν· οὐ τὴν εἰκόνα τὴν σὴν ἀτιμάσω·

οὐ περιίδω τόγε οὖν ἐπ' ἐμοὶ κακῶς πάσχουσαν· ξαινέσθω μου τὸ σῶμα, βασιλεῦ· ἡ γλῶττα τεμνέσθω· οἱ πόδες οἷς οὐ καλῶς ἤλθαμεν ἐκκοπτέσθωσαν· ὡς πάντα γε μᾶλλον ἐγὼ παθεῖν ἕτοιμος, ἢ τὸν ἐμὸν μέχρι καὶ σκιᾶς ἀθετῆσαι Χριστόν. ὃν ἀντὶ πάντων ἔχω, καὶ ᾧ πάλαι ἀκολουθεῖν μόνῳ προήρημαι. Πρὸς ταῦτα τὸν τύραννον· τίς ἡ τοσαύτη, φάναι, ἄνοια καὶ παχύτης, φθαρτῇ καὶ παχείᾳ ὕλῃ ἀφθάρτου Θεοῦ καὶ ἀΰλου περιάπτειν δόξαν· οὐδὲ ὑπὸ τοῦ νομοθέτου γοῦν ἀπαγορευόμενον ἤκουσας Μωϋσέως· οὐ ποιήσῃς πᾶν ὁμοίωμα, λέγοντος; πόθεν οὖν τὸ ἀλόγιστον τοῦτο πάθος τῇ διανοίᾳ ὑμῶν ἐγκατασκῆψαι παρεσκεύασεν οὕτως, οὐκ ἀμαθῶς μόνον ἀντιπίπτειν, ἀλλὰ καὶ κινδύνοις ἑαυτοὺς ἐπιδιδόναι· ἀλλὰ γὰρ συνιὲς ὡς οὐχ ὑπὲρ ἀληθείας οὐδ' ὑπὲρ Χριστοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῆς μόνης τῆς ἀλόγου τόλμης τὰ ἔσχατα ὑποστήσῃ. Ἐνταῦθα μὴ ἀνασχόμενος ὁ γενναῖος τῆς βλασφήμου γλώττης τὸ λοίδορον· ἀλλ' ὥσπερ οἱ προδοσίαν τοῦ καλοῦ νομίσας τὸ πρᾴως τὴν ὕβριν τῆς ἱερᾶς εἰκόνος ὑπενεγκεῖν· μιαρά, φησὶ, κεφαλὴ, οὐχ ὑπὲρ Χριστοῦ σοι πάσχειν δοκεῖ ὁ ὑπὲρ τῆς ἐκείνου πάσχων μορφῆς; οὐδ' εἰς τὸ πρωτότυπον διαβαίνειν τὴν κατὰ τῆς εἰκόνος ἀτιμίαν ὑπολαμβάνεις; καὶ πῶς ὑμεῖς τοὺς εἰς βασιλικὰς πολλάκις ὑβρίσαντας στήλας, ὡς εἰς αὐτοὺς ὑμᾶς παροινήσαντας, ἐσχάταις περιβάλλετε τιμωρίαις, οὓς ἐπὶ τῶν στηλῶν οἶδα χαλκοῦς ὄντας ἢ καὶ χρυσοῦς τὰ ἔξω, πίσσης τὰ ἔνδον ἀναπεπλησμένους, καὶ στυπείων καὶ ξύλων καὶ ἄλλης πενιχρᾶς ὕλης καὶ ἀτίμου μεστούς. Εἰ δὲ ὑμεῖς χοῦς ὄντες νῦν, καὶ αὔριον οὐκ ἐσόμενοι, ἀνδριάσιν οὕτω καὶ ἀγάλμασι τιμᾶσθαι, καὶ ὡς θεοὶ μόνον οὐ προσκυνεῖσθαι βούλεσθε, καὶ τοὺς εἰς βασιλικὰς ἁμαρτόντας στήλας πικρότατα τιμωρεῖσθε· τὸ κατὰ τῆς ἱερᾶς εἰκόνος Χριστοῦ τολμᾶν, οὐκ εἰς ὕβριν τοῦ ἀρχετύπου λογίζεσθε, οὐδὲ τοὺς ὑπὲρ τούτου πάντα παθεῖν ἑτοίμους, αὐτῆς προκινδυνεύειν τῆς ἀληθείας νομίζετε; Εἶτα ὑπολαβόντος αὐτίκα τοῦ Μάρτυρος, καὶ περὶ τοῦ Μωσέως βουλομένου διεξιέναι, τίνος τε μὴ ποιεῖν ὁμοίωμα ἐνετείλατο, καὶ ὅπως ἐκεῖνος τὰ σεραφὶμ ἐτυπώσατο, ὅπου καὶ πρωτότυπον ἀσώματον ἦν· ἐπιτεμὼν τὸν λόγον ὁ βασιλεύς· ὥρα δὴ, πρὸς τοὺς περιεστῶτας ἔφη, σωφρονεῖν τοῦτον διδάξαι, καὶ τὴν θρασεῖαν ἀμείψασθαι γλῶτταν· εἰ γὰρ οἱ εἰς βασιλικοὺς ἀνδριάντας, ὡς αὐτός φησι, ἐνυβρίζοντες πικρὰν καὶ ἀπαραίτητον ὑφίστανται τιμωρίαν, ὁ οὕτως ἀναιδῶς καὶ

θρα-

θρασέως ἡμῖν αὐτοῖς τὴν μιαρὰν ἐπαφεὶς γλῶτταν, τίνα ἂν ὑποσχὼν δίκην τὴν ἀξίαν δεδωκὼς εἴη. Οὕτως ἔφη, καὶ ὀργίλον εὐθὺς τῷ μάρτυρι ἐνιδὼν, τὴν χεῖρά τε, ὡς ἔθος, κινήσας καὶ μέγα ἀνακραγὼν, γυμνωθῆναι κελεύει τοῦτον· εἶτα καὶ σχοινίοις διαταθέντα, σφοδρῶς μαστίζεσθαι· ὁ δὲ οὐδὲ οὕτως ἀγεννές τι καὶ μικρόψυχον ὑπέστη πρὸς τὴν ἀπόφασιν, οὐδὲ ἐπέκοψαν αὐτοῦ τὴν προθυμίαν αἱ προσδόκιμοι ἤδη πληγαὶ καὶ μάστιγες· ἀλλὰ καὶ μείζω μᾶλλον καὶ θερμοτέραν ἐποίουν, καθάπερ πνεύματι ταῖς ἀλόγοις ὁρμαῖς καὶ τῇ ἀπειλῇ τοῦ κρατοῦντος ἀναπτομένην. Ὁ βασιλεὺς τοίνυν οὕτως ἔχοντα τὸν γενναῖον καὶ οὐδὲν ὅλως ὑποδειλιάσαντα θεασάμενος· ἀλλ' ἑτοιμότερον αὐτὸν ὑπομεῖναι τὰς μάστιγας ἔχοντα, ἢ ἐκεῖνον ἀφεῖναι τὸν λόγον τῆς ἀποφάσεως· καὶ φοβηθεὶς μᾶλλον αὐτὸς μὴ εἰς πεῖραν ἐλθὼν ὁ ἅγιος τῆς βασάνου, ἔπειτα τὴν ὁμολογίαν ἐνστατικώτερος γένηται καὶ ἀμετάθετος τὴν ὁρμὴν, καθάπερ τὰ γενναιότερα τῶν ζώων μετὰ τὴν πληγὴν, προσωπεῖον χρηστότητος ὑποδύς· πρὸ τοῦ πεῖραν, φησὶ, τῶν βασάνων λαβεῖν, πρὸς τὸν μάρτυρα βλέψας, τῷ ἡμετέρῳ πεισθεὶς δόγματι, τῶν μελλόντων σε κακῶν ἀπαλλάττου. ὁ δὲ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυς πρὸς τὸν οἰκεῖον ἀγωνοθέτην διάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς, τοὺς σωματικοὺς ἅμα καὶ τοὺς τῆς ψυχῆς· καὶ ἄτρεπτον αὐτοῦ καὶ ἀκλινὲς τὸ τῶν θείων εἰκόνων σέβας δειξάμενος· εἶτα καὶ κάτω νεύσας, καὶ τῷ τυράννῳ μικρὸν τὰς ὄψεις ἐπιβαλλών· ὦ βασιλεῦ, ἔφη, τοὺς κατὰ τῶν βαρβάρων πολέμους ἀφεὶς, καὶ τὴν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων οἰκονομίαν, ὅλην, ὡς ὁρῶ, τὴν σπουδὴν κατὰ Χριστοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ δούλων φανερῶς εἵλου· καὶ ταῦτα ποιῶν, οἴει τὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐξουσίας ἐν εἰρήνῃ σκῆπτρα διενεγκεῖν; ἢ τάχα οὐδὲ τὴν τοῦ Θεοῦ κρίσιν φοβῇ; οὐδὲ τῶν σῶν πράξεων ἐκεῖνον ἀναμένεις ἐξέτασιν; Ἐνταῦθα καὶ ἡ ἐπίπλαστος τοῦ βασιλέως ἡμερότης ἠλέγχετο, καὶ ἡ ὑπόκρισις ἐγυμνοῦτο, καὶ τῆς συνήθους ἐκκαλυφθείσης θηριωδίας, σφοδρότατα ὁ Μάρτυς τοῖς βουνεύροις ἐξαίνετο· οἱ μέντοι περιεστῶτες τὸν τοῦ βασιλέως θυμὸν θεραπεύειν ἐθέλοντες· οἱ μὲν τύπτειν ἐπιτραπέντες, ὠμῶς τὰς πληγὰς ἐπῆγον· καὶ οὕτως ὠμῶς, ὥστε καὶ ῥύακας αἵματος ἐκ τοῦ τιμίου ἐκείνου κατάγεσθαι σώματος, καὶ τὸ ὑποκείμενον ἔδαφος, φοινίσσεσθαι διὰ βάθους· οἱ δὲ καὶ ἀναιρούμενοι τὰ ξίφη, διαχειρίζεσθαι τὸν ἀθλητὴν ὥρμων· πολλοὶ καὶ λίθους ἐπ'

αὐτὸν

αὐτὸν ἔβαλλον, καὶ πάντα τρόπον ἐξύβριζον, οὐκ ἐκεῖνον, ἀλλ' ἑαυτούς· σπεύδοντες μὲν οὕτως οἰκειοῦσθαι βασιλεῖ προσκαίρῳ· ἀγνοοῦντες δὲ πάντως οἱ ἄθλιοι, ὅσον ἀπὸ Θεοῦ ἐμακρύνοντο ταῦτα ποιοῦντες, καὶ οἵαν ἐν καιρῷ κρίσεως ἐκείνῳ μὲν εὐφροσύνην, ἑαυτοῖς δὲ δάκρυα καὶ ὀδύνας ἐλεεινῶς ἐθησαύριζον. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς πάντα λίθον κινῶν ἦν, ὅπως ἂν αὐτῷ γένοιτο τὸν ἅγιον εἰς ποιήσασθαι· καίγαρ οὐκ οἶδ' ὅπως ἀσύνετος ὤν, ὅμως οὐκ ἠγνόει, ἐν τούτῳ· νοῦν ἔχοντος πρᾶγμα ποιῶν, εἴπερ ἐκείνου ἐγκρατὴς γένοιτο καὶ πολλοὺς τῶν ὀρθοδόξων εὐθέως ἑλεῖν, ὥσπερ κεφαλῇ σῶμα καὶ μέλη συνεπομένους. Τοῦτο ἐκεῖνος εἰδώς, ἐκέλευε τῶν πληγῶν αὐτὸν καὶ αὖθις ἀνεῖναι, καὶ πειθοῖ πάλιν, καὶ εὐμενείας προσχήματι τὸν ἅγιον ὑπελθεῖν. Ἐγγὺς οὖν παραστησάμενος, καὶ τὴν ὁμιλίαν ὑπὲρ ἔλαιον ἁπαλύνας· ἡ ἀληθῶς ὀξεῖα βολὶς καὶ κατὰ τῶν δυσσεβούντων ἠκονημένη μάχαιρα, ἐπεὶ ἑώρα τὸν ἄνδρα κολακείαις οὐδὲ βραχὺ κλεπτόμενον, μετὰ πλείονος δὲ μᾶλλον παῤῥησίας τὴν ἀπόνοιαν αὐτοῦ διελέγοντα, τὸ κώδιον ἀποθέμενος, λύκος ἦν προφανής· καὶ λίθοις τὰς σιαγόνας τοῦ μάρτυρος συνθλάττειν ἐκέλευε, ταῦτα διδοὺς ἀντὶ τῶν λόγων, οἷς ἄρα τὴν καρδίαν ἐκεῖνος ἰσχυρῶς ἐβέβλητο. Ὁ δὲ ἄλλος αὐτόσχημα στέφανος ἦν, τοὺς ἀδικοῦντας εὐχαῖς ἀμειβόμενος. Εἶτα τὸν μάρτυρα μὲν ὁ βασιλεὺς οἷα κατάδικον, ἐπὶ τὴν φυλακὴν αὖθις ἔπεμπεν, ἐλάνθανε δὲ μᾶλλον τοῖς ταύτην οἰκοῦσι Χριστιανοῖς διδάσκαλον ἐπιπέμπων κομιδῇ πρόθυμον. ἔχαιρε γὰρ καὶ αὐτός, κατὰ Παῦλον, τοῖς διὰ Χριστὸν παθήμασι καὶ ταῖς θλίψεσι· καὶ χάριν ᾔδει πολλὴν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, ὅτι καὶ πληγῶν διὰ τὸ ἐκείνου ὄνομα, καὶ φυλακῆς ἠξιοῦτο. ὅθεν καὶ οἷς ἔλεγε, τοὺς παρόντας ἱκανῶς ἤλειφε· καὶ μᾶλλον οἷς ἐκαρτέρει τὰ ἐπίπονα μετ' εὐχαριστίας. καὶ τὸ μὲν σῶμα τῇ φυλακῇ πεπέδητο· ἡ ψυχὴ δὲ αὐτοῦ καὶ πρὸ τῆς ἐκεῖθεν ἀναλύσεως, τὰ οὐράνια ἤδη νοερῶς ἐφαντάζετο. ὥστε καὶ ἐγκαλεῖν εἶχε μικροῦ τῷ τυράννῳ, ὅτι μὴ θᾶττον αὐτὸν τοῦ σαρκικοῦ βάρους καὶ τῶν φυσικῶν ἠφίει δεσμῶν. φυλακὴ γὰρ ἐκείνῳ τὸ σῶμα, ἔργον αὐτοῦ τὴν ψυχὴν καὶ διατειχίζον τῷ οἰκείῳ καλύμματι τῶν ἐκδεχομένων αὐτὴν σκηνῶν, καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἀδιηγήτου μακαριότητος. Ἡμέραι τὸ μεταξὺ παρῆλθον οὐχὶ συχναί, καὶ μεταπέμπεται πάλιν ὁ βασιλεὺς τοῦ δεσμωτηρίου τὸν ἀθλητήν, τῷ τε φόβῳ τῶν προσδοκωμένων, καὶ

τῇ

τῇ ὀδύνῃ τῶν ἐπελθόντων κακῶν, ὀκλάσαι τάχα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ πρὸς τὰ μέλλοντα, καὶ ῥαθυμοτέραν παρὰ πολὺ γενέσθαι οἰόμενος. Ἐπεὶ δὲ παρ' αὐτὰ τὸν ἅγιον εὐτολμότερον ἐθεᾶτο, καὶ θερμὸν πνέοντα μᾶλλον τὸν διὰ Χριστὸν ἔρωτα· τῆς ἐσθῆτος ἀπογυμνώσας, δημίους καὶ πάλιν αὐτῷ περιΐστησι, καὶ σφοδρῶς ταῖς μάστιξιν ἐκέλευε παίειν, ἔτι τῶν προτέρων πληγῶν σαφῆ κατὰ πᾶν μέλος τὰ ἴχνη φέροντα. Οἱ δὲ κατέξαινον μὲν τὰς σάρκας καὶ διώρυττον αὐτοῦ τὰς πλευρὰς, καὶ τὰ πλείω τῶν σαρκῶν ἠφηροῦντο· πλὴν οὐδὲ οὕτω κλέψαι τὸν τῆς ἐκείνου πίστεως θησαυρὸν ἠδυνήθησαν. ὡς οὖν οὕτω πάντα εἰκῇ καὶ μάτην ἑαυτῷ κακουργούμενα ὁ τύραννος εἶδε· καὶ τοῖς ὅλοις ἤδη διαπορῶν ἦν, ἐπὶ τὴν ὁμολογουμένην ἧτταν· τὸ θάνατον αὐτοῦ κατακρῖναι, λοιπὸν ἔρχεται· καὶ κελεύει σχοίνους τῶν μακαρίων ἐκείνου ποδῶν ἐκδήσαντας, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους αὐτὸν κατὰ πάσης ἕλκειν τῆς λεωφόρου· εἶτα καὶ εἰς τὸν τῶν κακούργων τόπον ἀπαγαγόντας ῥίψαι, τὸν τῆς Ἐδὲμ, τὸν τῆς ἄνω σκηνῆς, τὸν τῶν οὐρανῶν αὐτῶν ἄξιον. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτον ἔτρεχε τῆς ἀθλήσεως τὸν δρόμον ὁ Μάρτυς, καὶ κατὰ γῆς διὰ πόλεως μέσης περὶ πλήθουσαν ἀγορὰν συρόμενος ἤγετο· ἰχθύας τις ἄρτι τῆς θαλάσσης ζωγρήσας, καὶ τοὺς μὲν ὠνίους τῇ ἀγορᾷ προθεὶς, αὐτὸς δὲ ἐπὶ καθέδραν λοιμῶν καθίσας, τοὺς ἀτίμους ἑλκυσμοὺς ἐκείνους ἰδὼν καὶ διερωτήσας, καὶ ἥτις ἡ αἰτία μαθὼν, ἐζήλα τότε εὐθὺς, ὥσπερ ὑπό τινος κινηθεὶς δαίμονος, καὶ κοπίδα μακελλικὴν ἐγγύθεν ἁρπάσας, θατέρου ποδὸς τοῦ ἱεροῦ σώματος μέσου κατενεγκὼν· ἵστησί τε τὸν τῆς ἀθλήσεως τῷ μάρτυρι δρόμον, καὶ πέρας αὐτῷ τῶν μακρῶν ἐκείνων διὰ Χριστὸν ἐπιτίθησι παλαισμάτων. συγκαταλύει γοῦν εὐθὺς τῇ τοῦ ποδὸς ἐκκοπῇ, καὶ τὸν βίον ὁ γενναιότατος· μᾶλλον δὲ εἰς οὐρανὸν τρέχει, καὶ πρὸς αὐτὸν ἄνεισι τὸν θέμενον ἄμωμον τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καταρτισάμενόν τε τοὺς πόδας ὡσεὶ ἐλάφου, καὶ ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ στήσαντα. Οὗτος ὁ δρόμος τοῦ ἀριστέως, τοῦτο τῶν ἐπὶ γῆς ἀγώνων τὸ στάδιον, τοιαύτη τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἡ ἀνδρεία, τοιαῦτα τὰ σκάμματα. Τὸν μέντοι μὴ κενούμενον πλοῦτον, τὸ σῶμά φημι τοῦ Μάρτυρος, οἱ διὰ μέσης αὐτὸ τῆς ἀγορᾶς ἕλκοντες, ἔτι καὶ νεκρὸν ἤδη γεγονὸς, παρὰ τῷ τῶν κακούργων τόπῳ φέροντες ἔρριψαν· καὶ διέμεινεν οὕτως ἐπὶ πολὺ κείμενον τὸ τίμιον ἐν ἀτίμῳ, τὸ πάσης φυλακῆς ἄξιον θηρίοις εἰς βρῶσιν καὶ πετεινοῖς ἀνειμένον· ὡς ἐπ'

αὐτῷ

αὐτῷ πληρωθῆναι πάλιν τὸ τοῦ Δαβίδ. „ ἔθεντο τὰ θνησιμαῖα τῶν „ δούλων σου, βρώματα τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, τὰς σάρκας τῶν „ ὁσίων σου τοῖς θηρίοις τῆς γῆς· ἐξέχεαν τὸ αἷμα αὐτῶν ὡσεὶ ὕδωρ· καὶ τοῦτο γὰρ ἐκείνοις ἀκόλουθον, καὶ οὐκ ἦν ὁ θάπτων, ἕως οὐδεὶς ἐκείνῳ βοήθειαν ἐπὶ τῇ τῆς σαρκὸς ἀσθενείᾳ, ὥστε καλῶς ἀθλῆσαι καὶ τῶν στεφάνων τῆς δόξης μὴ ἐκπεσεῖν· οὕπως δὴ καὶ ταῖς φιλοθέοις παρέχε ψυχαῖς, τὸ μὴ στερηθῆναι θησαυροῦ τοιούτου, τοῦ καλοῦ ἐκείνου φημὶ καὶ ἱεροῦ σώματος· οὔκουν ἀφῆκεν εἰς τέλος λαθεῖν, ἀλλὰ σαφῶς φανεροί· φανεροὶ δὲ οὕτως· δώδεκα τινὲς ἄνδρες, πονηρῶν πάλαι δαιμόνων αὐτοῖς ἐπιπηδησάντων, ἄλλος ἀλλαχόθεν ὁρμώμενοι, ὡς ἂν ἕκαστον ἡ ῥοπὴ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτῷ πνεύματος ἤλαυνεν, εἰς ταὐτὸ καθ' ἅπαξ ἀλλήλοις συνῆλθον, καὶ τῇ κοινωνίᾳ τῆς συμφορᾶς, κοινωνίαν καὶ τῆς διατριβῆς ἐκείνης καὶ τῆς πλάνης ἑλόμενοι, πολλὴν ἀμείβοντες γῆν, ἀθρόον ὥσπερ ἀπὸ μιᾶς ἑλκόμενοι τῆς ψυχῆς, τῷ τῶν κακούργων ἐφίστανται τόπῳ, ὅποι ἄρα καὶ ὁ τοῦ Μάρτυρος νεκρὸς ἔῤῥιπτο, καὶ τὸν ἅγιον ἀσήμοις ἐπεβοῶντο φωναῖς, καὶ δὴ καὶ ταῖς χερσὶ τὴν γῆν ἀνορύττοντες, καὶ ὅλως περὶ τὴν αὐτοῦ φανέρωσιν ἐπειγόμενοι, σωμάτων ἐντυγχάνουσι σωρείᾳ καὶ τοὺς ἄλλους παραδραμόντες, ὢ τοῦ θαύματος, αὐτίκα τὸν καλοῦντα τούτους ἐπέγνωσαν, καὶ τὸ τοῦ Μάρτυρος ἀνείλοντο σῶμα, τῇ ἐφιπταμένῃ αὐτῷ χάριτι· τάχα δὲ καὶ τῇ πολλῇ εὐωδίᾳ, πρὸς ἑαυτῷ τοὺς ἄνδρας ἀφανῶς ἐφελκόμενον. ἀλλὰ τὸ μὲν εὐθὺς τοῦ προσήκοντος ἀπέλαυσε κόσμου, καὶ χερσὶ ποθούσαις ἐν ἱερῷ τόπῳ ἱερῶς κατετίθετο· Κρίσις τῷ τόπῳ τὸ ὄνομα· οἱ δαιμονῶντες δὲ τὴν ἴασιν ἀκολούθως ἐξεύγων, καὶ μετὰ πολλῆς ἡδονῆς οἴκαδε ἐπανήεσαν· οἱονεὶ μισθὸν τῆς εὑρέσεως τὴν θεραπείαν δεξάμενοι. καὶ νῦν ἔστιν ἡμῖν ἐξ ἐκείνου διηνεκὴς θησαυρὸς, καὶ τῶν ἀεὶ καταλαμβανόντων ἡμᾶς κακῶν ἀσφαλὲς παραμύθιον· εἴτε γὰρ νόσῳ πιέζεταί τις, εἴτε ἐπηρείᾳ ταλαιπωρεῖται, εἴτε τινι ἄλλῃ ἔχεται περιστάσει, πάντα μετὰ πίστεως ἐκεῖ προσελθὼν ἀποθήσεται, καὶ δαψιλεστέρας τῆς χάριτος ἀπολαύσει· χάριτι, καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

MAR-

MARTYRIUM SANCTI MARTYRIS ANDREÆ, qui eſt in Criſi.

Authore Simeone Metaphraste,

Interprete Laurentio Surio.

EST magna diaboli malitia adverſus Chriſti martyres, & maxime quando eos videt pietatem conſtanter ingredi, & citra ullam offenſionem: & cum ſit etiam varia, magno contra illam opus eſt animo, & recte armato in Chriſtum charitate, ut non ab eo opprimatur, neque in execrandas illius manus incidat, qui hoſtibus quibuslibet inſultat impudentius, & partim quidem per ſe, partim autem per eos, qui ipſi adhærent, multifariam, multisque modis Chriſti ſervos afficit injuria. Nam alios quidem deturbat per præcipitia, alios autem objicit ferarum dentibus, aliis accendit fornacem, aliis aperit barathrum: his machinatur rotam, illis acuit gladium: & aliis alias plagas parat, & mortes. Sed nihilominus fuit irriſus, cum martyres hæc omnia parva duxiſſent, & alia magis nova tormenta requirerent, ut per hæc oſtenderent magnum, quod in Chriſtum habebant, deſiderium. Nam etſi multos de Chriſti ſervis de medio ſuſtulit inimicus, & ipſorum ſuperavit naturam: at non etiam inſtitutum, ac voluntatem, & mentem, quæ vincit omnia. Et ideo magis fuit ſuperatus, & demiſit ſupercilium, quod & carne, & natura humana laborante, eſſet illorum animus invictus, & immutabilis.

His, quæ dicuntur, ferunt teſtimonium generoſi, & beati Martyris Andreæ certamina. Is enim cum talia, & his multo graviora ſuſtinuiſſet, non ſolum communem omnium inimicum abunde ſuperavit: ſed iis etiam, qui ipſum conſecuti ſunt, maximum fuit argumentum, ut eſſent bono animo. Cujus non ſolum ſunt inſignia admiranda certamina, ſed ſunt etiam ejus recte facta imitanda: nec ſolum eſſe oportet

auditores eorum, quæ de ipſo dicuntur, ſed etiam ejus virtutis imitatores. Ipſum quidem tulit, quæ omnium optimis regebatur legibus, Creta. Itaque autem ab ineunte ætate patriam imitatus pietatem, beatos quoque in ipſa oſtendit labores. Non enim laudavit gloriam, non divitias eſt admiratus, non amavit delicias, non mollem, & remiſſam vitam eſt conſectatus, ſed duram, rigidam, & aſperam, & quæ per omnia erat parata adire certamina. Cum ergo eſſet ardentiſſime virtutis amore captus, & manſiſſet liber a voluptate, præclara erexit trophæa adverſus inimicos, qui mente percipiuntur, & fuit omnibus optima via ſalutis, & multis perſuaſit, ut vitam præſentem deſpicerent, & in cœlum currerent, quo in loco ab iis, qui ſapiunt, dicitur, & creditur eſſe noſtra converſatio.

Atque illius quidem vita erat hujusmodi: dogmata autem Apoſtolica, & patria accurate tenebat. Quin etiam univerſus orbis terræ tunc pura & ſincera fruebatur religione, neque quicquam inimici zizaniorum tunc in eo naſcebatur. Cum autem jam longo tempore malignus hæc videret florere, & pura tranquillitate impleri Eccleſiam, perinde atque magna affectus eſſet injuria, nequaquam ſuſtinuit: ſed ut per dolum piam invaderet religionem, magnum ſtudium adhibuit. Nam cum videret eſſe longe difficillimum perſuadere Chriſtianis, ut negarent divinam Chriſti carnis ſuſceptionem, quæ jam longo tempore apud eos erat firma, ac ſtabilis, &, ut dicit Divinus David, extenderat quidem ſuos palmites usque ad mare, & usque ad flumina propagines: umbra autem ſua tegebat montes, & arbuſtis ſuis cedros Dei: tanquam ferus aper e ſylva, eam alio modo conatur perdere, qui propemodum ferebat ad idem damnum: & per venerandarum imaginum negationem, molitur inducere negationem carnis ſuſceptæ œconomiæ. Siquidem quæ ſunt imaginis, ſcimus tranſire ad exemplar primarium. Itaque ſenſim eum ſubiens, cui obtigerat imperium, improbum, inquam, & infauſtum Conſtantinum, in religionem ſecus affectum,

ſectum, quam Conſtantinus ille qui fuit ejusdem nominis, & primus plantator pietatis, ei perſuadet, neſas eſſe Chriſtianis, & iis, qui ſunt ſub ejus imperio, vere ſacras honorare imagines. Quod quidem ille fieri prohibuit, exiſtimando, & dicendo hoc gentilis eſſe ſuperſtitionis, male profecto intelligens, & periculoſe admodum, & inſipienter, (id, quod dicitur a veteribus) miſcens ea, quæ miſceri non poſſunt. Nam quorum primum quidem exemplar eſt impium, eorum quoque figura eſt æque prophana iis, qui volunt eſſe pii. Quorum autem illud eſt adorandum, & venerandum, eorum quoque imago conſequenter digna eſt omni honore.

Sic ergo ipſe doctus a maligno Spiritu, juſſit per omnem terram, quæ eſt ſub cœlo, procedere, & ad extremos fines tranſire alienum hoc edictum, omne genus ſupplicii omni generi, & ætati aſpere minitans, ſi quis ſuo decreto non pareret, promptoque, & alacri animo illud non exciperet, immo ſi divinam aliquam figuram vel verbo tenus videretur honorare. Graviter vero, & immaniter puniunt, & nullam dant veniam ii, quibus obtigit imperium, quando iis, quæ ab ipſis ſunt conſtituta non obedientem aliquem acceperint, cum præſertim videatur juſſus pertinere ad multorum utilitatem. Iraſcuntur autem, non id curantes quod publice conducit, ſed ſuam explentes arrogantiam. Propter has ergo aſperas, & ſævas minas, licebat tunc videre civitates effectas in ſolitudinibus, eſſe autem deſertas plane civitates propter multitudinem eorum, qui ad eas veniebant ſolitudines. Nimis arctæ reddebantur cuſtodiæ, replebantur carceres, non latronibus, proh dolor, non expilatoribus, aut aliis ejusmodi maleficis hominibus: ſed viris piis ac religioſis, & Dominum timentibus, quorum erant per noctes ſtationes, & quorum ſunt ex Deo ſudores, & nocturnæ lachrymæ; & quos Hieruſalem vocabat libera civitas, honorifice apud eam diverſaturos.

Cum ergo tam magnum & tam grave bellum eſſet excitatum, & multi ſtatim tempori ceſſiſſent, ſerviliterque, &

illiberaliter omnino loquerentur, beatus hic Andreas, non ferens hunc novum modum captivitatis, neque pias animas, quæ ſuperna civitate miſere privabantur, deſpiciens, ſed tempus aptum eſſe arbitratus ad zelum magno & excelſo animo oſtendendum, quem pro pietate jamdiu parturiebat, relicta terra patria, & ſolo, quod eum aluerat, venit ſtatim Byzantium, tanquam quispiam fortis, & generoſus athleta, qui in exercitatione ſatis ſtudii poſuerat, & in ſtadium ſæpius deſcenderat. Itaque neque metum magiſtratuum, neque aliquid aliud grave reputans, in medium progreſſus, Imperatoris & eorum, qui erant ab ejus parte, malam ſectam libere arguebat, & honorem, qui divinis debebatur figuris, docebat, & ſtudebat: ſic, dicens, debet coli Deus, ſic venerari imagines. Porro autem dicebat ſe eo veniſſe, ut tolleret, quæ a diabolo parabantur, inſidias, & eos quidem, qui ſuam ſalutem prodiderant, adduceret ad pœnitentiam, & animum eis adderet, ut rurſum pugnarent: rurſus vero eos, qui ſtabant, precibus, adhortationibus, & conſilio muniret, tutosque redderet.

Cum is hæc publice prædicaret, & ne tantillum quidem de dicendi libertate remitteret, ea ſignificantur Imperatori. Qui cum ante civitatem in martyris Mamantis, quæ dicitur, baſilica, cum ſuo præſueto præſediſſet ſupercilio: & magnum quidem ex ſcenica illa ſpecie faſtum, magnam autem ex [illegible]entante illo ſatellitio gloriam ſibi induiſſet: & nec eos quidem, qui aderant, ſolum intueri ſuſtineret, orthodoxos vero torve, & ferociter adſpiceret, & nihilo mitius, quam fera agreſtis, in eos ferretur, & alios quidem boum nervis crudeliſſime cæderet, alios autem igni, & aliis ſuppliciis traderet: multorum vero etiam ipſos oculos, & linguam erueret, ut illis quidem aliorum athletarum non adſpicerent animi magnitudinem, nec hinc tolerantiæ magnum acciperent ſolatium: hac autem adempta non poſſent alios excitare ad certamen, neque eis veluti manum præbere per conſilium, & ſuaſionem: aliis autem ſimul manus, & pedes auferret, propter iræ vehementiam, & acerbita-

bitatem: hic beatus Andreas animo ſauciatus, & pro Domino ſpirans virtutem, & animi magnitudinem, cum e medio corde ſibi eſſet precatus, & ſubinde dictitaſſet: Domine ſerva, Domine dirige: ſeipſum in media injicit pericula, & eorum, qui circumſtabant, diviſa multitudine, latens eos, qui abigebant, cum veniſſet in conſpectum Imperatoris: Cur, inquit, o Imperator, ſi es Chriſtianus, hæc mala machinaris adverſus Chriſti imaginem, & ejus ſervorum? Ille autem non ferens hanc loquendi libertatem, ſed apertam contumeliam rem eſſe exiſtimans, loquentem Sanctum ſtatim interrumpit, & jubet iis, qui adſtabant eum comprehendere. Iis autem cædem ſpirantibus, manibus in eum irruentes, & alii quidem ejus caput, alii autem manus apprehendentes, alii vero ſuperhumerale, & alii tunicam, per ſummam contumeliam, & ut ei, qui juſſerat, magis gratificarentur, eum humi dejiciunt, qui erat animo excelſo: neque prius ceſſarunt eum trahere, donec ipſe Imperator, poſtquam ſatis ultus eſſet dicendi libertatem athletæ, volens itaque videri clemens, juſſit eum relaxari.

Cum autem proxime adducendum, & ſiſtendum curaſſet, cum eum prius terruiſſet ſævitia, deinde etiam alliceret manſuetudine: Undenam, inquit, eſt tanta tibi audacia, & inſcitia, ut juſſis repugnes Imperatoris, & coram eo intempeſtive, & citra ullam rationem libere, quæ vis, loquaris? Sed, ut videtur, volens aliquo modo nobis notus evadere, hanc viam ingreſſus es. Voluntas itaque tua deducta eſt ad effectum, & tuus tibi recte ſuccedet ſcopus, dummodo ſententiæ noſtræ aſſentiaris, & quæ valde recte ſe habet, confitearis religionem: tunc namque tibi omnia evenient ex ſententia. Ad hæc Andreas ille admirabilis: Non, inquit, audacia, nec inſcitia motus, o Imperator, nec ut tibi notus, & tuæ evaderem potentiæ, huc veni. Quid enim mihi rei eſt cum tuis? ſimiliter autem poſſum omnino etiam dicere cum iis, quæ ſunt hujus mundi, a quo quidem jam olim deſpecta ſunt, tamquam ſomnium: ſola

autem

autem grata eſt quies, & ſeorſum verſari cum Deo? Sed poſtquam accepi te ſentire aliena a fide orthodoxa, & privare Chriſtianos honore, qui debetur divinis imaginibus, & ſic quidem perturbare eos, qui tuo parent imperio, conturbare autem etiam Eccleſiam: non potui hanc ferre injuſtitiam: ſed patria relicta & meis, tantum maris ſpatium emenſus, venio magno cordis zelo incenſus, vel vos ab hoc errore liberaturus, vel pro meo Chriſto meam animam poſiturus, qui ſuam, etſi eſſet Dominus, pro me poſuit, & ſua imagine. Imperator autem, veniſti quidem certe, inquit, magna viſione apprehendens, & animo agitans, nempe ut ipſum Imperatorem, & omnes magiſtratus, & Pontificalis dignitatis venerandam, quantacumque ea ſit, canitiem traducas ad id, quod tibi videtur. Sed ut prolixis uti verbis mittamus, audi me ea, quæ oportet, conſulentem, & ab hac profunda emergens caligine, pare iis, quæ noſtra decernit potentia, & ipſe quoque ſis contentus ſequi communem ſententiam. Sin minus, te omnino docebit experientia, quantum malum ſit conſilii inopia, & vana de ſe perſuaſio, & ſuam tantum ſequendo ſententiam, ſe arroganter gerere adverſus Imperatores.

Audivit martyr, & cœlos adſpiciens, Non te negabo, inquit, Chriſte Salvator, non te pulchra fruſtrabor Confeſſione, non tuam contemptui habebo imaginem: Non deſpiciam, quod ad me quidem attinet, male patientem. Cædatur meum corpus, Imperator, lingua ſecetur, pedes excindantur. Nam ego quidem paratus omnia pati potius, quam meum Chriſtum vel umbratenus vilipendere, quem habeo præ omnibus, & quem olim ſolum ſequi conſtitui. Ad hæc tyrannus, quænam eſt, inquit, tanta amentia, & quam eſt craſſi, & hebetis ingenii, craſſæ, & in quam cadit interitus, materiæ, Dei ab interitu remoti, & materiæ expertis gloriam tribuere, & nec audire quidem, quod a Moſe prohibetur legislatore, qui dicit: Non facies ſimilitudines? Undenam ergo graviſſimus hic morbus, qui menti veſtræ inſedit,

eſſe-

effecit, ut non ſolum ſcienter reſiſtatis: ſed vos etiam conjiciatis in periculum? Sedenim intellige, non pro veritate, neque pro Chriſto, ſed pro ipſa ſola, quæ eſt a ratione aliena, audacia, extrema patieris.

Hoc in loco cum ferre non potuiſſet vir generoſus blasphemæ linguæ contumeliam, ſed perinde atque honeſti proditionem arbitratus, ſacræ imaginis pati contumeliam, execrandum, inquit, caput, non tibi videtur pati pro Chriſto, qui pro illius forma patitur, neque ad primum exemplar credis tranſire ignominiam, qua imago afficitur? Et quomodo vos eos ſæpe, qui Imperatorias contumelia affecerunt ſtatuas, perinde ac eos, qui vos probris ſunt inſectati, ultimis affeciſtis ſuppliciis? quos quidem ego novi in ſtatuis æneos, vel etiam aureos extrinſecus, pice intus eſſe repletos, & ſtuppis, & lignis, & alia vili, & abjecta materia. Quod ſi vos, qui nunc eſtis pulvis, & cras non eſtis futuri, ſic honoramini ſtatuis, & imaginibus, & propemodum tamquam Dii vultis adorari, & eos, qui in Imperatorias peccaverunt ſtatuas, acerbiſſime punitis, adverſus Chriſti ſacram aliquid audere imaginem, non reputatis eſſe archetypi ipſius exemplaris ignominiam? neque eos, qui ſunt parati pro eo pati omnia, exiſtimatis periculum adire pro veritate? Deinde cum hæc jam dixiſſet martyr, & de Moſe vellet explicare, cujusnam juſſiſſet non facere ſimilitudinem: & quomodo ille effinxiſſet Seraphin, cum ipſum etiam exemplar ſit incorporeum, Imperator abrumpens orationem: Jam tempus eſt, dixit circumſtantibus, docere eum eſſe moderatum ac temperantem, & temerariæ illius linguæ referre ei gratiam. Si enim ii, qui regias ſtatuas, ut ipſe dicit, injuria afficiunt, acerbum, & inexorabile ſupplicium ſubeunt; qui adeo impudenter, & audacter ſceleratam in nos linguam immittit, quasnam luens pœnas, punietur pro meritis?

Sic dixit, & irato vultu martyrem ſtatim intuens, & manum de more movens, & valde exclamans, eum jubet nudari, deinde etiam extenſum funibus vehementer flagellari.

Ille

Ille autem ne ſic quidem puſillo & abjecto animo ſe geſſit adverſus ſententiam, neque ejus promptum animi ſtudium retardarunt, quæ jam exſpectabantur, plagæ, & flagella, ſed id majus reddebant & ardentius, ut quod ſpiritu a ratione alienis appetitionibus, & imperatoriis minis accenderetur. Cum ergo Imperator vidiſſet ſic ſe habentem virum fortem, & nihil omnino formidantem, ſed eſſe omnino paratiorem ſuſtinere flagella, quam dimittere illam rationem ſententiæ: timens, ne ſi ipſe ſanctus tormenti faceret periculum, fieret inde in Confeſſione conſtantior, & minime traduci poſſet, quomodo fortia animalia poſt plagam: induens perſonam benignitatis, priusquam, inquit, facias periculum tormentorum, ad martyrem adſpiciens, noſtro parens decreto, liberare ab iis, quæ te expectant, males. Martyr autem Chriſti ad ſuum agonothetam ſublatis oculis tam corporis, quam animæ, cum ſibi eſſet precatus firmam & immutabilem divinarum imaginum venerationem, & deinde etiam deorſum adſpexiſſet, & in tyrannum parum oculos conjeciſſet: O Imperator, inquit, miſſis bellis, quæ gereres contra barbaros, & civilium rerum adminiſtratione, totum, ut video, aperte tuum poſuiſti ſtudium contra Chriſtum, & ejus ſervos: & hæc agens, exiſtimas te poſſe in pace tenere ſceptra Romani imperii? Numquid ne Dei quidem times judicium, neque illum tuorum factorum expectas examinatorem?

Hoc in loco convicta fuit ficta manſuetudo Imperatoris, & aperta fuit ſimulatio. Nam ſolita detecta feritate, martyr vehementiſſime cædebatur boum nervis. Qui autem circumſiſtebant, volentes iræ Regis morem gerere, partim quidem juſſi verberare, plagas crudeliter intentant, & adeo crudeliter, ut fluerent rivi ſanguinis ex pretioſo illo corpore, & ſubjectum ſolum alte fieret purpureum: partim autem gladios accipientes, irruebant ad interficiendum athletam, multi etiam lapides in ipſum jaciebant, & omnibus modis injuria afficiebant non illum, ſed ſeipſos, ſic quidem Regi, qui eſt ad tempus, ſtudentes conjungi: omnino autem

tem

tem ignorantes miſeri, quantum hæc agentes ſe procul a Deo removerent, & qualem in tempus judicii illi quidem lætitiam, ſibi autem lachrymas, & dolores miſerabiliter reconderent. Sed Imperator movebat omnem lapidem, ut poſſet ſanctum in ſua habere poteſtate. Neſcio enim quomodo, etſi eſſet inſipiens, non ignorabat tamen, hac in re quidem certe ſe ſapienter gerens, fore ut ſi illo potiretur, multos alios ex Orthodoxis ſtatim caperet, eum, tamquam caput corpus & membra conſequentes. Hæc cum ille ſciret, jubet ipſum rurſus relaxari a plagis, & rurſus perſuaſione & prætextu benevolentiæ eum aggredi tentat.

Cum eum ergo curaſſet prope ſiſtendum, & ſuum ſermonem molliiſſet plusquam oleum, acutum tamen jaculum adverſus pios, & acutum gladium, poſtquam vidit virum ne tantillum quidem illici blanditiis, ſed cum majore dicendi libertate ejus arguere amentiam, depoſita pelle erat lupus manifeſtus. Juſſitque lapidibus confringi maxillas martyris, hæc reddens pro verbis, quibus cor ejus fuerat conſauciatum. Ille autem erat plane alius Stephanus, iis, qui illi injuriam faciebant, preces reddens. Deinde martyrem quidem Imperator, tamquam reum condemnatum, miſit rurſus in cuſtodiam, ſed ignorabat ſe iis, qui in ea habitabant, Chriſtianis valde promptum mittere doctorem. Gaudebat autem ipſe quoque, ſicut Paulus, propter Chriſtum paſſionibus, & afflictionibus, benignoque & clementi Deo magnas agebat gratias, quod dignus eſſet habitus plagis & carcere propter illius nomen. Quamobrem & iis, quæ dicebat, eos, qui aderant, valde inſtruebat, & confirmabat, & eo, quod quæ erant moleſta & aſpera, ferret cum gratiarum actione. Et corpus quidem erat vinctum in cuſtodia, anima autem, etiam antequam illinc reſolveretur, jam cœleſtia viſione intelligenter apprehendebat, adeo ut tyrannum propemodum reprehenderet, quod non ipſum citius liberaret a pondere carnis, & a vinculis naturalibus. Corpus enim erat illi carcer, qui ejus arcebat animam, & ſuo tegumento eam ſe-

jungebat a tabernaculis, quæ eam exceptura erant, & inenarabili, quæ illic eſt, beatitudine.

Dies interim non multi præterierunt, & rurſus accerſit Imperator martyrem e carcere, metu eorum, quæ expectabantur, & dolore malorum quæ advenerant, fractum ad futura ejus animum, & futurum multo molliorem & ignaviorem exiſtimans. Poſtquam autem productum ſanctum vidit audaciorem, & magis ſpirantem acrem propter Chriſtum amorem, eum veſte exuit, & propter eum lictores rurſus jubet aſſiſtere, & flagellis vehementer cædere, adhuc priorum plagarum aperta per univerſa membra ferentem veſtigia. Illi autem laniabant quidem carnes, & fodiebant ejus latera, & plurimam ejus carnis partem auferebant: ſed ne ſic quidem poterant ſuffurari theſaurum illius fidei. Poſtquam ergo vidit Tyrannus, omnia a ſe ſic temere, & fruſtra fieri, jamque eſſet plane animi dubius, & perplexus, eo deſcendit, ut ſe fateretur ſuperatum, nempe ut eum morte deinceps damnaret. Et jubet, ut funibus alligatis beatis illius pedibus, in ſolo trahatur per totam viam publicam: deinde ut cum deductus fuiſſet ad locum maleficorum, ibi jaceretur, qui Æde, qui ſupernis tabernaculis, qui erat dignus ipſis cœlis. Cum autem curreret martyr hunc curſum decertationis, & in terra per plenum urbis forum traheretur, vir quidam, qui e mari fuerat piſcatus piſciculos, & eos in foro proponebat venales, ſedebat autem ſuper cathedram peſtilentiæ, cum vidiſſet eum tam turpiter trahi, & quænam eſſet cauſa accepiſſet, exiliit ſtatim, tamquam a malo aliquo motus dæmone, & cum e propinquo cultrum macelli arripuiſſet, eo & pedem ſacri corporis amputat, & ſiſtit martyri curſum decertationis, eique finem imponit certaminis. Nam ſimul cum pedis amputatione e vita quoque excedit vir generoſus, vel potius ad cœlum currit, & ad eum aſcendit, qui poſuit ejus viam nulli reprehenſioni affinem, & perfecit pedes ejus tamquam cervi, & collocavit ſuper excelſa.

Hic

Hic eſt curſus viri fortiſſimi, hoc eſt ſtadium eorum, quæ in terra fuerunt, certaminum. Talis fuit virtus illius animæ, talis decertatio. Pretioſum autem theſaurum, corpus, inquam, martyris, qui ipſum trahebant per medium forum, ii jam mortuum ferentes abjecerunt in loco maleficorum: & ſic diu manſit jacens in loco vili, & probroſo, quod erat diligentiſſime cuſtodiendum, dimiſſum ut comederetur a feris, & volucribus: ut in eo impleretur rurſus, quod dicit David: poſuerunt morticina ſervorum tuorum eſcas volatilibus cœli, carnes ſanctorum tuorum beſtiis terræ: Effuderunt ſanguinem ipſorum tanquam aquam (nam hoc quoque & illis conſequens) & non erat qui ſepeliret: donec is, qui dedit illi auxilium in carnis imbecillitate, ut pulchre decertaret, & non excideret a coronis gloriæ, is piis quoque præbuit animis, ne tali theſauro privarentur: pulchro, inquam, illo & ſacroſancto corpore. Non ſinit ergo id latere perpetuo, ſed id aperte efficit manifeſtum. Id autem facit hoc modo:

Duodecim viri, cum mali olim dæmones in eos inſiliiſſent, alius aliunde venientes, ut ejus, qui inhabitabat, ſpiritus unumquemque agebat inclinatio, ſimul, ſemelque inter ſe convenerunt: & cum propter communem calamitatem communiter quoque verſari & errare ſtatuiſſent, magnum terræ ſpatium transmittentes, repente, tamquam tracti ab una anima, veniunt in locum maleficorum, ubi projectum fuerat corpus martyris, & ſanctum confuſis, & non ſignificantibus invocabant vocibus. Quin etiam terram fodientes manibus, & eum in apertum proferre contendentes, in corporum congeriem incidunt: ſed aliis præteritis, (O miraculum) eum ſtatim agnoverunt, qui ipſos vocabat, & ſuſtulerunt corpus, quod ad ipſum advolante gratia, forte autem etiam mira fragrantia, obſcure ad ſe viros attraxerat. Sed id quidem ornatum convenientem ſtatim eſt aſſecutum: & deſiderantibus manibus in ſacro loco fuit ſacroſancte depoſitum. Loco autem nomen eſt Criſis. Qui

autem vexabantur a Dæmonibus, conſequenter adipiſcebantur curationem, & domum redibant cum magna lætitia, accipientes ſanitatem, tamquam mercedem inventionis. Et nunc eſt nobis ex illo tempore perpetuus theſaurus, & malorum, quæ nos ſemper comprehendunt, certum ſolatium. Nam ſeu morbo opprimitur aliquis, ſeu aliqua afficitur injuria, ſeu aliquo alio caſu vexatur, omnia deponet, ſi illuc cum fide acceſſerit, & gratiam conſequetur uberiorem. Quæ detur nobis aſſequi omnibus gratia & clementia Domini Noſtri Jeſu Chriſti : quem decet omnis gloria, honor, & adoratio cum Patre principii experte, & Sancto, ac vivifico Spiritu, nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen.

I. TI-

I.

TItus ab Apoſtolo Paulo primus Cretenſium Epiſcopus ordinatus. Sanctiſſimi hujus viri parentes & patriam refert Cornelius a Lapide in Comment. ad Epiſt. S. Pauli ad Titum hoc modo: *Titus utroque parente Gentilis, & Græcus, adeoque ſi credimus Chryſoſtomo, Corintho oriundus fuit; Unde & identidem Titum nominat Apoſtolus ſcribens ſecundo ad Corinthios, eoque apud eos quaſi populares ſuos adminiſtro uſus fuit ad colligendas eleemoſinas aliasque res eccleſiaſticas*. Diverſam tamen patriam Tito aſſignant Græca Menæa, & Baſilianum Menologium, quorum authoritate addiſcimus Titum in Creta natales habuiſſe; ita enim ad diem XXV. Auguſti legitur in Menæis: *Sancti Apoſtoli Titi Epiſcopi Gortynæ in Creta diſcipuli Sancti Pauli Apoſtoli: B. Titus ex Mynoi Cretenſium Regis ſtirpe oriundus erat, quemadmodum teſtatur Zenas juriſconſultus, qui vitam ipſius præſcripſit*. Antiquam viguiſſe apud Cretenſes traditionem de Sancto Tito ex ſtirpe Minois Regis progenito novimus ex ſuperius allato Tracta-

tu

tu Chriſtophori Bondelmontii ita de Sancto Tito ſcribentis: *Eccleſia vero magna nimis Titi diſcipuli Pauli Apoſtoli de ſtirpe Minois jam deſolata remanet.* Apertius etiam Titi patriam effert Menologium Græcorum juſſu Baſilii Imperatoris editum; die enim XXV. Auguſti exorditur S. Titi elogium his verbis: *Titus Chriſti Apoſtolus prodiit ex Inſula Creta.* Conſonat Græcis Menologiis Petrus de Natalibus Epiſcopus Equilinus in vitis Sanctorum, dum enim Titi genus & patriam enuntiat ſic ait: *Qui* (Titus) *a Minoe Rege Cretæ generis duxit originem in eadem Inſula nobilibus parentibus ortus.* Cuinam vero ex his civitatibus natalium Titi honor tribuendus ſit, obſcurum mihi eſſe profiteor, hoc tamen certum indubiumque eſt, virum inſigni vitæ innocentia & ſanctiſſimis præditum moribus ab Apoſtolo Paulo Cretenſium Eccleſiæ fuiſſe præpoſitum, ut novum Chriſti gregem ibidem collectum aleret, atque ad eum regendum inſtruendumque Sacerdotes & Epiſcopos inſtitueret. In ea igitur ſibi credita Eccleſia cum Presbyteros, & Epiſcopos ordinaſſet, vitamque ad Apoſtolorum normam ſanctiſſime peregiſſet, meritis & annis cumulatus quievit in Domino. *Vixit*, ut teſtantur Menæa Græcorum, *ad annos quatuor & nonaginta. Erat enim viginti cum e Creta primum Hieroſolymam profectus eſt, ibique annum usque ad Aſcenſionem Chriſti in Cœlum, deinde decem alios ibidem manſit, tum delectus Apoſtolus a Principibus diſcipulorum Domini abſolvit in prædicatione Evangelii decem & octo. Rurſus in Creta & aliis Inſulis annos ſex, & in patria triginta novem exegit, ex quibus annis collectis numerus annorum nonaginta quatuor abſolvitur.* Obiit igitur anno Chriſti ſexto circiter ſupra centeſimum, etenim ſi anno ætatis vigeſimo Hieroſolymam acceſſit, ibique per annum usque ad Aſcenſionem Chriſti commoratus fuit, neceſſe eſt, ut annus Chriſti decimus tertius alligetur ad annum Titi natalitium, ideoque ſi annis nonaginta quatuor, quot in vivis degit Apoſtolicus vir, duodecim Chriſti adjungantur, qui Titi nativitatem præceſſerunt, evidens eſt, annum

ejus

ejus emortualem incidiſſe in centeſimum ſextum a Chriſti nativitate. Acta Sancti Titi, peregrinationes & labores concinnavit inter Memorias ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſpectantes Tillemontius Tom. II. in articulo Sancti Titi, ubi notat mira quædam de Sancto Tito tum a Menæis Græcorum, tum a Latinis quibusdam Scriptoribus apud Bollandum efferri, quæ ſomnii potius ſpeciem referunt, quam Hiſtoriæ. Ad aſtruendam autem dictis fidem, ea ſe excerpſiſſe aſſerunt ex vita, quam Zenas (ajunt ipſi) a Divo Paulo in Epiſtola ad Titum memoratus, exaravit. Alia Sancti Titi vita ab authore anonymo Græce ſcripta, quæ Hagiographorum Antuerpienſium diligentiam effugit, in Codice Vaticanæ Bibliothecæ aſſervatur, quæ quidem videtur magna ex parte convenire cum iis, quæ in Menæis Græcis habentur. Hæc tamen brevior & ſincerior apparet, adeoque Menæa hanc exornaſſe & interpolaſſe videri poſſunt. Nihilominus utrobique Zenas narrationis author citatur, qui Fabritio Tom. V. Biblioth. Græcæ pag. 58. in notis, & Tillemontio Tomo & art. citatis ſuppoſitus Scriptor eſt. Eam in lucem itaque proferimus adjecta Latina interpretatione.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κε' (Αὐγούστῳ)

ΜΝΗ'ΜΗ ΤΟΥ 'ΑΓΙ'ΟΥ 'ΑΠΟΣΤΟ'ΛΟΥ ΤΙ'ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟ'ΠΟΥ ΓΟΡΤΙ'ΝΗΣ

τῆς κατὰ τὴν Κρήτην μαθητοῦ τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου.

Οὗτος ὁ ἅγιος Ἀπόστολος ἐκ Κρήτης ὑπῆρχε τὸ γένος ὥσφησι Ζηνᾶς ὀνομικὸς ὁ τὸν βίον αὐτοῦ ἀκριβῶς συγγραψάμενος ἐν ἀρχῇ οὖν τοῦ βίου αὐτοῦ πολλὴν ἐνεδείξατο σπουδὴν, καὶ μάθησιν ἀκριβῆ εἰς τὴν τῶν ἑλλήνων παιδείαν, καὶ γέγονεν εἰς ἄκρον ἐμπειρότατοος εἰς τὴν σοφίαν τῶν γραμμάτων. εἰκόστ' ἀετὴς δὲ γέγονως τῆς ἡλικίας αὐτοῦ καλῶς προβαινούσης ἀκούει φωνῆς ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ ἐνεχθείσης, Τί πι δεῖ σε ἐνταῦθα, καὶ ἐκ τοῦ τόπου τούτου ἐκδημῆσαι, καὶ τὴν ψυχήν σου σῶσαι. Ὁ δὲ ἀκούσας ὑπερεθαύμασε καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ λέγων. Τί ἂν εἴη τὸ τέλος τῆς τοιαύτης φωνῆς τῆς θείας. Ὁ οὖν Ἀνθύπατος Κρήτης μέγας καὶ περιβόητος πάσης τῆς νήσου ὑπάρχων, ὁ καὶ θεῖος τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου γνήσιος ὢν, ἀκούσας τὴν τοῦ δεσπότου, καὶ Κυρίου καὶ Θεοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ σωτήριον γέννησιν, καὶ τὰ ἕτερα παραδόξως γεγονότα ἀπέστειλε τοῦτον ἐν ἱεροσολύμοις ὡς ἱκανὸν καὶ ἐξαγγεῖλαι τὰ ἀκουσθέντα ἐν ἀκριβίᾳ. ὁ δὲ παραγενόενος ἐντίμως ἐν ἱεροσολύμοις, καὶ προσκυνήσας τὸν Κύριον ἡμων Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ Θεὸν, καὶ πεσὼν μέχρι καιροῦ, καὶ εἶδε καὶ τὰ σωτήρια αὐτοῦ, καὶ πανάχραντα πάθη, καὶ τὴν σαύρωσιν, καὶ τὴν ταφὴν, καὶ τὴν ἁγίαν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν καὶ τὴν θείαν ἀνάληψιν, καὶ τὴν τοῦ παναγίου Πνεύματος εἰς τοὺς Ἀποστόλους ἐπιδημίαν καὶ κάθοδον. Προέγραψε δὲ τῷ θείῳ αὐτοῦ τῷ Ἀνθυπάτῳ Κρήτης. ὅτι ἅπερ ἀκήκοας ἀληθῆ εἰσι, καὶ ὅτι αὐτὸς ἐστιν, ὃν ἀκήκοας ὁ ὑὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ ποιεῖ θαυμάσια μεγάλα. Ὁ δὲ ἅγιος Τίτος ἀκούσας ταῦτα ἐπίστευσε τῷ Χριστῷ, καὶ ἐβαπτίσθη καὶ συνηριθμήθη τοῖς ἑκατὸν εἴκοσι καὶ τοῖς τρισχιλίοις τοῖς πιστεύσασι τῷ Χριστῷ διὰ τῆς τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Πέτρου διδασκαλίας, καὶ μετὰ ταῦτα χειροτονεῖται, καὶ ἀποστέλλεται μετὰ τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου διδάσκειν πανταχοῦ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ κήρυγμα καταγγέλλειν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, καὶ παραγίνεται μετ' αὐτοῦ εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας, καὶ εἰς τὸ Ἰκόνιον, καὶ εἰς λύστραν, καὶ Δέρβην, καὶ εἰς ἑτέρας πόλεις πολλὰς διδάσκων τὸν Χριστόν. καὶ ἐπιστρέφοντες πολλοὶ βαπτίζοντες εἰς ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ ὑοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ῥουστίλλου τοίνυν τοῦ ἐπαδέλφου. καὶ οὗτος ἐτελειώθην ὁ ἅγιος Τίτος, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

MEN-

MENSE IPSO AUGUSTI

MEMORIA SANCTI APOSTOLI TITI EPISCOPI GORTYNIÆ,

Quæ eſt in Creta, diſcipuli Sancti Apoſtoli Pauli.

ISte Sanctus Apoſtolus ex Creta ortum duxit, ut ait Zenas honomicus, qui vitam ipſius diligenter ſcripſit. Initio igitur vitæ ſuæ multam adhibuit curam, & ſecundum Græcorum inſtitutionem eruditus eſt diligentiſſime: & egregie ad ſummum calluit ſapientiam litterarum. Aquilæ ſimilis cum optime adoleviſſet ætate, audiit vocem de cœlo illi allatam: oportet te iſthinc, iſtoque ex loco demigrare; tuamque animam ſalvam facere. Ille vero audiens omnino obſtupuit, volvebatque animo ſecum reputans; quidnam ſibi ſcopus vellet divinæ illius vocis. Proconſul igitur tota Cretæ Inſula pervulgatus, & clarus cum præſens eſſet, ipſe quoque patruus Sancti Apoſtoli legitimus, audiens Patroni, & Domini, & Dei Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti ſalutiferam generationem, & alia mirabiliter geſta miſit ipſum Hieroſolymas, quippe idoneum exiſtentem pro ſua ſapientia qui audiret, & intelligeret, & renunciaret audita accuratiſſime. Ipſe igitur honorifice præſens factus Hieroſolymis, procidens ante Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, & Deum, & ſubſiſtens ad tempus, vidit ſalutaria illius geſta & omnimodas paſſiones, & Crucifixionem, & ſepulturam, & ſanctam a mortuis reſurrectionem, & divinam Aſſumptionem, & Sancti Spiritus ſupra Apoſtolos adventum & deſcenſionem. Perſcripſit vero ipſius Patruo Cretenſi Proconſuli: quod quæcumque audiveras, vera ſunt; & quod ipſe eſt, quem audieras, Filius Dei viventis, & operatur magna prodigia. Ipſe vero Sanctus Titus hæc audiens credidit Chriſto, & baptizatus eſt, & adnumeratus eſt centum & viginti, & millibus tribus credentibus in Chriſtum ex prædicatione Divi Apoſtoli Petri, & deinde

ſuffragiis electus, & miſſus eſt cum Divo Apoſtolo Paulo ad docendum ubique ſermonem veritatis, & prædicandum Evangelium in univerſo Orbe; cum ipſo igitur fuit Antiochiæ Piſidiæ, & Iconii, & Lyſtris, & Derbæ, & in aliis pluribus Civitatibus prædicans Chriſtum. Et converſi multi baptizati ſunt in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Rhuſtillo igitur Epadelpho, & ipſe confectus eſt Sanctus Titus, cui gloria in ſæcula ſæculorum.

Titi Apoſtoli Ἀποστολικῶν ἐγκωμίων ἐφάπτεσθαι μέλλοντι, ideſt Apoſtolica encomia concinnavit Andreas Cretenſis, quæ mss. reperiuntur in Marciana Venetiarum Bibliotheca, eaque Græca & Latina edidit Combefiſius inter Orationes ipſius Andreæ Cretenſis.

Tito adhuc in vivis degente Cretam Inſulam gravi terræ concuſſione contremuiſſe, atque antiquam Belli Trojani Hiſtoriam in ſui ſcriptoris tumulo latentem repertam fuiſſe, refert Joannes Malala in Chronographia his verbis:

„ Anno autem XIII. Imperatoris Claudii Creta Inſula Divinam iram paſſa, tota terræ motibus agitata eſt. Eodem „ tempore Dictys Cretenſis in tumulo reperta eſt pyxide ſtannea incluſa Trojani belli Hiſtoria ab eodem Dycti ſecundum „ rerum geſtarum veritatem expoſita. Pyxidem hanc, quæ „ ad ſepulti caput jacebat, theſaurum rati qui illac tranſibant ad Imperatorem Claudium deferunt, qui pyxide aperta, neque cognita Hiſtoriam hanc deſcribendam dedit, deſcriptamque in Bibliotheca publica reponendam curavit.

Eccleſia itaque Cretenſi fundata, nec prædicatione minus, quam ſanctiſſimis exemplis firmata, *beatum finem adeptus* Sanctus Epiſcopus *ſepultus eſt*, ut teſtatur Martyrologium Romanum ad diem IV. Januarii, *in Eccleſia, ubi a Beato Apoſtolo dignus miniſter fuerat conſtitutus*. Corpus autem venerandi ſenis in Cathedrali Gortynæ Eccleſia Deo ſub ſui nominis titulo dedicata reconditum fuit, in qua honori-

fice

fice quievit, donec ſæculo IX. deſolata a Saracenis, & funditus everſa civitate, inter ruinas ſuæ Eccleſiæ adeo obvolutum immixtumque fuit, ut nullo modo deinceps inveniri potuerit. Hoc innuit in ſuo de Inſula Cretæ tractatu Bondelmontius, ubi everſam Gortynæ civitatem oſtendit: *Eccleſia vero magna nimis Titi diſcipuli Pauli Apoſtoli de ſtirpe Minois jam deſolata remanet cum corpore dicti non inventi.* Licet autem corpus inter Templi deſtructi rudera ſoli Deo notum quieſcat, venerandum tamen caput, quod fortaſſe a reliquo corpore ſeparatum aſſervabatur, ad novæ civitatis Candiæ Eccleſiam deductum fuit, quod, ut referunt Biographi Antuerpienſes, *magna cæremonia certis temporibus ſpectandum populo proponebatur.* Quum autem Deo ſic diſponente urbs Cretæ Metropolis, Candia nuncupata poſt acerrimam & diuturnam obſidionem in Turcarum poteſtatem deveniſſet, ſacrum Divi caput Venetias delatum eſt, & Senatu jubente in Lipſanotheca Ducalis Baſilicæ repoſitum; ſic enim legitur in S. C. diei *26.* Februarii anni *1669.* Veneto More computati: " La teſta di S. Tito così venerata, e di tanto „ grido doverà pur eſſer decentemente conſervata nel San„ tuario, & eſpoſta annualmente il giorno dello ſteſſo San„ to ſopra l'Altar Maggiore all'adorazione ". Exponitur igitur annuatim ſacrum caput frequenti populo, officium tamen quod ſub ritu duplici de Communi Apoſtolorum celebratur, transfertur ob concurrentiam Octavæ Sanctorum Innocentium ad aliam diem. Authores de Tito ſcribentes recenſet Baronius in notis ad Martyrologium, quibus adde Pinium in Actis Sanctorum, & Tillemontium.

II. Philippus Gortynæ in Creta Epiſcopus enuntiatur in Martyrologio Romano die 11. Aprilis hoc modo: Gortynæ in Creta S. Philippi Epiſcopi vita, & doctrina clariſſimi, qui temporibus Marci Antonini Veri, & Lucii Aurelii Commodi Eccleſiam ſibi creditam regens a furore Gentilium, & Hæreticorum inſidiis eandem tutatus eſt. Illuſtre ſanctitati ipſius teſtimonium reddit Euſebius Hiſt. lib. IV.

cap. 22. ſeu, ut verius dicam, S. Dionyſius Corinthiorum Epiſcopus in Epiſtolis, quas ad Eccleſiam Gortynæ ſcripſit: *in quibus Philippum Epiſcopum eo magnopere collaudat, quod Eccleſia quam regebat, propter multas, & generoſas virtutes quibus erat imbuta, teſtificatione omnium plurimum eſſet approbata*. Et mox idem Euſebius lib. cit. cap. 24. *Philippus porro quem Dionyſii teſtimoniis Eccleſiæ Gortynenſis Epiſcopum fuiſſe cognovimus, longe accuratiſſimum opus contra Marcionem contexuit*. Eadem ferme profert de Philippo S. Hieronymus lib. de Script. Eccleſiaſt. ex quo alii recentiores acceperunt.

Duos poſt Philippum affert veluti Gortynenſis Eccleſiæ Præſules Metropolitas Lequienius, de quorum tamen dignitate ambigendum ex mox adducendis haud immerito cenſeo. Ii ſunt:

III. Dioſcorus Epiſcopus Cretenſis, qui Hæreticos Archonticos & Secundianos, ut refert author libri de hæreſibus Primaſius, damnavit. Tempus quo floruit, & Eccleſia, cui præfuit, ignorantur.

Myron Epiſcopus in Creta ob multitudinem & præſtantiam miraculorum Thaumaturgus a Græcis appellatus in univerſali Eccleſia colitur, de quo Martyrologium Romanum memoriam profert ad diem VIII. Auguſti his verbis: In Creta Sancti Myronis Epiſcopi miraculis clari: Ex hoc autem, quod in Martyrologio Romano Epiſcopus in Creta dicatur, illum Lequienius admiſit in ſerie Gortynenſium Præſulum, qui Metropolitica dignitate in ea Inſula effulgebant. At cum ex actorum ipſius S. Myronis compendio eruditiſſimus vir Joannes Pinius in Bollandiano opere ad diem enuntiatam Auguſti ſatis oſtendat ipſum in Rhaucia Cretæ urbe Epiſcopum fuiſſe, ad eam Eccleſiam, quæ unico hoc Epiſcopo inſignis eſt, illius nomen afferemus.

Quum igitur ex eo, quod aliquis dicitur Epiſcopus Cretæ, non ſtatim ſequatur, quod fuerit Gortynæ Metropolis Antiſtes, ideo jure nobis ambigendum eſſet non ſolum de Myrone, quem novimus alterius civitatis Epiſcopum, ſed

etiam

etiam de ſuperius enuntiato Dioſcoro ; quem tamen quia nulli certæ Eccleſiæ aſſignandum invenimus, inter Gortynenſes relinquimus Lequienii authoritati adhærentes.

IV. Cyrillus Martyr a Lequienio, Martyrologii Romani, & Græci Menologii authoritati innixo Gortynæ Civitatis Epiſcopus enuntiatur. Rabanus tamen, Florus & Notkerus paſſionis palæſtram Ægyptum, non Cretam fuiſſe referunt. Ex hac ſcriptorum diſcrepantia multæ prodeunt difficultates, nempe quo tempore, quo loco, ſub quo Imperatore paſſionem conſumaverit, & cujus urbis fuerit Epiſcopus ſacromartyr Cyrillus. Eas omnes quæſtiones eruditiſſime more ſuo pertractat Joannes Pinius S. J. in actis Sanctorum ad diem nonam Julii, hæretque anceps in omnibus. Urbis Epiſcopatum (quod ad nos attinet) Græca acta recenſent hunc titulum præferentia: *Martyrium S. Cyrilli Archiepiſcopi Gortynæ Metropoleos Cretæ ;* qui quidem titulus præfigitur Elogio S. Cyrilli apud Sirletum. *Timorem*, ita Pinius loco citato, *non abs re movet Tillemontius*, *ne character Epiſcopi Gortynæ pertineat ad aliquem Cyrillum*, *qui vixerit ſæculo nono*, *& reliqua ſpectent ad alium*, *qui ſæculo tertio*, *vel initio ſæculi quarti martyrii palmam ſit conſequtus ; qui in tali caſu potuerit fuiſſe Epiſcopus in Ægypto*. Quæſtionem hanc igitur cum in accurata trutina perpendiſſet Tillemontius Tom. III. pag. 715. ſic ſcribit: *Les Grecs le font Eveſque de Gortine* (*Metropole de Crete*) *ce qui a eſté embraſsè par le Martyrologe Romain*, *& nous avons cru pouvoir ſuivre le Grecs*, *devant avoir eſté mieux informés*, *que les autres de ce qui regardoit un Saint d'Orient*. Conſulendi itaque erunt Pinius in actis Sanctorum, & Tillemontius, uterque enim fuſiori calamo quæſtiones diſcutit de loco, tempore & Epiſcopatu Sancti Cyrilli. Nobis ſatis erit hoc loco elogium dare, quod de hoc Sancto in Martyrologio Romano affertur ad diem IX. Julii : *Gortynæ in Creta Sancti Cyrilli Epiſcopi*, *qui in perſecutione Decii ſub Lucio Præſide flammis injectus*, *cum incenſis evaſiſſet illæſus*, *ac ſtupore tanti miraculi a Judice dimiſſus eſſet*, *rurſus pro inſtan-*

ſtanti & alacri fidei prædicatione facta de Chriſto, *ab eodem capite plexus eſt*. Nec parvi hoc loco facienda eſt Romani Martyrologii authoritas, qua Cyrilli paſſio ad Decii Imperium alligatur, ſiquidem ex eadem Decii perſecutione, quæ in Cretam usque ſe ſe extendit, alia paris decoris eidem Inſulæ, & Gortynenſi præcipue civitati provenerunt ſacra ornamenta, ex paſſione ſcilicet Sanctorum Decem Martyrum, quorum quinque, ut ſuperius diximus, ſcilicet Theodulus, Saturninus, Euporus, Gelaſius, & Eunicianus in Gortyna civitate natalia habuerunt.

V. Eumenius a Græcis ob patrata miracula Thaumaturgus appellatus, cum virtutum laude floreret, *a Clero populoque delectus Gortynæ Urbis Cretæ Inſulæ Epiſcopus ordinatus eſt*. *Quo in Pontificatu* (verba ſunt jam citati Menologii Græcorum Baſiliani) *cum multos annos vixiſſet*, *multosque populos*, *quæ ad regnum Cœlorum pertinent*, *docuiſſet*, donumque *multorum miraculorum accepiſſet*, *obdormivit miraculis etiam poſt mortem inſignis usque in præſentem diem*. Notat Lequienius ex recentioribus Menæis, Eumenii corpus ſepultum fuiſſe *in Raxo* loco, in quo corpus Cyrilli deceſſoris ſui jacebat, unde optime arguit, Eumenium paulo poſt tempora Cyrilli claruiſſe.

VI. Petrus *Epiſcopus Cretæ junior pedibus præciſis martyrium obit*. Ita ex Menæo Chiffletii, quæ verba ex Synaxario Sirmondi deſumpta eſſe, aſſerit Joannes Pinius S. J. in actis Sanctorum ad diem XIV. Julii. Quum autem dicatur *junior*, conſequens eſt, ut alium ejusdem nominis in Eccleſia quam adminiſtravit, habuerit præceſſorem; nullus autem in Gortynenſi Eccleſia legatur Epiſcopus Petrus nomine ante hunc, qui tamen cum ſolo Cretenſis Epiſcopi titulo connotetur, dubium eſt an Metropolitanæ Eccleſiæ præfuerit.

VII. Iconius, quem ex antiquis mss. Latinis Ticonium appellandum eſſe aſſerit Lucas Holſtenius in annot. ad Geog. Caroli de S. Paulo, ſedit in Concilio Epheſino anno 431. fideique Nicænorum Patrum, & S. Cyrilli Patriarchæ Alexan-

xan-

xandrini ſententia ſe adhærere faſſus eſt, ut teſtantur ejusdem Concilii acta, in quibus hæc leguntur: *Iconius Metropolis Gortynæ Cretæ Epiſcopus dixit*: Fidei Sanctiſſim. Nicænorum Patrum expoſitione recitata, lecta rurſum & recitata epiſtola Cyrilli patris, ac Epiſcopi ſanctiſſimi, cognitoque hujus ſententiam cum illius expoſitione apte congruere, aſſentior, & ſubſcribo, eandemque ſententiam ſequor in nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti. Qui autem ſecus ſapiunt, eos a Sancta Synodo rejici *non dubito*. Sententiæ in Neſtorium deinde latæ decimo loco ſubſcripſit.

VIII. Martyrius Epiſcopus Gortynæ Cretæ ſubſcripſit primum Concilio Epheſino II. ſeu verius Conciliabulo anno Chriſti 449. mox Oecumenico Concilio Chalcedonenſi interfuit, in cujus actis (quibus ſubſcripſit) ſæpe memoratur: Martyrius Epiſcopus Gortynæ Metropolis Cretenſium. Epiſtolam Leoni Auguſto hujus nominis I. Imperatori C. P. miſit Martyrius, in qua multa exponit tum de Synodo Chalcedonenſi, cum de Sancti Proterii nece, & de Epiſcopi Timothei ordinatione; cui quidem epiſtolæ ſubſcripſerunt ſeptem alii Epiſcopi Cretenſis Inſulæ, ut videre eſt Tom. IV. Concil. Labb. Venetæ Edit. pag. 1929. In vivis degebat Martyrius poſt annos ſeptem a Synodo celebrata, ut refert Lequienius.

IX. Theodorus *Epiſcopus Gortynæ*, *quæ Metropolis eſt Provinciæ Cretenſis*, Concilio Oecumenico Conſtantinopolitano anno Chriſti 536. contra Antimum & Severum aliosque Acephalos Hæreticos congregato interfuit, *& Severum*, *& ejus impia ſcripta*, *Petrum quondam Apameæ*, *& Zoaram communicatoresque ipſorum anatematizans* actis Concilii ſubſcripſit: *Theodorus miſericordia Dei Epiſcopus Gortynæ*, *quæ eſt Metropolis Cretenſium Provinciæ*.

Veterem inſcriptionem Græcam ad hunc Theodorum Epiſcopum ſpectantem affert Clariſs. Muratorius in Theſauro veterum inſcriptionum pag. CDXXIV. num. 7. eamque ex eruditiſſimo P. Montfauconio ſe deſumpſiſſe fatetur. Eandem prorſus profert in ſuo Orientis Itinerario Dom. Pitto-

nius

nius de Tournefort, qui Montfauconium citat, & ab eo Latinam interpretationem prodiiſſe aſſerit. Hæc itaque profert epiſtola ſecunda, in qua de rebus Creticis agit.

+ ΕΠΙ ΘΕΟΔΩ'ΡΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙ'Ω͂ ΑΡΧΙΕΠΙCΚ'
ΚΑΠΙΛΙΟΥ ΤΟΥ ΠΕΡΙΡΑ͂ ΑΝΘΥΠΑΤΟ 'Υ
ΕΥΤΥΧΩC ΑΝΕΝΕΩΘΗ ΚΟΥ.... Ο ΤΟΙΧΟC
Υ" ΦΛ͂ ΑΠΠΙΩΝΟC ΤΟΥ ΚΑΜΠΡ" ΙΝΔ'Β +

Sic legit Montfauconius Palæogr. Græc. lib. 2. p. 173.

Ἐπὶ Θεοδώρου τοῦ ἁγιωτάτου Αρχιεπισκόπου καὶ Α. Πιλίου τοῦ περιβλέπτου ἀνθυπάτυ ἐυτυχῶς ἀνενεώθη Κου.... ὁ τοῖχος ὑπάτου Φλαβίου Απpίωνος τοῦ λαμπροτάτου ἰνλουστρίου.

I D E S T

Sub Theodoro Sanctiſſimo Archiepiſcopo, & A. Pilio conſpicuo Proconſule, feliciter reſtauratus eſt murus, Conſule Fl. Appione ſplendidiſſimo illuſtri 2. vel poſt Conſulatum ejus anno 2.

Addit deinde ad hæc Muratorius:

„ Spectat igitur hæc inſcriptio vel ad annum Chriſti „ 539. vel 541.

X. Joannes Cretenſis Epiſcopus encyclicam Divi Gregorii Magni Papæ accepit epiſtolam ſignatam menſe Decembri Indict. I. quæ Chronicæ notæ anno Chriſti 598. alligantur, in qua de lege Mauritii Imperatoris agitur, & quod ex militia nemo niſi triennio ante probatus, ſuſcipiendus ſit.

XI. Paulus Archiepiſcopus Cretenſis duas Vitaliani Summi Pontificis ſibi miſſas accepit epiſtolas, quarum altera VI. Kalendas Septembris Indict. II. anno nempe Chriſti.... data Pontifex Paulum Archiepiſcopum gravibus verbis arguit, quod Joannem Lappæ Epiſcopum injuſte damnaverit, & ad Sedem Apoſtolicam provocantem dimittere abnuerit. Sententiam ab Archiepiſcopo, & ſuffraganeis ejus Epiſcopis contra Joannem Lappenſem latam, ſignificat in Synodo Romana

mana fuiſſe deletam, & ipſum Joannem Epiſcopum, utpote innocentem priſtino honori reſtitutum ex Patrum judicio fuiſſe. Altera vero Epiſtola, quæ eadem die ſcripta fuit, mandavit Paulo Archiepiſcopo Vitalianus Pontifex, ut Joanni Epiſcopo Lappæ duo Monaſteria *Palea* & *Arſilli* nuncupata reſtituat; diaconum, qui uxorem duxerat, corrigat; & Curialem quemdam malæ vitæ nomine Eulampium a ſe dimittat. Epiſtolas vulgavit Labbeus Tom. VII. Concil. col. 459. & ſeq.

XII. Baſilius Gortynæ Archiepiſcopus in Concilio Oecumenico VI. quod Conſtantinopoli convocatum fuit adverſus Monothelitas, Stephanum Monachum Monothelitam Macarii diſcipulum convicit ex Sanctorum Athanaſii & Gregorii Theologi authoritate. Eidem Synodo ut Apoſtolicæ Sedis Legatus præfuit, ſic enim actis ſubſcriptus legitur: *Baſilius Miſericordia Dei Epiſcopus & Metropolita Civitatis Gortynæ Inſulæ Cretæ, & Legatus totius Concilii Apoſtolicæ principalis Sedis antiquæ Romæ definiens ſubſcripſi*: & deinde nomen ſuum apponens Epiſtolis a Concilio ad Agathonem Papam miſſis, ſic effert: *Baſilius Miſericordia Dei Epiſcopus Gortynenſis Metropoleos Inſulæ Cretæ pro me, & Synodo, quæ ſub me eſt, ſubſcripſi*. Anno deinde *692*. alii Concilio Conſtantinopolitano, quod Quiniſextum, ſeu Trullanum nuncupatur, interfuit, nomenque ſuum appoſuit iisdem titulis decoratum, quibus in ſexta Synodo ſe enunciaverat: *Baſilius Epiſcopus Gortynorum Metropolis Chriſto amabilis Inſulæ Cretæ, & locum tenens totius Synodi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſubſcripſi*.

XIII. Andreas Cretenſis vulgo nuncupatus a piis parentibus ortus eſt in civitate Damaſcena. Hieroſolymis Monaſticam vitam amplexus eſt, & deinde a Theodoro Jeroſolymitano Patriarcha Clericus primum, mox Diaconus ordinatur, & demum ob egregias virtutes & doctrinam Archiepiſcopus Cretenſis eligitur. Sunt aliqui, eosque inter Lequienius, qui Andream Cretenſem inſimulant, quod Mo-

nothelitis aliquando adhæſerit, & ſanctam Oecumenicam Synodum VI. anathemati ſubjecerit in Conciliabulo Conſtantinopoli, quod impius Philippicus Bardas Imperator Monothelita convocaverat. Accuſationem hanc adverſus Sanctum Epiſcopum affert Lequienius ex Theophane, qui ad annum Philippici ſecundum ſcribit, Andream Metropolitam Cretæ, & Germanum Cyzici propalam Quiniſextæ ſeu, ut vocant, Trullanæ Pſeudoſynodo, adverſus Oecumenicam ſextam convocatæ ſubſcripſiſſe, cumque ſuis collegis anathemati ſubjeciſſe prædictum Sanctum Oecumenicum Concilium. *Atqui* (addit deinde Lequienius poſt allatum Theophanis teſtimonium) *ut Joannem Conſtantinopolitanum Patriarcham, & Germanum pœnituit eorum, quæ Philippico authore male geſſerant, ita Andream quoque Cretenſem, qui hac eluta labe, ſanctus poſt mortem haberi meruit.* At eruditiſſimus Pinius Bollandiani operis continuator dum acta Sancti Andreæ Cretenſis ad diem IV. Julii inter Acta Sanctorum texit, exemplum Clariſs. Henſchenii ſequutus, qui Sanctum Germanum Cyzici Metropolitam a Monothelismo vindicaverat, methodum docet, qua Sanctum Andream ab hujusmodi labe immunem fuiſſe oſtendatur. Floruit, ut ex ſupra laudato Pinio addiſcimus, ſæculo VII. & ad initia ſæculi VIII. pervenit, mortuusque eſt, ut referunt Menæa Græcorum, in quadam Inſula, cui nomen Hieriſo, non procul ſita a Mitylene. Vitam S. Andreæ ex Græcis Menæis & Menologiis excerptam Græco & Italico ſermone edidit Nicephorus Pasqualeo Sacromonachus Græcus, Venetisque typis vulgavit anno 1623. in qua mentionem agit de ſacra & prodigioſa S. Andreæ Cretenſis Epiſcopi reliquia Venetiis apud Moniales Sancti Sepulcri aſſervata, ut fuſius affertur in Eccleſiis Venetis Illuſtratis Tom. XI. pag. 283.

XIV. Elias Epiſcopus Cretæ enuntiatus legitur in actione prima Synodi Nicenæ ſecundæ, quæ inter Oecumenicas numeratur VII. cujus actis ſubſcripſit hoc modo: *Elias peccator Epiſcopus Cretenſium Inſulæ, libenter omnia quæ præſcri-*

ſcripta ſunt, *ſuſcipiens ſubſcripſi*. Vir doctrina præſtans lucubrationes multas, & præſertim commentaria in ſermones Sancti Gregorii Theologi edidit.

XV. Cyrillus hujus nominis II. tunc temporis Eccleſiæ Gortynenſi præfuit, cum Saraceni ex Hiſpania egreſſi Cretam Inſulam igne ferroque vaſtatam Byzantino Imperio adimentes in ſuam poteſtatem redegerunt. Leoni Armeno conjuratorum impetu interfecto ſuffectus fuerat in Orientali Imperio Michael Rancabe ſeu Balbus, cui, ulciſcendæ Leonis necis prætextu, bellum intulit Thomas Tyrannus, qui pridem vivente Leone ipſo Armeniam vi occupaverat. Dum igitur inteſtino hoc bello laboraret Imperator, & potiorem exercitus partem adverſus Thomam procedere juſſiſſet, eam occaſionem nacti Agareni, qui pridem præclariſſimas Orientis Inſulas fœde depopulati fuerant, in Cretam Inſulam deſcenderunt, & Gortynam Regni Metropolim a fundamentis everterunt, cujus quidem urbis reliquias ſe (ut ſupra retulimus) vidiſſe teſtatus eſt Bondelmontius. Urbis habitatores aut ferro trucidaverunt Barbari, aut in captivitatem redegerunt, ſed & Cyrillum Epiſcopum, quod Chriſto renuntiare detrectaſſet, glorioſo Martyrio coronarunt. Hoc *Græcorum annales teſtantur*, ait Baronius, qui annalium nomine Hiſtoricos Græcos fortaſſe intelligit Cretæ Inſulæ cladem, & Cyrilli triumphum referentes. Ex iis Joannes Zonaras refert Cyrillum tempore Michaelis Balbi Imperatoris pro Chriſti defenſione martyrii coronam obtinuiſſe. Curopalates vero ſcribit, Cyrillum Gortynæ Præſulem tempore irruptionis Saracenorum martyrii corona donatum fuiſſe, quod Chriſtum negare noluiſſet. Et demum Cedrenus aſſerit, tunc temporis Cyrillum Epiſcopum martyrii coronam ſupplicio eſſe conſecutum. Licet autem Cyrilli Epiſcopi Gortinenſis paſſio tot tamque fide dignis teſtibus comprobetur, hæret tamen anceps Card. Baronius in Annal. eo quia Latina & Græca Martyrologia Cyrillum Epiſcopum & Martyrem alligent ad tempora Decii ſeu Diocletiani. Hanc Clariſs. vi-

ri dubitationem lenire videtur Pinius in actis Sancti Cyrilli ſenioris ſtatuens ex fide trium, quos ſupra memoravimus, ſcriptorum, juniorem aliquem Cyrillum Gortinæ Epiſcopum ſæculo IX. floruiſſe, quem valde ſuſpicatur (in eadem quoque etiam Tillemontius ſuſpicione hæret) *confuſum eſſe perperam cum ſeniore*. *Cæterum* (ita ex Cedreno Baronius in annalibus ad annum Chriſti 823.) *Saraceni potiti Inſula, ut eam retinerent, Monachi uſi conſilio in loco tuto Candace nominato urbem munitam erexerunt, ex qua univerſæ Inſulæ dominarentur. Factumque ex hoc eſt, ut loco Cretæ Inſula Candax cæperit nominari, atque ſic vulgo Candia dici.*

Poſt Cyrillum inter Gortynenſes Archiepiſcopos recenſet Lequienius Baſilium hujus nominis ſecundum, ex eo fortaſſe quod Nicetas a Baronio etiam in annalibus citatus in vita Sancti Ignatii Patriarchæ aſſerat, eum fuiſſe in Creta Epiſcopum, & deinde occupata a Saracenis Inſula Theſſalonicam confugiſſe, cujus urbis Epiſcopus evaſit. Ipſius electionem ad Archiepiſcopatum Theſſalonicæ, & invictum animi robur refert Joannes Bollandus in Actis Sanctorum ad diem primam Februarii Græcos Martyrologos ſequutus, qui eadem die memoriam agunt in Menæis *Sancti Baſilii Archiepiſcopi Theſſalonicenſis Athenis oriundi*. Quod autem Gortynenſem Eccleſiam Baſilius Archiepiſcopus adminiſtrarit, inveriſimile prorſus videtur ex iis, quæ ſuperius tum de ipſo, tum de Cyrillo Archiepiſcopo attulimus; ſiquidem certum compertumque ex probatis authoribus habemus, uno eodemque tempore Agarenæ vaſtationis, & Cyrillum Archiepiſcopum Gortynæ in Creta martyrio affectum fuiſſe, & Baſilium declinandæ perſecutionis cauſſa e Creta Theſſalonicam confugiſſe, ubi Archiepiſcopale munus ſuſcepit. Neque ideo Gortynenſibus Archiepiſcopis adnumerandus eſt, quia *in Creta* Epiſcopus enuntiatur, ſiquidem aliud diverſumque omnino eſt, in Creta Epiſcopum, & Cretæ Archiepiſcopum eſſe: illud enim de quocumque Epiſcopatu in

Cre-

Cretæ Inſula poſito congruenter accipitur, hoc de ſola Metropolitana Eccleſia ſtrictius intelligitur.

XVI. Baſilius II. quem hujus nominis Lequienius tertium affirmat, memoratur in actione quinta Pſeudoſynodi Photianæ Conſtantinopoli coactæ anno 879. tamquam Legatus ab ipſa Synodo inſtitutus ad Metrophanem Smyrnenſem Archiepiſcopum, *cujus ſumma cum laude* (notat Severinus Binius) *eſt crebra mentio in legitima octava Synodo*. Hæc ſunt verba electionis notata in Conciliabuli actis: *Igitur vocati, Baſilius Dei amantiſſimus Archiepiſcopus Cretæ, & Nicetas Dei amantiſſimus Metropolita Smyrnæ*, (erat hic in ſedem Sanctiſſimi Metrophanis intruſus) *& Gregorius amantiſſmus Archiepiſcopus Selgæ miſſi ſunt a Sanctis Legatis & præſente Synodo ad reverentiſſimum Metrophanem &c.*

Poſt hæc Creta Inſula, poſtquam annis ferme XL. ſub duro Saracenorum jugo oppreſſa gemuerat, bellica Nicephori Phocæ virtute, dum Romani Imperatoris exercitibus præerat, Orientali Imperio reſtituitur, Barbaris inde expulſis profligatisque. Egregium Phocæ facinus, (fuſiori ſermone nobis inferius recenſendum) ſcriptis commendavit Leo Græcus Diaconus, ex quo, ut opinantur aliqui, acceperunt Curopalates & cæteri Græcarum rerum Hiſtorici; ſed & alius Græcus Diaconus Theodoſius nomine, Nicephori victorias Candiæque expugnationem carmine celebravit, cujus metrici operis mentionem ingeſſit Fabritius in Biblioth. Græc. Tom. V. pag. 228. his verbis: Ab Allatio autem *Theodoſii Diaconi ἀκροάσεις quinque de capta a Romano Auguſto Creta* (ſupple memorantur). Nos eas ex Bibliotheca Vaticana excerptas in lucem proferimus, Latinam addentes verſionem; ne tamen ultra quam par eſt Archiepiſcoporum Gortynenſium ſeries abrumpatur, auſcultationes ipſas (ſic enim Latine ſonant) Græcas, earumque verſionem abſoluto tum Archiepiſcoporum, tum Epiſcoporum Græcorum Ordine afferemus.

Quum autem ex continuato Infidelium conſortio, atque

ex

ex eorum violenta tyrannide omnis Chriſtianæ Religionis cultus in univerſo prope Regno defeciſſet, & antiqua Deo ſacrata Templa partim ad ſolum proſtrata, partim vero ad Mahumeticæ ſuperſtitionis uſum deducta fuiſſent, factum eſt divinæ diſpoſitione clementiæ, ut ad Catholicam veritatem in florentiſſima olim Provincia reſtituendam Nicon Sanctiſſimus Armeniæ Monachus mitteretur, qui obcœcatos incolarum animos corruptosque mores, adeo Evangelicæ veritatis luce illuſtravit, atque ad Chriſtianam ſobrietatem revocavit, ut brevi quidem tempore, ſed gravi tamen labore ad ſacræ regenerationis lavacrum, atque ad Catholici dogmatis diſciplinam reſtituerit, dignus propterea, qui alter a Divo Paulo Cretenſium Apoſtolus nuncupari mereretur. Ejus *res præclare geſtas Græce conſcriptas*, ita Baronius in Annalibus ad annum Chriſti 961. *ex Sfortiana Bibliotheca acceptas Jacobus Sirmundus in Latinum convertit. Hic quippe non a Græcis tantum, ſed a Latinis honore Sanctorum cultus invenitur, diem enim XXVI. Novembris a Græcis in Menologio, & a Latinis in Romano Martyrologio ejus nomen inter Sanctos relatum habetur annis ſingulis publice in Eccleſia recolendum*. Quamvis autem Sancti Niconis cognomento Miroblyti vita a Sirmondo in Latinum verſa nondum prœlo vulgata publici juris ſit, attamen non pauca ipſius fragmenta Baronius annalibus ſuis inſeruit præſertim ad annum Chriſti 961. quæ cum prodigioſam Cretenſium converſionem a Beato Nicone peractam exprimant, haud ab inſtituto operis alienum puto, hoc loco iterum in lucem proferre. En itaque Cretæ converſionem a Baronio ad annum 961. alligatam.

„ Nicon ortus in Ponto Polemoniaco parentibus honeſtiſ-
„ ſimis, iisdem inſciis, ubi adolevit, fugam arripiens ad
„ Monaſterium Aureæ Petræ dictum, ſitum in finibus Pon-
„ ti, & Paphlagoniæ religione ſanctiſſimum ſe ſe contulit,
„ ..... cum vero divinitus admonitus ejus Abbas ipſum ad
„ plurimarum gentium converſionem vocatum, e Monaſte-

„rio

„ rio abire cogit ad Apoſtolatus ſui munus implendum.... „ Cum igitur regiones non paucas Orientalium partium „ peragraſſet, & publica pœnitentiæ prædicatione innume- „ ras gentes ad ſalutis portum per pœnitentiam melioris- „ que vitæ mutationem perduxiſſet, ad Cretam Inſulam „ navigandum ſibi eſſe intellexit; illuc enim Divino quo- „ dam nutu vocabatur. Etenim ſimul atque Inſulam in- „ greſſus eſt ab Agarenorum jugo nuperrime liberatam, Ro- „ manoque Imperio reſtitutam per Nicephorum, fœdis au- „ tem deteſtandæ Agarenorum ſuperſtitionis veſtigiis adhuc „ plenam & refertam, cujus ſcilicet incolæ diuturna atque „ aſſidua cum Saracenis conſuetudine ad illorum mores, „ proh dolor! arrepti, nefanda etiam, & profana eorum „ orgia fuerant amplexi. Ut igitur eo delatus, ſolenne illud „ ſuum, Pœnitentiam agite (*ex qua ei aſſueta voce Mirobly-* „ *ti cognomen obtinuit*) inclamare cæpit, attoniti peregrino, „ & inaudito prædicationis genere Inſulani animiſque in- „ cenſi vehementer in eum commoti ſunt, adeo quidem, „ ut manus etiam inferre cogitarent; manifeſtum enim ad „ furorem illos adegerat res nova & inuſitata præoccupa- „ tos nimirum deditoſque, ut diximus, ſuperſtitionis Sara- „ cenorum cæremoniis.

„ Videns ergo immitis atque intractabilis gentis ingenium „ ſentienſque tantam duritiem niſi prudenti quadam arte „ perdomari non poſſe: ſecundam (quod ajunt) naviga- „ tionem, priore omiſſa, inſtituit, ſapientumque medicorum „ exemplo, eorum curationem appoſite ſimul ac ſolerter „ aggreſſus eſt. Habebat enim Paulum in ea re Ducem ac „ Magiſtrum. Itaque miſſam faciens inſolitam illam prædi- „ candi rationem, quod ex uſu futurum in eo jam elucens „ perſpicax futurorum gratia præmonebat, ſeorſim aliquos „ adducens, quos reliquis intelligentiores, & ad bonum ex- „ cipiendum paratiores norat, blandis primum verbis illo- „ rum ferocitatem lenire, duritiemque animi emollire cæ- „ pit, deinde ſenſim cor permovere, occulta cujuſque ſa-

„ cta

„ ἑta (ut meus Jeſus olim Samaritanæ) vitæque flagitia „ redarguens. Quo factum eſt, ut eximiam ejus virtutem „ agnoſcentes, confeſtim iras ponerent, animorumque im- „ petus revocarent, & quem malo nunc affecerant, eundem „ magno ſuo bono venerarentur, propoſitamque ab eo re- „ ctam fidem amplectentes, odii modum ad benevolentiæ, „ profectusque ſui cumulum converterent. Conſuetudo enim „ (ut ait ille,) ad majora & perfectiora viam munit. „ Itaque ſapiens, ſi minus verborum copia, ac veritatis „ facultate piſcator erat, hominum animas venari ſciens „ eosque ad immortalitatem Divinis eloquiis, & non hu- „ manæ ſapientiæ, ſed Spiritus Sancti doctrina traducere. „ Ex illo igitur tempore Cretenſes Niconem tamquam a „ Deo miſſum Apoſtolum habuerunt, totamque Inſulam ejus „ famæ complerunt. Confluebant ad eum univerſi, & ſi- „ cut Deo illi adhærebant, ita ut vim legis, quidquid præ- „ ceperat, obtineret.

„ Quare cum ſecuro jam animo ad ſolitam prædicatio- „ nem rediiſſet, ad baptismum omnes, veræque Fidei di- „ ſciplinam perpulit. Tum errore omni e medio ſublato, „ Eccleſiis per totam Inſulam ædificatis, Sacerdotibus, Dia- „ conis ædituisque deſignatis, reliquis etiam ritibus & cære- „ moniis apte diſtributis, vivendi legibus deſcriptis, omni- „ bus denique, quæ in animo erant, ne quem Cretenſium „ boni expertem relinqueret, ordine conſtitutis, Gortyna „ diſceſſit (*fortaſſe hic Candiam civitatem author intelligit*, „ *Gortyna enim civitas Agarenorum rabie jam ſolo proſtrata fue-* „ *rat*) triumque dierum iter progreſſus, quodam in loco „ ſub noctem conſtitit, ubi antiquiſſimi Templi, (quan- „ tum ex ruderibus conjicere erat) veſtigia cernebantur. „ Hoc in loco cum nocturno hymno rite decantato, & cru- „ cigero baculo humi defixo ſomno ſe dediſſet, lucernarium „ quaſi lumen ante baculum in aere libratum videre viſus „ eſt. At ſomno decuſſo cum ſurrexiſſet, non jam ſomnium, „ ſed vera viſio objecta eſt. Divina quædam lampas haud

„ ma-

„ materialis a Cruce irradians ad diluculum usque aſtanti
„ & oranti, Deoque gratias pro tanto munere agenti, lu-
„ men exhibuit.

„ Cum iterum, Deo (ut patuit) ſic volente, ſomno in-
„ dulſiſſet, ornatæ mulieris ſpecies apparuit, quæ dirutum
„ templum inſtaurare jubebat, omnino Domino ſic placere
„ confirmans. Illo autem interrogante, quænam eſſet, quæ
„ talia pro imperio juberet, Photina ſum, inquit, martyr
„ & famula Chriſti. (*De Sancta Photina agunt tam Marty-*
„ *rologi Græci & Latini*, *quam Biographi Antuerpienſes ad*
„ *diem* XX. *Martii*). Quod niſi reipſa, quod volo, exple-
„ veris, pedem ex Inſula non efferes. Experrectus ad hæc
„ Sanctus, propter viſionis varietatem ambiguus animo erat,
„ ut inane potius inſomnium fuiſſe crederet, quam Divi-
„ næ gratiæ illuſtrationem. Quare quæ audierat contem-
„ nens, cæptum iter tenebat. Cum repente adeptam ſibi
„ oculorum aciem ſenſit: eoque tandem indicio Divini nu-
„ minis imperium id fuiſſe cognovit: quod ubi juſſa exe-
„ qui conſtituit, viſum mox recepit. Sed quoniam nec li-
„ go in promptu erat, nec pala, nec adjutor ullus, oh
„ mira Domine & arcana opera tua, nocte inſecuta fini-
„ timis loci accolis ignea ibi columna per tenebras lucens
„ apparuit, prodigioque exciti ſubito accurrerunt, & cum
„ ex Nicone, quæ viderat, didiciſſent, ſuam quisque ope-
„ ram conferre juſſi, communi omnes conſenſu imperio pa-
„ ruerunt. Itaque ſedula ejus ſolicitudine, vigilantia, ala-
„ critate opus exactum, templumque Martyris biennii ſpa-
„ cio perfectum eſt. In qua poſtea aram erigendam, ac
„ rite conſecrandam curavit, ſacerdotesque in ea inſtitui,
„ ſimulque omnia juxta Eccleſiaſticos ritus peragi præſcri-
„ pſit; omnibusque poſt hæc valere juſſis navigium con-
„ ſcendit, ac ſecundo curſu provectus Epidaurum, quod
„ Damalam incolæ cognominant, die quinto pervenit &c. “
Alia vitæ Sancti Niconis fragmenta affert deinde Baronius ad annos Chriſti 981. & 982. atque 998. ubi pretioſam

ejus mortem, & mirabile inde ſubſequutum prodigium enarrat.

Purgata itaque a nefariæ ſectæ ſordibus Inſula, Eccleſias quoque Sanctorum Beatiſſimus Nicon reparavit, & ſacerdotes aliosque Sacrorum miniſtros per Regni civitates inſtitui, & deſtinari curavit, ut ipſorum laboribus & exemplis reſtitutus veræ religionis fervor in nutantibus adhuc animis ſolidaretur.

XVII. Stephanus Metropolita Cretenſis interfuit annis Chriſti 1028. & 1029. duabus Synodis ab Alexio Patriarcha coactis, ut refert Lequienius ex lib. IV. Jur. Græco-Rom. pag. 250.

XVIII. N. Anno 1158. ſedit in Synodo a Luca Chryſoberge Patriarcha convocata. Ita Lequienius ex lib. IV. Jur. Græco-Rom. pag. 282.

XIX. Joannes hujus nominis II. Cretæ Metropolita recenſetur inter eos Præſules, qui ſederunt anno Chriſti 1166. in Concilio Conſtantinopolitano, cujus authoritate & ſententia ii damnati ſunt, qui falſo Alemannos, tamquam de natura Divina male ſentientes incuſaverant. Ita Allatius lib. 2. *de conſenſu* cap. 12. num. 4. Alteri quoque Synodo interfuit a Michaele Anchiali Patriarcha anno 1171. convocatæ, ex qua Synodi Chronica nota facile adducimur, ut credamus Joannem hunc probabiliter eundem eſſe cum anonymo Archiepiſcopo, qui, ut ſuperius num. XVIII. diximus, ſedit in Synodo Lucæ Patriarchæ.

Nicolaus Cretenſis Inſulæ Archiepiſcopus memoratur in quadam apocripha epiſtola, quæ *Cyrilli Hieroſolymitani Epiſcopi ad Auguſtinum Hypponenſis Eccleſiæ Præſulem nomine inſcribitur*. In ea epiſtola laudatur Silvanus Sanctæ Nazareth Eccleſiæ Archiepiſcopus, ex quo optime arguit Lequienius confictam fuiſſe ſæculo ſaltem duodecimo, quia nonniſi ſæculo XII. ſubacta a Francis Palæſtina Nazareth civitas Archiepiſcopali titulo inſignita fuit, translatis in eam ob Dominici incolatus reverentiam Metropoliticis Urbis Scythopolis hono-

honoribus. *Ut vero neminem Silvanum nomine Archiepiſcopum* reperit Lequienius, *ita perinde confictum* cenſet *Nicolai Archiepiſcopi Cretenſis nomen*.

Interea ſubacto a Principibus fœderatis Imperio Conſtantinopolitano, partitisque juxta initum fœdus ampli Dominii regionibus, Creta Inſula, quæ ab Alexio juniore in ſubſidii mercedem Bonifacio Montisferrati Marchioni pacta fuerat, in Venetorum poſſeſſionem devenit cedente ipſo Bonifacio, cui ingens pecuniæ vis ex Reipublicæ Venetæ ærario ſoluta fuit. Miſſa itaque fuit ad accepti Regni incolatum ex urbe Veneta Nobilium virorum colonia, novi Magiſtratus erecti, & Latini ritus Præſules per ſingulas Inſulæ civitates inſtituti, ne quid ad optimum perfectumque ſeu ſæculare, ſeu ſpirituale regimen unquam deeſſet. Nec tamen Græci ritus fideles proprio Paſtore caruiſſent, niſi Romanæ Eccleſiæ Dogmati, & Apoſtolicæ Sedis obſequio adhærere detrectaſſent; verum cum pravus Græcorum Præſulum animus, & pertinacius in ſchismatis ampliatione ſtudium majora in dies animarum & publicæ quietis damna efferret, Senatus Veneti religio *tam provide*, *quam catholice* ordinavit, *ac ſub gravi pæna* ſtatuit, *quod nullus talis Schiſmaticus Epiſcopus reciperetur in Cretæ* Inſula; quod quidem (ut teſtatur Gregorius Papa XI. in ſua epiſtola Andreæ Contareno Duci Venetiarum data anno III. & a Raynaldo lata ad annum 1373. num. 18.) *poſt obitum cujusdam Macarii ſchismatici Epiſcopi obſervatum fuit*, & usque ad ipſius Urbani tempora laudabiliter obſervabatur. Num autem Macarius iſte *ab antipatriarcha Conſtantinopolitano hæretico & ſchismatico* miſſus Archiepiſcopi Cretenſis titulum ſibi aſſumeret, prorſus ignoro. Eos hic adjicio quos Archiepiſcopali Cretenſis Eccleſiæ Græcæ dignitate inſignitos affert Lequienius.

XX. Nicephorus Cretenſium Antiſtes, de quo ſcribit Georgius Pachymeres l. III. c. 29. miſſum fuiſſe ab Andronico Seniore Imperatore C. P. Legatum ad Senatum Venetum, *quia* ipſum *fore Venetis gratum eo nomine putavit Imperator*,

quod cum jam ipſis ſubeſſet Inſula Creta, Epiſcopum loci ſuæ ditioni ſubditi, libenter illi apud ſe viſuri merito ſperarent. Hic porro (ſequitur Pachymeres) *Nicephorus electus quidem, & rite ordinatus Epiſcopus Cretæ fuerat, ſed a ſua Eccleſia procul degebat propter dominantes in ea Italos.* Eam tamen legationem novis obortis difficultatibus non obivit. Quum autem Joannes Glycys Patriarcha e ſede expulſus fuiſſet, Epiſcopi in Synodo congregati Patriarcham Alexandrinum cum Nicephoro Cretenſi, & Arſenio Pergameno Epiſcopis miſerunt ad Joannem, ut ab eo quærerent quid de abdicatione ſua ipſe ſentiret. Rem fuſe tradit Pachymeres lib. IV. c. XXXI. qui deinde lib. V. cap. III. refert Nicephorum Cretenſem interfuiſſe, cum Joannes Patriarcha Andronicum Imperatorem anathemate perculit.

XXI. Paiſius notatur in Epiſtola XV. Georgii Scholarii ad Marcum Epheſium inſcripta. Huic Paiſio datam fuiſſe Eugenii Papæ IV. epiſtolam a Raynaldo ad annum 1439. allatam putat Lequienius, quæ tamen (ut mox videbimus in Cretenſibus Latinis Archiepiſcopis) ad Fantinum Vallareſſium inſignem latini ritus Præſulem inſcripta fuit; neque enim tantum, ac tam prudentem Pontificem decuiſſet, ut neglecto ampliſſimo viro in Cretenſi Eccleſia ſedente, litteras ſuas daret Græco Præſuli extra Regnum commoranti. Quod autem poſt inſtitutam in Candace urbe Latini ritus Cathedram Græci Archiepiſcopi extra Regnum commorati fuerint, præter ſuperius allata, non unum habemus in publicis regeſtis teſtimonium. Anno 1371. quidam Græcus Presbyter Dionyſius nomine ſe Archiepiſcopum Græcum eſſe jactans ad Inſulam acceſſit, in qua cum minus caute ſe gereret, detecta ejus aſſertæ dignitatis falſitate, Rectorum Inſulæ decreto in exilium pulſus eſt, ut patet ex ea, quam afferimus, ſententia.

MCCC-

MCCCLXXI. Menſe Septembris, Die XXIII. Indict. X.

„ Cum Dioniſius Calogerius, qui fuit ordinatus Papas „ Græcus extra Inſulam Crete venerit ad hanc Inſulam, „ & ſteterit ultra tempus ſtabilitum fingens ſe fore Archi- „ epiſcopum Grecum cum non eſſet, & dixerit aliqua ver- „ ba contra honorem Dominii, & contra ſtatum pacificum „ dicte Inſule per magnificum Dom. Petrum Cornario ho- „ nor. Ducam Crete, & ejus conſilium concorditer con- „ dempnatus eſt dictus Papas Dioniſius Calogerius, quod „ ſolvere debeat ipperpera quinquaginta, & ſtet in carce- „ re per menſes ſex & in complemento dictorum menſium „ mittatur extra Inſulam, & ſit perpetuo foris bannitus de „ tota Inſula Crete, cum hac additione, quod ſi aliquo „ tempore redierit ad dictam Inſulam tunc exoculetur, ſeu „ privetur ambobus oculis, & iterum mittatur extra In- „ ſulam, & ſit perpetuo foris bannitus.

Quod autem iis temporibus nullus in Cretæ Inſula degeret Græci ritus Archiepiſcopus, etiam ex eo arguitur, quod Presbyteri, ſeu, ut vocant, Papates Græci ad Archiepiſcopos *in partibus Turchiæ* commorantes accedebant, ut ab eis ſacris ordinibus initiarentur, aliaque Epiſcopalis authoritatis decreta impetrare conarentur. Exemplum damus ex Rectorum Inſulæ ſententia adverſum quemdam Græcum Papatem lata anno 1378.

MCCCLXXVIII. Menſe Aug. die XXVIII. Indictione Prima.

„ Cum Papa Coſta Phylippo habitator Caſali nomine „ Staurachi de cha Pantali auſu temerario impetraverit ab „ Archiepiſcopo Greco morante in partibus Turchiæ, qui „ eum ibi ordinavit Papatem, quamdam literam excom- „ municationis contra Clericos & alios Chriſtianos Cretæ, „ qui vellent eum moleſtare vel facere ſibi novitatem in Eccle-

„ Eccleſiis quas ipſe tenebat in prædicto caſali, quod erat „ contra intentionem Dominationis, & contra voluntatem „ ejus per magnificum Dominum Andream Geno honorabilem Ducham Cretæ & Dominum Bernardum Vituri Conſiliarium non exiſtente cum eis in conſcientia Dom. Victore Mauroceno altero Conſiliario condempnatus fuit dictus Papa Coſta, quod amodo usque ad dies quindecim „ recedere & exire debeat cum familia, & maſſariciis ſuis „ de dicto caſali Staurachi de cha Pantali, & non audeat „ amodo in antea habitare vel morari in aliquo, vel in „ aliquibus caſalibus nominatis Staurachia, nec audeat officiare vel celebrare divina officia in aliqua Eccleſia poſita in dictis caſalibus ſeu in aliquo eorum ſub pena yperperor. viginti quinque pro qualibet vice, qua contrafecerit, quam quidem penam incurrat in ſuis bonis propriis, „ & accuſator habeat medietatem dicte pene ſi per ejus accuſationem veritas habebitur, & teneatur de credentia & reſiduum veniat in Commune.

Poſt Paiſium tres Urbis Candiæ Græcos Archiepiſcopos recenſet Lequienius, Georgium nempe Alexandrum ex Raphaelis Volaterrani Geographia, Cyrillum Lucari ex Nicolai Spadarii Moldavo-Laconis Enchiridio, & Conſtantium, de cujus dignitate nullum affert teſtimonium. Quod ad primum ſcilicet ad Georgium Alexandrum attinet, ipſum ex Raphaelis Volaterrani authoritate Epiſcopum potius Arcadiæ in Creta dixerim, & quidem Latini ritus, quam Cretenſis Metropolis Græcum Archiepiſcopum. Volaterrani ipſiſſima verba ex lib. IX. Commentarior. afferre operæ pretium puto, ut ex eis eruditus Lector judicium ferat Candienſisne, an potius Arcadienſis Eccleſiæ dicendus ſit Antiſtes.

Hic prope Labyrintus, cujus dicunt adhuc extare veſtigia, ut retulit mihi noſter Georgius Alexander ejus Inſulæ Præſul (ex quibus verbis Lequienius eum inter Candienſes Archiepiſcopos recenſuit), *qui locum adivit. Mons eſt effoſſus &*

undi-

undique concavus una tantum, & anguſta via aditur. Dux loci peritus præcedit cum ardenti funali inextricabilem errorem per tenebras monſtrando. Non longe diſtat mons alter acceſſu difficilis, ſitu inexpugnabilis, qui lucus Jovi antiqua ſuperſtitione ſacer fuerat, hodie Themenos ab incolis appellatus, ut idem Georgius dicebat. & paulo poſt ſubdit: *Arcadia Stephano ex authoritate Demetrii nunc ſemidiruta, cui præerat Georgius Alexander ſuper memoratus, qui paucis ante annis Romam profitebatur.* Quum igitur Eccleſiæ Arcadienſi præfuerit Georgius Alexander iis temporibus, quibus unico Latino Antiſtite regebatur, ſæculo nempe XVI. quo floruit Volaterranus, haud ægre ex Volaterrani verbis compertum habemus, ruralem hunc Epiſcopatum Latinum, non vero Græcum Metropolis titulum obtinuiſſe.

Cyrillum quoque Lucarim virum impietate & audacia non minus, quam doctrina & ingenio ſpectatum, ex Cretenſium Græcorum Præſulum albo expungendum eſſe cenſeo. Ipſum Lequienius ex Nicolai Spadarii Moldavo-Laconis Baronis ac olim Generalis Valachiæ Enchiridio inter Candienſes Archiepiſcopos enumerat, cujus quidem Enchiridii verba (aliquantulum, ut videntur æquivoca) afferimus ex libro cui titulus *la Perpetuitè de la Foy de l'Egliſe catholique*, in qua ad Tomi primi calcem in appendice pag. 50. enchiridion Spadarii affertur, & in eo pag. 51. ſic legitur: *Paucis quidem abhinc annis Cyrillus natione Cretenſis dum in Britannia literis ſuam navat operam, non extremis labris virus illius loci delibavit, reverſusque ad ſuos, ob communem ſapientiæ famam in Clerum adoptatur, non diu poſt & Metropolita ſalutatur, &, ut verbo dicam, ad ipſum inclytæ Conſtantinopoleos thronum Patriarchicum effertur, & ad gubernacula totius Eccleſiæ Orientalis admovetur, quibus non diu præfuit. Mox teneris diſcipulorum auribus virus inſtillare Brittanicum, fama urbem complere, nec parvos metus in Eccleſia ciere. Sed non multo poſt ſapiens vir juxta ac pius Gabriel Blaſius meus olim Profeſſor in urbe Imperatoria ex cathedra illum de opinionibus ab Eccleſia Chriſti alie-*

nis

nis redarguit, quod nova dogmata de tranſubſtantiatione Corporis Domini, aliaque quamplurima virulenta extraneorum hæreſi plena moliretur. Quid multa? Cyrillus non a throno ſolum, in quem conſcenderat remotus, ſed & privatus vita ac veluti hæreticus ab Eccleſia eſt proſcriptus. Dum igitur Cyrillum Cretenſem ad ſuos reverſum, in clerum adoptatum, nec multo poſt Metropolitam ſalutatum legiſſet Lequienius, probeque noſſet Metropolitas in Eccleſia Græca a Patriarchis diverſos omnino cenſeri, ipſisque utpote dignitate & jurisdictione minores ſubeſſe, ſynchroni ſcriptoris authoritati fidens non dubitavit Cyrillum inter Cretenſes Archiepiſcopos enumerare, a qua deinde Eccleſia ad alias Alexandriæ & Conſtantinopoleos Patriarchales gradum habuerit. Quocumque autem in ſenſu accipienda ſint verba in Spadarii Enchiridio expreſſa, hoc certum compertumque habemus, Cyrillum hauſto prius Calviniani erroris veneno, Alexandriam, ubi Sacerdos initiatus fuerat, rediiſſe, cujus mox Patriarchalem Sedem per obitum Meletii Pegæ præceptoris olim ſui & benefici Patroni vacantem conciliatis ſibi auro electorum ſuffragiis obtinuit. Quamvis autem de peſſimo hoc, licet doctiſſimo viro nihil intuitu dignitatis, (quam numquam poſſedit,) dicendum eſſet, attamen aliquid vel ſummo calamo attingere hoc loco non abs re erit, tum quia Cretenſis eſt, & Candace Metropoli ortum habuit, tum quia ex rerum ſerie clarius innoteſcit, ipſum numquam Cretenſibus datum fuiſſe Antiſtitem. In Cyrilli autem actis exponendis Leonem Allatium virum Græcum Orthodoxum ſequemur Ducem, cujus quoque authoritati innixi multa de Cyrillo vulgarunt Antonius Arnaldus Doctor Sorbonicus in ſuperius citato libro de Fidei perpetuitate lib. IV. cap. VI. & Nicolaus Comn. Papad. in Hiſt. Gymn. Patav. Tom. II. pag. 239.

Cyrillus igitur ortum duxit ex Familia Lucari in Epidauro Illirico olim prænobili, quæ deinde in urbem Candacem translata cum diu multumque opibus & honoribus floruiſſet, tandem ex rerum humanarum conditione ad eam ege-

ſtatem

ſtatem redacta eſt, ut Cyrilli patruus Lanionis artem, genitor Cerdoniam, mater Fulloniam exercere coacti fuerint; Cyrillus ipſe adoleſcens, inter piſcatores primum, mox inter nautas vitam toleraverit. Quum autem aliquando Alexandriam Ægypti navi, cui inter minores lixas nauticos deſerviebat, advectus eſſet, ibi Meletio Pegæ Cretenſi peſſimo ejusdem urbis Patriarchæ innotuit, cujus deinde amorem ex ingenii alacritate & formæ elegantia promeruit, a quo etiam ſacris initiatus in Italiam miſſus eſt, ut gravioribus expoliretur diſciplinis. Philoſophiæ Venetiis, Theologiæ Patavii operam dedit, quarum emenſo curriculo Alexandriam reverſus eſt ad Meletium, a quo Archimandrites, & Abbas Angarathi præcipui in Creta Inſula Monaſterii conſtituitur. Quum autem mira peregrinandi cupiditate torqueretur, Monaſterio, cujus poſſeſſionem inierat, Vicarium deſtinavit fratrem ſuum pridem inter Monachos cooptatum, qui literarum licet expers Abbas deinde Angarathenſis evaſit. Wittembergæ primum, mox Genevæ conſtitit, hauſtoque hæreſum ibidem vigentium veneno, Catholicæ fidei auro hæreticorum corruptus turpiſſime renuntiavit. Divitiis auctus quas ex Germania, & Creta corrogaverat, Alexandriam iterum petiit, cujus Patriarchalem Sedem per obitum Meletii vacantem corruptis auro electorum animis occupavit. Majora exinde elato animo volvens, Conſtantinopolim ſe contulit, ut Neophyto Patriarchæ circa ea tempora defuncto ſufficeretur, irrito tamen conatu: nam vulgato ejuratæ fidei rumore, unanimi voto repulſus Timotheum a Præconeſo ſibi præponi doluit. Sua igitur ſpe fruſtratus Cyrillus occultas Timotheo inſidias ſtruere non deſtitit, donec iis patefactis, convocata propterea Synodus ipſum Alexandrino Patriarchatu ſpoliat, & in Monaſterio Anthos deportari jubet, ubi laqueo, ex Turcarum decreto, dies ſuos expleſſet, niſi Athonitis Monachis periculum oſtendentibus ſibi fuga conſuluiſſet. Obiit non multo poſt Timotheus mortiferi poculi hauſtu per Apollonii Chii Medici fraudem, qui Joſa-

phati Andrii Archimandrites ſuaſu in poculo primum, mox in elysmo venenum infuderat. Quare eam nacti occaſionem Cyrilli fautores, ipſum defuncto ſurrogari obtinuerunt. Perfidiam doctrinæ ſuæ aliquandiu in ea dignitate poſitus ſimulavit Cyrillus, cum vero poſt quatuor fere menſes ſe Calviniana hæreſi, ad quam alios trahere ſatagebat, infectum oſtendiſſet, id indignati Græci Cyrillum e Patriarchali throno avulſum in Rhodon Inſulam ejici impetrarunt, a quo tamen exilio Calvinianorum ope evocatur. Ipſorum etiam hæreticorum pecunia fretus Anthimum ſibi in ſucceſſorem delectum e dignitate deturbari obtinuit, iterumque Patriarchalem Sedem, Græcis fruſtra obnitentibus, poſſedit. Ut vero promiſſam Turcis pecuniam coadunaret, Hollandis mercatoribus ſacram Templorum ſuppellectilem, & Eccleſiaſticas dignitates pretio vendendas permiſit, horrente univerſa Græcia, quæ Tyrannum in Calvinianæ perfidiæ ſcola edoctum ſibi Paſtorem præfici gemebat. Græcorum itaque conatu tertio dejicitur, ſuffecto, ei in Patriarchatu Gregorio Epiſcopo Amaſienſe; ſed Cyrilli artes & potentia adeo valuerunt, ut expulſo ac deinde ſuffocato per intortum funem Gregorio, Turcæ illum Patriarchali Byzantii Sedi reſtitui mandaverint. Ex hac itaque ſuperata procella cæpit audacior Cyrillus in opes fidemque Græcorum ſævire, & hæreticorum promiſſis ſubſidiisque fretus nefanda Calvini dogmata in vulgus circumferre. Flagitioſi hominis nequitiam non amplius ſuſtinere valentes Græci, ipſum ab uſurpata cathedra tertio ejectum depulſumque, in carcerem ad mare Euxinum detrudi impetrarunt, ubi Turcici Imperatoris juſſu laqueo ſuffocatus dies, & tyrannidem explevit. Execrabile viri cadaver mare, in quo jactum fuerat, ad litus evomuit, ibidemque absque ulla eccleſiaſtica pompa ſepultum fuit: cum vero veſtis, qua tegebatur, pars extra terram appareret, ejus indicio viatores theſaurum ibi latere ſuſpicantes, luridum ac fœde olens corpus e pulvere, qua obrutum fuerat, extraxerunt, illudque in loco avibus feriſ-

que

que diſcerpendum vorandumque reliquerunt; Divina ſic ordinante juſtitia, ut qui Eccleſiam Catholicam perdere tandiu cogitaverat, ipſe horribili fato punitus eccleſiaſtica etiam ſepultura careret. Diverſimode de Cyrillo ejusque geſtis ſcribunt hæretici Luthero-Calviniani, & inter eos præcipue Henricus Hilarius Diaconus Lutheranus, qui in notis & additionibus ad Chronicon Eccleſiæ Græcæ a Philippo Cyprio Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Protonotario concinnatum, fuſiſſimo ſermone Cyrilli Lucaris artificioſam Panegyrim texit, ipſumque veluti Martyrem pro Calviniani dogmatis prædicatione paſſum affirmat. Hæc cum in Cyrillum vivum, ejusque exanime cadaver acta fuiſſent, etiam ejus memoria pari ſupplicio affecta fuit: ingemiſcens enim Græcia ſe impii viri nomine & ſcriptis infamem factam, coacta anno 1621. Hieroſolymis Synodo, cui Doſitheus Patriarcha ipſius civitatis præfuit, nefandam hominis fidem perverſaque dogmata unanimi conclamatione Epiſcopi & viri in ea Synodo congregati damnaverunt, ipſiusque hæretici renuntiati nomen & memoriam anathemate perculerunt, ut videre eſt in Prolegomeno & actis ipſius Synodi in Collectione Harduini vulgatis Tom. XI. Edit. Pariſienſ. pag. 179. Ex ejusdem Hieroſolymitani Concilii actis Tom. citati pag. 186. enuntiatus legitur *Gabriel Severus Moreanus Fratrum noſtrorum Cretenſium Archiepiſcopus, qui librum de ſeptem Eccleſiæ Catholicæ ſacramentis compoſuit*; ne autem quis putaret, in Inſula Cretæ ipſum fuiſſe Archiepiſcopum, adjecta ibidem legitur hæc nota marginalis *Pro qui Venetiis degebant*, ideſt Fratrum noſtrorum, qui ex Creta Inſula ſe Venetias reduxerant. Porro Gabrielem hunc Severum Philadelphiæ Archiepiſcopum Venetam Sancti Georgii Græcorum Eccleſiam adminiſtraſſe, ſcriptum legitur in Eccl. Venetis Illuſtratis Tom. XII. pag. 365.

Hæc de Georgio Alexandro, & de Cyrillo Lucari inter Archiepiſcopos Cretenſes perperam enuntiatis afferenda cen-

ſuimus, nihil de Conſtantio addentes, cujus nominis & dignitatis fides eſt apud Lequienium.

XII. Conſtantius hujus Eccleſiæ, ut refert Lequienius, titulum obtinebat anno 1721.

Non erit ab inſtituto alienum, nec accidet, ut ſpero, Lectoribus injucundum, ſi pauca quædam hoc loco proferam de Clero & Eccleſiis Græcorum; etſi enim ea non magni eſſe ponderis videantur, eſt tamen cur ad Poſteros traduci promereantur. Qualiacumque ſint, ea fide ſumma profero ex antiquis ms. & potiſſimum ex parvo codice recentioris ævi pariter ms., qui adhuc extat in Veneta Bibliotheca Cœnobii Sanctæ Mariæ Servorum. Ad uſus privatos viri, ut autumo, Regularis Cretenſis ſcriptus videtur, quo tempore Creta durum Turcarum jugum ſubiit, & hoc etiam titulo peculiarem ſibi fidem vindicat, quam eidem mirum in modum conciliat conjuncta cum ſtylo ſimplici accurata rerum tractatio. Author lingua Italica uſus eſt, paucisque admodum paginis res Cretæ Eccleſiaſticas complectitur. Scilicet de Clero agit tum Regulari, tum Sæculari, atque in primis quidem de Græco, tum de Latino. Verba ejus, quantum in me erit fideliter, atque ut ita dicam, religioſe vertam. Quæ autem ad Clerum Græcum attinent hic exhibeo, alibi quæ ad Latinum ſpectant, exhibiturus.

Non alii erant in Inſula Cretæ Monachi Græci ritus quam Baſiliani, ſed multiplicis inſtituti defectum penſabat immanis numerus, qui ad decem mille & amplius pertingebat, maxima tamen ex parte rudes Agricolæ cum Monachali tunicula, qui Abbatum & Cœnobiorum prædia colebant. Hinc facile intelligitur, Abbates bene plures fuiſſe, quorum alii majoribus, alii minoribus redditibus fruebantur. En Abbatiarum, quæ præcipuæ habebantur, Elenchum; in quarum unaquaque centum & quinquaginta circiter Monachos degiſſe, ſcriptum legimus.

In

In territorio Candiæ.

Monaſterium Beatæ Mariæ Virginis de Angaratho omnium in Creta Inſula celeberrimum, ex quo prodierunt multi doctrina illuſtres viri. De antiquitate Cœnobii Angarathenſis, & de ejusdem Menologio ſcripſit Meletius Pegas Cretenſis ex Metropoli Candia, qui cum Patavii Philoſophiæ ac Medicinæ operam dediſſet ſub Jacobo Zabarella, promeritam ſtudio lauream ſuſcipere renuit, ne cogeretur (quod publicæ leges ſanxerant) Latinæ fidei confeſſionem emittere. Eapropter in patriam redux monaſticum S. Baſilii inſtitutum in Angarathenſi Monaſterio, *quod maximum in Inſula, & cæterorum caput erat*, profeſſus eſt ſub Silveſtro Abbate, cui ad Patriarchales Alexandriæ infulas evocato ſucceſſit Monachorum ſuffragio in Abbatia. Quum autem & voce & ſcriptis hoſtis Latinorum acerrimus non ſolum Latinum Archiepiſcopum, ſed etiam Rectores laicos & ſæcularem authoritatem offendiſſet, carcere retinendus, fuga ſibi conſuluit & ad Silveſtrum Alexandrinum ſe contulit, a quo Cyrenenſis Archiepiſcopus inſtituitur; moxque cum ſe dignitate abdicaſſet Silveſter & in Montem Sinai ſeceſſiſſet, Meletius ei in Patriarchatu ſuffectus fuit circa annum MDXC. Rebus cum Veneto Legato Conſtantinopoli compoſitis in Cretam rediit, ubi Monaſterium S. Catherinæ pretioſis veſtibus, atque aureis vaſis ditavit. Alexandriæ demum ad ſuam ſedem reverſus, ibidem in errorum ſuorum pertinacia obiit circa annum MDCXX. Agunt de Meletio & ejus ſcriptis Leo Allatius de conſenſu l. 4. p. *996*. Fabritius in Bibliot. & Papadop. in Hiſt. Gymn. Patav. Tom. II. pag. *279*. Alium ejusdem Angarathenſis Monaſterii doctiſſimum quidem, ſed Græcis erroribus addictiſſimum alumnum Meletium Syrigum memorant Fabritius in Bibliot. & Papad. citati lib. p. *309*. cujux mox ad Monaſterium Boniportus mentio erit. Ad illuſtrius hujus Monaſterii decus liceat Acatholicis viris alium addere pietate, & Orthodoxæ Religionis profeſſione laudatiſſimum hominem Georgium, poſtea in Monaſtica profeſſione Geraſimum

ſimum Palæocappam Cydonienſem, qui Monachus primum & Abbas Cœnobii Angarathenſis, ad Ciſamenſis Eccleſiæ, quam ſuo patrimonio erexerat & dotaverat, Epiſcopales Græci ritus infulas adlectus fuit, ut fuſius dicemus, ubi Græcos Ciſami Antiſtites afferemus.

Monaſterium Sanctæ Mariæ de Apeſones.

Monaſterium Sancti Antonii Abbatis de Urondiſti.

Monaſterio Beatæ Mariæ Virginis de Aratti.

Monaſterium Sancti Georgii Martyris de Uraghaſti.

Monaſterium Beatæ Mariæ Virginis Odhigitriæ.

Monaſterium Sancti Georgii Martyris de Apoſſelemi.

Monaſterium Beatæ Mariæ Virginis de Cardhiotiſſa, cujus mentionem ſuperius egimus.

Monaſterium Beatæ Mariæ Virginis de Eleuſſa.

Monaſterium S. Georgii Mart. de Scalotto.

Monaſterium Sancti Georgii Mart. Apamoſiſſi.

Monaſterium Beatæ Mariæ Virginis de Falandra.

Monaſterium SS. Apoſtolorum de Allagni.

Monaſterium S. Sabbæ Abbatis de Savatiani.

In civitate autem Candiæ aliud erat ejusdem Baſiliani inſtituti Monaſterium quinquaginta circiter Monachos habens, quod peculiari regiminis forma regebatur. Abbas ejus Monaſterii ſingulis bienniis a celeberrimo S. Catherinæ Monaſterio in monte Sinai poſito mittebatur, ut Monachi ſub ejus diſciplina in ſuſceptæ auſteritatis rigore perſeverarent. Ampliſſimi redditus huic Monaſterio ex publicæ liberalitatis conceſſione a tempore adepti Regni provenerant, ex quibus & Cretenſes Monachi alebantur, & plurima ad Monaſterii Synaitæ inopiam ſublevandam ſubſidia proveniebant. Sed & Archiepiſcopo montis Sinai redditus erant in Cretenſi Inſula conſtituti, ut patet ex diplomate Petri Ziani Ducis Venetiarum dato die 12. Septembris anno 1212. quo Simeoni Archiepiſcopo montis Sinai publico decreto confirmantur ea prædia, quæ in Inſula Cretæ pridem poſſidebat. Non ſemel in regeſtis Ducalis Cancellariæ Cretenſis occur-

rit mentio Synaitarum Candidæ, qui ad tuenda ſui Monaſterii jura controverſias adverſus ruſticos ſibi ſubditos interdum habuerunt. Sententiæ documentum proferimus, quo quemdam Græcum ad ſervitutem ejusdem Monaſterii ex originis ſuæ conditione teneri judicatum fuit. In hoc Sanctæ Catherinæ Cœnobio, quod *Montis Sinai Methochium* recentiori ævo a Cretenſibus appellabatur, vitam monaſticam aliquando egit Maximus (ante regularem profeſſionem Michael) Margunius, qui poſt varios vitæ eventus, a Hieremia II. Patriarcha Conſtantinopolitano Citheræ Epiſcopus creatus, Cretæ obiit anno MDCII. prope octogenarius, & in Eccleſia Deiparæ Trimartyros ſepultus fuit. Viri Latino nomini infenſiſſimi vaferrimum ingenium, & male adhibitam doctrinam eleganter exhibet in ſua Gymnaſii Patavini Hiſtoria Nicolaus Comnenus Papadopulus Tom. II. p. 264. in diuturnitate tamen ejus vitæ ſtatuenda erraſſe cognoſcimus ex natalitii & emortualis anni chronicis notis, quæ ſi attendantur, & ad calculum redigantur, dum ortus dicitur circa annum MDXLVII. defunctus vero anno MDCII. profecto liquet ad LV. annos tantum vitam produxiſſe. Ditatum fuiſſe hoc Cœnobium pretioſis veſtibus, ac vaſis aureis a Meletio Pega Patriarcha Alexandrino Schismatico ſcribit Papadop. Tom. citati pag. 280.

MCCCLXXI. Menſe Decembris. Die XVI. Indict. X.

„ Per Magnificum Dom. Petrum Cornario honor. Ducham
„ Crete, & Dom. Nicolaum Delphinum Conſiliarium abſen-
„ te Dom. Baldo Quirino altero Conſiliario dictum eſt con-
„ corditer & ſententialiter, quod Georgius Petropulo filius
„ ſ. Joannis Petropulo habitator burgi Candide ſit & eſſe de-
„ beat Villanus Monaſterii Sinaitarum Candide, & debeat
„ reſpondere & obedire, ac etiam reddere jura ſua Fratri

„ Za-

„ Zacharie yconomo (1) dicti Monaſterii & ſucceſſoribus
„ ſuis tamquam villanus non obſtante contradictione, quam
„ ipſe faciebat dicens ſe fuiſſe francum & liberum cum per
„ publicum inſtrumentum productum & lectum in curia ro-
„ gatum per Johannem Petropulo & patrem ejus plene con-
„ ſtiterit Johannem ipſum fuiſſe villanum dicti Monaſterii ex
„ ſua propria confeſſione nominando ſe in ipſo inſtrumento
„ tamquam villanum dicti Monaſterii, & ſimili modo ſe
„ nominabat villanum dicti Monaſterii Hemanuel Petropu-
„ lo Frater ſupradicti Georgii in quodam alio inſtrumento
„ rogato per eum producto, & lecto coram Dominio; &
„ etiam dictus Georgius coram Dominio conſtitutus ſe fuiſſe
„ filium ſupraſcripti Joannis, & fratrem ſupraſcripti Hema-
„ nuelis Petropulo qui ſe nominabant villanos in inſtrumen-
„ tis predictis, & ipſos Joannem, & Georgium fuiſſe poſſeſ-
„ ſos a dicto Monaſterio tamquam villanos.

In Territorio Sithiæ.

Monaſterium Beatæ Mariæ Virginis de Acrotiogiani.

In Territorio Rethimi.

Monaſterium SS. Salvatoris de Arcadi, de quo inferius aliqua ex Itinerario Tournefortii.

Monaſterium S. Georgii de Arſani.

Monaſterium Sancti Michaelis de Aſtratigo.

In Territorio Cydoniæ ſeu Caneæ.

Monaſterium in loco Boni portus ſeu ad Bonos portus, qui vicus eſt Inſulæ, notus ex Actibus Apoſtolorum c. XXVII. quo appulit Sanctus Paulus Apoſtolus, dum Romam vinctus duceretur. Hujus Monaſterii renuntiatum fuiſſe Abbatem Meletium Syrigum, qui in Cœnobio Angarathenſi Monaſticam vitam profeſſus fuerat, ſcribit Papadop. in Hiſt. Gym. Patav. Tom. II. pag. 309. Non diu tamen in ejus adminiſtra-

(1) Frater Zacharias yconomus ſucceſſerat eodem anno 1371. Fratri Arſenio yconomo Sinaitarum, de quo mentio eſt in Archivis Cancellariæ Cretenſis ad diem II. Septembris ejusdem anni 1371.

ſtratione permanſit, nam cum aram Græci ritus, in qua Sacerdos Latinus ſacra egerat, ipſe Photianis erroribus addictiſſimus deſtrui, & ſolemniter iterum conſecrari mandaſſet, pulſus in exilium Galatæ obiit, ut loco citato refert Papadop.

Monaſterium S. Dominicæ - - -.
Monaſterium Sancti Joannis Eremitæ de Goherneto.
Monaſterium Beatæ Mariæ Virginis de Ghruſſopigi.
Monaſterium SS. Trinitatis de Acrotiri.
Monaſterium Sancti Baſilii.
Monaſterium Beatæ Mariæ Virginis Odigitriæ.

Memorat inſuper Pittonius de Tournefort in epiſtolis prima & ſecunda ſui per Orientem itineris alia Græcorum Monachorum (Caloieros incolæ vocant) Cœnobia, eorumque primum enuntiat Monaſterium Sancti Eleutherii titulo nuncupatum, non longe ab urbe Cydonia ſeu Canea, in quo aliqui (ſic ſcribit Tournefortius) Sedem Epiſcopalem veteris Cydoniæ ſtetiſſe afferunt, licet nulla ibidem appareant dirutæ civitatis rudera, vel veſtigia.

Monaſterium aliud deinde enuntiat itinere Dimidii Diei procul ab ipſa Caneæ Urbe poſitum, & vocabulo Trinitatis inſignitum, in quo olim centum, modo vix quinquaginta Monaci numerantur, qui labore manuum ſuarum Cœnobii prædia colunt, unde vitæ neceſſaria miniſtrentur. Duo deinde Monaſteria recenſet, utrumque titulo S. Joannis decoratum, nec longe a ſuperius enuntiato Monaſterio Trinitatis poſitum, quorum tamen alterum ob frequentes Piratarum incurſiones derelictum a Monachis fuit, & ad ruinas temporum injuria redactum.

Monaſterium Arcadiæ, quod a civitate Retimi duodecim millibus paſſuum procul eſt, nuncupationem accepit ab antiquiſſima Arcadiæ Urbe, ſuper cujus rudera ædificatum viſitur. Reliquis univerſæ Inſulæ Monaſteriis & pulchritudine, & ædificiorum ambitu præſtat, amplioresque redditus poſſidet, ex quibus ſupra centum Monachi intra ſepta in

Divinis Officiis aliisque interioribus muniis exercentur, reliqui vero, qui & ipſi Monaſticum Inſtitutum profitentur, & ducenti circiter numerantur, in pagis diſperſi degunt ad ſegetes, vineasque colendas. Plurimis verbis ubertatem vini oleique ex prædiis Monaſterii hujus extollit Tournefortius loco citato.

In vaſta planitie ad radices Montis Idæi Monaſterium viſitur, quod Græce nuncupatur *Aſomatos*, ſcilicet Monaſterium Angelorum, in quo ſe humaniſſimo hoſpitio ſuſceptum ſcribit Tournefortius.

Porro Græcæ Abbatiæ in triplici claſſe erant; Aliæ enim publici & regii juris, aliæ privati, aliæ demum Cœnobiticæ. In prima claſſe, Abbate vel vita functo, vel in pœnam erroris alicujus expulſo, Dux Cretæ Monachum alium Sacerdotem in Abbatem inſtituebat, neque enim fas erat ad Abbatiam aſſumere niſi Monachum, qui pridem ſacerdotio initiatus fuiſſet. Ex hoc electionum modo gravia interdum legum, & rerum ſacrarum diſcrimina proveniebant, ſiquidem non ſemper digniores juxta Canonum ſanctiones, & normam aſſumebantur, ſed aliquando is, qui aut pecunia aut officiis prævaleret, in Abbatem deſignabatur, qui propterea Monachos ex arbitrio admittebat, dimittebatque, præſertim cum nulla Monachi adſtringerentur clauſura, nec ab alio quopiam Eccleſiaſtico ſuperiore foro ſe cogi ſinerent, ſed magna vivendi licentia uſi, ſolis Reipublicæ magiſtratibus parere vellent.

Longe alia erat Abbatiarum juris privati conditio, cum enim a Fundatorum hæredibus Abbates eligerentur, atque ab iisdem de gradu deturbari poſſent, timor hujusmodi Abbates, & hinc Monachos in officio continebat, quandoquidem majorum ſuorum leges, & inſtituta cuſtodiri hæredes conſtanter volebant.

Quæ erant in tertia claſſe Cœnobiticæ Abbatiæ cæteras alias morum ſeveritate & diſciplina anteibant, easque Græci Laici peculiari obſequio venerabantur. Abbatis regimen

trien-

triennium integrum tenebat, & ex ipſis Cœnobii Monachis, penes quos erat jus ſuffragii, deligebatur; erant autem electores numero impares ſeptem, vel novem, vel undecim, atque unicum ſuffragium ſupra dimidium validam faciebat electionem Abbatis, qui ab aliis etiam Cœnobiis evocari poterat. Monachi illi, qui in prima Cœnobii fundatione jus ſuffragii obtinuerant, non Abbatem ſolummodo creare, ſed uno ex ipſis deficiente alium ſufficere poterant ex ipſo tamen Cœnobio etiam Converſum, ut vocant, maturis tamen moribus virum, quique annos ſaltem octodecim in Cœnobio laudabiliter egiſſet. Apud hunc vocalium cœtum erat regimen Cœnobii œconomicum, cum enim Abbas triennalis eſſet, nihil quidpiam ipſis inſciis, & invitis ſtatuere poterat. Horum Monachorum Eccleſiæ & Cœnobia Divinis officiis & Pſalmodia colebantur egregie, morumque modeſtia Græcorum benevolentiam communem, & ex ea eleemoſinas largiores illis conciliabat. Omnes autem quotquot erant Abbates & Monachi Græci Laicis Venetorum magiſtratibus parebant, quam ipſimet conditionem inire voluerunt, ne Latinis Præſulibus obtemperare cogerentur. Cæterum ut in Inſula Cretæ Græcus Clerus tum regularis, tum ſæcularis haberet Epiſcopum Catholicum Græci ritus, per quem ſacris ordinibus initiaretur, viſum eſt publicæ providentiæ in Cithera Inſula non procul a Candia, Epiſcopum Catholicum Græcum ſtatuere Epiſcopali menſa aſſignata, a quo Cretenſes Græci ſacramentum Ordinis Græco ritu ſuſciperent, inhibitione indicta, ne ad alium quempiam Epiſcopum extra ditionem Venetam accederent.

At vero utcumque Monachi in Inſula abundarent, adhuc Cleri ſæcularis multitudo longe erat major, quippe frequentes in urbibus, frequentioreſque in pagis, & in montibus Presbyteri occurrerent. Atque in urbibus quidem plerumque honeſto loco nati deligebantur, cujus delectus hæc erat cauſa, quod vellent juspatronatum in Eccleſiis, atque Parœciis a ſuis majoribus inſtitutum ſibi tueri, & eccleſia-

ſticis redditibus, atque eleemoſinis familias ſuas juvare. Hac ipſa de cauſa Sacerdotio inhiabant Primogeniti; qui juxta Eccleſiæ Græcæ conſuetudinem nubebant prius, tum ſacris Ordinibus initiati Eccleſiis & Parœciis regendis præficiebantur. Urbanum Clerum agreſtis incredibiliter numero ſuperabat. Homines erant ex infima ruſticorum plebe, fortunis æque ac litteris omnino deſtituti. Et quamvis rurales Parœciæ adeo frequentes eſſent, ut paucis admodum domibus ſua peculiaris adeſſet Parochialis Eccleſia, adhuc tamen plures ſupererant ſacerdotes. Nimirum agricolæ verſutiſſimi eo intuitu Eccleſiaſticæ militiæ nomen dabant, ne laborem colendi aliena arva ſubirent, neve inter remiges ad Triremes publicas deducendas, ſi quando urgeret neceſſitas, deſcriberentur. Hinc factum eſt, ut cum ſingulis Presbyteris ſua eſſet Eccleſia aſſignanda, cui deſervirent, hujusmodi Eccleſiæ humiles anguſtæ, & mapalis potius in modum extruerentur, adeo paſſim, ut quocumque te verteres, in aliquam id genus Eccleſiam pedem offenderes. Neque id in apertis, & cultioribus ſolummodo campis, ſed inter montium juga, ſummisque in rupibus.

Erectionum hujusmodi quamplurima extant documenta, in codicibus, qui poſt Cretæ clades ad nos devenerunt. Ipſa argumento eſſe poteſt Metropolis, quæ ſuo ambitu nonaginta & amplius Græcorum Parœcias complectebatur, quæ tamen Eccleſias haberent loco, forma, & cultu valde contemptibiles. Adde Oratoria, Sodalitia, & Sacella ingentem vim, quibus ſingulis ſuus aderat ad cuſtodiam Sacerdos. Has omnes Eccleſias Parochiali jure inſignitas cum ſuis nominibus exhibeo, prout ea deſcripſi ex codice ſuperius memorato, quem, niſi me mea fallit opinio, pronum eſt credere exaratum a Fratre Minorita alumno Cœnobii S. Franciſci in urbe Cretæ: ſiquidem cum cætera omnia obiter attingat, & cito prætereat, in hujus Cœnobii deſcriptione totus eſt, & minutiora quæque ſtudioſe diligenterque ſectatur, tum reliqua Seraphicæ Religionis Cœnobia, quotquot in toto Regno numerabantur, ſingillatim exequitur. En

En itaque Eccleſias Parœciales Urbis Candiæ, in quibus Divina officia, & ſacramentorum adminiſtratio Græco ritu peragebantur.

Sancta Maria Angelorum, ampla potius Eccleſia, quam ornata. Huic tamquam Matrici reliquæ omnes obedientiam præſtabant, ibi reſidebat Sacerdos, quem Cleri caput omnes agnoſcebant, atque reverebantur; Græci Protopapa, Latini Archipresbyterum vocant, qui non ad tempus eligebatur, ſed quamdiu è vivis excederet, eumque Ducha Cretæ pro tempore deſignabat.

Ab hac alias effero, prout in ſuperius memorato codice enuntiantur.

S. Onuphrius.
S. Nicolaus della Fontana.
S. Maria Odigitria, ideſt Viæ Dux.
S. Georgius della Volta.
S. Joannes Ghirofilima.
S. Georgius Diviona.
S. Joannes Theologus Abbatis Angharaton.
S. Maria Theoſchiepaſti, ideſt obumbrata a Deo.
S. Georgius de Leoni.
S. Maria de Periblecto.
S. Theodoſia.
S. Andronicus.
S. Maria Ghraſſalithini.
S. Maria de Ptighattoſtra.
S. Maria de Alleuropughitiſſa.
S. Nicolaus de Malvezi.
S Maria de Piſtoſtiſſa.
S. Georgius de Cavura.
S. Conſtantinus.
S. Anna.
S. Michael Archiſtratigos.
S. Joannes Damaſcenus.
S. Joannes Eremita.

S. Ma-

S. Maria Thaumaturga.
S. Nicolaus de Sabionata Caſtellana.
S. Antonius de Caſtro Moroſino.
S. Nicolaus de Zancharo.
S. Salvator de Ghruſtudi.
S. Joannes Theologus in Judaica.
S. Maria Chiera Gialini.
S. Georgius Dratino.
S. Marina.
S. Lucia Agia fotià.
S. Demetrius.
S. Nicolaus del Molo.
S. Michael Archangelus Archiſtratigos.
Agia Chiriaci, ſcilicet S. Dominica.
S. Conſtantinus de Dandulo Dimnus.
S. Nicolaus drio l'Emo.
S. Maria Agia Mogni.
S. Maria Chiria Panagia.
S. Nicolaus.
S. Salvator.
S. Georgius.
S.S. Apoſtoli.
S. Spiridion.
S. Marcus.
S. Nicolaus de Murghurtargià.
S. Elias.
S. Athanaſius.
S. Baſilius.
S. Athanaſius de Papadopuli.
S. Matthæus.
S. Georgius.
S. Maria Faneromegni.
S. Maria Faneromegni ſti Vagià.
S. Elias ſta ſavatianà.
S. Michael Archiſtratigos de S. Paulo.

S. Ma-

S. Maria Chivia i pandanaſos agios minas, ideſt S. Menas.
S. Maria Chivia manoliteſſa.
S. Joannes Gryſoſtomus.
S. Joannes Eleemoſinarius.
S. Georgius Dhorgiani.
S. Lucia Agia fotia ſto petrinò giafiri.
S. Anna.
S. Joannes.
S. Marina.
S. Salvator.
S. Pelagia.
Crucifixus de Pandoçratora.
Crucifixus de Dermata.
Agios Chyrilos, ideſt S. Cyrillus.
S. Maria ichyria julaghirena.
S. Pantaleon de Bugnali.
S. Georgius to chatergaro.
S. Maria Papatis Mamugni,
S. Salvator.
S. Herini.
S. Eleuſa.
S. Maria de Pſighoſſoſtra, ideſt ſalvatrix animarum.
S. Georgius Gliffocaridhi.
S. S. Cosmas, & Damianus I. Agii Anargyri, ideſt Sancti carentes argento.
S. Simeon.
S. Joanes Miriſti.
S. Joannes Prodromos, ideſt Præcurſor.
S. Maria Chiria Flevariani.
S. Pantaleon.
S. Salvator de Panogratora.

Hæ omnes Eccleſiæ per ſæculares Presbyteros adminiſtrabantur.

Quoad Moniales, neque enim deerant in Creta fœminæ ſub regulari diſciplina unicum Sancti Baſilii inſtitutum (ut dictum eſt de Monachis) omnes profitentes, bifariam divideban-

debantur, aliæ enim erant in clauſura viventes, aliæ in Monaſteriis quidem ſub Abbatiſſa degentes, ſed propria libertate utentes ſeparatim vivebant eo fere modo, quo Sorores tertii Ordinis Minorum vulgo Tertiariæ ſeu Pizzocheræ nuncupatæ, vitam apud nos agunt. Sanctimoniales Clauſuræ ſepto obſtrictæ duo ſolummodo (quod ſciam) Monaſteria obtinebant, unum ſub Sancti Matthæi titulo antiquiſſimum in urbe Cydonia, alterum poſteriori ævo, ſæculo videlicet XVI. ineunte in urbe Candiæ fundatum ſub nuncupatione Sanctæ Mariæ Acrotigiani, cui Græcorum pietas præter expenſas Ædificiorum, redditus etiam aſſignaverat, qui ad alimoniam centum & quinquaginta Monialium ſufficerent.

Ut autem tenuis admodum erat numerus earum, quæ certis obſtrictæ legibus intra ſepta concluſæ vivebant, ita in univerſa Inſula abundabant Monaſteria aliarum, nomine potius quam re Monialium; nam quamvis atra veſte ad pedem usque producta indutæ, parvamque crucem e collo pendentem geſtantes, & albo velo caput obvolutæ incederent, inſtitutum tamen S. Baſilii, cui nomen dederant, ad extremam usque ſenectutem, ut plurimum profiteri differebant, nemine eas ad ſolemnem votorum emiſſionem cogente.

Hæc de utriusque Cleri Græci conditione ad rerum memoriam perennandam attulimus, exhibituri mox, ubi de Latino Clero agemus, cæremonias, quas in ſolemnitatibus Laudum ſeu *del Laudo* nuncupatis, ſervare in Cathedralibus Latinis Græci Presbyteri conſueverant.

Huc-

HUcuſque de Archiepiſcopis Cretenſibus, qui inter Metropolitas Conſtantinopolitano Patriarchali Throno ſubjectos trigeſimum locum ſub Leone Sapiente ſeu Philoſopho Græcorum Imperatore obtinuerunt, ſæculo reparatæ ſalutis IX. mox ſub Andronico Palæologo ſeniore ſæculo XIII. ad trigeſimum ſeptimum locum, ut ſuperius diximus, traducti fuerunt, ea fortaſſe de cauſa, quia Creta Inſula ab Imperio Orientali avulſa in Venetorum Dominium devenerat. Nunc ad aliarum Eccleſiarum Epiſcopos tranſeundum eſt, quos ſuffraganeos ſibique ſubjectos numerabat Cretenſis Metropolis. Ipſos eo ordine proferemus, quo eos digeſſit laudatiſſimus Lequienius, Eccleſias illas prætermiſſas facientes, de quarum Epiſcopis nulla nec in editis libris, nec in ms. documentis occurrit mentio.

Eccleſias Cretenſis Archiepiſcopatus ſuffraganeas affert Albertus Mirræus in Notitia Epiſcopatuum Orbis Chriſtiani lib. III. pag. 102. ubi ſic ſcribit:

„ Patriarchatus Conſtantinopolitanus ex diſpoſitione Leo-
„ nis Imperatoris C. P. cognomento Philoſophi ſeu Sapien-
„ tis, qui anno Chriſti DCCCLXXXVI. cœpit imperare,
„ & imperavit annos XXII.

Sedes XXX. Cretæ Inſulæ.

M. Gortynius.
Gnoſſius.
Arcadiæ.
Cheroneſſi.
Aulopotami.
Agrii.
Lampenſis.
Cydoniæ.
Hierapetræ.
Siteæ.
Ciſſami.

Eoſdem Epiſcopatus affert Meurſius in ſuo de Creta tractatu lib. IV. cap. IV. ibique Gortynæ Epiſcopum diſtinguit a Cretæ Metropolitano, & urbem Hierapetram bipartiens, ex una Eccleſia duos Epiſcopatus conſtituit, quorum unum

Hieræ, alterum Petræ appellat, proindeque numerum Epiſcopatuum auget his verbis : quæ ex Leonis Novella deducta aſſerit. *Cretæ Inſulæ Metropolitano ſubſunt, primus Gortynæ Epiſcopus, ſecundus Gnoſſi, tertius Arcadiæ, quartus Cherroneſi, quintus Aulopotami, ſextus Agrii, ſeptimus Lampæ, octavus Cydoniæ, nonus Hieræ, decimus Petræ, undecimus Sithiæ, duodecimus Ciſſami.* Quod autem Hierapetra ſeu Hierapytna unica eſſet Urbs Epiſcopalis etiam ſub ipſo Leone Imperatore, manifeſtum fit ex actis Concilii Chalcedonenſis in quibus habetur Epiſtola Epiſcoporum Cretenſium ad Leonem I. Imperatorem, & in ea ſubſcriptus legitur Euphronius Epiſcopus Hierapydnæ. Ex his porro corrigendus erit loco citato Meurſius, ac etiam lib. I. cap. XI. ibi enim urbes Cretæ recenſens dum Hierapolim ſtatuit a Hierapytna diverſam, Epiſcopatus dignitatem Hierapoli non Hierapytnæ dicit ex Novella Leonis alligandam eſſe. *Hierapolis ... Sub Chriſtianis ſedes facta eſt Epiſcopi ordine nona. Vide Novellam Leonis.*

Ampliorem Eccleſiarum numerum exhibet Hierocles Grammaticus in notitia Provinciarum Imperii Orientalis, hæc enim affert Provinciæ Cretæ Eccleſias.

* ὑπὸ κονσουλάριον	ιά. Επαρχία Κρήτης * ὑπὸ ἡγεμόνα. πόλεις κβ'.	*XI. Provincia ſub * Præſide Urbes 22.*	* conſulari.

Μητρόπολις Γορτύνη.	Metropolis Gortyna.
Ἴνατος.	Inatus
Βιέννα.	Bienna.
Ἱεραπύδνα.	Hierapydna.
Καμάρα.	Camara.
Ἄλλυγγος.	Allyngus.
Χερσόνησος.	Cherſoneſus.
Λύκτος.	Lyctus.
Αρκαδία.	Arcadia.
Κνωσός.	Cnoſus.

Σού-

	Σούβριτος.	Subritus.	
	ὁ Ἄξιος.	Axius.	
* Ελεοθέρνα	* Ἐλευθέρα.	* Eleuthera.	* Eleu-
	Λάμπαι.	Lampe.	therna.
	Ἄπτερα.	Aptera.	
	Κυδωνέα.	Cydonea.	
	Κίσαμος.	Ciſamus.	
	Καντανία.	Cantania.	
	Ἔλυρος.	Elyrus.	
* Λίσσος	* Λάσσος.	* Laſſus.	* Liſſus
* ἤτοι Ἀρα-	Φοινήκη. *	Phenece *	* ſeu
δέρα	Αραδένα.	* Aradena.	
MS. con-	Νῆσος Κλαῦδος.	Inſula Claudus.	
jungit.			

Ex Hierocle eandem Epiſcopatuum ſeriem retulit Carolus a S. Paulo in Geographia Sacra in Parergon Notitiarum pag. 18. ſecundæ Editionis, ubi *ex veteribus Codicibus Vaticanis mss. veteres Provincias*, *&* *Urbes* recenſet, *quæ ſub Imperatore Romanorum apud Conſtantinopolim ſedente regebantur*.

At in Ordine Metropolitarum, qui Tomo XVIII. Bibliothecæ Byzantinæ pag. 316. accuratiſſime affertur, *prout deſcriptus eſt in Cartophylacio*, & in eo recenſentur, quot Epiſcopi ſubſint Metropolitis, *Inatos* prætermittitur, & Urbes hoc ordine enuntiantur.

Provinciæ Cretæ.

Gortinnæ.	Hierapidnæ.
Biennæ.	Alingi.
Camaræ.	Lectis.
Cherſoneſi.	Conoſſi ſeu Gnoſſi.
Arcadia.	Axy.
Subriti.	Lamparum.
Eleutheræ.	Cydoneæ.
Apternæ.	Cantaniæ ſeu Cautaniæ.
Ciſami.	Liſſi.
Eliri.	Inſulæ Claudi.
Phænices ſeu Ariadnæ.	

Tandem Lequienius, qui eos tantummodo Epiſcopatus illuſtravit, in quibus aliquos invenit ſediſſe Epiſcopos, tresdecim Urbes enumerat, quæ Gortynam veluti matrem & Metropolim venerabantur. Hæ ſunt Gnoſſi, Arcadia, Hierapetra ſeu Jerapolis, Lappa, Phænix, Heracleopolis, Subrita, Apollonia, Eleutherna, Cherſoneſus, Cydonia, Ciſſamus, & Cantanus. His a Lequienio ſtatutis Eccleſiis facile alia addi poſſet nempe Rhaucia, cujus Urbis fuiſſe Epiſcopum Sanctum Myronem Thaumaturgum arguit, ut ſuperius dictum eſt, Doctiſſimus Jo. Pinius in actis Sanctorum Tom. II. Auguſti pag. 344.

ECCLE-

ECCLESIA CNOSSI.

CNoſſus, ut eam vocant Strabo & Ptolomæus, ſeu Gnoſſus, ut a Diodoro Siculo & Polybio appellatur, olim Ceratus vocata fuit a præterfluente flumine, ſic enim de ea ſcribit Strabo lib. X. *Cnoſſus olim Coeratus vocata fuit a flumine præterlabente ;* Gnoſſios etiam a flumine Ceratios vocari notat Heſychius, qui Gnoſſum aſſerit aliquando Trittam vocatam fuiſſe : *Tritta : ita Gnoſſus nominabatur* . In planitie inter Gortynam & Lyctum poſita antiquo ambitu ſtadia XXX. occupabat. Quod autem de ipſius antiquitate refert ex Cretenſium traditione Diodorus Siculus lib. V. Titanes videlicet in terra Gnoſſiorum domicilium habuiſſe, ibique Jovem nuptias cum Sorore ſua celebraſſe, hoc ad regionem, non autem ad urbem referendum eſt, ſiquidem ut concordi aſſerunt ſententia Strabo, Diodorus, aliique Græcarum rerum Scriptores, Minoes, quem dicunt Jovis filium, dum Cretæ Inſulæ leges daret multas in ea urbes condidit, inter quas tres eminebant, Gnoſſus nimirum in ea Regni plaga, quæ Aſiam reſpicit, deinde Phæſtum & Cydoniam. Gnoſſus itaque inter eas urbes prima ſtatuitur, quia eam ſibi in Regiam, atque in ſui Regni Metropolim delegerat Minoes, ſic enim de ipſa cecinit Homerus: *In his autem Cnoſſus, magna civitas in qua Minos regnabat.*

Idem affirmat ex Homeri authoritate Strabo, additque: *diu ſane primas* in Regno *tulit : poſtmodo depreſſa eſt, multisque ſpoliata privilegiis, dignitate in Gortynam & Lyctum translata, recuperavit tamen deinde veterem Metropolis ſpeciem :* unde & in notitiis Leonis Sapientis inter Epiſcopales Inſulæ ſedes prima recenſetur poſt Gortynam Metropolim. Quamvis autem ii, quos ſupra recenſuimus, Scriptores Gnoſſi originem a Minoe Rege deducant, non deſunt alii, qui diverſimode ejus fundationem enarrent. Euſebius in Chronico eam Curetum, & Corybantium opus fuiſſe affirmat, a Cre-

te

te uno ex Curetis & primo in Creta Rege conditam fuiſſe ſcripſit Mariannus Scotus lib. I. & Lactantius l. I. c. XI. hæc de Gnoſſo habet : *dicitur Veſta* hanc urbem creaviſſe.

Gnoſſios Gortyniosque inito inter ſe fœdere totam Inſulam ſubjugaſſe, urbe Lytiorum excepta, refert Polybius lib. IV. qui deinde bella Cretenſium enarrans Lyctum urbem deſcribit a Gnoſſiis incenſam, & funditus everſam. Plura de Gnoſſo, quæ Romanorum colonia evaſit, ſcribunt Strabo lib. X. Polybius lib. IV. Dion Caſſius lib. XLIX. Pauſanias in Attic. c. 27. & Lucanus lib. 2. ubi Gnoſſios innuit in ſagittarum jactu peritos.

Creta vetus populis Gnoſasque agitare pharetras-Docta.

Tanti autem apud antiquos habebatur Cnoſſos civitas, ut ex ea nomen toti Inſulæ aliquando darent. Sic Virgil. lib. III. Ænead. *Placemus ventos & Gnoſſia regna petamus*: & Ovidius in Epiſt. Paridis : *Non habuit tempus, quo Gnoſſia regna videret.*

Plurimis itaque attrita bellis urbs olim ampliſſima nunc vicus eſt Ginoſſa nuncupatus, inter antiquæ magnificentiæ rudera poſitus. Ejus urbis fuerunt Epiſcopi.

I. Pinytus *inter Epiſcopos nobiliſſimus* Marco Antonino Vero, & Lucio Aurelio Commodo Romanis Imperatoribus Gnoſſiæ Eccleſiæ præfuit, & doctrina æque ac ſanctitate illuſtris *in ſcriptis ſuis* (ut teſtatur Martyrologium Romanum ad diem 10. Octobris) *velut in quodam ſpeculo viventem ſui reliquit imaginem*. Mentionem ipſius habet Euſebius in Chronico, ubi eum Pinetum appellat, & Hiſtor. lib. IV. cap. 20. & 22. cujus fragmentum ad tanti viri laudem afferimus. *Ad Gnoſios* Dionyſius Corinthiorum Epiſcopus epiſtolam miſit, *in qua Pinytum Eccleſiæ illius Epiſcopum admonet, ne grave onus caſtitatis fratribus ex neceſſitate imponat, ſed multitudinis accurate conſideret imbecillitatem. Ad quam Pinytus reſcribens, quamquam Dionyſium propter epiſtolam veneratur ac laudat, illum tamen e contrario obſecrat, ut jam aliquando cibum illis impertiat ſolidiorem & perfectiore doctrina populum ejus procurationi*

rationi commiſſum educet: ne umbratili cuidam inſtitutioni, & molli inſtar lactis perpetuo aſſuefacti puerili quadam diſciplina, nec opinantes conſeneſcant; in qua quidem Epiſtola non modo recta Pinyti de fide opinio & cura de plebis utilitate ſibi ſubjectæ ſuſcepta, verum etiam eloquentia, & litterarum Divinarum intelligentia, tanquam in viva quadam, & expreſſa effigie liquido pateſit. Pinytum recenſet inter Scriptores Eccleſiaſticos S. Hieronymus, & a Nicephoro memoratur lib. 4. cap. 8. Ejus memoriam afferunt in ſuis Martyrologiis Beda, Uſuardus, Ado, & alii recentiores.

II. Zenobius Epiſcopus Civitatis Gnoſſi Provinciæ Cretæ interfuit anno 431. Concilio Oecumenico Epheſino adverſus Neſtorium, ejusque ſectatores convocato, ibique S. Cyrilli Epiſtolam laudavit his verbis: "Cum Orthodoxa Sanctorum Nicænorum Patrum fides nulli non ſit manifeſta, & „ planum nobis factum ſit Sanctiſſimi Patris & Epiſcopi Cy„ rilli epiſtolam cum iis exacte congruere, qui fidem per id „ tempus recte expoſuerunt: equidem libenter huic adſtipu„ lor, ſubſcriboque & in hac fide cupio perpetuo permanere." Neſtorium poſtea ſubſcribens anathematizavit.

III. Gennadius Epiſcopus Gnoſſi, cujus nomen multis in locis vel ſubſcriptum vel enuntiatum reperitur inter acta Synodi Chalcedonenſis anno 451 adverſus Eutychetem, ejusque errores coactæ. Signavit deinde epiſtolam, quam Martyrius Epiſcopus Gortynæ ejusque ſuffraganei Epiſcopi Cretæ ad Leonem Imperatorem miſerunt, & LX. loco numeratur inter epiſtolas actis Synodi Chalcedonenſis adjectas.

IV. Anaſtaſius Epiſcopus Gnoſſi ſedit in ſeptima Synodo Generali, quam Nicææ coegit Hadrianus Papa hujus nominis I. anno 787. Anaſtaſio Epiſcopo Gnoſiæ epiſtolam miſit *de Officio Epiſcopi* Sanctus Theodorus Studita, quæ undecima eſt libri primi, in cujus calce hoc de paſtorali Anaſtaſii vigilantia profert teſtimonium: *Tu vero colendiſſime Pater cum omnibus his* (vitiis) *careas, ſacris precibus ſpirituales lupos a ſeptis tuis Chriſti annulo obſignatis expelle. Et quidem hoc*

agis,

agis, nec me latet, educisque in campos virtutum paſcens & impinguans herba ſuavis doctrinæ tuæ, & aqua ſinceræ fidei tuæ, aſſidueque offers acceptabiles hoſtias per rationales & conſecratos Deo cultus.... Vale in Domino pro nobis orans, qui ſoli peccatores ſumus, Pater in omnibus Sanctiſſime.

ECCLESIA ARCADIÆ.

ARcadia urbs Cretæ apud oram occidentalem non longe a Ciſamo ſita erat, quam Polybius lib. IV. & Stephanus Byzantius in libro de Urbibus Arcadem appellant. Antiquiſſimam Urbis ſuæ originem jactabant Arcades, qui Jovem apud ſe natum, non in Idæ monte volebant, unde Callimachus Hymno I.

Jupiter, te quidam Idæis in montibus dicunt natum;
Jupiter, alii vero Arcadiæ, utri, Pater, mentiti ſunt.

Arcades memorat Polybius lib. IV. quod relicta Gnoſſiorum amicitia, ſe ad Lytios Gnoſſiorum oppugnatione afflictos adjeciſſent; & Seneca Natur. Quæſtion. lib. III. cap. XI. ex Theophraſti authoritate ſcribit circa Arcadiam Cretæ urbem fontes, lacusque, qui in ea plaga frequentes erant, aruiſſe, quia deſiiſſet coli terra, diruta urbe, poſtea vero cum cultores terra recepiſſet, aquas quoque recuperaſſe. Idem quoque narrat Plinius lib. XXXI. cap. IV. *Proditur certe in Creta expugnato oppido, quod vocabatur Arcadia, ceſſaſſe fontes amnesque, qui in eo ſitu multi erant, rurſus condito poſt ſex annos, emerſiſſe, uti quæque cæpiſſent coli.*

Arcadia inter Epiſcopales urbes invenitur in notitiis Græcorum Epiſcopatuum, qua dignitate quamvis per longa annorum ſpatia fuerit decorata, attamen unius tantummodo Epiſcopi nomen reperire potuit accuratiſſimus Lequienius, Joannis videlicet, qui ſecundæ Nicænæ Synodo interfuit, ejusque actis nomen ſuum appoſuit: *Joannes Epiſcopus Arcadiæ.* Diverſimode tamen nomen civitatis exprimitur in actis Concilii, ubi nomina Epiſcoporum recenſentur, qui

Con-

Concilio interfuerunt, inter eos enim legitur *Joannes Epiſcopus Arcadiopoleos*, ex quo factum eſt, ut Joannes iſte in Indice Geographico Epiſcopatuum inter Epiſcopos Arcadiopoleos, quæ eſt urbs in Thracia ab Andronico juniore Imperatore reſtaurata, adnumeraretur. Liquido tamen conſtat Joannem fuiſſe Arcadiæ Cretenſis Epiſcopum; ſiquidem ejus nomen *Joannes Epiſcopus Arcadiæ* in actis Concilii ſignatum legitur inter alios Cretenſis Inſulæ Epiſcopos, quorum ſeptem ante, tres vero poſt Joannem Epiſcopum Arcadiæ ſubſcripſerunt.

ECCLESIA HIERAPETRÆ.

Hierapetra variis nominibus ex diverſa Scriptorum authoritate appellata fuit. Hierapytnam Strabo & Plinius, Hierapetram Ptolomæus, Hierapydnam Dion Caſſius, & Gierapetram Sophianus nuncupaverunt. Quo tempore Romanorum exercitus Duce Metello Proconſule Regnum Cretæ invaſit, *Ariſtion* (ut narrat Dion Caſſius lib. XXXVI.) *devicto L. Baſſo, qui ſe ei oppoſuerat, Hierapydnam occupavit*, ad quem deinde ſe contulit Octavius. *Quum* autem *aliquandiu* ibidem *perſeveraſſent, poſtquam adverſum ſe ire Metellum perceperunt, Caſtello relicto, vela in altum dederunt. Metellus totam exinde Inſulam ſubegit.* In ora Cretæ auſtrali eam collocat Ptolomæus inter Hieron horos hoc eſt ſacrum montem, & Erithreum Promontorium; Stephanus Geographus, ac ejus fortaſſe authoritati innixus Martinerius aſſerunt eam primitus vocatam Cyrbam, deinde Pytnam, poſtea Camyrum, ac deinde Hierapytnam; cum enim Pytna, teſte Strabone, collis eſſet montis Idæi, nomen proximæ civitati fecit, cui deinde nomen ſeu potius titulum Hieræ adjecerunt, eo quod juxta poetica commenta aſſererent Jovem in illius montis antro, ut Saturni patris eum ad necem quærentis rabiem effugeret, abditum fuiſſe, & caprino lacte nutritum. Sed & Hierapygia a Nigro Comment. Geograph. lib. X. vocatur, cujus hæc ſunt verba: *Hinc urbs eſt Piytina ſeu Pynta cognomine*

mine ſacra, ſeu Hierapygia, quæ Lariſſa antea, Strabone teſte, nominabatur, in colle enim eſt, qui ſacer appellatur. Nunc Zirapetra a junioribus dicitur: cujus ex adverſo nunc in mari longe Claudos Inſula eſt, in qua olim civitas Gaideronis modo ab incolis.

Bellum aliquando habuerunt Hierapytni adverſus Praſſios, cujus urbem Praſos nomine inter Samonium & Cheroneſum poſitam deleverunt, ut ſcribit Strabo lib. X. Inter Samonium ac Cherroneſum ſita eſt Præſus, & everterunt Herapytnii. Num cum hujus urbis Præſi civibus, an potius cum alius fere homonymæ civitatis Priæſi incolis (eas enim civitates Præſum & Priæſum diſtinguit ex Stephani libro de Urbibus Meurſius) fœdus aliquando inierint Hierapytnii, non facile eſt judicium ferre: hoc pro certo habemus, *Hierapytinios & Prianſeos* fœdus pepigiſſe, cujus prolixum documentum affert ex marmore e Creta in Angliam delato Thomas Raineſius in collectione Veterum Inſcriptionum pag. 491. cum adjecta Latina interpretatione. Hujuſce documenti fragmentum exhibet Muratorius in Theſauro inſcriptionum pag. DV. quod aliis interpretandum reliquit.

Aliud antiquiſſimum fœderis pariter jusjurandum in agro Hierapytnio lapidi inciſum repertum fuit, cujus tranſumpta inſcriptio aſſervatur in codice ms. Vaticanæ Bibliothecæ ſignato num. 1754. quam nullibi (quod mihi innoteſcat) adhuc editam, hic primo in lucem proferimus Græcam pariter & Latinam, prout ipſam interpretatur doctis. Joſeph Mazari Soc. Jeſu alumnus.

IN

IN AGRO HIERAPITNA.

Στάλαν ἄθινα τρεῖς καραγύτναι εὐ τῷ ἱερῷ τὰς ἀθάνας ἄλλην οἱ κατοικοῦντες ἱεραπίτνιοι ἱερῷ τῷ ἀσκλαπιῷ τὰ δε τρίταν κοινοῦ εὐ τῷ ἱερῷ τὰς ἀθαναίας αἰ δέπ καὶ δόξη βωλευέμεν ἐπὶ τῷ κοινᾷ συμφέροντι, καὶ ἐπιδιορθῶσαι, ἢ ἐλέλεν ἢ ἐβαλλεν, μὴ ἔνορκον ἔςω. ὅπ δὲ ἐγραψαμεύεν ἐνορκόντε ἔςω καὶ εὔθινον.

Ὅρκος

Ὀμνύω τὰν ἑςίαν, καὶ αὀράτελον κληΐδα, καὶ δικταῖον, καὶ ἥραν, καὶ ἀθαναίαν, ὠλεριαν καὶ ἀθαναίαν πολιάδα, καὶ ἀθαναίαν σαμωνίαν καὶ ἀπόλλονα πύθιον, καὶ λατῶ, καὶ ἄρτεμιν καὶ ἄρεαν, καὶ ἀφροδίταν, καὶ κορῆτας, καὶ νύμφας καὶ τὸς κύρβατας, καὶ θεοὺς πάντας, καὶ πάσας αἰ μεὶ ἐγὼ ἐυνοήσω τοῖς πᾶσιν ἱεραπιτνίοις τὸν ἅπαντα χρόνον, ἀπλοῦς καὶ ἀδόλως. καὶ δὴ τὸν αὐτὸν φίλον καὶ ἐχθρὸν ἕξω. καὶ πολεμήσω ἀπὸ χώρας παντὶ σθεύει οὓ καὶ οἱ ἐπιτάττοντες ἱεραπίτνιοι καὶ τὸ δίκαιον δῶ, καὶ ἐμμενῶ ἐν τοῖς συγκειμένοις, καὶ ὀυ κακοτεχνήσω ὄυτε ἔργῳ, ὀυδ᾽ ἄλλῳ ἐπιτρέψω ἑκὼν καὶ γινώσκων παρ᾽ ἑυρεῖ ὀυδεμιᾷ, ὀυδὲ τρόπω ὀυδενί. αἰ δὲ τι ἐπιορκήσαιμι τῶν ὀμοσθέντων συνθεματός τε, θεὼς τὼς ὤμο ἐμηνιαζοιμι καὶ ἐξολοίμην κακίςῳ ὀλεθρίω, καὶ μήτε γὰν, μήτε δένδρων καρπὸν φέρεν μήτε γυναῖκας τίκτεν κατὰ φύσιν τῶτε πολέμῳ μὴ μεσῶον ἐυτυχεῖν. τούτοις ἐμμένου δὲ ἄμμιν τὼς τε σθεὼς ἴλεος ἦμεν, γένεσθαι τὰ πάντα.

IN AGRO HIERAPITHNA.

C*Olumnæ* tres *inſculptæ ſunt* in Templo Minervæ. Alteram habitantes Hierapitnii ſacrarunt Templo Æſculapii. Tertiam vero in commune Templo Minervæ. Si vero quid videbitur deliberandum ſuper communi utilitate, vel inſuper emendandum; quod vel voce & pronunciatione, vel ſigno dato efferetur; ne jurejurando obſtrictum ſit; quod vero litteris perſcriptum, etiam juramento ſacrum habeatur.

Primarum vocum obſcurus ſenſus. Prima vox ϛαλαν (ſtalan) fortaſſe a ϛηλη (ſtele) ſcilicet *columnam* & quidem eam, in qua fœdera ſcribebantur, aut alia poſteritati mandanda; ut videre eſt ap. Demoſth. Or. pro Coron.

Sequitur alia vox ἄθινα (athina) hæc vero Heſychio quidem vertitur *ligna apta ad urendum*.

Tertia voce τρεὶς (treis) patet numerum exprimi, ſcilicet tres.

Aliam vero καράγυτναι (caragytnai) nuſpiam invenio: eſt quidem χαράσσομαι (charaſſomai) ſculpo & χαραγμος (charagmos) inciſio: at quomodo καράγυτναι (caragitnai) inde exiſtat non liquet.

Interpretatio igitur ad verbum ſic haberet, ϛάλαν Columnam, ἄθινα ſigna urenda, τρεις tres, καραγυτναι *forte* inſculptæ ſunt, aut inſculpſerunt.

Mihi quidem videtur cum hujus partis, tum earum quæ ſequuntur conſtructionem ipſam, & ſyntaxin vulgaris corruptæque linguæ eſſe, quam minime calleo: ſenſus tamen poſteriorum vocum non ita obſcurus, ut erui non queat.

Jusjurandum.

Teſtor Veſtam, & inviſibilem *Kleida*, Jovemque Dictæum, & Junonem, & Minervam exitialem belligeram, & Minervam Civicam, & Minervam Samniam, & Apol-

linem

linem Pythium, & Latonam, & Dianam, & Martem, & Venerem, & Curetas, & Nymphas, & Corybantes, Deosque univerſos, & univerſas Deas; me quidem benevolum futurum omnibus Hierapitniis in omne tempus ſimpliciter & absque dolo. Et vero illum ipſum vel amicum mihi vel inimicum ſtatuam, eique bellum omni regione indicam totis viribus, de quo præcipientes Hierapitnii & ſententiam tulerint, & in pactis convenerint. Neque quidquam maligne machinabar aut in eo, quod in adminiſtrationibus fuerit perſcriptum, neque verbo, neque opere, autfacere id quemquam alium permittam volens & ſciens contra deliberationem in re ulla, vel ulla ratione. Si vero quidquam pejerans violavero eorum, quæ jurejurando affirmata ſunt, & quæ pacta; tunc Dii mihi crudeliter iraſcantur, & ipſe peſſimæ occumbam neci, neque terra frugem mihi, neque plantarum afferat fructum, neque ut naturam decet pariant mulieres, neque belli in medio fortuna faveat. Aſt ubi ea omnia maneant firma, tunc & Dii omnes propitii, & placabiles adſint, & proſpera omnia ſuccedant.

Breviorem aliam epigraphen in agro Hierapytnio inventam effert enuntiatus codex, & eſt:

ΘΕΑΙΣ ΔΗΜΗΤΡΙΚΑΙ ΚΟΡΙ
ΛΑΡΚΙΑ ΑΡΤΕΜΙ ΕΙΣ ΕΚΤΟΝΙ
ΛΟΝ.

IDEST

Deabus Cereri & Proſerpinæ Largia Artemis ex viſis.

Sic haud infrequenter invenitur in inſcriptionibus Latinis *Ex viſu*, quando Deorum admonitu aliquid ſe Diis facere cenſebant.

Sed & alias apud Hierapythnam repertas inſcriptiones affert alius Codex ms. ipſius Vaticanæ Bibliothecæ ſig. num. 5237. de quo ſuperius in nota 22. ad enarrationem Bondelmon-

delmontii egimus. Eæ autem ſunt quas cum adjecto ad calcem inſcriptionum Itinerarii fragmento exhibemus.

„ Apud Hierapetram ad Auſtrale littus ampliſſimam olim
„ Cretenſium urbem, ubi alia inter ſuæ magnitudinis monu-
„ menta, duorum Amphitheatrum Naumachiaque ſpectacu-
„ li reliquias & veſtigia vidimus, intra quæ binas Cæſareas
„ ſtatuas baſesque hiſce ſuis cum inſcriptionibus Atticis, &
„ eximiis quoque litteris comperi.

Ad Primam Cæſaream baſim.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΑΙΣ
ΜΑΡΚΟΝ ΑΥΡΗΛΙΟΝ
ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΝ ΣΕΒΑ
ΣΤΟΝ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ
ΤΗΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΗΣ
Λ. ΦΛ. ΣΟΥΛΠΙΚΙΑΝΟΣ
ΛΩΡΙΩΝ.

Epigraphen hanc ita interpretatus eſt Clariſs. Muratorius in Theſauro Vet. Inſcr. pag. CCXLI.

„ Imperatorem Cæſarem Marcum Aurelium Antoninum
„ Auguſtum Dominum Orbis Terrarum Lucius Flavius Sul-
„ picianus Dorion (ſupple, honorat).

Ad aliam baſim.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΑΙΣΑΡΑ
ΛΟΥΚΙΟΝ ΑΥΡΗΛΙΟΝ ΒΗΡΟΝ
ΣΕΒΑΣΤΟΝ ΑΡΜΕΝΙΑΚΟΝ
ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΥΜΕ
ΝΗΣ Λ. ΦΛ. ΣΟΥΛΠΙΚΙΑΝΟΣ
ΔΟΡΙΩΝ.

εἰς Ἱεραπέτραν.

Ad ſacram & olim eximiam divæ illius Hierapetreæ Cereris & Perſephonis ædem.

TAN

ΤΑΝ ΔΑΜΑΤΡΑ
ΚΑΙ ΤΑΝ ΚΩΡΑΝ.
ΑΡΧΕΔΙΚΑ. ΖΗΝΟ
ΦΙΛΟΜΕΤΑ ΤΑΝ ΠΕΡΙΣΤΑ
ΣΙΝ ΥΠΕΡΤΑΣ ΠΟΛΕΟΣ
ΕΚΤΩΝ ΙΔΙΩΝ
ΙΔΡΥΣΑΤΟ.

Ita interpretatur Muratorius citati Theſauri pag. CXLII. „ Cererem Et Proſerpinam Archedica Zenophili Poſt „ Calamitatem Civitatis De Sua Pecunia Poſuit.

Porro tam ex hac quam ex ſuperius allata inſcriptione, ubi Ceres & Proſerpina enuntiantur, addiſcimus eas Divas apud Hierapythnios peculiarem cultum obtinuiſſe.

„ Ad X. K. Novemb. ex Agaruſia Modatia Villa pro Cha „ deletam penitus longa vetuſtate Urbem in Creta medi- „ terraneam ad mirificum Dictææ Dianæ Fontem (1) ve- „ nimus, quem ad ipſas Dictæi montis occidua ex parte „ radices per C. ferme ſtadia a Hierapytna non longe ab „ aquilonare Phanuriano littore, ſitum comperimus, eum- „ que ſub arduo ſcrupeoque & alto a vertice ſciſſo ſuapte „ ruina ſaxo a ſummo montis cacumine exſcaturientem, & „ anguſtis ſciſſuræ anfractibus ſonoro ruente latice profundo „ repleto lacu naturali rotunditate urna & XXX. fere cu- „ bitum

(1) Fons, cujus deſcriptionem & fabuloſa mirabilia effert allatum fragmentum, ignoti mihi Authoris, fortaſſe eſt fons ille, qui non longe ab Ida excurrens appellatur a Theophraſto *Sauri*, ita enim ſcribit Hiſt. Plant. lib. III. cap. V. *In Creta populi nigræ, quæ fructum ferunt, ſunt plures, una ad oſtium antri quod in Ida exiſtit, ubi ſervantur Deorum donaria: altera parva in propinquo: longius vero ad duodecim ſummum ſtadia, circa fontem, quem appellant Sauri, multæ.* Autumat exinde ingenioſe Meurſius ſic legendum eſſe apud Claudianum in laudibus Herculis:

Æſtus habet Cretam, pereunt ſylvæque lacusque,
Graminaque & fontes Sauri: quamvis hactenus in libris Editis legatur *& fontes ſacri;* cui tamen lectioni ſe non repugnare fatetur. De Diana Dictæa ſeu Dictynna nuncupata, ſuperius egimus in nota ad Bondelmontium num. 65.

„ bitum latitudine complexu exuberantibus undis vidimus de-
„ fluentem. Sed quod potiſſimum belle mireque dignum
„ ſpectatione conſpexeram vivo in ipſo & ferro intractabi-
„ le ſaxo natura ipſa opifice, & ipſo demogorgone archi-
„ tecto ſpondalem ipſam circum & expolitam urnæ parie-
„ tem venarum ſemipedalibus ingentis ſuapte naturaliſtis
„ velut artifici manu variis purpureis crocis ceruleis glau-
„ cisque nitentem coloribus convexa inſinuatione depictam:
„ ipſam polycromatem ſub nubibus in ſolem mille vibran-
„ tem coloribus arcum, Junonim Iridem emularier inſpe-
„ ctares. Quo mirandiſſimo in fonte ſunt ex accolis circum-
„ ſtantes per vicos, & *ἀγαυοῦσια* in villa Græca quorum re-
„ ligione ſacerdotes, qui noſtra ætate Dianam ipſam ſuis
„ cumque candentibus Nymphis albis depoſitis veſtibus,
„ nudas abluentes, quandoque vitreo ipſo ſub gurgite de-
„ mergere vidiſſe teſtantur.

Iis addere oportet, quas Janus Gruterus in Collectione veterum inſcriptionum, & Scipio Maffejus recolendæ memoriæ vir in ſuo Muſæo Veronenſi inſcriptiones afferunt in Girapetræ ruinis olim latentes. Hæc Gruterus pag. MXLVII. num. 7.

ΑΘΑΝΑΙΑΙ'. ΠΟΛΙΑΔΙ
ΧΑΡΙϹΤΗΡΙΟΝ
ΥΠΕΡ. ΤΗϹ. ΤΟΥ. ΠΑΤΡΩΝΟϹ
ϹΩΤΗΡΙΑϹ.

Deinde pag. MXCII. num. *9*.

ΚΛΑΥΔΙΟΝ. ΞΕΝΟ
ΦΙΛΟΥ. ΥΙΟΝΑ ΠΟΛΙϹ.

Et num. 10.

ΑΡΙϹΤΟΜΕ
ΔΗϹ. ΑΠΟΛ.

Mox

Mox pag. MXCIV. num. 7.

Λ. ΦΛΑΟΥΙΟ
ϹΟΛΠΙΚΙΑΝΟΥ
ΥΙΟΝ. ΦΛΑΟΥΟ
ΔΩΡΙΩΝΩϹ. Τ
ΚΑΙ. ΑΝΤΙϹΡΑΤΙΓ
ΒΗΘΥΝΙΑϹ.

Utiliorem his adidiſſet epigraphen Clariſs. Maffejus, niſi marmor ex injuria temporum confractum *mutilam* & *acephalam*, ut ipſe notat, exhiberet inſcriptionem; quam ex pag. XXXVI. Muſæi Veronenſis afferimus.

....
ΕΤΕΑΝΩΡ ΜΕΛΑΝΘΥΡΩ
ΟΥΤΟΣ ΟΙΚΙΖΟΜΕΝΑΣ
ΤΑΣ ΙΕΡΑΠΥΝΑΣ ΑΚΜΑ
ΖΕΤΟΥΤ.... ΓΥΝΑΠΥΡΡΑ
ΚΑΙΤΕΚΝ..... ΝΕΩΝ
ΜΕΛΑΝΘΥ...... ΑΡΟΣ
ΕΧΟΙΤΑΣ....... ΥΛΙΣ
ΕΤΥΜΑΠΟΜ.. ΛΑΝΘΥΡΩ
..ΕΠΑΜΕΓΕΝΟΣ ΜΕΛΑΝΘΥΡΩ
....

Eteanor Melanthyri filius. Hic floruit cum Hierapitna condita eſt. Uxor ipſi fuit Pyrrha, & filii ...... Neon. Melanthyrus habeat ...... A Melanthyro Etyma .... Melanthyri genus ....

Acephala, & mutila genealogia. Rariſſimum quidem, ac hiſtoricum monumentum, ſed cujus pauca verba ſuperſunt. A Hierapytna condita incipiebatur, antiquiſſima Cretæ civitate, de qua multa erunt dicenda alio loco.

Porro Hierapytnam conditam fuiſſe a Corybante, tradit Strabo lib. X. ut notat Meurſius.

Urbem hanc a Plinio, Ptolomæo, & Dione Caſſio memoratam, Epiſcopali dignitate poſt ejectam inanium Deorum ſuperſtitionem fuiſſe decoratam legimus in diſpoſitione Leonis Philoſophi Imperatoris; unicum tamen ejusdem Eccleſiæ Epiſcopum memoratum reperimus Euphronium nomine, qui

epiſtolæ Synodi Cretenſis de nece Sancti Proterii Alexandrini ad Leonem I. Imperatorem Conſtantinopolitanum datæ ſubſcripſit hoc modo: *Euphronius Epiſcopus Hierapytnæ.*

ECCLESIA LAPPÆ.

ARtacinam inter & Subritam jacet *Lappa*, ſeu, ut alii vocant, Lampæ urbs Cretenſis Inſulæ mediterranea. Ab Agamemnone originem, & a Lampo Tharræo nomen habuiſſe, ſcribit Stephanus Byzant. *Lampa Urbs Cretæ ab Agamemnone condita, & a Lampo Tharræo denominata.* Incenſa everſaque a Gnoſiis Lyto urbe, cives ejus, ut ait Polybius lib. IV. *ſe ad Lampeorum* urbem receperunt, a quibus humaniter, & ſummo ſtudio ſuſcepti fuere. Lappam a Metello, dum Cretam dominandi cupiditate invaſiſſet, vi captam ſcribit Dion lib. XXXVI. qui deinde lib. LI. refert Lampeos tempore Actiaci belli a Cæſare Auguſto libertate donatos fuiſſe, *præſtiti ſibi auxilii cauſa, inſtaurata etiam Lampeorum civitate, quæ everſa fuerat.*

Mutilatum quoddam monumentum a Lappæorum civitate olim erutum, affert Gruterus ex Pigafettæ Schedis in Collectione veterum Inſcriptionum pag. MXCI. 9. eſt autem.

Lappæ in Creta.

ΛΑΠΠΑΙΟΝ
Η. ΠΟΛΙΣ. ΤΟΝ. ΜΑΡΚΟΝ
ΑΥΡΗΛΙΟΝ. ΚΛΗ......
ΟΙΠΠΟΝ...........
....
....

Integram hanc Epigraphen affert Cl. Mabillonius Tom. I. Muſæi Italici pag. 33. ubi mss. Bibliothecæ Venetæ S. Marci illuſtrat; cujus Eruditiſſimi Auctoris hæc ſunt verba: „ In vacuo folio cujuſdam veterrimi codicis extat inſcriptio „ de Lappæo Cretæ oppido cum hoc titulo: *apud Cretam.*

ΛΑΜΠ-

„ ΛΑΜΠΠΑΙΩΝ. Η. ΠΟΛΙΣ. ΜΑΡΚΟΝ. ΑΥΡΕΛΙΟΝ.
„ ΚΛΗΣΙΠΠΟΝ. ΤΕΙΜΗΣ. ΚΑΙ. ΜΝΗΜΗΣ. ΧΑΡ.

„ Hujus inſcriptionis duo tantum priora vocabula leguntur „ apud Gruterum, & apud eruditum Harduinum in ΛΑΠ- „ ΠΑΙΩΝ.

Eadem prorſus epigraphe, quam ex Marciana Bibliotheca eruit Mabillonius, legitur accurate ſcripta in Codice Vaticano ms. 5237. ſuperius citato in nota ad Bondelmontium num. 22.

Reædificata itaque ab Octaviano Auguſto civitas Lappa cum Chriſtianæ fidei adhæſiſſet, erecta fuit in Epiſcopalem Sedem ordine ſeptimam, ut nobis etiam innuunt Græcorum Epiſcopatuum notitiæ.

I. Paulus in actis Oecumenicæ Synodi Epheſi anno 431. convocatæ memoratur hoc modo: *Paulus Epiſcopus civitatis Lampæ Provinciæ Cretæ dixit: Cum audiverim & invenerim epiſtolam ſanctiſs. & Deo dilectiſs. Epiſcopi Cyrilli conſonam expoſitæ fidei Patrum, qui convenerunt in civitate Nicæna, ei aſſentior, atque ita credo, & cupio in ea fide perpetuo permanere*. Anathemati deinde in Neſtorium lato ſubſcripſit.

II. Demetrius Epiſcopus Lappæ Concilio Chalcedonenſi ſub Leone I. Papa coacto anno 451. interfuit, cujus Concilii actis non ſemel Demetrius Epiſcopus Lappæ diverſimode enuntiatus reperitur, Lappæ, Lampæ, Lapetorum, Lappenæ civitatis Epiſcopus: legunt etiam aliæ actorum Concilii verſiones, Lapeti, Lapiſi & Lampſacis. In eo Concilio Demetrius cum aliis Patribus Dioſcorum damnavit, & ſacerdotii miniſterio privavit.

III. Proſdocius Epiſcopus Lappæ inter Cretenſes Epiſcopos reperitur, qui Leoni Imperatori Epiſtolam miſerunt; quæ numeratur LX. inter eas, quæ actis Chalcedonenſis Synodi appoſitæ ſunt.

IV. Joannes Epiſcopus Lappæ urbis anno *667*. die 19. Decembris Indict. X. in Baſilica Vaticana ſupplices Vitaliano Papæ libellos dedit, eum obteſtans, ut ſententiam a Pau-

Jo Gortynen. Archiepiſcopo adverſus ſe latam, & a ſuffraganeis Epiſcopis ſubſcriptam ad examen revocaret. Cauſa itaque Lappenſis Epiſcopi in Synodo, quam ipſius gratia Romæ convocaverat Pontifex, exacte diſcuſſa, Joannes injuſte ob ſibi falſa illata crimina damnatus Patrum ſententia pronuntiatur. Pontifex deinde gravibus ad Gortynenſem datis epiſtolis eum redarguit, quod Joannem ad Apoſtolorum limina provocantem e cuſtodia, qua detinebatur, non dimiſiſſet, eidemque Archiepiſcopo & ſuffraganeis in Cretenſi Synodo congregatis præcepit, ut Joannem in ſua ſede, & dignitate pro innocentiæ ſuæ merito reſtituerent. Paulo etiam Archiepiſcopo mandavit, ut eidem Joanni ejusque Lappenſi Epiſcopatui duo Monaſteria, Palea & Arſilli nuncupata, reſtitueret. Alias etiam, ut Joannes Epiſcopus ſuæ ſedi reſtitueretur, epiſtolas dedit Vitalianus Pontifex tum Vaano cubiculario, & imperiali chartulario, tum Georgio Epiſcopo Syracuſano, quas videre eſt in Labbeana Conciliorum collectione Tom. VII. col. 459 & ſeq.

In Conſtantinopolitana Synodo III. quæ inter Oecumenicas VI. numeratur, ſedit inter Patres Joannes Epiſcopus Lappæ.

V. Epiphanius Epiſcopus Lampæ inter Patres ſeptimi Oecumenici Concilii Nicææ coacti ſedit anno 787. Labbeus in Indice *Epiſcoporum & aliorum, qui Conciliis interfuerunt*, apparatu I. col. 1009. Epiphanium hunc non Lampæ in Inſula Cretæ, ſed Lampæ in Arcadia Epiſcopum facit; ſicuti & Theodorum, qui immediate poſt Epiphanium actis Concilii ſubſcripſit, Heracleopoleos in Armenia prima, non autem in Creta Inſula dicit Epiſcopum; at cum uterque conjunctim cum aliis Epiſcopis Cretenſibus actis Concilii ſubſcripſerint, haud difficile evincitur & Epiphanium Lampæ, & Theodorum Heracleopoleos Eccleſias in Creta Inſula ſitas adminiſtraſſe.

ECCLESIA PHŒNICIS.

STrabo lib. X. Geograph. Phœnicem Lampei nuncupatam collocat ad latus Auſtrale Iſthmi Cretenſis Inſulæ, Iſthmum autem vocant, ut notat Caſaubonus, anguſtam illam Cretæ partem, quæ in tabulis Ptolomæi viſitur inter Amphimalim & Portum Phœnicis; utramque civitatem enim ab Homonymo portu cui adhæret, diſtinguit Ptolomæus. Hanc oppidulum eſſe, quod hodie Nichita ſeu S. Nichita nuncupatur, autumant Dominicus Niger, Baudrandus & alii; at cum locus unus ab alio diſtinctus enuntietur a Bondelmontio, & reponatur in Neotericorum tabulis, veriſimilius eſt aſſerere, civitatem Phœnicem ibi olim fuiſſe, ubi nunc oppidum ejusdem nominis viſitur ad litus auſtrale. Ad portum Phœnicis appuliſſe Divum Paulum Apoſtolum, dum Romam vinctus deduceretur, ſuperius diximus in notis ad Tractatum Bondelmontii. Non longe ab hoc portu in ardua ſummitate montium, ut notat Bondelmontius, Falconum & Aquilarum nidi proſpiciuntur, quibus Cretæ Inſula abundat. Sexaginta Aquilas, ut narrat Petrus Juſtinianus Hiſt. Ven. lib. X. in Creta Inſula captas Senatus Veneti nomine Ludovico XII. nuper Galliæ Regi delecto Oratores *ad eum gratulatum ire juſſi tulerunt*, ut eis *in aucupiis venationibusque uteretur*.

Inter ſuffraganeas Cretenſis Archiepiſcopi Eccleſias in notitiis Epiſcopatuum, quæ Hieroclis nomen præferunt, & a Carolo de S. Paulo in Geograph. Eccleſ. enuntiantur, Phœnix Epiſcopatus recenſetur, licet prætermittatur in iis notitiis, quas Leo Sapiens Imperator C. P. diſpoſuit, & a Miræo & Meurſio concorditer afferuntur. Leo Epiſcopus, Phœnicis legitur inter Antiſtites Cretenſes ſubſcriptus actis ſeptimæ Synodi Oecumenicæ, quam Adrianus Pp. I. Nicææ convocavit; ex quo ſubſcriptionis loco facile eſt evincere Leonem non Phœnicis in Epiro veteri, ut notat Index ad Con-

Concilia Labbei appar. I. col. 1067. ſed Phœnicis in Creta Inſula fuiſſe Antiſtitem. Nomen Leonis in ſubſcriptionibus præcedunt ſex, & deinde quatuor immediate ſubſequuntur Epiſcopi Cretenſes.

ECCLESIA HERACLEOPOLIS.

AD latus Septentrionale Cretenſis Inſulæ Heraclium collocat Ptolomæus ante Panormum, Strabo autem Heraclium, aſſerit, navale olim fuiſſe urbis Cnoſſi. Meminit hujus civitatis Plinius lib. IV. c. XII. Nullam ejuſdem mentionem afferunt notitiæ Eccleſiaſticæ, ſive eæ quæ Leoni Sapienti tribuuntur, ſive illæ ampliores, quæ Hieroclis nomine notantur, & tamen in ſubſcriptionibus ad acta VII. Oecumenicæ Synodi in civitate Nicæna celebratæ inter Cretæ Præſules invenitur: *Theodorus Epiſcopus Heracleopolis*, qui (ut ſuperius notavimus) in indice Labbeano perperam traditur Epiſcopus Heracleopoleos in Armenia prima. Quum autem temporum vicibus Heraclium urbs mutato nomine, ab inſulanis, ut teſtatur Dominicus Niger lib. XI. Comment. Geograph. Sethia vocata fuiſſet, Epiſcopatus honorem etiam ſub Venetorum ditione continuavit, unde Epiſcopi Sithienſes. *Circumflexo Zephyrio*, (ita Niger loco citato,) *Septentrionale Inſulæ latus occurrit, ac initio magnus ingreditur ſinus, in cujus intima Heraclium eſt Gnoſii emporium, quod Inſulani nunc Setiam dicunt.*

In Menologio Baſilii Imperatoris memoratur ad diem 23. Decembris Heraclea urbs Cretæ patria Sancti Evareſti unius ex decem Martyribus Cretenſibus.

ECCLESIA SUBRITÆ.

INter Lappam, & Gortynam viſitur in Ptolomæi tabulis Subrita urbs Cretenſis Inſulæ mediterranea, quæ Sibytus a Stephano Byzant. & Subritum in notitiis Hieroclis a Carolo de Sancto Paulo allatis nuncupatur. Urbs olim Epiſcopalis, cujus duos Antiſtites affert Lequienius, qui ſunt:

I. Cyrillus Epiſcopus civitatis Subritæ, actis Chalcedonenſis Synodi inter alios Cretenſis Inſulæ Præſules ſubſcripſit; & ex Librariorum errore in epiſtola Cretenſis Synodi ad Leonem Imperatorem data ſubſcriptus legitur Cyrillus Epiſcopus Subtuus; repoſuit tamen Baluzius ex mss. uti reperit, Subritis ſeu Subrites.

II. Theodorus Epiſcopus civitatis Subritenſium vel Subritorum, ſedit Nicææ in ſeptimo Oecumenico Concilio, cujus actis ſubſcripſit: *Theodorus Epiſcopus Subritenſium.*

ECCLESIA APOLLONIÆ.

INter inſignia Inſulæ Cretenſis oppida Apolloniam enuntiat Plinius, ex qua Diogenem Philoſophum prodiiſſe refert Laertius. Quamvis in omnibus Græcorum Epiſcopatuum notitiis prætermiſſa fuerit, Epiſcopali attamen dignitate ornatam fuiſſe afferunt Meurſius & Lequienius, eo quia in actis Chalcedonenſis Concilii, ſcilicet in actione I. & II. enuntiatus legitur inter Præſules Cretæ Inſulæ Euſebius Epiſcopus Apolloniæ. At Labbeus in Indice Conciliorum Tom. I. Appar. col. 901. diverſimode de Euſebii Epiſcopatu ſentit; Apolloniæ enim in Epiro Nova, (quæ urbs dicitur Epiſcopalis in notitiis Græcis) eum affirmat Epiſcopum, eo quia ejusdem Concilii actione quarta inter Epiſcopos Novæ Epiri recenſeatur ſecundo loco *Euſebius Reverendiſſimus Epiſcopus Apolloniæ*. Actione autem ſexta ipſius Synodi rurſus inter

inter Epiſcopos Cretæ ſubſcribentes viſitur in medio eorum poſitus *Euſebius Epiſcopus civitatis Apolloniadis*. Dum autem actione XV. recenſentur Epiſcopi Synodo præſentes, ponitur tertio loco inter quatuor Epiſcopos Provinciæ Metropolis Epiri *Euſebius Apollonienſis*. Novum aſſertioni Labbei accedit robur ex ſubſcriptione epiſtolæ, quam Leoni Imperatori C. P. miſerunt Epiſcopi Novæ Epiri, inter quos ſubſcriptus legitur *Euſebius Epiſcopus Apolloniadis*. Epiſtolam vulgavit Labbeus poſt acta Concilii Chalcedonenſis num. LIX. cui ſubſequitur alia jam ſæpe citata epiſtola Epiſcoporum Cretæ ad ipſum Leonem Imperatorem miſſa, in cujus ſubſcriptionibus nullus Euſebius Epiſcopus invenitur. Quum igitur ex adductis videatur Euſebium Epiro Novæ, potius quam Cretæ adjudicandum eſſe, & Eccleſia Apolloniæ Cretenſis in Græcis notitiis omnino prætermittatur, haud immerito argui poſſet, urbem ſeu locum hunc Epiſcopali dignitate caruiſſe: cujus quidem rei judicium Criticis eruditis relinquo.

ECCLESIA ELEUTHERNÆ.

PTolomæus in tabulis Geograph. Eleutheram ponit Cretæ Inſulæ Mediterraneam non longe a Gortyna Metropoli, quam Stephanus Byz. antea Satram nuncupatam fuiſſe, aſſerit. Meminit Eleuthernæ Athenæus lib. XIV. ex veterum authoritate ſcribens, *Ametorem Eleuthernæum primum apud Eleuthernæos cantiones amatorias ad citharam ceciniſſe*. Eleuthernæos bellum Rhodiis indixiſſe, eo quia Timarchum civem ſuum occidiſſent, & Gnoſſiis triremes miſiſſent in belli auxilium, narrat Polybius lib. IV. Dion Caſſius autem Roman. Hiſtor. lib. XXXVI. refert Metellum Proconſulem bello Cretico *Eleutheræ urbi per proditionem acceptæ (ejus proditionis authores turrim lateritiam magnæ molis expugnatuque longe omnium difficillimam aliquot noctibus continenter ita aceto madefecerunt, ut perfringi poſſet,) ſtipendium imperaſſe*. In noti-

notitiis Hieroclis Grammatici Eleutherna Cretæ inter Epiſcopales urbes affertur, cujus fuerunt Epiſcopi:

I. Euphrates *Epiſcopus Eleuthernæ* enuntiatus legitur in prima ſecunda & tertia actione Concilii Chalcedonenſis, at in exemplari *geſtorum habitorum Conſtantinopoli* recenſetur his verbis: *Euphrates Reverendiſſimus Epiſcopus Eleutheropolis provinciæ Cretæ*. Damnavit deinde cum cæteris Patribus in eodem Concilio Chalcedonenſi congregatis Dioſcorum impiiſſimum Patriarcham Alexandrinum. In actione quarta ejusdem Synodi *Euphrates Reverendiſſimus Epiſcopus Eleuthernæ tenens etiam locum Pauli Reverendiſſimi Epiſcopi Cantanorum* orthodoxos fidei ſuæ ſenſus expoſuit, eosque deinde in actione ſexta ſubſcriptione ſui nominis appoſita confirmavit.

II. Epiphanius *Epiſcopus Eleuthernæ* ſubſcriptus legitur actis Synodi Oecumenicæ ſeptimæ in Nicæna civitate coactæ.

ECCLESIA CHERONESI.

DUas ejusdem nominis urbes Cheroneſum ſeu Cherſonenum nuncupatas, affert in Geograph. tabula X. Europæ Ptolomæus, quarum unam ad Occidentale, alteram ad Orientale Cretæ Inſulæ litus collocat. Et duas pariter Cherſoneſos recenſet inter antiquas Cretæ civitates Bondelmontius, de ſitu tamen ipſarum diſſentiens; ſiquidem alteram inter Septentrionales, alteram vero inter mediterraneas collocat. Eas optime diſtinguit Domin. Niger lib. X. Comment. unam enim Cherſoneſum abſolute, alteram Cherſoneſum parvam appellat: *Ac paulo inde Olus oppidum antiquitas delevit. Nec multo poſt Cherſoneſus eſt, ubi Lycti emporium, pagus nunc, diciturque Paleocaſtrum* (quo nomine etiam Minoam urbem nunc ab incolis vocari ſuperius ſcripſit) *cernuntur quippe ibi vetuſti ædificii paſſim plura veſtigia : ubi Britomartis ædes ſacra erat : de qua Solinus .... Inde altiſſimus mons pluribus collibus diſtinctus in Cherſoneſi modum, cujus extrema Zephyrium appellatur .... Panormus oppidum quod*

modo Mirabellum dicitur, in medio pene curvati littoris ſitum, a quo paululum Cherſoneſus parva prominet. De Cherroneſo ſcribit Strabo lib. X. *Lycti cujus ſupra facta eſt mentio, navale eſt, quod Cherroneſus dicitur, inque eo Britomartis Templum*. Idipſum affirmat Pauſanias Eliac. II.

Unam ex iis urbibus (primam veroſimiliter, quæ *Lycti* erat *emporium*) Epiſcopali titulo decoratam, & Gortinenſi Archiepiſcopo ſuffraganeam ſtatuunt Notitiæ Græcorum Epiſcopatuum, quam haud ægre agnoſcimus eam fuiſſe, quæ etiam ſub Veneta Dominatione ab Epiſcopis Latini ritus adminiſtrata fuit, & in ea Inſulæ parte ſita erat ad Septentrionem, ubi poſtmodum Spina Longa arx munitiſſima fundata fuit, locusque ipſe in Gerardi Mercatoris, aliorumque Neotericorum tabulis Creſonello oppidum nuncupatur. Ejus urbis Epiſcopi fuerunt.

I. Anderius Epiſcopus civitatis Cheroneſi Provinciæ Cretæ, ita ſubſcriptus legitur in actione prima Sacroſanctæ Synodi Epheſinæ anno 431. adverſus Neſtorianam hæreſim convocatæ: *Sanctorum Patrum fides, qui apud Nicæam aliquando convenerunt, perinde ac pretioſum quoddam unguentum per Cyrilli ſanctiſſimi, piiſſimique patris noſtri epiſtolam adapertum majori fragrantia nos affecit. Quare & ego eundem fidei ſenſum, eandemque mentem obtinenti ſubſcribo, & ita credo, & in hoc tota vita perpetuo perſeverare deſidero*. Depoſitioni deinde Neſtorii ſubſcripſit: Anderius provinciæ Cretæ civitatis Cheroneſſi Epiſcopus.

II. Euphrata Epiſcopus Cherroneſi in Synodo Provinciali Cretenſium Epiſcoporum ſubſcripſit epiſtolæ ad Leonem Imperatorem miſſæ: Euphrata Epiſcopus Cerſoviſſi.

III. Siſinnius Epiſcopus Cheroneſi Cretæ Inſulæ interfuit Concilio Conſtantinopolitano, quod Quiniſextum dicitur, eo quod Epiſcopi in eo ſedentes ediderint promulgarintque CL. Canones (ſemper tamen ab Eccleſia rejectos) ad ſupplementum, ut ajebant, Quinti & Sexti Concilii Generalis.

Actis

Actis ejus Concilii ſubſcripſit deinde hoc modo: *Siſinnius indignus Epiſcopus Cherrboneſi Cretæ Inſulæ definiens ſubſcripſi.*

IV. Siſinius II. Cherſoneſi Inſulæ Cretæ Epiſcopus nomen ſuum appoſuit ad acta Septimæ Synodi Oecumenicæ, quæ eſt Nicæna ſecunda, inter alios Cretæ Epiſcopos, *Siſinius Epiſcopus Cherſoneſi ſimiliter.*

V. Petrus Colettus Cyprius Cherſoneſi Epiſcopus in Creta memoratur a Leone Allatio lib. 3. de conſenſ. cap. inter Græcos Epiſcopos, qui a Schismate alieni, & Catholico dogmati adhærentes, e Collegii Romani diſciplina ſub nuperi ſæculi initiis prodierunt.

ECCLESIA CYDONIÆ.

MAximam & nobiliſſimam Cretæ urbem Cydoniam vocat Strabo lib. X. eamque in occiduis Inſulæ extremitatibus ad mare e regione Laconiæ ſitam eſſe aſſerit æqualibus ſpatiis ad DCCC. ſtadia a Gnoſſo & Gortyna diſtantem.

Hanc autem diſtantiæ æqualitatem refellit in notis ad Strabonem Caſaubonus, qui ex Scholiaſte Thucydidis Cydoniam a Gortyna ad M. Stadia procul eſſe teſtatur. Apolloniam remotiori ævo nuncupatam fuiſſe, ſcribit Stephanus Byzant. novumque deinde nomen a Cydone Apollinis filio ſuſcepiſſe: *Cydonia Urbs Cretæ prius Apollonia dicta: ab Apollinis filio Cydone, & Acacallidis Minois filiæ.* Cydonis hujus non Apollinem, ſed Mercurium Patrem ſcribit Alexander lib. I. Creticorum, citatus a Scholiaſte Apollonii lib. IV. Pauſanias vero in Arcadicis, ſic de ipſius urbis nomine refert: *Ajunt vero & de Tegeatæ liberis ultro in Cretam migrare oportuiſſe, Cydonem, Catreum ac Gortynem, a quibus urbes nominatæ fuerunt Cydonia, Gortyn, & Catrea.* Herodotus a Samiis ædificatam fuiſſe aſſerit lib. III. Diodorus Siculus ejus fundatorem affert Minoem Regem, qui eam a fundamentis erexit & civibus frequentavit.

Bellicam virtutem, qua Phalæcum Phocæorum Principem

ejusque exercitum, dum ipſorum urbem obſideret, Cydoniatæ profligarunt, deſcribit Pauſanias in Phocicis, & Strabo in Geogr. dum Gnoſſios Gortyniosque inter ſe *diſcordantes* recenſet, *utri* eorum *parti*, ait, *Cydonia accederet*, *ei maximum adferebat momentum*. Quin & ſolos Cydoniates adverſus Gortynios, Gnoſſiosque bellum geſſiſſe teſtatur Titus Livius lib. XXXVII. Et quidem ſumma ſagittandi peritia gloriabantur Cydoniatæ, unde in proverbium tranſierunt Cydoniæ pharetræ, de quibus Ovid. lib. 8. Metamorph.

Armaque equosque habitusque Cydoniasque pharetras.

Cydonias ſagittas memorant Q. Horat. lib. 4. od. 9. D. Auſon. epiſ. 21. Papin. Statius lib. 4. & 6. & 7. Thebaidos, & Claudianus in poemate de Hiſtrice:

- - - - - - *Quidquid procul appetit hoſtem*
Hinc reor inventum, morem hinc traxiſſe Cydonas
Bellandi.

Cydoniam memorat Dion lib. XXXVI. dum Cretenſem Inſulam a Romanorum armis ſub Metello occupatam enarrat, eamque poſtea lib. LI. libertatis jure a Cæſare Auguſto donatam aſſerit tempore Actiaci belli, eo quia ſibi adverſus Antonium bella gerenti Cydonii auxilium tuliſſent.

Fertilis Cydoniæ ager arbores fructiferas alebat, ejuſque poma ad medicinæ uſum ſaluberrima teſtatur Samovic. Serenus lib. de Medic. cap. 25.

Vel quæ poma Cydon Cretæis miſit ab oris
Cocta teres.

Urbem Cydoniam ita deſcribit Dominicus Marius Niger Venetus in Geographiæ Comment. XI. *Poſt quam* (Cherſoneſum) *in ſinu Cydon mater urbium*, *ut Græci dicunt*, *ampla quondam ac illuſtris portum habens haud profundum*, *tamen nec magnarum navium capacem*, *quæ urbs Cania* (Canea) *nunc a junioribus appellatur*. *A Cydone tunc dicta*, *Euſebio teſte*, *qui ea tempeſtate in Creta regnum habuit*; *Diodorus a Minoe ædificatam inquit*, *ubi primum de pecudum cornibus arcus curvati ſunt*. *Herodotus a Samiis conditam*, *difuſam proſpectans*

ſpectans planitiem, quam ſecat Jardanus fluvius ad occaſum urbis mare intrans. Nam Homerus Cydones Jardani fluminis accolas dicit. Abeſt Cydonia pari intervallo ab Cnoſſo & Gortyna X. mil. paſs. Agit quoque de Cydonia Urbe in epiſtola prima ſui Orientalis itineris Pittonius de Tournefort.

Uti in profanis rebus, ita & in ſacris enituit Cydonia inter alias Cretæ civitates, ſiquidem ex ea ortum habuerunt duo fortiſſimi Chriſti Athletæ, Baſilides Martyr ex Martyrum Cretenſium venerabili Decade, & Nicolaus ex Ordine Acæmetorum Archimandrita Studitarum, qui etſi Martyris titulo careat, quia in pace curſum ſui certaminis explevit, attamen per multas, quas ab Iconoclaſtis pro ſacrarum imaginum cultu toleravit, paſſiones, ſatis oſtendit ſibi animum non defuiſſe ad agonem martyrii conſumandum. Vitam ſanctiſſimi viri concinnavit anonymus quidam Monachus Studita, eamque Franciſci Combefiſii opera Latine verſam retulit in actis Sanctorum ad diem IV. Januarii Clariſs. Vir Joannes Bollandus.

Porro quæ ad Sancti Nicolai patriam attinent, afferuntur a ſcriptore cap. I. ubi hæc habentur: *Vir iſte (ut parum quid moremur in patria, quæ educavit) fuit quidem oriundus Creta clariſſima inſula Chriſti tunc libertate fulta, viribusque deinceps, ac ædificiorum magnitudine gloriante ..... Fuit itaque, ut jam diximus, viro patria Cretenſium ſolum,* propria civitas nuncupata, *Cydonia cujus appellationis gloriæ* (κῦδος decus & gloriam ſignificare notat Bollandus, ad quod alludit author) *ſupereffluens quidam bonorum fons comes eſt. Puris enim limpidisque fluentis undique irrigua, frumentum ac vinum aliosque fructus cæteris exuberantius profert. Quin & præclara gloria inclytus Martyr Baſilides ex Martyrum illa venerabili decade Urbe iſta oriundus erat: in qua etiam Athletæ noſtri parentes domicilium habentes non ſolum generis claritudine, ſed & pietatis cauſſa omnium ore magnificabantur.* Pergit deinde ſcriptor admirabilem vitæ ſeriem, virtutes & certamina deſcribere, quibus piiſſimus vir non orienti ſolum, ſed & uni-

univerſæ illuxit Eccleſiæ Dei, ipſumque aſſerit poſt exilia conſtanter tolerata ad Conſtantinopolitanum Studitarum Monaſterium rediiſſe, in quo ſanctiſſime obiit anno æræ vulgaris 868. annos natus ſeptuaginta quinque, ut notant Menæa Græcorum, & ex eis Bollandus ad diem IV. Februar.

In hac igitur clariſſima civitate Epiſcopalis ſedes fuit tam apud Græcos, quam apud Latinos, qui eam deinde everſo nomine *la Canea* nuncuparunt. Duos ejus urbis Græcos Epiſcopos affert Lequienius, unum nempe ex Cretenſi Synodo, alterum ex Quiniſexto Concilio excerptos, quibus tertium addo, prout inveni actis Secundæ Synodi Nicænæ ſubſcriptum.

I. Sebon Epiſcopus Doniæ, ſeu (ut optime emendat Lequienius) Cydoniæ, ſubſcripſit epiſtolæ Synodi Cretenſis ad Leonem Imperatorem; ſibi tamen *Sebon ſuſpectiſſimum nomen* eſſe, fatetur Lequienius, *quod nulli codices reſtituunt*.

II. Nicetas Epiſcopus Cydonienſium civitatis Inſulæ Cretæ ſedit in Quiniſexta Synodo habita in Palatio Conſtantinopolitano, ejusque actis ſubſcripſit hoc modo: *Nicetas peccator Epiſcopus Civitatis Cydoniorum Inſulæ Cretæ definiens ſubſcripſi*.

III. Meliton Epiſcopus Cydoniæ in ſecunda Synodo Nicæna, quæ inter Oecumenicas numeratur ſeptima, ſedit, ejusque actis ſubſcripſit.

Libet hic ad infelicis hujus urbis decus duos memorare viros patria Cydonienſes, Marcum ſcilicet ex nobili familia Marullorum, qui Tarchaniotæ dicebantur, & Andream Eudæmonioannem ex Imperatoria gente Palæologorum, de quibus mentionem habet ampliſſimam Papadopulus in hiſt. Gymn. Patav. Tom. II. pag. 185. & 281. Ex iis Marcus cum e Philoſophiæ ſtudiis ad militaria ſtipendia ſe contuliſſet, *in ipſo tamen præliorum æſtu* (ait Papadop.) *doctrinæ ſibi decora deproperabat aſſidue, & duri Martis labores Muſarum deliciis recreabat*. Editis itaque epigrammatum, & amatorii carminis libris obiit anno MD. *quem pari mœſtitia luxerunt*,

xerunt, ut ait Jovius, Græci atque Latini. Andreas vero poſt exactam in ſeverioribus diſciplinis addiſcendis adoleſcentiam, Societatis Jeſu inſtitutum Romæ, quod diu optaverat, amplexus eſt; tantaque inter clariſſimos ejus familiæ viros doctrina excelluit, *ut Sfortiæ Cardinalis Pallavicini judicio, difficilius ſit noſſe, quid ignoraverit, quam quid ſcierit*. Obiit Romæ ſcriptis & geſtis clariſſimus anno MDCXXV. futurus reipſa Cardinalis, (ut ex certa ſcientia teſtatur Papadopulus) ſiquidem ſupervixiſſet.

ECCLESIA CISAMI.

AD oram Cretæ Septentrionalem collocat Ptolomæus in tabulis Urbem Ciſamum, quam navale Apteræ fuiſſe tradit Strabo in Geographia. Quamvis in plaga Boreali ſita ſit, ad Occidentalem tamen reſpicit prope Ciſamum Promontorium, quod Capo Chiſamo nuncupatur. Inter Ciſamum Promontorium, & Ciſamum civitatem collocat Dominicus Marius Niger urbem Ditamnum, ſic enim ſcribit lib. X. comment. *Abeſt Cydonia pari intervallo ab Cnoſſo & Gortyna X. mil. paſs. Dehinc montes attolluntur in altum, quibus initio promontorium eſt; alii Coſomon, alii Ciſamon vocant, inter quod & Cydonem, neque ab eo procul Inſulæ duæ Leucæ dictæ, duæque Budroæ anguſto disjunctæ freto. Inde urbs Ditamnum ſolo æquata, cujus fundamenta circa mare apparent. Ultimo vero loco promontorium Paſcum eſt, quod nautæ nunc Spatam vocant, a quo inſinuatur ora. In cujus parte intima Ciſamopolis eſt emporium Apteræ, quod caſtrum Chiſamum hodie, a quo ſinui nomen eſt.*

Ciſamus Epiſcopos habuit tum Græci, tum Latini ritus, ex quorum primis duo tantum nomina ad nos pervenerunt.

I. Theopemptus Epiſcopus Ciſami actis Quiniſextæ Synodi ſubſcriptus legitur. *Theopemptus indignus Epiſcopus Ciſſami Inſulæ Cretæ definiens ſubſcripſi.*

II.

II. Leo Epiſcopus Ciſami, qui Nicæno II. Concilio ex Oecumenicis VII. interfuit, & ſubſcripſit.

Antiquiſſimis his Ciſſami civitatis Græci ritus Epiſcopis alius accenſendus eſt Epiſcopus, qui Græco ritui adhærens Ciſſami Græcæ Eccleſiæ præfectus fuit vir catholicus, nec pietate minus, quam doctrina conſpicuus. Ipſum & Eccleſiam ab eo inſtitutam proferimus ex Tom. I. Hiſtor. Gymnaſii Patavini, in qua de Græco Ciſſami Epiſcopatu Papadopulus hæc profert pag. 39. *Georgius Palæocappa illuſtriſſimo ac ditiſſimo genere natus Cydoniæ in Creta Juriſconſultorum Rector in Patavino Lycæo fuit anno* 1544. Duobus e fratre nepotibus ex hac luce ereptis, *ipſe rerum humanarum pertæſus Monaſticum inſtitutum profeſſus eſt in celebri Cœnobio Angharati, cui poſt annos aliquot renuntiatus Abbas præfuit, vir ſanctimonia vitæ, prudentia, doctrina, & in rebus agendis dexteritate apud Indigetes maximi habitus, & ex eadem carus Reipublicæ Venetæ. Apud hanc egit enixiſſimis precibus, ac rationibus validiſſimis, ut Græcum Epiſcopum in Inſula vellet, ne Cretenſes cogerentur ad habenda Ordinum ſacrorum initia ſummo incommodo in Cytheram Inſulam navigare. Id cum, ut ſenſim, quaſi per patientiam quandam atque diſſimulationem Cretenſium Præſidum fieret, obtinuiſſet, Georgius, qui Monachus Geraſimus, nomine mutato, ut mos habet apud nos, vocabatur, Ciſamenſem Eccleſiam ſuo ſumptu erigendam curavit, dotavit integro patrimonio, quod illi familiæ poſtremo dives obvenerat, atque auſpicio Byzantinorum Patriarcharum Epiſcopus Græcus a ſe conſtitutæ Eccleſiæ dictus eſt. Inſurrexere ad novas & Græcas in Creta infulas Antiſtites Latini, hominemque pium, & Orthodoxum (quippe Dogmatum ecteſin, quam ante annos aliquot Pius IV. ediderat, profeſſum) turbavere; donec epiſtola Brevi Gregorii XIII. prudenter admoniti pacatius agere didicerunt. Narrat hæc omnia Andreas Eudæmonioannes in ſua ad Cretenſes epiſtola, quæ extat in Monum. Coll. Urbani Græc. in cod. ms....... Geraſimus itaque cum proximus morti ex iis, quæ paſſus fuerat, deprehendiſſet, a ſe*

con-

conſtitutam Ciſamenſem Eccleſiam non diu ſtaturam, *hanc quidem extremis tabulis ex aſſe dixit rerum ſuarum hæredem*, *at una cavit*, *ne res illæ*, *quod dudum evenerat Sithientibus*, *in commodum Latinorum Antiſtitum delaberentur*. *Ergo ſic ſtatuit*, *ſi forte Ciſamenſem Eccleſiam deſtitui contigiſſet*, ex diſtracto patrimonio viginti quatuor adoleſcentes Græci, ex quibus ſexdecim Cretenſes, in ſtudiis *duodecim quidem Romæ totidem Patavii* alerentur. *Geraſimo e vivis erepto circa annum MDXC. cum non eſſet viſum*, *eſſe e Republica Ciſamenſem Græcam Eccleſiam ſtare*, *quod neque Cretenſes Roma miſſum Epiſcopum recepturi eſſent*, *nec Byzantinis auſpiciis datum probatura Roma videbatur*; *Senatus vendi patrimonium Ciſamenſe juſſit*, quod cum ſolis duodecim diſcipulis ſuffecturum repertum fuiſſet, hi Romam primum miſſi in Græcorum Collegium, mox Patavium revocati, ut in Græcorum ibidem inſtituto Collegio *ſumptibus Eccleſiæ Ciſamenſis* educarentur. Hæc fuſius in citato Papadopuli libro exarata leguntur.

ECCLESIA CANTANI.

CAntania, ſeu, ut eam vocat Stephanus Byzant. Cantanus urbs Cretæ inter Epiſcopales ejus Inſulæ urbes Gortynenſis Metropolis ſuffraganeas recenſetur in notitiis Græcorum Epiſcopatuum ab Hierocle confectis. Nonnulli ex Epiſcopis qui eam Eccleſiam adminiſtrarunt, leguntur in collectione Conciliorum ſubſcripti actis, & ſunt

I. Paulus *Reverendiſſimus Epiſcopus Cantanorum*, cujus locum tenuit in actione quarta Concilii Chalcedonenſis Euphratas Epiſcopus Eleuthernæ, actis deinde ejusdem Concilii in actione ſexta per Presbyterum Delegatum ſubſcripſit his verbis: *Paulus Epiſcopus Cantani definiens ſubſcripſi per Chryſogonum Presbyterum*.

II. Nicæas, ſeu Nicais Epiſcopus Cantani unus fuit ex iis Epiſcopis, qui epiſtolæ Cretenſis Synodi ad Leonem Imperatorem datæ ſubſcripſerunt. Quum autem Epiſcopum Ca-

tamenſem ex amanuenſium fortaſſe errore ſcriptum legiſſet Carolus a S. Paulo in Geograph. Sacra, eum Ciſſamenſi Eccleſiæ attribuit, arbitratus in ea epiſtola legendum *Cyſamenſis* non Catamenſis.

III. Gregorius Epiſcopus Cantani interfuit Concilio Conſtantinopolitano Tertio, ex Oecumenicis Sexto, cujus nomen enuntiatum legitur in actione ſecunda ejusdem Concilii.

IV. Photinus Epiſcopus Cantani inter Patres Septimæ Synodi Oecumenicæ, quæ Nicæna ſecunda eſt, ſedit, & ſubſcripſit.

ECCLESIA RHAUCIÆ.

RHaucia, quam Stephanus Byzantinus in Onomaſtico Urbium alphabetico Rhaucum nominat, urbs Cretæ mediterranea olim erat, cujus mentio fit apud Cellarium in notitia Orbis antiqui lib. 2. cap. 14. & apud Goltzium in Theſauro rei antiquariæ titulo XVII. Rhacos ab Æliano appellatur, qui lib. 12. cap. 21. & Hiſt. de animal. lib. 14. cap. 20. ſcribit, olim non longe ab ipſa ædificatum fuiſſe Dianæ Templum, cujus religio, ut diximus, præcipue apud Cretenſes vigebat. E profugis viris, quos apes aculeis ſuis e patria ejecerant, ſi credere dignum eſt, conditam fuiſſe, refert ſupracitatus Ælianus in Hiſtor. animal. lib. 17. cap. 25. *Antenor in libris rerum Creticarum, ait, in Rhauciorum urbem apum, quæ vocantur Chalcoides, examen Divino quodam impulſu acceſſiſſe, & aculeos infigentes obviis moleſtiam exhibuiſſe; illos autem impetum non ſuſtinentes ſolum vertiſſe, & in alium quemdam locum in ipſa Creta perveniſſe, ibique condidiſſe oppidum, quod maternæ urbis amore, ut Cretice dicam, Rhaucum dixerint: ut quantumvis patria ejecti eſſent vi fatali, nomen tamen retinerent.* De Licaſti urbis agro *Rhauciis* attributo, deque bello a Cnoſſiis & Gortyniis cum *Rhauciis* geſto ſcripſit Polybius cap. XLV. & c. in excerptis Legat. Hanc urbem aliquando Epiſcopali titulo decoratam fuiſſe,

fuiſſe, patet ex iis, quæ afferenda ſunt de Sancto Myrone Epiſcopo Thaumaturgo, cujus memoria eſt in Martyrologio Romano, & Menologio Græcorum ad diem VIII. Auguſti.

Menæum Chiffletii, & Menologium Græcum a Sirleto Cardinale Latine verſum, ita ad diem citatam mentionem Myronis efferunt : *Commemoratio Sancti Myronis Epiſcopi Cretæ cognomento Thaumaturgi*. Addunt deinde elogium : *Hic natus in Aurace* (vox hæc irrepſit pro Rhaucia, ut optime notat Joannes Pinius hoc loco) *urbe Cretenſi prope Cnoſſum divina pietate ornatus*, *præcipue vero miſericordia*, *atque in pauperes charitate inſignis*, *ordinatusque Presbyter in ſancta Dei Eccleſia*, *poſtea vero & Epiſcopus conſtitutus multis miraculis editis annum prope centeſimum agens migravit ad Dominum*.

Vitam hujus Sancti licet non integram attulit ex Græco Apographo ad hanc diem in actis Sanctorum Clariſſimus Vir Joannes Pinius, ex qua addiſcimus Myronem ſub Decio ac Diocletiano Imperatoribus vixiſſe, & circa medium ſæculum quartum e vivis emigraſſe ; ut erudite diſſerit ſupralaudatus Pinius. Præter autem fragmenta vitæ e Græco deductæ, relatum eſt in opere Bollandiano *Compendium Actorum* Sancti Myronis authore anonymo e codice vetuſto Bibliothecæ Ceſareæ Vindobonenſis ; in quo de ejus patria & Epiſcopatu hæc habentur : *Sanctus Thaumaturgus ac Chriſti Pontifex Myron in Rhaucia Inſulæ Cretenſis urbe prope Cnoſſum imperante Decio natales hauſit*, *e nobilibus parentibus oriundus*, *omnique*, *Deo adſpirante*, *in virtute enutritus a parentibus matrimonio jungitur*..... *Ipſe vacavit Eccleſiis dum jam presbyter ab Epiſcopis conſtitutus eſſet*, *omnesque ad martyrium pro Chriſto ſubeundum excitavit*. *Gallo poſt mortem Decii imperante ceſſavit Chriſtianorum perſecutio*, *& omnium votis conſecratur Epiſcopus in Cnoſſo a Sanctiſſimo Epiſcopo Pynito in Rhaucia*, *eique poſt Epiſcopatum magis contulit Dominus gratiam miraculorum* .... *Sanctus autem centum jam circiter annos natus requievit in pace*. Ex iis itaque verbis certum compertumque ha-

bemus, Sanctum Myronem Thaumaturgum *in Rhaucia Inſulæ Cretenſis urbe prope Cnoſſum natales habuiſſe*, *& deinde conſecratum fuiſſe Epiſcopum in Cnoſſo a Sanctiſſimo Pynito Epiſcopo in Rhaucia*. Horum autem verborum ſenſum aliqua æquivocatione obſcurum ita interpretatur doctiſſimus Pinius, *ut velit dicere author*, *quod Pynitus fuerit Epiſcopus Cnoſſienſis*, *Myron autem Rhaucienſis*.

Non diſſimili modo (ut teſtatur ipſe Pinius) ſenſum verborum intellexit Lambecius Tom. 8. comment. de Bibliotheca Cæſarea Vindobonenſi pag. 200. ubi ſic ſcripſit: *Epitome vitæ & miraculorum S. Myronis Epiſcopi Rhauci*, *ſeu Rhauciæ urbis in Inſula Cretæ*. *Atque hoc ſenſu*, ſequitur laudatus Pinius, *quia hæc urbs eſt in Creta*, *Sanctus noſter dici utcumque poſſet Epiſcopus Cretæ*, licet, addam ego, ſermone magis proprio Epiſcopus in Creta, potius quam Epiſcopus Cretæ diceretur. Expungendus itaque jure eſt Sanctus Epiſcopus ex ſerie Gortynenſium Præſulum, & in propria Eccleſia, cui a Sancto Pynito præfectus fuit, collocandus.

Hiſce per ſuas Eccleſias diſpoſitis Epiſcopis alius addendus eſſet ex authoritate Caroli a Sancto Paulo, qui in Geographia Sacra edit. Amſtelædam. pag. 201. ita ſcribit. *Siteum Cytæum Ptolem. Ibid. vulgo Sitia Bellonio*. *Lucius Sitei Epiſcopus ſubſcripſit Concilio Chalcedonenſi*. Verum cum inter Patres Chalcedonenſis Synodi nullum eruditiſs. Lequienius repererit Lucium *Sitei* Epiſcopum, qui nomen ſuum actis ejuſdem Synodi appoſuerit, Eccleſiam ipſam Sitei inter Epiſcopales non adnumeravit, nedum Lucium omiſerit, quamvis alioquin Epiſcopali Sede ſub Græcis Imperatoribus inſignita fuerit, ut ſuperius protulimus. Quo ex equivoco Lucium hunc Sitei Epiſcopum protulerit Carolus a S. Paulo, mihi incompertum.

ἌΛΛΩ-

ἍΛΩΣΙΣ ΤΗ͂Σ ΚΡΗ΄ΤΗΣ.

Ταῦτά μοι, ὦ μαγίστρων ἥλιε, καὶ Ῥώμης ἐκδικητὰ, πεπόνηται μὲν πρὸ καιροῦ περὶ Κρήτης, οὐ δέδοται δέ. Τὸ μὲν, ἵνα μὴ χρόνοις τὰ σὰ τροπαίων λήθῃ παραδοθῇ κατορθώματα. ἃ γὰρ ἀνδρεία ποιεῖ, ἀμαυροῖ χρόνος, εἰ μὴ λόγος προφθάσας ἐν βίβλοις πσὶν ἐναπόθηται, οὐ δέδοται δὲ, φόβῳ καὶ συστολῇ, καὶ τὰ πολλὰ ἐναπολειφθῆναι καὶ ἡττηθῆναι τοῖς σοῖς κατορθώμασι. δέξαι οὖν, εἰ καὶ τῆς ἀξίας εἰσὶν ἐνδεᾶ Θεοδοσίου ψελλίσματα, καὶ περὶ τῆς τοῦ Χάλεπε γράφειν ἐπιτρεψον καταστροφῆς καὶ ἁλώσεως. οὕτω γὰρ προθυμώτερος γεγονὼς, τῶν σῶν κατορθωμάτων, ὡς ἐξὸν γενήσομαι συγγραφεύς. Ἀχιλλεὺς γὰρ, καὶ ὁ Μακεδόνων Ἀλέξανδρος, καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοὺς στρατηγήσαντες, ἄριστα πολὺ τὸ κλέος τῇ συγγραφῇ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀπηνέγκαντο. καὶ ὁ μὲν, Ὁμήρῳ, οἱ δέ γε Πλουτάρχῳ καὶ ἄλλοις μέχρι τοῦ νῦν ᾄδονται καὶ φημίζονται. ὡς ἐν προσώπῳ γοῦν ἡ μὲν ἀρχὴ ἰάμβων δοκεῖ πρὸς τὸν πάλαι Βασιλέα ἡμῶν. τὸ δὲ τῶν ἐπαίνων κεφάλαιον πρὸς τίνα, εἴσῃ εὐθύς.

ἍΛΩΣΙΣ ΚΡΗ΄ΤΗΣ

πονηθεῖσα

ΠΕΡΙ' ΘΕΟΔΟΣΙ'ΟΥ ΔΙΑΚΟ'ΝΟΥ ΤΑΠΕΙΝΟΥ͂

Τῷ Φιλανθρώπῳ καὶ Κραταιῷ Βασιλεῖ Ῥώμης.

Ῥώμη παλαιὰ, μὴ φθόνει τὸν δεσπότην,
τοὺς σοὺς στρατηγοὺς προσβαλοῦσα τῇ νέᾳ.
κενῇ γὰρ ὁρμῇ, καὶ μάτην ὁ Σκηπίων,
τὸν πλοῦτον ἐσκύλευσε τῆς δόξης ὅλον.
ἰσχὺς γὰρ ἦν τὶς, ἢ κράτος Καρχηδόνος,
ὅταν παρεστὼς μυελοξίφῳ μάχῃ,
τὰς συμφορὰς ἔπεμπε τῇ πορθουμένῃ.
τίς ἢ ὁ Σύλλας ὁ θρασὺς στρατηγέτης,
ὁ τῶν Ἀθηνῶν τὴν κεκαυμένην πόλιν,
βαλὼν ἀπ᾽ αὐτῆς σφαγῆς ἡττημένην;
τίς ἦν ὁ Καῖσαρ ὁ στρατευμάτων τρέχων.
ἐν ταῖς * ἀφύρτοις συμπλοκαῖς καθημέραν;
τίς ἦν ἐκεῖνος ὁ κρατηθεὶς ἐν στόλῳ,

καὶ

* lego ἀφύκτοις. quid enim ἀφύρτοις?

καὶ τοὺς κρατοῦντας ἀνταναλώσας ξίλῳ;
οὐκ ἦν ϛρατηγὸς ἄλλος ὁ δεσπότης,
κἂν πλουτολεκτῶν ἐκδραμὼν ὁ Πομπίος,
ὡς τῶν παραϛῇ ταῖς μάχαις ὡπλισμένος,
καὶ δῶ τὰ λαμπρὰ τῆς τύχης διπλᾶ ϛέφη.
σὺ δὲ κτυπῶν Ὅμηρε κομπώδεις κτύπους
ὑψῶν τὰ μικρὰ, δεῦρο μὴ κλέπτων λόγοις
λάλει πρὸς ἡμᾶς ἡσύχως μετ' αἰσχύνης.
πορθήσεως γὰρ τῆς δεκαχρόνου κλόνος
μικρὸς παρ' ἡμῖν ἄρτι, καὶ πλήρης ψόγων.
τῆς Ἰλίου γὰρ τοὺς πορπυργίους δόμους
ἐκ τῶν ἀπ' αὐτῆς λειψάνων ἐγνωκότες,
εἰς θαῦμα καὶ γέλωτα συμπεπτωκότες,
πῆ μὲν γελῶμεν τῇ πλοκῇ τῶν * ψευσαύτων,
πῆ δ' αὖ κροτοῦμεν τῇ ϛροφῇ τῶν ῥημάτων.
ἀλλ' ὦ ϛρατηγῶν ὁ κρατὴρ ὁμιγνύων
πράξεις ταπεινὰς εἰς ἐπηρμένους λόγους,
δίκασον αὐτὸς, καὶ προσωποληψίαν
ἀφεὶς παλαιὰν, ὡς ζυγὸς γενοῦ.....
τοῦ δεσπότου δὲ καὶ θανὼν κρότει λόγους
τὰς παντοπόμπους, καὶ σοφὰς ϛρατηγίας.
μικρὸς γὰρ ἡμῖν ὁ ϛρατὸς τῆς Ἑλλάδος,
μικραὶ φάλαγγες, ἀσθενεῖς ϛρατηγέται,
Αἴας, Ἀχιλλεὺς, Ὀδυσσεὺς, Διομήδης.
οἷς δόξα πολλὴ καὶ θεῶν ψευδωνύμων,
ἡ συντριβὴ φέρουσα τὰς ὁμιλίας
κακῶς κατεσπάραττεν ἐκ τῶν ἐλπίδων.
ἀλλ' εἰ δοκεῖ σοι τῆς ἀληθείας τρίβους
καλῶς βαδίζειν, ἢ κακῶς περιτρέχειν,
ἐνταῦθα παῦε τῶν φόνων τῆς Ἰλίου,
Κρήτης τραγῳδῶν τὰς ῥοὰς τῶν αἱμάτων.
ἐπεὶ γὰρ ἧκεν ὁ ϛρατὸς τοῦ δεσπότου
πολλαῖς ταχείαις ὁλκάσι πεφραγμένος,
ἡ γῆ μὲν ἐϛέναζεν ἡ τῶν βαρβάρων,
καὶ γειτονοῦσαν τὴν ὑγρὰν ἀπεϛράφη.
ὁ δὲ ϛρατηγὸς ὁ ϛαλεὶς Νικηφόρος,
εἰδὼς ἑαυτὸν τῆς μάχης πρωτεργάτην
ἔϛησε τὰς φάλαγγας ἐγξίφους ὅλους,
ἔϛησε τάξεις, οὐλαμοὺς πυργοδρόμους,
ἔλαμψεν ἀσπὶς, ** ἠκονομένη σπάθη, θώραξ

* potius ψευσμάτων. ** lego ἠκονημένη.

θώραξ κατ' ἐχθρῶν εἶχε τὰς λαμπηδόνας,
δόρυ κρατηθὲν δεινὸν ἀντηύγει φόνον.
ἐπεὶ δὲ πάντας εἶδεν ἐκ τῶν ὑδάτων,
καὶ τῶν μεγίστων κυμάτων σεσωσμένους,
μέσον σταθεὶς ἤνοιξε πρὸς Θεὸν στόμα.
ἰδοὺ τὸ σὸν στράτευμα τοῖς ἐναντίων
ὅροις παρεστὼς, δημιουργὲ κτισμάτων,
τῶν σῶν κατ' ἐχθρῶν ἦρε τὴν πανοπλίαν,
καὶ σὲ προβάλλει μυρίων πυρνωμάτων
λύοντα δεσμοὺς εὐκλεᾶ στρατηγέτην.
πλάτυνον * αὐτὴν εἰς μάχην τὰς καρδίας,
δίωξον αὐτοῖς τὴν πικρὰν δειλανδρίαν,
αἴσχυνον ἐχθρῶν τῶν προφητῶν τοὺς λόγους.
δεῖξον Πέτρος τὶς, καὶ τὶς ὁ ψευδοπλόκος,
ὁ τὰς καμήλους ἐσθίειν ἐπιτρέπων,
ὁ πορνομύστας ἐκτελῶν τοὺς βαρβάρους,
ψευδοπροφήτης ἐκφανεὶς πανουργίᾳ.
οὕτω βοήσας, καὶ λαβὼν τὴν ἀσπίδα
δημηγορῶν ἔλεξε τοῖς συνεργάταις.
Ἄνδρες, στρατηγοὶ, τέκνα, σύνδουλοι, φίλοι,
Ῥώμης τὰ νεῦρα, δεσπότου πιστοὶ φίλοι.
οὗτος γὰρ ὑμᾶς τέκνα καὶ φίλους ἔχει,
λόγοις παραινῶν οὐκ ἀναγκάζων πόνοις,
ὁρᾶτε τούς δε τοὺς ἁλιδρόμους τόπους,
ὁρᾶτε πολλὰς ἱμέρους νήσους πέριξ,
Ῥώμης ὑπῆρχον πατρικῆς κατοικία,
καὶ δεσποτῶν γῆ. πλὴν παρερπύσας ὄκνος,
καὶ νωθρότης, ἔδειξε γῆν ἀλλοτρίαν,
τρέφουσαν ἐχθροὺς καὶ στερουμένην τέκνων.
ἴωμεν αὖθ' ὧν εὐσθενῶς πρὸς βαρβάρους,
λάβωμεν αὐτῶν ἐν ξίφει καὶ τὰς πόλεις,
καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ τῶν τέκνων τέκνα.
μηδεὶς φοβείσθω τὰς βολὰς τῶν βαρβάρων,
μηδεὶς φοβείσθω τραῦμα φλεγμαῖνον μάχης,
μηδεὶς τὸ πικρὸν τὴν τελευταίαν βλάβην.
αὖ γὰρ τὸ λουτρὸν τὶς λαβὼν ἡμαγμένον
εἰς αἷμα λουθῇ τῶν ὑβριστῶν βαρβάρων,
πλύνει τὸ σῶμα ταῖς ῥοαῖς τῶν αἱμάτων,
καὶ λαμπρὸς ἐκ γῆς αἴρεται νικηφόρος.
εἶδ' ἔστιν αὐτὸς τέκνα, καὶ κλήρους ἔχων,

πατὴρ

* potius αὐτῶν.

πατὴρ ὄπισθεν δεσπότης λελεγμένος,
ἐκεῖνος αὐτοῦ φροντίσει, καὶ τῶν τέκνων,
καὶ τῆς γυναικὸς, τοῦτο μὴ δεδοικέτω.
μόνον * κροτείτω συμπλοκαῖς τὴν ἀσπίδα,
μόνον προθύμως ὀξὺ τεινέτω δόρυ,
μόνον φανείτω πατρικῶς ὡπλισμένος,
μόνον τὸ Ῥώμης μὴ καθυβρίσῃ κράτος.
τούτοις ππερῶσας τοῖς λόγοις τοὺς οἰκέτας
ἀνὴρ ὁ πιςὸς ἐν μάχαις Νικηφόρος,
λέοντας ἐξέπεμψεν ὡς ὀρειτρόφους,
πᾶσαν κλονοῦντας Κρητικὴν κακουργίαν,
οὐ μὴν παρέργως, ἢ ςρατηγέτου δίχα.
μέσον γὰρ αὐτὸς ἱπποτῶν εζωσμένος
τανύςομον μάχαιραν ἠκονημένην,
πῆ μὲν πατάσσων εἵπετο ξενοτρόπως,
πῆ δ' αὖ τὸ πῦρ μάςιγα βάλλων οἰκίαις.
ἐπεὶ δὲ πάντες ἦσαν ἀντὶ θηρίων,
ἐκεῖθεν εὔθεν λοιμικῶς ἡπλωμένοι,
ἦν θρῆνον οἰκτρὸν καὶ φυγὴν βλέπειν τότε,
καὶ θαῦμα πικρὸν συμφορὰς ἐναντίας.
ἔκειτο καὶ γὰρ πλῆθος εἰς κόνιν μίαν
ἀνδρῶν γυναικῶν δυστυχῶς ἐσφαγμένων.
ἐκεῖ τὰ τέκνα πρὸς σφαγὴν ἠπειγμένα,
ἔπιπτον εἰς γῆν τῇ ποδῶν περικλάσει.
ἐκεῖ γέροντες τῷ χρόνῳ κεκυφότες,
ὄλισθον εἶχον ἐμποδὼν πεπτωκότες,
καὶ φοινικὴν ἔβαπτεν τὸ ξίφος τρίχα,
ἣν εἶχεν λευκὴν ὁ χρόνος βεβαμμένην;
ἐκεῖ γυναῖκες ἀγκαλῶν κάτω βρέφη
ἔρριπτον εἰς γῆν, καὶ γονῆς ἀςοργίαν
κίνδυνος ἀντήγειρε ταῖς τεκνοτρόφοις.
ἀνῆπτο καὶ πῦρ, ἀντέλαμπε τὰ ξίφη,
ἐπορφύρου γῆν ἡ ῥοὴ τῶν αἱμάτων,
καὶ Κρητικοῖς ἦν τοῖς τόποις μεμιγμένη,
ὡς χρῶμα καινὸν, τρίχροος τιμωρία.
ἐπεὶ δὲ Κρητῶν δεῖπνον οἱ μὲν, ὀρνέων
ἔκειντο νεκροὶ καὶ πνοῆς ἐξηρμένοι,
ἄλλοι δὲ τὴν νέκρωσιν ἱππικῷ τάχει
φυγόντες εἰσήγοντο τῶν πυλῶν ἔσω,
ὁ μὲν, πατήσας τῶν πυλῶν ἔνδον φόβῳ,
ἔρεγχεν ἐχθρὸς τῇ φυγῇ πεπνιγμένος.

* vel κρατείτω.

ὁ δὲ στρατηγὸς ἐκδραμὼν χώραν ὅλην,
καὶ τὴν μὲν, εἰς πῦρ τμητικῶς περισχίσας,
τὴν δὲ, ξίφει δοὺς, καὶ κατασκάψας πόλεις,
ἤλαυνεν εὐθὺς στροφὴν ὀπισθίως.
καὶ θᾶττον ἐλθὼν ναυτικῶν ὁρμητηρίων,
εὗρον καπεκράτησε τὸν στρατὸν μόλις.
καὶ ναῦς ἀνάψας, γῇ χαρίζεται φέρων,
ἄπιστον τὴν ὑγρὰν εὐεργέτην.
ἐκεῖ δὲ μείνας ἡμερῶν τριῶν κύκλους,
τὴν ἵππον ἡτοίμαζε καὶ τὸν ἱππότην,
καὶ γῆν σκοπήσας ἀμφιδεξίῳ τρόπῳ,
ἔστησε πλῆθος χιλίανδρον τεκτόνων,
καὶ γῆθεν ἐῤῥίζωσε πυργηρουμένην
πόλιν φυλάττειν τὰς στροφὰς στρατευμάτων.
Ὅμηρε δεῦρο καὶ πάλιν μετ᾽ αἰσχύνης
ἑλληνικὰς κήρυσσε τὰς τειχουργίας
ἃς Ἕκτορος χεὶρ καὶ βουλὴ καταστρέφει
ἀραχνοειδῶς τοῖς στρατοῖς ἐκτισμένας.
ὡς οὖν καμίνους οἱ μὲν, ἐκ τῶν τεκτόνων
περιφλεγούσαις αὐτανῆπτον ταῖς λίθοις,
οἱ δὲ στροφὰς ἔπασχον αὐτελιγμάτων,
τοῖς μαγγάνοις βάλλοντες εἰς βάθρον πέτρας.
οἱ Κρητικοὶ δράκοντες οἱ λοφοδρόμοι
ἐκ τῶν φαράγγων ἐκδραμόντες, εἰς μίαν
βουλὴν συνηθροίζοντο τὴν αὐτοκτόνον,
καὶ τῷ στρατῷ μὲν συμβαλεῖν οὐκ εὐτύχουν,
ἔπληττεν αὐτοὺς ὁ στρατὸς γὰρ ὡς βέλος.
τοῖς τέκτοσι δὲ προσβαλόντες ὀξέως,
πίπτουσιν εἰς γῆν τῇ βουλῇ τῶν τεκτόνων.
ὁ σὸς γὰρ αὐτοὺς ὡς στρατηγέτης πόθος
ἔπειθε τὴν δίκελλαν εἰς ξίφος τρέπειν,
καὶ γίνεται ῥοῦς ἐκχυθεὶς τῶν αἱμάτων
εἰς πλησμονὴν ἄπειρον ὑδατουμένην,
καὶ τὰς καμίνους σβεννύει τὰς ἐμπύρους,
ὥσπερ χαράδρας εἰσπεσοῦσα πικρία.
λαβὼν δὲ τὴν ἄσβεστον, εἶχεν ὁ κτίσων
φοινικοειδῆ τῶν πετρῶν τῇ συνθέσει.
κάλει στρατηγὲ τὴν πόλιν φοινικίαν,
φοινίσσεται γὰρ τῇ βαφῇ τῶν αἱμάτων.
ὡς οὖν στρατηγῶν ὁ κρατῶν Νικηφόρος
ἔγνω τὸ συμβὰν καὶ γὰρ ἠγνόει τότε,

πέμψας κατέσχε ζῶντας ἐκ τῶν βαρβάρων,
ὄφεις πονηροὺς πέντε πεντακοντάδας.
βαλὼν δὲ κλοιοὺς εἰς ἀκαμπεῖς αὐχένας,
τούτοις παρεῖχε πατρικὰς τὰς ἀξίας.
Κρήτη τὰ τέκνα βαρβαροτρόφε βλέπε,
οἵων μετέσχον ἀξιωμάτων ἄφνω.
ἐπεὶ δὲ μοῖραν εἶχε νὺξ τὴν ἑβδόμην,
τῆς εὐφρόνης γὰρ τὸ σκότος παρεκράτει,
σάλπιγγας ἠλάλαξαν ἐν βοῇ ξένῃ,
καὶ πᾶς κρατῶν ἦν σὺν βοῇ τὴν ἀσπίδα,
πεζὸς, στρατηγὸς, ταξιάρχης, ἱππότης.
τῆς ἡμέρας δὲ τῆς ῥοδόχρου λαμπάδας
ἐκ τῶν σκοτεινῶν ἀνταναψάσης πόρων,
φάλαγξ αὐώρμων ἱππικὴ ξιφηφόρος
ἔχουσα πλῆθος μυριάνδρου πεντάδος,
πεζῶν δὲ πολλῶν ἦν ὁρᾶν πανοπλίαν
κινουμένην ἄριστα τακτικῇ βάσει,
καὶ τοὺς στρατηγοὺς, ὥσπερ ἐν ποίμνῃ μέσον.
βαίνοντας ἀρνῶν θηροβάκχους ποιμένας.
ὡς δὲ κλοπῇ χαίροντες ἅρπαγες λύκοι
χειμῶνος ὥρᾳ καὶ παρεκτάσει κρύους,
ὁμοῦ ζυγέντες τῶν ὡρῶν ὁμοφρόνως
μάνδρας κλονοῦσι καὶ βιάζουσι κύνας.
οὕτω ζυγέντες οἱ κλάδοι τῶν σῶν πόνων
ἱππεῖς, στρατάρχαι, τοξόται, λοχοκράται
πύργους βαλεῖν ἔσπευδον ἐν τάχει κάτω,
θυμοῦ πνέοντες ὥσπερ οἱ κρῆες * ζάλης.
ὁ λαμπάδας δὲ φωσφόρους κακοχρόους
καιροῖς ἀνίσχων, καὶ καταστέλλων πάλιν
λουτροῖς κατημαύρωσε τὰς λαμπηδόνας,
καὶ νὺξ τὸ πέπλον ἐκ βαφῆς μελαγχρόου
εἰς πάντα γῆς ἥπλωσε καὶ πόλου μέρη.
τῶν σῶν δὲ πλῆσθος ὀυ στρατῶν ἢ θηρίων,
θῆρες γὰρ οὗτοι τοῖς σπαραγμοῖς βαρβάρων,
τὸν ὕπνον εἶχε τὴν βάσιν καὶ τὴν στάσιν.
εἰδ' ἦν κλαπείς τις εἰς ἀμερίμνους ὕπνους,
ἐκεῖ παρεστὼς ἐξ ὀνειράτων πύλης,
τοιαῦτα φωνῶν, τῆς βλάβης αὐεστόμου.
τί τὸν στρατηγὸν ὀυ δεδοικὼς, ἱππότα,
μέσον σφαγῆς πέπτωκας εἰς ** ζώους τόπους,

ὅπου

* Expende. ** ξένους melius mihi arridet.

ὅπου τροπὴ, κίνδυνος ἐστομωμένος,
πνέει καθ' ἡμῶν φλεγμονὰς πυρεκβόλους;
μικρόν τι καρτέρησον, ἐμβαλὼν κράνος
ὑπὲρ θυῶν ἵστασο καὶ τῆς δίκης.
ἄφες τὸν ὕπνον, καὶ κράτει τὴν ἀσπίδα,
μὴ γνῷ τὸ συμβὰν ὁ στρατηγὸς τῆς μάχης.
οὕτω τὸ νωθρὸν ἐξέκοπτες ἐργάτου,
εἴπερ παρῆν τις νωθρότης τοῖς οἰκέταις.
ἐπεὶ δὲ καὶ φῶς ἡμέρα προμηνύειν
λευκοῖς χιτῶσιν ἤρξατο ζοφοφθόρος,
πέπλοις δὲ λαμπροῖς ἐστόλισεν αἰθέρα,
ἦν γῆν θεωρεῖν λευκόμορφον, καὶ μάχης.
κήρυκα τῶν σῶν ἐκδραμεῖν στρατευμάτων,
τείχει * μικρῷ τὴν φάλαγγα προσξέειν
ἐπεισπεσοῦσαν τῶν ἐναντίων ἄφνω.
ἐκεῖ τὸ πλῆθος τῶν φερεκλοίων ἅπαν
τάξας στρατηγὸς τμητικῶς ἀναρπάσαι,
οἱ συστρατάρχαι τῆς πικρᾶς ἀλγηδόνος
τὸ συμβὰν οὐκ ἤνεγκον, ἀλλὰ τὰς θύρας
ἤνοιξαν, ἐξέπτησαν αὐτὶ στρουθίων,
καὶ πρὸς τάφρον πλήξαντες αὐτανακλάσει,
τὴν τάφρον ἀντέβαινον ἀλλ' ἐμπροσθίως
πληγέντες, ἐξήλαυνον ἐξοπισθίως.
ὡς οὖν φυγῆς ἦν ** γὰρ τρόμου, καὶ διλίας
δεινὸς χαρακτὴρ, καὶ ταχύστροφος κλόνος,
ἡ τάφρος αὕτη τῶν ἐναντίων τάφος,
καὶ συμφορᾶς ἦν ἀστέγαστος οἰκία.
εἶχον γὰρ αὐτοὶ συμποδιστὰς καὶ τόπους,
οὕσπερ κατεσκεύαζον εἰς σωτηρίαν,
ὡς ἂν μάθωσιν ἐξ ἀναισθήτων τόπων
τὴν πίστιν αὐτῶν ἀξίαν ὑβρισμένων.
τίς ἂν προφήτης εὑρεθεὶς πρὸ τῆς μάχης
τοῖς ταφρορύκταις εἶπεν ἂν τῶν βαρβάρων,
ὡς τύμβον ἐξώρυττον οὐ τάφρον τέκνοις;
αἴ κ' με Κρήτη, μὴ στένης ἀνομβρίαν
τὰ τέκνα λαμβάνουσα τῇ μάχῃ νέφη,
ἐν οἷς ἐπελθὸν ὡς πνοὴ ῥώμης δόρυ,
καὶ πνεῦσαν ὥσπερ συστροφήτις τοὺς φόνους
ὄμβρους ἀφῆκεν αἱμάτων πολυρρύτων.
Δημόσθενες, Φίλιππος οὐκ ἔχει κράτος.

* vel μακρῷ. ** melius καί.

Πλούταρχε, Καῖσαρ οὐκ ἔχει παῤῥησίαν.
Δίων, ὁ Σύλλας εἰς μάτην Δημοκράτωρ.
ἄφες Ξενοφῶν τοὺς ἀνικήτους γράφειν,
τὸν Ρωμανὸν θαύμαζε καὶ μόνον γράφε.
Κύζικε συνθρήνησον, ἡ κεκαυμένη
Κρήτη παθοῦσα συμφορὰς * Ἰσοκράτους.
σοὶ γὰρ παλαιὸς τοὺς φόνους Μιθριδάτης,
νέος γε ταύτη Ρωμανὸς πλέκει φόνους.
ἀλλ᾽ ὦ στρατηγὲ γῆς ὅλης, καὶ γὰρ πρέπει
τὸ μέλλον ** εἶπον, μὴ φθόνει τὸν οἰκέτην
κροτοῦντα τὰς σὰς νικοσυνθέτους μάχας,
τράνου δὲ γλῶτταν, δὸς παῤῥησίαν λόγου,
πλήττει γὰρ ἡμᾶς κέντρῳ τῆς ἀτολμίας.
Θεοδοσίου μὴ παραβλέψης πόνους,
τοῦ στέμματός σου συγγραφεύτας εἰς κλέος,
ὡς αὖ βαδίζῃ χεὶρ γράφειν ἠπειγμένη
πρὸς δευτέραν σοῦ τοῦ στρατοῦ πανοπλίαν.

Ἀρχὴ τῆς δευτέρας Ἀκροάσεως.

Οὕτως ἐχόντων Κρητικῶν παλαισμάτων
Ρώμης τὸ κάλλος Ρωμανὲ σκηπτοκράτορ.
οἱ μὲν κακῶς ἔπασχον ἐν ξένοις τόποις,
εἰς καῦμα καὶ μάχαιραν αὐθωπλισμένοι.
τὰς γὰρ φλογώδεις λαμπάδας βελῶν δίκην
ἔπεμπε τοῖς σοῖς οἰκέταις ὁ φωσφόρος.
αὐτὸς δὲ καῦμα καὶ ξίφος τὰς φροντίδας
εἶχες δι᾽ αὐτοὺς ἔνδον ἐν τῇ καρδίᾳ.
ὡς οὖν τὸ πῦρ σε τῆς ἀγρυπνίας φλέγον
ὠχρὰν ἐποίει τὴν εὔαστρόν σου θέαν,
οὐκ εἶχον εἰπεῖν οἱ βλέποντες αἰτίαν,
πῶς σου τὸ φαιδρὸν εἰς στυγνὸν μετετράπη:
ἕως στενάξας ἐμπόνως ἐξ ἐγκάτων,
φλογμοὺς ἀφῆκας τῶν κάτω πυρσευμάτων,
λέγων τὸ πρᾶγμα πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις.
ἔπληττε γάρ σε πατρικῶν στρατευμάτων
πληθὺς σαλεῖσα τοῖς ὁμοστόλοις πόνοις.
ἀλλ᾽ οὐ παρῆν σοι ψυχαγωγῶν οἰκέτης.
πᾶσι γὰρ ἦν ἄγνοια τῶν πεπραγμένων.
Θεὸς δὲ τὴν θλῖψιν εἰς εὐθυμίαν

θάτ-

* lego ἰσοκρατεῖς. ** potius εἰπεῖν.

θᾶττον μετεσκεύασεν, ὃς παραυτίκα
τὸν ἄγγελόν σοι δεικνύει νικηφόρον
ἐκ τοῦ μάχαιραν δουλικῶς ἐξεσμένου.
ἐπεὶ δὲ τὸν νοῦν τῶν γεγραμμένων ἔγνως,
ἐπιστολὴν γὰρ εἶχεν ἐσφραγισμένην,
οὐ τὴν λύραν ἔκρουσας, ὡς Δαβὶδ πάλαι,
ἢ γλῶτταν ἐτράνωσας ἀντὶ τῆς λύρας.
εὐθὺς δὲ τὴν φάλαγγα τῶν μονοτρόπων.
φάλαγξ γὰρ αὕτη καὶ ξίφους χωρὶς τρέπει,
κλίνει τὰ νῶτα, καὶ καταστρέφει πόλεις.
ταύτῃ καθ' ἐχθρῶν μυστικῶς ἐπεκρότεις,
καὶ παννύχους δέδωκας εὐχαριστίας
τῇ συστρατηγοῦ προσδραμὼν κατοικίᾳ.
τοιαῦτα μὲν σὺ συμπονῶν τοῖς οἰκέταις.
ἐπεὶ δὲ ποινῆς ἐξεπληρώθη στόμα,
ποινὴ γὰρ ἐχθροῖς τῆς σφαγῆς,
τὴν τάφρον εἰδὼς ὁ στρατηγὸς τῆς μάχης
κρημνοὺς ἔχουσαν καὶ φαραγγώδεις τόπους
βαλεῖν πέτρας ἔταξε, καὶ γῆν, καὶ ξύλον,
ὁδοιπονῆσαι τὰς χελώνας ἀκόλως.
ἐκεῖ τὸ πλῆθος εἶχε τῶν προσαγμάτων
ἔργον τὸ λεχθέν. ἀλλὰ τῶν ἐναντίων
νέφη παρεῖχον αἱ βολαὶ πεπηγμέναι.
ἀὴρ λάλησον, μαρτύρει, μὴ διστάσῃς
τοῦ σοῦ χιτῶνος ὑφανθεῖσαν κρόκην,
ἐν ᾗ στολισθεὶς ἀντανέκλασας βλάβην
ἐκ τῶν ἀδήλων συμφορῶν ὑφασμένην,
δι' ἧς ἔπιπτον τῶν ἐπάλξεων * ἤτω
οἱ τὴν ὀφρὺν ἔχοντες ἅρπαγες κύνες.
ἐπεὶ δὲ λοιπὸν ἡμερῶν ὀκτὼ μέχρι
ὁ τῆς χαράδρας ὄμβρος οὐκ ἀνεστάλη,
ἀλλ' εἶχε κηρὸν ἡ φαρέτρα καὶ βέλος,
κριοὺς ἀφῆκε καὶ χελωνίους τέχνας,
καὶ πετροπόμπους σφενδόνας, καὶ συνθέσεις,
δεινὰς κατ' αὐτῶν κλιμάκων ἀσυνδέτων.
ὡς οὖν ἐκείνων τὰς νέας τιμωρίας
καστρανοῖκται μὴ φέροντες ἠπόρουν,
τάττει τὸν ὄχλον καὶ πάλιν ποινὰς πλέκει
ὁ σοὶ ποθητὸς οἰκέτης Νικηφόρος.
τῶν γὰρ πεσόντων δυσμενῶν ταῖς σφενδόναις

ἔταξε

* lego κάτω.

ἔταξε πέμπειν τὰς κάρας βελῶν δίκην,
ὡς αὖ τὸ λεπτόνημον αἰθέρος πλάτος
χαρῇ μολυνθὲν συμφορᾷ τῶν βαρβάρων,
καὶ γνῷ τὸ πλῆθος τῆς ἁμαρτίας, ὅτι
καὶ τῶν μελῶν ἔχουσιν εἰς ποινὴν θέσιν.
ἔῤῥιπτον ἔνδον ἀντὶ πετρῶν τὰς κάρας,
ἔβαλλον αὐτῶν πολλάκις καὶ πατέρας,
καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ θανεῖν.... ἐν μάχῃ
φονεὺς ὑπῆρχε πατρικῇ φονουργία.
τῆς γὰρ κρατούσης σαρκικῆς ἀβλεψίας
λυθεὶς ἐκεῖνος, καὶ μαθὼν τὸ συμφέρον,
τοῖς χριστολάτραις συμμαχεῖν ἠπειγμένος,
τοῖς ψευδολάτραις ἦν βολὴ ποινηφόρος.
ὡς οὖν ἐκείνας εἶχε τὰς σάρκας πόλις
πλήρεις μολυσμῶν, οἱ ξύνημοι τῷ γένει
ἔκραζον οὕτω τῇ βοῇ τῶν βαρβάρων.
σεὴπφ ἐχειμὰτ ἰσχαρὸπ καὶ τὴν ῥασαν
σερμὴτ μιδήνη καὶ χάητ ἰπφησάνη.
ἀλλ᾽ ἡ βοὴ μὲν ἦν ἔθει τῷ πατρικῷ,
ἡ δὲ σφαγὴ σοὶ Κρητικοῖς εὑρημένη.
ἦν οὖν ἐκείνων ὁ κρατῶν στρατηγίας
γέρων Ἀμηρᾶς, ὠχρὸς, ἔμπλεος πόνων,
μικρὸς, φαλακρὸς, δεινόφρων, τὸν ἐκ πύλου
γέροντα νικῶν ἐν μελιῤῥύτοις λόγοις.
ἀλλ᾽ οὐδὲν αὐτὸν ὠφέλησαν οἱ λόγοι,
κἂν ἦσαν εὐθεῖς προσβαλεῖν σου τῷ κράτει.
ὅμως ἐτόλμα, καὶ γὰρ ἦν στρατηγέτης
τρέφων ἑαυτὸν ἐν κεναῖς ταῖς ἐλπίσι.
βουλὴν δὲ ποιεῖ καὶ καλεῖ τοὺς ἐν χρόνῳ
ὁμοστόλους γέροντας ἐν συνεδρίῳ.
ἐκεῖ καθεσθεὶς καὶ στενάξας ἐκ βάθους
φωνὴν ἀφῆκε τοῖς πόνοις μεμιγμένην.
τίς ἄνδρες ἡμῶν πῦρ ἔχει τῇ καρδίᾳ
καῖον φλογίζον, ὡς ἐμὲ φλέγει φάλαγξ
Ῥώμης κλονοῦσα τὴν ἐμὴν τοπαρχίαν;
τίνος τὰ τέκνα τὴν τελευταίαν βλάβην
ἐκ τῆς σπάθης εἴληφε τῆς τεθηγμένης,
τίνος τὸν ἀγρὸν ἐκβιβρώσκεται ζέον
τὸ πῦρ ἐπελθὸν ἡ πικρὰ τιμωρία;
ἐκεῖνος ἡμῖν ἄρτι συμβουλευέτω
γνώμην διδοὺς ἄριστον ἀντὶ τοῦ σθένους.

ἀλλ᾽

ἀλλ' εἰ δοκεῖ, στήσωμεν ἄνδρας ἱππότας
τρὶς ἑπτὰ τοῖς βάλλουσι πεντηκοντάδας,
ἔπειτα πεζῶν ἑξάδας τρισμυρίους
πάντας σιδηροὺς εἰς θέαν μελαγχρόους,
ὡς ἂν καταπλήξωσι τοὺς ἐναντίους
φανέντες αὐτοῖς τῶν πυλῶν παρ' ἐλπίδας.
οὕτως ὁ τὸ πρὶν ἀφθαδῶς ἡπλωμένος
δημηγορῶν ἦν δυστυχῶς ἐσφιγμένος
καὶ δὴ στρατεύστας καὶ φαλαγγώστας ὅλους
ἐκ τῶν ὀπῶν ἤθροιζεν ὁ δράκων ὄφεις
εἰδὼς δὲ πάντας εἰς ὁδοὺς δειλανδρίας
ὁμοῦ βαδίζειν ἢ σφαγῆς αἱρουμένους
σταθεὶς παρώρμα τοὺς κακοὺς παρεργάτας.
ἐν τῇ τρυφῇ σπεύσωμεν, ἄνδρες ἱππόται
τῆς νῦν φανείσης μυριοξίφου μάχης,
ἴωμεν εἰς μάχαιραν ἀντὶ τῶν τέκνων
ὑπὸ γυναικῶν, καὶ φίλων, καὶ πατρίδος.
μηδεὶς φοβείσθω τὰς τομὰς τῶν φασγάνων.
εἰ γὰρ θάνῃ τὶς σώζεται παραυτίκα
καὶ ζῶν πορευθῇ καὶ λάβῃ κατοικίας,
ὅπου προφήτης οἶδε χειμάῤῥους λέγειν
γάλακτα ἐκμέλιτα ἐξοίνου ῥέειν
εἰδ' αὖ δεδοικὼς οὐχ ὑπὲρ τέκνων θάνῃ
τοῦ δὲ προφήτου τοὺς λόγους περιδράμῃ,
θνήξει παρ' ἡμῶν κ' μεταστὰς τοῦ σκότους
τὴν ἀπρόοπτον δέξεται τιμωρίαν.
οὕτω παραινῶν κ' παρ' αὐτῶν εἰς μάχην
προωδοποίει τὴν σφαγὴν τοῖς ἀξίοις.
ὁ δὲ στρατηγὸς ὁ κρατῶν Νικηφόρος
οὐκ εἶχε καιρὸν ἀγνοεῖν τὰς τοῦ πλάνου,
ἅσπερ παρέλκων ἔπλεκε στροφουργίας.
ἦν γάρ τις αὐτὰς τὰς ὁδοὺς προμηνύων,
ἐκ τῶν ἀκόσμως ἔνδον ἐγκεκλεισμένων.
οὕτω στρατάρχας ἄνδρας εὐθεῖς ἱππότας,
φαλαγγοστώστας, πεζοτοξοκράτας
εἰς ἓν συνῆψε τοῖς στρατηγέταις ἅμα,
μέσον δὲ τούτων εὐτελὴς, ὡς ἱππότης,
- - - - εἰς ἀφῆκεν ὁπλικωτάτους λόγους.
Ῥώμης τὰ νεῦρα, τέκνα, σύνδουλοι φίλοι,
ἰδοὺ καθ' ἡμῶν κ' πάλιν τὸ θηρίον
γεν.... ἔσωθεν ἤρξατο σκευωρίας.

ἰδοὺ τὸ δεινὸν τῆς Χαρύβδεως ςόμα
ἀναῤῥοφῆσαι μαίεται Ῥώμης κράτος:
ἰδ.... συριγμοὺς ὁ δράκων χειᾶς μέσον
κήρυκας ὀργῆς καὶ σφαγῆς ἀναπνέει,
φυσᾷ τὸν ἰὸν καὶ βιάζει τὴν φύσιν.
ἀλλ' ἔςιν αὐτοῦ τὸ θράσος δειλανδρία.
μηδεὶς φοβηθεὶς ἐξόπισθεν φευγέτω:
θυμὸς γὰρ αὐτῷ μέχρι τῶν κτύπων μόνων.
ἴωμεν ἀνθ' ὧν εὐσθενῶς ὡπλισμένοι,
ἔχουσι σάρκας καὶ τὰ τῆς Ἄγαρ τέκνα.
οὐκ ἔςιν αὐτοῖς σὰρξ σίδηρος ἢ λίθος.
ἀλγοῦσι αὖ λάβωσι Ῥωμαίων πλέον.
ἀργοῦσι αὐτῶν εἰ κοπῶσιν αἱ χεῖρες.
πίπτουσιν εἰς γῆν εἰ κοπῶσιν οἱ πόδες.
μηδεὶς νοσήσει τὴν πικρὰν ἀνανδρίαν.
μηδεὶς φοβηθεὶς οὐ φανεῖ Ῥώμης κλάδος.
μηδεὶς νόθον γέννημα καὶ σπορὰν ξένην.
δεῖξεν ἑαυτὸν ἐν κακοῖς σπουδαζέτω.
αἰδὼς, ἀδελφοὶ, τῆς φυγῆς ἡ ζημία:
αἰδεῖσθε φεύγειν καὶ πτοεῖσθε τὰ ξίφη.
ποῦ γὰρ φυγοῦσιν εὑρεθῇ σωτηρία,
μένουσιν ἔνδον Κρητικῶν ὀχυρωμάτων;
οὐκ ἔςιν ἰσχὺς τῆς Ἄγαρ τοῖς ἐγγόνοις.
Θεὸς γὰρ ἡμῖν συμμαχεῖ καὶ συντρέχει.
οὕτω ςομώσας τοῦ ςρατοῦ σου τὰ ξίφη,
λόχους ἐποίει, καὶ τροπὴν πεπλασμένην,
ὡς αὖ κλαπεύτες ἔνδοθεν * τειχισαύτων,
ἔξωθεν θαρσήσωσιν ἐκβεβηκέναι.
ὡς οὖν καιρὸς ἤγγισε τῶν βουλευμάτων,
χώραν ἐχούσης τῆς ῥοδοχρόου τρίτην,
χειὰς ἀνώρμων. ὡς ὄφεις οἱ τὰς κάρας
ἔχοντες ὡς ὄνειδος ἐξυρημένας.
τούτων ὑπῆρχε καὶ κρότος ταῖς ἀσπίσι,
βοή τε πολλὴ, καὶ τρόμου πατὴρ φόβος,
καὶ πάντα δεινά. τοῖς δὲ σοῖς ςρατηγέταις
τάξις, σιωπὴ, σεμνότης, προθυμία.
εἷς οὖν ςρατηγῶν εὐγενοῦς ῥίζης κλάδος,
ἀνὴρ κραταιὸς εἰς ςροφὴν ἀκοντίου,
βραδὺς δὲ φεύγων, καὶ ταχὺς κατατρέχων,

λόγους

* melius τειχισμάτων.

λόγους γλυκεῖς ἔλεξεν ἐν στρατῷ μέσον.
πρωτοστράτηγε, πῶς λιπὼν τὸν δεσπότην,
οὐχ' ὡς μάγειρος τῇ βαναυσίῳ τέχνῃ,
κυκῶν ἔμιξας τούτων ἐν παραινέσει.
ὡς αὖ τὸ νέκταρ ὁ γλυκὺς στεφηφόρος
ταῖς σαῖς γένηται προσταγαῖς ἀρτυσία;
ἐκεῖνος νουθετῶν ἐπιτρέπων,
τὴν χεῖρα πᾶσιν ἐξαπλῶν εὐηργέτει.
μνησθῶμεν αὐτοῦ ῥημάτων μελιῤῥύτων
καὶ τῶν τραπεζῶν, εἶτα τῶν χαρισμάτων.
μνήσθητε καὶ θάνωμεν, ἄνδρες, εἰς δέον,
ὑπὸ γένους ἄνακτος εὐσεβεστάτου.
μόνον * πλατυνθεὶς σκῆπτρον τῆς μοναρχίας,
καὶ γῆς ἀνάξει Ῥωμανὸς πάσης μόνος.
ἐπεὶ δὲ πληθὺς μυριάνδρος βαρβάρων
ἐκ τῶν πυλῶν ὥρμησεν, ὡς νότου νέφος,
** βρυχὴν ἀπειλοῦν, καὶ προδεικνύον σπόρον,
οἱ σοὶ τραπέντες εἰς φυγὴν πεπλασμένην
πάγην ἐτεχνάζοντο τὴν κρητεκτόνον.
πύργον δὲ μακρὸν πάντες ἐκβεβηκότες
καὶ τῶν συλῶν ἔξωθεν ἐξωρμηκότες
ποινὰς ὑπεῖχον πίστεως τὰς ἀξίας.
ἐκ τεττάρων γὰρ στρατικῶς ἐγκρυμάτων.
κλύδων ἐγερθεὶς καὶ σφοδρῶς ἐπιβράσας,
χειμῶνα γεννᾷν ἤρξατο πρὸς τῆς μάχης,
καὶ δυσμενῶν ἦν συμφορὰ, κλόνος, στόνος·
λαῶν δὲ τῶν σῶν χαρμονὴ νικηφόρος.
ὡς οὖν σταθέντες ἦσαν ἐν μεταιχμίῳ,
τὴν ἔκβασιν βλέποντες ἐστενωμένην,
οἱ τῆς ἑαυτῶν αἴτιοι φονουργίας,
ἔβαλλον εὐθὺς ἀνεβάλλοντο πλέον,
καὶ τὴν φυγὴν ἔχοντες ἠπορημένην,
πάντη γὰρ αὐτοῖς ἦν ταράττουσα βλάβη,
ἔστησαν εἰς ἓν τῆς ταφῆς τὸ χωρίον.
τίς ἐκ τραγῳδῶν ἐκβοήσει τοὺς φόνους,
καὶ τὴν ἑκάστου τῆς σφαγῆς τιμωρίαν;
ὁ μὲν, γὰρ αὐτῶν ἐν νεφροῖς βεβλημμένος
περιτροπὰς ἔπασχεν, ἅσπερ ἠγνόει,
καὶ πρὶν χορευτῶν, οὐ μαθὼν περικλάσεις,
ἄκων χορευτὴς ἦν λαβὼν ἀκοντίῳ.

* lego πλατυνθῇ. ** potius βροχήν.

ἄλλος ϛεροθεὶς τῆς κεκαρμένης κάρας
ἔκειτο πρηνὴς ϛρατικῶς ἡπλωμένος,
καὶ τοὺς ἑαυτοῦ δυϛυχῶς κινῶν πόδας,
χύσει κολυμβᾷν. ἤθελε τῶν αἱμάτων.
ἄλλος δὲ πληγεὶς τὴν κατάξηρον ῥάχιν
κύπτων ἄκων ἦν προσκυνῶν σου τὸν ϛόλον.
ἄλλος δὲ νεκρὸς, καὶ πόδας τετμημένος
λελησμένος προὔκειτο τῶν ἱππασμάτων.
ἄλλος δὲ τὴν ἄναλτον ὠσθεὶς γαϛέρα
χερσὶ κατεῖχε τὴν πλοκὴν τῶν ἐντέρων,
καὶ πρὶν μαχητὴς εὐσθενὴς κεκριμένος
μάγειρος ἦν ἄπειρος εὐτπροπράτης.
ὅυτως μετηλλάξαντο τὴν πανοπλίαν
εἰς ἀλλοτέχνους συμφορὰς οἱ τῆς Ἄγαρ:
καὶ πᾶς τελευτῶν εἶχε τὴν τιμωρίαν
τέχνην πονηρὰν εἰς ἀναίρεσιν βίου.
εἷς οὖν ἐκείνων ἦν ἀνὴρ Κρὴς ἱππότης,
γιγαντοειδὲς, ὃς λαβὼν τὴν ἀσπίδα,
καὶ τὴν μάχαιραν τῷ ϛρατηγῷ τῆς μάχης
ἐναντίως ἤλαυνε προσβαλεῖν θέλων.
ἀλλ᾽ ὀυκ ἀφῆκεν ἡ δίκη τοῦτον φθάσαι
πλήττει γὰρ αὐτὸν ὁ κρατῶν Νικηφόρος
τῆς ὀσφύος κάτωθεν, ὀμφαλοῦ μέσον.
καὶ τοῦ μεν, εἶχε σῶμα νεκρὸν * ἀκόνης
τοῦ δὲ, κλέος μέγιϛον ὁ πλατὺς ϛα....
ὅυτω κακῶς ἔπασχον ἐγκεκλεισμένοι
ἐκεῖθεν εὖθεν τοῖς φονευταῖς ἐνδίκως
οἱ τῶν ἀθέσμων πράξεων ὑπηρέται.
εἰδ᾽ ἦν τις αὐτῶν εἰς φυγὴν ὡρμημένος
ἔμπροσθεν εἶχε ** φραγκοὺς ἔμποινον ξίφος
καὶ τὸν ϛρατηγὸν πανταχοῦ Νικηφόρον
βάλλοντα, καὶ κράζοντα τοῖς ϛρατηγέταις.
βάλλωμεν, ἄνδρες, τοὺς βιοφθόρους λύκους.
Ὅμηρε, ποιητῶν λόγων ὁ τῆς μάχης
πόῤῥω πεφυκὼς, ὡς παρὼν δὲ συγγράφων,
ὁ πολλὰ κάμνων ἐν κενοῖς καὶ τοὺς πόνους
διεξιὼν ἅπαντας Ἑλλήνων μάτην
σὺ δεῦρο, καὶ βόησον ὄγκῳ ῥημάτων
Ῥώμης ϛρατοῦ καύχημα, καὶ μέγαν ϛόνον

ἐχθρῶν

* quid ἀκόνης hic loci ? Expende.
** φραγμὸς, ſi placet.

ἐχθρῶν παλαιῶν, δυσμενῶν, δουλοσπόρων.
ἕξεις γὰρ ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν τύπον,
ὡς τοῖς ἀχαιοῖς τὴν παρέκβασιν τύπον.
οὐκ ἦν γὰρ εὖθα τὶς φυγὼν ἐκ τῆς μάχης,
οὐδ εἰ πτερωτὴν εἶχε βάρβαρος φύσιν
* Ξέρξ ὁ τὸ πρὶν γῆν θαλασσῶσαι θέλων,
μὴ προσβαλὼν σου τῷ κράτει, τιμὴν ἔχει.
οὐκ εἶδεν οὗτος γυμνὰ Ῥωμαίων ξίφη.
οὐκ εἶδεν τὴν σὴν Ῥωμανὲ, σκηπτουχίαν.
ἢ γὰρ παρῆλθε τὸν στρατόν σου θαυμάσας
τὴν ἧτταν ἐν σοὶ προσλαβὼν, σκηπτοκράτορ.

Ακρόασις τρίτη.

Ὁ τῆς ἀβύσσου τὰς πολυστόμους χύσεις
κλέων, χαλινῶν, ἐξανοίγων, ἐξάγων
οὗτος πλατύνει τοὺς ὅρους τοῦ σοῦ κράτους,
αὔανκτος γε, καὶ κρατύνει τὸν στόλον,
καὶ πάντα ποιεῖ καὶ καταστρέφει πόλεις.
καὶ τὶς κατ' ἀξίαν σε τῶν λογογράφων
ἄναξ ἐπαινεῖν εἰς τοσοῦτον ἰσχύσει,
κἂν ἐστιν ἄλλος ἐν Σταγειρίταις Πλάτων,
ἢ τῶν Ἀθηνῶν ὁ κρατῶν Δημοσθένης,
ἢ τὴν πολυθρύλλητον ὁ κρούων λύραν.
ἐγώγε τῶν σῶν δουλικῶς ἐγκωμίων
ὁ τῆς παρούσης ἡμέρας λογογράφος.
ἀπάρχομαι μὲν, ἀλλὰ τῆς ἀτολμίας
τὰ κέντρα, καὶ βιάζει τὸν λόγον.
σὺ δὸς τὸ τολμᾶν, ἐξάνοιγε τὸ στόμα,
δίδαξον ἡμᾶς μὴ σιωπᾶν εὐκόλως.
ὅταν τοσαύτη συμφορὰ τοῖς βαρβάροις.
πλάτυνε τὸν φάρυγγα τῇ παῤῥησίᾳ,
καὶ γὰρ στενοῦται προσβαλὼν σου τοῖς πόνοις.
ἀγωνιᾷ χεὶρ, εἴργεται νοῦς πολλάκις.
συστέλλεται δὲ καὶ πτοεῖται, καὶ θέλων
τοῖς σοῖς βαδίζειν χελστομιμήτοις τρόποις,
ὡς πτὼξ δεδοικὼς τὰς ὁδοὺς περιτρέχει.
σὺ γὰρ τὸ νικᾶν πανταχοῦ κεκτημένος,
τὸ κοινὸν ὠφέλησας ηὔξησας μόνος.
σὺ τὴν φάλαγγα τῶν ἐναντίων πόνοις

 ἄθησας

* Ξέρξης.

ὤθησας εἰς φάραγγα δυσβάτων τόπων.
σὺ τὰς * πόλας ἔπλησας ὀυ σκύλων μόνων,
ἀλλ' εἰρήνης ἔπλησας, καὶ πολλῆς δόξης.
ἀγαλλιάσθω τάξις ἀγγέλων ἄνω,
χορευτέτω σύστημα τῶν βροτῶν κάτω.
ὀυχ Ἡρακλῆς ἔσωσε τοῦ κήτους Φρύγας
ὁ δεσπότης δὲ κόσμον ἐκ φονουργίας.
ὀυ Μελέαγρος τοῦ πυρὸς τὴν πατρίδα,
ὁ Ρωμανὸς δὲ πᾶσαν ἄρτι τὴν κτίσιν.
τοῖς σοῖς Ἀλωεῦ τίς χάρις παισὶ πάλαι
χαλκοῦν τεχνουργεῖν Ἄρεος πίθον μέγαν;
ὀυ μητρυιὰ γὰρ τοῦτον, ἀλλ' ὁ δεσπότης,
κινεῖ κατ' ἐχθρῶν Κρητικῶν, λύσας πίθον.
ὀυκ ἦν γὰρ εἰκὸς, ἄστρον Ἥλιε, στέφους
σοῦ σκῆπτρον λαμπρύναντος εὖ μοναρχίᾳ,
ἐκεῖνον εἰρκτῇ, καὶ στενοῦσθαι, καὶ μένειν.
ἀλλ' ἢ σὺν αὐτῷ σὲ κρατεῖν τὴν ἀσπίδα,
καὶ γῆν μολύνειν αἵμασι τῶν βαρβάρων.
ἐπεὶ δὲ Κρητῶν ἡ φάλαγξ κατεσφάγη,
ὡς εὖ κυνηγοῖς πτὼξ πεσὼν ἀνηρέθη,
πολλοῖς μὲν ἡ γῆ συμφορῶν ἀπηλλάγη,
ἀπεπλύθη δὲ μυρίων μιασμάτων.
καὶ πᾶς Σκύθης ἔκειτο νεκρὸς εἰς χθόνα
κυσὶ ποθητὸς καὶ γυναιξὶ, καὶ τέκνοις.
τούτων ἁπάντων ἀγνοῶν τὰς ἐκβάσεις,
αὐτὸς, στρατηγὲ, καὶ πάλιν τὰς φροντίδας
ἔνδον συνῆγες ὡς στρατὸν τῆς καρδίας,
ἕως τὸ γράμμα θᾶττον ἐξ ὑπηκόων
πολλῆς ἐπῆλθε χαρμονῆς πεπλησμένον.
μαθὼν δὲ πάντα, καὶ κροτήσας τὰς χέρας
ὅιαν προσευχὴν ὀυκ ἔχει λέγειν φύσις
πρὸς τὸν Θεὸν δέδωκας. ἀλλ' ἴσως, ἄναξ,
τὴν τοῦ προφήτου Κύριε κράζων μέγα,
ὁ κύριος μου μὴ σιωπήσῃς ὅλως,
εἰ γὰρ σιωπήσειας, εἷς τῶν ἐμβόθρων
θανόντων εἰμὶ, σκυθρωπὸς πλήρης ** μοχθῶν.
ἄκουσον ἡμῶν εὐτελῶν ὀδυρμάτων
κ̀ σὸν φυλάττων ποίμνιον σεσωσμένον.
τρόπωσον ἐχθροὺς, καὶ κόπασον τοὺς πόνους,
ὅυς ὁ στρατός σου καρτερῶν ἀσπάζεται.

* lego πόλως. ** lego μόχθων.

τοιαῦτα μὲν σὺ συστρατηγῶν οἰκέταις,
καὶ μὴ παρῶν ἔπραττες, ὡς Μωσῆς πάλαι
τροπῶν Ἀμαλὴκ τῇ χερῶν ἐπεκτάσει.
ὁ δὲ στρατός σου ταῖς ἐπ' ἀλλήλοις μάχαις
νικῶν ὑπῆρχεν εἰς ὀφρῦς ἐπηρμένος.
ἐδεῖτο λοιπὸν εὐκεράστου φαρμάκου
εἰς σωφρονισμὸν τῆς ἐπιστάσεις νόσου.
καὶ νυκτὸς ἄρτι τῆς στυγνῆς ἀπλουμένης
καὶ τοῦ στρατοῦ χαίροντος ἢ καυχωμένου,
καὶ πρὸς μονὴν σπεύδοντος ἢ καλουμένου,
ὡς ἐν ξυρῷ πᾶς ἦν τόπος ξιφηφόρος,
βουνοὶ, νάπαι, φάραγγες, εὐθεῖς κοιλάδες.
τῶν Κρητικῶν γὰρ ἐκχυθεὶς φωλευμάτων,
προευτρεσθεὶς ἐπτασήμαντος στόλος
πολλὴν παρεῖχε τῷ στρατῷ δειλανδρίαν,
ἄφνω προκύψας, καὶ φανεὶς παρ' ἐλπίδα.
καὶ νὺξ μὲν ἐστόλιζεν ἐν φωτὶ σκότος.
θώραξ γὰρ ὡς φῶς, καὶ μάχαιρα, καὶ κράνος
μετημφίαζον τὴν βαφὴν τῆς ἑσπέρας.
οἱ δὲ στρατηγοὶ πρὸς φυγὴν κεκλιμένοι
ταῖς ἀσπίσι σκέποντες ὤρμων αὐχένας,
καὶ πᾶς ὁ φεύγων εἶχεν ὡς εὐεργέτιν
θάλασσαν αὐτὴν, καὶ τὰ τῶν πλοίων σκάφη
οὐκ ἦν γὰρ ἰσχὺς νυκτὶ, καὶ τοῖς βαρβάροις
ἄμφω μάχεσθαι, καὶ κατασφάττειν πάλιν.
εἰ μήπερ αὐτὸς, θαῦμα καὶ τοῦτο ξένον.
ἄκουσμα, θερμὸς πᾶσιν ἑστὼς ἱππότης
ἐκ τῶν ἀδήλων, ὡς δοκεῖν, ἱππασμάτων
παραινέτης ἦς, καὶ κατάπληξις μόνος.
καὶ θᾶττον ὥρμας ἐκ φυγῆς πρὸς τὴν μάχην
τοὺς ἐκπλαγέντας τῇ κεκρυμμένῃ μάχῃ.
ὡς οὖν στραφέντες εἰς ἀνελπίστους βίας
ἔτεινον ἁπλῶς ἠκονημένα ξίφη,
ἤχησεν ἀσπὶς, ἐκρότησε τὸ κράνος,
ἔλαμψεν ἡ νὺξ συμπονοῦσά σοι τότε
καὶ πᾶς ἔκειτο Κρητικὸς παρεργάτης
εἰς αἷμα νεκρὸς, καὶ πνοῆς ἐξηρμένος.
οὐκ εἶχε λοιπὸν νὺξ ἀφορμὴν τὸ σκότος,
ἐν τῇ τοσαύτῃ συμφορᾷ τῶν τῆς Ἄγαρ.
ἤλλαξε ταῖς πρὶν ἡμέραις, καὶ τοὺς φόνους,
πλεῖον προεξέτεινεν ἡμερῶν δέκα.

οἱ

οἱ βάρβαροι δὲ καίπερ ὄντες ἐκ σκότους,
κατηπῶντο τῷ σκότει τῆς ἑσπέρας,
καὶ τὴν ῥοδόχρουν εἰς προσευχὴν ἡμέραν
ἔστησαν ἐλθεῖν. εἶτα καὶ τοῦ φωσφόρου
ἀκτῖσι λευκάναντος ἄρτι γῆς πλάτη,
ἀπηυχαρίστουν ταῖς ὁδοῖς τῆς ἑσπέρας,
καὶ τὴν ποθητὴν ἥνπερ εἶχον ἡμέραν
ἐχθρὸν βδελυκτὸν ἔβλεπον μεμηνότα.
οὕτω κακῶς τρωθέντες ἐξοπισθίως,
φεύγοντες ἐξήλαυνον οἱ λελεγμένοι·
καὶ γῆ στολὴν εἴληφεν ἐκ τῶν σωμάτων
καινὴν ὑφαντὴν, ἐκ ξιφῶν πεθηγμένων.
ἐκεῖ τὸν ἵππον ἱππόται θεὸν τότε
πρὸ τοῦ πεσεῖν ἔκραζον, οἱ πεπτωκότες
τὸν εὐσθενῶς τρώσαντα, μὴ βαλεῖν ἔτι.
τοὺς οὖν φυγόντας τὴν πικρὰν ταύτων μάχην,
οὐ μέχει φημὶ πεττάρων, ἢ καὶ δέκα
τοσοῦτον ἦσαν τῆς τελευταίας τύχης
ἐξ ὧν κακῶς ἔπαττον οἱ Κρῆτες τότε.
τίς * Ἰδομενεὺς ὁ θρασὺς δημηγόρος,
ὁ συστρατηγῶν Ἑλλάδος στρατηγέτη,
ᾧ ** πᾶς ἀπειλὰς ἐξονειδίζων πάλαι
πρὸς τὴν μάχην ἤγειρεν Ἀτρέως γόνος,
φθάσας παρελθεῖν εὐτυχὴς ἦν τὸν βίον.
ὡς τὴν ἅλωσιν οὐκ ἰδὼν τῆς πατρίδος;
ὡς δὲ τραπέντας εἶδεν ὁ πρῶτος Χάρων
Κρήτης Ἀμηρᾶς ἔνδοθεν πεφραγμένος,
ἐκ τῶν ἄνω γὰρ ἔβλεπε πυργωμάτων,
λαοῖς κατασχεῖν τὰς πύλας ἐπιτρέπει,
καὶ τὸ πρόσωπον χερσὶ τύψας ὁ δράκων,
ἀφῆκε καπνὸν συμφορῶν ἐκ καρδίας.
ἧψας γὰρ αὐτοῦ πῦρ, ἄναξ, τοῖς ἐγκάτοις,
σπινθῆρας αὐτῷ σοὺς ἀφεὶς στρατηγέτας.
ἀγαλλιάσθω πᾶσα Ῥωμαίων πόλις,
θάλασσα συγχόρευσον, εὐφραίνου κτίσις.
*** ἡ θὴρ ὁ δεινὸς σάρκας ὁ πρὶν ἐσθίων,
κοινῶν στερεῖται σιτίων κεκλεισμένος.
ὁ μὴ κορεσθεὶς ἐν ῥοαῖς τῶν αἱμάτων,
διψᾷ σταλαγμὸν ὕδατος πτηγμένος.

οὕτω

* Si particulam tantum ὡς ſupplere placet, & carmen & ſenſus melius ſe habebunt. ** potius πᾶ. *** melius ὁ θὴρ.

οὕτω κακῶς ἔχουσι οἱ θεαρχίας
πράξει πονηρᾷ τὸ τρισέμφω τὸ κράτο
ἐκ τῆς ἑαυτῶν καρδίας ὠθηκότες.
ὡς οὖν ὑπῆρχεν ἔνδοθεν πεφραγμένος
τείχει πεποιχὼς, ὃν σθένει στρατευμάτω.
ὁ σὸς στρατηγὸς καὶ πάλιν Νικηφόρος
κριοῖς, χελώναις, σφενδόναις ἐπιτρέπει
βάλειν τὸ τεῖχος, τὰς ἐπάλξεων βάσεις,
τοὺς εἰς τὸ τεῖχος, * πάντας συμπροθυμία
ποιεῖν, πλεῖν, πράττειν τι τοῖς ἐναντίοις.
τούτου λαλοῦντος τῆς ἀηδόνος δίκην.
αἰσθητικῶς ἔκαμνε πεντάδος μέτρον.
τῶν ὀμμάτων γὰρ κρουνὸς ἔῤῥει δακρύων,
ὀσφρήσεως πῦρ, ἦχος ἐκ τῶν ὠτίων,
λόγων δὲ κρουνοὺς ἐξέπεμπε τὸ στόμα,
καὶ χεὶρ ῥοὰς ἔβλυζε πολλῶν αἱμάτων
ἐκ τῆς στροφῆς πάσχουσα τῶν ἀκοντίων.
οὕτως ἐκεῖνος ὡς φανῇ σὸς οἰκέτης
ἐπλήττετο ζέοντι καρδίας πόθῳ.
πλὴν εἶχε καιρὸν ἐμποδῶν τῶν πραγμάτων,
βάλλοντα τοῦτον ἀντὶ μυρίων πόνων.
ἦν οὖν βαδίζων, ἦν τρέχων ἄνω κάτω,
κλαίων, παραινῶν, καὶ παρορμῶν τὸν στόλον.
ἠδεῖτο καὶ γὰρ τοὺς πόνους τοῦ σοῦ κράτους,
κενῶς δι' αὐτοῦ μὴ περιβλέψας ὄκνος
ἐν τοῖς ἀθέσμοις κρητικοῖς ἀναπλάσθαι.
ὁ δὲ στρατηγὸς σφενδονοστρόφων, ἄναξ,
ποιεῖ γέλωτος ἄξιόν τι καὶ πλέον.
ἐν σφενδόνῃ γὰρ νωθρὸν ἐμβαλὼν ὄνον
ῥῖψαι κελεύει ζῶντα τοῖς ὄνοις ὄνον.
οἱ δὲ, στραφθέντες τῇ πλοκῇ τῶν σφιγμάτων,
πέμπουσι τὸν δύστηνον αἰθεροδρόμον
ὁ δὲ, προκυτρέριζεν, ἐξήπλου πόδας,
εἰς ἀέρα προὔβαινεν ἀγρότης ὄνος,
ὁ πρὶν ταπεινὸς, ἐν μεταρσίᾳ βάσει,
ὁ νωθρὸς ἐν γῇ καὶ χελωνόπους ὄνος,
νεφοδρομῶν ἔπληττε τοὺς Κρῆτας τότε.
Ξέρξης ἐδείκνυ γῆν ὕδωρ, τὸ πρὶν νέα
καὶ πάντας, ἐξέπληττε τοὺς ἐναντίους.
ὁ σὸς δὲ, παμμέγιστε Ῥωμανὲ, στόλος

νωθροὺς

* Num legendum potius : πάντα σὺν προθυμίᾳ.

νωθροὺς ὄνους φάλκωνας ἀπτέρῳ βάσει.
τοῦτον πετασὸν ὁ ςρατηγέτης βλέπων
τοῖς συςρατηγοῖς μειδιῶν, ὡς ἐκ ζάλης
τὸν νοῦν ἀνέλκων, εἶπεν, ἐκ τῶν φροντίδων.
νέον πετεινὸν εἰς τροφὴν τὰ θηρία,
καθήμενον νῦν ἔνδοθεν φίλοι λάβη,
ὡς ἐξ ἀφαύτων καὶ κεκρυμμένων πώρων,
πλήσει τὲ τὴν τράπεζαν ἐκ τῶν βρωμάτων.
δεῖσθαι γὰρ αὐτὸς * τῶν ἀναγκαίων λόγος.
ὢ φθέγμα κλεινὸν ὢ μελίρρυτον ςόμα
τοῦ σοῦ ςρατηγοῦ, δόξα τῶν ἀνακτόρων.
τίς οἶδεν ἄλλος τῶν πάλαι βροτῶν πλέον.
ἐξ ὧν ἀνέγνω, τῶν τανῦν πεπραγμένων;
εἴ τις γινώσκει θαῦμα Ῥωμαίων μάχαις
τοῖς ἱςοροῦσιν ἐντυχὼν λογογράφοις,
ταῖς δεσπότου νῦν δεῦρο δὴ προβαλλέτω
νίκαις ἐκεῖνο, καὶ φανήσεται τέλτον
ὕψει μεγίςῳ, καὶ πόνοις ἀνενδότοις.
Κῦρος, Δαρεῖος, Κροῖσος οἱ ςρατοκράται,
Καῖσαρ, Αχιλλεὺς Μακεδὼν, καὶ Πομπίος,
Φίλιππος ὁ πρὶν, ὃν γράφει Δημοσθένης,
ὁ μικροτερπὴς, πλὴν φανεὶς ἀεὶ ςόπαις,
Κάρβον, ὁ Σύλλας, Βροῦτος, ὁ τοῦ Πομπίου
ἔβαψε τὴν μάχαιραν ἐκ τῶν αἱμάτων.
οὗτοι καθ' ἡμῶν τῶν ὑπηκόων, ἄναξ,
ὁμοῦ ςρατευέτωσαν, οὐκ ἔχει φόβον
ἔχουσα τὴν σὴν ἡ πόλις πανοπλίαν.
μῦθοι βοῶσι τοὺς πόνους Ἡρακλέους,
ὑψοῦσιν αὐτὸν τῆς ἀληθείας πέρα,
φωνοῦσι πολλὰ, καὶ καταπλήττουσί με,
καὶ πλεῖςα φημίζουσιν ἴσως ἀξίως,
πλὴν ἐκράτησεν, ἢ κατέςρωσε πόλεις.
πολλὰς γὰρ εἴποις. ἀλλὰ τοιαύτην πότε;
οὐκ ἦν τις ἄλλος τῆς πάλαι Ῥώμης ἄναξ.
οὐκ ἦν τις ἄλλος ὡς ὁ κλεινὸς δεσπότης.
πολλῶν ἀνέγνων ἱςόρων πολλὰς βίβλους,
Πλούταρχον ἐξαίροντα Ῥωμαίων ** κράτει,
ἔγνων γὰρ αὐτὸν, οὗτος ἀλλὰ πολλάκις
κλέπτει τὸ χαῦνον, καὶ τὸν ὄγκον εἰσάγει,
ὑψοῖ τὸ μικρὸν, καὶ κατασπᾷ τὸ πλέον.

Δίωνα

* ſeu αὐτὸς ** lego κράτος.

Λίωνα τὸν τέττιγα τὴν σοφὴν λύραν.
οὐχ εὗρον, ὡς σὲ λαμπρὸν ἐν στρατηγίαις.
οὐχ εὗρον ἄλλον δεύτερον στρατηγέτην.
οὐχ εὗρον ἄλλον Ρωμανὸν βουληφόρον·
οὐχ εὗρον ἄλλον, οὐ δὲ τὸν τοῦ Φιλίππου,
ὃν πρῶτον ὁ Πλούταρχος ἐν μάχαις ἔχει.
τοσοῦτον ἤρθης τῇ Θεοῦ συνεργίᾳ.
τοσοῦτον ἐκράτησας ἄλλων ἐν μάχαις.
τοσοῦτον ἐξέπληξας ἐχθροὺς ἐν ξίφει.

ΑΡΧΗ τῆς τετάρτης Ακροάσεως.

Ἄρτι, κραταιὲ φῶς, ἄναξ οἰκουμένης,
τοῦ σοῦ στρατοῦ κάμνοντος ἐν παραστάσει,
βάρει σιδήρου, καὶ κόπῳ, καὶ φροντίδι,
χειμῶνι πολλῷ, καὶ κρυμοῖς ἀνενδότοις.
τῶν Κρητικῶν ἔξωθεν οἱ πρῶτοι κύνες,
οὐ γῆς τοπάρχαι, καὶ φαλαγγάρχαι τότε.
κρυμνοὺς γὰρ αὐτοὶ, καὶ φαραγγώδεις τόπους
ᾤκουν, ἐκεῖθεν ἐξελθεύτες ξίφει,
πληγεύτες ὁρμῇ καὶ βολῇ τῇ τοῦ κρύους,
καὶ τοὺς ἑαυτῶν οὐκ ἀπειπόντες χρόνους,
ὁμοῦ καθ' ἡμῶν (καὶ γὰρ εἰς συνοικέτας)
ἐκ τῶν ὀρῶν ὥρμησαν εἰς σφαγὴν μίαν.
ὡς οὖν τὸ βουνόθρεπτον ἄγελον γένος
αἰγῶν, λαγῶν, καὶ ταπεινῶν δορκάδων
χειμῶνι πικρῷ τὴν τροφὴν λελειμμένων,
ἐκ τῶν ἄνωθεν ψυχοκρυστάλων τόπων
κοίλοις προβαίνει καὶ βαδίζει χωρίοις,
τροφὴν ἐρευνῶν καὶ βοτανώδεις τόπους.
οὕτως τὰ φαῦλα τῆς ἁμαρτίας τέκνα
τοῖς τῆς θαλάσσης κυμοδέγμοσι τόποις,
σκέπαις ἐπακταῖς ἔτρεχον καὶ κοιλάσιν
ὡς δὲ κρεῶν τὸ λίχνον ἐν θηρσὶ γένος
λύκοι κόρον σπεύδοντες εὑρεῖν γαστέρος
βαίνουσιν ὀργῇ, καὶ κενώσει κοιλίας
πρὸ τοῦ φθάσαι χαίνοντες ἐκτάδην στόμα,
οὕτως τὸ φῦλον τῶν ἐκεῖ δουλοσπόρων
τοῖς σοῖς βιασθεὶς ποιμενάρχα ποιμνίοις
κατεξανέστη, καὶ παρεστόμου ξίφος.
βρῶξαι προθυμοῦν σάρκας αὐτὸν * βρωμάτων,

 * ποιεῖν

* forte ἀντί.

* ποιεῖν τὲ θερμὸν αἷμα Ῥωμαίων θέλον,
καὶ πρῶτα λαμπρῶς τῆς μάχης λαβεῖν κράτη.
τούτοις ὑπῆρχε ἡγεμὼν τοῖς βαρβάροις
ὁ Καραμούντης, ὁ σφαγίπλουτος γέρων,
ὁ τῶν παλαιῶν ἡμερῶν νέος δράκων,
ὁ καὶ κρατῆσαι Κρητικῶν τὰς ἡνίας
εἰς νοῦν ἔχων ἅπαντα τὸν ζωῆς χρόνον.
οὗτος προκυτρέπιζεν εἰς σφαγὴν τότε,
πλῆθος δεκαπλῆς ἐμβαλεῖν χιλιάδος.
ἐπεὶ δὲ ταύτας τῶν ὀρῶν εἶδε κάτω,
ξιφηφοροῦντας ἱππικοὺς, πεζηλάτας,
ςαθεὶς παρῄνει, καὶ παρώρμα πρὸς ξίφη
φάλαγγας ἴσων, καὶ φαλαγγάρχας νέους
φράττων κύκλοις ἔξωθεν τὰς περιςάσεις,
τοιαῦτα φωνῶν, καὶ βοῶν τοῖς βαρβάροις.
πολλὴ μὲν ἡμῖν ἄνδρες ἐςὶν ἡ βία,
πολὺς ταραγμὸς, καὶ καταιγὴς, καὶ πόνος,
ἀλλ' ἔςιν ἡμῖν θᾶττον ἡ σωτηρία,
μόνον θέλωμεν χερσὶν ἐξευρημένη.
βῶμεν πρὸς ἐχθροὺς, μὴ φοβηθῶμεν ξίφη,
ςῶμεν κατ' αὐτῶν, μὴ πτοηθῶμεν δόρυ,
καὶ πάντας εἰς θάλατταν ἐξωθηκότες
τρόπαιον ὧδε ςήνομεν λαοκτόνον.
ὡς πάντες εὐθὺς εἶπον ὥσπερ ἐν ςόμα,
θάνωμεν, εἰ δεῖ σήμερον πατέρων αἷμα,
σὺ δὲ πρόθυμον ὡς ἐν πᾶσι δίδου.
σὺ γὰρ πατὴρ καὶ πύργος ἡμῶν ἐν μάχαις.
τούτοις τὸ κοῦφον ἐμπτερωθὲν ἀπτέρως
ὥρμησε φῦλον προσβαλεῖν σου τῷ ςόλῳ,
λαὸς πονηρὸς δυσμενὴς, αἱμορρόφος,
φῦλον πονηρὸν Ισμαὴλ δουλοσπόρου.
τοιαῦτα μὲν πράττοντες ἦσαν ἐν ζάλῃ
βίας τοσαύτης Κρῆτες, οἱ πεφευγότες,
οἱ πολλάκις μὲν εἰσδραμόντες εἰς μάχην,
πολλάκις πληγέντες ἐκ τοῦ σοῦ ςόλου.
τί δαὶ τὸ σὸν ςράτευμα, τοῖς θαλαττίοις
οἱ μὲν τόποις ἔκειντο, καὶ γὰρ ἦν κρύος
βορρᾶ πνέοντος εἰσβολαῖς δυσπρακτίοις.
οἱ δὲ κρατοῦντες τῶν πυλῶν τὰς ἐξόδους
τοὺς ἔνδον ἐξέπληττον ἐν παραςάσει.

μαθὼν

* melius πίνειν.

μαθὼν δὲ τὴν φάλαγγα τῶν ἐναντίων
κόιλοις τόποις βαίνουσαν, ὡς δὲ θηρίον
θυμοῦ πνέουσαν, ἀλλὰ καὶ δειλανδρίας,
ἄρχων στρατηγὸς ἐν μάχῃ Νικηφόρος,
ἄπιστον εἶχε τοῦτο. καὶ παραυτίκα
τάττει τὸ τάγμα τῶν Θρακησίων ὅλον,
μαθεῖν τὸ πρᾶγμα. καὶ γὰρ ἦν τοῦτο ξένον
ἐν τῇ τοσαύτῃ συμφορᾷ πλέκειν δόλους,
τοὺς ἐκκοπεύτας ἑπτάκις τῷ σῷ στόλῳ.
τούτοις στρατηγὸς ἦν ἀνὴρ ὁ τὸ ξίφος
ποθῶν ὑπὲρ σοῦ, καὶ προτείνων εἰς μάχην,
καὶ μὴ δεδοικὼς τὴν τομὴν τῶν φασγάνων.
ὁ καὶ πρὶν εἰς ἄπληστον ἐμπεσὼν γένος
θάρσει μεγίστῳ, καὶ προθυμίᾳ ξένῃ,
καὶ δοὺς ἑαυτὸν εἰς σφαγὴν μονωτάτως,
καὶ τοὺς ἀνίππους συνταράξας βαρβάρους,
ὃς φεῦ κρατηθεὶς τῇ τροπῇ Μακεδόνων,
καὶ πρὸς ξένην γῆν δέσμιος κατεσχέθη,
καὶ τοὺς ῥυποῦντας εἶχε πικροὺς δεσπότας.
οὗτος σταλεὶς ἐκεῖθεν εἰς πρῶτον λόχον,
ἔρωτι πληγῶν, καρδίας ὑπερζέσει,
μέσον τὸ κοινὸν εὗρε βαρβάρων τέλος,
ὡς φύλλα ῥίψας τῶν μελῶν τὴν πετράδα.
ὡς γὰρ μέγιστος καὶ πολύχρονος λύκος
ἔμπειρος ὢν ἅρπαξ τε καὶ ποιμνηλάτης,
πεινῶν, ἑαυτὸν τῇ μονῇ τῶν ποιμνίων
θάρσει προπέμπει, καὶ καταξαίνει κύνας,
ἕως κρατηθῇ, καὶ σφαγῇ τοῖς ἀνδράσι,
οἱ πολλάκις ἔβρυξαν εἰς αὐτὸν μέγα.
οὕτως ἐκεῖνος ἐμπεσὼν στρατηγέτης
Ῥώμης κραταιὸς, καὶ μονωθεὶς εἰς μέσον,
ἔδειξεν οἵους ἄνδρας ἡ Ῥώμη τρέφει.
πολλῶν γὰρ αὐτῶν κύκλωθεν πεφραγμένων,
πάντες τὸ κοινὸν ἐπτοοῦντο τοῦ τέλους.
ὡς γὰρ κεραυνὸν εἶχε χερσὶ τὸ ξίφος,
κινῶν κατ' ἐχθρῶν καὶ καθαιμάττων φόνοις,
ᾧ τοὺς μὲν ἐξέκοπτε τῶν ἐναντίων,
ἄλλους κατηνάγκαζε φεύγειν ἐντρόμους
ἄλλους, ὃν κράζειν σε πείθων εἰς μάχην *
νεκροὺς ἐδείκνυ, καὶ πεφορμένους κόνει.

* Aliquid in carmine hoc deſideratur.

ὅμως δὲ πληγαῖς, καὶ πεσὼν ξένοις τόποις,
πολλοὺς προεξένησεν τῷ ϛρατῷ πόνους.
καὶ δὴ δραμόντες ἱππόται πεζοδρόμοι
κρημνοὺς ἐκείνους, καὶ φαραγγώδεις τόπους,
πάντας καθεῖρξαν, καὶ κατέκλεισαν μέσον,
καὶ βρῶσιν εἰργάσαντο Κρῆτας ὀρνέων.
τοσοῦτον αὐτὸς ἐυτύχησας ἐν μάχῃ,
τοσοῦτον αὐτὸς ἐκράτησας βαρβάρων,
ἐκ τῆς ἄνω ῥοπῆς τε καὶ συνεργίας
ἰδὼν δὲ τοῦτον καὶ φοβηθεὶς ἐυθέως
ὁ Καραμούντης ἐν χρόνοις ὁ δυσγέρων
βάλλει τὸν ὄγκον τοῦ φρονήματος κάτω
φυγῇ δὲ χρᾶται πεζὸς, ἀλλὰ καὶ μόνος
ὀπῇ δὲ μικρᾷ προστρέχει πετροστίγω
κτᾶται δ' ἐκεῖθεν δυστυχῆ σωτηρίαν.
ἔδει γέρον θανεῖν σε πολλῶν πρὸ χρόνων
ἤπερ κλονεῖσθαι καὶ παρεισδύνειν πέτραις
ὥσπερ λαγωὸς ἐκφυγὼν κυνηγέτας
ἐκεῖ καθεσθεὶς μέχρι δυσμοῦ ἡλίου,
ἔῤῥαι τὸ πρόσωπον ἐκ τῶν δακρύων
κλαίων τὸ πικρὸν τραῦμα τῆς δυσβουλίας,
βάλλων ἑαυτὸν δυσπαλαίσαις φροντίσι.
πρώτης δὲ νυκτὸς ἐξαναστὰς τοῖς ἔσω
ἤλαυνε κρημνοῖς τῶν ὀρῶν ἀγωνία
γέρων Ἀμηρᾶς πεζὸς ἀλλὰ τετράπους
βίαν γὰρ εἶχεν ἥτις αὐτοῦ τὰς χέρας
ἐπεκράτυνεν εἰς ποδῶν ὑπουργίαν.
ὁ σὸς δὲ, παμμέγιστε Ῥωμανὲ, ϛόλος
τείχη ϛραφεὶς ἔπληττεν ἐν προθυμίᾳ.
χαίρων κατασπῶν ταῦτα ῥίπτων εἰς χθόνα.

Ἀκρόασις Πέμπτη.

Γῆ πᾶσα Ῥώμης, καὶ θάλασσα, καὶ πόλις
βουνοὶ, φάραγγες, ἄϛρα, τῶν ἀειῤῥύτων
ὕδωρ ποταμῶν, τάγμα τῆς ἐκκλησίας,
τὰ πάντα κοινῇ συγχάρητε δεσπότῃ.
ἀγαλλιάσθω πλῆθος ἀϛέρων ἄνω,
χορευέτω δὲ τάξις ἀγγέλων, ὅτι
τὸ δυσπρόσιτον θηρίον κατεσφάγη,
τὸ δεινόμορφον κῆτος ἀνταπηρέθη

τὸ

τὸ δυσκάθεκτον * ςραῦμα γῆς ἀνέςάλη.
κήρυξον αἰθὴρ τοῦτο πᾶσαν εἰς χθόνα,
βόησον, ἀςὴρ ἥλιε, τρέχων ἄνω
τοῖς βαρβάροις νῦν τὴν σφαγὴν τῶν βαρβάρων.
γνώτωσαν ἔθνη, καὶ πόλεις, καὶ χωρία
τὸ τοῦ μεγίςου Ρωμανοῦ νέον κράτος.
μάθωσιν αὐτοῦ τοὺς ἀκοιμήτους πόνους,
οἵους δι' ἡμᾶς ἔσχεν ὁ ςεφηφόρος.
λάβωσιν αὐτοῦ πεῖραν ἐκ τῶν πλησίον,
πρὶν ἢ πρὸς αὐτοὺς ὁ σφαγεὺς ἀναδράμῃ.
τῆς Ἀφρικῆς γῆς φρίξατε ξιφηφόροι.
ταράσσεται γὰρ Ταρσεωτῶν ἡ πόλις.
ἄραν παλαιὰν, Ἀράβων φυλὴ, λάβῃς
δουρὶ κραταιοῦ Ρωμανοῦ. πλὴν ἐν τάχει
τῶν δελεμιτῶν βελεβιτῶν τοὺς τόπους
πείσει καλεῖσθαι σὸν βέλος, σκηπτροκράτορ.
Αἰγυπτίων δὲ χαῖρε γύπες σῷ ξίφει
σάρκας καταβρώξουσι τὰς ἀςυςάτους.
Χανδᾶς ὁ χανδὸν γῆν ὅλην λαβεῖν θέλων,
χανὼν ἄναυδος συμφορᾷ Κρητῶν μένει.
ὦ Χριςὲ Πατρὸς τοῦ πρὸ αἰώνων τέκνον,
οἷον ** παρέσχου σῷ ςεφηφόρῳ κλέος.
τίς ἂν ςενάξῃ τὸν Πολυξένης τάφον;
τίς τὴν Φρυγῶν ἅλωσιν; ὦ χορὸς νέων,
ὅσοις Ὁμήρου φροντὶς ἡ τῶν σκεμμάτων,
μὴ τοῖς λόγοις κλέπτεσθε τοῦ γεροντίου,
μὴ τοῖς κτύποις θέλγεσθε τοῦ *** μυθοπλόη.
ψευδῆ γὰρ ἱςόρησεν εἰ καὶ πανσώφος,
ὁ πηρὸς ὡς θέλγητρα τοὺς λόγους ἔχων.
Κρήτης κροτεῖτε τὴν ἅλωσιν, ἣν χρόνος
καθεῖλε δουρὶ τῶν σοφῶν ἀνακτόρων.
Κρήτης ἐκείνης τοῦ Διὸς τῆς πατρίδος,
Διὸς τυράννου, δαίμονος ψευδωνύμου,
ὃς εὗρε τὴν κάμινον ἀλλ' αἰωνίαν,
ἀνθ' ὧν ἑαυτὸν ἦν θεὸν **** ςήγας κάτω.
ἀνθ' ὧν ἔπλησε γῆν σφαγῆς μιασμάτων.
ἀνθ' ὧν ὑπῆρξεν εὑρετὴς παθημάτων.
ταύτης ὁ κλεινὸς ὁ γλυκὺς Ρώμης κλάδος,
ὁ παγγάληνος, ὁ σφαγεὺς τῶν βαρβάρων,

ὁ παν-

* ſcribe τραῦμα. ** potius παρέχες.
*** forte μυθοπλάνε. **** lego ςέγα.

ὁ πανσέβαστος καὶ διώκτης Συρίας,
* ταύτην καθ' ἡμῶν φλεγμονὰς πυρεκβόλους
πέμπουσαν ἐκράτησεν. ὢ μέγα σθένος
ὢ δίστομα τρίλογχα, δίστομα ξίφη,
βέλη δὲ τὰ τρίλογχα, πάγχαλκα κράνη,
τὰ τὴν σφαγὴν δράσαντα τῶν ** μιαὶ φόνων,
ἢ τοὺς φόνους στήσαντα τοὺς καθημέραν,
οὓς εἶχεν ἡ θάλασσα λῃστρικωτέρους.
ὢ πετροπόμπων σφενδονῶν στροφουργίαι,
ἵππων φριμαγμὸς, ὀξύτης ἀκοντίων,
σπάθηστε, καὶ θώρακος, ἀσπίδος τάσις,
ἃ γῆν κατηδάφιστε βαρβαρουμένην,
ἃ δεσπότης δέδωκεν ἀντὶ φαρμάκων,
καὶ κόσμον ἐξέσωσε τῆς τυραννίδος.
ὢ ναυστολῆσαν *** πνεῦκα μυρία σκάφη,
καὶ πομπὸς ὀφθεὶ ἀβλαβὴς τοῦ δεσπότου.
θρήνησον ὢ γῆ πᾶσα νῦν τῆς Συρίας,
ἔχουσα τὸν σὸν τῆς βοῆς πρωτοστάτην,
τὸν σὸν πλανήτην, οὐ προφήτην, Μωάμεθ,
ὃν τὸν χιτῶνα μυρίαις αἰσχρουργίαις
πεφυρμένον κρύπτουσιν οἱ δούλης γόοι·
κρύπτουσιν ὡς ἄσπιλον ἐσπιλωμένον·
ἔχουσιν ὡς ἄχραντον ἐγκεχραμμένον.
ἔδει γὰρ ὄντας ἐκ μιασμάτων ἄγη,
καλεῖν ἄχραντον τοὺς ξενοπόρους ἄγος.
χόρευε λοιπὸν Ἀφρικῶν Σικελία,
εὐαγγελίζου πᾶσι τὴν εὐθυμίαν·
ἐλευθεροῖ σε συντόμως ὁ δεσπότης.
χόρευε, γῆ, χόρευε Ῥωμαίων ὅση,
ὡς ηὐτύχησας εἰς ἀνακτόρων στέφη,
ὡς ἐπλάτυνας εἰς τὰ πατρῷα **** πλάγη,
ὡς ἐκράτησας τῶν πάλους κρατουμένων.
εἴθε προκύψαις τοῦ τάφου, Κωνσταντῖνε,
εἴθε σκοπήσαις ὡς ἔχει τὰ Συρίας·
ἔγνως ἂν υἱὸν ὡς Φίλιππος ἱππότην,
καὶ τοῦτον, εἶπες, ὢ τέκνον ***** ζήσει κράτος,
οὐκ ἀρκετόν σοι γῆς ὅλης, καὶ γὰρ κράτος.
****** Κρητῆς γὰρ ὅιος τῶν ὀδυρμάτων στόνος;

οἷος

* ταύτης. ** ſcribo μιαιφόνων. *** melius πνεῦμα.
**** lego πελάγη. Expende tamen. ***** ζήτει.
****** lego Κρήτων.

ὅιος σπαραγμὸς, γυμνὰ Ρωμαίων ξίφη,
ὅταν κατεῖδον ἔνδοθεν πυργωμάτων,
ὅταν κατεῖδον τέκνα μικρὰ μητέρας,
τὰς μὲν βρόχοις ὄπισθεν ἐςρεβλυμένας,
τὰς δὲ πρὸς αἷμα καὶ κόνιν πεφυρμένας,
τὰς δὲ ςοιχηδὸν εἰς σφαγὴν προκειμένας;
ἐκεῖ τὰ τέκνα πατέρας, καὶ πατέρες,
παῖδας κατησπάζοντο, καὶ κοινῇ ξίφος
κρούνηδον ὁρμαῖς ἔβρεχον τῶν αἱμάτων.
ὑπῆρχε θρῆνος, ἦν βοὴ πορθουμένων.
ὀυκ ἦν προφήτης ἰσχύων, ὀυ δὲ σπάθη.
αὕτη γὰρ ἐχθροῖς ὡς θεὸς τιμωμένη.
ἐκεῖ γέροντες εἰς φυγὴν ὡρμηκότες,
ὄπισθεν ἐπλήττοντο τοῖς ἀκοντίοις.
ἐκεῖ νέους φεύγοντας ἡ χιτωνίων
ἄζωςος εἰς ὄλισθον ἔκλωθε τάσις,
καὶ συμποδισμὸν ἐμπαρεῖχεν ἀξίως
νόμος παλαιὸς πατρικὸς τοῖς βαρβάροις.
τῶν οὖν ςρατηγῶν ἦν ὑπηκόοις νόμος,
καὶ τοῦτο τῆς σῆς προσταγῆς σκηπτροκράτορ,
μὴ πρὸς γυναῖκας πορνικῶς καθυβρίσαι,
μή πως τὸ σεμνὸν εἰς ἀβαπτίςους κόρας
βάπτισμα χρανθῇ, καὶ μολυνθῇ σου ςόλος.
τοσοῦτον ἐφρόντιζες οἰκετῶν, ἄναξ,
ὡς μέχρι λεπτῶν προφθάνειν σου τοὺς λόγους,
καὶ μέχρι τούτων συνταπεινοῦσθαι φίλοις.
καὶ γὰρ φίλος σοι πᾶς κρατῶν τὴν ασπίδα,
καὶ πᾶς ὁ τείνων τὴν μάχαιραν ἐν μάχαις,
καὶ πᾶς ὁ φεύγων τὴν πικρὰν δειλανδρίαν.
οὕτω ταραγμὸς εἶχε Κρητῶν τὴν πόλιν,
τὴν ὄυσαν, ὡς πρὶν καὶ πάλιν Ρώμης πόλιν.
πόλιν ποθητὴν, τὴν ἐπηρμένην πόλιν,
τὴν ἐξάκουςον, τὴν πολύπλουτον πόλιν.
ἤκουσε Ταρσὸς, καὶ κατασκάπτει τάφρους,
καὶ πῦργον ὑψοῖ, καὶ σιδηροῖ τὰς πύλας,
καὶ πάντα ποιεῖ, συμφοραῖς ἀλλοτρίαις
τὸ μέλλον αὐτῇ προβλέπουσα φορτίον.

ΤΕ΄ΛΟΣ.

EX-

EXPUGNATIO CRETÆ.

HÆC a me, o Magiſtrorum Sol, & Romæ ultor, elaborata quidem fuerunt antehac de Creta, non autem edita: illud quidem, ne ab annis tua trophæis parta oblivioni tradantur præclara geſta; Quæ enim fortitudo gerit, obſcurat tempus, ni ſermo præveniens ea ſcriptis mandarit. Non edita autem fuerunt metu, & tremore, & quod multa inferiora erant, & a præclaris tuis facinoribus ſuperabantur. Accipe igitur, etſi dignitatis ſint inferiores, Theodoſii ineptias, & de everſione atque expugnatione Chalepe * ſcribere permitte. Sic enim alacrior factus, rerum tuarum geſtarum quantum licet ſcriptor fiam. Achilles enim, & Macedonum (Rex) Alexander, & qui poſt eos Imperatores fuerunt optime magnam gloriam a ſcriptis usque etiam ad hoc tempus aſſecuti ſunt. Et ille quidem ab Homero, hi vero a Plutarcho aliisque usque modo laudantur & celebrantur. Jamborum itaque initium ad veterem noſtrum Imperatorem quodammodo pertinere videtur; laudum vero ſumma ad quem, ſcies illico.

EX-

* *Alepum* antiquis Berroea. ϰ̀ τὸν Λέοντα δὲ τὸν Φωκᾶν τὸν τοῦ Νικηφόρου ὁμαίμονα κατὰ τοῦ Χαμαδᾶν, ὃς τοῦ Χάλεπ ἐκράτει, ὁ Ρωμανὸς σὺν δυνάμει ἀπέστειλε. *Leonem quoque Phocam, Nicephori fratrem Romanus cum exercitu contra Chamadam, Chalepi Dominum miſit*. Zonaras in Ann. lib. XVI. Quid vero hic de Chalepe, quum de Creta loqui poeta noſter ſtatuerit?

EXPUGNATIO CRETÆ

elaborata

PER THEODOSIUM HUMILEM DIACONUM

HUMANISSIMO AC POTENTI IMPERATORI ROMÆ. *

Roma antiqua, ne invideas Domino **
Duces tuos conferens cum nova.
Inani enim impetu, & fruſtra Scipio
Divitias expilavit gloriæ omnes.
Vis enim erat aliqua potiusquam robur validum Carthaginis,
Quando adveniens infinitorum gladiorum prœlio,
Calamitates intulit civitati quæ expugnabatur.
Quis fuit Sylla audax militum Dux,
Qui Athenarum incenſam civitatem
Evertit ab ipſa cæde victam?
Quis fuit Cæſar, qui exercituum currebat
Per inevitabiles conflictus quotidie?
Quis fuit ille qui victus fuit in claſſe,
Et victores viciſſim cepit ligno?
Non fuit Dux alius Dominus,
Etſi divitias colligens excurſiones fecerit Pompejus, ***
Ut his armatus prœliis adſtaret;
Et exhiberet duplicis fortunæ illuſtres coronas.
Tu vero, qui ſtrepis, Homere, ſuperbos ſtrepitus,

Pp Par-

* Romano Juniori.

** Δεσπότης *Dominus*. titulus Imperatoribus peculiaris, ut apud Ducang. in Gloſs. Gr.

*** Supra verbum Πομπίος Pompejus in Cod. ſcribitur ἤ.... Καῖσαρ ὁ μέγας. Expende. Carmen primum male ſe habet, & ſenſus ſalebroſus eſt valde. Num legendum? ὀυκ ἦν ϛρατηγὸς ἄλλος ὡς ὁ δεσπότης, & vertendum potius: *Non erat Dux alius ſicut Dominus, &c.*

Parvaque extollis, huc adſis, minimeque decipiens verbis
Loquere nobiscum tranquille cum verecundia.
Obſidionis enim decennalis agitatio
Parva jam eſt apud nos, & plena dedecorum.
Ilii enim turritas domos
Ab ejus reliquiis noſcentes
In admirationem, & riſum coincidentes
Modo quidem ridemus propter complexionem mendaciorum
Modo autem rurſum plaudimus propter verborum ambitum.
Sed, o ducum crater, miſcens
Actiones humiles cum elatis verbis,
Judica ipſe, & perſonarum reſpectum
Omittens veterem, inſtar ſtateræ fias
Domini autem & mortuus plaude verbis:
Ubique miſſis prudentibus expeditionibus.
Parvi enim nobis eſt exercitus Græciæ:
Parvi ſunt phalanges; infirmi Duces,
Ajax, Achilles, Ulyſſes, Diomedes,
Quibus gloria multa, & Deorum falſo ſic appellatorum
Contentio afferens colloquia,
Male diſcerpebat a ſpe.
Sed ſi tibi placet veritatis potius ſemitis
Bene incedere, quam male circumcurrere,
Hic ceſſa a cladibus Ilii;
Cretæ tragice canens fluvia ſanguinis.
Ubi enim primum venit exercitus Domini
Multis velocibus navibus munitus,
Terra quidem ſuſpirabat barbarorum,
Et vicinum mare averſa eſt:
Dux vero miſſus Nicephorus
Sciens ſeſe pugnæ exercere primum munus,
Siſtit phalanges gladio armatas omnes,
Siſtit acies, & cohortes, quadrato agmine procedentes.
Fulſit clypeus, & acutus enſis,
Thorax adverſus hoſtes radios emittebat,

Haſta

Haſta apprehenſa terribilem refulgebat mortem.
Poſtquam autem omnes ab aquis vidit,
Et a maximis tempeſtatibus incolumes;
Medius ſtans, aperuit ad Deum os.
Ecce exercitus tuus hoſtium
Finibus adſtans, conditor creaturarum,
Tuos adverſus inimicos cepit arma,
Et te eis opponit infinitarum turrium,
Solventem vincula glorioſum Ducem.
Dilata eorum ad pugnam corda:
Expelle ab eis acerbam timiditatem:
Confunde hoſtium prophetarum verba:
Oſtende quis ſit Petrus, & quis mendaciorum ſtructor,
Camelos edere permittens,
Fornicatores efficiens barbaros,
Pſeudopropheta proditus calliditate.
Sic clamavit, & accepto clypeo
Concionando compellavit commilitones:
Viri, duces, filii, conſervi, amici,
Romæ vires, Domini fidi amici:
Hic etenim vos filios, & amicos habet,
Verbis admonens, haud cogens laboribus.
Aſpicite hos mari cintos locos:
Aſpicite plures amabiles inſulas circumcirca:
Romæ erant patriæ domicilium,
Et Dominorum terra. Verumtamen irrepens deſidia,
Et ſegnities effecit terram alienam,
Nutrientem hoſtes, & filiis carentem.
Quapropter eamus fortiter adverſus barbaros:
Capiamus in gladio civitates eorum,
Uxores, & filiorum filios.
Nemo timeat jacula barbarorum:
Nemo paveat vulnera ardentia pugnæ:
Nemo quod eſt acerbius extremam noxam.
Si enim balneo aliquis accepto cruento

In ſanguine abluetur inſolentium barbarorum,
Lavat corpus fluviis ſanguinis,
Et illuſtris e terra tollitur victor.
Quod ſi ei filii, & bona ſunt,
Patris nomen in poſterum Dominus aſſumens,
Ipſe ejus curam geret, & filiorum,
Et uxoris ; de hoc ne timeat.
Solum pulſet in conflictibus clypeum:
Solum alacriter acutam protendat haſtam:
Solum appareat more patrio armatus:
Solum Romæ ne dedecore afficiat imperium.
His verbis cum alacres milites effeciſſet
Vir fidelis in prœliis Nicephorus,
Leones tanquam monticolas eos emiſit,
Omne quatientes Creticum ſcelus;
Nec vero ſegniter, aut ſine duce.
In mediis enim ipſe equitibus armatus
Lato, & acuto gladio,
Qua quidem percutiens ſequebatur mirum in modum,
Qua vero rurſum ignem immittens flagellum domibus.
Quum autem omnes fuiſſent ad portas,
Hinc, & illinc peſtifere excurrentes,
Fletum tunc miſerabilem, fugamque videre erat,
Et acerbum ſpectaculum, calamitates hoſtium.
Jacebat enim turba in pulvere uno
Virorum ſimul, & mulierum miſere interfectorum:
Illic filii ad occiſionem properantes
Cadebant humi a pedum conculcatione:
Illic ſenes a tempore incurvati
Lubricitatem obviam habebant cadentes;
Et rubrum tingebat gladius capillum,
Quem album tinxerat tempus:
Illic mulieres ulnis deorſum infantes
In terram projiciebant, & ut amorem prolis deponerent
Matres urgebat periculum.

Accen-

Accendebatur etiam ignis; refulgebant gladii;
Rubefaciebat terram ſanguinis fons;
Et Cretæis in locis erat mixta,
Sicut color novus, tricolor ultio.
Quum autem Cretenſium alii cibus avium
Jacerent mortui, & ſpiritu carentes.
Alii vero, qui mortem equorum celeritate
Effugerant, introducerentur intra portas:
Ille quidem ingreſſus portas ob timorem
Stertebat, hoſtis fuga præfocatus:
Dux autem percurſa omni regione,
Et altera quidem parte ad comburendum ſecando circum exſciſſa
Altera autem gladio data, & everſis urbibus,
Equitavit ſtatim ad flexum retro;
Et quum celeriter veniſſet ad navium ſtationes,
Intus cohibuit exercitum cum difficultate:
Et navibus alligatis, terræ eas largitur educens,
Infidum benefactorem ſciens eſſe mare.
Ibi autem quum permanſiſſet tribus diebus,
Equitatum parabat, atque equitem;
Et loco dextere obſervato
Poſuit innumeram multitudinem artificum,
Atque e terra erexit turritam
Urbem ad cuſtodienda tentoria exercitus.
Homere, huc adſis, & rurſus cum verecundia
Græcorum prædica propugnacula,
Quæ Hectoris manus, & conſilium ſubvertit,
Inſtar aranearum ab exercitu (Græco) exſtructa.
Dum igitur fornaces alii e fabris
Circumardentibus accendebant lapidibus,
Alii converſionibus laborioſe operabantur contrariarum volutationum
Vectibus projicientes in foveam ſaxa:
Cretici dracones montivagi,
E convallibus excurrentes, in unum
Conſilium conveniebant ſuæ ipſius cædis;

Et

Et cum exercitu quidem congredi minime feliciter ſibi cedere pu-
Terrebat enim eos exercitus haud ſecus quam telum. (tabant,
Aggredientes autem artifices ferociter
Cadunt humi a conſilio artificum.
Tui enim eis inſtar ducis ſtudium
Suaſit ligonem in gladium commutare:
Et fit flumen diffuſum ſanguinis
In plenitudinem infinitam, aquarum inſtar,
Et fornaces extinguit ardentes,
Tanquam in alveos cadens amaritudo.
Accipiens autem calcem vivam fabricator, erat illi
Et rubentem lapidum compoſitionem.
Voca Imperator, urbem rubram;
Rubeſit enim tinctura ſanguinis.
Ubi igitur ducum ſupremus Nicephorus
Intellexit eventum, etenim nihil tum ſciebat,
Miſit, & detinuit viros e barbaris
Serpentes malos quinquies quinquaginta,
Et injectis vinculis ſuper inflexibiles eorum cervices,
His conferebat paternas dignitates.
Creta barbarorum nutrix, filios aſpice,
Qualium participes facti ſunt dignitatum ſubito.
Quoniam autem nocti erat hora ſeptima,
Noctis enim tenebræ prævalebant,
Tubis cecinere miro cum clamore,
Et quisque tenebat clamores edens clypeum,
Pedes, dux, centurio, eques.
Die autem roſea ſplendores
A tenebroſis ſuſcitante meatibus,
Agmen impetum faciebat equeſtre enſifer,
Habens multitudinem quinque millium virorum:
Peditum autem multorum videre erat aciem armatam,
Moventem ſeſe optime militari greſſu;
Et duces tamquam medio in grege
Incedentes, agnorum paſtores furentes in feras.

Atque

Atque ut furto gaudentes rapaces lupi
Hyemali tempore, & immodico frigore
Una junčti hora pacta concordes
In ovilia ſæviunt, & vim inferunt canibus:
Haud ſecus juncti, germina tuorum laborum,
Equites, militum præfecti, ſagittarii, centuriones
Turres proſternere feſtinabant celeriter humi,
Iram ſpirantes, ut venti procellam.
Qui autem lampades luciferas decolores
Temporibus producit, & ſubtrahit rurſum,
Lavacris obſcuravit ſplendores;
Et nox peplum nigro colore tinctum
Per omnes terræ extendit & cœli partes.
Tuorum autem multitudini non militum, ſed ferarum,
(Feræ enim erant hi propter dilaniamenta barbarorum,)
Pro ſomno erat incedere, & ſtare.
Quod ſi furtim trahebatur aliquis ad quietos ſomnos,
Illic adſtans e ſomniorum janua,
Talia inclamans damnum interrumpebas.
Cur Ducem minime metuens, eques,
In medio cædis procidiſti in extraneis locis,
Ubi fuga, periculum corroboratum
Spirat adverſus nos æſtuationes ignem emittentes.
Paullum adhuc tolera, & impoſita galea
Pro ſacris ſta, & pro jure:
Ceſſa a ſomno, & tene clypeum;
Ne noverit rem dux pugnæ ordinator.
Tali modo ſegnitiem exſcindebas operarii,
Siqua erat ſegnities famulis tuis.
Quum autem lucem quoque dies prænuntiare
Albis indumentis cœpiſſet tenebras extinguens
Peplis autem ſplendidis ornaſſet ætherem;
Videre erat terram albicantem, & pugnæ
Præconem tuis excurrere agminibus;

Parvo

* Parvo muro phalangem adradere,
Irruituram ſuper hoſtes repente.
Quumque ibi multitudinem eorum, qui catenis vincti erant
Collocaſſet dux ad occidendum, (cunctam
Commilitones eorum acerbi doloris
Caſum non tulerunt; Sed portas
Aperuere: evolaverunt inſtar paſſerculorum,
Et in foſſam ſe impingentes reciproca flexione,
Foſſam vi pertranſibant; a fronte vero
Percuſſi retrocedebant.
Quoniam igitur fugæ erat, & timoris, formidinisque
Terribilis imago, & præceps quaſſatio,
Foſſa hæc adverſariorum ſepulcrum,
Et calamitatis erat detecta domus.
Erant enim illis impedimento loci quoque,
Quos exſtruxerant pro conſervatione;
Ut a ſenſu expertibus locis diſcerent
Fidem ipſorum dignam eſſe (ſeipſis) contumelia affectis.
Quis vates inventus ante bellum
Dixiſſet barbarorum illis qui foſſam effodiebant,
Tumulum effodere, non foſſam filiis?
Arida Creta, ne gemas ſiccitatem,
Cum filii tibi ſint in pugna pro nubibus,
Quibus ſuperveniente inſtar venti Romæ haſta,
Et ſpirante tanquam turbine cædes,
Imbres emiſit ſanguinis in copiam effuſi.
Demoſthenes, Philippus non habet potentiam:
Plutarche, Cæſar non habet fiduciam loquendi.
Dion, Syllas nequicquam Dictator (fuit).
Ceſſa, Xenophon, invincibiles ſcriptis tuis celebrare;
Romanum admirare, & de eo ſolo ſcribe.
Cyzice, collachrymare; combuſta (enim)
Creta paſſa eſt calamitates æquipollentes (tuis:)
Tibi enim antiquus cædes Mithridates,

Junior

* vel *longo*.

Junior huic Romanus texuit cædes.
Sed, o Imperator terrarum omnium; etenim decet
Futurum dicere, ne ægre feras famulum (tuum)
Plaudentem tuis cum victoriis junctis præliis:
Diſertam fac linguam : da libertatem ſoquendi;
Pungimur enim ſtimulo timiditatis,
Theodoſii, ne deſpicias labores,
Diadematis tui conſcriptos ad gloriam;
Ut manus pergat ſcribere progrediens
Ad ſecunda exercitus tui armamenta.

Initium ſecundæ Acroaſis.

Ita ſe habentibus Creticis conflictibus,
Romæ decus, Romane ſceptriger,
Milites quidem tui mala ſuſtinebant in peregrinis locis
Contra æſtum, & gladium armati;
Ardentes enim radios telorum inſtar
Immittebat tuis famulis lucifer:
Tibi autem pro æſtu, & gladio ſollicitudines erant,
Propter quas eos intus in corde habebas.
Quum igitur ignis te vigiliæ urens
Pallore inficeret ſplendidum tuum aſpectum,
Non poterant qui te aſpiciebant reddere rationem,
Cur hilaritas tua in triſtitiam verſa eſſet;
Donec ſuſpirans cum dolore ex imo corde
Flammas emiſiſti internorum ardorum,
Enarrans rem omnibus ſubditis.
Vexabat enim te patriorum agminum
Multitudo miſſa cum conjunctis curis;
Sed non aderat ullus, qui animam tuam conſolaretur ſervus:
Omnes enim ignari erant rerum geſtarum.
Deus verum afflictionem tuam in lætitiam
Cito vertit, qui ſtatim
Nuntium tibi oſtendit victoriam referentem,

Propterea quod gladium ſerviliter abſterſerat.
Poſtquam autem ſenſum eorum, quæ ſcripta erant intellexiſti;
Litteras enim habebat ſigillo munitas;
Haud lyram pulſaſti ſicut David olim,
Sed potius lingua declarans uſus es pro lyra:
Statim autem (convocans) Phalangem ſolitariorum;
Phalanx enim hæc ſine gladio quoque fugat (hoſtem)
Tergaque vertere facit, & evertit urbes,
Cum hac, hoſtibus victis, myſtice plaudebas,
Et per totam noctem gratias egiſti,
Ad ducis ſocii domum accurrens.
Talibus quidem tu operabaris cum famulis tuis:
Quum autem ultionis expletum eſt os;
(Ultio enim cædis (erat) hoſtibus,)
Foſſam videns Dux pugnæ (ordinator)
Præcipitia habentem, & prærupta loca,
Injicere ſaxa juſſit, & terram, & ligna
Ad æquandum iter teſtudinibus, ne impedirentur,
Ibique multitudo obibat mandatorum
Munus imperatum, adverſariorum vero
Spicula ordinata præbebant nubes.
Aer loquere, teſtificare, quin ambigas,
Loricæ tuæ textilem tramam,
Qua ornatus reflexiſti noxam
Ex occultis calamitatibus conteſtam,
Per quam cadebant e propugnaculis
Supercilia attollentes, rapaces canes.
Quum autem per octo reliquos dies
Profluens imber non ceſſaſſet,
Sed fatum inferret pharetra, & jaculum,
Arietes impulit, & teſtudinales machinas,
Et quæ ſaxa jaciunt fundas; compoſitionesque
Terribiles ſcalarum disjunctarum adverſus eos.
Sed quum illorum nova ſupplicia
Oppidani non ferentes in dubio eſſent,

Ordi-

Ordinat turbam, & rurſum texit ultionem
Dilectus tuus ſervus Nicephorus.
Fundis enim cæſorum hoſtium
Juſſit vibrare capita telorum inſtar,
Ut tenuis ætheris latitudo
Gauderet contaminata calamitate barbarorum,
Et agnoſceret multitudinem peccati; quoniam
Etiam membrorum poſitionem habebant ad pœnam.
Projiciebant intus pro ſaxis capita:
Percutiebant eorum ſæpe etiam patres,
Et fratres: & mori ...... in prœlio
Parricida evaſerat ob paternam cædem.
Namque a detinente carnali cæcitate
Solutus ipſe, & agnoſcens utile,
Chriſticolis auxiliari compulſus
Mendacii cultoribus erat jaculo ultori.
Quum igitur eas haberet carnes civitas
Plenas inquinamentis; conjuncti genere
Clamabant ſic voce barbarorum.
Seiph echimat iſcharop, & *rhaſan*
Sermit midini, & *chait iphiſani*.
Sed clamor erat quidem more patrio;
Cædes autem a te Cretenſibus illata.
Erat porro apud illos imperatoriam exercens dignitatem
Senex Ameras, pallidus, plenus laborum,
Parvus, calvus, terribili mente præditus, e Pylo
Senem ſuperans mellifluis verbis:
Sed nihil ei profuerunt verba,
Etſi directa erant ad invadendas vires tuas;
Nihilominus audebat; etenim erat dux
Nutriens ſeipſum fallaci & inani ſpe.
Conſilium igitur init, & vocat annorum,
Et militiæ ſocios ſenes ad congreſſum.
Ibi cum conſediſſet, & ex profundo ſuſpiraſſet,
Vocem emiſit doloribus mixtam:

Quis, viri, veſtrum ignem habet in corde,
Ardentem, comburentem, ut me comburunt legiones
Romæ quaſſantes locorum meorum dominium.
Cujus filii extremam noxam
A gladio acceperunt acuto,
Cujus agrum devorat ardens ignis
Superveniens, acerbum certe ſupplicium.
Ille nos modo conſilio juvet
Sententiam ſaltem dicens optimam, ſi viribus caret.
Sed ſi vobis videtur, collocabimus viros equites
Jaculantibus mille & quinquaginta;
Poſtea peditum octo ſupra decem millia,
Cunctos ferreos, nigros aſpectu
Ut timorem injiciant hoſtibus,
Apparentes eis extra portas inopinato.
Sic ille qui antea audacter (Dominium ſuum) dilataverat
Differebat nunc, infauſte coarctatus
Itaque delectum agens, & agminibus omnibus ordinatis,
Ex latibulis educebat draco ſerpentes.
Sciens autem omnes per vias potius timiditatis
Una incedere, quam cædis eſſe cupidos;
Stans hortabatur malos illos ſegnes operarios:
Geſtientes feſtinemus, viri equites,
Ad exhibitam infinitorum gladiorum pugnam:
Eamus in arma pro filiis,
Pro uxoribus, atque amicis, & patria.
Nemo veſtrum timeat acies enſium;
Si enim moritur aliquis, ſalvus fiet illico,
Et vivus ibit, & accipiet ſedes
Ubi Propheta dixit torrentes
Lacte melle & vino manare.
Quod ſi contra territus, haud pro filiis morietur,
Et Prophetæ verba deſpiciet,
A nobis interficietur, & migrans tenebrarum
Non prævifum accipiet ſupplicium.

Sic

Sic admonebat, & eos ad pugnam
Præibat, iter eis aperiens ad cædem, qua digni erant.
Dux vero, ſupremus Nicephorus
Opportune noverat deceptoris illius
Quos protrahens texebat dolos;
Erat enim quidam inſidias eas prænuntians,
Eorum qui inculte intus clauſi erant.
Itaque militum præfectos, viros celſos equites,
Legionarios, pedites arcitenentes,
Omnes in unum collegit una cum eorum præfectis.
In medio autem horum, ut vulgaris eques
Stans, ad arma incitantia effudit verba:
Romæ vires, filii, conſervi, amici,
Ecce adverſus nos, & iterum bellua
- - - - - - intus cæpit fraudulentas machinationes:
Ecce Charybdis os atrox
Abſorbere furens quærit Romæ dominium:
Ecce ſibila draco medio e ſpecu
Nuntia iræ & cædis anhelat;
Efflat venenum, & vim infert naturæ;
Attamen ejus audacia animi eſt abjectio.
Nemo perterritus retro fugiat;
Animus enim, & ira eſt ipſi ſtridorum tenus dumtaxat.
Quapropter eamus fortiter armati.
Habent carnes etiam Agar filii:
Non eſt ipſis caro ferrea, ſive marmorea:
Dolent plusquam Romani, ſi (ictus) accipiant:
Torpent eorum, ſi amputentur manus:
Cadunt humi, ſi abſcindantur pedes.
Nemo laboret acerba timiditate:
Nemo territus non appareat Romæ germen:
Nemo ſpuriam progeniem, & genus extraneum
Oſtendere ſeſe in malis feſtinet.
Dedecus, fratres, fugæ noxa.
Pudeat vos fugere, & extimeſcere gladios.

Ubi

Ubi enim fugientibus reperietur ſalus,
Manentibus intra Cretenſium fines?
Haud eſt robur Agar nepotibus:
Deus enim nobis auxiliatur, & ſubvenit.
Sic quum exacuiſſet exercitus tui gladios,
Inſidias tendebat, fugamque fictam,
Ut decepti, qui intra mænia (ſtabant)
Foras auderent exire.
Quumque igitur tempus appropinquaſſet conſiliorum,
Horam habente roſea die tertiam
Ex latebris erumpebant inſtar ſerpentium, qui capita
Habebant ut vituperium elata.
Horum erat etiam pulſus clypeorum,
Clamorque multus, & tremoris pater metus;
Nec non omnia terribilia. Tuis autem militibus erat
Ordo, ſilentium, modeſtia, animi alacritas.
Unus igitur ducum nobilis radicis ramus,
Vir fortis in jactu teli,
Tardus autem ad fugiendum, & velox ad inſectandum,
Verba dulcia effatus eſt in medio exercitus:
Supreme dux, quomodo omittens Dominum,
Ut coquus in coquinaria arte
Non admiſcuiſti (eum) in adhortatione iſtorum;
Ut nectaris inſtar dulcis Dominator
Tuis fieret mandatis condimentum?
Ille nos admonens, & adhortans
Manum omnibus extendens beneficiis afficiebat.
Recordemur ejus verba melliflua,
Et menſas; poſt etiam munera:
Recordemini, & moriamur, viri, ſi expediat,
Pro familia Regis piiſſimi.
Solummodo dilatetur ſceptrum Monarchiæ,
Et univerſæ terræ imperet Romanus ſolus.
Ubi verum multitudo infinita barbarorum
Portis eſt impetu egreſſa, tanquam Noti nubes,
Imbrem

Imbrem minitans, & præmonſtrans ſationem;
Tui vertentes ſeſe in fugam ſimulatam
Laqueum machinabantur ad Cretenſium perditionem.
Quum autem a turri longa omnes deſcendiſſent,
Et ſe portis foras erupiſſent,
Pœnas tum luebant fide (eorum) dignas.
E quatuor enim incuſſibus militaribus
Fluctuatio excitata, & vehementer efferveſcens
Tempeſtatem producere cæpit a parte pugnæ:
Et hoſtium erat calamitas, tumultus, ſuſpirium;
Populorum vero tuorum lætitia triumphalis.
Prout igitur in medio utriusque aciei ſtabant
Exitum aſpicientes peranguſtum
Suæ ipſorum auctores cædis,
Telis ſtatim percuſſerunt, ſed pluribus repercuſſi fuerunt;
Et ne fugam quidem habentes in promptu,
(Undique enim eos conturbabat noxa,)
Conſtiterunt in unum ſepulchri locum.
Quis tragicorum enarrabit cædes,
Et ſingulorum occiſionis ſupplicium?
Alius enim eorum renibus ſauciatus
Vertigines patiebatur, quas ignorabat;
Et quamvis antea ſaltatorum flexus in orbem non didiciſſet,
Invitus (tum) ſaltator erat telo ictus.
Alius orbatus abraſo capite,
Jacebat pronus militariter extenſus;
Et ſuos miſerabiliter movens pedes
Fluvio natare volebat ſanguinis.
Alius autem vulneratus aridam dorſi ſpinam,
Seſe incurvans invitus adorabat exercitum tuum.
Alius autem mortuus, & pedibus amputatis,
Neglectus jacebat ad equitatus conculcationes.
Alius autem inſatiabilem emittens alvum,
Manibus detinebat contextum inteſtinorum;
Et qui prius pugnator fortis cenſebatur,

Tum

Tum coquus erat viſcerum inexpertus......
Atque ſic commutaverunt arma
In alias artes calamitoſas Agareni:
Et quisque moriens habebat pro ſupplicio
Artem aliquam noxiam ad interitum.
Unus igitur ex illis erat vir Cretenſis eques
Gigantæo aſpectu, qui accepto clypeo,
Atque enſe, duci pugnæ (ordinatori)
Obvius equitabat congredi cupiens:
Sed non permiſit juſtitia eum pervenire:
Percutit enim ipſum dominans Nicephorus
Sub ile medio in umbilico;
Et alterius quidem habebat cadaver.....
Alterius autem gloriam magnam latus.....
Sic malis afficiebantur incluſi
Hinc, & illinc ab interfectoribus merito
Illicitarum actionum miniſtri.
Quod ſi erat aliquis eorum ad fugam ſe præcipitans,
Obviam habebat vallum pro lethali gladio,
Et Ducem ubique Nicephorum,
Jaculantem, & clamantem ad milites:
Percutiamus, viri, hos mortiferos lupos.
Homere, qui fabuloſos ſermones, etſi a præliis
Longe abſis, tamen ut præſens conſcribis,
Quique multum defatigaris inaniter, & labores
Narras omnes Græcorum irrite;
Huc veni, & celebra magnificis tuis verbis
Romæ exercitus gloriam, & grandia ſuſpiria
Antiquorum hoſtium, & inimicorum, ſemen ſervorum;
Habebis enim apud nos veritatem pro typo,
Sicut apud Achivos exceſſum pro typo.
Nullus enim hic a pugna effugiebat,
Neque ſi alatam habuiſſet barbarus naturam.
Xerſi, qui olim terram in mare redigere volebat,
Quod cum potentia tua non ſit congreſſus, honori eſt.

Haud

Haud novit is nudos Romanorum gladios:
Haud novit tuum, Romane, ſceptrum, & dominium.
Certe tranſiiſſet, exercitum tuum admiratus,
Clade a te accepta, o ſceptrifer.

Acroaſis Tertia.

Qui abyſſi multa oſtia habentes effuſiones
Claudit, cohibet, aperit, educit,
Hic dilatat fines tui imperii,
Regis fili, & corroborat exercitum tuum,
Cunctaque facit, atque evertit urbes.
Et quis Oratorum te pro merito,
Rex, usque adeo laudare valebit,
Etiamſi ſit alter in Stagiritis Plato,
Vel Athenarum dominator Demoſthenes,
Sive multum celebratam pulſans lyram?
Equidem ego tuorum, ut ſervum decet, encòmiorum
Hodierno die factus ſcriptor,
Incipio quidem, ſed timiditatis
Stimuli pungunt, & vim inferunt ſermoni.
Tu itaque da nobis audaciam, & os aperi:
Doce nos, ne facile taceamus,
Quum tanta ſit calamitas barbaris.
Dilata guttur copia data loquendi;
Etenim coarctatur aggrediens opera tua:
Tremit ſollicita manus, recedit ſæpius mens,
Necnon pavet metuitque, & cupiens
Tuos ingredi mores, ad Chriſti exemplar efformatas,
Inſtar leporis formidans circum vias currit.
Tu enim victorias ubique adeptus
Rempublicam adjuvaſti, auxiſti ſolus.
Tu agmina hoſtium opera impenſa
Propulſaſti in valles præruptas inacceſſibilium locorum.
Tu urbes repleviſti haud exuviis tantum,

Sed pace quoque, ac multa gloria.
Exultet ordo angelorum ſupra:
Tripudiet cætus mortalium infra.
Haud Hercules ſervavit a cete Phrygios;
Dominus vero (noſter) mundum a ſceleſta clade.
Non Meleager ab igne patriam;
Romanus autem univerſum nuper orbem.
Tuis, Aloee, quodnam beneficium filiis fuit olim
Æreum fabricare in Martem dolium magnum?
Non enim noverca hunc, ſed Dominus
Movet adverſus hoſtes Cretæos, ſolvens dolium.
Par non erat enim, o Sol, diademate
Sceptrum tuum illuſtrante in Monarchia,
Illum in carcere detineri, & manere;
Sed potius una cum ipſo te clypeum geſtare
Et terram inquinare barbarorum ſanguine.
Poſtquam autem Cretenſium phalanx cæſa eſt
Et leporis inſtar, qui in venatores incidit ſublata;
Multis quidem calamitatibus terra eſt liberata,
Purgata innumeris piaculis.
Et quisque Scyta jacebat mortuus humi,
Canibus optabilis, & conjugibus filiisque.
Horum omnium ignorans exitus
Tu ipſe, Imperator, & iterum curas
Intus contrahebas exercitus in corde;
Donec litteræ protinus a ſubditis
Multa tibi advenerunt lætitia plenæ.
Quumque omnia intellexiſſes, & manibus plaudiſſes.
Quales preces dicere minime valet natura,
Ad Deum fudiſti. Forſitan vero o Rex,
Prophetæ vocem , Domine , altum clamans, (imitatus es)
Dominus meus, ne ſileas omnino;
Si enim ſilueris, unus ex eis qui in fovea
Gradiuntur ſum, triſtis, plenus laborum.
Audi noſtros abjectos fletus,

Et

Et tuum cuſtodiens ovile, quod ſalvum feciſti,
Debella hoſtes, & da finem laboribus,
Quos exercitus tuus tolerans amplectitur.
Talia quidem militans cum ſervis tuis,
Etiam non præſens faciebas; tanquam Moyſes olim
In fugam vertens Amalec manuum extenſione.
Exercitus vero tuus crebris præliis
Victor erat ſuperciliis nimium elatis.
Indigebat itaque efficaci pharmaco
Ad compeſcendum imminentem morbum.
Jamque nocte triſti extenſa,
Atque exercitu gaudente, nedum gloriante,
Et ad tentoria properante antequam vocaretur:
Velut in novacula omnis erat locus armatus,
Montes, ſilvæ, rupes, convalles.
E Cretæis enim effuſus latibulis
Antea inſtructus ſeptem ſigna gerens exercitus
Multam incuſſit exercitui tuo formidinem,
Repente prodiens, & apparens præter ſpem.
Et nox quidem adornabat in luce tenebras:
Thorax enim tanquam lux, & gladius, & galea
Immutabant tincturam veſperæ.
Duces autem ad fugam vocati
Clypeis operientes cervices ruebant;
Et quisque fugiens habebat tanquam benefactorem
Mare ipſum, & navium concavitates.
Haud enim vires eis erant cum nocte, & cum barbaris
Simul pugnare, & cædes facere rurſum;
Ni ipſe (admirabile & hoc, ac novum
Auditu) fervidus omnibus adſtans eques
Ex ignotis, ut videbatur, equitationibus,
Admonitor (eis) fuiſſes, ac ſtupor ſolus,
Et protinus (eos) vertiſſes a fuga ad prælium,
Terrefactos a nocturno conflictu.
Quum igitur reverſi contra inopinatas violentias (hoſtium)

Produxiſſent leviter acutos gladios:
Inſonuiſſet clypeus: obſtrepuiſſet galea;
Tunc refulſit nox, tecum laborans;
Et omnis jacebat Cretenſis ſceleſtus
In ſanguine mortuus, & ſpiritu carens.
Non habebat itaque nox auxilium tenebras
In tanta calamitate Agarenorum,
Certabat cum ſuperioribus diebus, & clades
Protendebat plus quam decem dies.
Barbari autem, quamquam cum jam eſſent extra tenebra
Criminarentur tenebras veſperæ,
Et orarent, ut roſea dies
Adventaret; nihilominus quum lucifer
Radiis mox illuſtraſſet terræ plagas,
Gratias agebant viis veſperæ;
Atque optabilem, quem (prius) habuerant diem
Veluti hoſtem abominabilem reſpiciebant inſanientem.
Sic peſſime vulnerati a tergo
Fugientes equis ruebant prædicti:
Terraque veſtem accepit a corporibus
Novam, contextam enſibus acutis.
Illic equum equites, ut Deum (aliquem) tunc
Antequam cederent invocabant; qui autem ceciderant
Fortem ſauciatorem, ne amplius percuteret (orabant.)
Illos igitur qui effugerunt ex hac acerba pugna,
Haud usque ad quatuor (fuiſſe) dicam, ſeu etiam decem.
Adeo redacti erant ad extremam fortunam
A malis, quæ tum patiebantur Cretenſes.
Quis (ut) Idomeneus audax Orator,
(Qui cum Duce Græciæ militavit,
Cui minas exprobrando intendens olim
Ad pugnam excitavit Atrei filius)
Ad obitum perveniens, felix fuit in vita,
Quippe qui patriæ captivitatem non aſpexit?
Quum autem fugitivos vidit primus Charon

Cretæ

Cretæ Ameras intus munitus,
(A ſuperioribus enim aſpiciebat turribus)
Populis ſuis claudere portas jubet:
Et vultum manibus percutiens draco,
Emiſit fumum calamitatum ex corde.
Accendiſti enim, Rex, ignem in ejus præcordiis
Scintillas ei tuos immittens milites.
Exultet omnis Romanorum civitas,
Mare congratulare, lætare Terra cuncta.
(Nam) fera immanis, carnes antea devorans
Communibus modo privatur cibis, incluſa:
Quæque non ſaturavit ſeipſam in tot fluviis ſanguinis,
Sitit (nunc) guttam aquæ tabeſcens.
Sic male ſeſe habent, qui divini imperii
Actionibus pravis ter ſplendidum dominium
A corde ſuo longe removerunt.
Quum igitur intus eſſet munitus
Mœniis confiſus, non robore agminum;
Dux tuus Nicephorus iterum quoque
Arietibus, teſtudinibus, fundisque jubet
Percutere mænia, pinnarum baſes,
Super mænia ſtantes, omniaque cum alacritate
Facere, conficere, atque operari in hoſtes.
Ipſo loquente luſciniæ inſtar
Quinque ſenſuum numerus defatigabatur.
Ex oculis enim fons defluebat lachrymarum,
E naribus ignis, echus ab auribus,
Verborum autem fontes emittebat os,
Et manus rivos effundebat copioſi ſanguinis,
Converſione laborans telorum.
Sic ille, ut tuus appareret ſervus
Feriebatur ardenti cordis deſiderio.
Cæterum minime agendi opportunitatem habebat,
Quod cruciabat ipſum inſtar ſexcentorum dolorum.
Circuibat igitur, percurrebat ſurſum, deorſum,

Flens,

Flens, admonens, & impellens exercitum.
Timebat enim laboribus tuarum copiarum
Ne leviter in eas irrepens deſidia
Iniquis Cretenſibus ſimiles efficeret.
Dux vero funditorum, o Rex,
Facit riſu quid dignum, magisque:
In funda enim ignavo inſerto aſello
Conjicere jubet vivum in aſinos aſinum.
Illi autem convertentes ſe ad nexum conſtrictionum,
Mittunt infelicem (aſellum) per aerem currentem.
Ipſe vero protendebat, expandebat pedes,
In aere progrediebatur ruſticus aſinus:
Qui prius abjectus, in ſublimi gradu tunc erat;
Vilis (antea) in terra, atque teſtudineos pedes habens aſinus,
Per nubes tum currens Cretenſes terrefaciebat.
Xerſes oſtendebat terram converſam in mare (novum antea,)
Et omnes obſtupeſaciebat adverſarios.
Tuus vero, maxime Romane, exercitus
Ignavos aſinos falcones (efficiebat) ſine pennis volantes.
Hunc volantem dux ille aſpiciens,
Ducibus ſociis ſubridens, tanquam a procella,
Mentem abſtrahens a curis, dixit:
Novum volucrem feræ illæ in cibum
Demiſſum nunc intus, amici, accipient,
Quippe ex non apparentibus, & occultis viis;
Et replebunt menſam cibis;
Fama enim conſtat indigere eos rebus neceſſariis.
O inclita vox ! O mellifluum os
Ducis tui ! Regum decus (Romane.)
Quis alius veterum mortalium comperit aliquid
Ex iis quæ legit majus his modo geſtis?
Siquis novit mirum quid in Romanorum præliis,
Hiſtoricos qui legit ſcriptores,
Domini (noſtri) modo age conferat
Cum victoriis illud, & apparebit tertium

In ſublimitate maxima, immenſiſque laboribus.
Cyrus, Darius, Crœſus exercituum imperatores,
Cæſar, Achilles, Macedo, ac Pompejus,
Philippus prior, in quem ſcribit Demonſthenes,
Qui rebus parvi momenti delectabatur, attamen evaſit pater præſtantiſſimi filii,
Carbon, Syllas, Brutus, qui Pompeii *
Tinxit pugionem ſanguine;
Hi omnes adverſus nos tuos ſubditos, o Rex,
Bellum ſimul gerant, nullum timorem habet
Tenens Urbs (noſtra) arma tua.
Fabulæ celebrant labores Herculis,
Exaltant eum ultra veritatem,
Multos edunt clamores, meque terrefaciunt,
Et plura ei laudi tribuunt, quam fortaſſe meretur;
Verumtamen vicit potius quam proſtravit urbes:
Multas enim dixeris, ſed talem quando?
Non erat alius veteris Romæ Rex,
Non erat alius, ut inclytus noſter Dominus.
Plurium perlegi hiſtoricorum plures libros,
Plutarchum efferentem Romanorum imperium;
Novi enim ipſum : ſed hic plerumque
Celat mollitiem, & faſtum introducit,
Extollit parva, & detrahit magnis:
Dionem quoque cicadam, ſapientem lyram.
Sed nullum inveni, ut te illuſtrem in imperio rerum militarium,
Non inveni tibi ſecundum exercitus imperatorem,
Non inveni alterum Romanum conſiliarium,
Non inveni alterum, nec Philippi filium,
Quem cæteris Plutarchus in præliis anteponit.
Tam alte elevatus es, Deo cooperante.
Tantum ſuperaſti cæteris in præliis.
Adeo terrorem injeciſti hoſtibus in gladio.

Initium

* forte Καίσαρος Cæſaris.

Initium quartæ Acroaſis.

Interim, potens lumen, Rex Orbis terrarum,
Exercitu tuo laborante in apparitura
Gravitate armorum, laſſitudine, & curis,
Necnon frigore ingenti, algoribusque aſperis;
Cretenſium qui foris erant primi canes,
Non amplius tunc locorum dominatores, & agminum duces,
(Gelida enim ipſi, & prærupta loca
Habitabant,) illinc egreſſi gladio (armati)
Percuſſi vi, atque ictu frigoris,
Et ſuos ipſorum nondum renunciantes annos,
Simul contra nos (namque contra noſtros conſervos)
A montibus eruperunt ad cædem unam.
Quemadmodum igitur in collibus educatum ſilveſtre genus
Caprearum, leporum, & vilium damarum
Hyeme rigido cibo deſtitutarum,
Ab altis frigore conglaciatis locis
In cavos deſcendit campos, perque eos graditur
Pabulum inquirens, & herboſa loca.
Sic improbi peccati filii
Per maris loca fluctibus ſpumantia
Tegminibus advectitiis currebant, perque convalles.
Et quemadmodum carnium avidum inter feras genus,
Lupi, ut expleant feſtinantes ventrem
Gradiuntur rabidi, & jejuni
Antequam cibum aſſequantur hiantes porrectim:
Sic genus illorum barbarorum a ſervis genitorum
Tuis oppreſſum, paſtorum Princeps, gregibus
Inſurrexit in eos, & exacuit gladium,
Comedere cupiens carnes pro cibo,
Ac bibere ferventem ſanguinem Romanorum volens,
Et ſummas egregie pugnando referre victorias.
His erat barbaris dux

Cara-

Caramuntes divites jugulans ſenex,
Antiquorum dierum juvenis draco,
Quique tenere Cretenſium habenas
In mente habebat per omne vitæ tempus.
Hic inſtruebat ad cædem tunc
Imittendam multitudinem decem millium (virorum:)
Quos ubi vidit montes deſcendiſſe
Enſiferos equites, peditesque,
Stans adhortabatur, & ad arma impellebat,
Agmina ſiſtens, & agminum præfectos juvenes,
Conſtipans exterius turbas circumfuſas,
Talia inclamans, & vociferans ad barbaros:
Ingens quidem nobis, viri, eſt neceſſitas,
Ingens conſternatio, & procella, ac dolor;
Sed protinus nobis eſt ſalus,
Modo ut velimus manibus, inventa.
Eamus in hoſtes, ne metuamus gladios:
Stemus adverſus eos, ne formidemus haſtas,
Et cunctos in mare detrudentes,
Trophæum hic erigemus ex cæde iſtius populi.
Cumque omnes protinus exclamaſſent uno ore;
Moriamur, ſi opus eſt hodie una cum patribus:
Tu vero promptum te, ut in omnibus, præbe;
Tu enim pater, & propugnaculum noſtrum in pugnis es.
Hiſce ad ſpem erecta ſine ſpe levis
Illa generatio erupit congreſſura cum exercitu tuo,
Populus ſceleſtus, infeſtus, ſanguinem exſorbens,
Gens peſſima ab Iſmael de ſerva nato (originem ducens.)
Talia quidem agebant in procella
Tantæ neceſſitatis Cretenſes fugitivi,
Qui ſæpe quidem exierant ad prælium,
Sæpe autem percuſſi (fuerant) a militibus tuis.
Quid porro exercitus tuus agebat? Littoreis
Alii quidem in locis jacebant; etenim frigus erat,
Borea ſpirante impetu aſpero:

Alii vero tenentes portarum egreſſus
Illos qui intus erant adſtando perterrebant.
Interim audiens hoſtium agmen
Sinuoſa loca ambulare, atque inſtar belluarum
Iram ſpirare, ſimulque formidinem,
Supremus dux in pugna Nicephorus,
Incredibile cenſebat hoc, atque illico
Inſtruit agmen e Thracibus juvenibus totum,
Ut rem comperiat. Namque erat novum,
Ut in tanta calamitate texerent dolos,
Qui cæſi fuerant ſepties ab exercitu tuo.
His erat dux vir gladium
Pro te cupiens, eumque in pugna protendens,
Et minime metuens ictus enſium,
Qui etiam antea invaſerat genus inexplebile
Fiducia magna, & mira alacritate,
Et tradiderat ſeipſum cædi unice,
Atque imperitos equitandi confuderat barbaros,
Quique heu, victus ob fugam Macedonum
In aliena terra captivus detentus fuerat,
Et ſordentes habuerat acerbos dominos.
Is miſſus illuc ad primas inſidias
Deſiderio vulnerum, & cordis fervore
Medius barbarorum communem invenit finem,
Filiorum inſtar projiciens membra quatuor.
Quemadmodum enim ingens, & annoſus lupus,
Qui peritus ſit raptor, & gregium prædator,
Eſuriens ſeipſum in ſtationem ovilium
Audacter introducit, & dilacerat carnes,
Donec capiatur, & occidatur ab hominibus,
Qui ſæpius infremuerunt adverſus eum acriter;
Haud ſecus irruens dux ille
Romæ fortis, & ſolus derelictus in medio (hoſtium)
Oſtendit quales viros Roma nutriat:
Multis enim ex illis eum circumſepientibus,

Omnes

Omnes communem formidabant finem.
Etenim inſtar fulminis habebat præ manibus gladium,
Movens eum adverſus hoſtes, & cruore inficiens ob cædes,
Quo alios quidem exſcindebat inimicorum,
Alios autem cogebat fugam capere trepidantes,
Alios tibi, quem clamare ſibi perſuadebat ad pugnam,
Mortuos oſtendebat, & in pulvere agitatos.
Attamen cum & ipſe a vulneribus cecidiſſet in peregrinis locis,
Multos intulit exercitui dolores.
Jamque accurrentes equites, peditesque
Ad præcipitia illa, & prærupta loca,
Cunctos compreſſerunt (hoſtes) & in medio intercluſerunt,
Et cibum fecerunt Cretenſes volucrum.
Tam felici fortuna uſus es ipſe in bello,
Adeo barbaros tu debellaſti.
(Deo) auxiliante ab alto, & cooperante.
Videns autem hoc, & ſtatim pavefactus
Caramuntes ſenex infelix,
Deponit tum faſtum audaciæ ſuæ,
Et fugam parat pedibus ; necnon ſolus
In cavernam parvam confugit abruptam,
Ibique nactus eſt miſeram ſalutem.
Oportebat, ſenex, te mortuum fuiſſe multos ante annos
Potiusquam exturbari, & detrudi inter ſaxa,
Tamquam lepus, qui effugit venatores.
Illic conſtitutus usque ad occaſum ſolis,
Rigabat vultum lachrymis,
Flens acerbum vulnus inconſultæ ſuæ temeritatis,
Crucians ſeipſum urgentibus curis.
Prima autem nocte ſurgens per interiora
Equitabat præcipitia montium cum angore
Senex Ameras pedeſtris, ſeu potius quadrupes:
Morbum enim habebat, qui ejus manus
Detinebat ad pedum miniſteria.
Tuus vero, quam maxime Romane, exercitus

Muros reverſus percutiebat alacriter
Gaudens hos diruendo, & humi projiciendo.

Acroaſis Quinta.

Terra omnis Romæ, atque mare, & civitas,
Montes, valles, ſtellæ, ſemper fluentium
Aquæ fluminum, Ordo Eccleſiæ,
Omnia communiter congratulamini Domino.
Exultet multitudo ſtellarum ſupra,
Et tripudiet ordo angelorum; quoniam
Indomabilis fera cæſa eſt,
Terribilis viſu cetus peremptus,
Intollerabilis plaga terræ repreſſa.
Annuntia, aer, id in omnes terras;
Refer, aſtrum ſolis ſuperius currens
Barbaris modo barbarorum clades.
Noverint gentes, atque urbes, & regiones
Maximi Romani novam potentiam;
Comperiant ejus pervigiles labores,
Quales propter nos ſuſtulit diadema geſtans;
Intelligant qualis ipſe ſit ab expertis finitimis,
Antequam ad ipſos jugulator gladius adveniat.
Africæ terræ pavete enſiferi;
Conturbatur enim Tarſenſium civitas.
Maledictionem antiquam, Arabum gens, accipias
Ab haſta potentis Romani; cæterum cito
Ut Delemitarum loca Belebitarum
Vocentur, telum tuum perſuadebit * o ſceptriger;
Ægyptiorum autem, (regio) ſalve, vultures gladio tuo
Carnes devorabunt incohærentes.
Chabdas, qui avide terra cuncta potiri volebat
Hians mutus calamitate Cretenſium remanet.

O Chri-

* In Græcis verbis δελεμιτῶν, *Delemiton*, βελεβιτῶν, *Belebiton* & βέλος, *Belos*, luſus eſt, qui latine reddi minime poteſt.

O Chriſte Patris Fili, qui eſt ante omnia ſæcula
Qualem conceſſiſti (Romano) tuo diadema gerenti gloriam!
Quis ſuſpiret Polyxenæ ſepulcrum?
Quis Phrygiorum everſionem? O cætus juvenum,
Quibuſcunque curæ ſunt Homeri commenta,
Ne verbis vetuli hallucinemini,
Neque ſtrepitibus decipiamini fabulatoris;
Mendaciter enim confixit quæ prodidit, etiamſi ſapientiſſime,
Cæcus quaſi mulcimenta verba habens.
Cretæ plaudite captivitati, quam tempus
Deſtruit haſta ſapientium Regum,
Cretæ Jovis patriæ,
Jovis tyranni, dæmonis mendacis,
Qui invenit fornacem, necnon æternam,
Eo quod Deum ſe paſſus erat (vocari) inferne,
Eo quod repleverat terram cædis maculis,
Eo quod fuerat inventor vitiorum.
Hanc inclytus, dulcis Romæ ramus,
Sereniſſimus debellator barbarorum,
Auguſtiſſimus, & perſecutor Syriæ,
Hanc adverſus nos ardores igneos
Emittentem vicit ipſe. O magnam potentiam,
O ancipitia *triconcha*, ancipites gladii,
Tela autem *triconcha*, & æreæ ſolidæ galeæ,
Quæ cladem perpetraverunt homicidarum,
Seu cædes conſtituerunt quotidianas eorum,
Quos mare habebat prædones graſſantes!
O fundarum ſaxa jaculantium revolutiones,
Equorum hinnitus; acies jaculorum,
Et enſis, thoracis, clypeique protenſio,
Quæ terram ſubverterunt barbaram effectam,
Quæque Dominus dedit pro pharmacis,
Et mundum liberavit a tyrannide!
O aura gubernans naves infinitas,
Et ducem itineris te præbens Domino innocuum!

Inge-

Ingemiſce nunc terra cuncta Syriæ,
Habens gemitus tui antiſtitem
Deceptorem tuum, minime vero prophetam, Moameth;
Cujus tunicam ſexcentis maculis
Pollutam ſervæ nepotes abſcondunt.
Abſcondunt tamquam immaculatam, quæ maculata eſt:
Habent tamquam incontaminatam, quæ contaminata eſt;
Nam ſic etiam oportebat, ut qui erant a maculis ſcelera
A peregrino ſanguine ſati vocarent immaculatum ſcelus.
Lætare igitur Africanorum Sicilia;
Annuntia omnibus lætitiam:
Liberat te brevi tempore Dominus.
Tripudia terra, tripudia Romanorum omnis,
Quod felix facta es in coronis tuorum Regum,
Quod dilatata es in patrios pelagos,
Quod viciſti ſortium potitos.
Utinam proſpiceres e ſepulchro, Conſtantine,
Utinam videres quomodo ſe habent Syriæ res;
Agnoſceres certe filium, ut Philippus, equitem,
Et tu quoque huic diceres: o fili quære imperium,
Etenim non ſufficit tibi imperium totius orbis terrarum.
Cretenſium enim quale (fuit) ſuſpirium querelarum,
Qualis conſternatio, nudos Romanorum gladios
Quum viderunt a turribus intus,
Quum viderunt filios parvos, necnon Matres
Alias quidem laqueis a tergo conſtrictas,
Alias autem ſanguine, & pulvere inquinatas,
Alias vero ordinate ad cædem expoſitas?
Illic filii patres, & patres
Filios oſculabantur, & una gladium
Torrentis inſtar profluviis rigabant ſanguinis.
Erat fletus, erat clamor obſeſſorum,
Non erat propheta qui poſſet, neque enſis,
(Hic enim ab hoſtibus ut deus honoratur.)
Illic ſenes ad fugam ſeſe impetu vertentes,

A ter-

A tergo petebantur telis.
Illic juvenes fugientes veſtium
Diſcincta in lubricum circumvolvebat extenſio;
Et obſtaculum præbebat merito
Lex antiqua patria barbaris.
Ducum utique erat ſubditis lex,
(Idque etiam ex præcepto tuo, o ſceptriger,)
Ne mulieres fornicatoria vi afficerent,
Neve reverendum in puellis ſine baptismate,
Baptisma macularet, & pollueret exercitus tuus.
Adeo tibi curæ erant famuli tui, o Rex,
Ut verba tua usque ad exilia (eos) prævenirent,
Et usque ad hæc te humiliares cum amicis (tuis);
Etenim amicus (eſt) tibi omnis, qui tenet clypeum,
Quique protendit gladium in præliis,
Et omnis qui fugit acerbam timiditatem.
Ita conſternatio occupabat Cretenſium civitatem,
Quæ modo eſt, ſicut & antea, iterum Romæ civitas.
Civitatem optabilem, & elatam civitatem,
Celebrem, multis divitiis inſtructam civitatem.
Audivit Tarſus, & effodit foſſas,
Turresque erigit, & ferreas facit portas,
Atque omnia agit, ab alienis calamitatibus
Futurum ſibi proſpiciens onus grave.

FINIS.

86-B21953

SPECIAL
86-B
21953
V.1
THE GETTY CENTER
LIBRARY